

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ЈОВАНКА Ј. МИЛОШЕВИЋ

СИНТАКСИЧКИ И СЕМАНТИЧКИ
СТАТУС АДВЕРБИЈАЛНИХ ДОПУНА У
СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

докторска дисертација

Београд, 2017

UNIVERSITY OF BELGRADE
FACULTY OF PHILOLOGY

JOVANKA J. MILOŠEVIĆ

THE SYNTACTIC AND SEMANTIC
STATUS OF ADVERBIAL COMPLEMENTS
IN SERBIAN

Doctoral Dissertation

Belgrade, 2017

УНИВЕРСИТЕТ В БЕЛГРАДЕ
ФИЛОЛОГИЧЕСКИЙ ФАКУЛЬТЕТ

ЈОВАНКА Ј. МИЛОШЕВИЧ

СИНТАКСИЧЕСКИЙ И
СЕМАНТИЧЕСКИЙ СТАТУС
АДВЕРБИЯЛЬНЫХ ДОПОЛНЕНИЙ В
СЕРБСКОМ ЯЗЫКЕ

докторская диссертация

Белград, 2017

Ментор:

проф. др Милош Ковачевић, редовни професор, Филолошки факултет
Универзитета у Београду

Чланови комисије:

проф. др Миланка Бабић, ванредни професор, Департман за филолошке науке
Државног универзитета у Новом Пазару

др Ивана Лазић Коњик, виши научни сарадник, Институт за српски језику САНУ
у Београду

Датум одбране: _____

СИНТАКСИЧКИ И СЕМАНТИЧКИ СТАТУС АДВЕРБИЈАЛНИХ ДОПУНА У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

РЕЗИМЕ

Предмет истраживања у овом раду су адвербијалне допуне у српском језику. Оно је због просторне и временске ограничености, а ослањајући се на принцип довољности, ограничено на два типа адвербијалних допуна – локационе и темпоралне адвербијалне допуне, будући да су спацијалност и темпоралност основне семантичке категорије, те да наведене допуне представљају најфреквентије типове адвербијалних допуна.

У првој, уводној целини овог рада, формулисани су предмет и циљ истраживања, представљен је корпус и дат је преглед досадашњих србистичких/сербокroatистичких разматрања адвербијалних допуна. За потребе овог истраживања направљен је електронски корпус, који се састоји од релационе базе података у којој се чувају примери, апликације за унос и измену примера, те веб-апликације за њихову претрагу, анализу и штампање. У њему се налази 3199 уноса који потврђују употребу адвербијалних локационих и темпоралних допуна у српском језику. Грађа за корпус је добијена тако што је најпре формиран списак глагола који „захтевају” адвербијалне локационе и темпоралне допуне (у њему се налазе 72 глагола са локационим значењем као примарним или јединим, те глагол *трајати* којем је темпорално значење примарно), а на основу којег је затим прегледано и ексцерпирано преко 280 текстова и записа већег или мањег обима, из свих функционалних стилова српског језика, а при чијем избору је примењен критеријум хронолошке и територијалне заступљености. Преглед србистичке/сербокroatистичке граматичке литературе, као и синтаксичких, семантичких и др. радова и студија који обухватају период 20. и 21. века, показује да једни аутори не региструју адвербијалне допуне, а да их други региструју, али углавном не дају јасне критеријуме за њихово одређивање, нити их исцрпније анализирају.

Друга целина овог рада посвећена је одређивању синтаксичког и семантичког статуса адвербијалних допуна и њиховој анализи. У првом потпоглављу разматрају се поменути локациони и темпорални глаголи – сврставају се у одређене класе према аспектуалним и семантичким критеријумима, и указује се на њихов међузависни однос са адвербијалним допунама, односно немогућност да се реализују уколико сема места, односно времена из њихове семантичке структуре није експлицирана адвербијалном локационом, односно темпоралном допуном. Затим, одређује се тип ситуације коју они означавају, као и учесници у њој. Такође, разматра се и семантичка и синтаксичка валентност ових глагола: они су на семантичком плану двовалентни – код локационих глагола прву улогу попуњава Агенс („људско” или „животињско”), а другу Локација, а код темпоралних глагола прву улогу попуњава Објекат, односно Пропозиција („неживо”), а другу Време, које се на синтаксичком плану реализују као субјекат и адвербијална допуна – локациона, односно темпорална. Тако, закључује се, ови глаголи формирају минимални реченични модел S + P + Adv. У другом потпоглављу разматрају се различити семантички типови локационих глагола (*боравити; пребивати; становати; летовати; гостовати*) и њихове адвербијалне локационе допуне. У оквиру сваке целине, примери се најпре групишу према типу јединице којом се исказује адвербијална локациона допуна, а то може бити – прилошка јединица (прилог или прилошка синтагма), предлошко-падежна конструкција и зависна локациона клауза, и одређује се којима се јединицама означава непосредна, а којима посредна локализација. Затим се, када је реч о неклаузалним јединицама, врши њихова подела према семантици лексеме која улази у њихов састав, те, када је реч о предлошко-падежним конструкцијама, разматра како семантика именице утиче на избор конструкције којом ће се исказати адвербијална локациона допуна одређеног локационог глагола. У трећем потпоглављу разматрају се темпорални глагол *трајати* и његова адвербијална темпорална допуна. Одређују се јединице којима се исказује његова адвербијална темпорална допуна – прилошке јединице, затим падежи, предлошко-падежне конструкције, партитивне и паукалне синтагме, те зависне клаузе – темпорална клауза и темпорално-поредбена клауза. Разматра се које јединице се користе за означавање темпоралне локализације, са

одређивањем да ли је реч о непосредној или посредној темпоралној локализацији, при чему ова друга може имати обележје – постериорност или интериорност, а које јединице се употребљавају за означавање темпоралне квантификације, као и када она има обележје – ингресивност, терминативност или интериорност. Затим, разматрају се, када је реч о неклаузалним јединицама, и семантичке одлике лексема које улазе у њихов састав, те како нпр. семантика именице утиче на избор конструкције којом се исказује адвербијална темпорална допуна глагола *трајати*.

У трећем, завршном поглављу овог рада сумирају се закључци истраживања, уз навођење различитих статистичких података о адвербијалним локационим и темпоралним допунама у српском језику.

Кључне речи: (локациона и темпорална) адвербијална допуна, (локациони и темпорални) глаголи, синтакса, семантика, електронски корпус.

Научна област: лингвистика, србистика

Ужа научна област: синтакса, семантика

THE SYNTACTIC AND SEMANTIC STATUS OF ADVERBIAL COMPLEMENTS IN SERBIAN

SUMMARY

The dissertation focuses on adverbial complements in Serbian as the subject of its research. Due to limitations of space and time, and relying on the sufficiency principle, the research has been limited to two types of adverbial complements – locational and temporal adverbial complements, since spatiality and temporality are fundamental semantic categories, and the complements in question are the most frequent types of adverbial complements.

The first section of this dissertation lays out the subject and goal of the research, represents the corpus and gives an overview of Serbian/Serbo-Croatian discussion of adverbial complements so far. This research demanded the compilation of an electronic corpus, consisting of a relational database which stores the excerpts, an excerpt entry and change application, and of a web application for their search, analysis and printing. It stores 3,199 entries that confirm the use of locational and temporal adverbial complements in Serbian. The corpus material was created through an initial formation of a list of verbs which „demand” locational and temporal adverbial complements (it stores 72 verbs of locational meaning as primary or unique, and the verb *trajati* [to last] whose primary meaning is temporal), on the basis of which 280 texts or records of greater or lesser size were browsed and excerpted, from all the functional styles of the Serbian language, and in the choice of which the criterion of chronological and territorial representation was applied. A survey of Serbian/Serbo-Croatian grammatical literature, as well as papers and studies in syntax, semantics and elsewhere that appeared in the 20th and 21st centuries, indicates that certain authors do not register adverbial complements, and others do, but they mostly do not formulate clear criteria for their definition, nor do they analyse them more thoroughly.

The second section of the dissertation is dedicated to defining the syntactic and semantic status of adverbial complements and their analysis. The first subchapter discusses the above-mentioned locational and temporal verbs – they are classified according to aspectual and semantic criteria, and we point to their interdependent

relation to adverbial complements, i.e. the impossibility of their realisation if the same of place or time from their semantic structure is not explicitly presented by means of a locational or temporal adverbial complement. Then the type of situation that they denote is determined, as well as its participants. In addition, the semantic and syntactic valence of these verbs is discussed: at the semantic level, they are bivalent – with locational verbs, the first role is played by the Agent („human” or „animal”), and the second by the Location, and with temporal verbs, the first role is played by the Object, or by the Proposition („inanimate”), and the second by Time, which are realised at the syntactic level as the subject and the adverbial complement – locational or temporal. Thus, it is concluded, these verbs form the minimum sentence model S + P + Adv. The second subchapter considers different semantic types of locational verbs (*boraviti* [*dwell*]; *prebivati* [*reside*]; *stanovati* [*lodge*]; *letovati* [*make holiday*]; *gostovati* [*visit*]) and their adverbial locational complements. Within every group, examples are first aggregated by the type of unit expressing the adverbial locational complement, and that can be: an adverbial item (adverb or adverbial phrase), a prepositional case construction and subordinate locational clause, and it is determined which items denote direct, and which denote indirect localisation. Afterwards, when it comes to non-clausal items, the thesis divides them according to the semantics of the lexeme that forms their part, and, when it comes to prepositional case constructions, the dissertation discusses the ways in which noun semantics influences the choice of construction which will express the adverbial locational complement of a certain locational verb. The third subchapter discusses the temporal verb *trajati* and its adverbial temporal complement. It defines the items that express its adverbial temporal complement – adverbials, cases, prepositional case constructions, partitive and paucal phrases, and subordinate clauses – the temporal clause and the temporal clause of comparison. It discusses which items are used to denote temporal localisation, with a precise determination whether it is about direct or indirect temporal localisation, in which case the latter may have a feature of posteriority or anteriority, and which units are used to denote temporal quantification, and when it has the features of ingressiveness, terminativity and interiority. Following that, when it comes to non-clausal items, is a discussion on semantic features of the lexemes that form their part, and the ways in which, for example, noun semantics influences the

choice of construction which expresses the adverbial temporal complement of the verb *trajati*.

The third and final section of the dissertation sums up the results of the research, quoting various statistical data on locational and temporal adverbial complements in Serbian.

Keywords: (locational and temporal) adverbial complement, (locational and temporal) verbs, syntax, semantics, electronic corpus.

Scientific field: linguistics, Serbian philology

Narrow scientific field: syntax, semantics

САДРЖАЈ

1. УВОД.....	1
1.1. Предмет, циљеви и методе истраживања.....	1
1.2. Корпус.....	3
1.2.1. Речници српског језика као извори језичке грађе.....	4
1.2.2. Писани и усмени извори језичке грађе – стилска избалансираност као услов за репрезентативан корпус.....	5
1. 2. 3. Електронски корпус и апликација <i>Адвербијалне допуне</i>	9
1.3. Осврт на проучавање адвербијалних допуна у досадашњој сербокроатистичкој литератури.....	11
2. АДВЕРБИЈАЛНЕ ДОПУНЕ У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ.....	24
2. 1. О АДВЕРБИЈАЛНИМ ДОПУНАМА.....	24
2.2. АДВЕРБИЈАЛНЕ ЛОКАЦИОНЕ ДОПУНЕ.....	31
2.2.1. ЛОКАЦИОНИ ГЛАГОЛИ <i>БОРАВИТИ</i> И <i>ЖИВЕТИ</i>	32
2.2.1.1. Прилошке јединице као адвербијалне локационе допуне.....	34
2.2.1.1.1. Прилози као адвербијалне локационе допуне.....	34
2.2.1.1.1.1. Прилози спацијалне семантике.....	35
2.2.1.1.1.1.1. Посредно лоцирање.....	35
2.2.1.1.1.2. Прилози заменичког порекла.....	38
2.2.1.1.2. Прилошке синтагме као адвербијалне локационе допуне.....	46
2.2.1.1.2.1. Прилошке синтагме са прилозима спацијалне семантике.....	46
2.2.1.1.2.1.1. Посредно лоцирање.....	46
2.2.1.1.2.2. Прилошке синтагме са заменичким прилозима.....	49
2.2.1.2. Предлошко-падежне конструкције као адвербијалне локационе допуне..	50
2.2.1.2.1. Локатив.....	50
2.2.1.2.1.1. У + локатив.....	51
2.2.1.2.1.1.1. Непосредно лоцирање.....	53
2.2.1.2.1.1.1.1. Унутрашњи простор грађевине, објекта.....	53
2.2.1.2.1.1.1.2. Спољашњи простор омеђен неким границама.....	68
2.2.1.2.1.1.1.2.1. Спољашњи простор омеђен природним границама.....	69
2.2.1.2.1.1.1.2.2. Спољашњи простор омеђен вештачким границама.....	74
2.2.1.2.1.1.2. Посредно лоцирање.....	89
2.2.1.2.1.2. <i>На</i> + локатив.....	92

2.2.1.2.1.2.1. Непосредно лоцирање	94
2.2.1.2.1.2.1.1. Унутрашњи простор грађевине, објекта	94
2.2.1.2.1.2.1.2. Спољашњи простор омеђен неким границама	101
2.2.1.2.1.2.1.2.1. Спољашњи простор омеђен природним границама.....	102
2.2.1.2.1.2.1.2.2. Спољашњи простор омеђен вештачким границама.....	112
2.2.1.2.1.2.1.3. Неодређено место	124
2.2.1.2.1.3. <i>По</i> + локатив.....	129
2.2.1.2.1.3.1. Непосредно лоцирање	131
2.2.1.2.1.3.1.1. Унутрашњи простор грађевине, објекта	132
2.2.1.2.1.3.1.2. Спољашњи простор омеђен неким границама	137
2.2.1.2.1.3.1.2.1. Спољашњи простор омеђен природним границама.....	137
2.2.1.2.1.3.1.2.2. Спољашњи простор омеђен вештачким границама.....	138
2.2.1.2.1.3.1.3. Неодређено место	139
2.2.1.2.2. Генитив	140
2.2.1.2.2.1. Непосредно лоцирање	141
2.2.1.2.2.2. Посредно лоцирање.....	146
2.2.1.2.2.2.1. Лоцирање предњом/задњом страном локализатора.....	147
2.2.1.2.2.2.2. Лоцирање доњом/горњом страном локализатора	147
2.2.1.2.2.2.3. Лоцирање према критеријуму – удаљеност од локализатора	151
2.2.1.2.2.2.4. Лоцирање према више локализатора.....	156
2.2.1.2.2.2.5. Лоцирање изван локализатора	158
2.2.1.2.2.2.6. Лоцирање према критеријуму – наспрамност	162
2.2.1.2.2.2.7. <i>C(a)</i> + генитив	163
2.2.1.2.3. Акузатив	164
2.2.1.2.3.1. Посредно лоцирање.....	165
2.2.1.2.4. Инструментал.....	166
2.2.1.2.4.1. Лоцирање доњом/горњом страном локализатора	166
2.2.1.2.4.2. Лоцирање према више локализатора.....	169
2.2.1.3. Локационе клаузе као адвербијалне локационе допуне	171
2.2.2. ЛОКАЦИОНИ ГЛАГОЛИ – <i>ПРЕБИВАТИ</i> И ДР.....	174
2.2.2.1. Прилошке јединице као адвербијалне локационе допуне	175
2.2.2.1.1. Прилози као адвербијалне локационе допуне	176

2.2.2.1.1.1. Прилози заменичког порекла	176
2.2.2.1.2. Прилошке синтагме као адвербијалне локационе допуне.....	179
2.2.2.1.2.1. Прилошке синтагме са заменичким прилозима	179
2.2.2.2. Предлошко-падежне конструкције као адвербијалне локационе допуне	179
2.2.2.2.1. Локатив.....	180
2.2.2.2.1.1. У + локатив.....	180
2.2.2.2.1.1.1. Непосредно лоцирање	181
2.2.2.2.1.1.1.1. Унутрашњи простор грађевине, објекта	182
2.2.2.2.1.1.1.2. Спољашњи простор омеђен неким границама	192
2.2.2.2.1.1.1.2.1. Спољашњи простор омеђен природним границама.....	192
2.2.2.2.1.1.1.2.2. Спољашњи простор омеђен вештачким границама.....	193
2.2.2.2.1.1.1.3. Неодређено место	199
2.2.2.2.1.1.2. Посредно лоцирање	199
2.2.2.2.1.2. <i>На</i> + локатив.....	200
2.2.2.2.1.2.1. Непосредно лоцирање	200
2.2.2.2.1.2.1.1. Унутрашњи простор грађевине, објекта	201
2.2.2.2.1.2.1.2. Спољашњи простор омеђен неким границама	202
2.2.2.2.1.2.1.2.1. Спољашњи простор омеђен природним границама.....	202
2.2.2.2.1.2.1.3. Неодређено место	206
2.2.2.2.1.3. <i>По</i> + локатив.....	207
2.2.2.2.1.3.1. Непосредно лоцирање	208
2.2.2.2.1.3.1.1. Унутрашњи простор грађевине, објекта	208
2.2.2.2.1.3.1.2. Спољашњи простор омеђен неким границама	209
2.2.2.2.1.3.1.2.1. Спољашњи простор омеђен природним границама.....	209
2.2.2.2.2. Генитив.....	210
2.2.2.2.2.1. Непосредно лоцирање	210
2.2.2.2.2.2. Посредно лоцирање	212
2.2.2.2.2.2.1. Лоцирање доњом/горњом страном локализатора	212
2.2.2.2.2.2.2. Лоцирање изван локализатора	213
2.2.2.2.3. Инструментал.....	213
2.2.2.2.3.1. Лоцирање доњом/горњом страном локализатора	213
2.2.2.2.3.2. Лоцирање према више локализатора	214

2.2.3. ЛОКАЦИОНИ ГЛАГОЛИ – <i>СТАНОВАТИ И ДР.</i>	215
2.2.3.1. Прилошке јединице као адвербијалне локационе допуне	217
2.2.3.1.1. Прилози као адвербијалне локационе допуне	217
2.2.3.1.1.1. Прилози спацијалне семантике	217
2.2.3.1.1.1.1. Посредно лоцирање	217
2.2.3.1.1.2. Прилози заменичког порекла	218
2.2.3.1.2. Прилошке синтагме као адвербијалне локационе допуне	222
2.2.3.1.2.1. Прилошке синтагме са спацијалним прилозима	223
2.2.3.1.2.1.1. Посредно лоцирање	223
2.2.3.1.2.2. Прилошке синтагме са заменичким прилозима	224
2.2.3.2. Предлошко-падежне конструкције као адвербијалне локационе допуне	225
2.2.3.2.1. Локатив	225
2.2.3.2.1.1. <i>У</i> + локатив	225
2.2.3.2.1.1.1. Непосредно лоцирање	226
2.2.3.2.1.1.1.1. Унутрашњи простор грађевине, објекта	226
2.2.3.2.1.1.1.2. Спољашњи простор омеђен неким границама	240
2.2.3.2.1.1.1.2.1. Спољашњи простор омеђен природним границама	240
2.2.3.2.1.1.1.2.2. Спољашњи простор омеђен вештачким границама	242
2.2.3.2.1.1.2. Посредно лоцирање	248
2.2.3.2.1.2. <i>На</i> + локатив	249
2.2.3.2.1.2.1. Непосредно лоцирање	250
2.2.3.2.1.2.1.1. Унутрашњи простор грађевине, објекта	250
2.2.3.2.1.2.1.2. Спољашњи простор омеђен неким границама	253
2.2.3.2.1.2.1.2.1. Спољашњи простор омеђен природним границама	253
2.2.3.2.1.2.1.2.2. Спољашњи простор омеђен вештачким границама	258
2.2.3.2.1.2.1.3. Неодређено место	260
2.2.3.2.1.3. <i>По</i> + локатив	261
2.2.3.2.1.3.1. Непосредно лоцирање	261
2.2.3.2.1.3.1.1. Унутрашњи простор грађевине, објекта	262
2.2.3.2.1.3.1.2. Спољашњи простор омеђен неким границама	265
2.2.3.2.1.3.1.2.1. Спољашњи простор омеђен природним границама	265
2.2.3.2.2. Генитив	266

2.2.3.2.2.1. Непосредно лоцирање	266
2.2.3.2.2.2. Посредно лоцирање	269
2.2.3.2.2.2.1. Лоцирање предњом/задњом страном локализатора.....	269
2.2.3.2.2.2.2. Лоцирање доњом/горњом страном локализатора	271
2.2.3.2.2.2.3. Лоцирање према критеријуму – удаљеност од локализатора	273
2.2.3.2.2.2.4. Лоцирање према више локализатора	278
2.2.3.2.2.2.5. Лоцирање изван локализатора	279
2.2.3.2.2.2.6. Лоцирање према критеријуму – наспрамност	280
2.2.3.2.3. Инструментал.....	282
2.2.3.2.3.1. Лоцирање предњом/задњом страном локализатора.....	282
2.2.3.2.3.2. Лоцирање доњом/горњом страном локализатора	282
2.2.3.2.3.3. Лоцирање према више локализатора.....	284
2.2.4. ЛОКАЦИОНИ ГЛАГОЛИ – <i>ЛЕТОВАТИ, ПРЕНОЋИТИ</i> И ДР.....	284
2.2.4.1. Прилошке јединице као адвербијалне локационе допуне	286
2.2.4.1.1. Прилози као адвербијалне локационе допуне	286
2.2.4.1.1.1. Прилози спацијалне семантике	286
2.2.4.1.1.1.1. Посредно лоцирање	287
2.2.4.1.1.2. Прилози заменичког порекла	287
2.2.4.1.2. Прилошке синтагме као адвербијалне локационе допуне.....	294
2.2.4.1.2.1. Прилошке синтагме са спацијалним прилозима	294
2.2.4.1.2.1.1. Посредно лоцирање	294
2.2.4.2. Предлошко-падежне конструкције као адвербијалне локационе допуне	296
2.2.4.2.1. Локатив.....	296
2.2.4.2.1.1. У + локатив.....	296
2.2.4.2.1.1.1. Непосредно лоцирање	297
2.2.4.2.1.1.1.1. Унутрашњи простор грађевине, објекта	297
2.2.4.2.1.1.1.2. Спољашњи простор омеђен неким границама	305
2.2.4.2.1.1.1.2.1. Спољашњи простор омеђен природним границама.....	305
2.2.4.2.1.1.1.2.2. Спољашњи простор омеђен вештачким границама.....	308
2.2.4.2.1.1.1.3. Неодређено место	315
2.2.4.2.1.1.2. Посредно лоцирање	316
2.2.4.2.1.2. <i>На</i> + локатив.....	317

2.2.4.2.1.2.1. Непосредно лоцирање	317
2.2.4.2.1.2.1.1. Унутрашњи простор грађевине, објекта	318
2.2.4.2.1.2.1.2. Спољашњи простор омеђен неким границама	319
2.2.4.2.1.2.1.2.1. Спољашњи простор омеђен природним границама.....	319
2.2.4.2.1.2.1.2.2. Спољашњи простор омеђен вештачким границама.....	324
2.2.4.2.1.2.1.3. Неодређено место	328
2.2.4.2.1.3. <i>По</i> + локатив.....	329
2.2.4.2.1.3.1. Непосредно лоцирање	330
2.2.4.2.1.3.1.1. Унутрашњи простор грађевине, објекта	330
2.2.4.2.1.3.1.2. Спољашњи простор омеђен неким границама	332
2.2.4.2.1.3.1.2.1. Спољашњи простор омеђен природним границама.....	332
2.2.4.2.2. Генитив	333
2.2.4.2.2.1. Непосредно лоцирање	333
2.2.4.2.2.2. Посредно лоцирање.....	337
2.2.4.2.2.2.1. Лоцирање предњом/задњом страном локализатора.....	337
2.2.4.2.2.2.2. Лоцирање доњом/горњом страном локализатора	338
2.2.4.2.2.2.3. Лоцирање према критеријуму – удаљеност од локализатора	339
2.2.4.2.2.2.4. Лоцирање изван локализатора	342
2.2.4.2.3. Инструментал.....	342
2.2.4.2.3.1. Лоцирање предњом/задњом страном локализатора.....	343
2.2.4.2.3.2. Лоцирање доњом/горњом страном локализатора	343
2.2.4.3. Локационе клаузе као адвербијалне локационе допуне	345
2.2.5. ЛОКАЦИОНИ ГЛАГОЛИ – <i>ГОСТОВАТИ</i>	346
2.2.5.1. Прилошке јединице као адвербијалне локационе допуне	347
2.2.5.1.1. Прилози као адвербијалне локационе допуне	347
2.2.5.1.1.1. Прилози заменичког порекла	347
2.2.5.2. Предлошко-падежне конструкције као адвербијалне локационе допуне	348
2.2.5.2.1. Локатив.....	348
2.2.5.2.1.1. <i>У</i> + локатив.....	348
2.2.5.2.1.1.1. Непосредно лоцирање	349
2.2.5.2.1.1.1.1. Унутрашњи простор грађевине, објекта	349
2.2.5.2.1.1.1.2. Спољашњи простор омеђен неким границама	350

2.2.5.2.1.1.1.2.1. Спољашњи простор омеђен вештачким границама	350
2.2.5.2.1.2. <i>Na</i> + локатив.....	351
2.2.5.2.1.2.1. Непосредно лоцирање	351
2.2.5.2.1.2.1.1. Спољашњи простор омеђен неким границама	351
2.2.5.2.1.2.1.1.1. Спољашњи простор омеђен вештачким границама	352
2.2.5.2.2. Генитив	353
2.2.5.2.2.1. Непосредно лоцирање	353
2.2.6. ЗАКЉУЧАК	354
2.3. АДВЕРБИЈАЛНЕ ТЕМПОРАЛНЕ ДОПУНЕ	362
2.3.1. ТЕМПОРАЛНИ ГЛАГОЛ <i>ТРАЈАТИ</i>	362
2.3.1.1. Прилошке јединице као адвербијалне темпоралне допуне	363
2.3.1.1.1. Прилози као адвербијалне темпоралне допуне	363
2.3.1.1.1.1. Темпорални прилози	364
2.3.1.1.1.1.1. Непосредна темпорална локализација.....	364
2.3.1.1.1.1.2. Темпорална квантификација	365
2.3.1.1.1.2. Темпорални прилози заменичког порекла	373
2.3.1.1.1.2.1. Непосредна темпорална локализација.....	373
2.3.1.1.1.2.2. Темпорална квантификација	374
2.3.1.1.2. Прилошке синтагме као адвербијалне темпоралне допуне.....	377
2.3.1.1.2.1. Прилошке синтагме са темпоралним прилозима	377
2.3.1.1.2.1.1. Темпорална квантификација	377
2.3.1.2. Предлошке јединице и предлошко-падежне конструкције као темпоралне допуне	381
2.3.1.2.1. Генитив	381
2.3.1.2.1.1. Беспредлошки генитив као адвербијална темпорална допуна.....	382
2.3.1.2.1.1.1. Темпорална квантификација	382
2.3.1.2.1.2. Генитивна предлошко-падежна конструкција као адвербијална темпорална допуна	383
2.3.1.2.1.2.1. Темпорална локализација	383
2.3.1.2.1.2.1.1. Непосредна темпорална локализација.....	384
2.3.1.2.1.2.1.2. Посредна темпорална локализација.....	385
2.3.1.2.1.2.1.2.1. Постериорност	385
2.3.1.2.1.2.1.2.2. Интериорност	387

2.3.1.2.1.2.2. Темпорална квантификација	388
2.3.1.2.1.2.2.1. Ингресивност	388
2.3.1.2.1.2.2.2. Терминативност	390
2.3.1.2.1.2.2.3. Интериорност	391
2.3.1.2.2. Акузатив	393
2.3.1.2.2.1. Беспредлошки акузатив као адвербијална темпорална допуна	393
2.3.1.2.2.1.1. Темпорална квантификација	393
2.3.1.2.2.2. Акузативна предлошко-падежна конструкција као адвербијална темпорална допуна	396
2.3.1.2.2.2.1. Непосредна темпорална локализација	396
2.3.1.2.2.2.2. Темпорална квантификација	397
2.3.1.2.3. Инструментал	399
2.3.1.2.3.1. Беспредлошки инструментал као адвербијална темпорална допуна .	399
2.3.1.2.4. Партитивне и паукалне синтагме	402
2.3.1.2.4.1. Партитивне синтагме	403
2.3.1.2.4.1.1. Партитивна синтагма као темпорална адвербијална допуна	403
2.3.1.2.4.1.1.1. Темпорална квантификација	403
2.3.1.2.4.1.2. Партитивна синтагма са предлогом као адвербијална темпорална допуна	408
2.3.1.2.4.1.2.1. Темпорална квантификација	408
2.3.1.2.4.2. Паукалне синтагме	412
2.3.1.2.4.2.1. Паукална синтагма као адвербијална темпорална допуна	412
2.3.1.2.4.2.1.1. Темпорална квантификација	412
2.3.1.2.4.2.2. Паукална синтагма са предлогом као адвербијална темпорална допуна	416
2.3.1.2.4.2.2.1. Темпорална квантификација	416
2.3.1.3 Зависне клаузе као адвербијалне темпоралне допуне	418
2.3.1.3.1. Темпорална квантификација	419
2.3.1.3.1.1. Зависне темпоралне клаузе са везником <i>док</i>	419
2.3.1.3.1.2. Зависне темпорално-поредбене клаузе са везнички употребљеним <i>колико</i>	421
2.3.2. ЗАКЉУЧАК	422
3. ЗАКЉУЧАК	428

ИЗВОРИ.....	438
ЛИТЕРАТУРА	448
ПРИЛОГ	458

1. УВОД

1.1. Предмет, циљеви и методе истраживања

Једно од досад недовољно проучених (или готово неразматраних) питања у српској лингвистици, и уже синтакси, јесу адвербијалне допуне. Стога је предмет нашег истраживања, како је и назначено у наслову, синтаксички и семантички статус адвербијалних допуна у српском језику.

Реч је о јединицама адвербијалне семантике које су у клаузу уведене глаголима одређене семантике, а који предикативно употребљени без њих не могу формирати минимални реченични модел.

Адвербијалне допуне су у досадашњим синтаксичким и семантичким истраживањима српског језика биле на периферији научног интересовања. Наиме, у досадашњој србистичкој и/или сербокроатистичкој синтаксичкој, граматичкој и семантичкој литератури оне нису биле предмет ширег и исцрпнијег разматрања – у највећем делу граматичке литературе чак нису ни регистроване, региструје их тек најновија граматичка литература, као и новије синтаксичке и семантичке студије, али њихови аутори нису увек сагласни у одређивању ових јединица. Међутим, да би се добила целовита слика о систему српског језика, морају се регистровати, те детаљно и прецизно описати и изанализирати све јединице његовог система – не могу се неке јединице третирати као неважне или као мање важне. Стога је питање синтаксичког и семантичког статуса адвербијалних допуна и важна и актуелна тема у србистици (и, видеће се, не само у србистици), које ћемо у овом истраживању покушати да расветлимо.

Наше истраживање има неколико примарних и секундарних циљева. Први од примарних циљева је да се установи који глаголи у српском језику захтевају адвербијалну допуну и који њен семантички тип (фокусираћемо се само на два основна типа – локациони и темпорални), односно којој класи ови глаголи припадају, које ситуације означавају, какве су њихове семантичке и граматичке одлике, на основу којих законитости они уводе ове допуне у клаузу, које реченичне моделе формирају (када су у предикатској функцији), као и да се изради њихов списак. Други је да се утврди и разјасни однос међузависности ових глагола и њихових адвербијалних допуна. Наиме, будући да је на ове допуне

неприменљив морфосинтаксички критеријум (што је и разликовни критеријум за раздвајање адвербијалних допуна од рекцијских допуна), потребно је видети које су то семантичке одлике јединица у функцији адвербијалне допуне које им омогућавају комбиновање са глаголима који их уводе у клаузу, какав је њихов положај у ситуацији исказаној глаголом, коју семантичку улогу попуњавају, те какав је њихов статус на синтаксичком плану. Трећи циљ је да се представе и размотре јединице којима се у српском језику исказују локационе и темпоралне адвербијалне допуне, које би биле класификоване и према семантици лексеме која је главни члан те јединице (када то није зависна локациона или темпорална клауза) јер избор падежног или предлошко-падежног облика којим се исказује допуна може зависити од семантике именице. И као последњи циљ издваја се утврђивање заступљености ових допуна по различитим функционалним стилевима савременог српског језика. Секундарни циљеви, који излазе из оквира овог истраживања, јесу примена добијених резултата истраживања ових адвербијалних допуна у лексикографској пракси (јер, како се сматра, информацију о адвербијалној допуни поменутих глагола неопходно је навести у њиховој лексикографској обради), али и у изради електронских корпуса српског језика, као и њихова примена у означавању семантичких и синтаксичких односа у реченицама у електронском корпусу.

У нашем истраживању комбиноваћемо дескриптивну, аналитичку, синтетичку и структурну методу. Основни критеријум анализе биће семантички, а додатни су граматички и морфосинтаксички. Применом методе компоненцијалне анализе издвојићемо оне компоненте из семантичке структуре глагола и лексема које улазе у састав (нереченичних) јединица у функцији њихове адвербијалне допуне захваљујући којима се они смештају у одређену семантичку категорију, као и оне семантичке компоненте које омогућавају њихову спојивост, односно ону компоненту у семантичкој структури глагола коју је потребно експлицирати адвербијалном допуном да би он могао да се реализује. Затим, одредићемо ситуацију означену глаголом, и њене обавезне чланове. У одређивању облигаторности чланова применићемо разликовни критеријум облигаторно/факултативно, и тест испуствости, што је први корак у разграничавању актаната и сирконстаната, односно на површинском плану

адвербијалних допуна и адвербијалних одредби. Водећи се идејом да су семантички и синтаксички план реченице повезани, најпре ћемо одредити семантичке улоге учесника ситуације, а затим утврдити и каква је њихова површинска реализација, на синтаксичком нивоу. Осим тога, разматраће се како се изменом учесника у ситуацији мења цела ситуација, или како на њену измену може утицати промена семантичких одлика учесника на првој позицији, који се на површинском плану реализује као субјекат. Такође, размотриће се употреба глаголског рода као разликовног критеријума, тј. како трансформација непрелазног глагола у функцији предиката у прелазни утиче на измену другог члана минималног реченичног модела (адвербијална допуна – објекат). Када и где се то покаже неопходним, примениће се и компаративна метода. Приступићемо, затим, анализи примера употребе адвербијалних допуна у чијој класификацији ће се најпре користити семантички критеријум – они ће бити груписани према семантичким типовима и подтиповима глагола, као и семантичким подтиповима допуна, а додатно, применом граматичког и морфосинтаксичког критеријума, и према типу и облику јединице којом се адвербијална допуна исказује. Осим тога, подела примера извршиће се и према функционалностиљском критеријуму – они ће бити разврстани по различитим функционалним стиловима српског језика. Таквом анализом примера из нашег електронског корпуса, о којем ће бити речи касније, добиће се јасна слика о заступљености локационих и темпоралних адвербијалних допуна у савременом српском језику, уз уочавање разлика у заступљености по различитим стиловима, о јединицама којима се оне исказују и њиховој фреквентности, те семантичким одликама лексема у њиховом саставу (када је реч о нереченичним јединицама) и њиховим утицајем на избор облика јединице.

1.2. Корпус

Будући да адвербијалне допуне представљају допуне одређених глагола, односно да је њихова појава везана за глаголску семантику, први корак у ексцерпцији грађе за наше истраживање морао је бити ексцерпција глагола из савремених речника српског језика, а затим је, ослањајући се на базу коју чини списак тих глагола, уследило ексцерпирање примера из транскрипата усмених

излагања и писаних текстова који припадају различитим функционалним стилевима српског језика.

1.2.1. Речници српског језика као извори језичке грађе

1) На основу досадашњих истраживања адвербијалних допуна, и оних директно или индиректно везаних за њихову проблематику,¹ јасно је да оне допуњавају глаголе одређене семантике, односно глаголе који припадају одређеним класама. Стога смо се у почетним фазама прикупљања грађе за наше истраживање фокусирали на формирање списка глагола који у клаузу уводе адвербијалне допуне, чиме би се обезбедио један од предуслова за ваљан и исцрпан језички корпус.

Међутим, треба напоменути да за потребе овог рада нисмо ексцерпирани све глаголе српског језика који у клаузу уводе адвербијалне допуне јер би такво истраживање како због своје комплексности тако и због обима захтевало да се реализује као вишегодишњи пројекат на којем би учествовало више сарадника, већ смо се у ексцерпцији и анализи ограничили на глаголе са примарним или јединим локационим и темпоралним значењем (ексцерпирани су и глаголи са квалификативним и квантитативним значењем, али због просторне и временске ограничености нису ушли у ово истраживање) које не може бити реализовано без присуства јединице истоврсног значења, односно адвербијалне допуне којом се експлицира локациони и темпорални садржај ових глагола, какви су нпр. глаголи: *боравити, живети, летовати, ноћити, становати; трајати* итд.

2) Узимајући у обзир постојеће спискове поменутих глагола, наведених у прегледаној (и презентованој) литератури², кренуло се у ексцерпцију ових глагола³ из савремених речника српског језика – *Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ* и *Речника српскохрватског књижевног*

---

¹ Реч је о граматичким, синтаксичким и семантичким студијама и радовима чији преглед је дат у поглављу 1.3.

² Такође, треба напоменути да смо се, када је реч о локативним глаголима, ослонили и на спискове егзистенцијалних глагола (узимајући у обзир тесну везу егзистенције и локације) И. Лазић Коњик дате у прилогу у њеној докторској дисертацији *Глаголи са егзистенцијалним значењем у српском језику*, одбрањеној 2010. године (Лазић Коњик 2010).

³ Треба напоменути да су у обзир узете само оне глаголске лексеме које припадају стандарду (иако су иницијално ексцерпирани и оне које су територијално и др. маркиране).

језика Матице српске⁴, при чему смо се руководили семантичким и граматичким одликама ових глагола, а ослањали смо се, ради брже и ефикасније претраге, и на константе лексикографског метајезика.

Најпре је ексцерпирано шест томова РМС, а добијени списак глагола послужио је као база за ексцерпцију објављених деветнаест томова РСАНУ⁵. Коначан списак глагола формиран је од глагола ексцерпираних из РСАНУ, а, будући да овај речник није завршен, комплетиран је глаголима ексцерпираним из следећег по обиму обухватнијег, а завршеног речника српског језика – РМС⁶, које смо сравнили са списком глагола из *Речника српскога језика* Матице српске⁷. Тај списак⁸ касније је послужио као основа за претрагу и ексцерпирање примера из текстова различитих функционалних стилова, који представљају језичку грађу на којој ће бити спроведена анализа.

1.2.2. Писани и усмени извори језичке грађе – стилска избалансираност као услов за репрезентативан корпус

Када је комплетиран списак глагола који захтевају адвербијалне допуне, а улазе у наше истраживање, било је могуће притупити ексцерпцији писаних и усмених извора који припадају различитим функционалним стиловима српског језика – књижевноуметничком, научном, административном, новинарском и разговорном стилу⁹, водећи рачуна о томе да он буде добро избалансиран.

---

⁴ Даље у раду РСАНУ и РМС.

⁵ Досад је објављено деветнаест томова РСАНУ, који обухватају одреднице од *а* до *петогласник*.

⁶ То су глаголи који су лексикографски представљени у томовима IV–VI (у опсегу од лексеме *петогодишњи* до *шчучуњити се*).

⁷ Даље у раду РСЈ. Аутори РСЈ су лексикографи који раде или су радили на изради РСАНУ; међутим, у обради глагола у РСЈ, што је и очекивано јер је он у великој мери заснован на РМС, ослањало се на методе лексикографске обраде глагола у РМС (нпр. дефинисање несвршеног глагола упућивањем на свршени – „преноћивати, -оћујем и -оћивам несвр. према преноћити”). Међутим, таква обрада глагола, за разлику од оне у РСАНУ, није се показала као добра лексикографска пракса. Наиме, осим по виду, глаголи се могу и семантички разликовати – нпр. полисемни глагол несвршеног вида не мора имати сва значења забележена код свршеног глагола на који се упућује, или, неретко, може имати значења која нису део полисемне структуре свршеног глагола. Сву озбиљност таквог пропуса додатно подвлачи чињеница да семантичка структура глагола условљава његово синтаксичко понашање, односно формирање различитих реченичних модела.

⁸ Спискови локационих и темпоралних глагола ексцерпираних за потребе овог рада биће наведени у поглављима о њиховим адвербијалним допунама истоврсне семантике, као и у списковима глагола са дефиницијама, наведеним у прилогу.

⁹ О подели функционалних стилова на пет наведених в. у Тошовић 1988: 81.

Приликом избора књижевноуметничких дела која ће бити ексцерпирана за потребе нашег истраживања, а да би корпус био ваљан, ослонили смо се на критеријум њихове хронолошке и територијалне распрострањености. Тако је прегледано и ексцерпирано 90 дела српске књижевности, већег или мањег обима¹⁰, која обухватају период од нешто више од једног века (објављена су у 20. веку и почетком 21. века¹¹), и чији су аутори живели, односно живе у различитим крајевима које традиционално насељавају говорници српског језика¹².

Из научног стила¹³ изабрано је и прегледано 97 дела. Реч је о радовима у форми публикација, који припадају природним, друштвеним и хуманистичким наукама. Тако су међу прегледаном и ексцерпираном литераруром заступљена дела из нпр. математике, физике, информатике, географије, медицине, економије, филозофије, историје, језика, књижевности итд.

Када је реч о административном стилу, за потребе овог рада прегледано је 65 законодавно-правних аката, при чему смо се трудили да они буду жанровски што разноврснији.¹⁴ Тако је грађа прикупљана из закона, одлука, правилника, статута и др. прописа којима се регулишу деловања и односи у различитим областима живота у Републици Србији, као што су нпр. васпитање и образовање, породични односи, здравство, научни рад, транспорт, правосуђе, трговина и др.

У избору извора примарни критеријум био је припадност одређеном функционалном стилу. Као секундарни нису, осим у појединачним случајевима, коришћени критеријуми припадности подстилу и жанру, што ће, тамо где су коришћени, и бити напоменуто.

¹⁰ Треба напоменути да су у обзир узети само прозни и драмски подстилови (о подели функционалних стилова на подстилове в. Тошовић 1988: 81–82), будући да поетски (песнички) није адекватан за овакву врсту језичког истраживања. Жанровска припадност није био критеријум за избор дела.

¹¹ Будући да смо се ослонили на хронолошки критеријум, а не на припадност одређеном правцу у књижевности, када је реч о књижевноуметничким делима 20. века, у обзир су узета она дела објављена после 1900. године, па су у корпус ушла и дела аутора који припадају епохи реализма и већим делом свог опуса књижевном стваралаштву 19. века.

Хронолошки, списак се завршава романом Александра Гаталице – *Велики рат*, објављеним 2012. године.

¹² Не улазећи у проблем некадашње припадности тих територија одређеним државама, потребно је прецизирати да се мисли на крајеве у којима живе говорници српског језика, а који данас припадају различитим држава – Р. Србији, Босни и Херцеговини, и Р. Хрватској.

¹³ Извори ексцерпирани за ово истраживање припадају трима подстиловима научног стила – строго научном (академском), научно-уџбеничком и научно-популарном (исп. Тошовић 1988: 82).

¹⁴ Б. Тошовић разликује следеће подстилове административног стила – законодавно-правни, друштвено-политички, дипломатски, пословни и персонални (в. Тошовић 1988: 82–83). Ми смо у обзир узели само текстове законодавно-правног подстила јер је реч о јавно доступним документима.

Као репрезентативне изворе из новинарског стила узели смо дневне и недељне новине информативног карактера, посвећене различитим темама из сфере друштва, политике, културе, спорта итд. Новине забавног карактера нису узете у обзир.

Као извори који припадају разговорном стилу, чији је основни начин реализације усмени, коришћени су аудио (и видео) снимци, и њихови транскрипти. Ови извори могу се поделити на оне специјализованог и оне општег карактера.¹⁵

1) У изворе првог типа ушли су транскрипти емисија *Инсајдер*, односно *Инсајдер уживо*, и *Утисак недеље*.¹⁶ Будући да је реч о емисијама дијалошког карактера – замишљене су као разговор водитеља и гостију (политичари, пословни људи, аналитичари, државни службеници, новинари и др.), који су углавном личности из јавног живота. Већину, с обзиром на то да се баве друштвено-политичким темама и имају функцију у политичком процесу, можемо сврстати у политички дискурс.

2) У изворе из разговорног стила који су општег карактера, с обзиром на то да се ради о свакидашњим, уобичајеним разговорним ситуацијама, уврстили смо снимке разговора које сам водила са испитаницима за сврхе пројекта *Језик и идентитет у Републици Србији*, који је реализовао Институт за српски језик САНУ, а финансирао УНЕСКО.¹⁷ За потребе овог рада преслушали смо снимке

---

¹⁵ Б. Тошовић истиче да се једино разговорни функционални стил може диференцирати по карактеру комуникације – нпр. по спонтаности, односу саговорника, броју учесника и др. (в. Тошовић 1988: 83).

¹⁶ *Инсајдер* је документарна телевизијска емисија, заснована на истраживачком новинарству, која се бави различитим друштвено-политичким проблемима у Р. Србији – криминалом, корупцијом, проневерима, злоупотребом положаја итд.

Емисија *Утисак недеље* је била телевизијска ауторска емисија, која се бавила друштвено-политичким и др. темама актуелним у току једне недеље.

Прегледан је подједнак број транскрипата (по 5), а они заједно имају укупно 305 страна.

¹⁷ Овде наводимо и краћи опис тог пројекта:

Пројекат *Језик и идентитет у Републици Србији* реализован је у периоду од марта до краја октобра 2008. године. Разговори су снимани са испитаницима на подручју Београда јер је задатак био забележити урбане говоре (а због кратког рока за реализацију пројекта испитивања су се водила само у Београду). Узорковање испитаника је извршено по следећим критеријумима: узраст (омладина (10–20 година), радно активни (21–60 година), старији од 60), родна подела (мушки/женски пол), порекло (досељеници, староседеоци (они који су рођени у истраживаном граду)).

Теме разговора са испитаницима биле су задате – свакодневни живот (радни дан, викенд, празници, забава, хоби, спорт, путовања, образовање), и додатно за досељенике – сећање на место порекла и мишљење о граду у коме у време испитивања живе (Београду), и за староседеоце – град (Београд) некада и сада.

разговора вођене са 9 особа¹⁸, укупног трајања од 9 сати 20 минута и 2 секунде. При избору аудио-материјала трудили смо се да он буде избалансиран. Водили смо рачуна о томе да, ако не може бити подједнак, онда да буде приближан број испитаника оба пола (4 испитаника су мушког пола, а 5 женског), да они буду различитог узраста (међу испитаницима је један од 11 година, један од 14 година, ту су и три од 15 година, један од 18, један од 36 и један од 50 година), и различитог порекла (три испитаника су рођена у Београду, док су се остали доселили у Београд, у периоду од пре 9 до пре 30 година, како из сада других држава, тако и из других делова Р. Србије – 3 испитаника су се доселила из Босне и Херцеговине, један из Р. Хрватске, један са Косова и један из Смедерева)¹⁹. Будући да су се у готово свим случајевима истраживач и испитаник познавали одраније²⁰, околности снимања аудио-материјала су биле опуштеније и разговор спонтанији, те се може рећи да је добијени аудио-материјал репрезентативан узорак разговорног стила.²¹

Добијени аудио-материјал снимљен је уз сагласност испитаника (или, ако је испитаник малолетан, његових родитеља), а сваки снимак пратио је *Протокол за испитанике* (у којем су наведени основни подаци о испитанику – узраст, место рођења, место боравка, занимање, година доласка у Београд (ако није староседелац) и околности досељавања, и подаци о околностима испитивања – нпр. информације да ли је испитаник носилац супстандардног говора), као и *Тематски протокол* (теме о којима је разговарано, са забележеним временом почетка и завршетка разговора о одређеној теми).

Ја сам водила разговоре са укупно 21 испитаником, од чега је чак 16 испитаника узраста од 10 до 15 година (Приступ толиком броју испитаника основношколског узраста био је могућ захваљујући претходном радном искуству као професора српској језика и књижевности у основној школи. Разговори су снимљени уз одобрење родитеља и школских органа, вођени су у просторијама школе, и свим испитаницима сам била позната (већини сам била професор)); 1 испитаник је узраста од 16 до 20 година (18 година); и 4 испитаника су узраста 21-60 година (од 27, 36, 50 година и 54 године). Што се родног критеријума тиче – међу испитаницима је било 8 особа мушког и 13 особа женског пола, а што се тиче критеријума порекла – 12 особа је од рођења у Београду (сви ти испитаници су школског узраста), а 9 особа доселило се у Београд – од којих већина живи у Београду 10 година и више (а 1 живи у Београду 9 година, 1 – 5 година, и 1 – мање од 2 године); и доселили су се из (сада) других држава (3 особе из Босне и Херцеговине, 1 из Р. Хрватске и 1 из Р. Црне Горе) или из других делова Р. Србије (1 особа из Смедерева, 2 са Косова).

¹⁸ У свим издвојеним снимцима разговора, осим једном, реч је о односу 1 истраживач – 1 испитаник. У једном случају је у разговору учествовало више испитаника (1 истраживач – 2 испитаника).

¹⁹ Разлози досељавања су двоструки – с једне стране то су образовање и посао, а са друге ратна дешавања на просторима где је испитаник рођен и раније живео.

²⁰ Свим испитаницима школског узраста, осим једном, предавала сам српски језик и књижевност у периоду од октобра 2004. до јануара 2007. године. Познанство са осталим испитаницима је или приватне или пословне природе.

²¹ Испитаници из изабраних аудио-снимака нису се изјаснили као анонимни, али у раду нећемо наводити њихово пуно име и презиме него само иницијале. Уколико је употребљени пример део мог исказа, уз њега ће бити наведено – аутор.

С обзиром на предмет истраживања у овом раду, процес прикупљања грађе био је, очекивано, комплекснији и временски захтевнији него што је то случај са неким другим лингвистичким истраживањима, каква су нпр. лексичка истраживања. Наиме, будући да су адвербијалне допуне условљене семантиком глагола, тек након прегледања великог речника – РМС и тезаурусног РСАНУ како би се дошло до списка глагола који „захтевају” адвербијалну допуну²², уследило је, према списку, претраживање 283 текста, мањег или већег обима (књиге, новине, закони, транскрипти и др.) и преслушавање преко 9 сати материјала (тачно: 9.20.02) у потрази за примерима који би ушли у грађу за рад, при чему је за сваки пронађени пример требало проверити да ли, у зависности од семантичко-синтаксичких одлика глагола, припада нашој грађи. Тако је добијено преко 10.000²³ примера (једнореченичних и вишереченичних²⁴). Након одлуке да се у овом истраживању фокусирамо на глаголе са примарним или јединим локационим и темпоралним значење, грађа је сведена на 3199 примера.

1. 2. 3. Електронски корпус и апликација *Адвербијалне допуне*

Будући да је таква језичка грађа, и у том обиму, тешко сагледива и обрадива, показало се као неопходно да се направи електронски корпус.

За потребе нашег истраживања, пре свега за обраду ексцерпираних примера и њихову селекцију за анализу, израђен је скуп апликација за унос, измену, претрагу и анализу грађе назван *Адвербијалне допуне*.²⁵ Ова апликација састоји се од три компоненте: базе података, апликације за унос и измену грађе, и апликације за претрагу, анализу и штампу грађе.

За имплементацију ове апликације коришћене су следеће технологије – релациона база података MySQL служи за чување унетих података; апликација за

---

²² У шест томова РМС, на 5.742 стране двостубачног текста, регистровано је 143.252 одреднице, док у досад деветнаест објављених томова РСАНУ, на 15.200 страна, ситно штампаног, двостубачног текста, има око 231.887 одредница. Осим тога, списак глагола из РМС сравњен је, како је раније наведено, са РСЈ.

²³ Треба напоменути да су у фази ексцерпције грађе у обзир узети и они глаголи за које је касније одлучено да неће бити предмет истраживања у овом раду.

²⁴ Овде се термин реченица употребљава у значењу – комуникативна реченица (јединица којом се исказује целовита порука, а која се у писању означава великим почетним словом и одређеним знаком интерпункције на крају, а у говору је одликује посебна интонација).

²⁵ Апликацију је израдио Владан Маричић, чему су претходили исцрпни разговори и заједничка промишљања о изгледу и функционалности базе, као и о њеним осталим компонентама.

унос и измену примера имплементирана је у програмском језику Java, користећи Swing пакет за израду корисничког интерфејса; а веб-апликација за претрагу, анализу и штампање грађе реализована је, такође, помоћу програмског језика Java, уз коришћење Spring framework-а за ефикаснију израду веб екрана и позадинских сервиса (генерисање PDF докумената за лакши преглед и штампу, обележавање употребљених примера итд.).

Унос грађе у апликацију врши се ручно, помоћу Java Swing апликације за унос грађе у базу података, а анализа унете грађе врши се помоћу Java Spring веб-апликације. Приликом дизајнирања апликације извршена је прелиминарна анализа структуре примера како би се скуп неопходних ставки које треба дефинисати приликом уноса примера. Након тога утврђен је скуп правила која дозвољавају или блокирају унос одређених ставки, чиме се олакшава и убрзава унос грађе, али и смањује број потенцијалних грешака.

Adverbijalne dopune

Dodaj primer! Pregled primera

Izvor

Primer

Stil: Administrativni stil

Tip subjekta: <n/a>

Tip distribucije: Glagolska sintagma

Tip nezavisne rečenice: <n/a>

Tip zavisne rečenice: <n/a>

Tip adverbijalne dopune: Kvalifikativna

Adv. dopuna - jedinica: Padež

Adv. dopuna vrsta zav. rečenice: <n/a>

Imenska reč: <n/a>

Padež: <n/a>

Predlog: Enter to add Item, <n/a>

Prilog: Enter to add Item, <n/a>

PREDIKAT: Infinitiv glagola, Enter to add Item, <n/a>, Tip predikata: <n/a>, <n/a>

Imenica - semantika: Enter to add Item, <n/a>

Dodaj

Pretraga primera

Distribucija

Tip: (none)

Zavisna rečenica: (none)

Nezavisna rečenica: (none)

Tip subjekta: (none)

Adverbijalna dopuna

Tip: (none)

Jedinica: (none)

Zavisna rečenica: (none)

Padež: (none)

Predlog: (none)

Prilog: (none)

Imenska reč: (none)

Imenica semantika: (none)

Predikat

Predikat: (none)

Tip: (none)

Složen: (none)

Modalni: (none)

Fazni: (none)

Stil: (none)

Show 10 entries

Izabran	Id	Primer	Izvor	Stil	Tip subjekta	Distribucija			Adverbijalna dopuna			Imenska reč
						Tip	Nezavisna rečenica	Zavisna rečenica	Tip	Jedinica	Zavisna rečenica	
☒	1	Pisno sporo osmatračkih borava u Italiji, preminulo na krato vreme dva puta. Kolonici se vrati u svoju otadžbinu. Od godine 1505 pa do 1512 bavio se na biskupskom dvoru svoja zvana, da bi posle njihove smrti ostatak života proveo u svojoj parohiji u Frauenburju.	Milmanovič M. Kroz carstvo nauka, 139. A/F	Književni stil	Živ	Nezavisna (glavna) rečenica	Obaveštajna		Lokaciona	Predložo-padežna konstrukcija		Imenic
☐	2	Zemlja je u ono doba bila neprikosnovo središte sveta. Svo kje su obelazili Sunce i sve zvezde na nebu, velike i male svetiljke, koje su je osvetljavale danju i noću. Juna meseca 1609 godine bavio se Galileje u Veneciji. Tu je doznao da je nemim koptadom optičkama poslo za rukom da kombinacijom malenarskih stavala, sastave aparat kojim se moke gledati u daljinu. (Milmanovič, Kroz vasionu i vekove, 74. A/F)	Milmanovič M. Kroz carstvo nauka, 139. A/F	Književni stil	Živ	Nezavisna (glavna) rečenica	Obaveštajna		Lokaciona	Predložo-padežna konstrukcija		Imenic
☐	3	Otradau su veš sve novine pisale o meni. U jedinim beše beleška: "Čuo od čoveka. U našem mestu veš se od juče bavi jedan stranca, kome je sada šeset godina, a nije nikad za to vreme bio ministar, niti je i jedinim ordenom odlikovan, pa čak nikad nije imao nijednu državnu službu, niti imad primaao platu.	Džmanovič P. Mrtvo more, 12. A/F	Književni stil	Živ	Nezavisna (glavna) rečenica	Obaveštajna		Lokaciona	Predložo-padežna konstrukcija		Imenic

Showing 1 to 10 of 3,150 entries

Previous 1 2 3 4 5 ... 315 Next

Након израде електронске базе, у њу су уношени примери преко апликације направљене за ту сврху, а унос је подразумевао и семантичко-синтаксичку анализу сваког примера. Затим је извршена ручна, делимична анотација корпуса²⁶, и то – етикетирање врстом речи, лематизација, као и граматичка, семантичка, синтаксичка и стилистичка анотација, а урађено је и означавање корпуса (библиографски подаци). Тек из тако обрађеног корпуса било је могуће, преко веб-интерфејса, а на основу програма, ослањајући се на упите и њихову комбинацију, издвојити примере који су анализирани у овом раду.

1.3. Осврт на проучавање адвербијалних допуна у досадашњој сербокроатистичкој²⁷ литератури

1.3.1. У разматрању проблема синтаксичког и семантичког статуса адвербијалних допуна у српском језику, ослањајући се на императив исцрпности у

²⁶ Будући да је реч о својеврсној семантичко-синтаксичкој бази, информације су придруживане само оним деловима текста који су предмет нашег интересовања у истраживању.

²⁷ Држећи се мишљења да су варијанте српског језика политички преименоване у посебне језике, сматрамо за неопходно ближе разјаснити одређивање – сербокроатистичка литература. Наиме, под сербокроатистичком литературом мислимо на дела српских, а затим и хрватских лингвиста, чији преглед се овде даје. За неколико библиографских јединица се може поставити питање њихове припадности сербокроатистичкој литератури. Прва је Граматика црногорског језика (Чиргић, Прањковић, Силић 2010), али будући да су њени аутори двојица хрватских лингвиста, те да прегледани део о синтакси представља незнатно измењен текст преузет из њихове граматике Силић, Прањковић 2005, сматрамо да је оправдано сврстати је у сербокроатистичку литературу. Остале су радови Палић 2011, Булић 2011¹ и Булић 2011², за које је довољно овде рећи да су њихови аутори босански лингвисти.

раду, неопходно је поћи од досадашњих запажања и резултата сербокroatистичких граматичара, синтаксичара и семантичара. Стога смо прегледали сербокroatистичку литературу – граматике, лингвистичке студије општег карактера, монографске студије о падежној проблематици, те радове посвећене проблематици како допунских јединица уопште, тако и адвербијалних допуна – која обухвата период нешто више од једног века.²⁸

Узимајући у обзир дужину временског периода којем припадају ове студије, очекивано је да аутори у својим истраживањима имају различите теоријске и методолошке приступе како датим јединицама, тако и реченичним моделима. Стога резултати до којих долазе нису ни јединствени ни уједначени, било да је реч о семантичкој идентификацији разматраних јединица, о њиховој синтаксичкој функцији, или о одређивању њиховог места у реченичном моделу.

1.3.2. Увидом у граматике, односно лингвистичке студије тзв. традиционалиста – Новаковић²1902, Маретић²1931, Белић 1998, Лалевић 1951, Брабец, Храсте, Живковић³1958, Стевановић⁴1989²⁹ – уочено је да они заступају биномни реченични модел – S + P³⁰, у чијој основи је идеја да се реченицом исказује веза двају појмова којима се остварује мисаона целина. Као главни чланови реченице издвајају се субјекат и предикат, односно субјекатски и предикатски скуп,³¹ а посматрајући везу субјекта и предиката као конгруенцијску, аутори наведених дела инсистирају на подређености предиката субјекту. Осим тога, фокусирајући се на субјекатско-предикатски модел, они испуштају из вида реченичне моделе које би, поред субјекта и предиката, чинили и други облигаторни конституенти. Будући да не улазе у проблем облигаторности, и да се у својим разматрањима углавном држе морфосинтаксичког критеријума, они не

---

²⁸ Иако смо тежили да изворе и литературу ограничимо на 20. и почетак 21. века, сматрајући да је то епоха у којој имамо већ стабилизovan и устаљен стандардни српски језик, у литературу смо уврстили и граматике С. Новаковића и Т. Маретића, чија су прва издања објављена крајем 19. века (1894; 1899), јер не само да су њихова разматрања у духу теоријских и методолошких поставки у лингвистичким проучавањима с почетка 20. века него су та дела, нарочито граматика Т. Маретића, извршила велики утицај на потоње граматичаре и синтаксичаре, којима је служила и као полазиште и као основица у истраживањима.

²⁹ Дела су наведена хронолошки, према години штампања првог издања, што ће бити примењено и касније у овом поглављу приликом навођења прегледане литературе.

³⁰ Символима S и P означени су субјекат и предикат.

³¹ В. у Новаковић²1902: 2, 251; Маретић²1931: 359; Белић 1998: 119–121; Лалевић 1951: 149, 151, 153, 155–156, 174 и др.; Брабец, Храсте, Живковић³1958: 191–192; Стевановић⁴1989: 1, 23, 34, 158.

издвајају и засебно не разматрају јединице адвербијалне семантике које су предмет наше анализе. Примери употребе ових јединица углавном се наводе у одељцима у којима је реч о значењима (предлошко-)падежних јединица³², и аутори их посматрају као адвербијалне јединице уопште, које различито терминолошки одређују.³³

1.3.3. Када је реч о граматикама друге половине 20. века и с почетка 21. века – Барић и др. ²1997, Катичић ³2002, Станојчић, Поповић ²1992, Мразовић ²2009, Ковачевић и др. 1991, Симић, Јовановић 2002, Пипер и др. 2005, Силић, Прањковић 2005, Чиргић, Прањковић, Силић 2010, Пипер, Клајн 2013 – треба напоменути да њихову основу чине различите лингвистичке теорије – од структурализма, преко зависенцијалне и генеративне граматике, до функционалне граматике, те не изненађује чињеница да њихови аутори у својим истраживањима долазе до различитих, понекад и супротних закључака. Међутим, оне имају и једну заједничку константу – у центар се као главни реченични члан ставља предикат.

Аутори се слажу у томе да је главни члан реченичног модела предикат (P), преко ког се уводе други чланови, али не постоји сагласност у томе који још чланови чине реченични модел³⁴. Тако једни аутори издвајају мономне (P) и биномне реченичне моделе³⁵ (S + P), а други, ослањајући се на критеријум

---

³² В. у Новаковић ²1902: 288, 293–294, 301–302, 304; Маретић ²1931: 501–502, 505; Лалевић 1951: 86–87, 93; Брабец, Храсте, Живковић ³1958: 225, 227–228, 238; Стевановић ⁴1989: 190–518 (спорадично).

³³ С. Новаковић их назива додацима, Т. Маретић и група аутора И. Брабец, М. Храсте и С. Живковић ознакама; а М. Лалевић и М. Стевановић одредбама.

³⁴ У сегменту посвећеном простој реченици, М. Ковачевић одређује реченични модел као подударност у граматичкој структури различитих комуникативних реченица, односно као заједнички образац по коме су формиране појединачне комуникативне реченице (в. Ковачевић и др. 1991: 23).

³⁵ Исп. граматiku Ковачевић и др. 1991: 28–31, у којој аутор наводи и да „два основна модела простих двочланих реченица – С+П и С + П + О – могу бити проширени и осталим реченичним члановима: атрибутом, апозицијом и различитим адвербијалним одредбама” (нпр. С + П + (АОМ)) (Ковачевић и др. 1991: 29), из чега се може закључити да, будући да говори о моделу простих *двочланих* реченица, остали реченични чланови припадају предикатској, односно субјекатској групи. То се експлицитно наводи у Силић, Прањковић 2005 (315–316), као и у Чиргић, Прањковић, Силић 2010 (286–287), што је и очекивано јер се у њој готово дословно преносе разматрања из синтаксе из претходно наведене – Силић, Прањковић 2005. Поред мономних и биномних модела, у Симић, Јовановић 2002¹ препознају се и триномне реченичне структуре, у које улази и предикатив (S + P + PP) (в. Симић, Јовановић 2002¹: 274–319).

Говорећи о граматичкој структури реченице, хрватски граматичари наводе да у њу улазе предикат, субјекат, објекат и адвербна (приложна) ознака (в. Барић и др. ²1997: 398; Катичић ³2002: 43; Силић, Прањковић 2005: 283).

валентности глагола, где субјекат није у истом рангу са предикатом, већ се посматра као његова допуна, уведе у реченични модел и друге чланове, па и адвербијалне допуне³⁶.

Када је реч о обради адвербијалних допуна у наведеним граматицама, као и у монографским студијама посвећеним падежној проблематици – Ивић 2005, Гортан Премк 1971, Батистић 1972, Фелешко 1995, којима прикључујемо и Арсенијевић 2003¹ и Арсенијевић³⁷ 2003² – прегледом ових дела долазимо до три закључка:

1) једни аутори их не региструју (в. Симић, Јовановић 2002¹; Ковачевић и др. 1991; Гортан Премк 1971; Ивић 2005; Фелешко 1995³⁸);

2) други их региструју, али их и одређују као адвербијалне одредбе³⁹, које се од других адвербијалних одредби разликују само по томе што су обавезне уз одређене глаголе у предикату (нпр. *становати*, *трајати*), и не могу се изоставити јер би реченица без њих била бесмислена (в. Барић и др. 1997: 430; Катичић³ 2002: 94; Силић, Прањковић 2005: 299–300, 305; Чиргић, Прањковић, Силић 2010: 270, 275–276; Пипер, Клајн 2013: 311). Међутим, њихова разматрања остају само на нивоу тих кратких запажања – оне су облигаторни чланови јер се њима остварује комуникативна потпуност реченице; нема одређивања ових јединица као адвербијалних допуна⁴⁰, нити дубљег разматрања проблематике њиховог синтаксичког и семантичког статуса;

3) трећи их посматрају као облигаторне јединице уз неке глаголе, називају их адвербијалним (прилошким) допунама, и одређују као облигаторне чланове реченичних модела⁴¹ (исп. Батистић 1972: 18–24; Станојчић, Поповић 2000: 238;

---

³⁶ Према броју чланова, реченице су једночлане и вишечлане, а вишечлане иду од двочланих до петочланих (исп. Мразовић² 2009: 542–556; Станојчић, Поповић² 1992; Пипер и др. 2005: 518–532; Пипер, Клајн 2013: 414–415).

³⁷ Реч је о докторској дисертацији која је одштампана у два дела у Зборнику Матице српске за филологију и лингвистику.

³⁸ У случају последња три дела то је и очекивано будући да је реч о студијама посвећеним проблематици одређених падежа.

³⁹ Аутори користе различита термилошка решења – (обвезатна) адвербна (приложна) ознака (Барић и др. 1997, Катичић³ 2002, Силић, Прањковић 2005); затим, (обавезна) приложка одредба, мада употребљавају и термин приложка допуна, па се може рећи да нису водили рачуна о термилошкој усклађености у тексту (Чиргић, Прањковић, Силић 2010: 275 (приложка одредба), 270 (приложка допуна)); те, адвербијал, тј. приложка одредба (Пипер, Клајн 2013).

⁴⁰ Ове јединице називају се допунама у Силић, Прањковић 2005 (299) и Чиргић, Прањковић, Силић 2010 (270), али термин допуна се ту употребљава у ширем значењу.

⁴¹ В. фусноту 10.

Мразовић, Вукадиновић 2009: 532–535; Арсенијевић 2003¹: 132, 201; Арсенијевић 2003²: 56;⁴² Пипер и др. 2005: 497–499). Међутим, ови аутори не разматрају исцрпније семантичку и синтаксичку међузависност глагола и ових јединица, нити подробније образлажу критеријуме за њихово издвајање као допуна.

1.3.4. Више информација о томе, пак, доносе лингвистички радови – како они у којима се разматрају допунске јединице уопште (Самарџија 1986; Петровић 1992; Ружић 2006¹; Ружић 2006²; Ружић 2007; Прањковић 2009; Алановић 2012)⁴³, тако и они углавном новијег датума чије је истраживање специфичније – предмет разматрања су одређене адвербијалне допуне и глаголи који их уводе (Петровић 1986; Милошевић 2011; Палић 2011; Булић 2011¹, Булић 2011², Ненезић 2013¹; Ненезић 2013²; Милошевић 2015; Ковачевић 2016).

1.3.4.1. У прву групу улазе радови који се баве одређивањем допуна и њиховом класификацијом. Општије тематике су радови Самарџија 1986 и Алановић 2012, у којима се аутори баве статусом допуна у депенденцијалној граматици. М. Самарџија ревидира претходне спискове допуна (које дају како страни тако и домаћи представници депенденцијалне граматике – Г. Хелбиг, У. Енгел, С. Жепић, П. Микић, Ж. Матулина, П. Мразовић) и предлаже свој систем допуна, у којем место има и адвербијална допуна, чије су главне одлике

---

⁴² У Арсенијевић 2003¹ и 2003² предмет ауторкине пажње нису реченични модели, што је и очекивано будући да се у радовима разматрају семантика и функција предлошких акузатива.

⁴³ Овде смо уврстли и рад Прањковић 2009 иако он није посвећен допунама и допуњавању, већ разматрању просторних значења и начина њиховог изражавања, које представља својеврстан преглед ранијих сербокроатистичких проучавања просторних значења и синтезу њихових закључака. Међутим, у раду се указује и на адвербијалне јединице које су предмет нашег разматрања. Тако И. Прањковић, помињући специфичност реченица у којима се јављају неки егзистенцијални глаголи у улози предиката, указује на обвезатне (приложне) ознаке места (простора) и – издвајајући као њихове одлике, у чему се позива на Катичића, то да су оне неиспустиве и да се не могу парафразирати – истиче да се оне у реченици понашају као објекти (в. Прањковић 2009: 5–6).

Неопходно је овде указати на проблематичност двеју ауторових тврдњи, претходно наведених.

Прво, примећује се да аутор не разликује две семантичке реализације глагола *живети*, *становати*, *боравити*, *пребивати* (Иван станује у Загребу) – егзистенцију ('бити жив') и локацију ('налазити се на неком месту') (в. Прањковић 2009: 5–6). Аутора је на то можда навела чињеница да глаголи егзистенције у својој семантичкој структури обавезно имају и сему локације, и обрнуто.

Друго, аутор тврди да се обвезатне (прилошке) ознаке места у реченици понашају као објекат, односно да простор уз наведене глаголе није околност под којом се врши радња него објекат (в. Прањковић 2009: 6), што је у супротности са његовим ранијим ставовима изнетим у граматици Силић, Прањковић 2005 да су допуне објекти, али и да су, осим њих, допуне и неки реченични чланови којима се исказује околност, истичући да у том случају допуна има нешто шире значење (в. Силић, Прањковић 2005: 299–300). До ове грешке долази зато што аутор прави паралелу између поменутих ознака и рекцијских допуна какве су нпр. оне које Д. Гортан Премк назива објектима просторних односа (Гортан Премк 1971: 114) (в. Прањковић 2009: 3, 6).

облигаторност (њеним испуштањем реченица постаје неграматична) и постојање парадигматских односа (Становао је у хотелу / код родитеља / на Тргу Републике) (в. Самарџија 1986: 20–22, 30). И М. Алановић се бави проблематиком допуна у депенденцијалној граматици, али за разлику од М. Самарџије који се бави системом допуна, овај аутор се фокусира на проблематичност дихотомне поделе комплемената – на допуне и додатке. Наиме, он сматра да критеријум облигаторности (неопходности) није достатан и да не може бити хијерархијски најважнији, тј. основа за поделу комплемената на допуне и додатке. Он као решење нуди тројни систем, заснован на критеријумима формалне специфичности и синтаксичке неопходности, тј. поделу на: допуне (имају оба обележја), додатке (немају ниједно) и адјункте, као обавезне додатке (одликује их синтаксичка неопходност) (в. Алановић 2012: 160). Трећој групи, адјунктима, тј. обавезним додацима, припадају јединице адвербијалне семантике које су предмет нашег разматрања. Он наводи да се њима конкретизује нека сема у семантичкој структури глагола (нпр. као што је то количина код глагола *коштати*), и да је ту реч о смисаоној конкретизацији, која се своди на синтаксичку неопходност (в. Алановић 2012: 152).⁴⁴ Осим тога, њиховим одређивањем као обавезних додатака указује се и на њихову везу са додацима, са којима, осим формалне неспецификованости, деле и способност мултупликације и позиционе мобилности (в. Алановић 2012: 158).

Проблемом допуна и њихове класификације бави се и В. Ружић у раду Петровић 1992, у којем предлаже свој модел поделе допуна. Она их најпре дели на граматичкосемантичке и лексичкосемантичке, а затим граматичкосемантичке допуне на основу функционалностурног и семантичког критеријума дели на: допунски објекат, допунски адвербијал, допунски агентив и допунски предикатив (в. Петровић 1992: 122–126). Допунске адвербијале, који су предмет нашег интересовања, затим према семантичком критеријуму дели на допуне за означавање просторних односа, допуне са општим значењем времена, начинске

---

⁴⁴ М. Алановић каже да се глагол *налазити се* супротставља глаголу *живети* „на основу своје садржинске специфичности, а он подразумева постојање семе која предвиђа обавезну ексцентричну конкретизацију места” (Алановић 2012: 152). Међутим, проблем је што аутор супротставља егзистенцијално значење глагола *живети* локационом глагола *налазити се*. Када глагол *живети* има локационо значење, његовим комплементом се, такође, конкретизује сема места.

прилошке допуне, допуне за исказивање мере, допуне са узрочним значењем, те допуне за означавање средства (в. Петровић 1992: 128–130). Иста ауторка се бави одређивањем допунских реченица и њиховом класификацијом (в. Ружић 2006¹; Ружић 2006²), међу које убраја и допунске реченице прилошке семантике, чија је одлика да се њима конкретизује значење, односно да се њима реферише о обавезним семантичким компонентама (нпр. спацијалној, темпоралној и др.) управних глаголских предикација (в. Ружић 2006¹: 167, 177).

1.3.4.2. У другој групи дајемо преглед радова чије је истраживање допуна конкретизовано – усмерено је на адвербијалне допуне, идући од оних општије до оних конкретније тематике.

У раду Палић 2011 фокус ауторовог истраживања је на одређеним глаголима и допунама које се јављају уз њих – тзв. обвезатним адвербијалним допунама. Отворивши излагање разматрањем проблема одређивања допуна уопште⁴⁵, аутор прелази и на одређење тзв. обвезатне адвербијалне допуне⁴⁶, након чега истиче да глаголи који их вежу уз себе траже „да њиховим садржајем буде допуњен садржај⁴⁷ глагола обавијешћу о својству или околности у којој се он остварује”, не намећући „нити категорију нити граматички облик својој допуни”, те наводи спискове ових глагола, формиране према семантичком критеријуму (Палић 2011: 207, 209–214). Глаголи и њихове адвербијалне допуне предмет су проучавања и у раду Ненезић 2013², који је прегледног и дескриптивног карактера. Ауторка своје излагање почиње тврдећи да „нијесу ријетки глаголи који своју главну службу не могу обављати самостално, без одговарајућих допунских јединица. Такве

---

⁴⁵ Бавећи се проблемом одређивања допуна, И. Палић се осврће на тумачење допуна у зависности од генеративне граматике, те предлаже да се граматичко устројство реченице „како је прихваћено од већине граматичара босанског (sic!) језика” (позива се и на српске граматичаре – ауторе синтаксе српског језика Пипер и др. 2005) преуреди, и сведе на три члана – предикат, допуне и додатке (Палић 2011: 205), мада није јасно шта је новина ове поделе, и у чему се она нпр. разликује од подела заступника зависности од граматике.

⁴⁶ Аутор не наводи јасну и прецизну дефиницију обвезатне адвербијалне допуне, већ даје објашњење термина „обвезатна адвербијална допуна” и то тако што одређује сваки део терминолошке синтагме понаособ – „Што се тиче њезина одређења, оно је у главнини дано одређењем допуне као реченичног члана карактеристичног за неке поткатеорије у оквиру категорије ријечи. Саставница обвезатна значи да таква допуна није испустива у површинском устројству реченице. Саставница адвербијална упућује на изрицање својства или околности којима се одређује, већином, каква радња, збивање или стање (нпр. мјесто, вријеме, начин, узрок итд.)” (Палић 2011: 206).

⁴⁷ Не бисмо се сложили са аутором да је реч о допуњавању садржаја глагола. Наиме, у семантичкој структури тих глагола већ постоје семе локације, времена и др., те је тачније рећи да се оне експлицирају или конкретизују помоћу ових допуна.

допунске јединице јављају се с именичком или прилошком вриједношћу. Прве имају објекатску⁴⁸ а друге адвербијалну функцију. Док прве представљају граматичке, друге су лексичке допуне⁴⁹” (Ненезић 2013²: 145). Она затим истиче да су предмет њеног интересовања „глаголи чије се значење, у циљу употпуњавања информације која се приписује субјекту, мора конкретизовати одговарајућом адвербијалном јединицом” (Ненезић 2013²: 145), те даје преглед таквих глагола, ексцерпираних из РМС, са примерима употребе, и подељених, према семантичком критеријуму, у четири групе, на: спацијалне (статичне и динамичке), темпоралне, квантификативне и квалификативне (в. Ненезић 2013²: 146–149).

Када је реч о прегледу радова чији је истраживачки фокус на одређеном типу адвербијалне допуне, на почетку су дати они чији су предмет анализе спацијалне, односно локационе допуне, следе они о темпоралним допунама, а на крају су они о начинским, односно квалификативним допунама. Тако се у раду Ненезић 2013¹ ауторка фокусира на глаголе просторне семантике и њихове допуне. Након уводног излагања у коме С. Ненезић наводи да се адвербијалне допуне јављају уз одређену групу глагола, истичући да оне употпуњују њихов садржај и да су условљене њиховом семантиком, а затим издваја њихове основне семантичке типове (спацијалне, темпоралне, квалификативне и квантификативне) и јединице којима оне могу бити исказане (прилози, прилошке синтаме, именичке јединице у беспредлошком падежу или предлошко-падежној конструкцији) (в. Ненезић 2013¹: 183–185), она се усредсређује само на адвербијалне допуне спацијалне семантике. Међутим, наставак рада, уместо детаљне анализе ових допуна, доноси својеврстан преглед грађе, сачињене од списка глагола и примера, ексцерпираних из РМС, подељене у три велике групе – у првој су глаголи који захтевају адвербијалну допуну којом се означава место на којем је лоцирана радња, у другој они који захтевају допуну са директивним и адлативним значењем, а у трећој су аблативни глаголи, чије адвербијалне допуне могу имати

---

⁴⁸ Али то не мора бити искључиво објекатска функција, може бити, на пример, и функција предикатива.

⁴⁹ Ауторка се позива на запажања В. Ружић изнета у раду Петровић 1992 да постоје два основна типа глаголских допуна у српском језику – граматичкосемантичке и лексичкосемантичке. Међутим, С. Ненезић адвербијалне смешта у лексичке допуне, што је у супротности са разматрањима В. Ружић на која се позива – В. Ружић те адвербијалне јединице смешта у граматичкосемантичке допуне (Петровић 1992: 124–126).

значење места почетка кретања, али и места завршетка кретања⁵⁰, који се закључује кратким запажањима о предлошко(-падежним) формама јединица у функцији адвербијалних допуна (в. Ненезић 2013¹: 187–197). Глаголи су у фокусу истраживања и у раду Милошевић 2011, у којем се ауторка бави локативним глаголима и њиховим нереченичним адвербијалним допунама. У раду је најпре дат преглед сербокроатистичких проучавања адвербијалних допуна, а будући да се у литератури, поред тога што се оне одређују као облигаторне уз одређене глаголе, а затим и као допуне и обавезни чланови реченичних модела, не образлажу подробније критеријуми њихове поделе на факултативне и облигаторне, нити се исцрпније разматра семантичка и синтаксичка међузависност глагола и ових јединица (в. Милошевић 2011: 690–691), у наставку излагања фокус је на семантичко-синтаксичком расветљавању глагола локационе семантике који уводе адвербијалне допуне. Предмет анализе су само глаголи са примарним локационим значењем, који се не могу реализовати без присуства јединица локационе семантике, којима се експлицира такав њихов садржај. У анализи ових глагола, у којој су примењене методе компоненцијалне анализе и теорије о дубинским падежима и ситуационим типовима, установљено је да су то стативни глаголи који као примарно или једино реализују значење 'налазити се негде'; да они припадају глаголима стања, и прецизније класи – локализација; да је у њиховој семантичкој структури присутна и информација о непрелазности, која је битна за њихову класификацију; да су семантички двовалентни – једну улогу попуњава 'субјекат', који је обавезно 'лице', а другу 'место'; и, на крају, да означавају ситуацију 'А се налази у (на) месту В у временском периоду t' (в. Милошевић 2011: 691–694). Међу овим глаголима се издваја глагол *боравити*, који се посебно анализира, као главни представник групе, а остали глаголи – који су добијени морфолошком деривацијом – деле се на три подгрупе: оне изведене од глагола (нпр. *поборавити*, *одседати*, *пребивати*), оне изведене од именица које означавају место (нпр. *биваковати*, *домовати*, *коначити*, *становати*) и оне изведене од именица које означавају време (нпр. *ноћивати*, *зимовати*, *летовати*), од чега зависи њихово семантичко и синтаксичко понашање; затим се у оквиру сваке групе анализирају примери, односно глаголи, њихов међузависни однос са

---

⁵⁰ У другој и трећој групи извршена је додатна класификација према граматичким категоријама глагола – (ин)транзитивности и рефлексивности.

адвербијалним допунама исте семантике, уз навођење јединица којима ове допуне могу бити исказане (прилози, предлози, предлошко-падежне конструкције) и њихове позиције у реченици (углавном постпозиција, ређе антепозиција, и обавезно иницијална позиција ако су исказане заменицом или прилогом који имају улогу релативизатора у зависној релативној реченици) (в. Милошевић 2011: 694–706).

Темпоралне адвербијалне разматрају се само у једном раду – Булић 2011², и то, нажалост, али очекивано с обзиром на његов обим, недовољно студиозно. Наиме, у раду се, након кратког осврта на помињања временских адвербијалних допуна само у две граматике српског језика и једном раду, уз навођење малобројних примера, указује на то да глаголи *трајати* и *потрајати* захтевају временске адвербијалне допуне да би реченица била граматична. Аутор при томе разликује адвербијалне јединице којима се исказује количина времена и оне којима се исказује лоцираност у времену, те прве смешта у квантитативне допуне. Затим он издваја примере када ови глаголи не захтевају временске адвербијалне допуне (нпр. када реализују значење 'дуго трајати' – Њихов брак потраја), а међу њима су наведени и они којима ту није место будући да је семантичко-синтаксички профил глагола *трајати* и *потрајати* у њима другачији (не припадају временским већ нпр. егзистенцијалним глаголима) (Булућ 2011²: 545–547).

Надовезујући се на истраживања М. Ивић и М. Радовановића о обавезним детерминаторима, углавном посвећеним онима у номиналној функцији, В. Ружић у раду Петровић 1986 наводи да су уз глаголе којима се означава тип понашања (*владати се, понашати се, поступати, опходити се*) обавезни начински детерминатори, које она термилошки одређује као експлицитне начинске детерминаторе. Њима се допуњава садржај ових глагола и квалификује сам чин, а њиховим избацивањем исказ би постао неинформативан и неграматичан (в. Петровић 1986: 25–29). Начинским адвербијалним допунама посвећен је и рад Булић 2011¹, који је више прегледног него аналитичког карактера. Наиме, у раду се после површног осврта на ауторе који су у својим истраживањима запазили тај тип адвербијалних допуна, наводи мањи број примера којима се потврђује да су начинске адвербијалне допуне обавезне уз одређене глаголе – *деловати, држати*

се, звучати, изгледати, односити се, осећати се, понашати се, третирати, али и *трајати* [?] – да би реченица била граматична; након чега се издвајају и неки специфични случајеви. Тако аутор наводи да се уз одређене глаголе – *држати се, односити се, поставити се* – може јавити и дативска допуна (Односите се према њој лијепо); супротставља се одређивању комплемената глагола *изгледати* и *понашати се* као предикатива изнетом у Пипер и др. 2005 и Мразовић, Вукадиновић 1990, али без навођења разликовних критеријума; те региструје да се уз неке глаголе не морају увек навести адвербијалне начинске допуне да би реченица била граматична – нпр. уз глагол *поступати* одређене семантике, у административном стилу (У том предмету поступао је тужилац Н. Н.) или, у неким случајевима, уз глаголе *поставити се, држати се* и *провести се* (Они се још држе) (Булић 2011¹: 24–26). У раду Милошевић 2015 предмет разматрања је улога квалификативних адвербијалних допуна, уведених у клаузу глаголом *понашати се*, као типичним представником своје групе, у политичком дискурсу у ужем смислу (предмет анализе су само усмена и писана излагања професионалних политичара, чија је тематика политичка и која имају функцију у политичком процесу). Ауторка разматра улогу квалификативних адвербијалних допуна у поларизацији МИ – ОНИ, која је важна одлика политичког дискурса, а анализа показује да допуне исказане прилогом директно учествују у овој поларизацији – позитивно се квалификује сопствена партија (коалиција), а негативно политички противници, а улога допуна исказаних поредбеним конструкцијама и зависним поредбеним реченицама је негативна квалификација других (в. Милошевић 2015: 393–400). Начинске адвербијалне допуне предмет су анализе и у раду Ковачевић 2016, који је посвећен посебном типу конверзије – синтаксичко функционалној конверзији одређених прилога и придева. Посебно место у раду заузимају тзв. глаголи играња – *(од)играти* – у предикату, који су факултативно (не)прелазни. Наиме, овим глаголима могу се формирати минимални реченични модели само ако се уз њих наведе или адвербијална прилошка допуна, начинска, квалитативна (Он игра добро) или објекат (Он игра кошарку). Њихова специфичност је у томе што се комбинацијом та два модела гради модел у ком је могућа конверзија приглаголског начинског прилога у функцији прилошке допуне у конгруентни придевски атрибут уз именицу у

објекту (Он игра добро кошарку//Он игра добру кошарку). Међутим, у том конверзивном моделу (Они играју добро кошарку) прилог је углавном структурно и комуникативно факултативан, па има функцију адвербијалне одредбе (Они играју добро кошарку/Они играју кошарку), осим у ретким случајевима, када је он неиспустиви детерминатор, па задржава функцију адвербијалне допуне (Ђоковић је одлично одиграо почетак и крај меча//*Ђоковић је одиграо почетак и крај меча) (в. Ковачевић 2016). Тако овај рад указује на изразиту комплексност проблематике адвербијалних допуна, нарочито оних периферних, и глагола који их уводе – не само да постоје глаголи који имају двоврсне допуне (овде адвербијалне допуне или објекти) са којима формирају минималне реченичне моделе, него што та два модела могу да се комбинују, чиме се добија модел у којем јединице (прилози) којима су оне исказане мењају синтаксичку функцију (адвербијална допуна/адвербијална одредба), чиме постају подложне сложеној, синтаксичко функционалној конверзији, при чему не долази до мењања значења реченице.

1. 3.5. Увидом у литературу дату у прегледу, као општи закључак издваја се да се досадашња сербокроатистичка граматичка, синтаксичка и граматичка истраживања могу поделити на две групе, које се, донекле, поклапају са њиховим хронолошким следом, односно са општим тенденцијама у лингвистици у одређеном периоду.

Тако се издвајају 1) граматичке, синтаксичке и семантичке студије тзв. традиционалиста, који припадају првој половини 20. века, у којима адвербијалне допуне нису предмет разматрања, а реченични модели се свде на модел – S + P, где је предикат члан подређен субјекту; и 2) граматике, монографске студије и радове друге половине 20. века и с почетка 21. века, у којима се предикат посматра као члан који уводи све остале чланове у реченицу, чији аутори, ређе, не региструју разматране јединице адвербијалне семантике, или их региструју, али се ослањају на различите методе у њиховој анализи, па долазе до различитих резултата у својим истраживањима.

Сви аутори који региструју разматране јединице адвербијалне семантике, без обзира на то како их термилошки одређују, слажу се у томе да су оне

условљене семантиком глагола који их уводе. Такође, истичу да су оне облигаторни чланови јер се њима остварује комуникативна потпуност реченице.

Међутим, облигаторност, као њихова општеприхваћена одлика, постаје предмет спорења у њиховом одређивању као допуна, те неки аутори истичу да критеријум облигаторност/факултативност није достатан у подели јединица на допуне и додатке (в. Алановић 2012, Палић 2011), што отвара питање које критеријуме применити у анализи разматраних јединица адвербијалне семантике.

Увидом у разматране сербокроатистичке граматичке, синтаксичке и семантичке студије и радове, закључује се да на ове јединице није применљив морфосинтаксички критеријум – аутори који се држе овог критеријума их не региструју. Будући да критеријум облигаторност/факултативност, иако има битну улогу у њиховом одређивању, не може бити главни разликовни критеријум предложено је да му се прикључе и критеријум формалне специфичности и критеријум синтаксичке неопходности (в. Алановић 2012: 160).

С обзиром на то да адвербијалне допуне уводе глаголи одређене семантике, да би се дошло до што прецизнијих података о адвербијалним допунама, неопходно је у истраживању усмерити пажњу на синтаксичку и семантичку међузависност глагола и адвербијалних допуна, затим на тип ситуације коју ови глаголи означавају, одредити улоге које отварају на семантичком плану, те њихову реализацију на синтаксичком плану.

2. АДВЕРБИЈАЛНЕ ДОПУНЕ У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

2. 1. О АДВЕРБИЈАЛНИМ ДОПУНАМА

Како се из поглавља са прегледом сербокroatистичке литературе види, они аутори који региструју и разматрају адвербијалне допуне сматрају да је њихова појава условљена семантиком глагола који их уводи у клаузу – њима се конкретизује нека сема у семантичкој структури глагола, а њиховим испуштањем реченица би постала неграматична (в. поглавље бр. 2)⁵¹.

Стога, у разматрању адвербијалних допуна у српском језику, полазимо од разматрања глагола који их уводе, било да имају предикатску или ванпредикатску функцију. Пре него што приступимо њиховом разматрању, треба напоменути да смо се у нашем истраживању, будући да смо условљени просторном и временском ограничењу, а ослањајући се на принцип довољности, ограничили на два типа адвербијалних допуна – локационе⁵² и темпоралне адвербијалне допуне у српском језику. Оне су изабране јер спацијалност и темпоралност представљају основне семантичке категорије⁵³, а и фреквентније су од свих типова адвербијалних допуна⁵⁴, те се методе у њиховом истраживању и добијени резултати могу применити и у разматрању осталих адвербијалних допуна, које је

---

⁵¹ Таква запажања изнесе и страни аутори – в. нпр. Квирк и др. 1985: 505; Поволна 1998: 94; Бајбер и др. 1999: 143, 151–152; Падучева 2004: 74; Хаселгорд 2010: 46.

⁵² Овим допунама означава се локација, па смо се одлучили за термин **ЛОКАЦИОНИ** уместо у литератури заступљени **ЛОКАТИВНИ**, који се одликује двосмисленошћу (значи и 'који се односи на локатив').

⁵³ Аристотел разликује 10 категорија: бивство, количина, каквоћа, то према-нечему, где, када, положај, посед, творење, трпљење (в. Аристотел 2008: 9–11).

Семантичком категоријом спацијалности и њеном повезаношћу са другим категоријама, што је у основи локалистичке теорије падежа, у српском језику исцрпно се бавио П. Пипер (в. Пипер 1988, Пипер 2001, Пипер и др. 2005). Показује се да се семантичка категорија спацијалности идваја од осталих по својој развијености, сложености свог система и разноврсности облика, те да су просторни критеријуми у основи неких непросторних значења, а нарочито су блиске спацијална и темпорална категорија, које припадају истом категоријалном комплексу (в. Пипер 1988: 7–14; Пипер 2001: 9–56; Пипер и др. 2005: 717–742; 745–783). В. и Антонић 2001: 42–44.

Физичари простор и време посматрају као једну, сложену категорију, нпр. простор-време, које уводи Ајнштајн, посматра се и као просторно-временски континуум чија је четврта координата време.

⁵⁴ Везано за то, осврнућемо се на запажања Х. Хаселгорд о адвербијалима у енглеском језику. Она у свом истраживању, заснованом на корпусу – International Corpus of English (ICE-GB), као главном, и на корпусима – The British National Corpus и London-Lund Corpus, као помоћнима, наводи да су међу адвербијалима (у централном корпусу, који има 60.000 речи), којих има 4470, најфреквентнији спацијални (1683) и темпорални (1370), што, наводи она, потврђује и таква ранија запажања других истраживача (в. Хаселгорд 2010: 34).

и планирано касније, као наставак овог истраживања, чиме би се заокружило њихово истраживање у српском језику.

Како је већ напоменуто, ове допуне у клаузу су уведене одређеним локационим, односно темпоралним глаголима. Ми смо се у истраживању ограничили само на такве глаголе којима је локационо, односно темпорално значење примарно, да би се видело које је услове потребно испунити да би то значење, које је често и једино, могло да се реализује. Прототипни⁵⁵ представници таквих глагола локационе, односно темпоралне семантике су *боравити* и *трајати*. Та њихова примарна значења у РСАНУ, односно РМС дефинисана су на следећи начин:

боравити несвр. *ребивати, становати, бавити се (стално или привремено)* (РСАНУ);

трајати несвр. *вршити се, развијати се дуже време, протезати се на дужи временски период* (РМС).

Већ се на основу података наведених у речничким чланцима ових глагола може приступити њиховој класификацији.⁵⁶ Тако је из њихових дефиниција јасно да се помоћу компоненцијалне анализе⁵⁷ из семантичке структуре глагола *боравити* налази архисема 'налазити се'⁵⁸, и диференцијална сема 'место', а глагола *трајати* архисема 'протезати се' и диференцијална сема 'време', док граматички квалификатор доноси информацију да је реч о несвршеним глаголима.

Ослонимо ли се на познату класификацију З. Вендлера⁵⁹, наведени глаголи, као и остали несвршени глаголи из њихове групе сврставају се у глаголе стања (в.

---

⁵⁵ О прототипима и теорији прототипа в. Драгићевић 2007: 79–89.

⁵⁶ То је у складу са мишљењем да се обавезни учесници ситуације означене глаголом обавезно морају навести у речнику, у обради глагола (исп. Падучева 1998: 88).

То је испоштовано у дефиницији глагола *трајати*, у којој се указује на компоненту време, али не и у дефиницији глагола *боравити*, будући да је реч о дефинисању синонимом (међутим, код неких од њих, као и код неких од осталих глагола из групе локационих глагола који су предмет нашег разматрања, указује се на компоненту место у дефиницији).

⁵⁷ О компоненцијалној анализи в. Најда 1975, Круз 2000, Драгићевић 2007.

⁵⁸ „Налазити се” је један од семантичких примитива (исп. Герартс 2010:128–129; Апрејан 2000: 215–230; Апрејан 2007: 52).

⁵⁹ Глаголи се по класификацији З. Вендлера, коју је он засновао на њиховим аспектуалним својствима, деле на глаголе активности (activities), стања (states), остварења (accomplishments) и достигнућа (achievements).

Вендлер 1967: 97–121)⁶⁰. Класификација глагола после је разрађивана⁶¹, и по новијој класификацији⁶² они припадају семантичкој класи – локализација⁶³, односно параметри (в. Апресјан 2007: 51)⁶⁴.

---

⁶⁰ Неки деривирани глаголи из групе локационих глагола свршени су и они би припадали глаголима достигнућа – такви су нпр. *законачити*, *залогоровати*, *заноћити*, а њима се иницира стање (в. Вендлер 1967: 112).

Овде би требало указати на теорију ситуационих типова, која свој зачетак има у класификацији З. Вендлера. К. Смит наводи да је аспектуално значење реченице композита састављена од две компоненте – глаголског вида и ситуационог типа, те стога теорију коју заступа назива двокомпонентна теорија. Ауторка разликује пет ситуационих типова: *state*, *activity*, *accomplishment*, *semelfactive*, *achievement* (в. Смит ²1997: 1,3, 17–35). Када је реч о поменутих свршеним локационим глаголима, битно је ауторкино издвајање тзв. деривираних ситуационих типова (*derived situation types*) који настају померањем ситуационог типа, а помоћу нпр. супралексичких морфема, какве су нпр. префикси, да би се указало на почетак или крај ситуације, што би био случај са поменутих свршеним локационим глаголима (они би и у њеној подели припадали глаголима достигнућа) (в. Смит ²1997: 48–53; 241–249).

⁶¹ У Храковски 2007 даје се преглед различитих класификација глагола заснованих на семантичким и морфолошким одликама (Храковски 2007: 74–76). Аутор у овом раду показује да је исправна теза да се глаголи из различитих класа одликују различитим граматичким и комбинаторним одликама.

⁶² Наведена класификација додатно је разрађена у односу на ауторову ранију класификацију – в. напомене в. Храковског о класификацији коју је Апресјан изложио раније (Апресјан 2003, у Храковски 2007), а која има 15 класа.

У Апресјан 2007, аутор наводи да број и састав семантичких актаната било ког глагола зависи од његове припадности одређеној класи и поткласи основне семантичке класификације предиката, како назива класификацију Маслова–Вендлера, као и од његове аналитичке интерпретације (Апресјан 2007: 50). Он наводи да припадност класи и поткласи не зависи само од аспектуалних одлика глагола, већ и његових морфолошких, деривационих, комбинаторних и др. одлика, и издваја 17 семантичких класа: дејство, делатност, занимање, понашање, утицај, процес, манифестација, догађај, положај у простору, локализација, стање, својство, способност, параметри, постојање, релација, интерпретација (Апресјан 2007: 51), које дели на тематске поткласе (Апресјан 2007: 50–53).

Нешто другачију класификацију нуди Е. Падучева, која глаголе најпре дели на таксономске категорије, ослањајући се на два критеријума – Вендлерове аспектуалне класе и агентивност, којих има 10: дејство, делатност, процес, стање, догађај, тенденција, својство, међуоднос, предстојање, предиспозиција, од којих су само прве две агентивне (в. Падучева 2004: 31). Према семантичком критеријуму, она их затим дели на тематске класе: егзистенцијални глаголи, фазни глаголи, глаголи поседовања, физичког дејства, кретања, заузимања положаја, стварања, компензације, говорења и преноса саопштења, подстицаја, осећаја, доношења решења, психолошки глаголи, глаголи звука, каузације и глаголи стицања особине (в. Падучева 2004: 42).

⁶³ Ј. Апресјан за локализацију наводи: „Локализација – это глагол, у которого на последнем шаге семантической редукции в вершине толкования обнаруживается семантический примитив 'находиться', причем между объектом и местом его нахождения нет ограничительской связи (*ногти на столе* – локализација, а *ногти на ногах* – нет)” (Апресјан 2007: 52).

⁶⁴ У Фрејмнету глагол из енеглеског језика који еквивалентни глаголу *боравити* и још неким глаголима из наше групе локационих глагола – *bivouac*, *camp*, *live*, *lodge*, *occupy*, *reside*, *room*, *squat*, *stay* – смештају се у фрејм **Residence**, чија је дефиниција: „This frame has to do with people (the Residents) residing in Locations, sometimes with a Co-resident”. (<https://framenet2.icsi.berkeley.edu/fnReports/data/frameIndex.xml?frame=Residence>).

Затим, локационим глаголима из наше групе, којима се означава нечији привремени боравак на неком месту, у енглеском су еквивалентни: *guest*, *lodge*, *overnight*, *quarter*, *room*, *sleep over*, *stay over*, *stay*. Они припадају фрејму **Temporary stay**, чија је дефиниција: „A Guest stays for a time at a Location, which is not his or her permanent residence, for some Duration. The Location is

Узимајући у обзир напомену Ј. Апресјана и да комбинаторне одлике глагола утичу на њихово смештање у одређену класу, осврнућемо се на синтагматске односе, у које ступају, са лексиколошко-семантичког, односно семантичко-синтаксичког становишта. Тако Д. Гортан Премк, говорећи о семантичкој позицији лексеме, која је „место једне лексеме у линеарном поретку речи, односно [...] место реализације једне лексеме”, наводи да је она одређена лексичким слагањем, које може бити опште, са семантичким детерминатором и са заданим семантичким детерминатором, и синтасичком функцијом, која може бити слободна, ограничено слободна и задата (в. Гортан Премк 1997: 49–58). Глаголи локационе и темпоралне семантике који су предмет наше анализе, према подели Д. Гортан Премк, представљају лексичке јединице са слагањем са семантичким детерминатором, чија је синтаксичка функција ограничено слободна, чиме одступају од правила, које наводи ауторка, да се основна значења реализују у позицији слободног лексичког слагања и слободне синтаксичке функције (в. Премк 1997: 51–53; 55–57; 58). Такође, Ј. Апресјан, говорећи о управљању, сматра да и семантичко (присуство семантичких валентности у речи) и синтаксичко (могућност њихове реализације у тексту) управљање може бити обавезно (јак), факултативно (слабо) и нулто, те наводи девет могућих комбинација семантичко-синтаксичког управљања. Глаголи који су предмет наше анализе својим примарним семантичким реализацијама припадају првом типу – са јаким и семантичким и синтаксичким управљањем (Апресјан 1995: 155).⁶⁵

---

often the permanent residence of a Host”
<https://framenet2.icsi.berkeley.edu/fnReports/data/frameIndex.xml?frame=Residence>.

Глагол *mpajamu*, односно његов еквивалент у енглеском језику – *last*, улази у **Duration_relation**: „A Period or Eventuality is related to its Duration. Alternatively, an Entity may stand in metonymically for an Eventuality that it is involved in” (https://framenet2.icsi.berkeley.edu/fnReports/data/frameIndex.xml?frame=Duration_relation). Са њим је у вези **Duration_scenario**, чија је дефиниција: „An Event or Period has a particular Duration. The Duration may be characterized in several different ways: as a Durational direct measure, a Degree of deviation from an expected Duration, or as a Count of Units of standard, known duration” (https://framenet2.icsi.berkeley.edu/fnReports/data/frameIndex.xml?frame=Duration_scenario).

У Левин 1993, ослањајући се на идеју да је понашање глагола, нарочито његов однос са актантама (аргументима), предодређено његовом семантиком, и узимајући у обзир њихове семантичке и граматичке одлике, Б. Левин смешта енглеске глаголе еквивалентне нашим локационим глаголима (*bivouac, camp, live, lodge, reside* итд.) у групу глагола становања (Lodge Verbs), а глагол *last*, еквивалентан глаголу *mpajamu*, налази се у групи глагола мере (Measure Verbs), подгрупи глагола коштања (Cost Verbs) (в. Левин 1993: 248–249; 272).

⁶⁵ О синтагматским односима в. у Згуста 1991: 133–157, Прћић 1997: 115–131, Круз 2000: 217–235, Шипка²2006: 93, Драгићевић 2007: 213–230.

Наведена Апресјанова подела уводи нас у разматрање семантичког и синтаксичког плана при одређивању јединица адвербијалне семантике као допуна одређених глагола, који су, према Тенијеру, у односу паралелности, јер „синтаксической связи без связи семантической не существует” (Тенијер 1988: 53–56). Опште је позната Тенијерова подела реченичних чланова подређених глаголу на актанте и сирконстанте⁶⁶, при чему, он наводи да су актанти, чији је број ограничен (1–3), формално посматрано исказани именицама или њиховим еквивалентима, а са семантичке тачке гледано да образују такво јединство са глаголом да би он без њих био непотпун, док су сирконстанти, чији број није ограничен (у реченици не мора бити ниједан или их може бити у неограниченом броју), формално посматрано углавном најчешће исказани прилозима, али и именицама у споју са предлозима, а са семантичке тачке гледишта они су факултативни („сирконстант является элементом, совершенно факультативным”) (Тенијер 1988: 117–118, 121, 138, 141). Међутим, традиционална подела на актанте и сирконстанте, при чему су први облигаторни а други факултативни⁶⁷, како се види из разматрања следбеника Тенијерове теорије, депенденцијалиста, захтева ревизију, јер постоје и опциони актанти, односно испустиви, али и сирконстанти који су облигаторни, односно који су неиспустиви, те се уводе нови критеријуми за њихово разликовање, уз напомене да њихов списак и даље није потпун, а предлажу се и нови модели поделе⁶⁸ (в. Рајман 1987: 315; Филипенко 1998: 134; Храковски 1998: 143, 151–152; Падучева 2004: 73–75; Алексанова 2010; Палић 2011: 203–204; Алановић 2012: 147–150, 157–160; Алановић 2013).

Тако су уз глаголе *боравити* и *трајати* адвербијалне јединице локационе и темпоралне семантике облигаторне јер примарно значење ових глагола не може да се реализује без њих, без експликације њихове локационе, односно темпоралне семе (што је могуће захваљујући присуству такве семе у семантичком садржају лексичких јединица којима се исказују ове допуне, односно у семантичком

В. и о обавезној детерминацији у Ивић 1962, Ивић 2008: 245–253, Радовановић 1990: 77–106.

⁶⁶ У америчкој литератури користе се термини аргумент и адјункт.

⁶⁷ У. Енгел наводи да се Тенијеру погрешно приписује подела актаната и сирконстаната према том критеријуму јер он није тврдио да су актанти облигаторни, а за сирконстанте је рекао да су „у бити факултативни” (в. Енгел 1994: 97, према Палић 2011: 204).

⁶⁸ Тако Алановић предлаже троделну поделу реченичних чланова на, с једне стране, допуне, обавезне, испустиве и неиспустиве, и, са друге, додатке, увек факултативне, између којих се налазе адјункти као обавезни додаци (в. Алановић 2012: 160).

садржају клаузе у таквој функцији),⁶⁹ а, осим тога, применимо ли тест испуствости, видимо да оне нису испуствиве из реченице, смисаоно су неопходне јер би реченица њиховим испуштањем постала комуникативно непотпуна,⁷⁰ односно неграматична:

1) а. Он борави у Београду.

б. *Он борави.

2) а. Предавање траје два сата.

б. ?Предавање траје.⁷¹

Међутим, будући да је, како је у поменутих истраживањима показано, критеријум облигаторност/факултативност, недостатан, потребно је да се детаљније размотри међузависност разматраних локационих и темпоралних глагола и уз њих облигаторних адвербијалних јединица. Поћи ћемо од одређивања типа ситуације који се овим глаголима исказује, а затим размотрити и семантички и синтаксички план реченице у којој се јављају.

Глаголи *боравити* и *трајати*, који припадају класи локализација, односно параметри, непрелазни су, и њима се означавају ситуације:

боравити: 'А се налази у (на) месту В (у временском периоду t)⁷²,

трајати: 'А се протеже у времену/кроз време В'.

Искључивањем компоненте „место” из ситуације означене глаголом *боравити*, односно компоненте „време” из ситуације означене глаголом *трајати*, променила би се ситуација, односно променило би се значење глагола.⁷³ Такву промену донела би и измена рода глагола, трансформација у прелазни глагол.

---

⁶⁹ ”Что касается механизма факультативной/облигаторной валентности, то, по нашему предположению, облигаторная валентность есть результат актуализации соответствующей семы в семном составе даного слова или формы” (в. Всеволодова 1984, у Филипенко 1998: 135, фуснота 13).

⁷⁰ М. Алановић наводи да на критеријуме смисаона неопходност и садржинска специфичност у разликовању актаната од сирконстаната (допуна и додатака) указује Велке (в. Велке 1988, у Алановић 2012: 151).

Такође, и М. Филипенко, уместо критеријума облигаторно/факултативно, говори о критеријуму комуникативна битност/небитност за разликовање актаната и сирконстаната, а та разлика у комуникативној тежини учесника ситуације фиксирана је у семантици глагола, и неопходно ју је навести у интерпретацији глагола (Филипенко 1998: 135, 137).

В. Храковски наводи да сирконстанти могу учествовати у реченици или не морају, и да то не утиче на предикатну лексему (в. Храковски 1998: 142).

⁷¹ Актант може бити испуштен када је контекст довољно јак.

⁷² Заградама се означава да је компонента факултативна.

⁷³ «Глагол, в каждом случае своего употребления, обозначает ситуацию с определенным набором участников; в семантику глагола входит указание на свойства этих участников, их

Наведени глаголи семантички су двовалентни – прву улогу попуњава Агенс⁷⁴, а другу Локација (*боравити*)⁷⁵, односно прву Објекат (или Пропозиција), а другу Време или Период (*трајати*).⁷⁶ Учесници ситуације са наведеним улогама исказују се на површинском нивоу као синтаксички актанти^{77, 78}. Дакле, наведени глаголи су и на синтаксичком плану двовалентни. Прва улога на синтаксичком плану реализује се као субјекат, који, како смо већ видели, када је реч о локационим глаголима има обележје 'живо' ('човек' или 'животиња'), а када је реч о темпоралним, обележје 'неживо' ('време', 'процес', 'стање'). Друга улога обавезно се експлицира на синтаксичком плану, и то као адвербијална допуна са локационим, односно темпоралним значењем.

Тако ови глаголи, када су у функцији предиката, формирају следећи минимални реченични модел – S + P + Adv.

У клаузи, морфосинтаксички лик адвербијалне допуне (када је исказана именицом у падежном или предлошко-падежном облику) није условљен глаголским значењем⁷⁹, међутим могућност избора није неограничена (што се види из касније анализе примера). Наиме, њен морфосинтаксички лик условљен је семантиком именице, а број именица локационе семантике у тој функцији уз локациони глагол *боравити*, и остале локационе глаголе из групе коју он

отношения друг к другу и происходящие с ними события. В конечном счете, эти свойства, отношения, события и составляют значение слова” (Падучева 1998: 87). Присуство обавезних учесника у ситуацији предодређено је семантиком глагола (в. Падучева 1998: 89).

⁷⁴ „Највиши степен агентивности имају именице типа *nomina agentis* са параметрима живо /+/ и људско /+/, а „именице са обележјем живо /+/ и људско /-/ , дакле, оне којима се именују животиње и биљке, остварују агентивну улогу, по правилу, у субјекатској функцији уз глаголе егзистенције и физиолошких стања, а уз акционе, перцептивне и неке афективне глаголе само оне које се односе на њих” (Алановић 2006: 170, 171).

⁷⁵ Глаголи налажења на неком месту (глаголи местонахожденија) имају валентност (места) која се састоји из три зоне: „Находиться (где?) – в аудитории; у директора; на лекции” (Муравенко 1998: 76).

⁷⁶ О семантичким улогама в. у Филмор 1968, Апресјан 1995: 25–26; Јурафски и др. 2002: 281; Падучева 2004: 54–57; Апресјан 2007: 56–57; Палмер и др. 2010: 1–19.

⁷⁷ За разлику од њих, сирконстанти се често ни не појављују на површинском нивоу, у реченици, јер се значење сирконстантног параметра ситуације показује као комуникативно небитно (в. Филипенко 1998: 136). Односно њих је могуће уклонити из ситуације а да се она не разруши (в. Падучева 1998: 88).

⁷⁸ Е. Падучева овакво поклапање чланова три нивоа сматра идеалним: „Идеальным было бы взаимно-однозначное соответствие между участниками ситуации (денотативный план), переменными толкования (лексическая семантика) и синтаксическими актантами глагола в предложении (синтаксис)” (Падучева 1998: 88).

⁷⁹ Што се узима као разликовни критеријум између адвербијалних допунa и рекцијских допунa (објеката), а међу припадницима структуралне синтаксе и као критеријум да поменуте адвербијалне јединице немају ранг допунa.

представља, у пракси није неограничен (и оне се деле по семантичким групама), док би се за број именица у тој функцији уз глагол *трајати*, и друге темпоралне глаголе из групе њиме представљене, пре могло рећи да је ограничен.

Наредна поглавља доносе детаљну анализу како поменутих локационих и темпоралних глагола, тако и адвербијалних јединица са семантичког и морфосинтаксичког аспекта, и слику о њиховој заступљености у савременом српском језику.

2.2. АДВЕРБИЈАЛНЕ ЛОКАЦИОНЕ ДОПУНЕ

Одређени глагола локационе семантике, којима је то примарно значење, у клаузу уводе адвербијалне локационе допуне. Њима се експлицира локациони садржај у семантичкој структури ових глагола, те се они не могу семантички и синтаксички реализовати без присуства поменуте јединице локационог значења.

Реч је о следећим глаголима којима је локационо значење примарно: *бавити се, биваковати, божићевати, божићковати, божићовати, боравити, васкрсовати, гарнизирати, гарнизовати, гарнизонирати, гарнизоновати, гостовати, данити, дановати, дањивати, домовати, домицилирати, живети, живовати, зазимити, законаковати (се), законачивати, законачити, залогорити (се), залогоровати, заноћивати, заноћити, зимовати, зимити, јесеновати, јесењивати, кампирати, камповати, карантинирати, карантисати, квартирити, конаковати, коначити, контумаџирати, летовати, логорити, логоровати, настановати се, ноћевати, ноћивати, ноћити, обитавати, обноћити, одседати, одседнути/одсести, осванути, освањивати, поборавити, поборављати, пребивати, преданити, предањивати, презимити, презимљавати, презимовати, преконачивати, преконачити, преноћити, пролетовати, резидирати, становати, стационаирати, таборити, таборовати, убиџирати, ускрсовати.*⁸⁰

Ове глаголе, којих је укупно 72, поделићемо у пет група, а свакој ће бити посвећено једно потпоглавље овог поглавља. У првој групи су основни и прототипни представници групе разматраних локационих глагола, а у осталим

---

⁸⁰ Списак глагола и њихових дефиниција дат је у прилогу.

групама су глаголи који су добијени морфолошком деривацијом⁸¹, и то од других глагола, од именица са значењем простора, именица са значењем времена, и именице која означава особу.

У овом поглављу размотрићем одлике поменутих локационих глагола и какав је њихов међузависни однос са адвербијалним локационим допунама. Затим ћемо анализирати бројне примере из електронског корпуса, те ћемо видети који семантички подтипови адвербијалних локационих допуна постоје, којим јединицама се оне исказују, и како на избор јединице утиче семантика именице (када јединица није зависна локациона клауза).

2.2.1. ЛОКАЦИОНИ ГЛАГОЛИ *БОРАВИТИ* И *ЖИВЕТИ*

Будући да адвербијалне локационе допуне и локациони глаголи који их уводе у реченицу остварују семантичко-синтаксичку међузависност, неопходно их је и појединачно анализирати. Наше разматрање стога започињемо семантичко-синтаксичком анализом глагола чије је примарно значење локационо, најпре глагола *боравити*, као типичног локационог глагола, а затим и глагола *живети*, као мање типичног и семантички комплекснијег.

За ова два глагола забележено је више од половине уноса за локационе глаголе у нашем електронском корпусу (1302), што је 56.88% (од укупно 2289 уноса).⁸²

Глагол *боравити*, који је главни представник глагола који су предмет нашег разматрања, детаљно је размотрен у претходном потпоглављу, те овде нећемо поново указивати на његове одлике, већ ћемо се посветити глаголу *живети*, који такође припада овој групи.

У разматрање узимам и глагол *живети* иако се његово локационо значење лексикографски не представља као примарно. Наиме, у РСАНУ је као примарно

---

⁸¹ Семантички садржај мотивне речи преноси се у дериват, и то на неколико начина: у дериват се преноси цео семантички садржај мотивне речи, део семантичког садржаја мотивне речи или само једна сема (или мали број њих) (Гортан-Премк 1997: 130–132, Драгићевић 2007: 187–198).

⁸² Заступљеност по глаголима је следећа: *боравити* (338) и *живети* (964).

значење овог глагола наведено егзистенцијално,⁸³ док се његово локационо значење обрађује као секундарно, под тачком I, 1в:

проводити живот (у одређеном месту), пребивати; претежно боравити негде, обављати важније послове или бити већи део времена на неком месту.

Међутим, глагол *живети*, семантички је комплексан – разграничење егзистенцијалног од локационог значења није тако лако будући да свака егзистенција пресупонира локацију и време, и обрнуто (в. Кордић 2002: 143–149). Поред тога, овде га наводимо и јер је он знатно фреквентнији од било ког другог глагола локационе семантике.

Када је реч о локационом значењу глагола *живети*, као и код глагола *боравити*, одређујемо га као 'налазити се негде', а њиме се означава ситуација 'А се налази у (на) месту В (у временском периоду t)'.⁸³

Методом компоненцијалне анализе из његове семантичке структуре издвајамо архисему „налазити се”, затим семе „живо” („људско”, односно „животињско”), те сему локације, као главну диференцијалну сему, и сему времена, која не мора бити експлицирана, а ако јесте, то је из комуникативних разлога.

На семантичком плану обавезни су агенс и локација, а они се на синтаксичком плану реализују као субјекат, са одликом 'живо' ('људско' или 'животињско'), и адвербијалн локациона допуна.

Ако би се локација изоставила (и/или увео други члан) променила би се ситуација, односно значење глагола – оно би постало егзистенцијално.

Глагол *живети*, који је несвршен и непрелазан, како показују примери из нашег корпуса, може бити употребљен у различитим глаголским облицима, и најчешће заузима позицију предиката.

У наставку излагања размотрићемо језичке јединице којима се исказују адвербијалне локационе допуне ових глагола.

---

⁸³ Оно је у РСАНУ представљено на следећи начин – **I. 1. а.** *бити жив, бити носилац биолошких функција; одржавати у себи живот (каквом храном или сл. средствима).*

2.2.1.1. Прилошке јединице као адвербијалне локационе допуне

Као што смо раније навели, јединице којима се примарно исказују адвербијалне локационе допуне су прилози, односно, ређе, прилошке синтагме.

Стога ћемо примере у нашој грађи којима се потврђује употреба прилошких јединица у функцији допуна глагола *боравити* и *живети* поделити на две групе – 1) ону којој припадају примери са прилозима у функцији адвербијалних локационих допуна ових глагола, којима се врши непосредна или посредна локализација, и 2) ону у којој се налазе примери са прилошким синтагмама у тој функцији. Поред тога, извршићемо додатну сегментацију прве групе на 1) прилоге којима се означавају различите просторне релације, а који воде порекло од различитих врста речи (нпр. именица, придева), и које делимо према томе да ли се њима исказује непосредна или посредна локализација, и на 2) деиктичке прилоге, заменичког порекла. Сегментацију друге групе вршимо на синтагме чији главни члан, центар јесте неки од прилога из прве подгрупе претходне групе и оне синтагме код којих је то прилог заменичког порекла, из друге подгрупе претходно наведене групе.⁸⁴

Увидом у наш електронски корпус долазимо до следећих података о прилошким јединицама којима се исказују адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети* – забележено је 272 прилошких јединица којима се исказују адвербијалне локационе допуне ова два глагола, што чини 53.33% од укупног броја прилошких јединица којима се исказују адвербијалне локационе допуне локационих глагола који су предмет анализе у овој студији (510 уноса у електронском корпусу).

2.2.1.1.1. Прилози као адвербијалне локационе допуне

Међу прилошким јединицама којима се исказују адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети* бројчано су доминантни прилози – забележени су у чак 252 уноса у нашем електронском корпусу, што је 92.64% поменутих јединица (односно 52.28% од свих прилога којима се исказују адвербијалне локационе допуне локационих глагола разматраних у овој студији (482 уноса)).

---

⁸⁴ Оваква подела биће примењена и свим у наредним потпоглављима у којима предмет анализе буду прилошке јединице којима се исказују адвербијалне локационе допуне.

Овде ћемо навести и анализирати примере који потврђују такву њихову употребу.⁸⁵

2.2.1.1.1.1. Прилози спацијалне семантике

Најпре ћемо размотрити примере у којима се адвербијална локациона допуна глагола *боравити* или *живети* исказује незамењивим прилозима, односно прилозима спацијалне семантике.

2.2.1.1.1.1.1. Посредно лоцирање

У нашем електронском корпусу забележени су само примери са прилозима којима се означава посредна локализација, од којих је у нашој грађи забележено свега пет – *далеко*, *доле*, *јужно*, *напољу*, *ниско* и *прекопута*,⁸⁶ при чему нису сви забележени у свим функционалним стиливима српског језика. Примере који потврђују њихову употребу као адвербијалних локационих допуна представићемо груписане по функционалним стиливима⁸⁷:

I)⁸⁸ (1) Модел цивилизације у коме је материјалност као критеријум одбачена сам по себи оправдава и објашњава одсуство њених узорака. Али шта оправдава њихово присуство? Ако одмор није потребан, шта ће лежај? [...] Ако

---

⁸⁵ Овде и даље у раду наводе се примери који представљају избор примера из корпуса, при чему смо се водили квалитативним и квантитативним параметрима. Тако су, када је нпр. реч о прилозима као јединицама којима се исказују адвербијалне локационе допуне, изабрани примери који најбоље илуструју такву њихову употребу; водило се рачуна и о томе да буду унети сви забележени различити прилози. На исти начин поступали смо са примерима и за све остале јединице којима се исказују различите адвербијалне допуне разматране у овој студији.

⁸⁶ Водећи се принципом довољности у истраживању, нећемо улазити у детаљнију анализу наведених прилога, јер то и није предмет нашег рада.

Међутим, треба напоменути да су неки од прилога обрађени у радовима домаћих аутора, као нпр. *унутра*; *десно*, *лево*; *преко*, *позади*; *доле*, о којима је писао Л. Меденица. Аутор, усвојивши терминологију П. Пипера, наводи да се, када је реч о овим прилозима, локализатор не исказује прилогом, већ се он утврђује преко контекста, и истиче да наведени прилози поседују обележје „оријентир је унутрашњост локализатора”, „оријентир је одређен левом/десном страном локализатора”, „оријентир је одређен предњом/задњом страном локализатора” и „оријентир је одређен доњом страном локализатора” (исп. Меденица 2012¹, 2012², 2013, 2015).

⁸⁷ Примере ћемо, како овде тако и даље у раду, груписати према функционалним стиливима, а групе ћемо означити римским бројевима, и то на следећи начин: I – књижевноуметнички, II – научни, III – административни, IV – новинарски и V – разговорни функционални стил српског језика.

⁸⁸ Редослед примера у оквиру сваког појединачног функционалног стила дат је према јединицама којима се исказује допуна (овде према прилозима, водећи рачуна о њиховој семантици), а затим и према глаголу чије су оне допуне, што је примењено и даље у раду.

кућа омета коначно спајање с природом, шта ће кућа, *зашто се увек не борави напољу?* (Пекић 1988, 262);

(2) У идућој улици која иде [...] испод античких утврђења и над језером [...] – Добро вече. – Добро вече, господине. – Јесте ли рибари? – О, има врло мало рибара овде. *Они живе доле.* – Колико има рибара? – Једва осам барки. Друга села на језеру лове више. – Ваше село је врло лепо. Видите стално језеро са свога прага (Петровић 2, 5, АУФ);

(3) *Ниже*⁸⁹ на Океану, граничећи се са самом железничком пругом, *живи* племе Бауле (Петровић 1, 118);

(4) Станари једног стана нису знали име људи *који су живели преко пута*⁹⁰ и годинама се служили истим степеништем. О томе да је неко запамтио како му сусед изгледа није могло бити ни речи (Пекић 2011, 298);

(5) Пре изласка из Судана наилази се на Кај. Ту су рушевине светог места Гундјуру [...] *Јужније*⁹¹, на обалама Сенегала,⁹² *живе црне расе које, по својим духовним и физичким особинама, бескрајно су мање занимљиве од осталих црних раса* (Петровић 1, 113, АУФ);

II) (6) У време божићних празника она [кикимора]⁹³ рађа децу, која излећу кроз димњак и *живе напољу до* → *Богојављења* (Голстој, Раденковић 2001, 267);

(7) Поред тога, многи људи користе ћаскаонице као начин да одржавају контакт са себи блиским људима *који живе далеко* и с којима је сваки други начин комуникације, најчешће телефон, веома скуп (Радић Бојанић 2007, 25);

III) /;

---

⁸⁹ *Ниже* може имати и функцију прилога и функцију предлога. Када је реч о предлогу, то је стари компаратив прилога, који је добио функцију предлога, са старим генитивом компарације (в. Белић¹2000: 413).

⁹⁰ Из контекста је јасно да је реч о прилогу *преко пута*, па његово овакво навођење у примеру тумачимо као правописну грешку.

⁹¹ У примеру је прилог *јужно* у компаративу, чиме се истиче његова оријентациона семантика. Ми га у попису и анализи наводимо у основном облику.

⁹² За разлику од касније у раду наведених и разматраних примера, где се адвербијална локациона допуна исказује прилошким синтагмама, овде је ипак реч о прилогу у тој функцији. Предлошко-падежна констукција „на обалама Сенегала” је апозицијска структура, што је и сигналирано зарезом (исп. Симић, Јовановић 2002¹: 219–220, 244–245).

⁹³ У угластим заградама у примерима наведене су ауторске интервенције (каква су додатна контекстна појашњења, означавање тротачком да је у примеру избачен део текста итф.).

Овде, такође, треба напоменути да су примери забележени онако како су наведени у извору (штампаном или електронском), тако да су пренете и све правописне и сл. грешке из изворног текста.

IV) (8) Горан верује и да Србима јужно од Ибра, који су делимично прихватили косовске институције, није ништа боље, осим што их је, по његовом мишљењу, Београд потпуно заборавио. А, Јасмини Стојић из Грачанице смета што се у Бриселу само преговара о северу, док се Срби *који живе јужно* и не помињу (НИН, 12. септембар 2013, 3272/28)

V) (9) Да ли, рецимо, кад би могла да бираш на пример да *да живиш, овај доле* [Куршумлија] и *да живиш у Београду*, где би изабрала? Па дефинитивно **овде** зато што овде, не знам, некако, доста тога овде познајем и навикла сам (ЖИРС 2008, DW_A0023, 1.33–1.46, аутор и М. М.).

Прилогом *напољу*⁹⁴ означава се спољни простор у који се неко смешта. У нашем електронском корпусу забележена је његова употреба као адвербијалне локационе допуне глагола *боравити*, али само у књижевноуметничком функционалном стилу српског језика, те глагола *живети*, у књижевноуметничком и научном стилу.

Прилог *доле* забележен је само уз глагол *живети*. У наведеним примерима он се употребљава у различитим значењима – у примеру бр. 2, у књижевноуметничком стилу, њиме се означава да се неко налази у простору који је вертикално ниже у односу на простор говорника⁹⁵, док се у разговорном стилу, у примеру бр. 9 употребљава као синоним прилога *јужно*⁹⁶, такође, уз одређивање нечијег положаја према положају говорног лица.⁹⁷

---

⁹⁴ Прилог *напољу*, који припада групи речи са значењем оријентације у простору (исп. Апресјан 1995: 297–298), у РСАНУ дефинисан је на следећи начин – *изван одређене просторије, куће, ван, вани*. Будући да су *напољу* и *унутра* антоними (илуструју дијаметралну антонимију), *напољу*, као маркирани члан овог антонимског пара, семантички се одређује према *унутра* (исп. Прђић 1997: 106–107).

Такође, ослонимо ли се на тврдњу да је *напољу* добијено спојем предлога *на* и именице *поље* (исп. нпр. Бабић 1986: 503–504), наведено поткрепљује и једно од секундарних значења именице *поље* – **б. б. простор изван куће** (РСАНУ).

⁹⁵ У РСАНУ то значење прилога *доле* наведено је под тачком 2а и одређено на следећи начин – *на месту, у месту, пределу (на место, ка месту, пределу и сл.) са мањом надморском висином, ниже у односу на неко оближње место, предео и сл.*

⁹⁶ У РСАНУ за прилог *доле* наводи се и – **б. б. на југу, на јужној страни, крају (на југ, ка југу и сл.)**.

⁹⁷ Прилог *доле* ступа у антонимски однос са прилогом *горе*, и они илуструју дијаметралну антонимију (исп. Прђић 1997: 106).

И прилог *ниско* (у компаративу), у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *живети*, употребљен је, као и *далеко*, у значењу – „јужно, на југу”.⁹⁸

Као адвербијална локациона допуна глагола *живети* јавља се и прилог *јужно*⁹⁹, и то у књижевноуметничком и новинарском стилу. У наведеним примерима реч је о нечијој индиректној локализацији према месту раније поменутом у тексту.

У нашој грађи забележен је и оријентациони прилог *далеко*¹⁰⁰, уз глагол *живети*, само у научном стилу, са значењем велике просторне раздаљине.

Такође, грађа доноси и потврду употребе прилога *прекопута*¹⁰¹ као адвербијалне локационе допуне глагола *живети*, и то само у књижевноуметничком функционалном стилу српског језика.

2.2.1.1.2. Прилози заменичког порекла

У грађи су забележени прилози заменичког порекла: *где, овде, свугде, тамо, ту* којима се исказују адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и

---

⁹⁸ Иако на први поглед, због изостанка зареза, може да се закључи да је *ниже на Океану* прилошка синтагма, ипак то није тако. Наиме прилог *ниже* употребљен је у значењу „јужно, на југу” (које, за разлику од прилога *доле*, није забележено у РСАНУ), а конструкција *на Океану* је апозицијски употребљена. Да је реч о синтагми, *на Океану* би конкретизовало значење прилога *ниско*, и не би била реч о нечијем смештању у простор који се одређује као простор који је јужно од простора говорника, већ о нечијем смештању у простор који се налази поред Океана.

⁹⁹ Прилог *јужно* са прилогом *северно* гради антонимски пар, илуструјући дијаметралну антонимију (исп. Прћић 1997: 106). Овај оријентациони прилог дефинише се у РСАНУ на следећи начин – *на југу, на јужној страни*, а његова дефиниција упућује на његово порекло (јужни, односно југ) (исп. како је у РСАНУ одређено значење лексеме *југ* – *страна света на којој је сунце у подне, тј. кад је на највишој тачки изнад хоризонта (гледано из наше географске перспективе)*).

¹⁰⁰ Прилог *далеко* носи значење растојања и твори антонимски пар са прилогом *близу*. Он се у РСАНУ лексикографски представља на следећи начин – „прил. **1.** за исказивање просторног растојања **а.** великог, неограниченог: у великој даљини, великом одстојању, на велику даљину, велико одстојање; много, дуго у просторном одстојању”.

¹⁰¹ У нашем електронском корпусу потврђена је употреба не само прилога *прекопута* него и предлога *прекопута*, који се употребљава са генитивом, о чему ће бити речи касније у раду. Међутим, у РМС и РСЈ није забележен ни прилог ни предлог *прекопута*, а и Правопис 2010 региструје само предлошко-падежну конструкцију „преко пута”. Иако К. Фелешко наводи да је реч о новијој језичкој појави (тврди то на основу тога што тај предлог није забележен у Даничићевој граматичици и у Рјечнику хрватскога или српскога језика ЈАЗУ), прилог, односно предлог *прекопута* присутан је у савременом српском језку, што је потврдила и наша грађа (најраније потврде из наше грађе датирају из друге и треће деценије 20. века и забележене су у делима М. Црњанског – *Лирици Итаке* (1919) и *Дневнику о Чарнојевићу* (1921)). Такав пропуст у РСЈ и Правопису 2010, може се објаснити само неконсултовањем литературе будући да К. Фелешко региструје предлошко-падежну конструкцију „*прекопута* + генитив” у својој монографској студији о српскохрватском генитиву (ова студија, која је написана као докторска дисертација на пољском језику, објављена је у Пољској, као академијско издање још 1970, а њен превод на српски језик објављен је 1995. године) (в. Фелешко 1995: 121), као и да прилог *прекопута* региструје С. Бабић у својој студији о творби речи (в. Бабић 1986: 504).

живети, као и спојеви са прилогом *где* који имају везничку функцију – *где год* и *ма где*.¹⁰² Употребу наведених јединица у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети* потврђују следећи примери:

I) (10) Додатни, претежнији разлог боравка Натали Увил у престоници, у изнајмљеној кући на Сењаку, биле су октобарске посете Марсела Шампена, вицепредседника Одбора компаније [...] Није било сумње, приликом сваког доласка били су све ближи и Сезар Увил се понадао да би кћер могао добро да уда. Њено је, према томе, било да борави овде, да чека сваки следећи надзор и да се спрема за те годишње сусрете са вицепредседником Марселом Шампеном (Петровић 2000, 156); (11) Дobar вече, када сте дошли? – Не, ја сам одавде, живим овде, ја сам Либанац и тргујем. [...] Чуо сам да сте дошли са Фонтеном и чуди ме како ме није потражио. Мислио сам да не желите да ме видите (Петровић 1, 101, АУФ);

(12) Док ови цариградски ситни и крупни апсеници сматрају Проклету авлију као део свог живота, и тако се и понашају, дотле ова двојица стварно и не живе, него само ту бораве и трају, а живот им је остао тамо у Бугарској.¹⁰³ Сад чекају решење. Живеће, ако им успе да се врате, а док су далеко од свога и својих, нема живота (Андрић 2, Гралис-корпус); (13) Безбројна су и разноврсна изненађења која очекују човека са Запада, који је нагло бачен на Исток и присиљен да ту живи, али једно од највећих и најмучнијих изненађења јавља се у питањима здравља и болести (Андрић 1989, 262);

(14) Најпре је, а за то је требало времена, установио да у Индијан Спрингсу (Невада) (Indian Springsu (Nevada)) нема Кливленда (Clevelanda). *Да неколико*

---

¹⁰² При навођењу примера груписали смо их, како смо раније и навели, према функционалним стиливима српског језика, те према типу прилога, а на крају и према глаголима које допуњавају. Овде, ради лакшег праћења примера, ипак треба напоменути да су најпре наведени деиктички прилози, најпре они којима се изражава проксимал, па медијал и дистал, а онда и остали. Примери са прилогом *где* издвојени су иза ових због његове специфичности – његове употребе као упитног прилога у независним, упитним реченицама, и као субординатора у зависним реченицама спацијалне семантике, без обзира на врсту њеног уврштавања у сложону реченицу. На зачељу се налазе примери са прилошким изразима *где год* и *ма где*. Таква сегментација биће примењена и у наредним поглављима у којима предмет разматрању буду ови прилози, односно прилошки изрази, у функцији адвербијалне локационе допуне неког од локационих глагола.

¹⁰³ У наведеном примеру писац контрастира глаголе *живети* и *боравити*. Осим тога, потцртава се разлика између локационог и квалитативног значења глагола *живети* – за глагол *живети* у РСАНУ се под тачком 2 наводи следеће – *проводити живот са свеићу о његовој вредности, добро искоришћавати живот, уживати у њему*.

породица Кливленд (Cleveland), додуше, *тамо борави*, али да се ни једна није доселила из Феникса (Phoenix), иако је већ пета коју је посетио имала сина Џејмса (Jamesa), безобразно дериште од десетак година, чији је отац Војну ваздухопловну базу Индијан Спрингс (Indian Springs Air Force Base) снабдевао свежим месом, а не свежим новостима из електронике (Пекић 2011, 215); (15) И гледа на Ловћен, чије виси бијеле се од снијега. Доље, испод њега, у буковим шумама, по казивању, помисли да се она родила. Учини јој се да пред собом види кућицу откуд су је понијели, и инстинктивно осјети да то мјесто лијепо познаје; гледа чељад *што тамо живе* и озго у град силази (Ћипико 1, 45, АУФ);

(16) Пошто Клаудиос Птолемајос напомиње и употребљава у свом великом астрономском делу једно посматрање неба, извршено године 280 пре Христа од Аристарха у Александрији и, пошто том приликом Птолемајос говори и о школи Аристарховој, сигурно је *да је те године Аристархос као млад, ваљда једва тридесетогодишњи наставник, онде од недавна боравио*, учио и бавио се практичном астрономијом (Миланковић 2, 78–79, АУФ); (17) На то поглавље надовезало се, само од себе, већ написано поглавље о Демокриту, тако да се, без задржавања, могах упутити у стару Атену када је била духовни центар свога доба, а *онде живели Платон и Аристотелес* (Миланковић 2, 4, АУФ);

(18) У Срему, *где је почео да борави*, постепено је схватао да сад има цело, довршено сазнање, можда о патњи. Некада, у болести, изгорео му је вид; сада, у овом сазнању, слутио је да му је изгорела песма (Велмар Јанковић 1, 49, АУФ);

(19) „*Где живите?*” Није јој могао казати *где живи*. Измислио је и адресу (Пекић 1983, 63); (20) СКИТНИЦА: Ако се деси да некад случајно наврати, немојте ништа о мени да помињете! Оћу да је изненадим! Само испитајте, онако изокола, као случајно, *где живи*, и то. Ако вам није тешко (Симовић 1, 31, АУФ); (21) Станојла Перчинова видела је Тошу Лазарића, старог момка, свега једаред пре него што ће се за њега удати. Кад је по неком трговачком послу наишао, неочекивано и за њега, у малу варошицу на граници Србије и Босне, *где је живела породица Бошка Перчиновића*, досељена једну или две генерације раније из Херцеговине (Секулић 1, 20, АУФ);

(22) Да сам јунак неког романа, па да се само селим из једне у другу авантуру. Али, ја нисам јунак [...] Та прича са Фогелом, чије маргине су на

Листовом тргу у Будимпешти, и ко зна још где, постојала би и да нисам овде дошао, да никада нисам заборавио „Код веслеог обућара”, да сам остао у Београду. Нешто би се већ нашло, *где год да сам живео* (Великић 2007, 238–239);

у књижевноуметничком функционалном стилу забележен је и пример који потврђује употребу прилога заменичког порекла – *овде* – у функцији адвербијалне локације допуне глагола *живети* у ванпредикатској функцији:

(23) Међу првима у градићу, Песнику су пришла, дрхтећи, два локална новинара из Општинског листа. Замолише га за интервју. Није им га радо дао, али кад већ пристаде, хвалио је учтиво њихово место и климу, изјавивши да више не може да поднесе несносну гужву главног града и да ни они сами не знају каква је благодет *живети овде!* (Капор, Најбоље године и друге приче, 183, АУФ);

II (24) Такве реченице [зависне узрочне] имамо у примерима: [...] – Како нисмо знали да *живи овде*, јако смо се зачудили кад смо га срели на улици. (Стевановић ⁴1989, 890);

(25) Занимљиво је стога да је поредак у набрајању обрнут: у првој верзији субјективни поглед полази од сопственог „ја” (од Софке), па иде ка родитељима, и то прво ка мајци *која живи ту* и затим ка оцу који је у Турској, да би на крају дошао до предака (до деде Арсе); у завршној верзији објективни ауторов поглед полази од предака, па иде прво ка оцу (носиоцу породичне лозе), затим ка мајци и, на крају, долази до Софке (Петковић 1, 32, АУФ);

(26) Француски академик Турнфор, који је 1703 у свом научном путовању прошао кроз Ерзерум, бележи како су јањичари скоро сви Турци *што тамо живе* (Новаковић 1906, 120);

(27) Одавде [из Абдере] пошао је [Анакреонт] на двор тиранина Поликрата на острву Саму, *где је боравио и Ибик*, а кад је Поликрат пао око год. 522., послао је музољубиви Хипарх, Писистратов син, по њега лађу, која га је свечано увезла у Атину (Ђурић 1976, 69–70); (28) Адвербијали за место могу имати облик прилога (нпр. *Где живе?* Позади се неко накашљао) (Пипер, Клајн 2013, 312); (29) До 1848. тешко је ухватити *где је живео* [Јоксим Новић Оточанин] и шта је радио (Скерлић 1, 215, АУФ); (30) Две саговорнице, А. и Б. разговарају о стандарду живота у Енглеској, у поређењу са Америком, *где сестра саговорнице Б. живи* (Половина 1987, 102);

(31) А и независно од тога, има смисла посебно посматрати српски језички стандард, у који улази све оно што Срби, *ма где живели*, употребљавају као свој неговани и нормирани језик (Ивић и др. 2007, 63–64);

III) (32) Дезинфекција, дезинсекција и дератизација обавља се у свим објектима, просторима, превозним средствима, на опреми и предметима који подлежу надзору ветеринарске инспекције, као и на пашњацима и другим површинама *где животиње повремено или стално бораве* или се крећу (Зак. вет., чл. 116, Параграф лекс); (33) Ако избор хранитељске породице не може да се изврши на територији *где дете живи*, или је у најбољем интересу детета смештај у породицу ван места *где оно живи*, избор хранитељске породице врши се преко другог центра за породични смештај (Пр. хр., чл. 31, Параграф лекс);

IV) (34) – Статистика показује да се више од трећине наших малишана врати у своју породицу. У прихватилишту [за ургентну заштиту злостављане деце] организујемо и породичне терапије где стручњаци раде са родитељима и децом, чак и када они изађу из установе. Захваљујући томе, у току прошле и 2012. године ниједно дете *које је овде боравило* није поново закуцало на врата прихватилишта. (Политика, 21. новембар 2014, 36292/17); (35) „Велика Британија не сме постати уточиште зла”, изјавио је председавајући одбора Ендрју Дисмор. „Порука онима који су починили најгнусније злочине мора бити јасна, они нису добродошли ни у посету, ни на одмор, ни у куповину и на лечење, ни *да живе овде*”, изјавио је он (Политика, 11. август 2009, ЕКМАТФ);

(36) Међу пет милиона имиграната који *живе у Француској*, министарство унутрашњих послова процењује да је између 200.000 и 400.000 оних *који ту бораве илегално* (Политика, 13. јул 2006, ЕКМАТФ); (37) Протекле суботе, око 17 часова, одјекнула је експлозија у каменолому андезита у селу Каменица, удаљеном десетак километара од Краљева. Није то необично за мештане *који ту живе*, јер се ту минирања обављају често [...] Међутим, овог пута је огромна количина камена и прашине полетела из каменолома у ваздух ка центру села и „покрила” површину од око 700–800 метара (Политика, 08. мај 2007, ЕКМАТФ);

(38) Никада нисам био у Карађорђеву, ни у време Тита ни после Тита. Неки генерали својевремено су ми причали како је то изгледало *када је тамо боравио*

Врховни командант (Политика, 10. октобар 2010, ЕКМАТФ); (39) Случајно су се срели директорка Галерије у Пожаревцу Јелица Милојковић и Срба Топалски, а на сам помен да овај живи у **Санта Барбари**, било је јасно да ће се прозборити о Маргарет Малори која живи тамо (Политика, 18. април 2001, ЕКМАТФ);

(40) *Људи у овој најружнијој и најтрошњијој згради и Суботици живе свугде* – у становима, на тавану, у дограђеним колибицама... (Политика, 12. март 1981, 24221/9);

(41) Законом би се омогућило и гласање за избеглице у Србији и за наше двојне држављане, с тим што би „двојни” грађанин био уписан само у један списак – у матици или у земљи где борави (Политика, 03. фебруар 2001, ЕКМАТФ); (42) – *Где живиши?* – Овде сам дошла код бабе и деде. Била сам изгладнела и морала сам да дођем (Политика, 18. јун 2010, ЕКМАТФ); (43) Сада, захваљујући последњем попису становништва, тачно се зна ко су и где живе неписмени (Политика, 01. октобар 1981, 24422/11); (44) Као изразита индивидуалност, свесна енергије и знања стечених у „Београдској школи” високог модернизма и фантастичне фигурације, придружила се [Љубица Мркаљ] уметницима старије генерације у Паризу, где живи, повремено боравећи у свом београдском атељеу (Печат, 04. октобар 2013, 288/65);

(45) Од спонзора из белог света до примаоца било где у Сомалији новац данас путује мање од 24 сата. Преваре су ретке, јер се за све Сомалце, где год да живе, тачно зна ком клану и потклану припадају (Политика, 13. децембар 2008, ЕКМАТФ);

(46) Старац Никанор дао је завет да до смрти неће излазити из манастира. Стицајем околности, прекршио га је пред крај живота, давши сам себи послушање да крене у свет и мири завађену браћу, ма где да живе и раде. Хиландарској братији оставио је аманет да га сахране тамо где га смрт задеси. Почива у далекој Аустралији (Политика, 15. април 2006, ЕКМАТФ);

V) (47) Мислим, зашто, не треба мени нико ништа да чини, то је моја соба и ја ћу бити ту, па како год док сам ту. Ал', добро, ето, и то се брзо завршило, тако да сам на крају стицајем околности и на економску ситуацију која је настала и овде у Србији, ко је у то време боравио овде зна о чему причам, страховита

инфлација, немогућност да се заради ни за преживљавање а камо ли за живот, и, ја јесам завршила ту школу, даље финансијске могућности да наставим тог тренутка нисам имала, посао да нађем и у таквој кризи у Србији тада и у Београду нисам видела, према томе, овај, моје решење је било да се вратим, где и моја породица, ту сам ја (ЈИРС 2008, DW_A0037, 82.13–83.09 мин., С. М.);

(48) Што сте одлучили у Београд да дођете, мислим ...? Па зато што је стање на Косову било, као што сви знају, оно, критично. И онда, пошто смо ми, мислим, имали ту бабу и деду, имам ту бабу и деду *који су овде живели већ још*, оно, *ту су живели*, мислим, *живели, живели, живели су тада овде већ*. И онда смо дошли овде и тако. Због тога углавном (ЈИРС 2008, DW_C0025, 0.31–1.00, аутор и Н. Р.);

(49) Бећковић: Али чекајте, искрено то, шта треба да мислим ја [о споразуму о регистарским таблицама, возачким дозволама, личним картама и матичним књигама који су у Бриселу, 02. јула 2011, потписали представници Београда и Приштине], шта треба да мисли било који гледалац, који није увучен у ту целу причу? Значи, има сад вас двоје овде, *ви живите тамо*, ви делите ту судбину, о вама се ради... Трајковић: Па то су две реалности у нашем животу. Бећковић: Ми причамо то, шта нам падне на памет о томе, али *ви живите тамо*. Сад Ви кажете да је ово све божанствено? [...] Бећковић: А је л' десило нешто добро? Како је могуће да су тако дијаметралне разлике? Ако Милан мисли да се није десило ништа добро за Србе, напротив, да се десило само добро за Албанце и да ће Србима бити још горе, а шта Ви мислите? [...] Трајковић: Па то је перцепција различита, стратегија коју подржавамо је различита, просто. (УН³ 2011, О. Бећковић, Р. Трајковић);

(50) *А где си живела пре тога?* У Босни, у Руду, то је мало као неко село. (ЈИРС 2008, DW_D0015, 0.27–0.33, аутор и С. Т.); (50) Бећковић: И Ви имате углавном један проблем са тим, то што ће моћи они да иду са личним картама, што ће регистарске таблице бити то „КС”, је л' имате проблем са тим, било какав? Трајковић: Не, ја немам проблем, зато што они дневно пролазе *онде, где ја живим*, ја сам навикла, ево већ 12 година они пролазе кроз Грачаницу. Чак је било и убијања. Највеће страдање Срба је било испод Ибра. Ми смо платили највећу цену повлачења наших институција, мислим безбедоносних са простора Косова и Метохије (УН³ 2011, О. Бећковић, Р. Трајковић).

Примери у којима су прилози *овде*, *ту*, *тамо* и *онде*¹⁰⁴, којима се изражава статички аспект локализације и означава проксимал, медијал и дистал (*овде/ту*, *ту/тамо*, *онде*¹⁰⁵), употребљени као адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети* потврђују да су ови прилози, осим *онде*, доста фреквентни – употреба прилога *овде* потврђена је у 43 примера¹⁰⁶ у нашем електронском корпусу, *ту* је забележен у 33 примера¹⁰⁷, а *тамо* у 26,¹⁰⁸ при чему су заступљени у свим стиловима, осим у административном. Прилог *онде* знатно је ређи (забележено је само 5 потврда у нашем електронском корпусу); његову употребу као адвербијалне локационе допуне глагола и *боравити* и *живети* потврђују само примери из књижевноуметничког стила.¹⁰⁹

Прилогом *овде* неко се смешта у простор говорног лица, у његову близину. Прилогом *ту* изражава се медијал, а прилогом *онде* дистал.

Прилог *свугде*, који П. Пипер одређује као универзални просторни квантификатор (в. Пипер 1988: 18, 78–79), забележен је само у једном примеру, који потврђује његову употребу као адвербијалне локационе допуне глагола *живети*.

Прилог *где* употребљава се у упитној функцији у независним реченицама – њиме се пита за локацију на којој је се неко налази.¹¹⁰ Осим тога, њиме се и уводе клаузе спацијалне семантике, у којима је у функцији предиката глагол *боравити* или *живети*, а прилогом *где* одређује се место на којем је неко налази. У грађи су

---

¹⁰⁴ Ови прилози се у речницима српског језика дефинишу типским дефиницијама, преко заменица од којих воде порекло – *овде* – на овом месту, *онде* – на оном месту итд.

¹⁰⁵ Њима се неко или нешто смешта у простор говорног лица, затим у простор у близини саговорника, и у простор који није близу ни говорника ни саговорника, који је ван њиховог домена (исп. Кордић 2002; Пипер 1988).

¹⁰⁶ Од тога 24 у књижевноуметничком, 14 у новинарском, 4 у разговорном и 1 у научном стилу.

¹⁰⁷ Од тога 22 у књижевноуметничком, 5 у новинарском, 4 у научном и 2 у разговорном стилу.

Треба напоменути да, када се посматра употреба прилога *ту* на нивоу свих примера са локационим глаголима у нашем електронском корпусу, он је заступљенији од прилога *овде* (у електронском корпусу налази се укупно 73 уноса за *ту*, а 61 за *овде*).

¹⁰⁸ Од тога 12 у књижевноуметничком, 6 у разговорном, 5 у новинарском и 3 у научном стилу.

¹⁰⁹ Да се подаци о фреквентности ових прилога добијени из нашег електронског корпуса могу сматрати репрезентативним, показују нам исти закључци С. Кордић, која, разматрајући ове прилоге, наводи и податке из фреквенцијског речника хрватског језика – *ту* се појављује 930 пута, *овде* 510, *тамо* 433 и *онде* 32 пута (в. Кордић 2003: 83).

¹¹⁰ У РСАНУ за *где* се наводи – прилог за место (*ређе за правац или време*) и *везник 1. а. као упитни и упитно-узвични прилог 1) за место: на којем месту; на које место.*

забележене и зависне клаузе уведене сложеним *где год* и *ма где (+ да)*, у којима се просторно комбинује са значењем квантификације, али само са глаголом *живети* као предикатом.

2.2.1.1.2. Прилошке синтагме као адвербијалне локационе допуне

Адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети* могу бити исказане и прилошким синагмама¹¹¹, али њихов број у односу на прилоге у тој улози је незнатан – у нашем електронском корпусу забележено је само 20 уноса (али од укупно 28 примера употребе овакве допуне за све локационе глаголе).

2.2.1.1.2.1. Прилошке синтагме са прилозима спацијалне семантике

Даље разматрамо примере у којима функцију адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети* имају прилошке синтагме са прилогом спацијалне семантике као главним чланом.

2.2.1.1.2.1.1. Посредно лоцирање

Од 15 уноса који потврђују употребу прилошких синтагми, са прилозима оријентационе семантике као главним чланом, у функцији адвербијалних локационих допуна, у њих 14 предикат је глагол *живети*, а само у једном то је глагол *боравити*. Прилошке синтагме творе се од прилога: *далеко*, *дубоко*, *недалеко*, *подалеко*, *источно*, *јужно*, *северно*, што потврђују следећи примери:

I) (51) Седма и последња велика хазарска година записана на „Великом пергаменту” бележи на трбуху хазарског посланика да је поред Хазара постојало на свету још једно друго племе истог имена и *да је тај двојник Хазара живео*

---

¹¹¹ У Пипер и др. 2005 прилошке синтагме какве имамо у нашој грађи (нпр. „далеко + од + генитив”, „лево + од + генитив”) П. Пипер назива предлошким изразима, иако И. Антонић у истој граматици, некоико стотина страна раније, идентификује тај тип конструкције као спој прилога и „од + генитив” (в. Пипер и др. 2005: 148, 724, 735–737). На неразликовање предлошких израза и синтагми са прилогом или прилошким изразом као управним чланом и предлошким изразом као зависним у наведеном делу, али у поглављу о темпоралности, чије је аутор П. Пипер, већ је указао М. Ковачевић (в. Ковачевић 2007: 194). Спој прилога и предлошко-падежне конструкције П. Пипер на исти начин подређује у једној од својих ранијих студија (в. Пипер ²2001: 66–67), у којој, разматрајући тзв. вишечлане предлоге (односно предлошке изразе), које илуструје и примером – *лево од стола*, упућује на рад Љ. Поповића, мада у њему аутор нигде не наводи такву конструкцију као пример предлошког израза (в. Поповић 1966: 195–220), и чак их на другом месту, у граматици, експлицитно одређује као прилошке синтагме (в. Станојчић, Поповић 1992: 258). Такође, одређивање прилошких синтагми као предлошких израза (нпр. *доле испод степеништа*) забележено је и у Меденица 2015.

далеко од правог хазарског племена, да га често браќају с правим Хазарима и да је повремено долазило до додира путника између два народа (Павић 1985, 85);

(52) Наилазе, дакле, разне жупе и музике, али пред свима Словенци и Словенке, те се просто не зна која је ношња лепша од друге, а Јаћим сместа помисли: „Ево, вели, и ово су ти овде све наши, чиста наша крв, али *од нас подалеко живе* и *станују*, те им треба показати и доказати да смо ми овде у Београду људи, иако смо разне бановине.” (Васић 1, 182–183, АУФ);

II) (53) У страху да се Електра не уда и не роди сина који ће осветити Агамемнонову смрт, Клитемнестра и Егист су је држали затворену у двору или су је, како неки кажу, удали за једног сељака *који је живео далеко од Микене* (Срејовић, Цермановић Кузмановић 1987, 130);

(54) Јован је, изгледа, још од ране младости *становао у пустињи*, а могуће је чак да га је као дете усвојила и кумранска секта *која је боравила недалеко од оног дела Јордана на коме је он доцније крштавао* (Вукомановић² 1997, 63); (55) *Недалеко од мене живе сестре близнакиње, Дана и Дара*, и појава Дане код мене узрочно изазива веровање да је то Дана (Лазовић 1994, 58);

(56–1261) Најважније је за нас што неки научници (упор. Клемен, о. с., 50), са доста разлога, мисле да је и код Словена и код Германаца постојало веровање да се онај „свет” налази с ону страну мора. Као доказ наводи се факат што су и нека германска и нека словенска племена сахрањивали своје мртве на тај начин што би их полагали у чамац, и тај чамац отискивали на море, или би, *ако то племе живи дубоко у копну*, спаљивали или сахрањивали ипак мртваца у чамцу, како би могао, бар симболички, да отплови на море (Чајкановић 1994, 161);

(57) Питање које следи јесте, где су стална станишта ових Словена који у јесен 551. године пљачкају Илирик? Претпостављамо да *су живели источно од Гепида*, тачније, северно од Дунава и источно од Тамиша – дакле, североисточни суседи Гепида (Живковић 2000, 53);

(58) Касније се приповедало да они [Пигмеји] *живе јужно од Египта*, у земљи окруженој пустињом (Срејовић, Цермановић Кузмановић 1987, 340);

(59) *Северно од Сардике живела су словенска племена која су, по свој прилици, признала начелно власт Византије* (Живковић 2000, 105, фуснота 322);

III) /;

IV) (60) „Имагинарни другови такође некад живе далеко од деце и показују независност воље”, каже Мејор (Недељник, 10. април 2014, 117/52–53);

(61) „Шта ћемо да добијемо бојкотом [избора]? Ништа. Али, на северу се стално буне и причају како они опстају од 99. године. Па, добро то јесте тачно, али више немају подршку Београда и мораће и они да деле судбину нас *који живимо јужно од Ибра.*” (НИН, 12. 09. 2013, 3272/29);

V) /.

Осим прилошке синтагме са прилогом *дубоко* као управним чланом, у којој је зависни члан исказан локативном предлошко-падежном конструкцијом „у + локатив”¹¹², у синтагмама са осталим прилозима зависни чланови исказани су предлошко-падежном конструкцијом „од + генитив”.

Међу примерима прилошких синтагми, најбројнији су они у којима функцију управног члана имају прилози са значењем растојања – *недалеко/далеко, подалеко*, а у њихову групу укључујемо и *дубоко*¹¹³, који реализује значење великог растојања. Оријентација према странама света означена је прилозима *источно, јужно* и *северно*.

Када је реч о зависним члановима, они се реализују предлошко-падежним конструкцијама „у + локатив” и „од + генитив” са различитим именским речима, којима се означавају појмови према којима се одређује место нечијег налажења. Тако се оно одређује према другим особама (појединцима или заједници) – оно је на ближем или већем растојању од њих – *недалеко од мене, од нас подалеко, далеко од деце, далеко од [...] племена*; или у правцу одређене стране света у односу на њих – *источно од Гепида*. Затим, одређивање се врши и према насељеном месту – било по растојању: *далеко од касабе, далеко од Микене*, било оријентишући се преко страна света: *северно од Сардике*¹¹⁴; према држави – *јужно од Египта*; или некој воденој површини – *недалеко од оног дела Јордана*

¹¹² Исп. Батистић 1972:185.

¹¹³ Такво његово значење потврђено је у РСАНУ – в. примере наведене под *дубоко* (1. б.) – „Кад су га мртва свукли ... нашли су га ... опасана по голом телу рогозом, који је дубоко ушао у месо (Кртг. Н. 2, 50). По доласку у Земун ишао [је] до Смедерева и мало дубље у Србију (Гавр. А. 2, 48). Љотићевац је становао дубоко у граду (Ћос. Д. 1, 419).” Треба напоменути да наведено значење није дефинисано, будући да дефиниција наведена под тачком 1. б. – *на знатно растојање (на знатном растојању) од спољашње стране или отвора према унутрашњости*, не обухвата други и трећи пример, а који илуструју у нашој грађи забележено значење.

¹¹⁴ Некадашњи, стари назив бугарског града Софије.

[...]; јужно од Ибра. У прилошкој синтагми *дубоко у копну* именица локативној предлошко-падежној конструкцији има значење шире територије.

2.2.1.1.2.2. Прилошке синтагме са заменичким прилозима

Прилошке синтагме које имају функцију локационих адвербијалних допуна формирају се и од заменичких прилога: *тамо*, *негде* и *којекуда*, а забележене су само уз глагол *живети*:

I) (62) „Ко зна *ко тамо горе живи?*” помисли, посматрајући једну црвену звезду и утону у сан (Олујић 1, 65, АУФ);

(63) Та двојица су били одрпани и потуљени људи ниског чела и мутног погледа. Навикли *да живе* и раде *негде на периферији*, у сенци своје беде, сад су били и збуњени и дрско горди што носе цареву слику кроз главне улице града. У брзини и забуни окренули су слику наопако, главом према земљи, али су је својим огромним шакама, навиклим на друге послове, чврсто држали, као црнци своје фетише. (Андрић 1, Гралис-корпус);

(64) Свакоме је то могло да се догоди ... И, уопште, то је велики проблем деце наших другова, *која су живела којекуда по свету!* (Капор 1983, 10);

II) /;

III) /;

IV) (65) – Ово јесте роман о генерацији рођеној шездесетих, која није успела да оде из земље, него је морала да се овде мало пропати. *Ја сам и пре тога желео да живим негде другде*. Моја Суматра је била Холандија или Шведска. (Политика, 20. новембар 2008, ЕКМАТФ);

V) (66) Да ли *живиш у Београду* од рођења или *си живео и негде другде?* Од рођења *живим у Београду* (ЈИРС 2008, DW_A0033, аутор и Мир. М., 0.24–0.39 сек.).

У већини наведених примера у прилошким синтагмама које имају функцију адвербијалне локационе допуне глагола *живети* као зависни чланови јављају се прилози, постпонирани. Показним прилогом *тамо* упућује се на место удаљено од говорног лица, а прилогом *горе* конкретизује се његово просторно значење, уноси се значење вертикалног простирања у простору. У синтагми *негде друге*

*негде*¹¹⁵ означава се неко неодређено место, а прилогом другде оно се додатно одређује као оно које није место налажења говорног лица.

Осим тога, у нашем електронском корпусу забележена је синтагма, дистрибуционе семантике, са прилогом којекуда¹¹⁶ чије је значење конкретизовно предлошко-падежном конструкцијим „по + локатив” са именицом *свет*.

2.2.1.2. Предлошко-падежне конструкције као адвербијалне локационе допуне

Адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети* се најчешће исказују предлошко-падежним конструкцијама – у нашем електронском корпусу забележена су укупно 1002 уноса која потврђују такву њихову употребу уз наведене глаголе (*боравити* 288), *живети* (714)), што је 77.73% од свих уноса за ове глаголе

У нашем електронском корпусу забележене се локативне, генитивне, акузативне и инструменталне предлошко-падежне конструкције са таквом употребом уз наведене глаголе.

2.2.1.2.1. Локатив

Међу предлошко-падежним конструкцијама којима се исказују адвербијалне локационе допуне највише је локативних, што је и очекивано узимајући у обзир семантику овог падежа. Наиме, локативом, који припада маргиналним падежима и увек се употребљава са предлозима, означавају се месни односи (исп. нпр. Белић 2000¹: 414; 424–425; Белић 2006²: 280¹¹⁷; Ивић³2008: 262, 264, 274–275; Батистић 1972: 15¹¹⁸; Стевановић⁴1989: 488)¹¹⁹. Месно значење типично имају

---

¹¹⁵ У РСАНУ за прилог *негде* наводи се – **1. а.** *на неком неодређеном месту; где, гдегод.*

¹¹⁶ У РСАНУ наводи се следеће одређење прилога *којекуда* – **1. б.** *на разним странама, ту и тамо, по разним местима, овде-онде.*

¹¹⁷ А. Белић на следећи начин објашњава како је дошло до тога да се локатив јавља само са предлозима: „У заједничкословенском језику сам локатив значио је место где се нека радња врши. Како је ово обележавање места било сувише опште природе, дошли су предлози (стари прилози) да то место боље одреде; али како нема општег значења места, него се у сваком засебном случају обележава и засебно место, дошло се до тога да се са лок. увек употребљава какав *предлог* који је специјална модификација места где се нека радња врши и обележава” (Белић 2006²: 280).

¹¹⁸ Исп. и списак литературе на коју упућује Т. Батистић у Батистић 1972: 15, фуснота 1.

¹¹⁹ О односу и разликовању датива и локатива в. нпр. Белић 2000¹: 424–425.

конструкције са локативом и предлозима *у*, *на* и *по* (исп. Батистић 1972: 16), што потврђује и наша грађа.¹²⁰

Од свих предлошко-падежних конструкција којима се исказује адвербијална локациона допуна разматраних глагола, најфреквентније су локативне – са 264 уноса за *боравити* и 659 за *живети*, што је чак 92.12% од укупног броја уноса у нашем електронском корпусу за предлошко-падежне конструкције са таквом употребом.

2.2.1.2.1.1. У + локатив

Већ је у досадашњој литератури истицано да предлошко-падежна конструкција „у¹²¹ + локатив” са локационим значењем заузима прво место по фреквентности међу локативним предлошко-падежним конструкцијама (исп. Батистић 1972: 16, фуснота 5), а то потврђују и подаци из наше грађе.

Од укупно 1236 уноса у нашем електронском корпусу који потврђују употребу конструкције „у + локатив” као адвербијалне локационе допуне, чак је 723 потврда за такву употребу уз глаголе *боравити* и *живети*, при чему су фреквентније оне које потврђују њену употребу уз *живети* – 512 уноса, док је оних који потврђују њену употребу уз *боравити* скоро двоструко мање – 211 примера. Јављају се у свим функционалним стиловима, али у зависности од тога који глагол допуњавају варира њихова заступљеност у текстовима, односно у записима (текстуалним или аудио) различитих функционалних стилова. Тако је заступљеност конструкције „у + локатив” као адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* највећа у новинарском стилу (84), затим научном (57), књижевноуметнички је на трећем месту (44), следи административни (24), и на крају разговорни са само 2 уноса. Са друге стране, „у + локатив” као адвербијална локациона допуна глагола *живети* најзаступљенија је у књижевноуметничком

---

¹²⁰ Уз локатив се, поред наведених, јављају и предлози *о*, *при* и *према* у месној употреби. Међутим, Т. Батистић истиче да је месна употреба *о* + локатив и *при* + локатив у савременом српском језику ретка, а да „месна употреба *према* обично имплицира усмеравање или окренутост у правцу појма уз који се јавља и према томе спада у оквир датива” (Батистић 1972: 16).

О предлозима *при* и *о* са локативом в. и напомене Т. Батистић о закључцима В. Топорова (Батистић 1972: 16–17).

¹²¹ У РМС за предлог *у* се наводи: **1.** (с лок.) *означава да се нешто налази или бива унутар нечега, у границама, у опсегу нечега.*

стилу (241), затим у научном (137), новинарски се овде нашао на трећем месту (90), за којим следе разговорни (32) и административни (12).

Посматрано са семантичког аспекта, предлогом у с локативом „означава се место у унутрашњости или у границама (међу деловима, редовима) појма с именом у овоме падежу, одређује се где се у унутрашњости нешто налази, збива или врши” (Стевановић ⁴1989: 496)¹²², а примери из нашег електронског корпуса показују да се у овим конструкцијама у локативу налазе именице које имају значење нпр. неке грађевине, зграде, или неког спољног, одређеног или неодређеног простора, или заменице којима се упућује на такву грађевину, односно спољни простор. Тако се конструкцијом „у + локатив” у примерима из наше грађе означава место у којем се неко налази – непосредно, као 1) унутрашњост неке грађевине, објекта (19.92%, 144 уноса), или 2) простор који је омеђен границама, који је унутар тих граница (природних, административних и др.) (60.03%, 434 уноса), односно на такве просторе се упућује (заменицама) (18.67%, 135 уноса), или посредно, као 1) простор у чијем одређивању примарни критеријум није ограниченост, већ удаљеност, те је реч о простору који се налази на малој удаљености од некога/нечега (оријентационо значење) (1.38%, 10 уноса) – а она има функцију адвербијалне локационе допуне.

Тако адвербијалне локационе допуне (овде глагола *боравити* и *живети*) исказане конструкцијом „у + локатив” можемо поделити на оне којима се означава унутрашњост (било да је реч о унутрашњем простору неке грађевине или о простору ван грађевине који је омеђен неким границама¹²³) и оне које имају

---

¹²² А. Белић, разматрајући предлоге који иду уз локатив, за предлог у наводи да „значи простор у чијој се унутрашњости штогод врши” (Белић 2006²: 281). Сматрамо, пак, да је овакво одређивање семантике предлога у потребно модификовати у смислу да истакнемо да он не значи простор у чијој унутрашњости се нешто врши, већ да означава унутрашњост појма у локативу, уз који стоји.

Такође, А. Белић напомиње и да се у старословенском језику предлог у употребљавао са локативом да обележи „место на којем је извршена радња после извесног кретања”, што је у савременом српском језику немогуће „јер уз глаголе кретања стоји акузатив, као крајња тачка тог кретања, као његов циљ” (Белић 2006²: 281–282).

¹²³ Такав простор Д. Кликовац посматра као ограничени дводимензионални простор (в. Кликовац 2000: 79–100; 226–229).

Тако гледиште има упориште у когнитивистичком приступу, какво представљају становишта нпр. Хокинса и Којкенса, које ауторка наводи у студији, да постоје медијуми (ауторка их назива садржатељима) који се одликују тродимензионалношћу (нпр. шупаљ објекат (in a house), континуална маса без граница, одн. мање чврста материја (in the water), а ту је и не-шупљи и неограничен простор (in the universe)) и дводимензионалношћу, који се у медијуме сврставају на основу принципа ограничености (in America, in the city, in the desert) (при чему Којкенс прави

оријентационо значење, којима се означава простор на малој удаљености од некога/нечега¹²⁴.

2.2.1.2.1.1.1. Непосредно лоцирање

Адвербијалне локационе допуне са значењем унутрашњости, било да је реч о унутрашњем простору неке грађевине (омеђеном са свих страна) или о простору ван грађевине омеђеном границама¹²⁵, исказане предлошко-падежном конструкцијом „у + локатив” забележене су, како показују примери из нашег електронског корпуса, у свим функционалним стиловима српског језика.

2.2.1.2.1.1.1.1. Унутрашњи простор грађевине, објекта

У прву подгрупу издвајамо оне примере у којима конструкција „у + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети* има значење унутрашњег простора неке грађевине, неког објекта,¹²⁶ а коју ћемо додатно поделити према семантици именица у локативу ове конструкције, односно оних на које се упућује заменицама у локативу поменуте конструкције.

1) Именице којима се исказује појам у чијој унутрашњости се налази агенс (живо биће), а које су или део конструкције „у + локатив” са функцијом

разлику између ограничених простора (in Germany) и неодређено ограничених (in the neighborhood)) (в. у Кликовац 2000: 28, 32, и даље).

¹²⁴ Реч је локализацији према степену удаљености објекта локализације од локализатора (в. Пипер²2001: 70, 78).

Због доминантности критеријума удаљеност у одређивању овог простора, односно семантичке компоненте „близина”, у односу на ограниченост, који је доминантан у првој групи, ове конструкције су издвојене у посебну групу.

С аспекта когнитивне семантике Д. Кликовац такве просторе (близина, околина, комшилук, суседство) одређује као дводимензионалне просторе, али као оне који су неодређено ограничени (в. Кликовац 2000: 87, 276).

¹²⁵ Овде је довољно рећи да је реч о ограниченим просторима, без прецизирања типа граница. Међутим, то је критеријум наше касније семантичке поделе ове групе на подгрупе – класификацију смо извршили према томе да ли је реч о природној или вештачкој, односно договорној граници.

У својој студији о семантици предлога Д. Кликовац прави разлику између ограђености и ограничености – врши поделу ограниченог дводимензионалног простора на ограђене површине (нпр. двориште) и ограничене површине, тј. оне омеђене административним (нпр. држава) или природним границама (Кликовац 2000: 79).

¹²⁶ Н. Арсенијевић одређује такве локализаторе као оне са значењем шупљих предмета, и ту сврстава грађевинске објекте и друге просторе у којима човек борави, па и оне у природи (кућа, зграда, гроб, пећина), као и превозна средства (воз, аутобус, авион) (в. Арсенијевић 2003¹: 148–150).

адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети* или на које се упућује заменицама у локативу такве конструкције, имају различиту семантику, а најтипичније¹²⁷ су оне које имају опште значење 'грађевински објекат, зграда'. Примери такве њихове употребе забележени су у свим функционалним стилевима српског језика, осим у административном:¹²⁸

1)¹²⁹ (67) ТОМА (мало топлије): Јесте, Магдо, верно си ме служила. МАГДА Служили смо, газдо. И сада те служимо. *Живимо у твојој кући*. И ево колико те волимо и поштујемо (Станковић 5, 27, АУФ); (68) *Пси су живели у иттенари на слоњеној на спољни зид насеља* (Пекић 1983, 228); (69) Монах Иринеј се враћа за сто [...] Мало после опет, већ по трећи пут: – Иринеје! Ђакон је сада већ разумео да се то стари владика, као дете, игра своје најмилије игре: да кобајаги није епископ, и да кобајаги *не живи у двору*. И није се одазивао, и није устајао са столице. Само је, крадом, и сасвим тихо, уздахнуо (Секулић 1920); (70) Тај стан одређује ваш географски али и психолошки положај у простору Москве и из тог положаја произлази један став, једно осећање, одређена сигурност која се драстично разликује од осећања, става и хабитуса неког Ивана Ивановича *који живи у потлеушици*, негде на периферији града (Басара 2007, 176); (71) Виле су се ређале докле је трајао калдрмисани горњоварошки друм. Тек одатле надаље, наређено је, има насеље убудуће да се зове Горња Варош. Дакле се сад тачно знало, што рекао апотекар, где почињу Црнци, они *што живе у уцерицама*, пола године једу пресно: лук, парадајс, воће и лубенице, и са својим некалдрмисаним

---

¹²⁷ Д. Кликовац сматра да је прототипични садржатељ у менталној представи кутија средње величине, непровидна и отворена на горе, а обликом и функцијом сличне су му зграде и просторије као садржатељи, с тим што је ту садржани објекат човек, садржатељ је потпуно затворен, а функција му је да заштити човека од дејства спољних сила (в. Кликовац 2000: 47; 59–63; 252–256).

¹²⁸ Треба напоменути да је у нашем електронском корпусу забележено укупно 76 уноса који потврђују употребу таквих именица у конструкцијама „у + локатив” којима се исказује адвербијална локациона допуна глагола *боравити* (12) и *живети* (64), што чини 47.50% од укупног броја конструкција „у + локатив” са именицама наведене семантике (укупно 160 уноса – без заменица).

Заменице, којима се упућује на именице одређене семантике, не узимамо у обзир при статистичком обрачуна броја примера са тим именицама нити овде нити даље у раду.

¹²⁹ У оквиру сваке групе која репрезентује употребу конструкције „у + локатив” као адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети* у одређеном функционалном стилу најпре су навођени примери који региструју употребу именица одређене семантике у локативу, међу којима прво они у којима је реч о таквим допунама наведених глагола у функцији предиката, па потом и у ванпредикатској функцији, а на крају су, уколико су забележени, навођени примери у којима је у локативу забележена анафоричка заменица, именичка или придевска (тим редом), у чијем је антецеденту именица разматране семантике (најпре су навођени примери за глагол *боравити*, па онда за глагол *живети*). Таква подела примењена је и даље у раду.

друмом се боре као Давид с Голијатом, то јест, савлађују га (Секулић 1, 169, АУФ); (72) *Доктор-Милутин, дете богатих родитеља, лепо школован, лепо васпитан, живео је у једној од најлепших кућа у вароши*; сам ју је дао зидати, са доста одељења, јер нити он нити његова жена нису имали чврсто здравље, а деце је било подоста, све једно другом до ува (Секулић 1, 153, АУФ);¹³⁰

у књижевноуметничком стилу забележен је и пример употребе ове конструкције у улози адвербијалне локационе допуне глагола *живети* у неличном глаголском облику, односно у непредикатској функцији:

(73) Први пут се указивао Госпођици рат у свом правом значењу, са пустошима које изазива и дубоким траговима који се брзо урезају а споро бришу. Сад је видела да га није ни познала добро за оне четири године, радећи и стичући, бежећи од свега што је тешко и опасно, не учествујући готово никако у општој несрећи и страдању, живећи у својој кући, на своме, и у свему мање-више исто као и у мирно доба (Андрић 1, Гралис-корпус);

осим тога, у нашем електронском корпусу забележени су и примери из књижевноуметничког стила у којима се у локативу ових конструкција у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети* налазе анафоричке заменице, именичке и придевске, у чијем је антецеденту именица са значењем 'грађевински објекат, зграда':

(74) Ја само што не запомажем: „Мама, зашто тако говориш? Зашто нас овако кажњаваш? Јеси ли видела, кад си полазила, каква нам је кућа? *Ко још може у њој да живи*? Мама, молим те, бори се мало. Ја ћу већ идуће године доћи, Влада ће можда још и пре: опет ћемо бити заједно.” (Михаиловић 2005, 65); (75) Око дрвеног чардака, чије су даске с временом посивеле па поцрнеле, брзо се створила она атмосфера која редовно окружује зграде у којима војска стално борави (Андрић 1953, 105);

II) (76) Метафора ЕУ као породичне куће има сасвим другачији опсег конотација: • Постоји породица која живи у кући, и њени чланови су заједно на

---

¹³⁰ Наведени пример илуструје да у функцији адвербијалних локационих допуна (овде уз глагол *живети*) може бити употребљена синтагма која има значење партитивности. У синтагми у примеру зависни члан је партитивни генитив, чије се значење преплиће са аблативним, а централни члан је квантификатор *један* којим „издваја се тачан број ентитета из мноштва истородних појмова именованих генитивом”, а који има улогу супстантивата (Ковачевић 1983¹: 89).

основу породичних односа. • Неки чланови породице живе ван куће (Васић 2010, 315);

наша грађа бележи примере из научног стила српског језика који потврђују употребу анафоричких заменица у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне разматраних глагола:

(77) У омољском срезу на Бадњи дан домаћица маже тестом врата од стаја и обора у којима борави стока; то се не може схватити друкчије већ као једна профилактичка мера против душа које, у време Божића, лутају свуда: тесто је или утук за те душе [...] или храна за њих (да би се заситиле и оставиле стоку на миру) (Чајкановић 1994, 57); (78) Ћелија је управо најмање црквено станиште, калуђерска кућа, у којој обично живе по три калуђера, од којих је један старешина (Новаковић 1906, 286);

III) /;

IV) (79) Полиција нема објашњење како је могуће да отац и три девојчице нису примећивали да је Меган Хантсман трудна иако су сви живели у истој кући (Политика, 15. април 2014, 36075/2);¹³¹

у новинарском стилу забележени су примери који који потврђују употребу анафоричких заменица у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне разматраних глагола, у чијим антецедентима се налазе именице са значењем ’грађевински објекат, зграда’:

(80) Велики број Нишлија, Алексинчана, Сокобањчана, али и становника Зајечара, Књажевца и других места, већ се одомаћио на Бованском језеру. У околини су саградили претходних година стотине лепих викенд-кућа за одмор и у њима не бораве само власници, већ и њихови гости (Политика, 06. август 2008, ЕКМАТФ); (81) Нимфенбург је направљен у шуми и првобитно је служио као летњиковац. У њему је живео краљ Лудвиг Први, запамћен по изразитој склоности према женама (Политика, 10. јануар 2010, ЕКМАТФ); (82) Једна Американка осумњичена је да је убила седам својих беба у периоду од десет година, а ухапшена је након што је полиција у гаражи куће у којој је живела пронашла тела у картонским кутијама (Политика, 15. април 2014, 36075/2);

---

¹³¹ В. и пр. бр. 545.

V) (83) Бећковић: ОК. Шта је најјачи утисак? Ђилас: Најјачи утисак је овај број два, овај несрећан човек, који је блокирао улице, против чега се ја свим силама борим, све време и сви то знају, који каже, нема за троје деце, а радио је, колико сам схватио, у фирми управо овог Ђурашковића, који их је плаћао, како их је плаћао – није их плаћао шест месеци, али *живи у својој вили* и има оне слике неке, десетине милиона и живи јако добро.¹³² И то је, то је та прича, коју ја стално потенцирам. Е сад је овај у затвору, па се то појавило. Ја сам сигуран да таквих има још пуно по Србији (УН² 2011, О. Бећковић и Д. Ђилас);

у грађи се нашао и један пример из разговорног стила који потврђује употребу придевске заменице *који* у локативу конструкције „у + локатив” којом се исказује адвербијална локациона допуна глагола *боравити*, а у чијем је антецеденту именица *кућа*:

(84) Радно време званично по договору нашем је било до четири, али кад фирма броји три члана од кога сте ви један, значи, то се подразумева да сте ви ту присутни кад год коме падне на памет. Притом да су они уопште били такви људи који нису, имали су кућу *у којој нису боравили*, значи, њима је и посао и, и фирма била у тим просторијама где су биле и канцеларије, за њих је било нормално да раде на једном послу и да онда дођу после тог посла на овај посао, где сам ја радила, то је њима било приде том њиховом послу, и онда кад ја кажем ’завршила сам, четири је сата, свој посао, ја би да идем’, нека сачекај још мало да се договоримо око овог, око оног, онда они дођу, па онда заседну као да су дошли у дневну собу своје куће, па онда ајде да попијемо кафу, ајде да једемо грицкалице, ајде да купимо нешто да поједемо, е ајде да уштимамо књиге овако или онако, и то је се углавном све сводило на моје изласке из фирме у десет, једанајст сати (ЈИРС 2008, DW_A0037, С. М., 96.42–97.49).

У наведеним примерима у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне разматраних глагола, а када је се лоцира готово увек људско биће¹³³, забележене су различите именице које припадају овој

---

¹³² Наведени пример доноси илустрацију различитих значења глагола *живети* – у „живи у својој вили” реч је о његовом локационом значењу, а у „живи јако добро” о начинском значењу.

¹³³ У пр. бр. 68 и 77 лоцира се животиња – пас, стока.

семантичкој подгрупи – од неутралне и најфреквентније *кућа*¹³⁴ (‘грађевински објекат за пребивање људи, стамбени објекат’) до маркираних – с једне стране негативно вреднованих *потлеушица* и *уџерица* (‘грађевински објекат за пребивање људи, стамбени објекат лошег квалитета’)¹³⁵, а са друге позитивно вреднованих *двор*¹³⁶ и *вила*¹³⁷.

Такође, на именице такве семантике, које су обавезно претходно поменуте у тексту, упућује се и заменицама у локативу, иманичким или придевским, које са предлогом у формирају конструкцију са функцијом адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети*. Најфреквентнији антецедент је именица *кућа*, а забележени су и примери са именицом *зграда*, која има опште значење¹³⁸, у антецеденту, те са именицама које означавају специфичне врсте кућа – *викенд-кућа* и *летњиковац* (‘грађевински објекат за повремени боравак људи (у одређеним периодима, обично ради одмора)’).¹³⁹

---

¹³⁴ У РСАНУ *кућа* се одређује као – **1. а.** *грађевински објект, зграда за пребивање, становање или какву друштвену потребу.*

¹³⁵ У РМС се *потлеуша* одређује као – *мала, ниска, бедна, сиротињска кућица, кућерак, уџерица, страћара, а уџера* као – *мала кућа од лошег материјала, чатрља, страћара, а деминутивним облицима потлеушица и уџерица* додатно се истичу мале димензије тих објеката, без хипокористичности.

¹³⁶ У РСАНУ *двор* је лексикографски представљен на следећи начин – **1. а.** *палата, дворац државног поглавара, неког високог достојанственика, племића.*

Да је овде (в. пр. 69) реч о згради, грађевинском објекту јасно је из употребе предлога у уз ову именицу у локативу (в. и запажања М. Стевановића у Стевановић⁴1989: 491) (чему у прилог иде и то што РСАНУ региструје и следеће значење лексеме *двор*, забележено у народним говорима – **1. г.** (понекад мн.) *дом, кућа уопште*). М. Стевановић сматра да употреба предлога *на* уз именицу *двор* у локативу показује да је реч о појму који се сматра високим, у апстрактном смислу, који има висок значај за човека, и истиче да се том конструкцијом још постиже узвишени тон излагања (Стевановић⁴1989: 490–491). Сматрамо, пак, да је тачније објашњење да се употребом предлога *на* уз локатив именице *двор* сигнализира њено значење институције (в. и у Арсенијевић¹ 2003: 164).

¹³⁷ Дефиниција лексеме *вила* у РСАНУ гласи – *лепа, омања кућа, обично ван центра града.*

¹³⁸ Именица *зграда* се у наведеној семантичкој групи понаша као хипероним.

¹³⁹ Д. Кликовац у групу ЗГРАДЕ сврстава и *рушевине* због значења „зграда у нестајању” (в. Кликовац 2000: 60).

Употребу именице *рушевина* у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне бележи само један пример у нашој грађи, и то у научном стилу: У случају Ниша, сам Приск каже да је то био многољудан град и добро утврђен. О размерама хунског пустошења не знамо много али када је Приск 448. године пролазио поред овог града, на путу према хагановом седишту, дознајемо да је био потпуно порушен и напуштен, са изузетком болесника *који су боравили у рушевинама храмова* (Живковић 2000, 59).

У наведеном примеру, у синтагми „у рушевинама храмова”, именица *рушевина* је у множини (а да се она јавља обично у множини напомиње се и у РМС и РСЈ), а функцију неконгруентног атрибута има именица која означава тип грађевине.

Поред тога, овој групи припада и именица *штена*¹⁴⁰ (’грађевински објекат за пребивање паса’), која се од претходних разликује по семи којом се означава намена објекта (’за пребивање животиња’). Стога је очекивано то што је агенс у примеру животиња (пас). Такође, примери показују и да се на именице такве семантике – нпр. *стаја* и *обор* – упућује заменицом *који* у локативу конструкције „у + локатив” са функцијом адвербијалне локационе допуне.

2) Овој семантичкој групи припадају именице са значењем установе, институције¹⁴¹, које се од именица чија је семантика ’грађевински објекат, зграда’, са којима остварују метонимијску везу, разликују по семама „који има јавну, друштвену намену” и „у којем се обавља нека делатност”, односно „организација”.¹⁴² Примери њихове употребе у локативу конструкције „у + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне забележени су у књижевноуметничком, научном и новинарском стилу¹⁴³:

1) (85) *У то време живео је у манастиру Сретењу неки млад монах по имену Лонгин* (Павић 1985, 221–222);

у нашој грађи нашли су се и примери из књижевноуметничког стила у којима се у локативу ових конструкција у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети* налазе заменице којима се упућује на именице у антецеденту са значењем институције:

(86) Шејх сам текије мевлевијског реда, најбројнијег и најчистијег, а текија у *којој живим* налази се на изласку из касабе, међу црним и сурим гудурама што заклањају ширину неба, остављајући само плаву просјеклину над собом, као

---

¹⁴⁰ Треба напоменути да *штена* (у РМС дефинисана као – *пасја кућица*) као секундарно има фигуративно и погрдно значење – *хладна и неудобна просторија* (РСЈ) (када је реч о простору намењеном за боравак људи).

¹⁴¹ У нашем електронском корпусу забележена су укупно 35 уноса који потврђују употребу именица ове семантике у конструкцији „у + локатив” као адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* (24) и *живети* (11).

¹⁴² О семантичкој комплексности ових лексема, могућности да означавају и зграде и институције у овим зградама, неуједначеностима у њиховом семантичком представљању у речницима и тешкоћама у одређивању када је реч о значењу ’зграда, грађевински објекат’, а када ’институција’ в. у Ивић 1982: 77–81, као и у Кликовац 2000: 62 и Арсенијевић 2003¹: 163–164.

¹⁴³ Примери који потврђују употребу именица ове семантике у конструкцији „у + локатив” којом се исказују адвербијална локациона допуна глагола *боравити* и *живети* нису забележени у разговорном стилу. Такође, они нису регистровани ни у административном стилу, што изненађује када се узме у обзир семантика ових именица и карактер текстова из административног стила. Разлог томе можда лежи у њиховој малој фреквентности у нашем електронском корпусу.

шкрту милост и сјећање на пространство огромног неба дјетињства (Селимовић 1967, 11);

II) (87) 18. 12. СМЕШТАЈ Објект у којем су смештене делегације (најчешће хотел, ређе гостинске куће) мора да има високу категорију, добар приступ возилима, гаражу или паркинг које је могуће контролисати, *поготову уколико у хотелу бораве и други гости* (што никако није препоручљиво) (Вељић 2009, ЕКМАТФ); (88) *А мало је живео Симеун у задужбини својој Хиландару: само 8 месеца* (Милићевић 1913, 34);

међу ексцерпираним примерима из научног стила је и овај који потврђује употребу заменице у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *живети*, а у чијем је антецеденту именица са значењем институције:

(89) У целој се наведеној сложеној реченици казује да ће онај ко говори градити манастир у будућности, дакле у времену после онога у коме говори, а тек пошто га сагради у *њему ће живјети многи калуђери* (Стевановић ⁴1989: 673);

III) /;

IV) (90) *У ургентном прихватилишту, које ради под окриљем Центра за заштиту одојчади, деце и омладине, може да борави највише осамнаесторо деце, узраста од седам до 18 година* (Политика, 21. новембар 2014, 36292/17); (91) Хранитељи су тренутно најпотребнији за око 90 дечака и девојчица од оних око пет стотина *који живе у домовима без родитељског старања у престоници* (Политика, 24. новембар 2007, ЕКМАТФ);

V) /.

У наведеним примерима у локативу конструкције „у + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне разматраних глагола нашле су се следеће именице са значењем институције: *верске – манастир*¹⁴⁴, *Делфи*¹⁴⁵, *задужбина*¹⁴⁶

---

¹⁴⁴ За *манастир* је у РСАНУ наведено – *црква са зградама у којима према утврђеним правилима живе и раде монаси или монахиње, самостан.*

¹⁴⁵ Делфи су старогрчко светилиште и пророчиште, које представља комплекс од више зграда различите намене.

¹⁴⁶ У примеру из наше грађе реч је о секундарном значењу лексеме *задужбина*, чија је дефиниција у РСАНУ – *2. манастир, црква (обично из феудалног доба) или друга грађевина подигнута, према некадашњим схватањима, за спас душе, за добар спомен.*

(Хиландар), или световне – *хотел*¹⁴⁷, као и *прихватилиште*¹⁴⁸, *дом*¹⁴⁹, а у готово свим случајевима лоцира се човек (људско биће).

Такође, примери из књижевноуметничког и научног стила показују да се у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *живети* могу наћи и заменице, именичке или придевске, којима се упућује на, у тексту претходно поменуте, именице ове семантике – на *манастир* и *текију*¹⁵⁰, као и *хотел*.

3) Осим наведеним, адвербијална локациона допуна исказује се конструкцијом „у + локатив” са значењем унутрашњости грађевинског објекта у чијем саставу су именице чија је семантика ’простор унутар грађевинског објекта који чини једну затворену, засебну стамбену, радну и сл. целину’¹⁵¹. Примери њихове употребе у локативу конструкције „у + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети* забележени су у књижевноуметничком, научном и новинарском стилу¹⁵²:

Г) (92) Познавала сам жену која је живела у једном мрачном стану изнад Лотос-бара (Великић 2007, 11);

---

¹⁴⁷ У РМС *хотел* је одређен као – *свратиште са уређеним собама за преноћиште*, а у РСЈ: *већи туристички угоститељски објекат са намештеним собама за смеиштај, преноћиште, исхрану и пружање других услуга пролазним гостима, туристима или за дужи смеиштај људи без сопственог дома*: ~ А-категорије, одсести у хотелу ~ за самце.

¹⁴⁸ Лексикографи су у РМС *прихватилиште* одредили на следећи начин – *место (просторија, зграда) за привремено прихватање, за привремени смеиштај*: туристичко ~, ~ Феријалног савеза, а на готово идентичан начин у РСЈ – *место (просторија, зграда) која служи за привремено прихватање, за привремени смеиштај*.

¹⁴⁹ Реч је о једном од секундарних значења речи *дом*, које бележи РСАНУ – 4. *зграда у којој је смештена нека друштвена установа*: ~ културе, ~ просветних радника, ~ народног здравља, ~ старца, дечији ~, инвалидски ~, раднички ~ и др.

¹⁵⁰ У РМС *текија* је одређена као – 1. *зграда, муслимански манастир у коме дервиши обављају верске обреде*, а у РСЈ – *муслимански верски објекат у коме дервиши обављају своје обреде*.

¹⁵¹ Д. Кликовац наводи да је реч о „целини састављеној од више просторија” (Кликовац 2000: 60). Сматрамо да број просторија није релевантан критеријум у њиховом семантичком одређивању, што се и види из нашег наведеног одређења. Такође, и сама ауторка, када говори о кући, наводи да се прототипична кућа у нашој култури замишља и са једном просторијом (в. Кликовац 2000: 60, фуснота 23; в. и цитат у нашој фусноти бр. 42).

¹⁵² У нашем електронском корпусу забележено је укупно 11 уноса који потврђују употребу именица ове семантике у конструкцији „у + локатив” као адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* (4) и *живети* (7).

у примерима из књижевноуметничког стила забележена је и употреба ове конструкције у улози адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* у величном глаголском облику, односно у ванпредикатској функцији:

(93) Навика са брода, где по ходницима и просторијама потпалубља светло гори и дању и ноћу. *Боравећи у стану*, отац је био суочен са компликованом сигнализацијом. Станом се кретао као танкер. Без реморкера није могао да уплови у луку. Доживљавао нас је као лучке пилоте који са сидришта вуку бродове у пристаниште (Великић 2007, 24);

осим тога, примери из овог стила доносе и потврду употребе заменица у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне разматраних глагола, а која упућују на именице поменуте семантике:

(94) Месецима је већ Ђурђа Новков била јунакиња његових љубавних фантазија, посматрао ју је иза спуштених жалузина свог дописништва, једнособног стана *у којем је живео*, како свакога дана у одређени јутарњи час, негде после десет, пролази главном улицом према салону (Великић 2007, 94);

II) (95) Тако, додуше знатно ређе, именицама на -ар називају се и становници онога краја који означава именица у основи: [...] станар – лице *које живи у своје стану* (Стевановић ⁵1986, 507);

грађа из научног стила бележи и употребу анафоричке заменице у локативу конструкције „у + локатив” са функцијом адвербијалне локационе допуне глагола *живети* којом се упућује на именицу поменуте семантике у антецеденту:

(96) Не треба брзоплето улетети у први стан који видите, *јер у њему треба да живите бар годину дана* (Вељић 2009, ЕКМАТФ);

III) /;

IV) (97) Средином марта панчевачкој полицији пријављена је отмица групе од десетак Кинеза *који су боравили у заједничком стану*. МУП Србије је покренуо истрагу и убрзо је установљено да није реч о отмици, већ о сукобу кинеских мафијашких група које се баве илегалним пребацавањем сународника у западноевропске земље (Политика, 15. мај 2001, ЕКМАТФ);¹⁵³

---

¹⁵³ В. и пр. 44.

у новинарском стилу забележен је и пример употребе заменице *који* у локативу конструкције „у + локатив” са функцијом адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* у чијем антецеденту је именица разматране семантике:

(98) Амбасадори, отправници послова и конзули 31 земље учеснице Универзијаде Београд 2009. посетили су јуче спортско село „Белвил” у новобеоградском блоку 67 и обишли апартмане у *којима ће спортисти из њихових земаља боравити* за време такмичења (Политика, 26. мај 2009, ЕКМАТФ);

V) /.

У локативу са предлогом у налазе се именице којима се означава простор у чију унутрашњост се смешта неко, и то такав простор који је једна затворена целина у унутрашњости грађевинског објекта. Такав простор означава се именицом *стан*¹⁵⁴, која је најзаступљенија у нашим примерима и забележена у сва три функционална стила, као и именицом *апартман*¹⁵⁵, у новинарском стилу, у чијим семантичким структурама је забележена диференцијална сема – „намењен за становање”.

Осим тога, у сва три стила забележени су примери у којима се у локативу конструкције „у + локатив” као адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети* могу наћи и анафоричке заменице, именичке или придевске, којима се упућује на, у тексту претходно поменуте, именице ове семантике – *стан* и *апартман*.

4) У овој групи су именице које означавају различите просторије¹⁵⁶, тј. именице чија је семантика ’ограничени део унутрашњости грађевинског објекта

---

¹⁵⁴ У РМС за *стан* се наводи – **1. а.** *једна или више соба с нуспросторијама за становање*, и идентично у РСЈ.

¹⁵⁵ У РСАНУ за *апартман* стоји – **1. а.** *отмен стан*;

1. б. *шаљ. ир. скроман, обичан стан*;

2. *две или више просторија које се у хотелима издају као једна целина.*

¹⁵⁶ „Ангажовање унутрашњег простора посебно је изражено код локализатора са значењем просторија”, сматра Н. Арсенијевић, и још истиче да се то „у језику испољава појавом предлога у” уз акузатив (в. Арсенијевић 2003¹: 164).

Д. Кликовац наводи да језик не прави разлику између просторија и зграда. „Разлог томе је, вероватно, то што су се некада зграде састојале само од једне просторије. Па и данас, чини се да се прототипична кућа замишља, барем у овом типу културе, као приземна грађевина са једном (или једном главном) просторијом” (в. Кликовац 2000: 60, фуснота 23).

или унутрашњости затворене, засебне стамбене, радне и сл. целине унутар грађевинског објекта', употребљене у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети*.¹⁵⁷ Примери такве њихове употребе забележени су књижевноуметничком, административном и новинарском функционалном стилу српског језика¹⁵⁸:

I) (99) *У благоваоници је преко читавог дана боравио, као њен тихи шумски дух, мој болешљиви стриц* (Десница 1, 22, АУФ); (100) – Како је овде романтично! – процвркута једна месечарка у бунди од синтетичког астрагана. Чудо једно што је свет навикао на шаблоне. Чим се нађе у некој куполи пуној промаје, одједанпут му је све тако романтично! Они просто очекују да сликари живе на таванима, ето у чему је штос! Мислим, ако би живели у подруму, то би било као поента из неког другог вица (Капор 2, 62, АУФ);

у књижевноуметничком стилу забележени су и примери употребе придевске заменице *који* у локативу конструкције „у + локатив” са функцијом адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети* чији је антецедент именица са значењем просторије (самостално употребљена или у синтагми):

(101) Пирх је, наиме, био врло зачуђен кад су га, у Пашином двору, тада већ потпуно запуштеном и затрпаном свим врстама нечистоће, увели у малу одају у којој је боравио везир (Велмар Јанковић 1, 69); (102) Собе у којима је Петкутин живео с временом су стицале увек исте, посебне боје и по њима се могло одмах препознати Петкутиново станиште између хиљаде других (Павић 1985, 34);

II) примери из научног стила не потврђују употребу именица ове семантике у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети*;

међутим, грађа потврђује употребу анафоричке заменице *који* у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *боравити*:

---

¹⁵⁷ У нашем електронском корпусу забележено је укупно 13 уноса који потврђују употребу именица ове семантике у конструкцији „у + локатив” као адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* (4) и *живети* (9).

¹⁵⁸ У научном стилу нису забележене именице ове семантике у локативу ове конструкције, али јесте заменица којом се упућује на такву именицу.

(103) Тезеј је причврстио конач за довратник улаза, а затим је клубе одмотавао све док није стигао до просторије *у којој борави Минотаур* (Срејовић, Цермановић Кузмановић 1987, 403);

III) (104) (1) Суд може учиниоцу кривичног дела изрећи меру забране присуствовања одређеним спортским приредбама, када је то ради заштите опште безбедности неопходно. (2) Мера из става 1. овог члана извршава се на тај начин што је учинилац кривичног дела дужан да се непосредно пре почетка времена одржавања одређених спортских приредби лично јави службеном лицу у подручној полицијској управи, односно полицијској станици, на подручју на којем се учинилац затекао и *да борави у њиховим просторијама за време одржавања спортске приредбе* (Кр. зак., чл. 89б, Параграф лекс);

такође, у административном стилу забележена је и употреба заменице *који* у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *боравити*, а у чијем антецеденту је именица са значењем просторије:

(105) Простор за дете на хранитељству треба да испуњава следеће услове: [...] 8) соба *у којој борави дете* треба да буде опремљена и оплемењена у складу са његовим узрастом, специфичним потребама и интересовањима детета, уз његово активно учешће у њеном опремању (Пр. хр., чл. 8, Параграф лекс);

IV) (106) Малверзацијама у студентским домовима на пут се стало унапређењем рачунарског система за евиденцију и увођењем чип-абонентских картица са фотографијом корисника. Идентитет сваког станара, захваљујући овој новини, може се проверити за неколико секунди, а *да би бесправно боравио у собама и апартманима Студентског центра мора имати картицу са такорећи истом фотографијом* (Политика, 06. децембар 2008, ЕКМАТФ); (107) Портрет грађанина који месец прегура на минималцу, сликан четкицом економиста и трговаца, изгледа отприлике овако: за доручак ручак и вечеру исти мени: хлеб, млеко и нека јефтина салама или нешто поврћа. *Живи у собици од неколико квадрата*, штеди струју, бојлер ретко пали, веш пере на руке и троши мало воде (Политика, 25. јануар 2007, ЕКМАТФ);

у новинарском стилу забележени су и примери употребе придевске заменице *који* у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне

локационе допуне глагола *боравити* и *живети*; њом се упућује на именицу са значењем просторије, раније поменуто у тексту:

(108) Просторије у *којима борави више људи* не треба расхлађивати по 10 минута, али су кратке измене ваздуха врло корисне (Политика, 06. јануар 2001);

(109) Веће Апелационог суда у Крагујевцу, којем је председавала судија Милунка Цветковић, донело је пре неколико дана пресуду којом се на по „годину дана затвора у просторијама у *којима живе*” осуђују Милоје Драгојловић, бивши начелник Одељења за урбанизам у Краљеву и Зарија Зечевић, републички урбанистички инспектор (Политика, 15. април 2014, 36075/14);

V) /.

Међу именицама регистрованим у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети*, семантички је најопштија именица *просторија*, која функционише и као хипероним осталих именица у групи, и која због своје општости тражи конкретизацију атрибутом.¹⁵⁹ Осим ове забележена је именица *соба* и деминутив *собица*, у новинарском стилу, те *благаоница*¹⁶⁰, као просторија одређене, специфичне намене, и *подрум*¹⁶¹, у књижевноуметничком стилу.

Осим именица, како примери показују, у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети* налази се и анафоричка заменица *који*, у чијем антецеденту су именице које имају значење просторије, и то је, најчешће семантички општија именица *просторија*, а затим и *соба* и *одаја*.

---

¹⁵⁹ Ова именица опште семантике у локативу конструкције „у + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* јавља се у административном стилу, што је и очекивано с обзиром на тип и намену текстова овог стила. Она се конкретизује заменицом *њихов* у служби конгруентног атрибута („у њиховим просторијама”) – њоме се упућује на службена лица (полицајце), те се просторија тако посредно идентификује као она која припада њима, односно она која је део полицијског грађевинског објекта (в. пр. бр. 104).

¹⁶⁰ У РСАНУ *благаоница* је дефинисана као – *просторија у којој се једе, обедује, трпезарија*.

¹⁶¹ У РМС *подрум* се одређује као – **1. а.** *просторија испод приземља зграде која служи за спремање и чување животних намирница, особито вина, горива, за ложионицу централног грејања и сл.*, а у РСЈ – **1. а.** *просторија испод приземља зграде у којој се чувају намирнице, гориво и сл.*

Д. Кликовац подрум посматра као ограничени простор у оквиру зграде (в. Кликовац 2000: 59).

5) У конструкцији „у + локатив”, која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола из ове групе, могу се наћи и именице којима се именује нешто специфичнији затворени простор, у чију унутрашњост се смешта живо биће. Реч је о именицама опште семантике ’рупа у земљи, стени’¹⁶². Као затворени простор, односно просторију квалификује га то што је реч о простору омеђеном како са бочних страна тако и са доње и горње стране, са отвором који служи као улаз, а који може бити намењен или коришћен за становање.¹⁶³ У нашем електронском корпусу оне су забележене у примерима из књижевноуметничког и научног стила¹⁶⁴:

I) (110) Да те подсетим на оно што о томе каже јеванђелист Марко: „Доплови на обалу мора у гераски крај. Тек што изађе из лађице, одмах му дође у сусрет из гробова човек кога је опсео нечисти дух. Он је становао у **гробовима**, нико га више није могао ни ланцима свезати. Често су га стављали у окове и ланце и он би увек растргао ланце и окове изломио. Нико га није могао укротити. Он би непрекидно – ноћу и дању – боравио у гробовима где је викао и ударао себе камењем.” (Ненадић 1, 134, АУФ); (111) Само је љубав према слободи, правима и правди подстакла Србе из Војне границе да оставе своја стара огњишта у старој Србији и да дођу у Аустрију, где су радо прихватили да живе у земуницама и крећу се као кртице под земљом, само зато да би могли уживати политичке слободе (Пупин 1, 6–7, АУФ);

II) (112) *Нимфе најчешће бораве у пећинама и на сеновитим местима покрај извора или река* (Срејовић, Цермановић Кузмановић 1987, 289);

III) /;

IV) /;

---

¹⁶² Д. Кликовац такав тип садржатеља одређује као „усек или удубљење у земљи” (в. Кликовац 2000: 56).

Н. Арсенијевић именице ове семантике смешта у групу именица којима се именује локализатор у којој су и именице са значењем ’зграда, грађевински објекат’, и наводи да именице из те групе имају значење „грађевинских обеката и других простора у којима човек борави, па и оних који се могу наћи у природи” (в. Арсенијевић 2003¹: 148).

¹⁶³ Када се лоцира животиња, онда се у локативу са предлогом у може наћи и именица са значењем ’рупа у дрвету’: До блага испод земље може се доћи уочи → Ивањдана, помоћу и.[меле], која расте на дрвету, у чијој дупљи борави → детлић: треба покуцати по дрвету, детлић ће да откине и баци и.[мелу] (Доња Лужица) (Голстој, Раденковић 2001, 228).

¹⁶⁴ У нашем електронском корпусу забележено је укупно 6 уноса који потврђују употребу именица ове семантике у конструкцији „у + локатив” као адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* (3) и *живети* (3).

V) /.

У нашем електронском корпусу забележени су примери употребе само именица у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети*. У наведеним примерима реч је о именицама – *земуница*¹⁶⁵, затим *пећина*¹⁶⁶, као и *гроб*, којом се означава неспецифично место боравка живог бића – човека¹⁶⁷.

б) Осим зграда и институција, и различита превозна средства типично означавају објекте у чијој унутрашњости се неко или нешто налази¹⁶⁸, а што је означено употребом предлога у уз именице те семантике у локативу. У нашем електронском корпусу уз глаголе *боравити* и *живети*, као њихове адвербијалне допуне, нису забележене конструкције „у + локатив” са именицом наведене семантике у локативу, али јесте забележен пример употребе заменице који у њеном локативу, у чијем је антецеденту именица *вагон*¹⁶⁹:

(113) Редитељ је потпуно прерадио Булгакова. На сцени је све време вагон у којем *живи* Баво са својим помоћницима (Великић 2007, 128).

2.2.1.2.1.1.1.2. Спољашњи простор омеђен неким границама

У другој групи су они примери у којима предлошко-падежна конструкција „у + локатив” има значење – ’простор (ван грађевинског објекта) који је омеђен

---

¹⁶⁵ *Земуница* се у РСАНУ одређује као – **1. а. просторија ископана у земљи и примитивно подешена за становање, пребивање или за оставу.**

У ову групу именица, а не међу оне које имају значење ’зграда, грађевински објекат’, са којима их везује функција (штити човека од дејства спољних сила), *земуница* је уврштена на основу семантичке компоненте „окојена земљом (као материјом)”. Наиме, реч је о шупљини у земљи, простору који је готово са свих страна или бар већински омеђен, окружен земљом.

¹⁶⁶ *Пећина* се у РМС дефинише као – *природна велика шупљина у живом камену с отвором напоље, шиља, а у РСЈ – велика, пространа природна шупљина која се протеже унутар брда, шиља.*

¹⁶⁷ Будући да је *гроб* – **1. место где је сахрањен или се сахрањује мртвац, рака и хумка над њим** (РСАНУ), није очекивано да у њему (било раци, јами или гробници) борави, станује човек.

Он се наводи као место становања лика из приче у сврху његове карактеризације као онога кога су опселе нечисте силе.

¹⁶⁸ Д. Кликовац указује на повезаност ЗГРАДА и ВОЗИЛА као САДРЖАТЕЉА по облику (возила су исто обично затворена и са горње стране, осим брода) и намени (и у њима пребивају људи) (в. Кликовац 2000: 63)

¹⁶⁹ У РСАНУ за именицу *вагон* наводи се – **1. железничка (трамвајска и сл.) кола.**

неким границама¹⁷⁰, а у који се неко смешта. Према подацима из нашег електронског корпуса они су забележени у свим функционалним стилевима српског језика.

2.2.1.2.1.1.1.2.1. Спољашњи простор омеђен природним границама

Овде разматрамо примере са конструкцијом „у + локатив” као адвербијалном локационом допуном глагола боравити и живети у чијем локативу се налази именица која означава спољни простор омеђен неким природним границама, односно заменица којом се упућује на такву именицу.

1) Најпре ћемо размотрити семантички специфичну и, према нашем електронском корпусу, не фреквентну употребу именице која има значење ’неограничени простор са свим небеским телима у њему’¹⁷¹ у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне. Ми смо забележили само један пример такве употребе, и то именице *космос*¹⁷², уз глагол *боравити*, у новинарском функционалном стилу српског језика:

(114) У свету је већ више од 400 људи боравило у *космосу* (Политика, 12. април 2001, ЕКМАТФ).

Иако је величина космоса инфинитна, уз ову именицу у локативу употребљава се предлог *у*¹⁷³, на основу чега је јасно да човек перципира космос као омеђен простор у оквиру чијих граница се смешта неко или нешто¹⁷⁴.

---

¹⁷⁰ Како смо већ напоменули, у когнитивној семантици тај простор се одређује као дводимензионални омеђени, односно ограничени простор.

Д. Кликовац наводи да је садржатељ дводимензионалан „када димензије висине нема или није релевантна”, истиче да је прототипични садржани објекат човек, те да границе дводимензионалног садржатеља често човеку не пружају заштиту, а обично му ограничавају кретање (Кликовац 2000: 79)

¹⁷¹ В. дефиницију *васионе* у РСАНУ.

На сличан начин одређује се именица *The Universe* у енглеском језику, мада без истицања одлике ограниченост/неограниченост, исп. нпр. – **1 (the universe)** [sing.] the whole of space and everything in it, including the earth, the planets and the stars (A. S. Hornby, Oxford Advanced Learner’s Dictionary of Current English, Oxford – New York etc.: Oxford University Press, 2000).

¹⁷² У РСАНУ *космос* је дефинисан на следећи начин – *свемир, васиона, свет*.

¹⁷³ Да то није тако само у српском језику потврђује нпр. употреба предлога *in* уз именицу *the Universe* у енглеском, или *in* уз именицу *das Universum* у немачком језику.

¹⁷⁴ Н. Арсенијевић сматра да је *свемир*, који је синоним са *космос*, појам са значењем ’сфера’, и истиче да се те именице у акузативу комбинују са предлогом *у* (в. Арсенијевић 2003: 154).

2) У нашем електронском корпусу забележени су и примери у којима су у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети* налазе именице које имају значење простора ван грађевинског објекта, спољног простора, односно дела спољног простора чије границе су природне.¹⁷⁵

а) У првој подгрупи разматраћемо примере у којима се у локативу конструкције „у + локатив” са функцијом адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети* налазе именице¹⁷⁶ чија је семантика¹⁷⁷ ’део спољног простора’, а који представља различите типове географских области (шуме,

---

Д. Кликовац за српски језик бележи именицу *сфера*, и каже да се њом означава „ограничени тродимензионални простор облика лопте”, а која се јавља у локативу са предлогом у; док за енглески бележи *sphere*, *sky*, *cosmos*, за које такође наводи да је реч о ограниченим тродимензионалним просторима, чије границе могу бити мање или више јасне (в. Кликовац 2000: 69–70).

Такво конципирање космоса (као ограниченог простора, па и у облику сфере), односно да је у језичкој слици света говорника српског језика он тако представљен, донекле потврђује Обратни асоцијативни речник српскога језика (ОАРСЈ) – *космос* је одговор на стимулусе *круг* и *округао*, а *свемир* на *круг*.

У нашој класификацији нисмо примењивали критеријум дводимензионалности и тродимензионалности.

Међутим, потребно је истаћи да космос ипак не бисмо одређивали као сферу, али да ту именицу на основу концептуализације појма као (спољног) простора са границама, у чијим оквирима се неко/нешто налази, наводимо у овој, другој групи.

Да није реч о сфери у прилог иду и подаци из астрофизике. Наиме, облик космоса, па стога и његова ограниченост/неограниченост, већ дуго је непознаница и у обзир долазе три облика (сферни, затим закривљени, тј. облик седла, или је он раван, као лист папира). Међутим, новија истраживања показују да је космос раван, као лист папира, са маргинем грешке 0.4%, и стога неограничен (http://map.gsfc.nasa.gov/universe/uni_shape.html).

¹⁷⁵ Разматрајући проблем опште локализације, Н. Арсенијевић говори о томе да се појмови који се понашају као општи локализатори могу груписати у неколико семантичких категорија, па, између осталог помиње појмове „везане за Земљу као планету: сфере (*атмосфера*), амбијенти (*небо*, *ваздух*), типови пејзажа (*пустиња*, *тајга*), основни типови копна (*континент*, *острво*, *полуострво*), планински предели, низије и удубљења (*планина*, *равница*, *јарак*), природни и вештачки омеђени и неомеђени предели (*виноград*, *шума*, *ледина*, *ливада*) (Арсенијевић 2003¹: 153–154).

¹⁷⁶ Нису забележени примери који би потврдили употребу заменице у локативу овакве конструкције, а којом би се упућивало на именице ове семантике.

¹⁷⁷ За нашу семантичку поделу није релевантна подела на оно што је створено и оно што није створено човековим деловањем каква је забележена у дефиницији именице *природа* у РМС – **1. стварност и законитост у простору и времену, сав материјални свет који нас окружује, све што постоји и што није створено човековим радом**, која је антропоцентрична, а антропоцентризам је присутан и у дефиницији *природе* у РСЈ – **1. в. ненасељени предели (шуме, поља, реке и др.)**, где се нешто одређује као насељено односно ненасељено према томе да ли ту борави човек, а друга жива бића се не узимају у обзир.

језера, планине и др.). Њима се означава простор у чијим границама¹⁷⁸, у чијем оквиру се неко налази, а у нашој грађи нашли су се примери ексцерпирани из књижевноуметничког, научног и разговорног стила¹⁷⁹:

I) (115) И он је помишљао, зашто се није раније тргао и оставио школу и дошао да живи у својим пољима; да би можда боље било да се није одвајао од своје земље [...] да и њега сатире мраз [...] да и њега пржи суша и изгара припека, да хлебти као спржена поља за једном кишом, да излијеће пред кућу и да дуго погледа у небо, глатко, плаво и без облака, са којег се просипа огањ (Милићевић 1, 25, АУФ);

II) (116) Презиме [Вилогорац] је сложено од именице вила + гора и потпуно се слаже са народном представом да виле живе у шуми (гори) (Михајловић 2002, 148); (117) У планини живи и старац који је, у једној приповетки типа „Очине заклетве” – в. БВ, 2, 1887, 13 – господар, владалац раја и пакла, дакле: врховно божанство доњег света (Чајкановић 1973, 216); (118) По предању муслимана са Пештера, аждају, која је живела у језеру, сабљом је посекао Алија Ђерзелез (Толстој, Раденковић 2001, 2);

III) /;

IV) (119) Азијске летеће жабе живе у бујним тропским џунглама југоисточне Азије (Политика, 15. април 2014, 36075/22);

V) /.

У наведеним примерима забележене су именице *поље*¹⁸⁰, *шума*¹⁸¹ (*гора*), *џунгла*, а затим и *језеро*¹⁸² и *планина*¹⁸³, које захтевају додатни коментар. Именица

---

¹⁷⁸ Границе овог простора су природне (реч је о границама области неједнаких географских особина – везују се нпр. за распрострањеност биљних врста на одређеном подручју, или је реч о површинама које су више или ниже од околине, водене површине у односу на копно итд.).

¹⁷⁹ Од укупно 32 уноса у нашем електронском корпусу који потврђују употребу именица чија је семантика 'део спољног простора' у локативу конструкције „у + локатив” као адвербијалне локационе допуне забележено је 19 уноса који потврђују такву њихову употребу уз глагол *живети*.

¹⁸⁰ Д. Кликовац напомиње да, „кад је *поље* САДРЖАТЕЉ [у + локатив], имају се у виду његове границе, постоји свест о ономе што се налази *око* њега, а што су, можда, и виши делови пејзажа” (Кликовац 2000: 84).

¹⁸¹ У својој студији о акузативу с предлогом Н. Арсенијевић наводи да се именице *шума*, *виноград* и *кукурузиште* у корпусу за студију јављају само у комбинацији с предлогом у [не и са на]. „Границе распрострањеност одређене биљне врсте у овим примерима (дрвећа, винове лозе, стабљика кукуруза) омеђују простор који је као локализатор ангажован својим унутрашњим

језеро, захваљујући њеној семантици (в. фусноту 66), употребљава се у локативу и са предлогом *у*, а када се лоцира животиња¹⁸⁴, она не озаначава само простор омеђен неким природним границама (земљиштем), већ се као доминантна издваја компонета „унутрашњост” – „у језеру” значи и ’у унутрашњости воде, окружен са свих страна (бочних, доње и горње) водом’¹⁸⁵. Такође, додатну пажњу захтева и употреба именице *планина* у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне овде глагола *живети*. Наиме, уз именицу *планина* у локативу због њене семантике (’узвишење велике висине и масивности’) уобичајеније је да иде предлог *на*¹⁸⁶ (в. Стевановић⁴1989: 488)¹⁸⁷, међутим, наша грађа потврђује и употребу предлога *у*. Када се уз локатив ове именице употреби предлог *у*, ту није реч о смештању некога у простор који је у унутрашњости планине, већ се овом конструкцијом означава да се неко налази у

делом. У језичком погледу би се исто понашали и други слични локализатори, нпр.: *отићи у воћњак, у врбак, у шљивик* и сл.” (Арсенијевић 2003¹: 157).

Слична запажања има и Д. Кликовац, која истиче да када када ограђени или ограничени простор-САДРЖАТЕЉ (башта, врт, парк; густиш, честар, шума и др.) није празан него се у њему нешто налази, „бивање унутар граница С у том случају значи пре свега бивање у одређеном окружењу, тако да се овај случај приближава садржавању у ’дводимензионалној’ МАТЕРИЈИ” (Кликовац 2000: 95).

¹⁸² Лексикографи су именицу *језеро* овако семантички одредили у РСАНУ – *природно удубљење на копну испуњено водом, које није у непосредној вези с морем*.

¹⁸³ У РМС *планина* је дефинисана као – *веће узвишење које се истиче изнад околног земљишта и на којем обично има више врхова*, а у РСЈ – *велико, масивно узвишење, обично с више брда и врхова*.

¹⁸⁴ У наведеном примеру (бр. 118) реч је о митској животињи.

¹⁸⁵ То је могуће и када је реч о лоцирању још недефинисаног живог бића, што потврђује следећи пример из књижевноуметничког стила – Влага и топлина су извор живота, говорио је хафиз Мухамед. Из труле мемљивости, у којој су се дуго стварала, најприје су поникла жива бића, без облика, без удова, зрна и штапићи у којима је тињала животна снага, кретала су се у мраку свога невидјела, тумарајући без сврхе и без циља, *живећи у води*, одлазећи на копно, завлачећи се у муљ. Хиљаде година је тако прошло... (Селимовић 1967, 89).

Н. Арсенијевић наводи да је код именице *вода*, као и код других именица са значењем лако пропусних материја, унутрашњост подједнако погодна за локализацију као и површина, и да се стога реализују и с предлогом *у*, који потенцира унутрашњост (Арсенијевић 2003¹: 141).

Д. Кликовац, говорећи о материји као САДРЖАТЕЉУ, наводи да је прототипична материја вода, а следе нека друга течност, материја која има чвршћу конзистенцију од течности (муљ, блато), и на крају чврста материја. Још наводи да је, када је о њима реч, у улози САДРЖАНОГ ОБЈЕКТА тишичнији предмет, док се човек везује за нетипичнију материју (тама/светлост) (Кликовац 2000: 102).

¹⁸⁶ У РСАНУ наведено је: „**на** предл. **И**. (са ак. и лок., ређе са прилозима и прил. изразима) *одређује* **И**. *место завршетка или циљ каквог кретања, померања, промене положаја, простирања, протезања (са ак.) односно место где се врши глаголска радња или где се нешто налази, креће, простира, (са лок.), а то место је а. уздигнуто, високо, изнад нечега или некога.*”

Н. Арсенијевић наводи да „планине, брда и друга узвишења предодређују кретање усмерено према „горе”, што се на језичком плану испољава избором предлога *на* [уз акузатив]” (Арсенијевић 2003¹: 155).

¹⁸⁷ Детаљније о предлошко-падежној конструкцији „*на* + локатив” в. у потпоглављима о адвербијалним локационим допунама исказаним њоме.

границама спољног простора, односно дела спољног простора који се налази на узвишењу, који је знатно издигнут у односу на околину.¹⁸⁸

б) Такође, у локативу конструкције „у + локатив” као адвербијалној локационој допуни глагола *боравити*, односно *живети*, јавља се и именица¹⁸⁹ која представља назив континента¹⁹⁰, што потврђују примери из књижевноуметничког и новинарског функционалног стила српског језика:¹⁹¹

I) (120) Док је с Коро (Cogo) радио није ни био свестан да према њој гаји ишта више од привржености и дивљења. Схватио је тек када је отишла а он осетио бол човека који је опљачкан док је клечао у цркви. Касније је сазнао *да као члан Института Луј Пастер (Louis Pasteur) с неком француском епидемиолошком екипом борави у Африци* (Пекић 1983, 103); (121) Имао је један струг и неоспорно је био стручњак за обраду дрвета и метала на овој машини, иако никад није био шегрт, што би било немогуће *да је живео у Европи* (Пупин 1, 37, АУФ);

II) /;

III) /;

IV) (122) *Највећи број сиромашних живи у Азији и Африци*¹⁹² (Политика, 22. јул 2007, ЕКМАТФ);

V) /.

---

¹⁸⁸ Д. Кликовац за енглески језик бележи употребу предлога *in* и *into* уз именицу *mountain* у множини (*mountains*) (Кликовац 2000: 271). То може служити као поткрепљење тврдње Н. Арсенијевић да плуралски облик ових именица (које означавају планине, брда и друга узвишења) потврђује да оне, када се комбинују са предлогом *у*, имају генеричко значење; а као потврда служи и неупотребљавање предлога *у* уз властиту именицу (назив планине или брда) (в. Арсенијевић 2003¹: 156).

Међутим, у нашем примеру именица *планина* није у плуралском облику.

¹⁸⁹ У нашем електронском корпусу није било примера који би потврдили употребу заменица у таквој конструкцији којима се упућује на поменуте именице.

¹⁹⁰ Именица *континент* се у РСАНУ одређује као – 1. велики копнени део Земљине површине, обично опкољен са свих страна морима и океанима.

Дакле, реч је о великом простору који је омеђен природним границама, у оквиру којих се неко смешта.

¹⁹¹ У нашем електронском корпусу забележена су свега 3 примера који потврђују употребу именица ове семантике у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети*, која овде и наводимо.

¹⁹² У наведеном примеру налази се више адвербијалних локационих допуна глагола *живети* исказаних конструкцијама „у + локатив” у саставном напоредном односу. Пример илуструје деловање правила језичке економије и хомогенизације текста – предлог *у* не наводи се испред друге именице, већ само уз прву. Таквих примера има и даље у грађи, али нећемо посебно указивати на њих уколико то не буде потребно.

У нашим примерима потврђена је употреба следећих властитих именица, назива континената, у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *боравити*, односно *живети* – *Африка*, *Европа*, *Азија*. Уз називе континената у локативу увек се употребљава предлог у.¹⁹³ Међутим, уколико би се уместо имена континента, нпр. *Африка*, употребила именица *континент*, или синтагма „афрички континент”, била би могућа једино комбинација са предлогом *на*, јер ту примат од семантичке компоненте „омеђен (природним) границама (водом)” преузима семантичка компонента „издигнут изнад нечега (воде)”.¹⁹⁴

2.2.1.2.1.1.2.2. Спољашњи простор омеђен вештачким границама

У нашој грађи забележени су и примери са именицама у локативу конструкције „у + локатив” са функцијом адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети* које имају значење спољног простора са вештачким, договорним границама¹⁹⁵ или заменицама којима се упућује на именице те семантике.

1) Бројни су примери у којима се у локативу са предлогом у налази именица која има значење ’држава’¹⁹⁶, било да је реч о властитим именицама или заједничким, те се употребом дате конструкције, која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети*, означава да се неко налази у оквиру граница неке државе. У свим функционалним стиловима српског језика, осим у разговорном, забележена је употреба именица ове семантике у наведеној конструкцији или заменица којима се упућује на такве именице, а у

---

¹⁹³ То потврђује и Н. Арсенијевић (в. Арсенијевић 2003¹: 155); као и Д. Кликовац, која напомиње да се појединачни континенти понашају као САДРЖАТЕЉ, и да је ту пресудно не то што су ограничени природним границама, него то што човек познаје те границе – „континент коме је дато име више је цивилизацијска него природна целина” (Кликовац 2000: 81).

¹⁹⁴ То потврђује и Д. Кликовац када наводи да се појам континента понаша као НОСИТЕЉ „јер у његовој концептуализацији доминира представа површине и издигнутости у односу на море: *на континенту*” (Кликовац 2000: 81).

¹⁹⁵ Реч је углавном о административним, односно политичко-административним јединицама (в. Арсенијевић 2003¹: 158–161; Кликовац 2000: 80–81).

¹⁹⁶ *Држава* се у РСАНУ одређује као – **1. а. правно независна и одређеним границама омеђена територија са становништвом једне или више народности под истом политичком влашћу.**

ексцерпираним записима (текстуалним и аудио) из разговорног стила забележена је само употреба заменица у тој конструкцији¹⁹⁷:

I) (123) *Довољно дуго боравите у мојој земљи*, те и ви схватате да Русија плива у мору окултног и мистичног, да је наша црква острво православља окружено обесним неверницима, да је народ овде силовито прекомеран, а црне силе из пакла пречицом пут налазе и до најстабилнијег и најправдољубивијег човека (Гаталица 2012, 194); (124) Египатски султан му даје знатне суме. Чак и несрећна Цемова мајка, *која је живела у Египту* и није престајала да ради на ослобођењу свога сина, шаље му новац за Цема, али новац остаје код великог мајстора (Андрић 2, Гралис-корпус);

осим наведених, у нашем електронском корпусу нашли у се и примери из књижевноуметничког стила који потврђују употребу анафоричке заменице *који* у локативу ове конструкције која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *живети*:

(125) Схватио сам да само од брзине железнице зависи колико је нека земља велика, и веровао сам да је земља *у којој живим* већа од Француске или Немачке, где возови јуре невероватним брзинама, па се са једног краја на крај стиже много брже него у мојој земљи, где су возови не само спори већ дуго стоје на сигналимa и у станицама, и зато, услед те спорости и закашњења возова, моја је земља непрегледна (Великић 2007, 44);

II) (126) Истраживао је бројне аспекте гастроинтестиналних психосоматских болести и сарађивао са групом С . Волф и Х . Волф 98 на Корнел универзитету у Њујорку, *потом једно време боравио у Израелу* и проучавао културолошке аспекте психосоматских болести (Адамовић 2005, ЕКМАТФ); (127) Наиме, како није могао да испроси краљеву кћер Мару – у коју је био заљубљен, већ му је понуђена њена старија сестра Анђелија, *која је живела у Русији*, Иво се невољно оженио Анђелијом (Петровић 2000, 81);

у екцерпираним изворима из научног стила пронађени су и примери употребе анафоричке заменице, именичке и придевске, у локативу конструкције

---

¹⁹⁷ Од укупно 114 уноса у нашем електронском корпусу који потврђују употребу именица чије је значење 'држава' у конструкцији „у + локатив“ као адвербијалне локационе допуне забележено је 96 уноса уз глаголе *боравити* (40) и *живети* (56).

„у + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *живети*, у чијем антецеденту је именица ове семантике:

(128) Јер, закони су основа реда у држави, и *ко хоће да у њој живи*, обавезује се да ће се њеним законима покоравати. Закони, дакле, нису друго но израз утврђене воље слободних људи који чине државу (Ђурић 1976, 260); (129) Према пракси ЕСП, када се тумачи значење термина „пристојан стандард живота” морају се узети у обзир основне социјалне, економске и културне потребе радника и њихових породица у односу на ниво развоја, као и економску и социјалну ситуацију у земљи *у којој живе* (Димитријевић и др. 1997, 368–369);

III) (130) Странац *који незаконито борави у Републици Србији*, мора напустити њену територију одмах или у року који му је одређен (Зак. стр., чл. 42, Параграф лекс)¹⁹⁸; (130) На захтев родитеља који је пријемом стекао држављанство Републике Србије, држављанство Републике Србије пријемом стиче и његово дете млађе од 18 година живота, ако се други родитељ са тим сагласи и *ако дете живи у Републици Србији* (Зак. држ., чл. 20, Параграф лекс);

у административном стилу забележена је употреба личне заменице у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети*, у чијем антецеденту је властита именица која представља назив државе:

(131) *Странац коме за улазак у Републику Србију није потребна виза или путна исправа може у њој да борави највише 90 дана, у периоду од шест месеци рачунајући од дана првог уласка* (Зак. стр., чл. 12);¹⁹⁹ (131) Република Србија је држава српског народа и свих грађана *који у њој живе*, заснована на владавини права и социјалној правди, начелима грађанске демократије, људским и мањинским правима и слободама и припадности европским принципима и вредностима (Устав, чл. 1, Параграф лекс);

IV) (132) *Боравио је [Сава Мркаљ] у Турској, Банату, на Фрушкој гори*, радио као учитељ по Далмацији, у Дубровнику, Шибенику и у Земуну

---

¹⁹⁸ У наведеном примеру прилог *незаконито* јесте комуникативно битан, међутим, он није условљен семантиком глагола, не може сам у споју са глаголом да твори минимални комуникативни модел, те има функцију адвербијалне одредбе за начин.

¹⁹⁹ И у овом примеру имамо комуникативно битну конструкцију – „највише 90 дана”, али која исто није условљена семантиком глагола и не може с њим остварити минимални комуникативни модел, па у реченици има функцију адвербијалне темпоралне одредбе.

(Печат, 04. октобар 2013, 288/64); (133) Уз максималну сарадњу с научним институцијама нужно је што пре формирати тим врхунских, пре свега политички неутралних стручњака, како оних *који живе у земљи*, тако и оних који *живе у иностранству*, који би предложили концепт дугорочних друштвених и економских реформи и конкретних дугорочних стратегија које би биле свестрано размотрене, и након тога у новој влади и парламенту прихваћене и касније доследно спровођене (Политика, 09. јануар 2010, ЕКМАТФ);²⁰⁰

у новинарском стилу забележен је и пример употребе властите именице која представља назив државе у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *живети* у неличном глаголском облику, односно у ванпредикатској функцији:

(134) Опасно је *живети у Србији*, али лепо и узбудљиво (Политика, 05. новембар 2007, ЕКМАТФ);

осим тога, у овом функционалном стилу забележени су и примери употребе заменице *који* у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети*, у чијем антецеденту су именице са значењем ’држава’:

(135) Иако имају „због дрскости” проблеме са својим властима, Американци, заобилазно, јахтама стижу на Кубу, као ходочасници у земљу *у којој је боравио* и коју је волео *Хемингвеј* (Политика, 31. јул 2006, ЕКМАТФ); (136) Колумбо је те исте године кренуо на судбоносно путовање којим је започело освајање Новог света. Истовремено је тада био донет и указ о прогону Јевреја из Шпаније. Зато су шпански Јевреји морали да напусте домовину *у којој су вековима живели* (НИН, 24. јануар 2002, ЕКМАТФ);

V) у ексцерпираним (текстуалним и аудио) записима из разговорног функционалног стила српског језика забележен је само пример употребе личне заменице у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *живети*, у чијем је антецеденту именица са значењем ’држава’, употребљена у синтагми:

(137) Белгија. Једна јако интересантна земља, *у њој не би никад живела* (ЈИРС 2008, DW_A0037, С. М., 157. 13–157.19).

---

²⁰⁰ В. и пр. 36, 362, 820.

У наведеним примерима забележена је заједничка именица са значењем 'држава' – *земља*²⁰¹, уз коју се због општости њене семантике ради конкретизације употребљавају атрибути – тако се у функцији конгруентног атрибута у пр. 123 јавља придевска заменица *мој*. Међутим, могућа је и употреба без атрибута (в. пр. 133), али је на основу контекста, где се *земља* контрастира за *иностранство*, јасно да је реч о држави у којој живи, у којој се у тренутку говорног чина налази говорник. У примерима су знатно заступљеније властите именице, називи држава: *Шведска, Египат, Израел, Русија, Република Србија*²⁰², *Брунеј, Сирија, Либан, Србија*.²⁰³

Када је у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* или *живети* употребљена лична заменица, њом се упућује на претходно поменути именицу *држава*, односно називе држава (*Република Србија, Белгија*). Заменицом *који* у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *боравити*, односно *живети* упућује се на именицу *земља*, односно *домовина*²⁰⁴. Она, такође, уводи атрибутску клаузу којом се наведене именице, због општости њихове семантике, конкретизује.

Међутим, када је у локативу конструкције „у + локатив” придевска заменица *који*, у чијем је антецеденту именица са значењем 'држава', она не само да уводи зависну реченицу у улози атрибута, углавном именице *земља* (због њене опште семантике), већ и у оквиру зависне реченице има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *боравити*, односно *живети*.

а) Осим претходно разматраних примера у којима се у локативу конструкције „у + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети* налази именица са значењем 'део државе', забележени су и

---

²⁰¹ Реч је о једном од секундарних значења именице *земља* – **4. а. држава, национална територија, уопште већа територијална јединица** (РСАНУ).

²⁰² Званични назив земље употребљен је, што је и очекивано, само у административном стилу.

²⁰³ Имена држава дата су према редоследу првог појављивања у наведеним примерима, што ћемо примењивати и даље у раду у сличним случајевима.

²⁰⁴ У РСАНУ се за именицу *домовина* наводи – **1. земља, држава у којој се неко родио и у којој је одрастао, постојбина, отаџбина**.

они примери у којима се у тој позицији налазе именице чије је значење 'део неке државе', којима се означавају појмови у оквиру чијих граница је неко лоциран. Такође, примери потврђују да ту позицију заузимају и анафоричке заменице. Они су забележени у књижевноуметничком, научном, административном (само заменице) и новинарском функционалном стилу српског језика²⁰⁵:

I) (138) Чуло се да је власник богат алас, *али живи у Банату* (Секулић 1, 171, АУФ);

II) (139) *Ареј борави у Тракији*, у земљи ратника, а тамо живе и његове кћерке Амазонке, као и његови синови Диомед и Стримон (в. ова имена) (Срејовић, Цермановић Кузмановић 1987, 49); (140) У друштвеном животу десило се још нешто горе – стао је све више ишчезавати и сам народ, тј. делови српскога и других народа Југославије *који су живели или живе у јужној покрајини Србије* (Ивић и др. 2007, 40);

осим наведених, у научном стилу забележени су и примери употребе заменице *који* у локативу ове конструкције у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *живети*, у чијем је антецеденту у следећем примеру именица *покрајина*:

(141) Он први уводи у појам народне целине Србе свију крајева, без обзира на покрајине *у којима живе* и државе којима припадају, и Србе у Угарској, и Србе у Турској, и Србе у Црној Гори, и Србе под Млетачком Републиком (Скерлић 1, 73, АУФ);

III) у ексцерпираним изворима из административног функционалног стила српског језика забележен је само пример употребе заменице *који* у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *живети*, у чијем антецеденту је именица са значењем 'део неке државе', употребљена у синтагми:

(142) У аутономним покрајинама и јединицама локалне самоуправе *у којима живи становништво мешовитог националног састава*, омогућује се сразмерна заступљеност националних мањина у скупштинама, у складу са законом (Устав, чл. 180, Параграф лекс);

---

²⁰⁵ Од укупно 17 уноса у нашем електронском корпусу који потврђују употребу именица чије је значење 'део неке државе' у конструкцији „у + локатив” као адвербијалне локационе допуне забележено је 13 уноса уз глаголе *боравити* (3) и *живети* (10).

IV) (143) У Јужној Осетији је за недељу заказан референдум на коме се очекује да ће око 90 одсто Руса *који живе у овој покрајини* потврдити одлуку о одвајању од Грузије (Политика, 10. новембар 2006, ЕКМАТФ);

V) /.

Наведени примери показују да се у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети* јавља заједничка именица *покрајина*²⁰⁶, која обично захтева конкретизацију, како конгруентним атрибутом (заменица *овај* у пр. 143, којом се упућује на назив покрајине – *Јужна Осетија*), тако и конгруентним и неконгруентним атрибутом (в. синтагму „јужна покрајина Србије” у пр. 140), или је она у антецеденту заменице *који*, којом се уводи реченични атрибут (в. пр. 141, 142), којим се конкретизује та именица, и која има у локативу са предлогом у има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *живети* у тој клаузи. Осим тога, забележени су и примери употребе властитих именица, назива административних и др. делова одређене, садашње или некадашње, државе – *Банат, Тракија, Сибир*.

2) У локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола размараних у овом поглављу може се наћи и именица *иностранство*, чије значење се може одредити као ’спољни неодређени простор’.²⁰⁷ Конструкцијом „у + локатив”, у којој се налази та именица²⁰⁸, означава се да се неко налази у границама тог простора, иако оне нису прецизиране. Примери њене употребе забележени су у свим функционалним стилевима српског језика, осим у разговорном²⁰⁹:

---

²⁰⁶ У РМС *покрајина* је одређена као – **1. велика државна територијална јединица, удаљена од главнога града, провинција**, а у РСЈ – *обично већа, најчешће географски целовита територија у некој држави, понекад с посебним статусом, провинција*.

²⁰⁷ У наведеним примерима јавља се само именица *иностранство*, али у грађи у нашем електронском корпусу забележена је и синонимна – *туђина*.

Реч је о простору који се не идентификује, али се одређује према позицији говорника – то је простор, односно нека неспецификована држава која није она у којој се налази говорно лице.

Н. Арсенијевић именицу *иностранство* смешта међу специфичне именице које „у свом семантичком потенцију садрже и одређено специфично значење”, а које је код ње – „страна земља” (Арсенијевић¹ 2003: 159).

²⁰⁸ Нису забележени примери са заменицом у локативу те конструкције.

²⁰⁹ Именице ове семантике у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне, у нашем електронском корпусу забележене су уз глагол *боравити* (8), као и уз глагол *живети* (16).

I) (144) Дочекао ме је Представник лично, огрнут скотским пледом, ишчезао у дубини монструозно простране фотеље. Већ на самом почетку, после „добар дан и седите”, примећивало се *да је веома дуго живео у иностранству*: тешко је проналазио наше речи. Заборавио човек! (Капор 2, 78, АУФ);

II) (145) *Понекад ти млади људи већ неко време живе у иностранству*, па им је контакт с матерњим језиком све слабији, а утицај језика окружења, обично енглеског, све снажнији (Радић Бојанић 2007, 61);

III) (146) Ако се поступак за стицање или престанак држављанства Републике Србије, покренут на захтев странке, не може наставити или окончати без предузимања одређене радње од стране подносиоца захтева, сматраће се да је захтев повучен ако и поред упозорења министарства надлежног за унутрашње послове подносилац захтева у датом року не изврши радњу која је потребна за наставак или окончање поступка [...] Из разлога наведених у ставу 1. овог члана поступак се може обуставити по истеку три месеца од дана упозорења, односно шест месеци *ако странка борава у иностранству* (Зак. држ., чл. 40, Параграф лекс); (147) Добровољни чланови су лекари који нису у обавези да буду чланови Коморе: незапослени, лекари који не обављају као професију послове здравствене делатности, лекари који су у пензији, а нису радно ангажовани и лекари држављани РС *који живе и раде у иностранству* (Статут ЛКС, чл. 12, Параграф лекс);

IV) (148) – Наши људи из дијаспоре приликом боравка у Србији по скраћеној процедури добијају биометријске пасоше. Потребно је само у МУП понети неки документ као доказ *да се борава у иностранству* (Политика, 02. фебруар 2010, ЕКМАТФ); (149) – *Партнер и ја дуго смо живели у иностранству* и сами смо дизајнирали ентеријер сплава. Мислим да су управо необичан стил и наша брига о томе да прилаз са обале буде уређен пресудили код жирија. Прија ова титула, сигурно ће бити много више гостију – каже Будимски и позива све људе који *живе и раде на Сави и Дунаву* да брину о рекама јер су оне главни туристички адут престонице (Политика, 11. август 2009, ЕКМАТФ);²¹⁰

V) /.

---

²¹⁰ В. и пр. бр. 133.

3) У нашем електронском корпусу најбројнији су примери који потврђују употребу именице са значењем 'насељено место'²¹¹ у конструкцији „у + локатив” која има улогу адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети*, као и заменица, именичких и придевских, којима се упућује на такве именице у антецеденту.²¹² Примери њихове употребе забележени су у свим функционалним стилевима српског језика, осим у административном²¹³:

Г) (150) *У нашем граду је боравио неки пробисвијет Рамиз, позната ништарџа, који за себе тврди да је студент Ал Азхара, што је сигурно лаж, а ако је истина, то је срамота за њега а не за Ал Азхар (Селимовић 1979, 216); (151) „Ја више нећу да живим у селу.” „Добро, живећеш у Београду.” (Ћосић 1, 121, АУФ); (152) Знаш како се зовеш, и коју службу вршиш, и у којој вароши живиш. Ипак, ја те питам ко си, куда идеш и шта радиш? (Секулић 2001, 82); (153) Сигурно да у другим градовима живе људи који би ми, још и пре, изгледали савршенији од њега. Сада ниједног више не желим. Можда ћу једанпут поћи за неког, чија деца остану сирочад (Петровић 2, 48, АУФ);²¹⁴*

у примерима из књижевноуметничког стила забележена је и употреба именица ове семантике у конструкцији „у + локатив” у улози адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети* у ванпредикатској функцији:

---

²¹¹ Одлучили смо се за терминолошку синтагму „насељено место” уместо „насеље” због вишезначности лексеме *насеље*.

На то смо се одлучили након што смо размотрили лексикографску обраду именице *насеље* у речницима српског језика. Наиме, уочили смо да се у дефиницији примарног значења лексеме *насеље* у РСАНУ – 1. а. место (веће или мање) за становање људи (село, варошица, град) – наводи само архисема 'место' са доминантном диференцијалном семом 'за становање људи'. Међутим, таква комбинација архисеме и доминантне диференцијалне семе забележена је и код других лексема (па и оних које имају значење грађевинских објеката намењених за становање људи). Ни РМС ни РСЈ не доносе прецизније дефиниције – место где станује већи број породица, пребивалиште већег броја становника (град, село и сл.) (РМС) и место за становање људи: село, варошица, град (РСЈ). Стога се у сва три примера дефиниција у оквиру њих, у загради или ван ње, ради конкретизације, наводе називи различитих типова насеља (село, варошица, град). Сматрамо да би у дефиницији ипак требало навести још неку компоненту која улази у састав семантичке структуре лексеме *насеље* – нпр. „састављено од већег броја стамбених објеката” и др. (исп. нпр. семантичку структуру лексеме *град* коју наводи Д. Гортан Премк у Гортан Премк 1997: 76).

²¹² Н. Арсенијевић за ове локализаторе наводи одређење – насељени пунктови, и истиче да они, када је реч о акузативу, остварују своју функцију најчешће са предлогом у (в. Арсенијевић 2003¹: 154, 159).

У својој студији о семантици предлога Д. Кликовац одређује насељено место као ограничени дводимензионални простор, те указује на то да је то САДРЖАТЕЉ дефинисан оним што се налази на том ограниченом простору (в. Кликовац 2000: 79, 96).

²¹³ Од укупно 309 уноса у нашем електронском корпусу који потврђују употребу именица чије је значење 'насељено место' у конструкцији „у + локатив” као адвербијалне локационе допуне забележен је 240 унос уз глаголе *боравити* (67) и *живети* (173).

²¹⁴ В. и пр. бр. 443.

(154) Мештани Идвора су приметили да сам, *боравећи по други пут у Идвору*, био много мање разговорљив него први пут, а све то због неких чудноватих књига, које су, онима који су их видели, личиле на свете књиге (Пупин 1, 119, АУФ); (155); СТАВРА: *Било би лепо живети у Кремнима!* (Симовић 1, 25, АУФ);

осим тога, у овом функционалном стилу забележени су и примери употребе анафоричких заменица, именичких и придевских, у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети*; њима се упућује на именице са значењем ’насељено место’:

(156) Остатак дана проведох цртајући Кауру, која је необично живописно село. Племе *које у њој живи*, иако наго и примитивно, помуслимањено је пре неколико векова, кад је Сан–диако победио фетишерског поглавицу Сумангура (Петровић 1, 79, АУФ);²¹⁵ (157) Отац је често путовао. Из сваког места *у којем је боравио* слао нам је разгледницу (Албахари 2002, 58); (158) Пишући репортажу о новосадској ветеринарској станици, упознао је Славишу Новкова, кога ће неколико дана касније срести на улици града *у којем је живео*, тачно испред дописништва, у друштву стасите бринете, власнице модног салона (Великић 2007, 94);

II) (159) Пошто се лимес налазио на Дунаву, а *легије боравиле у Сингидунуму и Виминацијуму*, ислужени ветерани насељавани су у неким подручјима Илирика (Живковић 2000, 30); (160) *Као и Софокле, Сократ је могао живети само у Атини*, и никад је није остављао (Ђурић 1976, 240);²¹⁶

и у научном стилу јављају се именице ове семантике у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* у ванпредикатској функцији:

(161) Поред тога, *боравећи у Цариграду*, Кабужић се приближио француском амбасадору Ноентелу и без сумње разматрао с њим питање ослобођења Европе од Турака (Самарцић 1983, 435);

---

²¹⁵ У нашем електронском корпусу нису забележени примери који би потврђивали употребу именичких заменица у предлошко-падежној конструкцији „у + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *боравити*.

²¹⁶ В. и пр. бр. 632.

такође, међу примерима из научног стила имамо и овај који потврђује употребу анафоричке именичке заменице у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *живети*:

(162) У дубровачким насебинама XVII века властела је сасвим изузетна, али су и припадници богатих слојева грађана готово ретки: **у њима у томе столећу живе** и послују *махом припадници сиромашних породица градског пука и сељака* (Самарцић 1983, 50);

III) /;

IV) (163) **У нашем граду боравили су** амбасадор САД у Србији Мајкл Кирби, амбасадор Немачке Хајнц Вилхелм, амбасадор Бугарске Ангел Димитров, заменик амбасадора Швајцарске у Србији Жан Лук Ош, премијер Србије Ивица Дачић, саветник председника Републике (НИН, 13. март 2014, 3298/63); (164) Сећам се, нисам пошао још у школу, **живели смо у Скопљу**, када је мој отац Жарко, шеф контроле лета на скопском аеродрому, дошао касно увече, сав блатњав и умазан туђом крвљу!?! (НИН, 03. април 2014, 3301/65); (165) Са својим мужем Радивојем Ђуровићем, познатим привредником из београдског „Генекса”, отишла је [Еша Лигорио] у Западну Немачку, а **по повратку су живели у нашем главном граду** (Политика, 04. април 2014, 36064/36);

у новинарском стилу регистровани су и примери употребе именице ове семантике у локативу конструкције „у + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* у ванпредикатској функцији:

(166) После 42 сата вожње напокон смо на одредишту. А када стигнете у Техеран, осетите страх **боравећи у граду који има око 12 милиона становника** (Политика, 27. септембар 2006, ЕКМАТФ);

осим тога, у новинарском стилу су забележени и примери употребе анафоричких заменица, именичких и придевских, у локативу ове конструкције која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *живети*, а у чијем антецеденту се налази именица са значењем 'насељено место':

(167) Велики градови своју туристичку понуду побољшавају из године у годину, тако да сви они **који живе у њима** често немају потребу да било где путују (Политика, 17. октобар 2007, ЕКМАТФ); (168) Свако има право да изабере лекара у установи у граду **у којем живи** (Политика, 17. јануар 2008, ЕКМАТФ);

V) (169) Е, сад, какав је, рецимо, пошто си сад у Београду, а *живела си у Слуњу*, како изгледају та два града, које су сличности, које су разлике, које су уопште особине? Мог, мог града *у ком сам живела* и овог, и Београда *у ком сад живим*? Да, да. Сличности малтене ни, ни да нема. Можда их има али их ја не видим. Значи, тотално две одвојене слике о та два града (ЖИРС 2008, DW_A0037, аутор и С. М., 1.16–1.47 мин.)^{217, 218}.

Наведени примери показују да се у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети* јављају заједничке именице – *град* и *варош*, као и именица *село*, која се у локативу осим са предлогом *у* може употребити и са предлогом *на*.²¹⁹ Међутим, знатно су чешћи примери конструкција „у + локатив” са функцијом адвербијалне локационе допуне разматраних глагола у којима се у локативу налази властита именица,

---

²¹⁷ Наведени пример потврђује како употребу именице, топонима *Слуњ*, тако и употребу придевске заменице *који* у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *живети*, у чијем се антецеденту налазе именице наведене семантике.

²¹⁸ В. и пр. бр. 9, 66, 347.

²¹⁹ Конструкција „у селу” има значење ’у границама села’, како то истиче М. Стевановић, и подробније објашњава употребу конструкција „у селу”/„на селу”: „Тежаци су на селу били бојажљивији [...] где *на* с локативом значи да је нешто на отвореном простору, док би се с предлогом *у* уз локатив у тим истим и сл. примерима означавало да нешто бива или да нешто јест у унутрашњости – у границама села [...] Уз овакво објашњење јасно нам је што се говори и Живи на селу и Живи у селу, али не никада Живи на вароши или на граду (уколико се не мисли да живи на бедемима града, који су уздигнути) – Варош и град нису на отвореном простору.” (Стевановић⁴1989: 492).

Овде ћемо се само осврнути на последњу ауторову констатацију – „Варош и град нису на отвореном простору”, коју не сматрамо тачном. Наиме, ова насеља јесу на отвореном простору, али се чешће него село конципирају као омеђена, са границама. Међутим, сматрамо да њихова диференцијална сема, поред других којима се *село* супротставља *вароши* и *граду*, није ’омеђеност’, већ ’згуснутост грађевинских (стамбених) објеката’ – такви објекти су у селу мање згуснути него у граду, са више спољног простора између, тако да границе села нису јасне, па се оно може конципирати као неомеђен простор (исп. значење предлога *на* у РСАНУ наведено под тачком I. 1. д: *какав отворен простор, обично већи, без јасних граница (често као могућа алтернација предлогу „у”*)).

У прилог томе иде и запажање Д. Кликовац о дводимензионалним просторима САДРЖАТЕЉИМА који се приближавају садржавању у дводимензионалној МАТЕРИЈИ (в. Кликовац 2000: 95–96), те истицање да село „може бити и НОСИТЕЉ: *на селу*, али се у том случају не односи само на насељено место, већ и на шири простор око њега (идеја границе се губи)” (Кликовац 2000: 96, фуснота 26).

Избор предлога *у* или *на* уз именицу *село* у акузативу Н. Арсенијевић објашњава тиме да конструкција са *у* може имати како генеричко тако и референцијално значење, док конструкција са *на* има само генеричко значење (в. Арсенијевић 2003¹: 160).

топоним – *Београд, Лондон, Цариград, Беч, Трст, Париз, Идвор, Кремни, Солун, Троја, Сингидунум, Виминацијум, Једрене, Атина, Скопље, Земун, Слуњ*.²²⁰

У нашој грађи забележена је и употреба како именичких тако и придевских заменица у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* или *живети*, које су употребљене анафорички – њима се упућује на у тексту претходно поменуте заједничке или властите именице са значењем ’насељено место’ (*место, град, насебина; Каура, Београд*).

а) Поред ових примера забележени су и они који потврђују употребу именица са значењем ’део насељеног места’, односно заменица којима се упућује на њих у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети*.²²¹ Примери њихове употребе забележени су у свим функционалним стилевима српског језика, осим у административном:

Д) (170) Овај човек желео је да у његовом хотелу будем на комплетном пансиону, али је моја уштеђевина од само десет долара, била тако мала да сам морао бити веома опрезан. *С друге стране, од раног јутра до мркле ноћи, боравио сам у центру града* (Пупин 1, 33–34, АУФ); (171) Али, уколико сам се више дружио са овим људима *који су живели у скромној Принс стрит улици*²²², недалеко од Бауериа, утолико сам више увиђао своје недостатке које бих, у недостатку пригоднијег имена, назвао „друштвена углађеност”. „Како ћу се осећати”, – питао сам се, – „кад се почнем дружити са младићима *чији родитељи*

---

²²⁰ И уз топоним, назив насељеног места, у локативу може бити употребљен предлог *на* када је реч о насељеном месту које се налази на узвишењу, широком пространству или поред воде (в. Стевановић⁴1989: 490; Кликовац 2000: 96, фуснота 25; Арсенијевић 2003¹: 159).

Детаљније о употреби предлога *на* уз заједничке или властите именице у локативу конструкције „*на* + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети* в. у следећем потпоглављу.

²²¹ У укупно 30 уноса у нашем електронском корпусу који потврђују употребу именица чије је значење ’део насељеног места’ у конструкцији „у + локатив” као адвербијалне локационе допуне забележено је 12 уноса уз глаголе *боравити* (1) и *живети* (11).

²²² У наведеном примеру адвербијална локациона допуна глагола *живети* исказана је синтагмом „у скромној Принс стрит улици”, где се атрибутив „Принс” нашао испред центра синтагме, именице „улица”, што се може објаснити утицајем енлеског језика, односно редоследа речи, тј. чланова синтагме у њему. Такође, неоправдано се ту нашло и транскрибовано „стрит” коме је еквивалент домаћа именица *улица*, те је наведена синтагма и пример таутологије.

живе у Медисоновој и Петој авенији, чији су претци били пријатељи Хамилтна и Џеја?" (Пупин 1, 60, АУФ)²²³;

II) у ексцерпираним изворима из научног функционалног стила српског језика нису забележени примери који би потврдили употребу именица ове семантике у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети*;

међутим, грађа потврђује употребу заменице *који* у локативу конструкције „у + локатив” са функцијом адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети*, у чијем антецеденту је именица ове семантике:

(172) Да би се постигла потпуна веродостојност у књижевном делу мора се подробно описати и с.[редина] у којој се књижевни јунак развија: од физичких предмета који га окружују (дела града²²⁴ *у којем борави*, собе и сл.), преко професије којом се бави, до личности с којима долази у непосредни додир (Поповић 2007, 689); (173) Атрибутске клаузе почињу односним заменицама који, какав, чији, колики, ко или што (нпр. Познајем човека који те је поздравио), а могу почињати и односним заменичким прилозима где, куд(а), одакле, откуд(а), кад(а) у случајевима када се квалификација именице из управног дела даје као упућивање на место (113), (114) или време (115), нпр. (113) Улица где он живи налази се у центру града. (‘улица *у којој он живи...*’) (Пипер, Клајн 2013, 502);

III) /;

IV) (174) За просјечни радни вијек просјечан грађанин остави четири године у саобраћају. И то четири године оног најквалитетнијег, радног, дневног! Па то је депримирајуће! *Људи одреда живе у Земуну*, а раде у Раковици, и обрнуто. *Живе у Борчи*, раде у Барајеву, и обрнуто (Политика, 21. новембар 2008, ЕКМАТФ);

V) (175) Шта би волела, на пример, да промениш у друштву, не само нашем, него шта би уопште у свету читавом волела да промениш да би било боље? [...]

---

²²³ У грађи је забележен и следећи пример – Сретен Покимица, прекоредно пензионисани радник Службе државне безбедности, овде ради а *живи у Народног фронта 11*. (Петровић 2000, 241).

У њему је из предлошко-падежне конструкције „у + локатив” елидиран, као комуникативно редудантан, главни, централни члан – *улица*, те у контактни положај долази предлог *у* и генитивна синтагма која је имала функцију атрибутива. Такав тип елизије чест је у свакодневном говору (исп. Клајн 2003, 382).

²²⁴ Центар наведене паргитивне синтагме представља именица *део* – општи фрагментизатор уз коју у генитиву стоји именица која означава целину, овде *град*.

Па, не знам, једноставно толико има, оно, како да кажем, криминала, то је мени нај, оно, зато што на сваком ћошку може неко да те сачека и то стварно, оно када читам новине ил' тако нешто, то је, оно, мени на пример страшно и траш, страшно се плашим, још плус *што живим, овај, живим у тој улици где је ноћу стварно мрак* (ЖИРС 2008, DW_D0019, аутор и Н. Р., 10.07–10.47 мин.).

Наведени примери показују да то може бити нека заједничка именица, какве су нпр. именице *улица* и *авенија*; или назив улице.²²⁵ Осим ових, забележена је и именица *центар*²²⁶, у синтагми „у центру града”²²⁷. Такође, грађа потврђује и употребу властитих именица, назива делова града – *Борча*.

Међутим, када је у локативу конструкције „у + локатив” придевска заменица *који*, анафорички употребљена, она не само да уводи зависну реченицу у улози атрибута именице коју је потребно конкретизовати него и има у оквиру зависне реченице функцију адвербијалне локационе допуне глагола *боравити*, односно *живети*.

---

²²⁵ Именица *улица* у локативу може се комбиновати како са предлогом *у*, тако и са предлогом *на*.

М. Стевановић уочава и на следећи начин објашњава разлику између конструкција „у улици”/„на улици”: „Предлошко-падежном везом *у улици* казује се да се онај о коме се говори налази у унутрашњости улице, негде у кући или и између кућа, али свакако у некоме омеђеном простору. Предлог *на* уз исти облик исте именице употребио би се ако би се хтело рећи да се онај о коме је реч налазио на отвореном простору улице, не у некој згради те улице, већ ван сваког затвореног простора.” (Стевановић ⁴1989: 498).

Д. Кликовац наводи са се *улица* обавезно посматра као САДРЖАТЕЉ, што је обележено употребом предлога *у*, када се она именује или на неки начин одређује (в. Кликовац 2000: 58). Међутим, ауторка наводи и да се *улица* може концептуализовати као НОСИТЕЉ, што омогућава „постојање 2-д простора између два реда зграда, који је довољно велики да се може концептуализовати као ПОВРШИНА”, а „фокусирање тог простора и занемаривање његових граница мотивише употребу предлога *на*” (Кликовац 2000: 58).

Као критеријум за употребу предлога *у* уз именице у акузативу које имају значење делова насељеног места Н. Арсенијевић наводи димензије и структуру подручја које оне представљају (в. Арсенијевић 2003: 161–162). Такође, из њеног истраживања се види да и у акузативу може бити употребљен како предлог *у* тако и предлог *на* уз именицу *улица*; ауторка опозицију ових предлога објашњава различитим положајем „полазишта у односу на циљ” – када се цео ток глаголске радње одвија напољу, употребљава се предлог *у*, а када радња „започиње своју реализацију унутар неког грађевинског објекта (у затвореном), а завршава се на вањском (отвореном) простору”, имамо конструкцију с предлогом *на*, која означава циљ (Арсенијевић 2003¹: 162).

²²⁶ Д. Кликовац *центар* одређује као неодређено ограничени средишни део дводимензионалног простора (Кликовац 2000: 71, 261).

²²⁷ У синтагми „у центру града” именица *центар* је конкретизатор типа просторне релације (в. Пипер и др. 2005, 152).

Међутим, могуће је употребити и само именицу *центар* као адвербијалну локациону допуну (*Живим у центру*; *Он живи у центру*) уколико то контекст и ситуација дозвољавају (нпр. говорник и саговорник су у тренутку говорења у насељеном месту о којем је реч, или и говорник и саговорник знају о којем је насељеном месту реч).

4) У нашем електронском корпусу забележили смо и пример са именицом *двориште* у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *живети*, а који је забележен у књижевноуметничком функционалном стилу српског језика:

(176) *Хелени живе у стражњим двориштима*, док су деца предуго уз скуте старемајки и кад одрасту, и вечно ћутљиви и замишљени с цигаром лошег духана међу зубима у старости (Гаталица 2012, 254).

Именицом *двориште*²²⁸ означава се ограничени спољни простор (обично мањих димензија), у чије оквире се неко смешта, а Н. Арсенијевић наводи да је то простор који представља гранични случај између омеђених и сасвим отворених локализатора²²⁹.

2.2.1.2.1.1.2. Посредно лоцирање

Иако малобројне, као семантички особене, у посебну групу издвајамо именице *близина*, *околина*, односно *комишлук* и *суседство*²³⁰ које улазе у састав конструкције „у + локатив” којом се исказује адвербијална локациона допуна глагола *боравити* и *живети*. Наиме, ове именице реализују значење 'близина', те конструкције „у + локатив” чије су оне члан добијају оријентационо значење – неко се смешта у простор одређен према неком локализатору: особи (говорном лицу или не), објекту, неком месту. Примери употребе ових именица²³¹ у наведеним конструкцијама забележени су у књижевноуметничком, научном и новинарском стилу²³²:

---

²²⁸ У РСАНУ *двориште* је дефинисано као – **1. а. ограђен простор око куће (и њених споредних зграда).**

²²⁹ Ауторка наводи да именице које означавају такве простори (*башта*, *двориште*) имају двојаку могућност језичке реализације, и са предлогом *у* и са предлогом *на* уз њихов акузатив, јер је реч о обично ограђеним просторима, али који изгледају „као отворене (слободне) површине са могућношћу различите употребе или намене” (Арсенијевић 2003: 157).

Д. Кликовац *двориште* посматра као ограђени дводимензионални простор, који се може концептуализовати и као НОСИТЕЉ (в. Кликовац 2000: 80, 268).

²³⁰ За именицу *близина* наводи се да је деривирана од *придева* (в. Клајн 2003: 96; Бабић 1986: 223; Скок 1971: 173), *околина* од *прилога* (в. Клајн 2003: 97–98; Бабић 1986: 225); те *комишлук* и *суседство* од именица (в. Клајн 2003: 152, 187; Бабић 1986: 317; 261).

²³¹ Нису забележени примери употребе заменице у локативу таквих конструкција.

²³² У грађи су забележена свега 24 примера који потврђују употребу поменутих именица у предлошко-падежној конструкцији „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе

I) (177) Та колибица није била насељена већ дуго времена, а о њој је водила рачуна једна стара Данкиња *која је живела у близини* (Пупин 1, 64, АУФ); (178) У *околини града живио је неки мали посједник*, рекао је Хасан, живио, сад је мртав (Селимовић 1967);

II) (179) Такође, податак о намераваном покољу хришћана, уколико није смишљено убачен у спис, а чини се да није, показује да су Словени из околине Солуна, *иако су већ седам деценија боравили у непосредној близини града*, још увек пагани (Живковић 2000, 88); (180) Наиме, чини се да одговор на питање, *да ли 614–616. године Словени живе у околини Солуна* или не, ваља потражити управо у именима наведених племена (Живковић 2000, 90); (181) Начини препознавања в.[ештице] представљају један од најсталнијих општесловенских мотива: уколико је в.[ештица] била жена *која живи у комшилuku*, онда је најважнија брига сељака била да је препознају, прате, раскринкају и онеспособе (Толстој, Раденковић 2001, 78); (182) У ово време Словени долазе ближе у додир са ромејском цивилизацијом; они служе као најамници у византијској војсци у Италији и Персији; усавршавају војну вештину и почињу да схватају цивилизацијске вредности великог Царства *у чијем су суседству живели* (Живковић 2000, 75);

III) /;

IV) (183) Водостај у Србији рашће и у наредна три дана, после чега би ниво река требало да опадне. Надлежне службе не могу да прогнозирају да ли ће у том критичном периоду бити неопходна евакуација људи *који живе у близини угрожених тачака*, али непрекидно надгледају терен и спремне су да реагују како би заштитили животе и имовину грађана, каже Предраг Марић, начелник Сектора за ванредне ситуације при МУП-у Србије (Политика, 12. јануар 2010, ЕКМАТФ);

V) /.

допуне. У свега 10 примера реч је о допунама глагола *боравити* (2) и *живети* (8), међу којима је најфреквентнија именица *близина* (5), затим *околина* (2) и *комшилук* (3).

Посебну пажњу захтевају конструкције „у близини” и „у околини” које су хомофункционалне са хомоформним прилозима и предлозима *близу*²³³ и *около*²³⁴. Наиме, предлошко-падежне конструкције „у близини” и „у околини” посматрају се као прилошки изрази, којима су еквивалентни прилози *близу*, односно *около* (исп. [...] Данкиња која је живела у *близини* [→ Данкиња која је живела *близу*]; у нашој грађи није било потврда за такву употребу конструкције „у околини”²³⁵) (в. Чутура 2010). Међутим, када је реч о синтагматским конструкцијама („у близини угрожених тачака”; „у околини града”) „у близини” и „у околини”, хомофункционалне су са предлозима *близу* и *около*, тј. *око*²³⁶ (евакуација људи који живе у *близини угрожених тачака* [→ евакуација људи који живе *близу угрожених тачака*]; *У околини града* живио је неки мали посједник [→ *Около/Око града* живио је неки мали посједник]).²³⁷

²³³ У РСАНУ примарно значење прилога *близу* лексикографски је представљено на следећи начин – **1.** *на малом отстојању, недалеко, у близини; на мало отстојање, у близину*; а предлога *близу* – **1.** *за место: покрај, код.*

²³⁴ У РСАНУ се за примарно значење прилога *около* наводи – **1.** *протежући се укруг, унаоколо, у ближој околини*; а под тачком 5 се наводи да он има предлошку службу, са генитивом – *в. око (1, 5).*

²³⁵ И. Чутура наводи следеће примере употребе конструкције „у околини”: „Марија и Видосав често обилазе средњовековне манастире у околини: Жичу, Каленић, Студеницу... (Gloria 252, 2.4.2008, 73); Јован је служио код многих сељака у околини и познавао је сва околна села, људе у њима, шуме, поља, ријеке, чак и стоку. (Б. Ћопић, ГКНВ, 251)”, међутим, она не наводи прилог *около* као њен супституент (Чутура 2010: 71).

²³⁶ У РСАНУ се за предлог *око* наводи – **1.** *указује на просторне односе према неком средишњем појму [...] г. на неку тачку, локацију, место као приближну оријентациону одредбу где је нешто, где нешто бива, ређе где нешто доспева: у близини, у околини (у околину).*

Употреба конструкције са предлогом *около/око* је могућа, али је уз глаголе стања неуобичајенија од конструкције са предлошко-падежном конструкцијом „у околини” (в. примере у РСАНУ за разматрана значења предлога *около/око*)

²³⁷ Уколико се у синтагми са именицом *близина*, поред неконгруентног атрибута (нпр. *град*), којим се означава локализатор, употреби и конгруентни атрибут *непосредан* (реч је о следећем значењу придева *непосредан*: **2. а.** *који је просторно најближи, који се на нешто директно надовезује, који је у најближем суседству* (РСАНУ)) – „у непосредној близини града” – њу није могуће заменити предлошко-падежним спојем „близу града”, јер јој он није потпун семантички еквивалент. Међутим, могућа је њена замена прилошком синтагмом „непосредно близу града” (где је локативној синтагми „у близини града” еквивалентна предлошко-падежна конструкција „близу града”, а придеву *непосредан* прилог *непосредно*) (исп. у РСАНУ обраду једног од секундарних значења прилога *непосредно* – **2.** (до, иза, испред, крај, од, пре, пред и сл.) *сасвим, управо, тик, одмах а. просторно.* – [...]) Развође између Јадранског Мора и Саве пролази почев од Снежника ... Силази затим на пут који иде од Идрије у Планину и пролази непосредно близу Идрије (Цвиј. 7, 183) [...] Поленова зрна [код семенарки] доспевају непосредно до места где је смештена јајна ћелија (Станк. С. 1, 86) (подвлачење Ј. М.), иако она звучи необично уз глаголе стања (сви примери из РСАНУ који потврђују ово значење и функцију прилога *непосредно* су за његову употребу уз глаголе кретања (поред овде наведених, в. и остале примере за ово значење у РСАНУ).

С друге стране, прилошком изразу „у непосредној близини” супституент је прилошка синтама „веома близу” (исп. Чутура 2010: 57).

Именице *комишлук* и *суседство*²³⁸ у конструкцији „у + локатив” не формирају прилошке изразе, већ је реч о предлошко-падежним конструкцијама са прилошким, локационим значењем. Конструкцијом „у суседству” означава се да се неко налази на малој удаљености од некога или нечега, односно поред некога или нечега, што се може додатно истаћи употребом придева *непосредан*²³⁹ уз именицу *суседство*, у функцији атрибута. То указује на могућност семантичке супституције конструкције „у суседству” конструкцијом „у близини”.

2.2.1.2.1.2. *На* + локатив

Предлошко-падежна конструкција „*на*²⁴⁰ + локатив” којом се исказује адвербијална локациона²⁴¹ допуна глагола *боравити* и *живети* готово је око четири пута мање заступљена у примерима у нашем електронском корпусу од конструкције „у + локатив”.²⁴²

---

²³⁸ Исп. како је у речницима српског језика дефинисано примарно, овде релевантно, значење лексеме *комишлук* – **1. а. суседне, оближње куће, суседство** (РСАНУ); односно *суседство* – **1. близина с неким или нечим по месту становања, по месту седења или налажења** (РМС).

²³⁹ В. следећи пример – Ток успостављања средишње власти једног поглавара над више племена, код Словена [...] није византијским походима преко Дунава био угашен. Напротив, словенско племенско устројство наставило је да се развија, било код оних племена која *су живела у непосредном суседству Византије* било код оних која су живела дубље у унутрашњости источне Европе и која нису имала додира са Царством (Живковић 2000, 75).

²⁴⁰ У РСАНУ се под тачком 1 наводе месна значења предлога *на*, од којих као релевантне издвајамо она дефинисана на следећи начин: „**на** предл. **1.** (са ак. и лок., ређе са прилозима и прил. изразима) *одређује 1. место завршетка или циљ каквог кретања, померања, промене положаја, простирања, протезања (са ак.) односно место где се врши глаголска радња или где се нешто налази, креће, простире, (са лок.), а то место је*

а. *уздигнуто, високо, изнад нечега или некога;*

б. *горња површина онога што значи име уз које предлог стоји;*

г. *површина мора, реке и сл.;*

д. *какав отворен простор, обично већи, без јасних граница (често као могућа алтернација предлогу „у”):* *изаћи на игралиште, стока је на ливади;*

ђ. *насеље, крај, област и сл. (поврх висоравни, више заравни, каквог пространства, често поред истоимене воде (често као могућа алтернација предлогу „у”):* *живи на Ријеци, стићи на Цетиње;*

е. *какав затворени простор: у кући, каквој просторији и сл., у;*

ж. *каква јавна институција, установа, школа и сл. (у којој се обавља какав посао, ради или учи) (често као алтернација предлогу „у”):* *студирао је на овом факултету.”*

²⁴¹ А. Белић наводи: „*На* [...] – место на којем се што врши; или место при којем је што: Скадар на Бојани и сл.” (Белић 2006²: 280).

²⁴² У нашем електронском корпусу 723 уноса потврђују употребу конструкције „у + локатив” као адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети*, док такву употребу конструкције „*на* + локатив” потврђује свега 180 примера.

Сличан је однос и укупног броја уноса за конструкцију „у + локатив” (1236) и „*на* + локатив” (259), уз све локационе глаголе који су предмет нашег разматрања.

Од укупно 259 уноса у нашем електронском корпусу који потврђују употребу конструкције „*на* + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне, чак их је 180 забележено уз глаголе *боравити* и *живети*, при чему су заступљеније оне уз глагол *живети* – 128, а више ид двоструко мање је уноса – 52 – који потврђују њихову употребу уз глагол *боравити*.²⁴³

Јављају се у свим функционалним стиловима, али у зависности од тога који глагол допуњавају варира њихова заступљеност у различитим функционалним стиловима. Конструкција „*на* + локатив” у функцији локационе адвербијалне допуне глагола *боравити* најфреквентнија је у научном стилу (27), затим новинарском (15), знатно мање у административном (5) и, што је изненађујуће, у књижевноуметничком (4), и једва забележена у разговорном стилу (1). Када конструкција „*на* + локатив” има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *живети*, наш електронски корпус показује да је најзаступљенија, као и у случају глагола *боравити*, у научном стилу (54), следи књижевноуметнички (44) и новинарски (22), а подједнако слабо је заступљена у административном (4) и разговорном стилу (4).

Предлогом *на* са локативом „одређује се место на горњој површини, на отвореном простору, каквом већем пространству, на излазу (односно улазу), почетку или крају нечега, на спољној страни или на некој висини” (Стевановић⁴1989: 488)²⁴⁴, а примери из нашег електронског корпуса показују да се у локативу те конструкције налазе именице које нпр. имају значење, ретко, неке грађевине, неког спољног простора, или опште значење места, или заменице којима се на такве именице упућује. Конструкцијом „*на* + локатив означава се место на којем се неко налази – непосредно као 1) унутрашњост неке грађевине, објекта (8.89%, 16 уноса), или 2) простор који је омеђен границама, који је унутар тих граница (природних, административних и др.), или обухвата и те границе (77.22%, 139

---

²⁴³ Сличан однос заступљености уз наведена два глагола забележен је и за конструкцију „*у* + локатив”.

²⁴⁴ И. Антонић, разматрајући спацијални локатив, наводи да предлог *на* „упућује на горњу површину локализатора”, или „уз одређене локализаторе на вертикалну бочну површину”, „комбинује се, на пример, и с локализаторима – топонимима који се налазе на узвишеном терену” или „са именицама којима се именују институције које су, по правилу, у друштву високо рангиране” (Пипер и др. 2005: 283).

уноса), односно на такве просторе се упућује (заменицама) (13.89%, 25 уноса) – а она има функцију адвербијалне локационе допуне.

2.2.1.2.1.2.1. Непосредно лоцирање

Узимајући у обзир семантику предлога *на*, није очекивано да се конструкцијом „*на* + локатив” означава унутрашњост, унутрашњи простор неке грађевине, међутим такви примери регистровани су у српском језику.²⁴⁵ Такође, њоме се означава и простор који је омеђен неким границама, у чији оквир се неко смешта, или простор на чију површину се неко смешта.

2.2.1.2.1.2.1.1. Унутрашњи простор грађевине, објекта

У првој групи су примери у којима конструкција „*на* + локатив” означава унутрашњи простор неке грађевине, неког објекта, а ову групу додатно сегментирамо према семантици именица у локативу наведене конструкције, односно оних на које се упућује заменицама у локативу те конструкције.

1) Већина именица које означавају институцију у локативу се комбинује само са предлогом *у*²⁴⁶, међутим, неке од њих се, осим у конструкцији „*у* + локатив”, јављају и у конструкцији „*на* + локатив”, при чему је функција наведених конструкција истоветна – уз глаголе *боравити* и *живети* реч је о њиховој адвербијалној локационој допуни. Та могућност употребе у обе конструкције – „*у* + локатив” и „*на* + локатив” – именица које означавају одређене институције већ је раније разматрана у литератури, уз указивање на њихове сличности и разлике. Тако је М. Стевановић употребу предлога *на* уз нпр. именицу *двор*, која је забележена и у нашој грађи, али и уз именице *кућа* и *дом*²⁴⁷

---

²⁴⁵ П. Пипер, бавећи се, у оквиру разматрања о семантичкој категорији спацијалности, конструкцијама са семантичком компонентом 'унутрашњост', наводи да се секундарно у тој функцији срећу и други модели, међу којима и на са именицом у локативу, када је то назив неке институције, топоним, просторија која се налази релативно високо (в. Пипер. и др. 2005: 728).

²⁴⁶ Такву напомену за комбинацију предлога *у* и акузатива ових именица (нпр. *музеј*, *ресторан*, *болница*) наводи Н. Арсенијевић, истичући, пак, да неке од именица ове семантике у акузативу иду само са предлогом *на* (нпр. *психијатрија*) (в. Арсенијевић ¹2003: 163–164). Ово запажање применљиво је и када се наведене именице налазе у локативу.

²⁴⁷ Осим ових, он наводи још и да се предлог *на* употребљава са локативом када је реч „о високим школама (судовима и сл. установама)”, односно о именима „свих школа, културних установа и установа уопште” (Стевановић ⁴1989: 490–491).

у локативу објашњавао помоћу семантичке компоненте „висина”, наводећи да висина „на којој се нешто налази или врши није само стварна, физичка висина већ може бити и апстрактна, и отуда се предлог *на* с локативом употребљава за означавање места у унутрашњости неког појма ако се он сматра високим”, а разлику између употребе предлога *у* и предлога *на* уз њихов локатив тиме што предлог *у* „морао би доћи уз локатив тих именица када би се мислило да се нешто налази или се дешава у зградама које се означавају наведеним именицама”, а да се предлог *на* користи када су ове именице у локативу употребљене „у значењу места високог значаја” (Стевановић ⁴1989: 490–491).²⁴⁸

Узимајући у обзир семантику глагола *боравити* и *живети*²⁴⁹, није неочекивано што је у нашем корпусу у локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију њихове адвербијалне локационе допуне забележена само именица *двор*. Примери такве њене употребе забележени су само у књижевноуметничком и научном стилу.²⁵⁰

I) (184) АТЕХ (почетак IX века) – *према исламском предању на двору хазарског кагана живела је нека рођака владарева позната са своје лепоте* (Павић 1985, 98);

II) (185) Већ је краљ Архелај, македонски Петар Велики, купио око себе уметничку елиту с разних страна хеленског света: *на његову двору боравила су два атинска трагичара, Еурипид и Агатон, епски песник Херил Самљанин, сликар Зеуксид из Хераклеје у јужној Италији и музичар Тимотеј из Милета*; краљев

Надовезујући се на поменути запажања М. Стевановића да се предлог *на* комбинује са именицама у локативу које именују неке високе школе, неке културне установе и друге установе које имају висок значај за човека, Д. Кликовац их одређује као НОСИТЕЉЕ, а као битан критеријум издваја ниво образовања: „Додали бисмо да је у већини случајева у питању ниво образовања које дају (или подразумевају) наведене институције; у питању би, дакле, биле оријентационе метафоре ОБРАЗОВАНО ЈЕ ВИСОКО и ЗНАЧАЈНО ЈЕ ВИСОКО. Наиме, типичан НОСИТЕЉ је издигнута површина, а институције које дају „високо” образовање или које се „високо” вреднују концептуализују се као издигнуте у односу на ниво којим се човек уобичајено креће” (Кликовац 2000: 63).

²⁴⁸ Слично је и објашњење Н. Арсенијевић када говори о разлици између акузативне конструкције са предлогом *у* и предлогом *на*, коју она објашњава односом денотативно/конотативно – предлогом *у* се означава да је реч о згради, о унутрашњости зграде, а предлогом *на* да је реч о институцији (в. Арсенијевић ¹2003: 164, 195).

²⁴⁹ Нарочито сему „дуго (дуже)” и „време”, при чему је сема „дуго (дуже)” имплицитна у семантичкој структури глагола *боравити*, али обавезна код глагола *живети*.

²⁵⁰ У нашем електронском корпусу забележено је укупно 11 уноса који потврђују употребу именица ове семантике у конструкцији „*на* + локатив” као адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* (5) и *живети* (6).

лични лекар био је Тесал, син Хипократа, оснивача научне медицине (Ђурић 1976, 372);

у научном стилу забележена је и употреба именице *двор* у локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагол *живети* у ванпредикатској улози:

(186) И, како то бива са децом којој живот подари Хеката, односно у нашем случају виле – које су нека врста експонента моћне богиње заштитнице новорођенчади, Милош се *живећи на двору* ненормално брзо развијао и стасавао (Петровић 2000, 88).

Именица *двор* у локативу конструкције „*на* + локатив” нашла се у овој групи због задржавања компоненте „унутрашњост” и када је реч о значењу ’институција’, што додатно подвлачи њена употреба уз глаголе *боравити* и *живети*.²⁵¹

а) Лоцирање у простору унутар грађевине, који се посматра као део грађевине, врши се и конструкцијом „*на* + локатив” у чијем локативу је именица *спрат*²⁵². У нашем електронском корпусу забележен је и пример употребе ове конструкције у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *живети*, и то у новинарском функционалном стилу српског језика:²⁵³

(187) Сузбијајући ватрену стихију у подрумским просторијама зграде у Улици Вељка Влаховића бр. 32 у Лазаревцу, у септембру прошле године, успели смо прибрано и брзо да евакуишемо дванаест станара *који су живели на вишим спратовима* (Политика, 25. април 2007, ЕКМАТФ).

---

²⁵¹ О концептуализацији институције као САДРЖАТЕЉА и ТАЧКЕ у енглеском језику, и с тим повезаној употреби предлога *in* и *at* в. у Кликовац 2000: 255–257).

²⁵² У РМС *спрат* је дефинисан као – **1. део куће између две таванице, два стропа, кат**; а на готово идентичан начин дефинисано је синонимна именица *кат* у РСАНУ – **1. део куће између две таванице, два стропа, спрат, бој**.

²⁵³ У нашем електронском корпусу забележен је само један пример употребе именице са значењем дела грађевине у локативу конструкције „*на* + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *живети*.

Употреба именице *спрат* у локативу са предлогом *на* условљена је положајем простора који она именује – он се налази изнад некога, односно нечега (приземља као основе грађевине).²⁵⁴

б) Овде издвајамо пример из наше грађе са именицом *сцена*²⁵⁵ у локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију адвербијалне допуне глагола *живети* у ванпредикатској функцији, односно са анафоричком заменицом *који* у локативу конструкције „*на* + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *боравити*, а у чијем је антецеденту именица *сцена*. Наведени пример забележен је у новинарском функционалном стилу српског језика:

(188) Двомесечни штрајк дела запослених у Позоришту младих ушао је у нову фазу: у суботу ујутру штрајкачи су ушли на Велику сцену театра и на њој су и сада, живећи практично на сцени, на којој и бораве и спавају. Њихов захтев за прекид штрајка остао је исти: траже смену управника Позоришта младих Томислава Кнежевића. (Политика, 19. децембар 2006, ЕКМАТФ).

Наведеном именицом у локативу означава се унутрашње лоцирање неке особе²⁵⁶, али са истицањем површине. Именица *сцена* са значењем локације у локативу се употребљава са предлогом *на*, којим се сигнализира површинско лоцирање, док би употреба предлога *у* уз локатив те именице сигнализирала да је реч о њеним другим значењима²⁵⁷.

---

²⁵⁴ Н. Арсенијевић, разматрајући употребу предлога *на* и *у* са акузативом именица такве семантике, као битан критеријум издваја положај локализатора према којем је кретање усмерено надоле, односно нагоре, те истиче да су локализатори према којима је кретање усмерено нагоре заступљени у акузативним конструкцијама са предлогом *на* (ипак, напомиње и да Ј. Јерковић код Ј. Игњатовића бележи употребу и предлога *у* и предлога *на* уз акузатив именице *кат*, односно *спрат*) (в. Арсенијевић¹2003: 165).

Везано за то исп. пример С. Колара преузет из РСАНУ (под *мансарда* (1)) – „Први је мјесец становао у првом кату, други мјесец у другом, да онда нагло отпири чак на мансарду (Кол. 1, 39)” (подвлачење и болд Ј. М.).

Исп. значење предлога *на* у РСАНУ под I, 1. а.

²⁵⁵ Реч је о примарном значењу именице *сцена* које је у РМС представљено на следећи начин – **1. а. позорница, бина**, а истоветно и у РСЈ.

²⁵⁶ Да је реч о делу унутрашњег простора види се из наведеног примера. Осим тога, у савременом свету *сцена* је обично део унутрашњости грађевине, тј. позоришта, што потврђује и дефиниција *бине* у РСАНУ – *в. позорница, онај део позоришта на којем се приказују позоришна дела* (подвлачење Ј. М.), која је наведена као синоним у синонимском типу дефиниције именице *сцена* (в. претходну фусноту).

²⁵⁷ Реч је о секундарним значењима именице *сцена*, у РМС представљеним на следећи начин:

2) Такође, у локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од разматраних глагола може се наћи и именица *таван*, која означава просторију, односно има значење ’ограничени део унутрашњости грађевинског објекта или унутрашњости затворене, засебне стамбене, радне и сл. целине унутар грађевинског објекта’. Пример њене употребе у локативу конструкције „*на* + локатив” са функцијом адвербијалне локационе допуне глагола *живети* забележен је у књижевноуметничком функционалном стилу српског језика.²⁵⁸

(189) – Како је овде романтично! – процвркута једна месечарка у бунди од синтетичког астрагана. Чудо једно што је свет навикао на шаблоне. Чим се нађе у некој куполи пуној промаје, одједанпут му је све тако романтично! Они просто очекују да *сликари живе на таванима*, ето у чему је штос! Мислим, ако би живели у подруму, то би било као поента из неког другог вица (Капор 2, 62, АУФ).²⁵⁹

Као и у случају именице *спрат*, употребу предлога *на* уз локатив именице *таван* регулише положај појма, простора означеног том именицом.²⁶⁰

3) Осим зграда и институција, и различита превозна средства типично означавају објекте у чијој унутрашњости се неко или нешто налази, а што је

---

2. а. издвојен, мање-више самосталан део у књижевним и сценским делима; приказ, слика каквог догађаја уопште;

б. део позоришног чина, приказ, појава;

3. а. карактеристичан догађај, упечатљива појава из свакодневног живота;

б. разг. *оштар сукоб, објашњење, свађа*.

Д. Кликовац, разматрајући конструкцију „у + локатив” са именицом *цена* у локативу, наводи да је ту реч о ономе што се догађа на ограниченом дводимензионалном простору (в. Кликовац 2000: 88).

²⁵⁸ У нашем електронском корпусу забележена су укупно 3 примера са именицом наведене семантике у локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију адвербијалне допуне неког локационог глагола, од којих само један потврђује такву њену употребу уз глагол *живети*.

²⁵⁹ Овај пример наведен је и под бр. 100, као потврда за употребу именице *подрум* у локативу конструкцији „у + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *живети*. Наводимо га и овде јер је то једини пример који потврђује употребу именице ове семантике у конструкцији „*на* + локатив” као адвербијалне локационе допуне глагола *живети*.

²⁶⁰ Д. Кликовац наводи да се *таван* „за разлику од *поткровља*, концептуализује као НОСИТЕЉ и употребљава с предлогом *на*, несумњиво због тога што је издигнут у односу на човекову уобичајену локацију. Насупрот томе, присуство крова на менталној слици јасно одређује поткровље као С[АДРЖАТЕЉ]” (Кликовац 2000: 60, фуснота 22).

Исп. и значење предлога *на* у РСАНУ под I, 1. а (в. фусноту бр. 165).

означено употребом предлога у уз именице те семантике у локативу. Међутим, примери из нашег електронског корпуса показују да се именице ове семантике могу употребити и у локативу конструкције „*на*²⁶¹ + локатив”, којом се и даље означава или може да се означи унутрашња локализација²⁶², а која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети*. У нашем електронском корпусу такви примери њихове употребе забележени су у књижевноуметничком, научном и новинарском стилу²⁶³:

I) (190) *На броду Делиград, чије су лопатице лежале заглављене у муљу, живео је месецима сликар Бане Јегуља, за кога се по Ади причало да у врбаџима крије дављенике све док их не нацрта, а онда да их пушта низ Саву* (Капор 2010, 124);

II) (191) *Када шеф државе борави на броду*, свечани дочек се врши само приликом првог доласка на брод. Сличан је церемонијал и за свечани испраћај (Вељић 2009, ЕКМАТФ);

III) /;

IV) (192) Први туриста у свемиру, амерички бизнисмен Денис Тито, добио је лекарско уверење да накратко *може да борави на руској орбиталној станици Мир*, пише данас дневник „Времја” (Политика, 26. август 2000, ЕКМАТФ);

V) /.

У наведеним примерима у локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети* налази се именица *брод*²⁶⁴. Иако је именица *брод* употребљена у локативу са предлогом *на*, којим се фокус пребацује на горњу површину брода (палубу)²⁶⁵, конструкцијом

---

²⁶¹ У РСАНУ за предлог *на* под тачком I, 1. љ наводи се – (са избледелим месним значењем) *превозно средство и др. у које се улази, у које се или поврх чега се седа (са ак., уз глаголе: сести, попети се) или којим се путује, вози (са лок. уз глаголе: возити се и сл.)*.

²⁶² Н. Арсенијевић, разматрајући акузативне конструкције са именицама које имају значење 'превозно средство', наводи да је код тих појмова јасно издиференциран њихов унутрашњи део од спољашњег дела, међутим да знатан број примера са унутрашњом локализацијом показује да се уз њих у акузативу употребљавају оба предлога – *у* и *на* (в. Арсенијевић 12003: 149).

²⁶³ У нашем електронском корпусу забележена су само 4 примера употребе именица ове семантике у локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне, од чега 3 уз глаголе *боравити* (2) и *живети* (1).

²⁶⁴ У РСАНУ именица *брод* је дефинисана као – **1. веће пловно средство коритаста облика за превоз људи и терета или за какву другу службу**.

²⁶⁵ Д. Кликовац истиче да *брод* као САДРЖАТЕЉ за разлику од осталих возила САДРЖАТЕЉА није затворен са горње стране, па се каже – „*попео се на брод* – нпр. да нам

„*на* + локатив” са овом именицом не лоцира се неко само на горњој површини овог превозног средства (палуби), него и у његовој унутрашњости, што је јасно и захваљујући семантици глагола *боравити* и *живети* које допуњава – наиме, нечија дужа смештеност у простору овог превозног средства подразумева и смештеност у његовој унутрашњости (у оквиру потпалубља).²⁶⁶

Осим тога, забележен је и пример употребе синтагме „орбитална станица Мир”, састављене од термилошке синтагме и атрибутива, у конструкцији „*на* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *боравити*. Пример се налази у овој групи јер се наведеном термилошком синтагмом означава возило, а конструкцијом „*на* + локатив” простор у његовој унутрашњости. Употреба предлога *на* уместо предлога у мотивисана је положајем таквог возила – оно се налази изнад човека, изнад Земљине површине, у орбити.

4) У посебну подгрупу издвајамо примере са именицом *адреса* у локативу конструкције „*на* + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *боравити*, односно са заменицом *који* у таквој конструкцији, а у чијем антецеденту се налази именица *адреса*. У нашој грађи забележена су свега два таква примера, и то у књижевноуметничком и административном функционалном стилу српског језика:

Г) у ексцерпираним изворима из књижевноуметничког функционалног стила српског језика нису пронађени примери употребе именице ове семантике у

маше”, али кад се мисли на његово корито, које је затворено, каже се – „*ушао је у брод* – нпр. да поправи мотор” (Кликовац 2000: 63).

Такође, ауторка наводи запажања страних аутора по којима говорници енглеског језика возило концептуализују као САДРЖАТЕЉ ако је оно мало, а када је велико може се концептуализовати и као САДРЖАТЕЉ и као НОСИТЕЉ (в. Кликовац 2000: 257–258).

Н. Арсенијевић за превозна средства за кретање по води наводи да се уз именице које их означавају и глагол *укрцати* у акузативу јавља предлог *на* („Укрцао се [...] на брод; [...] бивају укрцани на галије без крме и једрила”), а употребу тог предлога објашњава семантиком глагола *укрцати се* „чије примарно значење укључује отворена пловна средства или друге локализаторе према којима је кретање усмерено „нагоре” или с горње стране” (Арсенијевић ¹2003: 150).

²⁶⁶ Глагол *боравити* као имплицитну има сему „дуго/кратко” (+„време”), а *живети* „дуго” (+ „време”).

Будући да је *брод* нетипично место за живот човека, сема којом се означава дужина временског периода у току којег се неко налази у таквом простору експлицира се одредбом мере времена („месецима”) уз глагол *живети* (в. пр. 190).

Дужина тог периода условљава доминацију значења унутрашњости над значењем површине – јер намена је објекта у којем неко живи да заштити човека од спољашњих утицаја.

локативу конструкције „на + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети*;

међутим, пронађени су примери употребе заменице *који* у локативу такве конструкције, уз глагол *боравити*, а у њеном антецеденту је именица *адреса*:

(193) Изрецитовао је адресу **на којој је**, да лажном имену обезбеди аутентични живот, *извесно време боравио као Ханс Ишерхтет (Hans Ischerchtet)* (Пекић 1983, 321);

II) /;

III) (194) Странац коме је одређен обавезни боравак, дужан је да **борави на одређеној адреси** и да се редовно јавља најближем надлежном органу (Зак. стр., чл. 54, Параграф лекс);

IV) /;

V) /.

Можда би било више одговарајуће да су примери са именицом *адреса*²⁶⁷ наведени у подгрупи групе са именицама које имају значење 'зграда', будући да на делу имамо метонимију²⁶⁸, али с обзиром на то да у нашој грађи није било примера који би потврдили употребу именица те семантике у разматраној конструкцији „на + локатив”, ови су наведени у посебној подгрупи. Уз именицу *адреса* у локативу иде предлог *на*, док употреба предлога у није могућа, при чему је уз њу обавезан детерминатор, што су у наведеним примерима конгруентни атрибут, односно реченични атрибут.

2.2.1.2.1.2. Спољашњи простор омеђен неким границама

У другој групи су они примери у којима предлошко-падежна конструкција „на + локатив”, која има функцију адвербијалне локационе допуне, има значење – спољни простор који је омеђен неким границама, а у који се неко смешта. Према подацима из нашег електронског корпуса она је забележена у свим функционалним стиловима српског језика.

---

²⁶⁷ Реч је о следећем значењу именице *адреса*, наведеном у РСАНУ под тачком 1. б. – *тачна ознака нечијег стана или седишта неке установе (улица и број куће)*.

²⁶⁸ Наиме, у наведеним примерима се неко лоцира у грађевинском објекту, стану и др. који има одређену ознаку.

2.2.1.2.1.2.1.1. Спољашњи простор омеђен природним границама

У нашем електронском корпусу забележени су и примери у којима су у локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети* именице које имају значење спољног простора, односно дела спољног простора чије границе су природне.

1) Најпре наводимо у нашој грађи забележене примере у којима се у локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *живети*²⁶⁹ налази именица *планета*²⁷⁰, односно заменица којом се упућује на ту именицу у антецеденту. Примери су забележени у књижевноуметничком и научном функционалном стилу српског језика:²⁷¹

I) у ексцерпираним изворима из књижевноуметничког функционалног стила српског језика нису пронађени примери употребе именице чија је семантика ’планета’ у локативу конструкције „*на* + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *живети*;

међутим, забележен је пример употребе заменице у локативу ове конструкције, којом се упућује на именицу *планета* у антецеденту:

(195) Рат се не може избећи, све док се не уклони узрок његовог поновног јављања а то је по последњим анализама огромно пространство планете ***на којој живимо*** (Тесла 1, 42, АУФ);

II) (196) Земљина ротација се не опажа непосредно па је у прошлости утрошено много времена и труда да се људи увере ***да живе на планети која се непрекидно обрће великом брзином***, а с њом и они и све што их окружује (Тодић 2004, 123).²⁷²

---

²⁶⁹ Будући да глагол *боравити* као потенцијалну сему у својој семантичкој структури има сему „кратко” (+ „време”), очекивано је да се уз овај глагол не јавља адвербијална локациона допуна исказана конструкцијом „*на* + локатив” са именицом *планета*, јер засад не постоји могућност да човек стално пребива нпр. у свемиру, а привремено на планети.

²⁷⁰ Семантичко одређење именице *планета* у РМС гласи – *небеско тело које се окреће око Сунца и добива од њега светлост и топлоту*.

²⁷¹ У нашем електронском корпусу забележен је само један пример употребе именице *планета* у конструкцији „*на* + локатив”, и то уз глагол *живети*, и 3 примера са анафоричком заменицом *који* у локативу наведене конструкције, такође уз глагол *живети*, у чијем антецеденту је именица *планета*.

²⁷² В. и пр. бр. 365, из новинарског функционалног стила.

У функцији адвербијалне локационе допуне глагола *живети* јавља се конструкција са именицом *планета* у локативу уз коју је могућа само употреба предлога *на*. То значи да се простор нечијег лоцирања посматра искључиво као површина.²⁷³

2) Овде разматрамо примере у којима се у локативу конструкције „*на* + локатив” са функцијом адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети* налазе именице чија је општа семантика ’део спољног простора’, а којима се именују различити типови географских области (планина, брдо; континент; острво, полуострво и др.), које представљају простор у чијем оквиру се неко налази. За разлику од примера у којима се оне налазе у конструкцији „у + локатив” ове примере потребно је додатно поделити због семантичких особености поменутих именица (сема „висина”, односно „површина”). Примери њихове употребе забележени су у свим функционалним стилевима српског језика, осим у административном стилу:

а) Када је реч о именицама чија је општа семантика ’део спољног простора’, а чије границе нису условљене издигнутошћу терена, забележена је само једна именица – *паињак* у локативу конструкције „*на* + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *живети*, и то у новинарском функционалном стилу српског језика:

(197) *Шарке и поскоци, као предводници међу отровницама живе на планинским паињацима*, на великој надморској висини где је знатно хладније, а њихова станишта најближе Београду су Вршачки брег, Копаник, Стара планина и динарски систем (Политика, 15. септембар 2009, ЕКМАТФ).

За разлику од именице *поље*, уз чији локатив се може употребити и предлог *у* и предлог *на*, семантика именице *паињак*²⁷⁴, односно семантичка компонента „простран, широк” у њеној семантичкој структури условљава употребу само

---

²⁷³ То значи да се она концептуализује као НОСИТЕЉ.

²⁷⁴ У РСАНУ *паињак* је дефинисан као – *а. пространа травната површина која служи за напасање стоке.*

предлога *на* уз ову именицу у локативу (исп. Стевановић ⁴1989: 488).²⁷⁵ Такође, треба напоменути и да се у наведеном примеру лоцира животиња.

б) Овде разматрамо оне примере који потврђују употребу именица са значењем 'узвишење' у локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети*. Примери њихове употребе забележени су у свим функционалним стиловима српског језика, осим у административном.²⁷⁶

I) (198) Познато је такође *да је у августу 1936. боравио на Кавказу*, где је пратио своју жену која је била оболела (Киш 1980, 65); (199) Објаснили су му да су ловци на снове постали ретки, ређи него раније, да је већа вероватноћа да ће их срести ако крене на Исток него на Запад, јер они сви вуку порекло и вештину од племена Хазара *које је некада живело на оградима Кавказа*, где расте црна трава. Масуди је узео шаргију и кренуо дуж мора на Исток (Павић 1985, 111);

II) (200) Змајеви у источној Србији су „огњене силе”, добри духови, заштитници своје заједнице, *који бораве на некој планини* и у време суше доводе кишу, а пред опасношћу од невремена туку се са алама које предводе градобитне облаке. (Јовановић 2000, 184); (201) Легенда о настанку овог села везује се за звуковну сличност: бахати цар Тројан, *који је живео на планини Церу*, и који се бојао сунца, изишавши у невреме из свога дворца, истопи се на сунцу (село Топић), а место где се то десило постаде – село Десић (Михајловић 2002, 310);²⁷⁷

III) /;

IV) (202) *Боравио је [Сава Мркаљ] у Турској, Банату, на Фрушкој гори*, радио као учитељ по Далмацији, у Дубровнику, Шибенику и у Земуну (Печат, 04. октобар 2013, 288/64);

---

²⁷⁵ Н. Асенијевић, разматрајући употребу предлога уз акузатив именица сличне семантике, наводи са је уз именице *ливада*, *ледина* и *пољана* фреквентнији предлог *на* (в. Асенијевић ¹2003: 158).

²⁷⁶ Од укупно 17 уноса у нашем електронском корпусу који потврђују употребу именице са значењем 'узвишење' у локативу конструкције „*на* + локатив” као адвербијалне локационе допуне неког од локационих глагола, забележено је чак 11 уноса за такву њену употребу уз глагол *боравити* (4) и *живети* (7).

²⁷⁷ В. и пр. бр. 132, 223.

такође, забележен је и пример употребе заменице који у локативу конструкције „*на* + локатив” са функцијом адвербијалне локационе допуне глагола *живети*, а којом се упућује на назив узвишења у антецеденту:

(203) Још има места у којима је природа нетакнута и успут нуди своје лепоте попут највишег пропланка Козаре, Голе планине, *на којој*, осим повремених овчара, већ месецима *живи* једна Приједорчанка (Политика, 14. новембар 2008, ЕКМАТФ);

V) (204) Имамо овде баку. *Живи на Авали*, ако знате где је то (ЈИРС 2008, DW_D0015, 5.45–5.48).

У наведеним примерима забележена је употреба како заједничких, тако и властитих именица са значењем ’узвишење’ у локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* или *живети*. Употреба предлога *на* уз локатив ових именица мотивисана је компонентом „висина” (исп. Стевановић⁴1989: 488). Тако је забележена употреба именице *планина* у локативу ове конструкције, у синтагми, уз коју је у локативу могуће употребити предлог *у*, али уз коју је, због њене семантике, односно компоненти „висина” и „издигнутост”,²⁷⁸ уобичајенија и фреквентнија употреба предлога *на*. Осим ове именице, забележене су и, у синтагматским спојевима именице *огранак*²⁷⁹ и *предгорје*²⁸⁰, уз које је у локативу могућа употреба само предлога *на*, те именица *врх*²⁸¹. Такође, примери потврђују и употребу властитих именица, назива узвишења (брда, планина и сл.) у локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне – *Кавказ*, *Фрушка гора*, *Авала*.²⁸²

---

²⁷⁸ Именица *планина* у РМС дефинисана је као – *веће узвишење које се истиче изнад околног земљишта и на којем обично има више врхова*, а у РСЈ – *велико, масивно узвишење, обично с више брда и врхова*.

²⁷⁹ Реч је о секундарном значењу именица *огранак*, које је у РСАНУ одређено као – **2. б.** геогр. *део који се од планинског масива одваја у страну, планински ланац, повијарац*.

Уз њу се обично јављају конгруентни или падежни атрибути (в. и примере којима се потврђује наведено значење ове именице у РСАНУ).

²⁸⁰ У РМС *предгорје* је дефинисано као – **1. мања брда испред планине, горја**, а у РСЈ – *предео нижих брда која претходе планини*. Уз њу се обично јавља конгруентни или падежни атрибути.

²⁸¹ Реч је о секундарном значењу именице *врх*, у РСАНУ наведеном под тачком **1. б.** – *вис, највиши, најистакнутији део брда или планине*.

²⁸² Н. Арсенијевић, разматрајући употребу предлога уз акузатив именица ове семантике, наводи да се уз властиту именицу увек комбинује предлог *на*, никад *у*, од чега је изузетак именица

в) Овде разматрамо именице које имају опште значење 'део спољног простора', али којима се именује већи или мањи простор омеђен, са свих страна или делимично, воденом површином, изнад које је он уздигнут, што мотивише употребу предлога *на* уз њихов локатив, какве су: *континент*, *острво* и др.. Такође, забележени су и примери употребе именичких или придевских заменица у локативу са предлогом *на* којима се упућује на такву именицу у антецеденту. Њихова употреба у конструкцији „*на* + локатив” са функцијом адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети* забележена је у књижевноуметничком, научном, и новинарском функционалном стилу српског језика:²⁸³

1) (205) Мада су већ одавно све везе прекинуте, нема Козилијанца који не зна да *на новом континенту живи исто толико његовог народа као и на Острву* (Капор 1984, 11); (206) „Почетком лета 1858 године добих од Алфреда Расела Волеса, младог једног природњака који се, као и ја, сам васпитао, а *који је онда боравио на сундајском острву Борнеу*, рукопис једне расправе са молбом да је прочитам и да је, ако је сматрам, за достојну, саопштим каквом научном удружењу.” (Миланковић 2, 295, АУФ); (207) – Постајемо све више народ соло-тринкера казао је – јер кад човек пије сам, нема много изгледа да ће га неко пријавити због шале или неопрезне мисли! Пошто у исто време и читам, књиге ми се мешају са вином у неки фини полусан. Због тога, када ме неко пита јесам ли читао ово или оно, одговарам обично да не знам! [...] – То је *због тога што живиш на једном острву где има много времена!* – супротставила му се Зое (Капор 1984, 68–69);

осим тога, у књижевноуметничком функционалном стилу забележен је и пример употребе именичке заменице у локативу конструкције „*на* + локатив” са функцијом адвербијалне локационе допуне глагола *живети*, са именицом *острво* у антецеденту:

Алте јер „представља морфолошки плурал, а и семантички означава планински комплекс, а не само једну одређену планину, па се може рећи: *идем у Алте*” (Арсенијевић ¹2003: 156, и фуснота 139).

²⁸³ У нашем електронском корпусу забележено је укупно 25 уноса који потврђују употребу именица ове семантике у локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од локационих глагола. Од тога 16 уноса потврђује такву њихову употребу уз глаголе *боравити* (4) и *живети* (12).

(208) Као галеб залутао између неба и мора блиста усамљено острво. Издалека, оно изгледа пусто, *али на њему још живи неколико рибарских породица* (Олујић 1, 70, АУФ)

II) (209) Уводећи културолошки аспект у покушај дефиниције патолошке анксиозности на боравак у болници, само сам желео да укажем на искуство које сам стекао посећујући болнице на југу и северу Европе. *Када сам боравио на Сицилији*, тамо је већина болесника веома драматично испољавала своје тегобе и (помало) правила представу од своје болести. Швеђани, су пак, били затворени, ћутке подносећи болна испитивања и још болније терапијске интервенције (Адамовић 2005, ЕКМАТФ); (210) На Скиру је кадија такође једини Турчин *који је живео на острву* (Новаковић 1906, 235); (211) *Еуфем је живео на Тенару*, где се налазило чувено Посејдоново светилиште (Срејовић, Цермановић Кузмановић 1987, 155);

међу примерима из научног стила забележен је и следећи, који потврђује употребу заменице *који* у локативу конструкције „на + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *живети*, у чијем антецеденту је именица *острво*:

(212) Одисеј је затим стигао на острво Еју, *на коме је живела чаробница Кирка*. (Срејовић, Цермановић Кузмановић 1987, 298);

III) /;

IV) (213) Муницију са осиромашеним уранијумом су током операције у Босни и на Космету користили искључиво амерички авиони, а до сада су од болести које се приписују ОУ умрла осморица италијанских војника *који су боравили на Балкану* (Политика, 19. јануар 2001, ЕКМАТФ); (214) Музичка виртуозност нас не занима превише. За ангажоване текстове је ипак пресудна чињеница *да живимо на транзицијом опустошеном Балкану* и да је безброј тема које могу бити инспирација за текстове (НИН, 13. март 2014, 3298/58)²⁸⁴;

V) /.

---

²⁸⁴ Овај пример потврђује да се именицом *Балкан* не именује само географски простор, већ се запажа и семантички пренос, односно конотативно значење – под тим називом одразумева и простор са одређеним друштвено-политичким и економским статусом.

У наведеним примерима у локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* или *живети* налазе се именице *континент* и *острво*, самостално употребљене или у синтагми, које углавном захтевају конкретизацију конгруентним атрибутом (в. пр. 205), конгруентним атрибутом и атрибутивом (в. пр. 206), односно конгруентним и реченичним атрибутом (в. пр. 207). Када је јасно о ком острву је реч, употреба атрибута као конкретизатора није потребна (в. пр. 210). Такође, поред ових именица, у примерима су забележене властите именице, називи острва, полуострва и рта – *Сицилија*, *Балкан* и *Тенар*, углавном самостално употребљене, али и у синтагматском споју.²⁸⁵

Осим именица, у локативу разматране конструкције може се наћи и именичка заменица *он*, односно придевска заменица *који*, којима се упућује на именице ове семантике у антецеденту.

г) У посебну групу издвојени су примери у којима се у локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* или *живети* налази именица²⁸⁶ са значењем ’водена површина’. Примери њихове употребе забележени су у књижевноуметничком, научном и новинарском функционалном стилу српског језика.²⁸⁷

I) (215) Чарли, нећу да кажем да сам баш скроз-наскроз луда за Бахом, Чарли, могла бих да живим *на Сави* и да Дебиси није компоновао своје Одблеске на води, али Чарли, па ми сиротог Баха можемо да слушамо једино кад неко важан одапне или изгине маса света у каквој несрећи, па се прогласи свеопшта народна жалост, Чарли само онда! (Капор 2, 109, АУФ);

II) (216) Модалне речи и речце, односно конструкције (синтагме) одвајају се запетом увек када се осећају као коментар садржаја реченице у којој се налазе, односно када се осећају као посебна интонациона целина: Они су то, наравно,

---

²⁸⁵ Уз именицу *континент* увек се у локативу употребљава предлог *на*, док се, када је реч о имену континента, уз њега употребљава предлог *у* (в. у 2.2.1.2.1.1.1.2 /2)б)).

²⁸⁶ Нису забележени примери који би потврђивали такву употребу заменице, а која би упућивала на именицу ове семантике у антецеденту.

²⁸⁷ О укупно 11 уноса у нашем електронском корпусу који потврђују употребу именица чије је значење ’водена површина’ у локативу конструкције „*на* + локатив” као адвербијалне локационе допуне, од којих је 6 уноса уз глаголе *боравити* (2) и *живети* (4).

урадили врло добро. – *Природно, и ове зиме породица је боравила на мору* (Пешикан и др. 2010, 102);

III) /;

IV) (217) Свуда су уз Црногорско приморје свесни да културна збивања током сезоне и те како утичу да гости *који бораве на мору током јула и августа* буду што задовољнији (Политика, 22. јул 2010, ЕКМАТФ);²⁸⁸

V) /.

У локативу конструкције „на + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *боравити*²⁸⁹ налази се именица *море*²⁹⁰. Осим тога, забележена је и употреба властитих именица, назива водених површина (водених токова) у наведеним конструкцијама које имају функцију адвербијалне локационе допуне глагола *живети* – *Сава, Дунав*. Специфичност конструкција са овим именицама је у томе што се у наведеним примерима њима не лоцира неко на горњој површини²⁹¹ локализатора (мора, реке), већ се он смешта у простор у његовој близини, поред њега (у/на приобаље).²⁹²

3) У посебну групу издвајају се они примери у којима се у локативу конструкције „на + локатив” са функцијом адвербијалне локационе допуне глагола *живети* налазе именице са значењем ’граница’.²⁹³ Наиме, реч је о именицама које именују природне границе, визуелно спознатљиве, односно границу уопште, при чему се детерминатором уз њу прецизира да је реч о природној граници. Ове примере представимо у три подгрупе.

---

²⁸⁸ В. и пр. бр. 149.

²⁸⁹ Конструкција „на мору” може бити и адвербијална допуна глагола *живети*, иако за то нема потврда у нашој грађи, али то потврђује следећи наслов забележен у новинском чланку интернет портала *На длану – Црногорци живе на мору, а увозе рибу* (<http://www.nadlanu.com/pocetna/info/region/Crnogorci-zive-na-mogu-a-uvoze-ribu.a-222239.592.html>).

²⁹⁰ Реч је о примарном значењу именице *море*, у РСАНУ одређеном на следећи начин – **1. а. водено пространство, маса слане воде за разлику од копна на површини Земље; веће такво пространство, некад покрајни део океана, више или мање окружено копном**

²⁹¹ А на шта упућује значење предлога *на* обрађено у РСАНУ под тачком **1. 1. – место завршетка или циљ каквог кретања [...] односно место где се врши глаголска радња или где се нешто налази [...] а то место је [...] Г. површина мора, реке и сл.**

²⁹² Н. Арсенијевић, разматрајући акузативне конструкције ових именица са предлогом *на*, наводи за те конструкције да су квантификативног карактера (в. Арсенијевић¹ 2003: 196).

²⁹³ Нису забележени примери који би потврдили употребу именица те семантике у локативу конструкције „на + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *боравити*.

а) У грађи је забележен један пример који потврђује употребу именице *ивица*²⁹⁴ у локативу конструкције „на + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *живети*, и то у књижевноуметничком стилу:

(218) *На самој ивици мочваре живео је старац сребрнат и танак да си га у иглу могао уденути* (Олујић 2, 66, АУФ).

Наведена именица захтева обавезну конкретизацију, која се у наведеном примеру вршиа неконгруентним атрибутом, исказаним именицом *мочвара* у генитиву, али и додатно конгруентним атрибутом исказаним заменицом *сам*²⁹⁵.

б) У другој подгрупи налазе се примери са именицом *обала* у локативу конструкције „на + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *живети*, забележени само у књижевноуметничком и новинарском стилу:

I) (219) *На самој обали мора живео је рибар Лука с унуком Маријаном*. Таласи су им готово до постеље долазили (Олујић 2, 41, АУФ);

II) (220) Штавише, када бисмо дословно прихватили Присков извештај и поистоветили варваре из његовог описа са Словенима, дошли бисмо до закључка да *су они већ тада живели на самој обали Дунава на чак можда и на десној, ромејској страни реке* (Живковић 2000, 69).²⁹⁶

Будући да именица *обала* означава границу²⁹⁷, уз њу се обавезно јавља конкретизатор, овде исказан неконгруентним атрибутом, у којем су у наведеним примерима именице са значењем водене површине или оне којима се именује

---

²⁹⁴ В. у РСАНУ значење речи *ивица* обрађено под тачком **1. в.** – *периферна површина, страна нечега, граница, обод, маргина*, и примере наведене под том тачком.

²⁹⁵ У РМС ово секундарно значење заменице *сам* представљено је на следећи начин, под тачком I. 2. б. – *тачан простор на коме се нешто налази, докле се што пружа, докле се стигло и сл.*

²⁹⁶ В. и пр. бр. 436.

²⁹⁷ Реч је о примарном значењу именице *обала*, у РСАНУ дефинисаном на следећи начин – **1. а.** *гранична линија између копна и водене површине; ужи или шири појас земљишта непосредно поред водене површине или поред воденог тока.*

Међутим, Н. Арсенијевић, разматрајући акузативне конструкције, именицу *обала* сврстава у групу именица са значењем узвишења (*обала, брдо, хумка*), којима се означава површинска локализација (в. Арсенијевић¹ 2003: 143).

таква површина,²⁹⁸ у генитиву, а додатно се, као и *ивица*, конкретизује конгруентним атрибутом исказаним заменицом *сам*.

в) Овде наводимо примере, иако их је само два у нашој грађи, који потврђују употребу именице *страна* са значењем 'граница',²⁹⁹ у локативу конструкције „*на* + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *живети*, забележене у књижевноуметничком и научном функционалном стилу српског језика:

I) (221) Шта мислим ја о животу? Ја говорим много о њему, али, да ли заиста мислим о њему? Шта ће бити тај нови човек? Рибар? Можда и нешто сасвим друго! Можда ће ићи да живи на другој страни³⁰⁰! Ми не можемо ништа да знамо о томе шта ће бити са животом једног човека (Петровић 2, 48, АУФ);

II) (222) Штавише, када бисмо дословно прихватили Присков извештај и поистоветили варваре из његовог описа са Словенима, дошли бисмо до закључка да су они већ тада живели на самој обали Дунава *на чак можда и на десној, ромејској страни реке* (Живковић 2000, 69)³⁰¹.

Уз именицу *страна* наведене семантике у локативу могуће је употребити само предлог *на*, не и *у*. Будући да је реч о посредном лоцирању, уз њу је обавезан детерминатор, што може бити конгруентни и/или неконгруентни атрибут, исказан генитивом.³⁰²

---

²⁹⁸ Фокус може бити другачији, те конкретизатор не мора бити именица којом се означава или именује водена површина, већ она којом се означава или именује копно, као у примеру – *Ови краљеви мора – Викинзи – живели су на обалама Скандинавског полуострва* и били познати као смели и вешти морепловци (Ракићевић 1991, 15).

²⁹⁹ Реч је о примарном значењу именице *страна* у РМС представљеном на следећи начин – **1. а. гранична линија неке површине или гранична површина нечега** (*рачунајући од средине*).

³⁰⁰ Реч је о другој страни језера.

³⁰¹ Овај пример већ је наведен под бројем 220, али овде не упућујемо на њега, већ га поново наводимо због прегледности, будући да је то једини пример из научног стила, забележен у нашој грађи, који потврђује употребу именице *страна* у разматраној конструкцији.

³⁰² Н. Арсенијевић наводи да, када је у акузативној конструкцији употребљена именица *страна*, локализатор се не именује већ се упућује на његов положај, и такође истиче да се уз ову именицу обавезно реализује детерминатор (в. Арсенијевић ¹2003: 170).

2.2.1.2.1.2.2. Спољашњи простор омеђен вештачким границама

У нашој грађи забележени су и примери са именицама³⁰³ у локативу конструкције „*на* + локатив” са функцијом адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети* које имају значење спољног простора са вештачким, договорним границама.

1) У нашем електронском корпусу забележени су примери који потврђују употребу именице³⁰⁴ са значењем ’држава’ у локативу конструкције „*на* + локатив”, која означава да се неко налази у оквиру граница неке државе, а има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети*. Примери њене употребе забележени су у научном и новинарском функционалном стилу српског језика:³⁰⁵

I) /;

II) (223) Племена Друза и Мутуала која живе **на Ливану**³⁰⁶ и на ливанском предгорју имала су такође још од старијих времена автономне повластице и држала су их уз дужност да Порти плаћају годишњи данак (Новаковић 1906, 289);

III) /;

IV) (224) Поповић за „Политику” потврђује да је недавно боравио на Малдивима али, како каже, пре свега у жељи да испуни обећање дато пријатељима из некада опозиционе Малдивске демократске партије, међу којима је и садашњи председник Нашид, да ће се видети на „слободним Малдивима” (Политика, 17. март 2009, ЕКМАТФ);

V) /.

Употреба предлога *на* уз локатив именице која представља назив државе обично је мотивисан положајем именоване државе (односно њеним

---

³⁰³ Нису забележени примери у којима су у локативу наведене конструкције јављају заменице.

³⁰⁴ Нису забележени примери у којима су у локативу наведене конструкције јављају заменице.

³⁰⁵ У нашем електронском корпусу забележено је укупно 6 примера са именицама ове семантике у локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне. Од тога је 5 уноса потврда за њихову такву употребу уз глаголе *боравити* (3) и *живети* (2).

³⁰⁶ Ливан је застарели назив за Либан.

геоморфолошким одликама). Наиме, када је реч о острвским земљама, уобичајена је употреба предлога *на* уз локатив именице која је назив такве земље, каква је именица *Малдиви* у наведеном примеру.³⁰⁷ Међутим, наша грађа бележи и употребу предлога *на* уз именицу *Ливан*, назив континенталне земље,³⁰⁸ што није уобичајено, а вероватно је мотивисана ширином или надморском висином простора који улази у оквир поменуте државе.³⁰⁹

а) Када је реч о именицама³¹⁰ које имају значење 'део неке државе', у нашој грађи, у локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети*, забележена је властита именица *Косово*, односно *Космет*, и вишечлани назив *Косово и Метохија*. Примери њихове употребе у наведеној конструкцији уз глаголе *боравити* и *живети*, којом се означава смештање живих, људских бића у границе одређеног простора,

---

³⁰⁷ Именица *Малдиви* је у множини, вероватно јер именује државу која се састоји од већег броја острва. Као *Малдиви* понашају се и *Филипини*. Међутим, територија државе се може простирати и на малом броју острва или чак само на једном острву, када је такође, уз локатив именице, у једнини, која представља назив државе, употребљен предлог *на* – *на Куби*, *на Малти*; *на Јамајци*, *на Тајвану*. Међутим, називи неких острвских земаља комбинују се у локативу само са предлогом *у* – *у Јапану*, *у Индонезији*. Такође, исп. и – *на Хаитију*, али – *у Доминиканској Републици*, иако се обе именоване државе територијално простиру на истом острву.

Такође, и именица *Флорида*, која представља назив држава чија територија обухвата полуострво, комбинује се са предлогом *на* у локативу – Личанка пореклом по оцу, Београђанка духом и љубављу, Душица Жегарац је мајка једног Франциска који последњих двадесет година *живи и ради као информатичар на Флориди (САД)*, и Татјане која одавно *живи и ради у Мадриду* (НИН, 20. новембар 2014, 3334/58).

Н. Арсенијевић употребу предлога *на* уз именице са називом оточја (при чему, поред именица који представљају називе острва, наводи и примере са називима острвских земаља – Филипини, Хаваји, Исланд) објашњава „чињеницом да се ради о подручјима која су некада била ненастањена, егзистирала као слободне површине, а при том представљају и узвишења изнад мора” (Арсенијевић¹2003: 155).

Не бисмо се сложили са ауторкином напоменом о ненастањености као доминантној особини која је мотивисала употребу предлога *на* уз локатив поменутих именица, већ сматрамо да је ту ипак реч о положају, удигнутости изнад мора територије која је именована, што и ауторка уочава.

Осим тога, ауторка ипак уз неке од ових именица региструје и употребу предлога *у* са акузативом – „[...] није хтео у Полинезију”, „[...] долази као туриста у Тајланд”, где супституцију предлога заснива „на њиховом синонимском односу” (в. Арсенијевић¹2003: 155).

³⁰⁸ Уз именице које представљају називе континенталних држава у локативу иде предлог *у*.

³⁰⁹ Н. Арсенијевић и Д. Кликовац бележе само примере са предлогом *у* уз акузатив, односно локатив именице која представља назив државе (в. Арсенијевић¹2003: 159; Кликовац 2000: 80–81).

Међутим, треба напоменути да Н. Арсенијевић наводи и примере са називима острвских земаља, али их не смешта у групу именица којима се именују административно-политичке јединице, где су називи држава, делова држава и градова, већ их смешта у групу „назива континената и одређених типова копна” (Арсенијевић¹2003: 155, 159).

³¹⁰ Нису забележени примери у којима су у локативу наведене конструкције јављају заменице.

забележени су у научном, новинарском и разговорном функционалном стилу српског језика:³¹¹

I) /;

II) (225) Међутим, већина од ових некадашњих придева средњег рода својом променом се изједначила с именицама: Дошао је с Косова, – *Живи на Косову* (Стевановић⁵ 1986, 267);

III) /;

IV) (226) Јаблановић нам је пре састанка рекао да су српски представници добили уверавања да ће њихови услови бити испуњени, а између осталог се односе на формирање Заједнице српских општина, статус Српске православне цркве, повратак Срба, али и безбедност оних *који живе на Космету* (Политика, 21. новембар 2014, 36292/5);

V) (227) Има ту још, извини Радо, има ту још и пример, који се тиче конкретно овог договора. *Пошто често боравим на Косову и Метохији*, припремајући се за разговоре са Приштином и у ствари припреме су у томе, што слушама овакве приче. И ми покушавамо да конципирамо решења, која неће угрозити наш Устав, а која ће да реше ове проблеме. Нпр. КС – таблице, УНМИК – таблице [...] конкретно решење је, да они [Срби на Косову] могу сада да узму, захваљујући овом договору, КС – таблице и да могу нормално да функционишу, без да су признали симболе Косова, као независне државе. (УН³ 2011, Б. Стефановић); (228) Јовановић: Никада није било даље Косово од Србије и оно што је посебан проблем, никада нису били даљи косовски Срби, они *који на Косову живе*, од политике наше Владе (УН¹ 2011, Ч. Јовановић).

Употреба предлога *на* уз локатив ових именица мотивисана је ширином простора који се наведеном именицом именује.

2) У локативу са предлогом *на* јављају се и именице чија је семантика 'спољни неодређени простор'; конструкцијом „*на* + локатив” неко (живо, људско биће) лоцира се у простору чије границе нису прецизиране. Примери употребе

---

³¹¹ У нашем електронском корпусу укупно је 6 уноса који потврђују употребу именица чије је значење 'део неке државе' у локативу конструкцији „*на* + локатив” као адвербијалне локационе допуне, и то уз уз глагол *боравити* (1), а уз *живети* (5).

ових именица³¹² у локативу конструкције „на + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне, у нашој грађи само глагола *живети*, забележени су у књижевноуметничком, научном и новинарском функционалном стилу српског језика.³¹³

I) (229) Локалне новине су недавно забележиле: да је угледни суграђанин, који *живи на страни*, г. Павле Чајновић, објавио две књиге (Секулић 1, 113, АУФ)); (230) Зашто је овде ноћ тако пуна ужаса? *Зашто ја не живим на северу* где сунце ноћу почиње да сија? (Секулић 2001, 78); (231) Ти странци, који овако као Давна остану да *живе на Истоку*, у већини случајева приме од Турака само рђаве, ниже стране њиховог карактера, неспособни да уоче и усвоје иједну од њихових добрих, виших особина и навика (Андрић 1989, 46); (232) Један исељеник се хвалио својим дугогодишњим искуством у столарском раду и уверавао је слушаоце да се такви радници много траже у Америци; други је опет причао дуге приче о својој механичарској вештини; трећи је причао читава чуда о баснословним успесима својих рођака који *су живели на Западу* и бавили се земљорадњом и жељно га очекују (Пупин 1, 23, АУФ);

у примерима из књижевноуметничког стила забележена је и употреба именица ове семантике у локативу конструкције „на + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети* у ванпредикатској функцији:

(233) И зар је морално *живети на северу*, а јести шпаргле? Нездраво је да увек све буде доступно (Великић 2007, 37);

II) (234) Касније се приповедало да *Амазонке живе на далеком југу*, у Либији, на острву Тритонсог језера (Срејовић, Цермановић Кузмановић 1987, 23); (234) Као и сви демони олује, и оне [Харпије] су повезане са царством мртвих и *живе на далеком западу*, где се налази улаз у Подземље (Срејовић, Цермановић Кузмановић 1987, 448); (235) ХИПЕРБОРЕЈЦИ [...] митски народ који *живи на крајњем северу*, с оне стране Северног Ветра (Срејовић, Цермановић Кузмановић 1987, 484);

---

³¹² У нашем електронском корпусу нису забележени примери са заменицама у овој позицији.

³¹³ Од укупно 17 уноса у нашем електронском корпусу који потврђују употребу именица чије је значење 'спољни неодређени простор' у локативу конструкцији „на + локатив” као адвербијалне локационе допуне забележено је 12 уноса уз глагол *живети*.

III) /;

IV) (236) *Готово сваки други становник Кине (43 одсто) живи на северу те земље* (Политика, 16. април 2008, ЕКМАТФ);

V) /.

У првом наведеном примеру, из књижевноуметничког стила (пр. бр. 229), у локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *живети* нашла се именица *страна*, употребљена у значењу ’иностранство’³¹⁴. Осим ње, забележене су у локативу поменуте конструкције „*на* + локатив” и именице – *исток*, *запад*, *север* и *југ* којима се именују стране света, односно простор који се налази на тој страни.³¹⁵ Треба напоменути и да се, када је реч о именицама *исток* и *запад*, захваљујући метонимијском преносу, њима означавају и државе које се налазе на тој страни света, што се при писању сигнализира употребом великог слова (*Исток*, *Запад*), при чему се ниједна од држава не издваја посебно, не идентификује као место нечије локације.³¹⁶

а) Овде припадају примери у којима се у локативу конструкције „*на* + локатив” налазе именице³¹⁷ којима се именује неки спољни простор, али са одређеним границама, као географска, односно административна целина. Примери употребе ових конструкција забележени су у научном и новинарском функционалном стилу српског језика:³¹⁸

I) /;

II) (237) Атрибутске клаузе одређују неку именицу или именичку заменицу у главном делу зависносложене реченице онако као што то у простој реченици чини атрибут, уп. (7) Животиње које живе на Арктику имају дебело крзно. (8) Арктичке животиње имају дебело крзно (Пипер, Клајн 2013, 493);

³¹⁴ Реч је о значењу именице *страна* које је у РМС дефинисано под тачком 5. б. као – *иностранство*, *туђина*, а у РСЈ под тачком 4 – *иностранство*, *туђина*: школовати се на страни.

³¹⁵ Интересантно је да се у енглеском језику уз те именице користи предлог *in* – „*It’s clear in the north*”, „*The strongest political argument for NATO was that it would anchor West Germany in the West ...*” (Кликовац 2000: 277).

³¹⁶ Н. Арсенијевић наводи да је ту реч о конотативном просторном значењу (в. Арсенијевић¹2003: 158, фуснота 143).

³¹⁷ Нису забележени примери који би потврђивали употребу заменице у локативу те конструкције.

³¹⁸ У нашем електронском корпусу забележена су свега 2 таква примера, и то уз глагол *живети*, која и наводимо овде.

III) /;

IV) (238) Овде у Америци имамо једну амбасаду у Вашингтону и два конзулата (Чикаго и Њујорк). Према успостављеној процедури, хиљаде Срба *који живе на Западној обали* морали би да путују у једно од тих места да гласају – што значи, два дана и једну ноћ у путу (Политка, 11. јануар 2008, ЕКМАТФ);

V) /.

У наведеним примерима забележена је употреба именице *Арктик*³¹⁹, као и терминолошке синтагме *Западна обала* у конструкцији „на + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *живети*. Употреба предлога *на* уз њихов локатив мотивисана је како ширином простора који именују, тако и, у примеру бр. 238, његовом издигнутошћу (у односу на море)³²⁰.

3) Иако се именице чија је семантика ’насељено место’ у локативним конструкцијама које имају функцију адвербијалних локационих допуна глагола *боравити* и *живети* углавном употребљавају са предлогом *у*, у нашем електронском корпусу забележена је употреба именица³²¹ ове семантике у локативу са предлогом *на*, и то у књижевноуметничком, научном и новинарском функционалном стилу српскога језика.³²²

I) у ексцерпираним изворима из књижевноуметничког функционалног стила пронађен је пример који потврђује употребу именице са значењем ’насељено место’ у локативу конструкције „на + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *живети* у ванпредикатској функцији:

(239) Породица Влаовића била је стварно лоза Влаовића, јер су они, *живећи на селу*, дуже трајали него што трају варошани (Секулић 1, 129, АУФ);

---

³¹⁹ Дефиниција именице *Арктик* у РСАНУ гласи – *северна поларна зона, област око Северног Пола*.

³²⁰ Разматрајући употребу именице *обала* и др. у акузативу са предлозима, Н. Арсенијевић наводи да је реч о локализацији на спољашњем горњем делу, те да се уз акузатив таквих именица употребљава предлог *на* (Арсенијевић ¹2003: 143).

³²¹ Нису забележени примери који би потврђивали употребу заменице у локативу поменуте конструкције.

³²² Од укупно 10 уноса у нашем електронском корпусу који отврђују употребу именица са значењем ’насељено место’ у локативу конструкције „на + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од локационих глагола, чак је 9 њих уз глаголе *боравити* (1) и *живети* (8).

II) (240) Само придевску промену имају и имена земаља ж. рода: у Хрватској, у Француској, у Грчкој, у Турској. Ипак се нека женска имена места употребљавају и у облицима именичке промене; каже се, нпр. *Живи на Раици*, – али се много чешће и ова имена мењају по придевској промени: у Гроцкој, у Бачкој и обично тако (Стевановић⁵1986, 267);

III) /;

IV) (241) Као што то увек бива у предизборним кампањама, странке су се за подршку обратиле и бирачима који *живе на селу* (Политика, 04. јануар 2007, ЕКМАТФ);

у нашем електронском корпусу забележен је и пример употребе именице *село* у локативу конструкције „на + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* у ванпредикатској функцији:

(242) *Боравећи на селу*, злоупотребљавам предусретљивост Агенције за помоћ пољопривредницима, у Љигу [...] Њихов компјутер има ћирилична слова, па посао [писање] брже одмиче (Печат, 04. октобар 2013, 288/68);

V) /.

Реализација конструкције „на селу”, односно употреба предлога *на* уз именицу *село*³²³ у локативу могућа је захваљујући конципирању простора који се њоме означава као неомеђеног. Са друге стране, употреба предлога *на* уз локатив именице *Рашка*, назива насељеног места, мотивише његов географски положај.

а) У нашем електронском корпусу забележени су и примери са именицама³²⁴ чија је семантика ’део насељеног места’ у локативу конструкције „на + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети*, и то само у новинарском функционалном стилу српског језика³²⁵:

---

³²³ *Село* је у РМС дефинисано као – мање људско насеље чији се становници претежно баве пољопривредом, А на готово идентичан начин и у РСЈ – мање људско насеље (чији се становници обично баве пољопривредом и сточарством).

³²⁴ Нису забележени примери који би потврђивали употребу заменице у локативу ове конструкције.

³²⁵ Од укупно 4 примера у нашем електронском корпусу који потврђују употребу именица ове семантике у локативу конструкције „на + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне, забележена су 2 уноса за такву њихову употребу уз глагол *боравити* (1), односно *живети* (1).

(243) Деветнаестогодишњи Јован Ђ. погођен је у ноћи између четвртка и петка у ногу са два метка из пиштоља *док је око два часа ујутру боравио на Калемегдану*, у близини Сахат-куле (Политика, 12. јун 2010, ЕКМАТФ); (244) Ђорђевићева је додала да ће волонтери Свратишта по хладним данима интензивније наставити рад на терену, директно пружајући помоћ деци *која живи на улици* (Политика, 22. децембар 2007, ЕКМАТФ).

Именица *Калемегдан*³²⁶ представља назив дела града (Београда), а у локативу се употребљава са предлогом *на*, а не *у*, јер је реч о простору који је бар са једне стране уздигнут изнад околине. Именицу *улица* у локативу могуће је, како смо већ раније разматрали, употребити у локативу са предлогом *на* и са предлогом *у*, а предлогом *на* са њеним локативом, у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *живети*³²⁷, означава се да је реч о отвореном спољном простору, односно простору који се концептализује као површина, а у који се неко смешта.

4) У посебну подгрупу издвајамо именице³²⁸ којима се означава ограничен или ограђен спољни простор одређене намене, који се схвата као део насељеног места, бар у административном смислу. Примери њихове употребе у локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне забележени су само уз глагол *живети*, и то у књижевноуметничком, научном и новинарском функционалном стилу српског језика.³²⁹

I) (245) Остадоше гробарка и поп-Томиница. – Лако је вама, госпа попадаја – вели гробарка, искрено *ви не живите на гробљу*. Деца ми плачу, а и ја сам мртва од страха (Секулић 1, 63–64, АУФ); (246) Луд за авионима, пријавио се и против

---

³²⁶ У РСАНУ за *Калемегдан* се наводи – *велики јавни парк у Београду, на узвишици изнад ушћа Саве у Дунав, изграђен на остацима старе келтске, касније римске и турске тврђаве; остаци те тврђаве.*

³²⁷ Спој глагола *живети* и именице *улица* у локативу конструкције „*на* + локатив” – *живети на улици* – одликује се идиоматичношћу (‘бити бескућник, бити без крова над главом’). Међутим, наведени пример смо уврстили у нашу грађу, јер није увек јасна граница између његове употребе у значењу ‘боравити, пребивати, становати на улици’ и значењу ‘бити бескућник, бити без крова над главом’.

³²⁸ Нису забележени примери који би потврђивали употребу заменице у локативу ове конструкције.

³²⁹ Од укупно 12 примера у нашем електронском корпусу који потврђују употребу именица ове семантике у локативу конструкције „*на* + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне, забележено је 9 уноса који потврђују такву њихову употребу уз глагол *живети*.

воље Илије Хаџи-Баџца у војну авијацију и у *то време живи на аеродрому*, где се оженио са кантињерком Естером Пап, неком Мађарицом сумњиве прошлости (Капор 1978, 68);

такође, у књижевноуметничком функционалном стилу српског језика забележени су и примери који потврђују употребу именице ове семантике у локативу конструкције „*на* + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *живети* у ванпредикатској улози:

(247) Његов син, а мој прадеда, Тодор, рођен 1769, умро 1841, беше, заиста, господин: свршио је правне науке и *живећи на свом имању у Даљу*, био „каснар” патријаршиског властелинства у Даљу, Белом Брду и Борову; сахрањен је, у знак одликовања, у гробници, сазиданој уз зид даљске цркве (Миланковић 1, 71, АУФ);

II) (248) У кајкавске књижевнике иду и световни писци XVII в. Петар Зрињски, Крсто Франкопан и Павле Ритер Витезовић, али ни један од њих не пише чисто кајкавски. А то је и сасвим разумљиво јер су друга два по рођењу чакавци, а и први је врло дуго провео међу чакавцима, као капетан сењске и приморске крајине, и *дуго је живео на својим поседима у Приморју* (Стевановић⁵ 1986, 24);

III) /;

IV) (249) Небојша Глоговац тумачи Луталицу, клошара, добровољног изгнаника који је напустио људе и *живи на гробљу* (Политика, 01. децембар 2007, ЕКМАТФ); (250) Љубав према стрипу, као што сам већ рекао, потиче из најраније младости. *Још док смо живели на фарми у Булатовцима*, у Босни, мој отац је био претплаћен на „Политику” (Печат, 13. март 2014, 310/34);

V) /.

Наведени примери показују да се међу именицама ове семантике, које се употребљавају у локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагол *живети* налази именица *гробље*³³⁰, којом се означава ограђени или неограђени спољни простор³³¹, који је обично део

---

³³⁰ У РСАНУ *гробље* је дефинисано као – 1. место за сахрањивање мртвих, гробови и земљиште на коме се налазе.

³³¹ Међутим, он се обично концептуализује као омеђен, будући да има одређену намену, па и када нема физичке границе (ограду), тамо где више нема објеката карактеристичних за тај простор (гробова), завршава се и његов простор.

насељеног места, у чији оквир се неко смешта. Осим тога, ту је и именица *аеродром*³³², која се у локативу увек употребљава са предлогом *на*³³³, а у нашем примеру она формира локативну конструкцију која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *живети*.³³⁴ Мотивисаност употребе предлога *на* уз локатив ове именице треба тражити у ширни, односно већој површини простора који се њоме именује³³⁵. Осим ових, у примерима су забележене и именице *имање*, *посед* и *фарма* које се у локативу увек употребљавају са предлогом *на*.³³⁶ Њима се означава спољни простор одређене намене (за пољопривредну обраду), који може и не мора бити омеђен, али се схвата као ограничен, и који може садржавати грађевинске објекте,³³⁷ те је стога семантички могућа њихова употреба у локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију адвербијалне

И Н. Арсенијевић говори о омеђености овог локализатора, и тумачи је „у смислу ограничености простора на димензије прилагођене функцији” (Арсенијевић ¹2003: 163). Она наводи да се уз ову именицу у акузативу може употребити предлог *у*, када се актуализује значење унутрашњости („ући у гробље”), али да је то ретко, и да се углавном јавља са предлогом *на*, те да је тада тај простор схваћен у генеричком смислу (в. Арсенијевић ¹2003: 163).

Када је реч о употреби ове именице у локативу са предлогом *у* у функцији адвербијалне локационе допуне неког од локационих глагола, па и глагола *боравити* и *живети*, нисмо забележили примере који би то потврдили.

³³² У РСАНУ *аеродром* је дефинисан као – *место подешено за узлетање и слетање авиона*. А на сличан начин и у РМС – *место за узлетање и слетање авиона*; и РСЈ – *место уређено за узлетање и слетање авиона, ваздушна лука*: војни ~, цивилни ~.

³³³ Реченицом *Сада се налазим на аеродрому* говорник свој положај одређује у оквиру простора аеродрома као целине, као комплекса, иако се у тренутку док изговара реченицу може налазити у одређеној зради у оквиру тог простора. Уколико би он желео да његово лоцирање не буде уопштено, већ конкретно, тј. уколико жели да прецизира свој положај, с фокусом на унутрашњости, рекао би – *Сада се налазим у аеродромској згради*.

³³⁴ Неспецифична је употреба именице *аеродром* уз глагол *живети* будући да се њоме означава простор који није уобичајен за нечији дужи боравак.

³³⁵ Мада је реч о ограниченом простору.

³³⁶ Д. Кликовац наводи употребу именице *посед* у локативу са предлогом *у*, али уз глагол *настанити се* – „... кад се настањујемо у ђавољем поседу” (Кликовац 2000: 80).

Сматрамо да употреба предлога *у* уз локатив ове именице, као и именица *имање* и *фарма*, без обзира на глагол који уводи допуну или одредбу исказану конструкцијом чије су оне део, није уобичајена. То потврђује и податак да у РСАНУ нису забележени примери који би потврђивали употребу предлога *у* уз локатив именица *фарма* и *посед*, а за именицу *имање* нађен је само један пример – „Као да си и узео, кад улазиш људима у имања и тамо им кршиш и штетиш воћке” (подвлачење и болд Ј. М.), под одредницом *кршити* (I, 1), ексцерпираном из дела Живојина Дачића *Како моји живе*, објављеног у Београду 1912. године.

³³⁷ Именица *имање* је у РСАНУ одређена као – **1. пољопривредно добро, пољопривредни посед**; у РМС *посед* као – **1. б. непокретно имање (кућа, баштина, земља, виногради и сл.) и фарма – пољопривредно добро, салаш, мајур**; односно у РСЈ *посед* – **1. б. имање, некретнине (кућа, земља и сл.) и фарма – већи посед или специјализовано пољопривредно добро за узгој домаћих животиња (стоке, живине) или крзнаша; салаш, мајур**.

локационе допуне глагола *живети*. Употреба предлога *на* уз локатив ових именица мотивисана је великим димензијама простора који се њима означава.³³⁸

5) Међу примерима из наше грађе забележен је и један пример употребе именице *раскршће*³³⁹, која улази у групу именица са значењем 'саобраћајница', а којима се именују делови неких административних целина, у локативу конструкције „*на* + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *живети*, и то у научном функционалном стилу српског језика:

(251) Неки кажу да је Палестра кћи аркадског краља Хорика или Пандока, који је живео на једном раскршћу и убијао све странце који би код њега свратили (Срејовић, Цермановић Кузмановић 1987, 316).

Уз именицу *раскршће* у локативу могуће је употребити само предлог *на*, никако предлог *у*. Наведеном конструкцијом „*на* раскршћу” означава се не да се неко налази на горњој површини локализатора означеног именицом *раскршће*, већ да се неко смешта у простор у његовој непосредној близини, поред њега.

б) У посебну групу издвајају се именице које имају значење 'граница', са диференцијалном семантичком компонентом „вештачка”, а забележене су у локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију локационе адвербијалне допуне глагола *боравити*, односно *живети*.

а) У нашем електронском корпусу забележени су примери употребе именице³⁴⁰ *граница* у локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети*, и то у књижевноуметничком и научном функционалном стилу српског језика:³⁴¹

---

³³⁸ То истиче и Д. Кликовац (в. Кликовац 2000: 80, фуснота 2).

³³⁹ Именица *раскршће* је у РМС одређена као – 1. *раскрсница*; а *раскрсница* – место где се два или више путева, улица укрштају, пресецају, раскршће.

³⁴⁰ Нису забележени примери који би потврђивали употребу заменице у локативу ове конструкције.

³⁴¹ У нашој грађи забележено је свега 4 примера употребе именица које имају значење вештачке граница у локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од локационих глагола, од чега су 3 уз овде разматране глаголе (уз које се јавља само именица *граница* поменутој локативној конструкцији), и то уз глагол *боравити* (1) и *живети* (2).

I) (252) Империялна колегија, у Петербургу, очекује, од њих, да буду верни царству росијском, али он, Вишњевски, мора признати да је у то посумњао. Народи који живе на граници, међу два велика царства, ретко су верни икоме, а увек готови на издају (Црњански 2, 384, АУФ);

II) (253) Тада су Авари послали 10 000 Кутригура да пустоше по Далмацији, а сам хаган је, прешавши Дунав, боравио на гепидским границама. (Живковић 2000, 54).

Употребљена са предлогом *на* у локативу, именица *граница*, у једнини или множини, означава линију, појас који преграђује, а на којем се неко лоцира. Треба напоменути да се именица *граница* може у локативу употребити са предлогом *у*, при чему увек стоји у множини, али за разлику од овде разматране конструкције „на граници/границама”, таквом конструкцијом неко се лоцира у простору који је омеђен тим границама.³⁴²

б) Својеврсна граница означава се и именицом *фронт*, чији смо пример употребе у локативу конструкције „на + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* забележили само у научном функционалном стилу српског језика:³⁴³

(254) Неки тумачи првог романа Милоша Црњанског, Дневника о Чарнојевићу, главног јунака упорно називају Чарнојевићем. Он има, као што је познато, улогу приповедача (наратора): у првом лицу приповеда роман, и то у облику дневничких записа једног уморнога, болесног и резигниранога аустроугарског војника из првог светског рата, који је дуже боравио на источном или руском фронту и нешто мало на италијанском³⁴⁴ (Петковић 1, 97, АУФ).

---

³⁴² „Лексема *граница* мора стајати у множини, јер *граница* је само линија, не нужно затворена, тако да може само да *преграђује*, а не мора да *ограничава*. Облик множине, на супрот томе, упућује на затвореност линије” (Кликовац 2000: 98).

Ауторка још наводи да је „у границама” синонимно са „унутар граница”, те да предлог унутар има значење „налажења у ограниченом 2-д простору” (в. Кликовац 2000: 226–229).

³⁴³ У нашем електронском корпусу забележена су 3 примера употребе именица чија је семантика „линија, подручје борбе” уз локационе глаголе, при чему је уз глагол *боравити* забележен само наведени пример употребе именице фронт у конструкцији „на + локатив” у функцији његове адвербијалне локационе допуне.

³⁴⁴ У наведеном примеру забележене су две адвербијалне локационе допуне исказане локативном конструкцијом са именицом *фронт*, при чему је у другој конструкцији именица

Узимајући у обзир семантику именице *фронт*³⁴⁵, очекивано је да се она употребљава у локативу само са предлогом *на*, и да представља допуну глагола *боравити*, али не и глагола *живети*, у чијој семантичкој структури се налази потенцијална сема „дуго”.

2.2.1.2.1.2.1.3. Неодређено место

У посебну групу, као семантички специфичне, са општим значењем места, и то неодређеног места, издвајамо именице *место*, *простор*, *локација*, *територија*, *подручје* и *терен* које се јављају у локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети*. Такође, у нашој грађи су забележени и примери са заменицама у локативу наведене конструкције којима се упућује на поменуте именице у антецеденту. Примери такве употребе наведених именица односно заменица забележени су у свим функционалним стиливима српског језика, осим у разговорном стилу:³⁴⁶

I) (255) Још као дечак застао би Руди на улици кад год би угледао аутомобил са београдским регистрацијама, и пратио је погледом возило и путнике у њему, сретнике који живе на најубудљивијем месту на свету (Великић 2007, 134);

у књижевноуметничком функционалном стилу српског језика забележена је и употреба именице *подручје* у локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *живети* у ванпредикатској функцији:

(256) Живећи на подручју Војне крајине, уз аустријско-турску границу, Личани су швапску ријеч „камерад” прекрстили у „камарат” и њоме означавали сваког свог доброг друга, без обзира је ли то био војник или каква проста чобанчина с козјим кожухом до самих пета (Ћопић 1, 61, АУФ);

фронт, као главни члан синтагме, услед правила језичке економије, елидирана, а њен супституент је њен атрибут – „италијански”.

³⁴⁵ Реч је о једном од секундарних значења именице *фронт*, које је у РМС дефинисано на следећи начин – 2. војн. [...] б. у *рату подручје*, *линија на којој се води борба међу два војскама*, и на личан начин у РСЈ – 2. вој. б. *подручје*, *појас*, *линија на којој се води борба између две противничке војске у рату*.

³⁴⁶ Од укупно 49 уноса у нашем електронском корпусу који потврђују употребу именица ове семантике у локативу конструкције „*на* + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне неког од локационих глагола забележено је 40 уноса који потврђују такву њихову употребу уз глагол *боравити* (16) и *живети* (24).

осим тога, у овом стилу забележени су и примери који потврђују употребу анафоричке заменице *који* у локативу конструкције „*на* + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети*, у чијем се антецеденту налази именица *место*:

(257) Још једно осећање га је запањило – сигурност да је на правом месту [...] Подсећало га је на искуства људи који су у непознатом пределу, на древном мосту преко реке, у кући из минулог столећа, на каквом археолошком налазишту, на местима ***на којима поуздано никад нису боравили***, осетили да су у једном другом животу већ били (Пекић 2011, 168); (258) Имао сам план да одем у Будимпешту, потрошим паре у куплерају, и онда седнем у воз за Дебрецин, па још даље, према украјинској граници [...] Успут уништити документа, да после нико не зна ко се то убио. Водиће ме као несталог на месту ***на којем никад нисам хтео да живим*** (Великић 2007, 33);

II) (259) Ови полуномади, ***који су најрадије боравили на местима погодним за напад или одбрану*** (узвишице, пећине, високе речне терасе, речна острвца), располагали су каменим бојним секирама и металним бодезима (Срејовић 1981, ЕКМАТФ); (260) На пример, даља анализа би показала, да, строго узев, људи које називамо Београђанима варирају: једни одлазе, други долазе, једни умиру, други се рађају, итд., и да ми и овде примењујемо име „Београђанин” на релативно различите скупове људи под условом ***да сви живе на одређеном месту*** (Марковић 1994, 455); (261) Такође, када су Бастарни 30/29. год. п.н.е. продрли у Мезију, зашли су у земљу Трибала и Дарданаца ***који су очигледно, као посебне племенске заједнице, још увек живели на овом простору*** (Живковић 2000, 26); (262) Конзулат је често и посредник у достављању појединих званичних аката или позива органа државе именована својим држављанима ***који бораве на територији државе пријема*** (Ђорђевић, Митић 2000, ЕКМАТФ); (263) На Берлинском конгресу 1878. године Бугарска је морала да прихвати одредбе у корист Турака, Грка и Румуна ***који су живели на њеној територији***, а Србији и Црној Гори је као услов за признање наметнута обавеза заштите верских мањина (Димитријевић и др. 1997, 399); (264) У Македонији и Словенији може се водити и засебна језичка политика, која ће уважавати језике народности (албански и турски у Македонији, мађарски и италијански у Словенији) и језике делова

других југословенских народа *који живе на тим подручјима* (Ивић и др. 2007, 41);³⁴⁷

такође, у научном стилу забележени су и примери који потврђују употребу анафоричке заменице *који* у локативу конструкције „*на + локатив*” у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети*, у чијем се антецеденту налазе именице *место, локација* и *територија*:

(265) Душа покојникова обилази места *на којима је покојник боравио*, и налази се у непосредној близини живих само дотле док се покојниково тело не распадне [...] а то је – по очевидном веровању наших предака – само за време од годину дана после смрти (Чајкановић 1994, 159); (266) Неки ћаскачи могу да остану само на томе да промене своје право име, али да им се понашање не мења с променом околине, док се други, из разних разлога, одлучују да у мањој или већој мери маскирају свој идентитет тиме што ће у том скупу информација о једној особи променити пол, лични опис, занимање, године, локацију *на којој живе*, податке о породици, итд. (Радић Бојанић 2007, 80);

III) (267) Новчаном казном у износу од 6.000 до 30.000 динара казниће се за прекршај странац који: 1) се креће или *борави на одређеном простору супротно ограничењу или забрани из члана 5. овог закона* (Зак. стр, чл. чл. 85, Параграф лекс); (268) Лице које је рођено на територији Републике Србије може бити примљено у држављанство Републике Србије *ако је до подношења захтева за пријем најмање две године непрекидно боравило на територији Републике Србије* и ако поднесе писмену изјаву да Републику Србију сматра својом државом (Зак. држ, чл. 16, Параграф лекс); (269) У области образовања, културе и информисања Србија подстиче дух толеранције и међукултурног дијалога и предузима ефикасне мере за унапређење узајамног поштовања, разумевања и сарадње међу свим људима *који живе на њеној територији*, без обзира на њихов етнички, културни, језички или верски идентитет (Устав, чл. 81, Параграф лекс);

у административном стилу забележен је и пример употребе анафоричке заменице *који* у локативу конструкције „*на + локатив*” са функцијом адвербијалне локационе допуне глагола *живети* у чијем је антецеденту именица *подручје*:

---

³⁴⁷ В. и пр бр. 112.

(270) На подручјима Републике Србије **на којима живе припадници националних мањина** у службеној употреби су, истовремено са српским језиком и језици и писма националних мањина, на начин утврђен овим законом (Зак. јез, чл. 1, Параграф лекс);

IV) (271) Рудник је из времена *кад су Римљани боравили на овим просторима* (Политика, 30. октобар 2008, ЕКМАТФ); (272) На великој завршној приредби, пред око 1000 посетилаца, више културно-уметничких дружина, играчких и певачких група из неколико војвођанских места, приказало вишевековну традицију Рома *који живе на овим просторима* (Политика, 31. август 2009, ЕКМАТФ); (273) – Уколико се докаже *да је одређено лице боравило на територији наше земље* и докаже се да је илегално ушло у неку европску земљу са нашег простора, морамо да га примимо, осим ако није било у транзиту – тврди Мартиновић, наводећи да је то европски стандард којег ми не можемо да се ослободимо (Политика, 10. април 2007, ЕКМАТФ); (274) Кад је реч о поменутој санацији последица земљотреса, установљено је ненаменско трошење буџетског новца путем нереалне прекатегоризације оштећења објеката, изградње нових објеката грађанима који нису претрпели штету, изградњу објеката онима *који не живе на територији КиМ*, прецењивање грађевинског материјала (Политика, 15. април 2014, 36075/6); (275) Добрила Стевић из Бадоваца, чијег су сина киднаповали Албанци пре две године, смештена је због исцрпљености и компликација кардиоваскуларног система, на одељење интензивне неге грачаничког дома здравља. Данас, док ово јављамо, најављен је долазак више од стотину рођака отетих *који бораве на подручју централне Србије* (Политика, 24. јул 2001, ЕКМАТФ); (276) У чланицама НАТО савеза, како је упозорено у расправи окончаној касно синоћ, све више расте забринутост за судбину њихових војника *који бораве на теренима на којима је коришћена муниција са осиромашеним уранијумом* (Политика, 27. октобар 2000, ЕКМАТФ);

у новинарском стилу забележен је и пример употребе анафоричке заменице *који* у локативу конструкције „*на* + локатив” са функцијом адвербијалне локационе допуне глагола *живети* у чијем је антецеденту именица *подручје*:

(277) Цео филм је снимљен у бразилској прашуми на подручју *на којем живе гуарана Индијанци* (Политика, 03. септембар 2008, ЕКМАТФ).

У наведеној групи именица са општом просторном семантиком најопштија је, па стога и у улози хиперонима, именица *место*.³⁴⁸ Будући да она има опште значење просторности, потребно га је конкретизовати, па се уз њу обавезно јављају детерминатори, било да је реч о конгруентним или неконгруентним, падежним атрибутима, или о реченичним атрибутима.³⁴⁹ Ту је и именица *простор*³⁵⁰, која такође, због опште семантике, захтева употребу конкретизатора, а у наведеним примерима то су конгруентни атрибути.³⁵¹ Овој групи припадају и именице *територија*, која је и најфреквентнија, и *подручје*, а чија је просторна семантика конкретнија, ужа него што је то случај са претходно размотреним именицама. Наиме, у њиховој семантичкој структури налазе се семе којима се указује на ограниченост, углавном у административно-политичком смислу, што се види и из дефиниција њихових значења у речницима српског језика.³⁵² Такође,

---

³⁴⁸ Да именица *место* има опште просторно значење, показује њена лексикографска обрада у РСАНУ, где се региструју следећа таква значења:

1. а. *простор* (у квантитативном смислу) односно мањи или већи део површине, обично ограничене, који се може употребити за пребивање, смештај и сл. некога или нечега, расположиви простор;

б. *део простора, положај, тачка на којој се неко или нешто налази, који неко или нешто собом запрема;*

в. *део простора, тачка, положај са одређеном наменом, који је предвиђен, одређен за некога или нешто; простор на коме се нешто збивало, дешавало или се збива, дешава;*

2. а. *одређени део простора који неко заузима, запоседа или треба да заузме, запоседне ради могућег смештаја (стајања или седења); седиште;*

б. *покр. лежај, лежиште, постеља;*

3. а. *предео, крај; мањи простор, мања површина;*

б. *насеље (село, град).*

³⁴⁹ И Н. Арсенијевић указује на семантичку комплексност именице *место*, указујући на начине њене детерминације, и истичући да се уз ову именицу опште просторне семантике у акузативу употребљава предлог *на* (в. Арсенијевић¹2003: 168).

³⁵⁰ У РМС наводе се следећа просторна значења именице *простор*:

1. а. *неограничена протегнутост, растојање у свима димензијама и правцима;*

2. а. *део, комад Земљине површине различите величине;*

б. *ограничен део површине на који може да се смести нешто или који може да се употреби за нешто: изложбени ~, магацински, складишни ~;*

в. *размак, удаљеност између чега (између две особе, два предмета и сл.);*

г. *ничим неиспуњена шупљина, празнина;*

3. *просторија, дворана.*

У РСЈ то су само следећа значења – **1. а.** *неограничена протегнутост у свим правцима и димензијама; део Земљине површине различите величине: ~ од неба до земље, европски ~. б.* *ограничени део површине намењен за смештај нечега: изложбени ~, магацински ~.*

³⁵¹ Н. Арсенијевић такође указује на обавезну детерминацију именице *простор* (в. Арсенијевић¹2003: 167).

³⁵² У РМС се за именицу *територија* наводи – *географски простор, земља обухваћена границама државе, какве управне јединице, област, подручје: ~ Југославије, ~ града, ~ општине, а*

те семе експлициране су углавном неконгруентним атрибутом, у генитиву.³⁵³ Затим, ту је и именица *терен*, семантички конкретнија, али уз коју је, када се њом означава простор у који се неко смешта, неопходан детерминатор, у нашем примеру из грађе исказан атрибутском клаузом.

Осим тога, у локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети*, како показују наведени примери, јавља се и анафоричка заменица *који*, у чијем антецеденту се налазе именице *место*, *локација*, *територија* и *подручје*.

2.2.1.2.1.3. По + локатив

Предлошко-падежна конструкција „*по*³⁵⁴ + локатив” има најмању фреквентност међу локативним предлошко-падежним конструкцијама просторне семантике у функцији адвербијалних локационих допуна, на шта је већ указивано у литератури³⁵⁵, а што потврђују и примери из наше грађе³⁵⁶. Осим тога, конструкција „*по* + локатив”, због семантичке специфичности предлога *по*, одређена је у литератури као маркирана, а конструкције „*у* + локатив” и „*на* + локатив” као немаркиране (в. Батистић 1972: 35³⁵⁷)³⁵⁸.

идентична је и у РСЈ, а за именицу *подручје* – **1. а. област, крај, територија која се налази под чијом влашћу**, и готово идентично у РСЈ – **1. област, територија, крај с организованом влашћу**.

³⁵³ Н. Арсенијевић, такође, указује на обавезну детерминацију ових именица, и наводи да, када се оне употребе као локализатори, уз њихов акузатив се употребљава предлог *на*, али не искључује и могућност употребе предлога *у* (в. Арсенијевић¹2003: 167).

Са друге стране, Д. Кликовац, наводи примере употребе предлога *у* уз локатив именице *подручје* („напади у подручју Дона”) и истиче да се, када она има апстрактно значење, уз њу употребљава предлог *на*, а подручје се посматра као НОСИТЕЉ („на подручју”) (в. Кликовац 2000: 83).

Сматрамо, пак, за разлику од Д. Кликовац, да се предлог *на* употребљава уз локатив именице *подручје* баш када она има просторно значење, што и потврђују примери из наше грађе. Такође, мишљења смо да је, када именица *подручје* има конкретно, просторно значење, бар фреквентнија и уобичајенија конструкција „*на* + локатив” него „*у* + локатив” – у нашој грађи није забележен ниједан пример употребе именице *подручје* у конструкцији „*у* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од глагола локационе семантике.

³⁵⁴ За *по* се у РМС наводи: „**1. предл. с ак. и лок. [...] 2. с речју и изразом у локативу одређује а. место и простор на којем се врши глаголска радња**”, и готово идентично у РСЈ: „**1. предл. (с ак. и лок) [...] 2. с речју или с изразом локативу одређује: а. место и простор вршења глаголске радње**”.

³⁵⁵ В. у Батистић 1972: 16.

³⁵⁶ У нашем електронском корпусу нашло се свега 36 уноса који потврђују употребу конструкције „*по* + локатив” као адвербијалне локационе допуне, што је око 7 пута мање од уноса за „*на* + локатив” (259), и око 34 пута мање него за „*у* + локатив” (1236).

³⁵⁷ О вези маркираности/немаркираности и фреквентности в. и напомену Т. Батистић у Батистић 1972: 35, фуснота бр. 41.

Од укупно 36 уноса који потврђују употребу конструкције „*no* + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне неког од локационих глагола, само један пример потврђује такву њену употребу уз глагол *боравити*, док 19 уноса представља потврду такве њене употребе уз глагол *живети*.

Конструкција „*no* + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* забележена је само у новинарском функционалном стилу српског језика, а када допуњава глагол *живети*, најфреквентнији су примери у књижевноуметничком стилу (13), затим у научном (5), и на крају у новинарском (1). Нису забележени примери такве употребе конструкције „*no* + локатив” у административном и разговорном стилу.

А. Белић наводи да предлог *no* у комбинацији са локативом има двојако значење у српском језику – темпорално и локално³⁵⁹ (в. Белић 2006²: 281). Он наводи да *no*, када је реч о његовом другом поменутом значењу, које је и предмет нашег разматрања, значи „пружање по каквоме простору, на којем се место мења, заузима цела површина или само извесне тачке” (Белић 2006²: 281). У складу са његовим наводима је и запажање М. Ивић да се месно значење конструкције „*no* + локатив”, као најважније и најфреквентније секундарно³⁶⁰ значење ове конструкције јавља у неколико варијанти – „простирање по извесној површини” („простре [кабаницу] *no* зеленој трави”) основно је њено значење, осим ког се овом конструкцијом може и обележити значење у ситуацији „кад се при вршењу радње у границама извесног места подразумева вршење у различитим правцима” („ходати *no* соби”) и „кад се вршење какве акције – која по природи својој не значи захватање места, простирање по месту – изводи не на целој површини дотичног места него само на различитим тачкама његове површине” („садити цвеће *no* башти”), из ког се развило значење „по разним местима исте врсте”

---

³⁵⁸ Специфичност предлога *no* везана је за његову некадашњу употребу у словенским језицима уз датив, акузатив и локатив, и за губљење конструкције „*no* + датив”, односно за њену потпуну замену конструкцијом „*no* + локатив” у српском језику, која је била могућа захваљујући испуњењу семантичких и морфолошких услова (в. Ивић 1951–1952: 173–176).

³⁵⁹ Такво *no*, сматра он, у другим словенским језицима налази се уз датив (в. Белић 2006²: 281).

О односу датива и локатива у српском језику в. у Белић 2000¹:424–426 и Ивић 1951–1952: 174–195.

³⁶⁰ Оно је као секундарно и представљено у речницима српског језика.

(„задржавати се по селима”)³⁶¹, те просекутиву блиско значење „места које се кретањем прелази” („трчати по ливади”) (Ивић 1951–1952: 177–178). И М. Стевановић, вероватно ослањајући се на запажања поменутих аутора, за конструкцију „*по* + локатив” наводи да „означава да је нешто разасртро или да се помера, односно креће, по површини чега”, при чему та површина „не мора бити само горња и само спољна страна, него она може бити и у унутрашњости нечега”, односно означава „кретање с предмета на предмет [...] као и заузимање више места” (Стевановић 1989: 507–509).

Од свих наведених значења, за наше истраживање је релевантно само значење које М. Ивић одређује као „по разним местима исте врсте”. Наиме, конструкција „*по* + локатив” уз локационе глаголе који су предмет нашег разматрања означава место на којем се нешто налази, било да је реч о унутрашњости неког објекта или предмета или о простору који се налази унутар неких граница. Специфичност ове конструкције, уз глаголе локације који су предмет нашег разматрања, јесте то што је именица³⁶² у локативу увек у множини.

Конструкцијом „*по* + локатив означава се место на којем се неко налази – непосредно, као 1) унутрашњост неке грађевине, објекта (12 уноса), или 2) простор који је омеђен границама, који је унутар тих граница (природних, административних и др.), или обухвата и те границе (8 уноса), а она има функцију адвербијалне локационе допуне.

2.2.1.2.1.3.1. Непосредно лоцирање

Како смо већ напоменули, конструкцијом „*по* + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне локационих глагола означава се да је неко смештен или у унутрашњости неког објекта или у простору који је омеђен неким границама, као што је случај и са конструкцијама „*у* + локатив” и „*на* + локатив”.

---

³⁶¹ М. Ивић наводи и да је према овом значењу изведено значење „код разних људи исте врсте” („Преко зиме живе по својим љидума, јатацима”), али и да се таква „употреба предлога по уз именице које означавају жива бића изобичајила у нашем књижевном језику” (Ивић 1951–1952: 179), те га и нисмо навели у овом списку месних значења конструкције „*по* + локатив”.

³⁶² Треба напоменути да у нашој грађу нису забележени примери који би потврђивали употребу заменице у локативу конструкције „*по* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола који су предмет нашег разматрања.

2.2.1.2.1.3.1.1. Унутрашњи простор грађевине, објекта

Већина примера из нашег електронског корпуса потврђује да се конструкцијом „*по* + локатив” означава нечије смештање у унутрашњост зграда и других објеката, а који су забележени у књижевноуметничком, научном и новинарском функционалном стилу српског језика.

1) Међу именицама³⁶³ које означавају типични простор у чију унутрашњост се неко смешта јесу оне са значењем ’зграда, грађевински објекат’, каква је и именица колиба забележена у локативу конструкције „*по* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *живети*. Примери такве употребе ових именица забележени су само у књижевноуметничком функционалном стилу српског језика:³⁶⁴

(278) „Сам Бог је решио”, узвикивао је Гарсули, „да се из Европе истерају Турци, а и ти Расцијани, ако треба, са њима. Живот овде има да се уреди према памети, према реду који у Цркви влада, а нарочито има да се исуше ове многе баре и мочваре. Ова подунавска ландмилиција, *што још живи по земуницама, и колибама*, са својим овцама, свињама, и женама, има да иде у камералне територије.” (Црњански 2, 11, АУФ).

У наведеном примеру у локативу разматране конструкције „*по* + локатив” налази се именица *колиба*, у множини.³⁶⁵ Њоме се неко лоцира у више истоврсних простора, у исто време. Наведеној конструкцији конкурентна је конструкција „*у* + локатив”, којом ју је могуће заменити без икаквих измена семантичком плану.

2) Када је реч о значењу унутрашњости, овде наводимо примере³⁶⁶ који потврђују употребу конструкције „*по* + локатив” у функцији адвербијалне

---

³⁶³ Нису забележени примери употребе заменице у локативу наведене конструкције „*по* + локатив” уз глаголе боравити и живети, како у овој групи, тако и следећима.

³⁶⁴ Од укупно 9 уноса у нашем електронском корпусу који потврђују употребу именица ове семантике у локативу конструкције „*по* + локатив” у функцији адвербијалне локационе забележена су 4 уноса који потврђују такву њихову употребу уз глагол *живети*.

³⁶⁵ С обзиром на то да је она употребљена у напоредном односу са конструкцијом „*по* земуницама”, такође као адвербијалном локационом допуном глагола *живети*, због правила језичке економије, уз њу није поновљен предлог *по*.

³⁶⁶ У нашем електронском корпусу нашла су се само два таква примера, која и наводимо овде.

локационе допуне глагола *боравити* и *живети* у чијем локативу се налазе именице са значењем 'институција', а они су забележени у књижевноуметничком и новинарском функционалном стилу српског језика:

I) (279) Трговцу се разболео син, и *годинама је живео по лечилиштима* (Секулић 1, 52, АУФ).

II) /;

III) /;

IV) (280) Сада се тугује и коментаришу минули догађаји: да ли би остали живи да до замене места у колима није дошло, да *нису претходно боравили по кафићима*, да није било паркиране приколице... (Политика, 13. фебруар 2007, ЕКМАТФ);

V) /.

У наведеним примерима у локативу, у множини, конструкције „*по + локатив*” у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* забележена је именица *кафић*³⁶⁷, а глагола *живети* именица *лечилиште*³⁶⁸. У оба случаја реч је о смештању некога у више простора исте врсте, чији број није прецизиран, а с обзиром да у њима имамо сингуларни субјекат, онда је та лоцираност у различитим периодима, који се могу схватити као краћи, захваљујући семантици глагола *боравити* који допуну уводи, али и семантици именице *кафић* (њоме се именује место у којем није предвиђено да неко дуго борави), или као дужи, захваљујући семантици глагола *живети*, што се, због семантике именице *лечилиште*³⁶⁹, додатно истиче адвербијалном темпоралном одредбом исказаном именицом *година* у инструменталу множине.³⁷⁰

---

³⁶⁷ За именицу *кафић* у РСАНУ наводи се типска дефиниција деминутива – *дем. и хип. кафа*; док код *кафа*, под тачком 2. стоји – *в. кафана*, РМС је уопште не бележи, а у РСЈ се наводи следећа дефиниција – *мала кафана, кафе, бистро, бифе*, коју не сматрамо потпуно адекватном јер се *кафић* одређује готово као деминутив именица *кафана* („мала кафана”), вероватно по узору на дефиницију именице *бифе* у овом речнику, односно у РСАНУ, овде наведене као синоним именице *кафић* („мала гостионица”).

³⁶⁸ У РСАНУ за *лечилиште* се наводи – *медицинска установа за лечење и негу болесника којима је потребан дужи лекарски надзор и нега, санаторијум* (подвлачење Ј. М.).

³⁶⁹ В. дефиницију ове именице у претходној фусноти.

³⁷⁰ Такође, институција као простор у којој се борави не подразумева да се неко у њој налази дуже време (а често неке од њих имају и одређено радно време, ван којег у њима нико не борави), те ти ванјезички фактори утичу на неопходност прецизирања дужине периода адвербијалном темпоралном одредбом.

У овим примерима конструкцији „*по* + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети* конкурентна је конструкција „*у* + локатив”, односно могућа је замена прве другом – *годинама је живео у лечилиштима* [← годинама је живео по лечилиштима]; *да нису претходно боравили у кафићима* [← да нису претходно боравили по кафићима] – без промене значења, односно без губитка значења размештености, под условом да именица у локативу остане у множини.³⁷¹

3) У локативу конструкције „*по* + локатив” са функцијом адвербијалне локационе допуне глагола *живети* налази се и именица чије је значење ’простор унутар грађевинског објекта који чини једну затворену, засебну стамбену, радну и сл. целину’, а у једином примеру који потврђује такву њену употребу забележеном у књижевноуметничком функционалном стилу српског језика то је именица *стан*:

(281) Овакав поглед на сталеже, међутим, није делила Госпођица, *иако је у Новом Саду живела по јевтиним становима, баш у суседству чедног радничког света* (Тишма 1997, 37).

У наведеном примеру конструкцијом „*по* + локатив” са именицом *стан* у локативу множине, а у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *живети*, неко се смешта у унутрашњост простора означеног именицом, и то у више таквих, истоврсних простора, чији број није прецизиран, у различитим временским периодима, чија је дужина, такође, непозната. Конструкцију „*по* + локатив” могуће је у наведеном примеру заменити конструкцијом „*у* + локатив” – *иако је у Новом Саду живела у јевтиним становима* [← *иако је у Новом Саду живела по јевтиним становима*], без промене значења, али при том мора бити испуњен један услов – именица у локативу мора остати у множини.

4) Међу примерима из наше грађе забележене је и један који потврђује употребу именице са значењем ’место за (обично привремено) пребивање и

---

³⁷¹ Иако су у локативу именице чије је значење ’институција’, у наведеним примерима то нису оне именице које би омогућиле да конструкција „*по* + локатив” буде замењена конструкцијом „*на* + локатив” без семантичких измена на плану исказа.

скривање' у локативу конструкције „*по* + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне, овде глагола *живети*, а која није забележена у локативу претходно разматраних конструкција „*у* + локатив” и „*на* + локатив” са таквом функцијом. Пример из нашег електронског корпуса, са именицом *скровиште*³⁷², забележен је у новинарском функционалном стилу српског језика:

(282) У унутрашњости Србије не постоје прихватилишта за људе без крова над главом, а у неким градовима, попут Смедерева, Зрењанина и Ниша, планирају да од наредне године отворе установе за бескућнике. Они *живе по импровизованим скровиштима испод мостова и надвожњака*, користе трафике, куће, подруме, па и градилишта (Политика, 19. јануар 2009, ЕКМАТФ).

У наведеном примеру могуће је заменити конструкцију „*по* + локатив” конструкцијом „*у* + локатив” без промене значења, под условом да именица у локативу остане у множини. На основу употребе именице *скровиште* у локативу множине јасно је да је реч о истоврсним просторима за нечије пребивање, а неконгруентним атрибутима у саставном напоредном односу прецизира се да су они на различитим локацијама.

5) Међу примерима који потврђују употребу конструкције „*по* + локатив” којом се означава нечија смештеност у унутрашњости појма у локативу и која има функцију адвербијалне локационе допуне налази се и пример са именицом са значењем 'превозно средство'³⁷³ у локативу такве конструкције. Реч је о именици *сплав*, а пример такве њене употребе, уз глагол *живети*, забележен је у књижевноуметничком стилу српског језика:

(283) *По другим сплавовима живели су пензионисани адвокати, остареле занатлије, професори и аласи* (Капор 2010, 121).

---

³⁷² В. у РМС примарно значење именице *скровиште* – 1. *скровито, заклоњено место; тајно место где се неко или нешто с(а)крива, скривалиште*, чија је дефиниција идентична у РСЈ.

Важна диференцијална сема у семантичкој структури ове именице је „за скривање”, било да је реч о скривању од некога или од нечега (нпр. временских непогода, хладноће и др.), што је и основна намена објеката намењених за човеково становање.

³⁷³ У оквиру ове групе, ради прецизности, могла би се као подгрупа издвојити она са именицама чије је значење 'пловни објекат', којој припада именица *сплав*. Међутим, будући да је број примера који потврђују употребу именица са семантиком 'превозно средство', односно 'пловни објекат' мали, нисмо уводили овакву поделу.

Именицу *сплав*³⁷⁴, због њене семантике, могуће је у локативу употребити, осим са предлогом *по*, и са предлогом *на*, чиме се истиче површинско лоцирање. Предлогом *по* са именицом *сплав* у локатив множине указује се на нечије смештање у више објеката исте врсте. Употреба глагола *живети* имплицира њихову смештеност у унутрашњост дела наведеног објекта.

6) У нашој грађи налазе се и примери употребе именице *земуница* у локативу конструкције „*по* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *живети*. Наведена именица припада групи именица са значењем ’рупа у земљи, стени’. Примери из наше грађе припадају књижевноуметничком и научном функционалном стилу српског језика:³⁷⁵

I) (284) Видевши око себе, свуд, баруштине и блато, људе *што су се* укопавали у земљу и *живели по земуницама*, да би се у пролеће, или пред снегом, опет одселили даље, Аранђел Исакович осетио је дивљу потребу да свему томе стане на пут, да се негде задржи, и да и друге присили да стану (Црњански 1, 50, АУФ);

II) у научном функционалном стилу српског језика забележен је пример који потврђује употребу именице *земуница* у локативу конструкције „*по* + локатив” у

---

³⁷⁴ У РМС за *сплав* се наводи – 1. најпримитивнији пловни објекат начињен од међусобно повезаних стабала посеченог дрвећа, који служи за пловидбу низ реку (обично за превоз дрвене грађе), а у РСЈ – пловни објекат начињен од повезаних брвана, који служи за пловидбу низреку и водени превоз брвана.

Ова семантичка одређења именице *сплав* захтевају додатни коментар. Ако се узме у обзир година издавања 5. тома РМС, у коме је обрађена ова именица (1973), и године објављивања извора из којих су у РМС наведена два примера (пре више од 50 година), јасно је и зашто је именица дефинисана на тај начин. Међутим, РСЈ је објављен 2007. године, па се не може наћи објашњење за преписивање дефиниције из РМС без њене модификације. Наиме, данашњи сплавови су често објекти привезани за обалу који имају различиту намену, углавном за привермени боравак људи (угоститељски објекти), а затим и за њихов стални боравак, те за снабдевање пловила бензином и др. Осим тога, савремени сплавови најчешће нису направљени од брвана, већ им као носиви елементи, који омогућавају плутање, служе бурад, посебни контејнери и др., везани за конструкцију на коју се ставља под. Осим тога, они имају и изграђене објекте за пребивање (састављене од једне или више просторија)

Дакле, назив за плутајућу платформу проширио се на цео објекат, који је састављен од платформе и стамбене грађевине на њему. Стога би можда *сплав* у том значењу требало одредити као – *пловни објекат сачињен од плутајуће платформе на којој се налази грађевински објекат намењен за пребивање људи и др.*

³⁷⁵ У нашем електронском корпусу забележена су 3 примера који потврђују употребу именице *земуница* у локативу конструкције „*по* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе, и то глагола *живети*.

функцији адвербијалне локационе допуне глагола *живети* у ванпредикатској функцији:

(285) По преласку у Аустрију неких петнаест година су лутали, бедни „сираци и пришелци” у туђој земљи, – „како Јудеји”, вели једно писмо из тога доба – без сталног станишта, *живећи по земуницама*, десетковани болестима и глађу, гањани од аустријских војних власти, мађарских жупанија и језуитских мисионара, „понизни и потурени од сваког”, како вели владика Исаија Ђаковић (Скерлић 1, 14, АУФ);

У наведеним примерима могућа је замена конструкције „*по* + локатив” конструкцијом „*у* + локатив”, без измена на семантичком плану, под условом да именица остане у моножини.

2.2.1.2.1.3.1.2. Спољашњи простор омеђен неким границама

У другој групи су они примери у којима предлошко-падежна конструкција „*по* + локатив” има значење спољног простора омеђеног неким границама, а у који се неко смешта.

2.2.1.2.1.3.1.2.1. Спољашњи простор омеђен природним границама

У нашем електронском корпусу забележени су само примери који потврђују у локативу разматране конструкције „*по* + локатив” употребу само именице која има значење спољног простора омеђеног природним границама.

1) Овде наводимо примере из нашег електронског корпуса који потврђују употребу именица *шума* и *мочвара* у локативу конструкције „*по* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *живети*, забележене у књижевноуметничком и научном функционалном стилу српског језика:³⁷⁶

1) (286) – Па дрекавац је тамо доље гдје увире поток. Тако сви кажу... – Кажу, али... Је ли га ко видио баш доље? – Их, можда њега и нема – неувјерљиво

---

³⁷⁶ Наведена два примера су и једина у нашем електронском корпусу који потврђују употребу именица поменуте семантике у локативу конструкције „*по* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од разматраних локационих глагола.

поче Мачак. – Сјећаш ли се што је учитељица причала да је то нека птица *која живи по мочварама...* (Ђопић 3, Гралис-корпус);

II) (287) *Ови патуљци (палчићи) [Дактили] живе по шумама на Криту или у Фригији* (Срејовић, Цермановић Кузмановић 1987, 100).

У првом примеру, није немогућа замена конструкције „*по* + локатив” конструкцијом „*у* + локатив”, под условом да именица *мочвара* у локативу остане у множини, али не без последица по значење исказа. Наиме, због семантике именице *мочвара*³⁷⁷, а и с обзиром на то да је реч о лоцирању животиње, тиме би се увела двозначност – предлог *у*, којим се означава унутрашњост, може да имплицира да се неко смешта у унутрашњост водене површине коју подразумева мочвара, а не само у оквир простора које мочвара обухвата. У другом примеру у локативу конструкције „*по* + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне нашла се именица *шума*, у границе чијег простора се смештају митска бића (патуљци). У њему је наведену конструкцију „*по* + локатив” могуће заменити конструкцијом „*у* + локатив”, такође, без семантичких измена, под условом да именица *шума* у локативу остане у множини.

2.2.1.2.1.3.1.2.2. Спољашњи простор омеђен вештачким границама

Другу групу чине примери у којима предлошко-падежна конструкција „*по* + локатив” има значење спољног простора који је омеђен вештачким границама.

1) У нашем електронском корпусу забележена је само употреба именица са значењем 'насељено место' у локативу конструкције „*по* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *живети*, и то само у књижевноуметничком функционалном стилу српског језика:³⁷⁸

I) (288) *Зар нису сви руски класици живели по селендрама и варошицама?* (Капор 1, 182, АУФ);

³⁷⁷ У РСАНУ за мочвару се наводи – **а. земљиште натопљено или прекривено водом, устајалим барама и обрасло барским биљем, баруитина.**

³⁷⁸ У нашем електронском корпусу забележена су 4 уноса која потврђују употребу именица ове семантике у локативу конструкције „*по* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне само глагола *живети* (нису забележене уз остале глаголе).

II) (289) *Као лекар живео је по разним местима*, у Панчеву, Карловцима, Футогу, Каменици, Бечу, Београду, Загребу. (Скерлић 1, 221, АУФ).

У првом примеру забележену су две адвербијалне локационе допуне глагола *живети* у саставном напоредном односу, при чему се, захваљујући кохезионим процесима, испред друге именице у локативу множине не понавља предлог *по*. У наведеним конструкцијама јављају се именице *селендра*, негативно вреднована,³⁷⁹ и *варошица*³⁸⁰. У другом примеру у локативу конструкције „*по* + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне забележена је именица *место*. Она у наведеном примеру није опште семантике, већ има значење ’насељено место’,³⁸¹ што сигнализира употреба предлога *по* уз њу (исп. Чутура 2010: 28–30), те детерминација придевом *разни*, а додатно и апозицијске конструкције „*у* + локатив” са називима насељених места у локативу. Наведене конструкције „*по* + локатив”, којима се означава нечије смештање у више истоврсних простора, могуће је заменити конструкцијама „*у* + локатив”, без семантичких измена, под условом да именица у локативу остане у множини.

2.2.1.2.1.3.1.3. Неодређено место

У трећој групи нашли су се примери у којима се у локативу конструкције „*по* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *живети* налази именица опште просторне семантике – *крај*³⁸², забележени у научном функционалном стилу српског језика:³⁸³

(290) *Матавуљ је живео по разним крајевима*, у родној Далмацији, Црној Гори, Србији, а путовао је доста и по страним земљама, што је све нашло места у његовим делима, међу којима се издваја хумористички роман Бакоња фра-Брне, о

³⁷⁹ Именица *селендра* у РМС је одређена као погрдна реч, чије је значење – *ружно, запуштено, забачено село или мање насеље*, а у РСЈ као пејоратив са значењем – *ружно, запуштено, забачено насеље*.

³⁸⁰ Именица *варошица* у РСАНУ је одређена као деминутив од *варош*.

³⁸¹ Реч је о секундарном значењу именице *место*, у РСАНУ обрађеном под тачком 3. б. – *насеље (село, град)*.

³⁸² Реч је о секундарном значењу ове именице, у РСАНУ обрађеном на следећи начин – 2. а. *део Земљине површине, неке веће територијалне целине, предео, област, подручје*.

³⁸³ У нашој грађи забележена су укупно 2 примера са именицом ове семантике у локативу конструкције „*по* + локатив”, при чему је у оба примера реч о именици *крај*, а ова конструкција се као локациона адвербијална допуна јавља само уз глагол *живети*.

животном путу једног католичког свештеника, као и више приповедака из далматинског и београдског живота (Петковић, Деретић 1, 34, АУФ).

Будући да именица *крај* у локативу конструкције „*по* + локатив” у наведеном примеру, која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *живети*, има опште просторно значење, неопходно га је конкретизовати, па се уз њу употребљава обавезни детерминатор, што је овде конгруентни атрибут исказан придевом *разни*.³⁸⁴ Треба напоменути и да је у разматраном примеру могуће у наведеној локативној конструкцији предлог *по* заменити предлогом *у*, уколико именица *крај* остане умножини, а да у њему не дође до измена на семантичком плану, односно да се њоме и даље означава нечије лоцирање у различитим истоврсним просторима, и то у различитим временским периодима.

2.2.1.2.2. Генитив

Генитив се у систему падежа у српском језику одликује семантичком и функционалном комплексношћу,³⁸⁵ те се њиме, између осталог, у споју са различитим предлозима, могу исказати различити просторни односи. Знатан је број генитивних предлошко-падежних конструкција којима се исказују различита просторна значења,³⁸⁶ што, када је реч о њиховом локационом значењу –

---

³⁸⁴ У нашој грађи именица *крај* са општим просторним значењем забележена је уз овде разматране глаголе само у локативу конструкције „*по* + локатив”, и то уз глагол *живети*. Није забележена у конструкцији „*у* + локатив” или „*на* + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* или *живети*.

³⁸⁵ Своје разматрање генитива М. Стевановић започиње следећом реченицом: „Генитив је по своме значењу најсложенији, а по функцијама најмногообухватнији падеж” (Стевановић ⁴1989: 174).

Он, затим, у наставку излагања, ослањајући се на истраживања А. Белића, наводи и „да се више различитих падежних односа може означити генитивом” (Стевановић ⁴1989: 174),.

О проблематици генитива и његовој могућности да покрије значења осталих падежа, те разлозима за такав његов развој в. у Белић 1998: 162–168.

Такође, в. и Белић 2000¹: 414; Ивић ³2008: 261-269, 273-274; Фелешко 1995: 16.

³⁸⁶ К. Фелешко наводи да у савременом српском језику постоје 52 типа генитивних предлошко-падежних конструкција, а да чак 36 од њих примарно има просторно значење, при чему он у обзир није узео оне са неправим предлозима (в. Фелешко 1995: 79).

И М. Стевановић напомиње да се највећи број предлога јавља уз генитив (в. Стевановић ⁴1989: 212).

потврђује и наша грађа – забележена су укупно 24 типа генитивних предлошко-падежних конструкција са локационим значењем³⁸⁷.

Грађа за наше истраживање показује да је, за разлику од локатива, чија је примарна улога исказивање просторних односа, којим се локација непосредно исказује у споју са три предлога – *у*, *на* и *по*, али су ти примери изузетно бројни, инвентар предлога који се употребљавају са генитивом да би се исказало локационо значење знатно већи, али да је укупан број примера, у односу на локативне конструкције, далеко мањи.³⁸⁸

У нашем електронском корпусу као адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети* забележене су генитивне предлошко-падежне конструкције локационог значења са следећим предлозима: *близу*, *ван*, *диљем*, *дуж*, *иза*, *изван*, *између*, *испод*, *код*, *крај*, *око*, *пored*, *преко*, *с(а)*, *широм*³⁸⁹, *унутар*.

Оно што је карактеристично за генитивне конструкције јесте да се, за разлику од локативних, њима врши и непосредна и посредна локализација, према чему их и делимо у две групе.

2.2.1.2.2.1. Непосредно лоцирање

Међу генитивним конструкцијама локационог значења забележеним у нашој грађи уз глаголе *боравити* и *живети* мањи је број оних које служе за нечије непосредно лоцирање.

Од забележених конструкција то су: „*код* + генитив”³⁹⁰, „*унутар* + генитив”, „*диљем* + генитив” и „*широм* + генитив”.

---

³⁸⁷ Међу њима је чак 16 оних које се јављају у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети*, при чему је у нашем електронском корпусу потврђена употреба свих уз *живети*, а само 4 уз *боравити*.

³⁸⁸ У нашем електронском корпусу налази се укупно 1531 уноса за локативне конструкције, док је за генитивне конструкције забележено само 189 уноса.

³⁸⁹ К. Фелешко не уноси у своју грађу генитивну предлошко-падежну конструкцију са предлогом *широм* јер њега сврстава у неправне предлоге, које не узима у разматрање (в. Фелешко 1995: 79).

³⁹⁰ Треба напоменути да се ова конструкција користи и за нечије посредно лоцирање, те ће бити представљена и у оквиру друге групе.

Таква њена употреба, како показују примери из наше грађе, није фреквентна будући да се од укупно 19 примера у нашем електронском корпусу за употребу конструкције „*код* + генитив” као адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети* она у свега 2 користи за нечије посредно лоцирање, и то само уз глагол *живети*, а у 17 за непосредно.

1) Унутар + генитив

Конструкцијом „унутар³⁹¹ + генитив” означава се да се неко смешта у унутрашњост простора означеног именицом у генитиву.³⁹² У нашој грађи забележен је само један пример који потврђује употребу ове конструкције као адвербијалне локационе допуне, и то глагола *живети*, у новинарском функционалном стилу српског језика:

(291) У Абхазији суптропска клима најдаље досеже на север. Ако је олимпијски Сочи теме, онда су Кавказ и Црно море странице оштрог угла, који се под 30 степени простире на исток до реке Ингур (и). *Унутар тога пространства живе данас Абхази, Јермени, Грузини, Руси, Украјинци и (мало) Грци* (Политика, 04. децембар 2007, ЕКМАТФ).

У наведеном примеру у генитиву конструкције „унутар + генитив” налази се именица опште просторне семантике *пространство*³⁹³, са истакнутом диференцијалном семом „велик”, уз коју се, ради конкретизације, наводи анафорички употребљена заменица *тај*, у функцији конгруентног атрибута, којом се упућује на претходно идентификован простор.³⁹⁴

---

³⁹¹ У РМС за *унутар* се под тачком 2. наводи – предл. с ген. *показује да се што догађа или налази у унутрашњости чега*, а РСЈ га не бележи, вероватно јер је у РМС он оквалификован као покрајинизам (исп. напомену у Пипер и др. 2005: 146). Такође, ова конструкција није разматрана у Стевановић⁴1989 вероватно из истог разлога, као ни у Фелешко 1995 и Пипер 2001. В. и осврт Д. Кликовац на расправе у *Нашем језику* о нормативности предлога *унутар* (в. Кликовац 2000: 226).

А. Белић, говорећи о развоју предлога од прилога и других речи, наводи да предлог *унутра* и *унутар* „код Вука је још само прилог; али у дијалектима већ одраније може бити и предлог: *унутра себе* (Посиловић, прва половина XVII в.), *унутар савести* (Јован Рајић, XVIII в.)” (Белић 2000²: 177).

³⁹² Д. Кликовац указује на навођење у литератури да је предлогу *унутар* синониман предлог *у*, али истиче семантичку специфичност предлога *унутар* – он се „осећа као нека врста ’подвученог’ или ’наглашеног’ *у*, које експлицитније изражава значење ’унутрашњости’” (Кликовац 2000: 227). Ауторка наводи и да је прототипичан САДРЖАТЕЉ ограничен дводимензионални простор, те да је синоним предлога *унутар* у том случају израз *у оквиру* или *у границама*, као и да „локализатор овог предлога могу бити и саме границе С[АДРЖАТЕЉА]” (зидине, бедеми), када се *унутар* не може заменити са *у* (в. Кликовац 2000: 227–229).

³⁹³ У РМС *пространство* је дефинисано као – *област куд се што простире*, а у РСЈ – *велики, неизмеран простор*.

³⁹⁴ И. Антонић наводи да се предлог *унутар* у савременом српском језику јавља уз одређене именице, наводећи следеће примере: „УНУТАР граница једне земље, УНУТАР зидина старог града, УНУТАР таквог концепта” (Пипер и др. 2005: 146). У прва два примера реч је о именицама које означавају границе одређеног простора, а као предлог којим се означава такав простор Д. Кликовац издваја *унутар* (в. Кликовац 2000: 61)

2) *Код* + генитив

За конструкцију „*код* + генитив” К. Фелешко наводи да она у највећем броју случајева³⁹⁵ у адвербијалној позицији има просторно значење. У нашој грађи конструкција „*код* + генитив” је бројчано далеко заступљенија од свих генитивних конструкција са просторним значењем.³⁹⁶

Када је реч о локационом значењу конструкције „*код* + генитив”, К. Фелешко наводи да „именски део предлошко-падежне конструкције означава предмет у близини кога се врши радња или особу око које се (поред које се) врши радња (релација *где?*)” (Фелешко 1995: 100), не издвајајући и не разматрајући разлике између употребе ове конструкције за непосредно и посредно лоцирање.

У нашој грађи, иако се предлог *код* уз генитив примарно употребљава да се њиме одреди да се нешто налази у близини нечега или некога, фреквентнији су примери где се код њега истиче значење припадања³⁹⁷, а наведена конструкција се користи за нечије непосредно лоцирање. Наиме, уз одређене локационе глаголе, какви су овде разматрани *боравити* и *живети*, конструкција „*код* + генитив” са именицом која означава особу, односно заменицом³⁹⁸ којом се упућује на њу неко се смешта у простор који припада особи означеној именицом у генитиву ове конструкције (*Он живи код родитеља* → *Он живи у простору (кући, стану и сл.) који припада његовим родитељима*) (исп. Стевановић⁴ 1989: 306–307; Пипер и др. 2005: 147; Белић 2006²: 302)³⁹⁹. Примери такве употребе конструкције „*код* + локатив” забележени су у нашој грађи у књижевноуметничком, научном и новинарском функционалном стилу српског језика:

---

³⁹⁵ Он наводи да је то у 90% случајева (вероватно ослањајући се на примере из своје грађе) (в. Фелешко 1995: 100).

³⁹⁶ У нашем електронском корпусу забележено је укупно 95 уноса који потврђују употребу конструкције „*код* + генитив” као адвербијалне локационе допуне неког од локационих глагола.

Уноси који потврђују њену употребу уз глаголе *боравити* (8) и *живети* (11) чине 20% од укупног броја уноса. Међу њима је чак 17 уноса који потврђују њену употребу за непосредно лоцирање уз глаголе *боравити* (8) и *живети* (9).

³⁹⁷ В. значење предлога *код* у РСАНУ наведено под тачком 1. б. – *одређује место вршења радње које се налази у унутрашњости појма с именом у генитиву, у његовој сфери, у његовом подручју.*

³⁹⁸ Број уноса који потврђују употребу заменице у генитиву ове конструкције знатно је мањи од оних са именицом у тој позицији – свега 5.

³⁹⁹ Конструкцију „*код* + генитив” П. Пипер разматра у групи оних са просторним значењем које означавају мало растојање, узгредно напомињући да она често има просторно-социјативно значење, што илуструје примером – „*бити код брата*” (в. Пипер 2001: 80).

I) (292) Да, извесна је протекција била потребна и још која свота уз то, заправо мали поклон... Но, хвала Јехови, то је сад срећно обављено, *Хана и Мирјам – старија четрнаест, млађа тринаест година - живеће код госпође Голдберг, у Араду*, а госпођа Голдберг је жена строга и морална, толико морална да се није ни удала (Киш 1983, 115–116);

у књижевноуметничком функционалном стилу српског језика забележени су и примери који потврђују употребу заменица у генитиву конструкције „код + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети*, а у чијем антецеденту се налази именица којом се именује нека особа:

(293) Свраћа по договору, у споразумно одређени, обично вечерњи, сумраком заштићени час, напустивши кућу тобож ради шетње пред вечеру, и кад стигне, онде га већ чека девојка, нека од три-четири Херцфелдкине станарке *које код ње бораве по неколико недеља или месеци* да би затим место уступиле другима, или девојка или жена из града која је пристала на Херцфелдкин наговор да се за новац даде обљубити (Тишма 1997, 48); (294) Џа Дред Ај каже да не би имао ништа против *ако би моја жена дошла да живи код њега*. Он већ има једну жену, или две, није сигуран јер дуго није био код куће, али зна да им моја жена не би сметала. Где чељад није бесна, каже он, ни кућа није тесна (Албахари 1984, 76);

II) (295) Према Хеленовим упутствима, Енеја се са Сицилије упутио према западним обалама Италије, али је бура бацила његове лађе на афричку обалу. *Са својим људима он је извесно време боравио код картагинске краљице Дидоне, која та је страшно заволела (в. Дидона)* (Срејовић, Цермановић Кузмановић 1987, 134);⁴⁰⁰

III) /;

IV) (296) – Не знам сада ни шта ћу ни куд ћу, деца немају ни шта да обуку, *боравимо код комшинице Стане и код моје сестре* која са шесторо деце и скромном мужевљевом платом такође живи врло тешко – јада се Ана Мајор. Долазили су, каже, из Центра за социјални рад и проценили да се изгорело не може обновити, да је објекат за рушење (Политика, 14. фебруар 2009, ЕКМАТФ);

---

⁴⁰⁰ В. и пр. бр. 446.

(297) У Плидерхаузену, 30 км од Штутгарта, живим код газде клуба Албрехта Герита који се бави некретнинама (Политика, 14. април 2008, ЕКМАТФ);

V) /.

3) *Широм* + генитив

За непосредну просторну локализацију у српском језику користи се и предлошко-падежна конструкција „*широм* + генитив” (в. Пипер и др. 2005: 148)⁴⁰¹. Њоме се означава да се неко лоцира у одређеном простору, али не у једној, већ у више тачака тог простора, односно реч је о дистрибутивном лоцирању. У нашој грађи забележен је само један пример употребе ове конструкције у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *живети*, у новинарском функционалном стилу српског језика:

(298) Министар правде др Владан Батић оценио је овај закон као израз хипокризије и гриже савести оних који су одговорни за морални, духовни и ментални суноврат малолетника годинама уназад. „Уништили сте наде и перспективе хиљада деце која сада живе широм света, јер су побегле од ваше бриге о њима. После 10 година сетили сте се да бринете о деци која су гинула док је син вашег председника градио забавне паркове”, рекао је Батић (Политика, 22. мај 2001, ЕКМАТФ).

У наведеном примеру у генитиву конструкције „*широм*⁴⁰² + локатив” налази се именица *свет*⁴⁰³, којом се означава простор великих димензија у који се неко смешта, али у више различитих тачака у њему.

4) *Диљем* + генитив

У нашем електронском корпусу налази се и један пример који потврђује употребу конструкције „*диљем*⁴⁰⁴ + генитив”⁴⁰⁵ у функцији адвербијалне

---

⁴⁰¹ Ова конструкција није била предмет разматрања у Стевановић⁴1989 и Фелешко 1995.

⁴⁰² У РСЈ се *широм* одређује као прилог, који секундарно има функцију предлога, што се наводи под тачком 4. – (у служби предл. с ген.) *с краја на крај, целим пространством нечега*, а у РСЈ готово идентично – **3.** (у служби предлога) (с ген.) *с краја на крај, целим пространством (нечега)*: ~ света, ~ земље, ~ Србије.

⁴⁰³ И. Антонић наводи да се у генитиву уз предлог *широм* може наћи ограничен број именица и то: свет, земља, у значењу 'држава', домовина и називи земаља и држава (в. Попер и др. 2005: 148)

локационе допуне глагола *живети*. Овом конструкцијом означава се да се неко смешта у простор означен именицом у генитиву. И она, као и претходно разматрана „*широм* + генитив”, има и дистрибутивну компоненту значења, па је реч о нечијем лоцирању у више тачака тог простора. Наведени пример забележен је у новинарском функционалном стилу српског језика:

(299) Чемерно је, иначе, пусто село, ниједан преживели није се до данас вратио. Петар Рашевић каже да „мали број оних *које није стигла рука њихових комисија муслимана данас живе диљем света*” (Политика, 10. јун 2008, ЕКМАТФ).

У наведеном примеру у генитиву конструкције „*диљем* + генитив” налази се именица *свет*, којом се означава простор у који се неко смешта, и то у више различитих тачака у њему. Овој конструкцији конкурентна је претходно разматрана „*широм* + генитив”.

2.2.1.2.2.2. Посредно лоцирање

У другој групи налазе се генитивне конструкције којима се исказује посредна локализација.

С обзиром на број генитивних предлошко-падежних конструкција којима се исказује оријентационо значење, различитог типа, поменуте конструкције сегментирамо на неколико група – локализација предњом/задњом страном појма у генитиву, локализација доњом/горњом страном појма у генитиву, локализација према степену удаљености објекта локализације од појма у генитиву, локализација према више локализатора, локализација према критеријуму споља, локализација према критеријуму наспрамност, те локализација конструкцијом „*са* + генитив”.

---

⁴⁰⁴ У РСАНУ се од просторних значења предлога *диљем* наводе: **1.** *кроз, преко, широм;*
2. *дуж, уздуж, поред.*

⁴⁰⁵ Ова конструкција није била предмет разматрања у Стевановић ⁴1989, Фелешко 1995 и Пипер и др. 2005.

2.2.1.2.2.2.1. Лоцирање предњом/задњом страном локализатора

Када је реч о локализацији предњом/задњом страном појма у генитиву, треба напоменути да се простор у којем се налази објекат локализације налази у истој равни са простором према којем се одређује, исказаним појмом у генитиву⁴⁰⁶. У нашој грађи забележена је само једна генитивна конструкција која означава овај тип локализације, и то – „*иза* + генитив”.

1) *Иза* + генитив

За конструкцију „*иза* + генитив” К. Фелешко наводи да јој је основна функција означавање места⁴⁰⁷ (в. Фелешко 1995: 94). Конструкција „*иза*⁴⁰⁸ + генитив” има оријентационо значење, њоме се неко лоцира у простору који се одређује према задњој страни појма у генитиву, односно који се налази иза простора означеног именицом у генитиву (исп. Стевановић⁴1989: 265; Фелешко 1995: 94).⁴⁰⁹

Ова конструкција, забележена у нашој грађи, има функцију адвербијалне локационе допуне, и то глагола *живети*. Њену употребу региструје само један пример, из књижевноуметничког функционалног стила српског језика:

(300) *Иза гробља, до реке, живела је она* (Станковић 1, 7, АУФ).

У наведеном примеру именицом *гробље* у генитиву, којом се именује спољни ограничени простор одређене намене, који може и не мора бити ограђен, означава се простор са чије задње стране се налази простор у који се неко смешта.

2.2.1.2.2.2.2. Лоцирање доњом/горњом страном локализатора

У другу подгрупу улазе примери који потврђују могућност локализације доњом/горњом страном појма у генитиву. У том случају простор у којем се налази објекат локализације није у истој равни са простором према ком се одређује,

---

⁴⁰⁶ О критеријуму нивоа објекта локализације у односу на локализатор, и случајевима када је објекат локализације у нивоу локализатора в. у Пипер 2001: 69, 74–77).

⁴⁰⁷ Она може имати локативно, аблативно, адлативно и перлативно значење (в. Фелешко 1995: 94–95; Пипер 2001: 75).

⁴⁰⁸ У РСАНУ се за предлог *иза* наводи – **І. показује** [...] **б. 1) да се нешто налази или догађа с друге стране, позади онога што значи реч у ген.: за (с инстр.)**.

⁴⁰⁹ Њој је у неким случајевима конкурентна конструкција „*за* + инструментал” (в. Стевановић⁴1989: 265; Пипер 2001: 75).

означеним појмом у генитиву.⁴¹⁰ Наша грађа бележи само једну генитивну конструкцију којом се означава оваква локализација – „*испод* + генитив”.

1) *Испод* +генитив

К. Фелешко тврди да већина примера из савременог српског језика показује да се конструкција „*испод*⁴¹¹ + генитив” употребљава адвербијално, да означава место на коме се врши радња⁴¹² (в. Фелешко 1995: 91). Када је реч о локационом значењу конструкције „*испод* + генитив”, треба рећи да је ту реч о оријентационом значењу – њоме се означава да се неко смешта у простор који се налази испод појма у генитиву, односно испод његове доње стране (в. Фелешко 1995: 91; Стевановић⁴1989: 275) или, како наши примери показују, простор који је у подножју појма у генитиву.⁴¹³

а) Најпре разматрамо примере у којима се конструкцијом „*испод* + генитив”, у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* или *живети*, врши лоцирање према ветикали – неко се смешта у простор који се налази испод, односно испод доње стране онога што је означено именицом у генитиву. У њима се у генитиву налазе именице којима се означавају појмови који се схватају као предмети, затим визуелно одвојиви делови нечега и материја који се схватају као слојеви, те одређени простори у унутрашњоти грађевинског објекта који представљају једну стамбену целину. Примери такве њене употребе забележени

---

⁴¹⁰ В. Пипер 2001: 69.

⁴¹¹ У РСАНУ за *испод* се наводи да је то предлог са генитивом који:

1. **а.** указује на положај с доње стране, под оним што значи реч у генитиву, подразумевајући мировање или ограничено кретање под предметом, почетак померања, излажења из таквог положаја, ретко и померања у правцу таквог положаја, подвлачења;

2. **а.** указује на место које је по положају, по изгледу земљиног рељефа ниже од другог, које је у његовом подножју;

б. указује на место у близини неког другог, обично ако се оно сматра околином, ако је мање значајно, мање видљиво, заклоњеније и сл., при том понекад и ниже или низводно;

3. указује на место иза нечега, на оно што је скривено;

5. (у прилошкој служби или у елипси, кад је именица у генитиву изостављена) на нижем месту, доле.

⁴¹² При чему може имати локативно, аблативно, адлативно и перлативно значење (в. Фелешко 1995: 91; исп. Пипер 2001: 76–77), од којих је предмет нашег разматрања само прво.

⁴¹³ Овој конструкцији „*испод* + генитив” конкурентна је контрукција „*под* + инструментал”.

су у књижевноуметничком, научном и новинарском функционалном стилу српског језика:⁴¹⁴

I) (301) У то време живела је испод нашег стана једна девојка. Звала се Јелена (Капор 1, 14, АУФ);

II) (302) На везу х.[раста] и → Перуна указују слов. забране да се борави испод х. [раста] за време олује и да се х.[раст] сади у близини куће, пошто гром прво бије у х.[раст] (Толстој, Раденковић 2001, 568); (303) Са осталим суфиксима: [...] поткорњак (инсект који живи испод коре) (Клајн 2002, 210); (304) Сматрам да је Гревс с пуно разлога упозорио да „Лајево убиство значи ритуалну смрт сунчаног краља од руке његовог наследника: бачен с коња и вучен по друму”. Већ смо казали: место на којем се то догодило, јесте раскршће; ту влада Хеката, заштитница деце коју су родитељи напустили, затим, усмрћење Лаја се одиграва тако што га „коњи по земљи вуку”. Као што је, уосталом, помоћ Едипу дошла од хтонске богиње која борави испод земље само преко непосредног Едиповог додира тла, као једине могућности задобијања њене милости, тако је исто и Лај остао изван моћног дејства Хекатина „бича судбине” све док је био одигнут од земље и возио кола (Петровић 2000, 63);

III) /;

IV) (305) – Људи који живе испод моста „Газела” биће расељени, али то се односи и на житеље других оваквих насеља. Њихово пресељење ће, према утврђеној стратегији, бити постепено – истакао је Кркобабић (Политика, 23. децембар 2008, ЕКМАТФ);

V) /.

Наведени примери показују да *дрво* и *мост* представљају појмове који се посматрају као предмети⁴¹⁵. Наиме, именица *дрво*, са значењем ’биљка’,⁴¹⁶ и

---

⁴¹⁴ Иако би било семантичког основа за поделу ове групе на подгрупе према томе да ли се именицом у генитиву означава предмет, материја или неки унутрашњи простор и др., због малог броја примера сматрамо да такво усложњавање није неопходно.

⁴¹⁵ У категорију ’живо’ поред људи и животиња улазе и биљке, али оне се од њих разликују по немогућности да се крећу, тј. особини не само активност, што се огледа на граматичком плану (в. Ивић 2000: 56–57).

⁴¹⁶ У РСАНУ се као примарно значење именице *дрво* наводи – **1. а. вишегодишња, обично висока биљка врло чврсте грађе, чије је стабло, причвршћено кореном за земљу, у доњем и средњем делу голо, а при врху обрасло гранама и лишћем.**

именица *мост*, са општим значењем 'грађевинска конструкција',⁴¹⁷ у генитиву конструкције „*испод* + генитив” означавају предмете испод којих, односно испод чијег дела се неко смешта.

Осим тога, примери потврђују и употребу именица *кора*⁴¹⁸ и *земља*⁴¹⁹ генитиву конструкције „*испод* + генитив” која има функцију адвербијалне локационе допуне. Њима се означава слој⁴²⁰ неке материје испод којег се неко или нешто лоцира, при чему је реч о лоцирању животиња или митолошких бића, док се човеково смештање у такву локацију везује за одређене контексте, а од наведених је могуће само уз именицу *земља*.

Један пример из књижевноуметничког стила потврђује и употребу именице са значењем 'простор унутар грађевинског објекта који чини једну затворену, засебну стамбену, радну и сл. целину' – *стан* – у генитиву конструкције „*испод* + генитив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *живети*. Њоме се неко смешта у простор који се налази испод доње површине простора именованог у генитиву, а који може и не мора бити истоврстан.

б) Такође, у нашој грађи забележен је и један пример употребе конструкције „*испод* + генитив” као адвербијалне локационе допуне глагола *живети* за одређивање нечије локације као простора који се налази у близини доњег дела појма у генитиву (в. Стевановић⁴1989: 275). Наведени пример забележен је у књижевноуметничком функционалном стилу српског језика:

(306) *Они који нису умели да се снађу, и они који су чекали да буду примљени у војску, живели су испод брда, у Кијеву, у предграђу Подољу (Црњански 2, 465–466, АУФ).*

---

⁴¹⁷ Примарно значење именице *мост* представљено је у РСАНУ на следећи начин – 1. грађ. грађевинска конструкција (од дрвета, камена, челика, бетона и др.) за прелаз људи, возила и др. са једне на другу страну преко природних или вештачких запрека (реке, удолине, цесте, железнице итд.), при чему је пролаз испод те конструкције обично слободан: висећи ~, железнички ~, покретни ~ итд.

⁴¹⁸ Реч је о примарном значењу именице *кора* представљеном у РСАНУ на следећи начин – 1. спољашњи омотач стабла дрвета, његових грана и корена, који може да се одвоји, огули, сљушти (подвлачење Ј. М.).

⁴¹⁹ Реч је о једном од секундарних значња именице *земља*, обрађеном у РСАНУ под тачком 2. б. – површина Земље, граница Земљине коре и ваздуха; Земљина површина и слојеви, материја испод ње као подлога на којој живимо, тло (подвлачење Ј. М.).

⁴²⁰ Тај горњи, површински слој нечега може се посматрати као граница нечега, као (в. подвлачења у дефиницијама именица *кора* и *земља*).

Да би конструкција „испод + генитив” реализовала поменуто значење у генитиву се мора наћи именица чије је значење ’узвишење’ и сл. У наведеном примеру у генитиву конструкције „испод + генитив” налази се именица *брдо*, а наведеном конструкцијом се означава да се неко налази у близини његовог подножја.

2.2.1.2.2.3. Лоцирање према критеријуму – удаљеност од локализатора

Трећој групи припадају примери који, такође, потврђују могућност посредне локализације – према критеријуму удаљеност. Наиме, простор у којем се налази објекат локализације одређује се као онај који је у близини појма у генитиву. Такав просторни однос означава се помоћу следећих генитивних конструкција забележених у нашој грађи – „*близу* + генитив”, „*код* + генитив”, „*крај* + генитив” и „*пored* + генитив”, које су међусобно конкурентне.

1) *Близу* + генитив

Када има просторно, локационо значење, конструкцијом „*близу*⁴²¹ + генитив” означава се непосредна близина или близина уопште (в. Стевановић⁴1989: 301; Фелешко 1995: 81; исп. Пипер 2001: 78; Пипер и др. 2005: 148). Њоме се означава да се неко смешта у простор који се налази у близини појма у генитиву ове конструкције. Примери у нашем електронском корпусу који потврђују употребу конструкције „*близу* + генитив” као адвербијалне локационе допуне глагола *живети* забележени су у научном и новинарском функционалном стилу српског језика:⁴²²

I) /;

II) (307) *Славизирани Власи, који су се спустили у плодније пределе, наставили су да живе близу Словена*, што показују имена неких насеља, на пример: Врбет, Брезет, Јелет (Живковић 2000, 131);

---

⁴²¹ Реч је о примарном значењу предлога *близу*, за које се у РСАНУ наводи – **1.** за место: *покрај, код*.

⁴²² Од укупно 10 уноса у нашем електронском корпусу који потврђују употребу конструкције „*близу* + генитив” као адвербијалне локационе допуне неког од локационих глагола, забележена су 3 уноса уз глагол *живети* (за *боравити* није било потврда).

Нису забележени примери који би потврдили употребу заменице у генитиву наведене конструкције, уз глагол *живети*.

III) /;

IV) (308) Пацифички центар за упозоравање на опасност од цунамија, чије је седиште на Хавајима, одмах је издао упозорење за целу пацифичку обалу Јужне Америке (Перу, Чиле, Еквадор и Колумбију), али га је касније повукао, пренеле су агенције. Међутим, грађани *који живе близу обале* и даље страхују од плимних таласа (Политика, 17. август 2007, ЕКМАТФ);

V) /.

У наведеним примерима у генитиву конструкције „близу + генитив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *живети*, а којом се врши нечије посредно лоцирање, налази се именица *обала* – простор у који се неко смешта одређује се према степену удаљености од граничног простора означеног овом именицом, односно именица *Словени* – неко се смешта у простор који се налази у близини одређених људи, Словена, односно у близини простора који они запоседају.

2) Код + генитив

Како смо већ напоменули, конструкција „код⁴²³ + генитив” користи се, осим за непосредно, и за посредно лоцирање – њоме се означава да се неко смешта у простор који се налази у близини појма означеног именицом у генитиву (в. Стевановић⁴1989: 303; Фелешко 1995: 100, Пипер и др. 2005: 148–149)⁴²⁴. Међутим, такву њихову употребу региструју само два примера из нашег електронског корпуса, само уз глагол *живети*, са именицама у генитиву којима се означава грађевинска конструкција, односно део града,⁴²⁵ и то у књижевноуметничком и новинарском функционалном стилу српског језика:

I) (309) Ускоро сам држао кондиције лучким камењаркама. Никад нисам имао вреднијих и прилежнијих ученица. Увек су ме редовно исплаћивале. У

---

⁴²³ Реч је о примарном значењу предлога *код* у РСАНУ представљеном на следећи начин – **1. а.** *одређује положај или место вршења радње које се налази поред појма уз чије име стоји, уз тај појам, близу њега, до њега, крај њега.*

⁴²⁴ Исп. напомену А. Белића да је предлог *код* постао од предлога *конь* „који има значење ’у непосредној близини’, ’у’, ’близу’ са ознаком непосредности” (Белић 2006²: 301; исп. Белић 2000²: 178).

⁴²⁵ Када је реч о посредној просторној локализацији, И. Антонић наводи да предлог *код*, осим што захтева статични глагол, захтева и да у генитиву буде именица која не може означавати живо (живо (-)) (в. Пипер и др. 2005: 149).

натури, наравно. А да како друго. Тада сам отказао часове оним девојкама *што су живеле код Моста Уздисаја*, како смо га звали (Киш 1962, 65–66);

II) /;

III) /;

IV) (310) Откако је добар део срушен пре око пола године, ова насеобина нарасла је на још четрдесетак барака у којима су се, кажу староседеоци, сместили махом људи *који су некада живели код Старог сајмишта и под „Газелом”* (Политика, 09. децембар 2009, ЕКМАТФ);

V) /.

3) Крај + генитив

И предлошко-падежна конструкција „крај⁴²⁶ + генитив” са просторним значењем користи се за посредно одређивање нечије локације, као оне која се налази у близини некога или нечега означеног именицом⁴²⁷ у генитиву (Стевановић⁴1989: 316–317; Фелешко 1995: 103; Пипер 2001: 80; Пипер и др. 2005: 148–149). У нашем електронском корпусу употребу ове конструкције као адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети* потврђују свега 3 примера, забележена у научном и новинарском функционалном стилу српског језика:

I) /;

II) (311) *Она [Хеката] борави крај огњишта, али и на гробовима*, где прождире лешеве и сише крв пролазницима (Срејовић, Цермановић Кузмановић 1987, 449); (312) ПРОКРУСТ [...] надимак горостасног разбојника Дамаста, Полипемона или Прокоптаса, *који је живео крај реке Кефиса*, недалеко од Елеусине (Срејовић, Цермановић Кузмановић 1987, 361);

III) /;

---

⁴²⁶ Реч је о примарном значењу предлога *крај* у РСАНУ лексикографски обрађеног на следећи начин – 1. *означава да се неко или нешто налази или креће сасвим близу, у непосредној близини онога што је означено именом у генитиву: покрај, поред, уз.*

А. Белић наводи да је предлог *крај* постао од именице, уз посредство прилошког значења, а захваљујући томе и што је она до извесне мере поседовала и компаративно значење (Белић 2000²: 175–176).

⁴²⁷ Нису забележени примери са заменицом у генитиву ове конструкције употребљене уз глаголе *боравити* и *живети*.

IV) (313) Све је учињено да се заувек реши стамбени проблем 19 породица, које живе крај градског сметилишта, у једној напуштеној циглани (Политика, 12. март 1981, 24221/9);

V) /.

У наведеним примерима у генитиву конструкције „*крај* + генитив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *боравити*, односно *живети* налазе се именице различите семантике. Уз глагол *боравити* јавља се као адвербијална локациона допуна конструкција „*код* + генитив” у чијем генитиву је именица *огњиште*, којом се именује предмет уз који се неко смешта. Међутим, у следећа два примера уз предлог *крај* имамо синтагме „река Кефис” и „градско сметлиште”, којима се означава простор у чију близину се неко смешта, али који се, што због димензија што због намене, додатно, апозицијски конкретизује (*недалеко од Елеусине; у једној напуштеној циглани*).

4) *Поред* + генитив

И конструкцијом „*поред*⁴²⁸ + генитив” означава се да се неко налази близу некога односно нечега што је именовано именицом у генитиву (в. Стевановић⁴1989: 325; Пипер 2001: 80; Пипер и др. 2005: 148–149). У нашој грађи забележен је свега један пример употребе ове конструкције као адвербијалне локационе допуне глагола *живети*, и то у научном функционалном стилу српског језика:⁴²⁹

(314) Код зап. Украјинаца и Румуна постојало је веровање о митолошком народу, који се називао Рахмани, *а који је живео поред великих вода, под земљом, тамо где се уливају све реке* (Толстој, Раденковић 2001, 457).

У наведеном примеру уз предлог *код* имамо синтагму „велика вода”, у генитиву множине, те будући да је реч о простору велике дужине, простор који се налази у његовој близини, у који се неко смешта, додатно се апозицијски конкретизује (*под земљом*⁴³⁰, *тамо где се уливају све реке*).

⁴²⁸ У РМС за *поред* се наводи – **I**. предл. с ген. **I**. за место и за правац кретања у непосредној близини: *до, покрај, при, уз(а)*, а дефиниција овог његовог значења идентична је у РСЈ.

⁴²⁹ У нашем електронском корпусу забележена су укупно 4 уноса који потврђују употребу ове конструкције као адвербијалне локационе допуне неког од локационих глагола.

⁴³⁰ Локализација човека под земљом овде је могућа јер је реч о митолошким људима.

5) *Око* + генитив

За посредну локализацију, како наша грађа показује, користи се и предлошко-падежна конструкција „*око*⁴³¹ + генитив” којом се означава да се нешто налази у близини појма исказаног именицом у генитиву, без компоненте ’окоуженост’, ’опкољеност’, а којој је конкурентно у *околини* (в. Белић 2006²: 302; Стевановић⁴1989: 345; Фелешко 1995: 114)⁴³². То значење ове конструкције потврђује следећи, и једини, пример из грађе, забележен у научном функционалном стилу српског језика, за њену употребу у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *живети*:

(315) *Гуштери не живе око људских станишта* (Толстој, Раденковић 2001, 144).

6) *Дуж* + генитив

Адвербијална локациона допуна исказује се и предлошко-падежном конструкцијом „*дуж*⁴³³ + локатив”, којом се врши и посредно лоцирање, а примери из наше грађе потврђују такву њену употребу само уз глагол *живети*. Наведеном конструкцијом означава се да се неко налази у простору у близини⁴³⁴ и паралелном са оним исказаним именицом у генитиву (в. Стевановић⁴1989: 328–329; Фелешко 1995: 86–87; Пипер 2001: 78–79; Пипер и др. 2005: 152). При томе се подразумева одређена, често већа, дистанца између почетка и краја референтног простора (в. Пипер 2001: 78, 81), који може бити мале ширине, те се схватати као линија, што потврђује и употреба именице *река* у генитиву наведене

---

⁴³¹ У РСАНУ за *око* се наводи: „предл. (с генитивом) **1.** указује на просторне односе према неком средишњем појму [...] г. на неку тачку, локацију, место као приближну оријентациону одредбу где је нешто, где нешто бива, ређе где нешто доспева: у близини, у околини (у околину)”.

⁴³² Ово значење не региструје се у Пипер и др. 2005, где се, када је реч о конструкцији „*око* + генитив”, само наводи да се предлогом *око* „показује да је место локализације спољашњост локализатора која је у контакту са свим странама локализатора”, и дају примери са динамичним глаголима (в. Пипер и др. 2005: 149).

⁴³³ У РСАНУ предлог *дуж* се одређује на следећи начин – у правцу пружања, протезања нечега; напоредо са тим правцем.

⁴³⁴ Стога М. Стевановић наводи да је предлогу *дуж* конкурентан предлог *поред* (в. Стевановић⁴1989: 328).

конструкције⁴³⁵ у нашем примеру, забележеном у научном функционалном стилу:⁴³⁶

(316) Словени из Паноније тада још увек нису излазили на Дунав, *јер до 567. године дуж ове реке су живели Гепиди а после њих Авари* (Живковић 2000, 35).

К. Фелешко напомиње да, ако се конструкција „*дуж* + локатив” не јавља уз динамички глагол,⁴³⁷ морају бити испуњени одређени услови за њену употребу у реченици, какав је информација о количини или величини онога чији се положај одређује (в. Фелешко 1995: 86–87), што је у наведеном примеру и учињено – субјекат је исказан именицом *Словен* у множини, те је јасно да се у одређени простор смешта више особа које се на њему распоређују у више тачака. Међутим, треба ипак рећи да је ту пре реч о семантици статичног глагола, те да би, када је реч о глаголима које разматрамо, било могуће и рећи – *Он је живео дуж границе*, где се неко и даље лоцира у више тачака у неком простору, али у различитим, сукцесивним, временским периодима.

2.2.1.2.2.2.4. Лоцирање према више локализатора

У четврту групу смештамо примере којима се оначава посредна локализација, према више локализатора. Она се означава конструкцијом „*између* + генитив”.

1) *Између* + генитив

Конструкција „*између*⁴³⁸ + генитив” користи се у српском језику за посредну локализацију. Њоме⁴³⁹ се означава да се неко смешта у простор који је бар са две

---

⁴³⁵ Такође, у примерима из литературе и РСАНУ у генитиву ове конструкције, како када се употребљава уз динамичке глаголе, тако и уз статичне, од којих су неки предмет нашег разматрања забележене су, поред именице *река*, и именице сличне по семантичким компонентама „дуг” и „узак”: *пут, обала, граница, пруга, ограда, Дунав, софра, друм*, али и *њива* (исп. Стевановић⁴1989: 328–329; Фелешко 1995: 86–87; Пипер 2001: 78–79; Пипер и др. 2005: 152).

⁴³⁶ У нашем електронском корпусу забележена су свега 2 примера употребе конструкције „*дуж* + генитив” као адвербијалне локационе допуне, оба за глагол *живети*, у научном стилу, и од истог писца.

⁴³⁷ Није јасно зашто И. Антонић, и поред разматрања у ранијој литератури о употреби ове конструкције и уз статичне глаголе, а што помиње и К. Фелешко, даје одређење да „генитив с предлогом *ДУЖ по правилу* се комбинује са динамичним глаголом” (подвлачење Ј. М.) и не узима у обзир примере употребе са статичним глаголима (в. Пипер и др. 2005: 151–152).

⁴³⁸ За *између* се у РСАНУ наводи: „предл. (с генитивом) означава **1. а.** (на питање „где”?) да се неко или нешто налази, креће, дешава у простору одређеном везом предлога и именице.

стране ограничен појмовима исказаним именицама у генитиву ове конструкције у саставној напоредној вези, или именицом у генитиву у множини, када је реч о више појмова, али чији број није одређен (исп. Стевановић ⁴1989: 270–271; Фелешко 1995: 95–97)⁴⁴⁰. Примери употребе конструкције „*између* + генитив” у функцији адвербијалне локационе допуне забележена је само уз глагол *живети*, и то у књижевноуметничком, научном и новинарском функционалном стилу српског језика.⁴⁴¹

I) (317) Наполеон је имао више присталица међу онима *што су* носили напудране власуље и *живели између старих градских зидова*, него међу становницима нових четврти (Петковић 2002, 120);

II) (318) Грчки историчар Херодот, из V века пре Христа, прича нам на који начин бедуини *што живе између Палестине и Мисира* – дакле, баш у пределу Синаја – закључују савез: они, уз извесне магичне церемоније, намажу заједничком крвљу седам каменова, који се после чувају као документ о склопљеном савезу (Чајкановић 1994, 69); (319) Област Меза, према Птолемеју, била је према реци Кијабру, *док су Пикензи живели између њих и Трикорненза* (Живковић 2000, 28).

III) /;

IV) у ексцерпираним изворима из новинарског стила пронађен је само пример који потврђује употребу конструкције „*између* + генитив” као адвербијалне локационе допуне глагола *живети* у ванпредикатској функцији:

(320) *Живећи између Балканске улице и Теразија*, у самом срцу Београда, имао је двориште великих размера и то двориште је било поприште његових највећих радости (Политика, 12. децембар 2009, ЕКМАТФ).

V) /.

Између је сложени предлог, настао спојем предлога *из* и *међу* (в. нпр. Белић 2000²: 177; Белић 2006²: 305).

⁴³⁹ Њој је у одређеним случајевима конкурентна конструкција „*међу* + инструментал” (в. Стевановић ⁴1989: 271).

⁴⁴⁰ И. Антонић наводи да се овом конструкцијом имлицира интерлокација као посебан облик екстралокације (в. Пипер и др. 2005: 149).

⁴⁴¹ У нашој грађи забележено је укупно 5 примера који потврђују употребу конструкције „*између* + генитив” као адвербијалне локационе допуне неког од локационих глагола који су предмет нашег разматрања. Од њих су чак 4, овде наведена, забележена уз глагол *живети*.

У већини наведених примера уз предлог *између* наводе се две именице у саставном напоредном односу које представљају појмове које са две стране ограничавају простор у који се неко смешта. Тако називи држава, *Палестина* и *Мисир*, у генитивној конструкцији са предлогом *између*, именују просторе који са две стране ограничавају простор у коме је неко смештен. Именица у генитиву ове конструкције може бити и властита именица којом се именује живо биће, припадник неог народа, односно заменица којом се упућује на такву именицу, али се њима у том случају, као у „између њих [Меца] и Трикорнеза”, означавају простори које они запоседају, а који са две стране ограничавају простор у којем се неко лоцира. Треба напоменути да су у таквој конструкцији властита именица, односно заменица у генитиву обавезно у множини. У трећем примеру, у генитиву су именице у саставном напоредном односу, које именују делове града (улицу и четврт) и означавају просторе који са две стране ограничавају простор у којем је неко смештен.

Само у једном примеру забележена је употреба конструкције „*између* + генитив” са именицом у генитиву у множини. Реч је о именици *зид*, а конструкцијом „*између* зидова” означава се спољни простор омеђен са више страна зидовима.

2.2.1.2.2.2.5. Лоцирање изван локализатора

У овој групи наводмо примере у којима се генитивном конструкцијом означава локализација према критеријуму споља. У нашем електронском корпусу забележене су две такве генитивне конструкције – „*ван* + генитив” и „*изван* + генитив”.

1) *Ван* + генитив

Гледано према критеријуму унутра/споља, с једне стране имамо конструкцију „*унутар* + генитив”, којом се, како смо већ раније навели, врши непосредна локализација и неко смешта у унутрашњост онога што је означено именицом у генитиву, а са друге, као антонимну⁴⁴², конструкцију „*ван*⁴⁴³ +

---

⁴⁴² Д. Кликовац наводи да предлози *ван* и *изван*, који су потпуни синонимни, контрастирају са предлозима *у*, а да им је прави антоним предлог *унутар* (в. Кликовац 2000: 233–235).

⁴⁴³ У РСАНУ за *ван* се наводи: предл. (с генитивом) **1.** *не у границама, не у оквиру, изван.*

генитив”, којом је локализовање посредно⁴⁴⁴, и њоме се означава да се неко или нешто налази у простору који је изван граница простора који је означен именицом у генитиву, било да је реч о стамбеном објекту и сл. или о неком спољном простору омеђеном границама (в. Белић 2006²: 307; Фелешко 1995: 128)⁴⁴⁵. Ова конструкција је друга по бројности⁴⁴⁶ међу генитивним конструкцијама које имају функцију адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети*, а забележена је у научном, административном и новинарском функционалном стилу српског језика:

I) /;

II) (321) Због страсти према лову, *данима је боравио [Кијанин] ван куће* и до те мере запоставио своју супругу да је она најзад посумњала у његову верност (Срејовић, Цермановић Кузмановић 1987, 204); (322) Сутрадан је Однсеј отишао свом оцу Лаерту, *који је живео ван града* (в. Лаерт) (Срејовић, Цермановић Кузмановић 1987, 298);⁴⁴⁷

III) (323) Осигурано лице *које привремено борави ван места пребивалишта*, остварује здравствену заштиту у месту привременог боравка у

---

⁴⁴⁴ П. Пипер конструкције „ван + генитив” и „изван + генитив” издваја у посебну групу конструкција за посредно локализовање, у којој су се нашле нераспоређене конструкције, јер их, за разлику од осталих конструкција за посредну локализацију, није могуће сместити у неку од наведених група формираних према одређеним семантичким критеријумима (локализација предњом и задњом страном локализатора, бочним странама, горњом и доњом страном, према дистанци и др.) (в. Пипер 2001: 81).

⁴⁴⁵ М. Стевановић за примере у којима конструкција „ван + генитив” има значење места наводи да се предлогом *ван* са генитивом „означава да се појам с именом у овом падежу не обухвата оним што се каже управном речју на коју се ова предлошко-падежна веза односи” (в. Стевановић 1989: 285).

И. Антонић, разматрајући спацијално значење конструкције „ван + генитив”/„изван + генитив”, наводи да је место локализације спољашњост локализатора (в. Пипер и др. 2005: 148).

⁴⁴⁶ У нашем електронском корпусу забележено је укупно 15 уноса који потврђују употребу конструкције „ван + локатив” као адвербијалне локационе допуне неког од локационих глагола који су предмет нашег разматрања, од чега је чак 11 за њихову употребу уз глаголе *боравити* (8) и *живети* (3).

Занимљиво је да је за ову конструкцију забележено више од двоструко више употреба уз глагол *боравити* него уз глагол *живети*, док је код осталих генитивних конструкција са овом функцијом однос обрнут, или чак, у већини случајева, нису ни забележени примери са глаголом *боравити*.

Осим тога, треба напоменути да је у нашем електронском корпусу забележено готово троструко мање примера (4) за употребу синонимне конструкције „изван + генитив”, и то само уз глагол *живети*. Интересантан је, као супротан наведеном за наш корпус, податак Д. Кликовац да је у грађи за њено истраживање предлог *изван* шест пута чешћи од предлога *ван* (в. Кликовац 2000: 233).

⁴⁴⁷ В. и пр. бр. 76.

здравственој установи на примарном нивоу, без промене изабраног лекара (Пр. здр., чл. 47, Параграф лекс);

IV) (324) Директор Статистичког завода Републике Хрватске Маријан Гределј објаснио је да као становници Хрватске при прошлогодишњем попису нису евидентирани људи *који ван земље бораве дуже од годину дана* (НИН, 27. јун 2002, ЕКМАТФ); (325) Србија је, подсетимо, измењеним законом о држављанству (септембра прошле године) омогућила свим Србима *који живе ван Србије* да добију држављанство, без одрицања од страног држављанства (Политика, 15. септембар 2008, ЕКМАТФ);

у ексцерпираним изворима из новинарског стила забележен је и пример који потврђује употребу конструкције „ван + генитив” у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* у ванпредикатској функцији:

(326) За време боравка ван села младима се преносе традиције племена, *боравећи ван својих кућа* млади се челиче за напоран живот који их очекује (Политика, 12. март 1981, 24221/18, Политика за децу, 1944/2)

V) /.

У наведеним примерима у генитиву конструкције „ван + генитив” може се наћи именица чија је семантика ’грађевински објекат, зграда’ – *кућа*, те се наведеном конструкцијом нечија локација одређује као она која није у унутрашњости простора означеног наведеном именицом. Осим тога, у генитиву ове конструкције, како примери показују, могу се наћи и именице којима се означава простор омеђен одређеним границама, а које имају значење ’држава’ – *земља*, Србија, или ’насељено место’ – *град, место*.

2) Изван + генитив

Осим предлога *ван*, уз генитив се употребљава и њему синониман сложени предлог *изван*⁴⁴⁸, будући да *из-* у њему не мења значење предлога *ван* него га само појачава (Белић 2000²: 176; Кликовац 2000: 233). Конструкцијом „*изван* + генитив”, семантичко-синтаксичко конкурентном конструкцији „*ван* + генитив”,

---

⁴⁴⁸ У РСАНУ *изван* се примарно одређује као прилог, а тек се под тачком 2 обрађује као предлог – (често ненаглашено) предл. **а. не у границама, не у оквиру (одн. излазећи из граница, опсега), ван 1) у просторном смислу.**

такође се врши посредна локализација – неко се смешта у простор који се налази ван граница простора означеног именицом у генитиву (в. Фелешко 1995: 99;), и она исто има функцију адвербијалне локационе допуне, у грађи забележеној уз глагол *живети*, не и *боравити*. Примери њене употребе забележени су у књижевноуметничком, научном и новинарском функционалном стилу српског језика:

I) у књижевноуметничком стилу забележен је само пример са анафоричком заменицом *она* у генитиву конструкције „*изван* + генитив”, у чијем је антецеденту именица *Авлија*, којом се именује институција, а која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *живети*:

(327) Мало-помало цео тај монолог, говорен у ходу, постаје све бржи и живљи, док се не претвори у лудачку вику и псовање свега што ова Авлија затвара и *што живи изван ње* (Андрић 2, Гралис-корпус).

II) (328) *Изван тзв. матичне републике живи: 369.924 Муслимана (18,49% припадника те скупине у СФРЈ) 1.958.297 Срба (24,06% припадника те скупине у СФРЈ) 183.832 Црногорца(31,46% припадника те скупине у СФРЈ) 973.344 Хрвата (21,98% припадника те скупине у СФРЈ)* (Ивић и др. 2007, 42);

и у научном стилу забележен је пример употребе анафоричке заменице *она* у генитиву конструкције „*изван* + генитив”, која има функцију адвербијалне локационе допуне, у чијем антецеденту се налази именица *Сиракуза*:

(329) У Платоновим лекцијама о добру он је налазио предавање за почетника, што он није био, дакле нешто споредно, а главна ствар за њега била је то што се Платон налази у Сиракуси, *а Дион живи изван ње* (Ђурић 1976, 324–325).

III) /;

IV) (330) Патриотска странка дијаспоре је прва странка Срба *који живе изван Србије*, регистрована у Београду (Политика, 15. децембар 2000, ЕКМАТФ);

V) /.

У конструкцији „*изван* + генитив”, како примери показују, у генитиву се може наћи именица са значењем ’држава’, односно ’државна јединица’ – *Србија, република*, ван чијих граница се неко смешта, или анафоричка заменица *она* у

чијем антецеденту је именица са значењем 'институција' – *Авлија*, ван чије унутрашњости се неко лоцира, односно 'насељено место' – *Сиракуза*, ван чијих граница се неко лоцира.

2.2.1.2.2.6. Лоцирање према критеријуму – наспрамност

У последњој групи налази се примери генитивних конструкција којима се означава локализација према критеријуму наспрамност – „*преко* + генитив”.

1) *Преко* + генитив

За посредно лоцирање користи се и конструкција „*преко*⁴⁴⁹ + генитив”, којом се означава да се нешто, у односу на лице које одређује тај положај, налази са друге стране оног што је означено именицом у генитиву, које се посматра и као почетна граница, почетак тог простора⁴⁵⁰ (в. Белић 2000¹: 178; Белић 2006²: 308; Стевановић⁴1989: 331; Фелешко 1995: 119)⁴⁵¹. У нашој грађи забележен је само један⁴⁵² пример употребе ове конструкције у локационом значењу у функцији

---

⁴⁴⁹ У РМС предлог *преко* одређује се на следећи начин – **1.** с ген. показује **а.** *положај или кретање с једне стране чега на другу, супротну страну, с једнога краја на други*: прећи ~ преко цесте (моста, прага, реке, собе, улице); и прецизније у РСЈ – предл. (с ген.) показује **а.** *положај нечега што је на другој страни или кретање с једне стране на другу, с једног краја на други*: налазити се ~ мора, стојати ~ улице; прећи ~ пута, трчати ~ дворишта.

⁴⁵⁰ А. Белић, разматрајући предлог *преко* са генитивом, наводи да уз њега „именица стоји у старом аблативном генитиву, означавајући међу од које се полази при одмеравању положаја (*преко* Саве, тј. од Саве рачунајући на другој страни и сл.)” (в. Белић 2000²: 178).

Исп. и Белићеву напомену о постанку предлога *преко*: „Тако прилози типа *преко*, остајући са својом синтагмом по значењу 'на ону страну', траже аблативни генитив 'од пута', 'према путу'; али, у исто време, то 'преко' се схвата и као одредба тога генитива и узима, на тај начин, функцију предлога” (Белић 1998: 93).

⁴⁵¹ У Пипер 2001 и Пипер и др. 2005 локационо значење конструкције „*преко* + генитив” остаје ван фокуса аутора будући да они разматрају само њену употребу уз динамичке глаголе, односно њено перлативно значење (в. Пипер 2001: 72; Пипер и др. 2005: 153).

⁴⁵² У нашем електронском корпусу забележена су свега 2 примера ове конструкције у функцији адвербијалне локационе допуне неког од разматраних локационих глагола (*живети* и *становати*).

Занимљиво је да су оба примера забележена у научном функционалном стилу, у делима која су посвећена лингвистичким истраживањима, и да су конструкт аутора. Такође, ни у другим лингвистичким и граматичким студијама, овде цитираним приликом разматрања локационе семантике конструкције „*преко* + генитив” нема примера из неког другог функционалног стила који потврђују такву њену употребу уз неки од локационих глагола који су предмет нашег разматрања, односно неконструисаних примера аутора тих студија који потврђују такву њену употребу.

адвербијалне локационе допуне глагола *живети*, у научном⁴⁵³ функционалном стилу српског језика:

(331) Преко- се не јавља ни у једној широко распрострањеној именици. РМС бележи прекоморац 'онај који **живи с друге стране мора**', прековођанин 'онај који **живи преко воде**' [...] и још неколико сличних израза (Клајн 2002, 210).

У наведеном примеру у генитиву конструкције „*преко* + генитив” нашла се именица *вода*, којом се означава 'водена површина',⁴⁵⁴ означава се простор са чије друге стране се неко смешта, а који истовремено представља и границу од којег почиње тај простор у који се неко смешта. Овај пример потврђује напомену К. Фелешка да се у генитиву ове конструкције јавља „назив теренског објекта” (Фелешко 1995: 119), а такву потврду доносе и примери из цитиране литературе.⁴⁵⁵

2.2.1.2.2.2.7. *C(a)* + генитив

Један пример⁴⁵⁶ из наше грађе потврђује употребу конструкције „*c(a)*⁴⁵⁷ + генитив” за посредно лоцирање. Наиме, ова конструкција употребљава се уз статичне глаголе и са локационим значењем, али уз услов да се у њеном генитиву нађе именица *страна* (в. Стевановић⁴1989: 249; Фелешко 1995: 122)⁴⁵⁸, што

---

⁴⁵³ Оба примера су из дела која се баве лингвистичким истраживањима и конструисани су од стране аутора. Такође, ни у једној овде цитираној лингвистичкој и граматичкој студији нема примера

⁴⁵⁴ У РСАНУ се као секундарно значење именице *вода* наводи под тачком 2. б. – *водени ток или већа водена површина: поток, река, језеро, бара, море, океан.*

⁴⁵⁵ Иако у наведеној литератури не постоје примери употребе ове конструкције уз локационе глаголе који су предмет нашег разматрања, примери употребе уз друге статичке глаголе показују да се у генитиву најчешће налази именица којом се означава нека водена површина (*река, Сава, Морава, море*) и ређе именица са значењем 'земљиште обрасло дрвећем' (*шума, луг*) (исп. примере у цитираној литератури и у РМС).

⁴⁵⁶ Иако је реч о једном примеру, будући да он потврђује употребу две генитивне конструкције са локационим значењем – „*преко* + генитив” и „*c(a)* + генитив”, наводимо га двапут, односно код сваке конструкције.

⁴⁵⁷ Исп. за предлог *c(a)* у РМС: предл. с ген. I. 1. *означава потицање, одвајање* [...] д. *од места у коме се нешто врши, у коме неко живи, налази се или одакле је пореклом*, и у РСЈ – I. (с ген). I. *означава потицање, одвајање* [...] д. *од места у коме се нешто врши, у коме неко живи, налази се или одакле је пореклом: горштаци са планине, познаник са Жабљака.* — Београд се налази с десне стране Саве”, у којима се, неоправдано, локационо значење обрађује као значење потицања, односно одвајања.

⁴⁵⁸ У Пипер 2001 региструје се конструкција „*c(a)* + генитив”, али се не разматра у пододељцима о различитим просторним значењима, док се у Пипер и др. 2005 разматра само аблативно значење ове конструкције, али не и локационо (в. Пипер 2001: 65–82; Пипер и др. 2005: 153).

потврђује и пример из наше грађе. Њоме се означава да се неко смешта у простор који се одређује према одређеној граничној линији, овде означеној именицом *страна*, што се види из следећег примера забележеног у научном функционалном стилу српског језика:

(332) Преко- се не јавља ни у једној широко распрострањеној именици. РМС бележи прекоморац 'онај који живи с друге стране мора', прековођанин 'онај који живи преко воде' [...] и још неколико сличних израза (Клајн 2002, 210).

Уз именицу *страна* обавезна је употреба детерминатора, а у наведеном примеру то су конгруентни атрибут исказан бројем *други*, чиме се сигнализира да је тај простор није онај где је говорник који га одређује, и неконгруентни атрибут исказан именицом *море* у генитиву, којом се одређује појам о чијој граници је реч. М. Стевановић истиче да је значење потицања или одвајања предлога *с(a)* уз именицу *страна* у генитиву толико бледо да се уместо ове конструкције може употребити и конструкција „*на* + локатив” (в. Стевановић ⁴1989: 249)⁴⁵⁹. Ипак, треба напоменути да, мада ове конструкције јесу конкурентне, та замена не би била без измена на семантичком плану – наиме, у примеру *живи с друге стране мора* врши се нечије посредно лоцирање, у односу на границу водене површине, док је у примеру *живи на другој страни мора*, добијеном трансформацијом, лоцирање непосредно и неко се смешта у простор који обухвата та граница, на саму границу.⁴⁶⁰

2.2.1.2.3. Акузатив

Акузатив, који у српском језику припада и централним и периферним падежима, користи се, поред осталих, и за исказивање просторних односа. Тако се акузативом са предлогом исказују различити просторни односи, нпр. адлативност, перлативност, па и локација.

⁴⁵⁹ О аблативном значењу предлога *с(a)* в. и Белић 2006²: 300.

⁴⁶⁰ К. Фелешко у напомени бр. 39 наводи да је конструкција „*с(a)* + генитив” аблативни еквивалент локационе конструкције „*на* + локатив” (в. Фелешко 1995: 153).

2.2.1.2.3.1. Посредно лоцирање

У нашем електронском корпусу забележено је свега 6 примера употребе акузативне конструкције у функцији адвербијалне локационе допуне неког од локационих глагола разматраних у овом поглављу, и то конструкција „уз + акузатив”, којом се означава посредна локализација према критеријуму удаљеност.

1) Уз + акузатив

Конструкција „уз⁴⁶¹ + акузатив” употребљава се, осим уз динамичке, и уз статичне глаголе, какви су глаголи који су предмет нашег разматрања. Она се тада користи за нечије посредно лоцирање, и њом се означава да се простор у који се неко смешта налази у непосредној близини⁴⁶² појма означеног именицом у акузативу (в. Стевановић⁴1989: 405; Пипер и др. 2005: 216⁴⁶³). У нашој грађи забележена су свега два примера употребе конструкције „уз + акузатив” у функцију адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети*, и то у књижевноуметничком и новинарском функционалном стилу српског језика:

I) (333) Први дани пролажаху му у млађаном несташлуку. *Но чим је дуље боравио уз море*, буктијаше све јача страст и захваташе његов млади живот (Ћипико 2, 119, АУФ);

II) /;

III) /;

IV) (334) Са боцом плина на леђима, у балону једноседу, наш познати уметник Драгољуб Замуровић сатима је летео над војвођанском равницом и

---

⁴⁶¹ Предлог уз употребљава се само уз акузатив.

У РМС за уз се наводи: „предл. с ак. *показује 2. а. правац кретања или место мировања сасвим блиско нечему: дуж; поред, при, крај*”, и исто у РСЈ: „предл. (с ак.) *показује 2. а. правац кретања или место мировања сасвим блиско нечему: дуж; поред, при, крај: стајати један уз другог; бити уз пећ*”

⁴⁶² Конкурентне су јој генитивне конструкције – „*блizu + генитив*”, „*крај + генитив*” и „*поред + генитив*”.

⁴⁶³ И. Антонић сматра да је таква употреба конструкције „уз + акузатив” врло ретка, и да се може срести у језику тек понеког писца, те наводи примере само из дела С. Велмар Јанковић, са статичним глаголима међу којима нема ниједног из наше грађе (в. Пипер и др. 2005: 216).

Међутим, наша грађа бележи примере такве употребе ове конструкције, иако их је само два, и то један из књижевноуметничког стила, код И. Ћипика, а други из новинарског стила, што је важно јер показује да је наведена конструкција у употреби у свакодневном језику савремених говорника српског језика.

Бердапском клисуром да би фотоапаратом дочарао дунавско приобаље, живот и обичаје људи који живе уз реку (Политика, 20. јануар 2008, ЕКМАТФ);

V) /.

У оба примера из наше грађе у акузативу конструкције „уз + акузатив” налазе се именице чија је семантика ’водена површина’ – *море* и *река*, а које означавају делове спољашњег простора у чију непосредну близину се неко смешта.

2.2.1.2.4. Инструментал

Инструменталом, који је један од периферних падежа, у српском језику се исказује и просторно значење, како без предлога тако и са предлогом. Од пет инструменталних предлошко-падежних конструкција (са предлозима *међу*, *пред*, *за*, *над* и *под*)⁴⁶⁴ са локационим значењем, у нашем електронском корпусу забележене су: „*под* + инструментал”, „*међу* + инструментал”, и „*пред* + инструментал”, а њима се врши посредно лоцирање.⁴⁶⁵

Уз глаголе *боравити* и *живети* у нашој грађи су забележене конструкције „*под* + инструментал” и „*међу* + инструментал”, којима се означава нечија посредна локализација.

2.2.1.2.4.1. Лоцирање доњом/горњом страном локализатора

И инструменталном конструкцијом „*под* + инструментал”, као и генитивном „*испод* + генитив”, означава се посредна локализација према критеријуму доња/горња страна појма.

1) *Под* + инструментал

Конструкција „*под*”⁴⁶⁶ + инструментал”, као и раније разматрана, њој конкурентна, конструкција „*испод* + генитив”, користи се за нечије посредно

---

⁴⁶⁴ В. Белић 2006²: 285.

⁴⁶⁵ У нашем електронском корпусу забележено је 14 уноса који потврђују употребу инструменталне конструкције као адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе (*живети* (11), *боравити* (3)).

⁴⁶⁶ У РМС за *под* се наводи: „предл. [...] **II.** са самосталном речју у инстр. изриче **1.** лице, место, простор којему се с доње стране налази ко, што или се догађа, збива што [...] **5.** место,

лоцирање. Наиме, када је употребљена уз статичне, локационе глагле, какви су разматрани *боравити* и *живети*, њоме се означава да се неко смешта у простор који се налази испод појма означеног именицом у инструменталу, односно испод његовог доњег дела (в. Белић 1998: 94; Белић 2006²: 285; Стевановић ⁴1989: 477–478; Пипер и др. 2005: 249–250).⁴⁶⁷ Именице у инструменталу ове конструкције, употребљене у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети*, како показују наши примери, означавају предмете или делове неке материје, који се схватају као слојеви. Примери овакве употребе конструкције „под + инструментал” уз глаголе *боравити* и *живети* забележени су у књижевноуметничком, научном и новинарском функционалном стилу српског језика:

I) (335) А у Бечеју, капетан, богати, Петар Зако, који је викао да се он није родио да буде Циганин, и *живи под чергама*, и проси у страном свету, него да хоће да буде господин, што је и досад био (Црњански 2, 426, АУФ);

II) (336) У Малој Азији и на оближњим острвима Хефест је господар ватре која избија из земље, али не вулканске. Веровало се да *борави под земљом* и да се његове ковачнице налазе на местима где избијају термални извори и запаљиви гасови (Срејовић, Цермановић Кузмановић 1987, 480); (337) Леска је и дрво знања. Ко би метнуо у уста месо од змије која *под леском живи*, разумео би говор животиња; а ко би појео срце те змије, томе би свака травка рекла од чега је лек (Чајкановић 1973, 7);

III) /;

IV) (338) Откако је добар део срушен пре око пола године, ова насеобина нарасла је на још четрдесетак барака у којима су се, кажу староседеоци, сместили

простор с доње стране којег се налази ко, што или се догодило нешто”, а у РСЈ: „предл. (с ак. и INSTR.) [...] II. са речју у INSTR. означава: 1. лице, предмет, место и сл. са чије се доње стране налази неко или нешто, односно испод којег се нешто збива: *осећати под ногама, стојати под звездама, чекати под кулом*”.

Такође, треба указати и на запажања А. Белића да су стари предлози *под*, те *над* и *пред* били прилози, који су означавали меру, и то за колико је неко испод нечега, односно изнад или испред нечега, а да они у савременом српском језику имају значење места (в. Белић 1998: 94; Белић 2000²: 176; Белић 2006²: 285).

⁴⁶⁷ Осим тога, А. Белић истиче да је то простор у непосредној близини појма према ком се одређује, а који је означен именицом у инструменталу (в. Белић 2006²: 285).

махом људи који су некада живели код Старог сајмишта и под „Газелом” (Политика, 09. децембар 2009, ЕКМАТФ);⁴⁶⁸

V) /.

У конструкцији „под + инструментал”, која има функцију адвербијалне локационе допуне, налазе се именице са значењем ’грађевинска конструкција’ – *Газела* (назив моста) и ’биљка’ – *леска*.⁴⁶⁹ Из примера је јасно да су дрво и мост појмови који се посматрају као предмети испод којих се неко смешта. Пример са именицом *леска* у инструменталу конструкције „под + инструментал” која има функцију адвербијалне локационе допуне захтева додатни коментар будући да је субјект у примеру исказан именицом која означава животињу. Стога се конструкција „под леском” може тумачити као да означава простор који се налази испод надземног дела леске (крошње, а на површини Земље) или простор који се налази испод подземног дела леске (стабла, корена, испод Земљине површине), те који имплицира затвореност са свих страна, односно унутрашњост.⁴⁷⁰

Такође, значење предмета има и именица *черга*⁴⁷¹ употребљена у инструменталу конструкције „под + инструментал” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *живети*, а наведеном конструкцијом означава се да се неко смешта у простор испод черге. Међутим, с обзиром на семантику *черге* – да је реч о привременом објекту за боравак направљеном од платна – јасно је да се неко не смешта испод доње површине тог објекта, већ испод оног дела платна који наткрива одређени простор, те да се имплицира смештеност у унутрашњости тог објекта.⁴⁷²

У наведеним примерима забележена је и употреба именице *земља* у инструменталу конструкције „под + инструментал” која има функцију

---

⁴⁶⁸ Овај пр. наведен је и под бр. 310.

⁴⁶⁹ Именице те семантике забележене су и у конструкцији „испод + генитив” која је конкурентна овде разматраној конструкцији „под + инструментал”.

⁴⁷⁰ Да је субјекат исказан именицом која означава људско биће, то не би било могуће.

⁴⁷¹ У РМС *черга* се одређује као – 1. *цигански шатор*, а исто и у РСЈ – *цигански шатор*: циганска ~.

⁴⁷² Такав случај био би и када би у инструменталу конструкције „под + инструментал” била употребљена именица сличне семантике, нпр. *шатор*, односно именице којима се означава горњи део неког трајног стамбеног објекта.

У Пипер и др. 2005 наводи се да је реч о спољашњости локализатора, иако је јасно да је, када се у инструменталу ове конструкције употребљавају именице ове семантике, реч о унутрашњости (в. Пипер и др. 2005: 250).

адвербијалне локационе допуне глагола *боравити*, којом се, као и код примера са овом именицом у генитиву конструкције „*испод* + генитив” означава да се неко смешта у простор испод слоја одређене материје. Будући да је испод тог слоја земље простор у који се неко смешта у форми рупе, окружене са свих страна земљом, овом конструкцијом са наведеном именицом у инструменталу, такође, имлицира се унутрашњост.

2.2.1.2.4.2. Лоцирање према више локализатора

Посредна локализација према више локализатора означава се конструкцијом „*међу* + инструментал”.

1) *Међу* + инструментал

Просторно, локационо значење има и конструкција „*међу* + инструментал” (в. Белић 2000¹: 412–413; Белић 2006²: 185; Стевановић ⁴1989: 469–470), којом се врши нечије посредно лоцирање. Њоме се означава да се неко смешта у простор који је са више страна ограничен појмовима означеним именицом, увек у множини, у инструменталу конструкције „*међу*⁴⁷³ + инструментал” (в. Белић 2000¹: 413; Белић 2006²: 286; Пипер и др. 2005: 249). Овој конструкцији је у одређеним случајевима конкурентна конструкција „*између* + генитив”. Примери употребе конструкције „*међу* + инструментал” у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети* забележени су у нашем електронском корпусу само у књижевноуметничком и научном стилу:⁴⁷⁴

I) (339) Мени је овде лепо. Пре четири године жена и ја смо некако скупили мало пара, узели кредит и почели да дижемо кућицу изван града. Овде је то велики луксуз. У Београду сам живео *међу душановачким кућерцима*, па бих то хтео и ту (Михаиловић 2005, 9);

---

⁴⁷³ У РСАНУ за *међу* се наводи: „предл. (са инстр. и ак.) **1. а.** указује на средњи положај у односу на два или више предмета 1) (са инстр., дијал. и ак.) као место на коме се нешто налази”.

А. Белић указује на значење мере некадашњег предлога *међу*, а који у савременом српском језику значи „између – места, једнако удаљених тачака, односно ’подједнако удаљен од једне и друге стране’ (Белић 2000¹: 413).

⁴⁷⁴ У нашем електронском корпусу забележено је укупно 12 уноса за употребу конструкције „*међу* + инструментал” у функцији адвербијалне локационе допуне неког од разматраних локационих глагола. Највише их је за такву њену употребу уз глаголе *боравити* (2) и *живети* (8).

осим овог, у електронском корпусу забележен је и пример који потврђује употребу заменице *ми* у инструменталу множине у конструкције „*међу* + инструментал” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *боравити*; њоме се упућује на одређене особе, укључујући и говорника:

(340) Проговорио бих неколико речи о Јањи. *Док је боравила међу нама*, овде у Лаушевој кули, и док нас је подмиривала, не видесмо у својој простоти и халапљивости шта имадосмо. Кад је госпођа отерала и кад то сазнадосмо по повратку са војне против разбојника из Усоре, отворише нам се очи (Ненадић 1, 18, АУФ);

II) (341) Прича се да је Ахил заволео Дејдамију у време *кад је, преобучен у женске хаџине, боравио међу Ликомедовим кћерима* и да је Неоптолем плод њихове тајне љубави. (Срејовић, Цермановић Кузмановић 1987, 107); (342) Кроз мало времена прочу се по свој Гори Светој, да је син српскога владоца оставио господство и државу, и дошао *да живи међу испосницима* (Милићевић 1913, 20–21).

Од наведених примера, а и од свих у електронском корпусу за употребу конструкције „*међу* + инструментал” у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *боравити* и *живети* свега један потврђује употребу именице у инструменталу ове конструкције којом се означава предмет. Наиме, у првом примеру из књижевноуметничког стила у инструменталу разматране конструкције употребљена је именица *кућерак*, обавезно у множини, чија је семантика ’грађевински објекат, зграда’, те се тако неко лоцира у простору (који се имплицира као унутрашњи, као део, унутрашњост стамбене зграде) који се налази између више зграда, односно окружен њима са бар две стране. Конструкцији „*међу* + инструментал” у чијем инструменталу је именица са значењем предмета, као у разматраном примеру, у потпуности је конкурентна конструкција „*између* + генитив” (како са именицом којом се означава такав појам у множини или са две именице у једнини у саставном напоредном односу).

Међутим, то се не би могло рећи за примере у којима се у инструменталу конструкције „*међу* + инструментал”, у множини, налази именица чије је значење ’особа’, односно заменица којом се на такву именицу упућује, како је то у свим

осталим наведеним примерима – (Ликомедова) *кћи, испосник; ми, јер* инструментал ту уноси и нијансу социјативности⁴⁷⁵ (в. Пипер и др. 2005: 249)⁴⁷⁶.

2.2.1.3. Локационе⁴⁷⁷ клаузе као адвербијалне локационе допуне

Локацију, која се обавезно експлицира уз одређене глаголе локационе семантике, могуће је у српском језику исказати и локационим клаузама, што потврђују и примери из нашег електронског корпуса. Оне су, међутим, знатно мање заступљене од предлошко-падежних конструкција и прилошких јединица (прилога и прилошких синтагми) у тој функцији – у нашој грађи забележено је свега 11 таквих примера⁴⁷⁸.

Међу њима је само један пример који потврђује да оне ту функцију врше самостално, док остали показују да је врше у споју са корелативом, исказаним неким заменичким прилогом (в. Кликовац 2011; Пипер 2010: 390-392, 396; Белај 2009)⁴⁷⁹, а њихова предикација је увек дескриптивна (в. Ружић 2007: 331, 339)⁴⁸⁰.

Као корелативи локационих клауза у нашој грађи јављају се заменички прилози за упућивање на простор 2. лица, саговорника – *ту*, те на простор 3. лица, који је удаљен и од говорника и од саговорника – *онамо* и *тамо*. Њихово значење локације је уопштено, недовољно одређено, те се оно конкретизује локационом

---

⁴⁷⁵ Међутим, у наведеним примерима не би било могуће заменити конструкцију „*међу* + инструментал” конструкцијом „*с(а)* + инструментал” јер би се тиме укинула локациона семантика глагола.

⁴⁷⁶ Такође, И. Антонић наводи и да „код генитива с предлогом ИЗМЕЂУ, поред идентификације места, постоји и представа о одмеравању места према крајњим границама с обе стране, а инструменталом с предлогом МЕЂУ остварује се искључиво идентификација места без представе о таквом одмеравању” (Пипер и др. 2005: 249).

⁴⁷⁷ У сербокроатистичкој литератури ове клаузе називају се месне или спацијалне, односно просторне. Будући да су ови термини прешироки, одлучили смо да у нашој анализи примера који потврђују употребу клауза локационе семантике као допуна локационих глагола користимо назив локациона клауза (в. поделу просторних клауза у Пипер, Клајн 2013: 505).

⁴⁷⁸ То је тек 0.48% од укупног броја уноса (2289) у нашем електронском корпусу за све јединице којима се исказују адвербијалне локационе допуне.

⁴⁷⁹ Д. Кликовац у овом раду даје преглед разматрања месних реченица у сербокроатистичкој литератури (в. Кликовац 2011).

Осим поменутих аутора у наведеном раду Д. Кликовац, и други аутори граматичких и синтаксичких студија разликују примере у којима се спацијална клауза уводи у реченицу везујући се непосредно или посредно, преко заменичког прилога, корелатива, за локациони глагол у функцији предиката главне реченице (Ковачевић 1991: 72–72; Барић и др. ²1997: 481; Симић Јовановић 2002²: 1432–1443; Ружић 2007: 338–340; Мразовић 2009: 580; Чиргић, Прањковић, Силић 2010: 304; Пипер, Клајн 2013: 505–506). Исп. и Кордић 1995: 239.

Да су примери са корелативима заступљенији од оних без њих указује се и у Кликовац 2011: 58 (где се упућује и на такав закључак у Стевановић ⁴1989: 882).

⁴⁸⁰ В. и Ружић 2006¹:167 и Грицкат 2004: 79.

клаузом (в. Кликовац 2011: 55–63)⁴⁸¹. Будући да се у нашим примерима овим корелативима означава иста врста места као и прилогом који уводи локациону клаузу (што је и најчешћи случај⁴⁸²) – локација (место налажења), они су у свим примерима из наше грађе изостављиви (исп. Кликовац 2011: 59)⁴⁸³, али употребом корелатива истиче се садржај зависне везе (в. Пипер 2010: 392).

У нашем електронском корпусу забележено је највише примера употребе локационих клауза у допунској адвербијалној функцији, самостално или са корелативом, уз један од глагола из ове групе – само уз *живети*. Примери су забележени у свим функционалним стиливима српског језика, осим у административном:⁴⁸⁴

I) (343) Јер, ако је роботски свет понављање атлантиданског, овај је био једнако рђав као и роботски. Ако је онај завршио катаклизмом, неизбежна је и катаклизма имитације, и најзад, људи нису имали ни последњу шансу за спасење. Јер, како су могли наћи неког *ко је живео тамо где и богови?* (Пекић 2011, 484);

(344) Међутим, на раскрсници Балканске и улице Народног фронта, Адам се предомисли. *У близини је становао* Покимица и он реши да прво утврди *живи ли он заиста онамо где му је Тиосављевић и рекао* (Петровић 2000, 244);

II) (345) На почетку могу доћи и деиктичке ријечи: [396] *Тамо гдје се ливада уклињавала у шуму живио је || старац Вељко* (Тошовић 2001, 287);

III) /;

IV) (346) „Имали смо деведесетих политику која је срљала и упала у замке и последице тога ми и данас трпимо ... *Управо због такве политике срљања наши сународници данас не живе тамо где су вековима живели*”, рекао је Тадић додајући да „само политиком стварног, а не лажног патриотизма ми бранимо наше интересе” (Политика, 07. март 2008, ЕКМАТФ);

V) (347) Да ли жалиш, у неком тренутку да ли си зажалио што си одабрао да *живиш у Београду?* Па, ретко који Крајишник кад дође у Београд каже „Мени

---

⁴⁸¹ Исп. и Пипер 2010: 392.

⁴⁸² В. Пипер 2010: 395.

⁴⁸³ О синкретизму значења корелатива и прилога који уводи месну клаузу в. у Грицкат 2004: 272–273.

⁴⁸⁴ У нашем електронском корпусу забележено је 7 уноса који потврђују такву њихову употребу уз глагол живети (од укупно 11 уноса за све локационе глаголе).

се ово свиђа“. Стицај околности животних, судбина животна те нанесе *на живиш* ту где живиш и то је то. (ЈИРС 2008, DW_A0010, 40.44–44.24 мин., аутор и Сл. Т.); (348) Мада сам, значи, дошла на студије, завршила ту своју вишу школу и вратила се натраг у Крајину, била тамо годину дана с намером да и *живим* тамо где ми живе родитељи, сестра, породица (ЈИРС 2008, DW_A0037, 64.51–65.10 мин., С. М.).

У свим наведеним примерима локациона клауза јавља се у споју са корелативом, исказаним заменичким прилогом, а најчешће је то *тамо* (у 5 примера)⁴⁸⁵. Њиме се изражава статички аспект локализације, те је синонимичан са *онде*,⁴⁸⁶ односно означава се нечије смештање у простор који је удаљен и од говорника и саговорника.⁴⁸⁷

У једном примеру забележен је прилог *ту*⁴⁸⁸, који се користи за упућивање на простор говорног лица, и којим се означава статички аспект локализације.⁴⁸⁹

Затим, у једном примеру је забележен прилог *онамо*. Иако се њиме примарно исказује динамички аспект локализације⁴⁹⁰, он се овде употребљава за изражавање статичког аспекта локализације⁴⁹¹ – њиме се упућује на простор који је удаљен и од говорника и од саговорника, у којем се неко лоцира.

У већини наведених примера предикати управне у зависне реченице су идентични (исп. Ружић 2010: 112, фуснота 21), било да је у он у локационој клаузи исказан или елидиран.⁴⁹² Када је реч о њеном положају у сложеној

---

⁴⁸⁵ С. Кордић, према подацима фреквенцијског речника, наводи да се, када је реч о фреквенцији заменичких прилога, прилог *тамо* заступљен са 20.5%, који означава и динамичност и статичност (в. Кордић 2003: 83–84).

⁴⁸⁶ Исп. Кордић 2003: 85.

Д. Кликовац такође указује на синонимност *тамо* и *онде* са значењем места (статичност), и истиче да је *тамо* фреквентнији од *онде* (в. Кликовац 2011: 56, фуснота 12).

⁴⁸⁷ Д. Кликовац напомиње да „заменички прилози 3. лица сугеришу да је место о којем је реч непознато, те да се мора додатно одредити (месном реченицом)” (Кликовац 2011: 58).

⁴⁸⁸ С. Кордић наводи да је, према подацима из фреквенцијског речника, *ту* први по заступљености (44.5%) (в. Кордић 2003: 83).

⁴⁸⁹ С. Кордић наводи да чак у 95% примера из њене грађе *ту* означава статички аспект локализације (в. Кордић 2003: 90).

Треба напоменути да је њему конкурентан *овде*. Међутим, С. кордић напомиње да *овде*, за разлику од *ту*, прецизније, више ограничава место (в. Кордић 2003: 86–88).

⁴⁹⁰ В. Кордић 2003: 81, 93–94.

Када је реч о његовој фреквентности, С. Кордић наводи да је он међу осталим прилозима заступљен само са 1% (Кордић 2003: 83).

⁴⁹¹ Исп. Пипер 1988: 33, 42.

⁴⁹² Елизија је могућа баш због њихове идентичности.

реченици, у свим примерима, осим у једном (бр. 345)⁴⁹³, локациона клауза и корелатив налазе се у постпозицији предиката управне реченице.

2.2.2. ЛОКАЦИОНИ ГЛАГОЛИ – ПРЕБИВАТИ И ДР.

У овом поглављу разматрамо адвербијалне локационе допуне глагола деривираних од глагола. То су: *бавити се* (забавити се); *живовати* (живети); *обитавати*; *одседати* (седати), *одседнути/одсести* (седнути/сести); *поборавити*, *поборављати* (*боравити*); *пребивати* (бивати); *осванути* (сванути); *освањивати* (свањивати)^{494 495}.

Они чине свега 9.7% од свих уноса у нашем електронском корпусу – за 9 глагола од 11 (за два није било потврда) забележено је 222 уноса, од укупно 2289.⁴⁹⁶

У свим случајевима мотивни глаголи имају локационо, односно спацијално значење, било да је оно њима примарно или не.

Разматрани глаголи означавају ситуацију 'А се налази у (на) месту В (у временском периоду t)'.⁴⁹⁷

Наведени глаголи се на семантичком плану значајније не разликују од глагола *боравити*. У њиховој семантичкој структури уз архисему „налазити се” по важности се истиче сема локације; сема времена код неких може заузимати хијерархијски битну позицију, док је код других пресупонирана, и уз њу се, у семантичкој структури неких од наведених глагола, може наћи квантитативна сема „мало”. Осим тога, у семантичкој структури ових глагола налазе се и информације о непрелазности.

⁴⁹³ Међутим, наведени пример преузет је из лингвистичке студије.

⁴⁹⁴ У Прилогу в. како су лексикографи у РСАНУ и РМС дефинисали разматрана значења ових глагола, указујући у неким дефиницијама на обавезну експликацију места.

⁴⁹⁵ Код неких глагола мотивни глагол је прозиран, док је код неких других ситуација нешто компликованија, па захтевају додатни коментар.

Глагол *бавити се*, добијен је, према Скоку депревербацијом од глагола *забавити се* (в. Скок 1971: 124), а *обитавати* вероватно од *обитати* – Клајн за -авати наводи да је наставак несвршених глагола, који се помоћу њега добијају од свршених (в. Клајн 2003: 364), међутим, Скок сматра да је он деноминал (Скок 1971: 160).

⁴⁹⁶ Заступљеност по глаголима је следећа: *бавити се* (28); *живовати* (1); *обитавати* (32); *одседати* (45), *одседнути/одсести* (66); *пребивати* (33); *осванути* (15); *освањивати* (2)

Нема уноса за *поборавити* и *поборављати*, који су у ову групу ушли на основу својих семантичких одлика, нити су у реченицама српског језика наведени примери који потврђују ово њихово значење.

Као и код глагола *боравити*, и овде су на семантичком плану обавезни агенс и локација, који се на синтаксичком плану реализују као субјекат, који има обележје „живо” („човек” или „животиња”), и адвербијална локациона допуна.

Структурно посматрано, разматрани глаголи, који могу бити и свршени и несвршени, имају могућност употребе у свим глаголским облицима (мада су само неки потврђени у примерима), а у нашим примерима углавном заузимају позицију предиката.

У наставку излагања размотрићемо типове јединица којима се исказују њихове адвербијалне локационе допуне.

2.2.2.1. Прилошке јединице као адвербијалне локационе допуне

Прилошке јединице, прилози и прилошке синтагме, јављају се и као адвербијалне локационе допуне локационих глагола деривираних од других глагола, најчешће такве семантике. Међутим, наш електронски корпус показује да, поред тога што примат у тој улози имају прилози у односу на прилошке синтагме, уз глаголе ове групе⁴⁹⁷ поменуте прилошке јединице имају знатно мању фреквенција него уз глаголе прве групе.

Наиме, у корпусу је забележено укупно 47 таквих прилошких јединица, од чега су чак 46 прилози и само једна прилошка синтагма, што чини само 9.22% од укупног броја прилошких јединица којима се исказују адвербијалне локационе допуне уз све локационе глаголе из наше грађе (510 уноса).

У нашем електронском корпусу забележени су само примери употребе заменичких прилога, односно прилошких синтагми са њима, у функцији адвербијалне локационе допуне, а приметна је и њихова слаба заступљеност у одређеним функционалним стиловима српског језика, односно незаступљеност (административни и разговорни стил).

---

⁴⁹⁷ Треба напоменути да у корпусу немамо потврде употребе прилошких јединица као адвербијалних локационих допуна уз глаголе *живовати*, *освађивати*, *поборавити* и *поборављати*.

Из РСАНУ нисмо преузели примере за употребу прилога као локационих адвербијалних допуна глагола *живовати* јер или нису из опуса српских писаца, или не припадају периоду на који смо се ограничили, а чији је почетак 1900. година.

2.2.2.1.1. Прилози као адвербијалне локационе допуне

Како је већ напоменуто, наш електронски корпус бележи само примере употребе заменичких прилога као адвербијалних локационих допуна глагола из ове групе.

2.2.2.1.1.1. Прилози заменичког порекла

Међу прилозима заменичког порекла који имају функцију адвербијалних локационих допуна глагола из ове групе забележени су: *где, негде, овде, тамо* и *ту*, што потврђују следећи примери из књижевноуметничког, научног и новинарског функционалног стила српског језика:⁴⁹⁸

I) (349) То није имало никакве везе са божјим домом, ми смо се смејали и то је све. Не знам да ли се Господ на нас љутио, али све ми се чини да није, јер су му кућу ионако залили сузама и чемером унесрећени *који ту пребивају из дана у дан*, па мало здравља, младалачког смеха и живота није ту наодмет, да Бог не помисли како је створио један ужасно несрећан свет од кога само вапај допире (Ненадић 1, 34, АУФ); (350) Била је из Пеште, из породице угледног, али не сувише богатог трговца; у очевој кући је и упознала Стефана Ризнића, *који је ту одсео на једном од својих копнених трговачких путовања* (Петковић 2002, 163);

(351) Иначе Исакович је слабо што знао да каже о царствујушчој Вијени! Још мање о народу *који тамо пребива!* Варош као варош! (Црњански 2, 363, АУФ);

(352) И, најзад, кад би време за полазак одосмо на станицу. На растанку, најсрдачнијем који сам упамтио, обећасмо скоро, поновно виђење и кад воз пође дуго махасмо шеширима посматрани са начичканих прозора од радозналих путника. А после, сваки оде на своју страну, сем кума коме воз беше умакао *док се негде бавио* (Васић 1, 15, АУФ);

(353) Секула своју мајку није упамтио, а у седмој години сазнаде, једнога дана док се играо, да му је отац, штабовски трубач Јефрем Ресимић, иако ни часа није боловао, умро наред калдрме ивањичког сокака, недалеко од ракицинице „Код Ужичанина”, *где се бавио увек*, пошто би плехани писак своје сјајне трубе, увезане зеленим гајтаном, остављао у преправљени копоран са крутом и високом

---

⁴⁹⁸ У нашем електронском корпусу забележено је укупно 46 уноса који потврђују употребу заменичких прилога као адвербијалних локационих допуна глагола разматраних у овом поглављу.

јаком од црвене чоје (Васић 1, 49–50, АУФ); (354) Опет сам под сводовима Митровачке пећине. Побеглао сам овде од гнева Макаријевог. Осамео сам се не бих ли чуо одговор на једно једино питање: Како човек може волети своје ближње? Ко ме ли се то Христос обратио? Људима?! Којим људима?! *Где пребивају ти људи?* (Ненадић 1, 130, АУФ); (355) Кваке на собама *где је обитавао* саме од себе су се покретале, а пред његовим двором стајао је дупке мали кружни вихор ковитлајући се непрекидно у себи и мељући све што дохвати (Павић 1985, 179); (356) Било је то његово прво поподне у железничком депадансу „Мирамар”, *где су одседали стјуарди „Ветропе”*. (Великић 2007, 226); (357) Желео сам да будем код Марте и свакако бих прихватио њен позив да нисам исувише добро памтио своје обећање Удби [...] Претпостављао сам да ће они знати *где сам одсео* (Петковић 2002, 351);

II) (358) Било овако или онако, Осман Пасван-оглу, потоњи паша и син погубљенога, утече из Видина у Дукађин, у Арбанију, и *ту се бавио до пред рат 1788–91*. (Новаковић 1906, 334);

(359) Одседати и навраћати својим презентским формама никако не могу именовати садашњу радњу (овремењавање у реченицама Он *одседа у овом хотелу* и Он навраћа код нас у ствари је овакво – у првој: 'КАД ГОД ДО ТОГА ДОЂЕ да он треба *негде да одседне*, он то чини у овом хотелу', а у другој: 'ИМА ПРИЛИКА КАД СЕ ДОГОДИ ово: он наврати код нас') (Ивић 1995, 192);

(360) У целини посматране ове три особине Подунаваца које описује Приск, не морају се посматрати као искључиво словенске. Тим пре, што само подручје *где ова племена обитавају*, својим географским особеностима, намеће одређене животне навике (Живковић 2000, 69);

III) /;

IV) (361) *Овде су својевремено одседали Бил Клинтон и глумци Роберт де Ниро, Вили Смит, Лоренс Фишбурн и музичка икона Мајкл Џексон*. (Политика, 30. април 2009, ЕКМАТФ);

(362) Јер према незваничним резултатима прошлогодишњег пописа становништва (око којих се истина, засад, води жестока јавна полемика): „У Хрватској данас *живи* свега трећина Срба који *су ту обитавали пре рата* ... Свега 4,05 одсто грађана су српске националности.” (НИН, 30. мај 2002,

ЕКМАТФ); (363) Царство сјаја и гламура Монако, Ница, Кан. *Ту живе* или *одседају познати, од принчева и принцеза, до глумаца и спортиста*, већину је немогуће срести јер је све учињено да уживају и (не) брину о својим банковним рачунима (Политика, 07. март 2010, ЕКМАТФ);

(364) Крвожедни вукови, како данас саопштавају новине, лако су прескочили бодљикаву мрежу и упали у ограђени део *где су, поред оворених кавеза, пребивали муфлони и јелени* (Политика, 20. децембар 2000, ЕКМАТФ);

(365) Нека појашњења тога *где заправо обитавају безбројни „Марвелови” хероји*, који се шетају кроз галаксије и димензије, могу се наћи у другом тому франшизе „Икс-мен”, који ће ускоро стићи у књижаре. – Посреди су приче издате између 1979. и 1981 [...] Те приче је писао Крис Клермонт и у њима се појављује идеја паралелних универзума и Земље 616, **на којој живе** „Марвелови” суперхероји (Политика, 15. април 2014, 36075/20); (366) Желео је да себи одузме живот спаљивањем у центру Ниша, пред Градском већницом и кабинетом градоначелника, како би му коначно неко можда и поверовао да се потуца од немила до недрага, да не зна *где ће да заноћи, а где ће да осване*⁴⁹⁹ (Политика, 15. јануар 2007, ЕКМАТФ); (367) У соби *где су осумњичени одседали*, полиција је пронашла део украдених предмета, које је вратила власницима, док су новац трошили на куповину гардеробе и хероина (Политика, 31. јул 2006, ЕКМАТФ); (368) Боравак Клинтона у Нигерији протекао је уз изузетно опсежне мере безбедности. Председник није смео да се макне из Абуџе где је „Никон”, хотел *где је он одсео*, био под војним обезбеђењем (Политика, 29. август 2000, ЕКМАТФ);⁵⁰⁰

V) /.

Наведени примери потврђују да се уз глаголе из ове групе као адвербијалне локационе допуне употребљавају прилози *овде, ту* и *тамо*, који означавају проксимал, медијал и дистал. Њима се означава нечије смештање у простор

---

⁴⁹⁹ У наведеном примеру имамо спој енклитике *ће* и глагола *осванути* у конструкцији „*да + презент*”, што је чест случај у разговорном стилу, када се презент употребљава са значењем и функцијом футура I (исп. Станојчић, Поповић ²1992: 377).

⁵⁰⁰ В. и пр. бр. 480.

говорног лица, односно саговорника или простор који је удаљен и од говорног лица и од саговорника, или се упућује на нечију претходно поменути локацију.

Прилогом *негде* локација у коју се неко смешта означава се као неодређена.

Прилог *где*, који је најбројнији од заменичких прилога употребљених у функцији локационе адвербијалне допуне неког од овде разматраних глагола, забележен је у независним упитним реченицама и, чешће, у зависним реченицама локационе семантике, када се њиме упућује на место нечијег налажења.

2.2.2.1.2. Прилошке синтагме као адвербијалне локационе допуне

У нашем електронском корпусу налази се само један пример употребе прилошке синтагме као адвербијалне локационе допуне.

2.2.2.1.2.1. Прилошке синтагме са заменичким прилозима

Поменута синтагма, чији је главни члан исказан прилогом *тамо*, има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *пребивати*, и забележена је у примеру из књижевноуметничког стила:

(369) Највише језе изазивала је у мени прича о Белој пећини. Кажу да *тамо унутра пребива огромна бесловесна звер коју називају дрекалом* (Ненадић, Доротеј, 120, АУФ).

У наведеној прилошкој синтагми прилогом *тамо* простор нечије локације означава се као удаљен од говорног лица, а прилогом *унутра*, као рестриктивнијим, те стога зависним чланом синтагме, прецизира се његов садржај.

2.2.2.2. Предлошко-падежне конструкције као адвербијалне локационе допуне

У функцији адвербијалне локационе допуне и глагола разматраних у овом поглављу најчешће се јављају предлошко-падежне конструкције – у нашем електронском корпусу забележено је 175 уноса која потврђују такву њихову употребу, што је 78.83% од укупног броја уноса за све јединице у таквој функцији (222 уноса).

Забележене су локативне, генитивне и инструменталне конструкције са таквом функцијом.

2.2.2.2.1. Локатив

Будући да се локативом, како је већ напоменуто, исказују месни односи⁵⁰¹, очекивано је то што је међу предлошко-падежним конструкцијама којима се исказују адвербијалне локационе допуне глагола из ове групе највише локативних – од 175 уноса у нашем електронском корпусу који потврђују употребу неке предлошко-падежне конструкције у овој функцији уз наведене глаголе, чак 156 су локативна, што је 89.14%.⁵⁰²

2.2.2.2.1.1. У + локатив

Међу локативним конструкцијама које имају функцију адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе, у нашем електронском корпусу забележен је чак 139 уноса⁵⁰³ за „у + локатив”, што потврђује раније наведену тезу да је ова конструкција најзаступљенија од свих локативних конструкција у означавању локационог значења.⁵⁰⁴

Када је реч о заступљености конструкције „у + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе по функционалним стилевима српског језика, оне нису забележене у административном функционалном стилу, вероватно због семантике глагола које допуњавају, нити у разговорном стилу, а у осталим функционалним стилевима њена заступљеност варира од глагола до глагола – највише их је у новинарском стилу – укупно 59 потврда (*одсести/одседнути* (17), *одседати* (14), *обитавати* (14), *пребивати* (11),

---

⁵⁰¹ О локативу в. разматрања под тачком 2.2.1.2.1.

⁵⁰² Међутим, ако се узме у обзир укупан број (1511) локативних конструкција којима се исказује адвербијална локациона допуна неког од локационих глагола, заступљеност локативних конструкција уз глаголе ове групе и није велика – 10.32%.

⁵⁰³ То је 89.10% од свих локативних конструкција забележених у нашем електронском корпусу у функцији адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе.

Када је реч о заступљености конструкције „у + локатив” уз одређене глаголе, на основу наше електронске базе долазимо до следећих података – *одсести/одседнути* (47), *одседати* (29), *бавити се* (18), *обитавати* (18), *пребивати* (16), *осванути* (8), *освањивати* (2) и *живовати* (1). У нашем електронском корпусу није било потврда за њихову употребу уз глаголе *поборавити* и *поборављати*, нити су примери за то пронађени у РМС (где се наводи само дефиниција уз ове глаголе, не и примери), па ни у ЕКМАТФ.

⁵⁰⁴ В. разматрања о конструкцији „у + локатив” под тачком 2.2.1.2.1.1.

освањивати (2) и *осванути* (1), а нису забележени примери употребе уз *бавити се*, *живовати*, *поборавити* и *поборављати*), затим следи књижевноуметнички стил у ком је забележено укупно 51 потврда, и уз највише глагола из ове групе (*одсести/ одседнути* (24), *одседати* (12), *осванути* (7), *бавити се* (6), *обитавати* (1) и *живовати* (1), док нису забележени примери употребе уз глагол *освањивати* и, што је изненађујуће, *пребивати*), и на крају научни са 29 потврда (*бавити се* (12), *одсести/одседнути* (6), *пребивати* (5), *обитавати* (3), *одседати* (3), а нису забележени примери употребе уз *живовати*, *осванути*, *освањивати*, *поборавити* и *поборављати*).

Са семантичког аспекта посматрано, конструкцијом „у + локатив” означава се место на којем се неко налази – непосредно, као 1) унутрашњост неке грађевине, објекта (50.36%, 70 уноса), или 2) простор који је омеђен границама, који је унутар тих граница (природних, административних и др.) (23.74%, 33 уноса), односно на такве просторе се упућује (заменицама) (25.18%, 35 уноса); или посредно, као 1) простор у чијем одређивању примарни критеријум није ограниченост, већ удаљеност, те је реч о простору који се налази на малој удаљености од некога/нечега (оријентационо значење) (0.72%, 1 унос), али је њихова семантичка разноврсност у оквиру сваке ове групе мања него што је то случај када она допуњава глаголе *боравити* и *живети*.

Стога за адвербијалне локационе допуне глагола из ове групе наводимо да имају значење унутрашњости или оријентационо значење.

2.2.2.2.1.1.1. Непосредно лоцирање

Адвербијалне локационе допуне глагола из ове групе, исказане конструкцијом „у + локатив”, са значењем унутрашњости, било да је реч о простору унутар неке грађевине, објекта, или простору омеђеном одређеним границама, забележене су у књижевноуметничком, научном и новинарском функционалном стилу српског језика, али не и у административном и разговорном.

2.2.2.2.1.1.1.1. Унутрашњи простор грађевине, објекта

Најпре разматрамо примере у којима конструкција „у + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне неког од овде разматраних глагола има значење унутрашњег простора неке грађевине или неког објекта. Додатно их сегментирамо према семантици именица у локативу ове конструкције, односно заменица којима се упућује на именицу одређене семантике у антецеденту.

1) И уз у овом поглављу разматране глаголе у локативу конструкције „у + локатив” у функцији њихове адвербијалне локационе допуне врло су фреквентне именице са значењем 'грађевински објекат, зграда', односно заменице у чијем антецеденту је именица такве семантике, што потврђују примери из књижевноуметничког, научног и новинарског функционалног стила српског језика:⁵⁰⁵

I)⁵⁰⁶ (370) *Одседамо у бенгалу трговца Јорка*, који је на путу, али чије слуге знају да су моји сапутници Јоркови пријатељи, те им отварају све просторије (Петровић 1, 40, АУФ); (371) *Конзулова пратња је одсела у хану, а конзул и господин Пуквил у кући Јосифа Баруха, најбогатијег и најугледнијег Јеврејина у Травнику*, јер велика кућа која се оправљала за Француски конзулат није могла бити готова још за петнаестак дана. *Тако је у малој али лепој кући Јосифа Баруха освануо, на први дан рамазанског Бајрама, необични гост*. Цело приземље куће било је препуштено њему и господину Пуквилу (Андрић 1989, 26);

II) (372) Ђаво и воденица. – Пре свега, пада у очи необично јака веза ђавола са воденицом. У многим описима ђавола или се изриком каже *да се он најрадије бави у воденици* [...] или се то претпоставља (Чајкановић 1973, 196); (373) Змијски цар у источнословенским веровањима и предањима има златне рошчиће, златну главу, златан прстен; буг. предања приповедају о змају са златним крилима испод пазуха, *који обитава у златним палатама*, а такође о змији која излази из

---

⁵⁰⁵ У нашем електронском корпусу забележена су укупно 24 уноса која потврђују употребу таквих именица у конструкцијама „у + локатив” којима се исказује адвербијална локациона допуна неког од овде разматраних глагола (*одсести/одседнути* (11), *одседати* (6), *обитавати* (2), *ребивати* (2), *осванути* (2), *бавити се* (1)).

⁵⁰⁶ Када је реч о редоследу примера, треба додатно напоменути да су они навођени према азбучном реду глагола од којих су деривирани они у примерима, а затим, када су тако груписани, и према азбучном реду ових, наведених, деривираних глагола.

земље на Велику суботу и држи у чељустима чудесан златни –» камен (ономе ко га се дочепа, оствариће било коју жељу) (Толстој, Раденковић 2001, 205); (374) Из Цариграда [Свети Сава] дође водом у Несебар (Mesembria, на Црном мору), где га је очекивала пратња коју је пред њега изаслао пријатељ његов, цар загорски Асен II. С великом почашћу одатле пропрате га Асенови људи до у Трново, где га дочека сам цар, и замоли да *одседне у његовом топлом двору*, пошто је била велика студен (Милићевић 1913, 50–51);

осим тога, у нашем електронском корпусу забележени су и примери из књижевноуметничког стила у којима се у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе налазе анафоричке заменице, именичке и придевске, у чијем је антецеденту именица са значењем ’грађевински објекат, зграда’:

(375) Палата у којој је Сењавин био смештен некада је припадала млетачком провидуру; с обзиром на то да су у *њој, последњих година, одседали тек они који су знали да су крајње привремени гости*, била је прилично запуштена (Петковић 2002, 48–49); (376) Онда се 1999. године у Вилу „Мир” уселио Слободан Милошевић, тада председник СРЈ, пошто је НАТО бомбардовао бившу Титову резиденцију у Ужичкој 15, у *којој је дотада пребивао* (Политика, 27. новембар 2008, ЕКМАТФ);

III) /;

IV) (377) Житељи овог дела Ферентара, њих око 1.000 (више од половине су деца), који *обитавају у старим, запуштеним бетонским зградама одређеним за рушење*, дошли су до ивице стрпљења. Будући без посла, не уживајући никакве социјалне потпоре, они живе у овим зградама без воде, без плина. Струја им је била једини спас. Али, немајући пара – били су принуђени да је краду (Политика, 17. новембар 2006, ЕКМАТФ); (378) Председник СФРЈ Јосип Броз приликом својих долазака у Црну Гору није заобилазио Милочер. У *краљевском летњиковцу је одседао* док није изграђена вила „Галеб” у Игалу (Политика, 27. мај 2001, ЕКМАТФ); (379) За наредне три недеље, колико ће овога пута боравити у Румунији, краљ Михајло има веома испуњен програм свакојаким активности: сусрета, добротворних акција, разговора. Одсео је у дворцу „Елизабета”, у коме је 30. децембра 1947. својеручно потписао абдикацију на председнички трон

(Политика, 24. мај 2001, ЕКМАТФ); (380) У синоћном пожару је повређено десеторо људи [...] *Према још контрадикторним рапортима, у настрадаој кући су пребивале 23 особе* (Политика, 09. март 2007, ЕКМАТФ);

такође, у нашем електронском корпусу забележени су и примери из новинарског функционалног стила српског језика у којима се у локативу ових конструкција у функцији адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе налазе анафоричке заменице, именичке и придевске, у чијем је антецеденту именица са значењем 'грађевински објекат, зграда':

(381) – Говорила сам клинцима да оду каквим-таквим кућама и склоне се из ледаре у какву се претворило њихово привремено склониште. Занемела сам када ми је двоје малишана рекло да је барака *у којој су у Новом Београду обитавали недавно изгорела* (Политика, 09. јануар 2009, ЕКМАТФ); (382) Други пут сам ушла у њу 1961. године уочи Београдске конференције несврстаних земаља, обилазећи, службено, све куће које су биле погодне *да у њима одседну гостујући шефови држава*. Адаптацију је радила војска. Хтели су да је претворе у хотел, али је после преправке постала ни хотел ни вила (Политика, 16. јун 2009, ЕКМАТФ);

V) /.

У наведеним примерима у локативу конструкције „у + локатив”, која има функцију адвербијалне локационе допуне разматраних глагола, а лоцира се људско биће, забележене су различите именице које припадају овој семантичкој подгрупи. Најфреквентнија је неутрална – *кућа* ('грађевински објекат за пребивање људи, стамбени објекат'). Ту је и *зграда*⁵⁰⁷ ('већи, обично вишеспратан, грађевински објекат за пребивање људи, са више стамбених јединица'), те именице којима се означавају специфичне врсте кућа – *бенгало* [*бунгалов*]⁵⁰⁸ ('мањи грађевински објекат за повремено боравак људи (обично ради одмора), обично направљен од слабијег (дрвеног) грађевинског материјала') и *летњиковац* ('грађевински објекат за повремено боравак људи (у одређеним

---

⁵⁰⁷ У РСАНУ *зграда* се дефинише на следећи начин – **1. а.** обично већа грађевина за становање, за јавне установе и сл., кућа.

⁵⁰⁸ Именица *бенгало* из примера је добијена фонетском транскрипцијом. Међутим, у савремени српски језик није ушла у том облику, већ као *бунгалов*, што је добијено правописном транскрипцијом. Именица *бунгалов* није забележена у РСАНУ и РМС, али јесте у РСЈ где се наводи – **„а.** туристичка кућица од лаког материјала. **б.** приземни летњиковац од лаког грађевинског материјала окружен верандом у Индији и на Далеком истоку”.

периодима, обично ради одмора’), односно грађевински објекат специфичне намене – *воденица*⁵⁰⁹ (’грађевински објекат у којем се налази постројење за млевење жита које покреће вода’), у којем могу боравити људи. Такође, забележене су и маркиране, позитивно вредноване *двор* и *палата*⁵¹⁰.

Такође, у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе може се наћи анафоричка, именичка или придевска, заменица у чијем антецеденту се налази именица са значењем ’грађевински објекат, стамбени објекат’, каква је именица *кућа*, затим *барака*⁵¹¹ (’грађевински објекат за (обично привремено) пребивање направљен од слабијег, дрвеног грађевинског материјала’), и маркиране, позитивно вредноване – *палата* и *резиденција*⁵¹².

2) Узимајући у обзир семантику глагола⁵¹³ уз које се употребљава конструкција „у + локатив” у функцији њихове адвербијалне локационе допуне, не изненађује податак да су најфреквентнији примери који потврђују употребу именице са значењем институције у локативу те конструкције, односно анафоричке заменице у чијем антецеденту се налази именица те семантике. Примери њихове употребе забележени су у књижевноуметничком, научном и новинарском функционалном стилу српског језика.⁵¹⁴

I) (383) Елиминишући Европљане дошао је до хотела Кинг Џорџ (King George), др Јулијуса Упенкамфа (Juliusa Upenkampfa) и описа који је одговарао

---

⁵⁰⁹ У РСАНУ *воденица* се одређује као – **1. а.** *млин који покреће вода; млин уопште*. Стога је овде потребно навести и семантичко одређење лексеме млин у РСАНУ – **1.** *назив за разне направе за млевење, ситњење чврстих материјала а. таква направа или постројење за ситно млевење житног зрневља у брашно; зграда у којој се такво постројење налази; исп. воденица (1а).*

⁵¹⁰ У РСАНУ *палата* се одређује као – **1.** *велика, раскошно изграђена и уређена зграда за становање владара, племића одн. имућних људи, дворац.*

⁵¹¹ У РСАНУ *барака* се одређује као – **1.** *лака зграда од дасака за привремене потребе (смештање трупа, заробљеника, болесника и сл.).*

⁵¹² *Резиденција* се у РМС семантички одређује на следећи начин – *место сталног или привременог боравка, пребивалиште, боравиште, стан (обично владара и особа на високом положајима), а у РСЈ – место сталног или привременог пребивалишта, кућа, стан највиших државних функционера, владара, председника влада и других особа с високом положајима; двор, дворац.*

⁵¹³ Већину чине примери који потврђују употребу ове конструкције као адвербијалне локационе допуне глагола *одседати* и *одседнути/одседсти* (в. следећу фусноту).

⁵¹⁴ У нашем електронском корпусу забележено је укупно 39 уноса који потврђују употребу таквих именица у конструкцијама „у + локатив” којима се исказује адвербијална локациона допуна неког од овде разматраних глагола (*одседсти/одседнути* (22), *одседати* (10), *обитавати* (4), *бавити се* (2), *осванути* (1)), што чини 29.10% од укупног броја конструкција „у + локатив” са именицама наведене семантике (134 уноса).

лешу у паркиралишту. Рецепционер је познавао генералног директора Дојче банке (Deutsche Bank) из Келна (Kölna) *који је одседао у Кинг Џорџу (King Georgeu)* кад год је, једном годишње, присуствовао међународној монетарној конференцији (Пекић 1983); (384) Јозефе, Јозефе, када си се родио, био сам изван себе од среће. Одмах сам отпутовао у Лондон. *Одсео сам у једном неугледном хотелу* и сутрадан купио бицикл. Следеће вечери сам се извезао на улице (Басара 2010, 273); (385) Вјенчаше се, и *сјутрадан обоје освануше у дућану*, а за неколико дана пређоше са трговином и уселише се у своју кућу. (Ћипико 2, 87, АУФ);⁵¹⁵

у нашем електронском корпусу забележени су и примери из књижевноуметничког стила у којима се у локативу ових конструкција у функцији адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе налази анафоричка заменица *који* у чијем је антецеденту је именица са значењем институције:

(386) Чим стигох синоћ у Беч, предаде ми портир хотела „Тегетхоф”, *у којем увек одседам*, Ваше писмо; у њему се налазила и Ваша лепа фотографија. Мила и срдачна добродошлица која ме је врло обрадовала! (Миланковић 1, 121, АУФ); (387) Хотел *у коме је одсео* био је дубоко с рђаве стране пруге (Пекић 2011, 176);

II) (388) *Када се Јован Рајић 1758. бавио у Хилендару*, наишао је на „наших древности рукописе”, из неких од њих начинио је изводе и послужио се њима у писању своје велике историје (Скерлић 1, 6, АУФ); (389) Начелна од конкретне интерпретације догађајне појаве може се у српском језику разликовати супротстављањем глаголских облика имперфективног вида одговарајућим облицима перфективног [...] При том долази до овакве граматичке аномалије: исказујући нешто као постојеће у садашњости, онај ко говори, уместо да се служи имперфективном видском верзијом глагола у облику времена садашњег, употребљава перфективну у облику времена прошлог. Егземплификацију том специфичном случају пружа граматичко понашање таквих видских парова као што су одседати – одсести и навраћати – навратити. Одседати и навраћати својим презентским формама никако не могу именовати садашњу радњу (овремењавање у реченицама *Он одседа у овом хотелу* и Он навраћа код нас у ствари је овакво – у првој: 'КАД ГОД ДО ТОГА ДОЂЕ да он треба негде да одседне, он то чини у овом хотелу', а у другој: 'ИМА ПРИЛИКА КАД СЕ ДОГОДИ ово: он наврати код

---

⁵¹⁵ В. и пр. бр. 371.

нас') (Ивић 1995, 192);⁵¹⁶ (390) Влада је 5. фебруара наредила Гундулићу да сазна ко је у Риму испитивао једног Дубровчанина *који је* случајно наишао из Напуља и одсео у крчми „Код сокола” (Самарцић 1983, 218);

осим тога, у нашем електронском корпусу налази се и пример из научног стила у којима се у локативу ових конструкција у функцији адвербијалне локационе допуне овде разматраних глагола налази анафоричка заменица *који* у чијем антецеденту је именица са значењем институције:

(391) Ђурчија им је рекао да се настанио у истом хану *у коме су одсела двојица од тужилаца против Дубровника, Сарајлије Мехмед-баша и Дурак-ћатаб*, и да су му они причали како их је велики везир мудро и подробно поучио шта све да изнесу ли својој тужби (Самарцић 1983, 447);

III) /;

IV) (392) – Располажемо са 104 кревета, али *у овом тренутку у прихватилишту обитава 133 особе*. Хладноћа је главни узрок што незбринуте људи беже са улице, једноставно не могу да издрже ниске температуре. (Политика, 24. фебруар 2009, ЕКМАТФ); (393) Донедавно званична статистика није евидентирала стране туристе *који одседају у хостелима*, а ако се томе додају и власници станова који своје домове, без дозволе, издају у туристичке сврхе, произилази да је веома тешко утврдити стваран број странаца који одседају у Београду (Политика, 25. новембар 2007, ЕКМАТФ); (394) У главном граду Мађарске га је чекао позив града Београда, Велике школе и Српског инжењерског друштва да дође у, прву, посету српској престоници и да одржи предавање великошколској омладини. Тесла је овај позив радо прихватио. *Угледни гост је одсео у хотелу „Имperiјал”, који се тада налазио на простору између нове зграде Филозофског факултета и Капетан-Мишиног здања* (Политика, 16. март 2009, ЕКМАТФ);

и у нашим изворима из новинарског стила забележени су примери који потврђују употребу анафоричке заменице, придевске или именичке, у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од овде разматраних глагола, а у чијем антецеденту се налази именица са значењем институције:

---

⁵¹⁶ Овај пр. наведен је и под бр. 359.

(395) Мурови сапутници су ватрогасци волонтери 11. септембра који данас носе здравствене последице свог ангажмана. Злогласни затвор Гвантанамо *у коме обитавају политички затвореници и активисти Ал Каиде* има далеко бољу здравствену заштиту од хероја 11. септембра а омражена Куба има један од најбољих здравствених система на свету (Политика, 17. новембар 2007, ЕКМАТФ); (396) За разлику од хотела и одмаралишта у друштвеном власништву, они приватизовани су добили ново рухо, али и цене које су недоступне просечној породици. *У њима одседа само имућнија клијентела* (Политика, 06. април 2009, ЕКМАТФ); (397) Плажа [на Великом ратном острву] је безбедна, јер има обележену зону за купање. На обали дежурају спасиоци, речна струја овде није прејака, а поред је и кафић, *у којем често одседамо* (Политика, 06. август 2008, ЕКМАТФ); (398) Старе, по добрим гурманским специјалитетима познате, предратне кафане „Пролеће” више нема. Међутим, по казивању старих Брањанаца, била је стечиште боема *који су у њој освајивали са изворним народним песмама за мерак и душу* (Политика, 03. мај 2007, ЕКМАТФ);

V) /.

Будући да су у нашој грађи најфреквентнији примери са глаголима *одседати* и *одседнути/одсести*, не изненађује што се у наведеним примерима у локативу конструкције „у + локатив” углавном јављају именице које означавају институције из области угостителства. Најчешће је то именица *хотел*, самостално употребљена или као центар синтаме, односно властита именица која представља назив такве институције – *Кинг Џорџ*, *Ексцелзиор*. Такође, забележене су и *хостел*⁵¹⁷ и *крчма*⁵¹⁸. Уз друге глаголе из ове групе у локативу разматране конструкције јављају се именице којима се означава други тип институција – *Хиландар*, као назив манастира, те *прихватилиште* и *дућан*⁵¹⁹.

Такође, примери бележе и употребу анафоричке заменице, придевске или именичке, у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне. Најчешће је ова конструкција употребљена уз глаголе

⁵¹⁷ У РМС и РСЈ нема одреднице *хостел*.

⁵¹⁸ У РСАНУ *крчма* се одређује на следећи начин – **1.** мањи угоститељски локал обично нижег реда где се може добити само пиће, ређе и јело или преноћиште, биртија, гостионица.

⁵¹⁹ У РСАНУ *дућан* се одређује као – просторија у којој се продаје роба, трговачка радња, продавница; занатска радионица.

одседати или *одседнути/одсести*, када је у антецеденту наведене заменице именица *хотел*, односно његов назин, затим *хан*, и, што је неуобичајено, *кафић*. Уз глагол *освањивати*, у антецеденту заменице у локативу разматране конструкције је именица *кафана*⁵²⁰. С друге стране у локативу конструкције „у + локатив” уз глагол *обитавати* налази се заменица *који* у чијем антецеденту је именица која означава другачији тип институције, праћена атрибутивом – *затвор*⁵²¹ *Гвантанамо*.

У свим наведеним примерима, и са именицама и са заменицама у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола из ове групе, реч је о лоцирању живих, људских бића.

3) У нашем електронском корпусу забележен је само један пример који потврђују употребу именице⁵²² *стан*, која означава ’простор унутар грађевинског објекта који чини једну затворену, засебну стамбену, радну и сл. целину’, у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од овде разматраних глагола – *одседнути/одсести*. Овом конструкцијом означава се лоцирање људског бића у одређеном унутрашњем простору. Наведени пример забележен је у књижевноуметничком функционалном стилу српског језика:

(399) Предложила ми је да *одседнем у њеном стану*, што сам одлучно одбио инсистирајући на хотелу (Петковић 2002, 350).

4) Такође, у грађи су забележени и примери који потврђују употребу именице⁵²³ са значењем ’ограничени део унутрашњости грађевинског објекта или унутрашњости затворене, засебне стамбене, радне и сл. целине унутар грађевинског објекта’, тј. која означава одређену просторију, у локативу

---

⁵²⁰ У РСАНУ *кафана* се одређује на следећи начин – *радња, локал где се за новац може пити, а обично и јести, гостионица; ресторан*.

⁵²¹ У РСАНУ наведено је као примарно следеће значење именице *затвор* – **1. а.** *зграда, просторија, казнена установа у коју се затвара онај ко је лишен слободе, ухапшен, осуђен*.

⁵²² Нису забележени примери који би потврђивали употребу заменице у локативу разматране конструкције „у + локатив” у чијем антецеденту би се налазила именица поменуте семантике.

⁵²³ Нису забележени примери који би потврђивали употребу заменице у локативу разматране конструкције „у + локатив” у чијем антецеденту би се налазила именица поменуте семантике.

конструкције „у + локатив” са функцијом адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе. Ти примери забележени су у књижевноуметничком, научном и новинарском функционалном стилу српског језика:⁵²⁴

I) (400) *У тој се собици најрадије бави*; ту се чешља и пресвлачи по неколико пута преко дана, или извади своје цепно огледалце (које је на поклопцу једне седефли-кутије, која јој служи још и као нека мала „шпаркаса”), па се дуго огледа у њему и прћи своје румене уснице и мали носић (Сремац 1, 35, АУФ);

II) (401) Ова (мора се признати, ужасно поједностављена) слика прошала је два пута кроз процесе промена, иако њене основне контуре остају препознатљиве, посебно оно што је постало *bastions traditionnels* [упориште традиционалности] франкофоне заједнице (сеоске области везане за примарне ресурсе и урбане радничке заједнице, окупљене око индустрије). *На пример, у једној области централног Онтарија у ком смо спроводили истраживање, обично смо одседали у пансиону (једином у селу) на једној породичној фарми у области са типичном мешаном пољопривредом и дрвном привредом* (Васић 2010, 143)

III) /;

IV) (402) Данас је „Њујоркер” хотел средње категорије за туристе, а *свако ко на време направи резервацију може да одседне и у Теслиној соби на тридесет трећем спрату*. (Политика, 26. јануар 2008, ЕКМАТФ);

V) /.

У наведеним примерима у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *бавити се*, *одседати* и *одседнути/одседсти* јављају се именице, у синтагматском споју, са општијим значењем просторије – *соба* и деминутив *собица*, или специфичнијим – *пансион*⁵²⁵. Наведеним локативним конструкцијама означава се лоцирање живог, људског бића у унутрашњем простору.

---

⁵²⁴ У нашем електронском корпусу забележена су 4 примера који потврђују употребу именице такве семантике у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *бавити се* (2), *одседати* (1) и *одседнути/одседсти* (1).

⁵²⁵ У РСАНУ за *пансион се*, под тачком 2, наводи само – „**а.** угоститељски објекат, гостионица или мањи хотел који пружа смештај и исхрану за одређено време. [...] **б.** услуге таквог објекта које подразумевају смештај за госте (хотела или другог угоститељског објекта) са урачунатом дневном исхраном.”

5) Овде размарамо и пример забележен у новинарском функционалном стилу српског језика који потврђује употребу именице *шатор*⁵²⁶, чија је семантика 'место за (обично привремено) пребивање', у локативу контрукције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *пребивати*:

(403) Гадафи, ексцентрични државник познат по томе *што приликом путовања у иностранство пребива у бедуинском шатору*, треба у Њујорку да говори у Генералној скупштини УН (Политика, 23. септембар 2009, ЕКМАТФ).

Наведеном локативном конструкцијом означава се нечије лоцирање у унутрашњем простору ограниченом са свих страна саставним деловима предмета именованог именицом.

6) Такође, у грађи је забележен и један пример употребе именице чије је значење 'рупа у земљи, стени' – *пећина* – у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *пребивати*, и то у новинарском функционалном стилу српског језика:

(404) Милош [Обилић] је имао дворац у оближњем селу Двориште и приликом једног одласка у лов нехотице рани испосника Зосиму Синатија, *који је пребивао у оближњој пећини* [...] Да окаје грех, Милош подиже задужбину, манастир у који положи испосникове мошти (Политика, 06. август 2008, ЕКМАТФ).

Овом конструкцијом неко се лоцира у унутрашњости природног простора, омеђеног са свих страна и са отвором који служи као улаз или излаз.

Међутим, поменута значења не одговарају ономе које ова именица има у наведеном примеру.

Стога је неопходно навести и дефиницију из РСЈ, која одговара употреби ове именице у нашем примеру – **2. б.** *кућа или део куће који се изнајмљује станарима и у који они, поред смештаја, добијају храну, негу и др.*

⁵²⁶ У РМС за *шатор* се наводи – *покретни, обично привремени заклон од јаког платна, разпетог на отвореном месту, обично у облику купе, који служи за смештај војника, туриста и сл., а у РСЈ – покретни расклопиви, обично привремени заклон од јаког непромочивог платна или неког другог материјала (асуре, коже и сл.) и са скелетом од лаког метала или дрвета, који се разпиње и монтира на отвореном месту, обично у облику купе, и служи за смештај војника, туриста и сл. или за циркуске приредбе.*

2.2.2.2.1.1.1.2. Спољашњи простор омеђен неким границама

У другој групи су они примери у којима предлошко-падежна конструкција „у + локатив” има значење простора ван грађевинског објекта који је омеђен неким границама, а у који се неко смешта. Они су у односу на примере из прве групе готово двоструко ређи.⁵²⁷ Њих додатно делимо на две групе према томе да ли се именицом у локативу разматране конструкције означава простор чије су границе природне или простор са вештачким границама.

2.2.2.2.1.1.1.2.1. Спољашњи простор омеђен природним границама

Прву подгрупу чине примери у којима се у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе налази именица којом се означава простор омеђен природним границама.

1) Размотрићемо примере у којима је у локативу разматране конструкције именица⁵²⁸ са значењем ’део спољног простора’, а који представља различите типове географских области (шуме, језера, планине и др.). Овом конструкцијом означава се простор у чије границе се неко смешта, а она има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *бавити се*, *живовати* и *обитавати*⁵²⁹. Примери такве њене употребе, свега три, забележени су у књижевноуметничком, научном и новинарском функционалном стилу српског језика:

I) (405) Тај добродушни сиједи старчић – чаробњак *који живује у врбику понад воде*, увијек будан – спреман је у свако доба да саслуша свачију муку. Можеш му се повјерити отворено и без зазора, као најрођенијем (Ћопић 1, 26, АУФ);

II) (406) Тако, додуше знатно ређе, именицама на -ар називају се и становници онога краја који означава именица у основи: брдар је становник

---

⁵²⁷ У нашем електронском корпусу налазе се укупно 33 таква примера.

⁵²⁸ Нису забележени примери који би потврђивали употребу заменице у локативу разматране конструкције „у + локатив” у чијем се антецеденту би се налазила именица поменуте семантике.

⁵²⁹ Потребно је напоменути да нису забележени примери употребе конструкције „у + локатив” са овим значењем и овом функцијом уз глаголе *одседати* и *одсести/одседнути*, што има везе са семантиком глагола, односно семантичком међуусловљеношћу глагола и именице која га допуњава.

Међутим, она није забележена ни уз *пребивати*, *осванути* и *освањивати*, уз које је могућа.

каквог брдског краја; планинар онај *што се бави у планини* (Стевановић ⁵1986, 507);

III) /;

IV) (407) У том подручју Панамског земљоуза тропска шума је изузетно густа. Једино превозно средство је пирога којом се иде узводно реком. *У шуми обитавају домороци, подељени у две скупине – Ембера и Вунаани* (Политика, 13. децембар 2008, ЕКМАТФ);

V) /.

У наведеним примерима у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне поменутих глагола налазе се именице, самостално употребљене или у синтагми, као њен центар, којима се означава спољни простор у који се неко смешта – *шума* и *врбик*⁵³⁰. Такође, овде је забележена и именица *планина*, која се због своје семантике у локативу чешће употребљава с предлогом *на*, али, како смо већ видели, могућа је и употреба предлога *у* уз *њу*, када се означава нечије лоцирање у простору који је у границама планине (в. под тачком 2.2.1.2.1.1.1.2.1./2) а)).

2.2.2.2.1.1.2.2. Спољашњи простор омеђен вештачким границама

У другој групи нашли су се примери који потврђују употребу именица у локативу конструкције „у + локатив” са функцијом адвербијалне локационе допуне овде разматраних глагола које имају значење спољног простора са вештачким, договорним границама, односно заменица којима се упућује на именице такве семантике.

1) У нашој грађи забележени су примери конструкција „у + локатив” које имају функцију допуне неких од глагола из овде разматране групе – *бавити се*, *обитавати*, *пребивати* и *осванути*⁵³¹, а у чијем локативу се налазе именице које имају значење ’држава’, односно заменице којима се упућује на именицу такве

---

⁵³⁰ У РСАНУ за *врбик* се наводи – *в. врбак*, а код *врбак* – *земљиште обрасло врбама; шумица, честар врба*.

⁵³¹ Због семантике именице у локативу ове конструкције очекивано је да се она не јавља као адвербијална локациона допуна глагола *одседати* и *одседнути/одседети*.

семантике. Примери њихове употребе забележени су у научном и новинарском функционалном стилу српског језика:⁵³²

I) /;

II) (408) Сима Милутиновић је један од најчуднијих, најзанимљивијих, најфантастичнијих типова у српској књижевности. То је рођен пустолов који се никада није могао скрасити на једном месту и у једном послу. Рођен у Босни, он иде у Србију, бије се у устанку, лута по Угарској, Аустрији, Немачкој, Хрватској и Далмацији, ускаче у Црну Гору, *бави се у Бугарској и Влашкој*⁵³³, у неколико махова иде у Русију (Скерлић 1, 119–120, АУФ); (409) Е.[гзотична] к.[њижевност] се појављује рано, јер је одувек постојала тежња за испитивањем света, тражењем богатијих земаља, те се тако долазило у додир са новим и другачијим културама, које су неретко подстицале фантастичне замисли о другом, али каткад и предрасуде које су нарочито занимљиве за данашњу постколонијалну критику. Отуда приче о баснословној раскоши, чаробњацима, аждајама, сиренама и сличним натприродним бићима *која обитавају у другим земљама или континентима*, али понекад и представе о раскалашности, лењости, нецивилизованости или дивљаштву других народа (Поповић 2007, 169); (410) Применом другог критеријума, свака продаја на територији једне земље између лица различитог држављанства, морала би бити третирана као међународна, без обзира што се и њено закључење и њено извршење догађају на територији исте земље и *што обе стране пребивају*, односно обављају делатност *у истој земљи* (Драшкић, Станивуковић 2005, ЕКМАТФ);

и у нашим изворима из научног стила забележени су и примери који потврђује употребу анафоричке заменице *који* у локативу ове конструкције која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од глагола (*пребивати*), а у чијем антецеденту се налази именица са значењем 'држава':

---

⁵³² У нашем електронском корпусу забележено је укупно 8 уноса који потврђују употребу таквих именица у конструкцијама „у + локатив” којима се исказује адвербијална локациона допуна неког од овде разматраних глагола (*бавити се* (3), *обитавати* (2), *пребивати* (2), *осванути* (1)), што је свега 7.02% од укупног броја конструкција „у + локатив” са именицама наведене семантике из глаголе локационе семантике (114 уноса).

⁵³³ Тада Кнежевина Влашка.

(411) Избеглице су лица која због страха од прогањања напусте земљу у *којој пребивају*, која је најчешће земља њиховог држављанства (Димитријевић и др. 1997, 196);

осим тога у научном стилу забележен је и пример употребе именице ове семантике у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *бавити се* у ванпредикатској функцији:

(412) *Бавећи се у Србији*, скупљао је од још живих савременика грађу за историју првог српског устанка (Скерлић 1, 142, АУФ);

III) /;

IV) (413) Извозни артикал је био будизам, трансфер је изведен преко посредника (Кина и Кореја), и био је веома успешан: 84 одсто Јапанаца данас се сматра будистима, док су Индијци остали верни хиндуизму, *иако највећи будистички ауторитет – далај лама – обитава у Индији* (Политика, 24. август 2007, ЕКМАТФ); (414) Свог другог, страног држављанства, не мора да се одриче . Насупрот томе, *они ретки странци којима се Србија толико допадне да захтеле њено држављанство морају да пребивају у Србији барем три године*, те да добију отпуст из свог пређашњег држављанства. Није јасно зашто се на једној ствари бипатридија дозвољава а на другој спречава (Политика, 13. јул 2006, ЕКМАТФ); (415) Уз помоћ етимологије, демократија је дефинисана као владавина народа. Где тога има умне главе не кажу, а ја још нисам открио. Мада ми се једном десило да *сам занотио у недемократској држави*, а *освануо у демократској* (Печат, 13. септембар 2013, 285/70);

V) /.

У наведеним примерима, у локативу конструкције „у +локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *бавити се*, *обитавати* и *пребивати* налазе властите именице, називи држава – *Бугарска*, *Влашка*, *Индија* и *Србија*. Осим тога, у локативу поменуте конструкције, уз глаголе *обитавати*, *пребивати* (и *осванути*) јавља се именица *земља*, са значењем ’држава’, и *држава* (имплицитно).

Такође, забележен је и пример употребе заменице *који* у локативу разматране конструкције у чијем антецеденту је именица *земља*.

У свим наведеним примерима у простор означен конструкцијом „у + локатив” смешта се живо, људско биће.

а) Такође, у нашем електронском корпусу забележен је и један пример који потврђује употребу именице са значењем 'део неке државе' у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *бавити се*, и то у научном функционалном стилу српског језика:

(416) Румелијске власти тако су слаб надзор вршиле, да су се по њима могла бавити у Румелији, месецима, и таква лица као што су били мајор Паница и повереник кнеза Александра Батенберга, доктор Головин (Јовановић 1901, 5).

У наведеном примеру у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *бавити се* налази се властита именица *Румелија*, којом се именује део неке државе, у чије оквире се неко смешта.

2) Најфреквентнији су примери са именицама које имају значење 'насељено место', односно заменицама у чијем су антецеденту именице наведене семантике, у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неог од овде разматраних глагола, забележени у књижевноуметничком, научном и новинарском функционалном стилу српског језика:⁵³⁴

1) (417) Обе су жене причале Павлу да је у Кијеву живот весео, али су га наговарале да остане у Токају. Вишњевски је, кажу, снужен, хтео би промену, производство. Он је силан, има веза у Кијеву. Ако би Павле остао, он би му осигурао лепу будућност. У сваком случају, док би се Вишњевски бавио у Кијеву, оне би остале у Токају (Црњански 2, 387, АУФ); (418) Тај официр (у рапорту Paul Edler von Izakowitz) допутовао је из Будима, са именованим мајором – оптуженим

---

⁵³⁴ У нашем електронском корпусу забележено је 20 уноса који потврђују употребу таквих именица у конструкцијама „у + локатив” којима се исказује адвербијална локациона допуна неког од овде разматраних глагола (*бавити се* (8), *осванути* (4), *одседнути/одседети* (3), *пробивати* (3), *обитавати* (1), *одседати* (1)), што чини само 6.47% од укупног броја ових конструкција уз локационе глаголе (309).

У нашем електронском корпусу забележен је само један пример који потврђује употребу заменице у локативу наведене конструкције, а у чијем антецеденту је именица са значењем 'насељено место'.

за увреду Величества – и *одсео у Швехату*, у трактиру „Код црвеног петла” („Zum Roten Hahn”) (Црњански 2, 139, АУФ); (419) Давид: ... Нећете ли по реду и закону, има у овој земљи и Окружни Суд, има наша премилостива Земљана Влада, а овај исти Давид, с овом истом својом блентавом главом, и с овим истим лоповом, *могô би једног јутра и у Бечу осванути* (Кочић 1, 65, АУФ);

II) (420) *Ни војска није смела у Котлу бавити се*, па чак ни *преноћити*, а ако би настала немирна и ратна времена, изашиљао би се из Цариграда буљубаша или каваз, коме је дужност била старати се да се војска у Котлу не задржава већ да даље иде (Новаковић 1906, 148);

међу примерима из књижевноуметничког стила нашао се и следећи пример који потврђује употребу именице поменуте семантике у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *бавити се* у ванпредикатској функцији:

(421) [...] Вук Карацић [...] У Немачкој, *бавећи се нарочито у Лајнцигу и Халеу, а нешто мало и у Каселу, Вајмару и Гетингену*, напустио је своју намеру да учи медицину (Скерлић 1, 182, АУФ);⁵³⁵

III) /;

IV) (422) Амиши , чији су припадници данас били жртве насиља , врло су специфична групација хришћана – анабаптиста – *који најчешће обитавају у издвојеним насељима* (Политика, 03. октобар 2006, ЕКМАТФ); (423) Део свог лета (и одмора) браћа Грбић провела су поред Дрине, *прецизније одсели су у Перућцу* (Политика, 09. септембар 2000, ЕКМАТФ); (424) Овај љути писац грчког имена и порекла [Андреј Николаидис], одрастао је у Сарајеву, пребива у Улцињу, у Црној Гори, али без решеног правног статуса, а објављује углавном у Хрватској – шта уопште о њему рећи? Којој од ових култура Николаидис понајвише припада? (Политика, 11. јануар 2008, ЕКМАТФ);⁵³⁶

у новинарском стилу забележен је и један пример који потврђује употребу анафоричке заменице *он*, у множини, у локативу разматране конструкције, уз глагол *одседати*, у чијем су антецеденту су *Врњачка* [бања] и *Сокобања*:

---

⁵³⁵ У наведеном примеру бележи се више адвербијалних локационих допуна у саставном напоредном односу, при чему се предлог *у* у набрајању услед деловања језичке економије не наводи уз сваку именицу.

⁵³⁶ В. и пр. бр. 393.

(425) Иначе, овога лета, вероватно и више него ранијих, по посећености су одскочиле две наше највеће бање: Врњачка и Сокобања. *Готово да половина бањских гостију одседа у њима* (Политика, 27. август 2000, ЕКМАТФ);

V) /.

У наведеним примерима у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе налазе се, понекад у саставном напоредном односу, властите именице, којима се именују насељена места – *Кијев, Швехат, Беч, Котао, Лајнциг, Хале, Касел, Вајмар, Гетинген, Перућац*. У једном од наведених примера у локативу разматране конструкције забележена је именица *насеље* у значењу ’насељено место’.

Осим тога забележен је и пример употребе заменице у локативу разматране конструкције у чијем антецеденту се налазе именице поменуте семантике – *Врњачка [бања]и Сокобања*.

У свим наведеним примерима конструкцијом „у + локатив” означава се лоцирање неког живог, људског бића у простору омеђеном одређеним границама.

а) У нашем електронском корпусу забележен је и један пример који потврђује употребу именице са значењем ’део насељеног места’ – *Скадарлија*⁵³⁷ – у локативу конструкције „у + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *освањивати*, из новинарског функционалног стила српског језика:

(426) Док киша сипи, сам под кишобраном, над хумком велике уметнице. Морао сам прво њој да све испричам то што ме тиштало, а тицало се ње. Замолио сам је да ми опрости што ћу јој се обраћати присно, са велико Ти, *јер сам и ја три године*, као што је она четири деценије, *освањивао у Скадарлији*. Рекао сам јој да сам крајем шездесетих година, баш у Скадарлији, упознао Софку Николић, певачицу којој се она, Жанка, дивила (Политика, 05. јануар 2007, ЕКМАТФ).

Конструкцијом „у + локатив” означава се лоцирање живог, људског бића унутар граница простора означеног именицом у локативу.

---

⁵³⁷ Из разговорног језика, назив улице, скраћено од – Скадарска улица.

2.2.2.2.1.1.1.3. Неодређено место

Као и досад, у посебној подгрупи наводимо пример у којем се у локативу разматране конструкције налази именица опште просторне семантике, тј. заменица којом се упућује на њу. У примеру који наводимо у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *пребивати* налази се заменица *који*, у чијем антецеденту је именица *простор*. Он је забележен у новинарском функционалном стилу српског језика:

(427) Хордашење је кад велики број животиња скупљате на малом простору. То је лоше како по животиње, тако и по хигијену простора *у којем пребива власник*. Особа која је склона да зоолошки врт пресели у кућу тиме на погрешан начин разрешава неке друге своје проблеме (Политика, 18. јануар 2009, ЕКМАТФ).

2.2.2.2.1.1.2. Посредно лоцирање

Такође, због семантичке особености, у посебној групи наводимо пример са именицом *суседство* у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *обитавати*, из научног функционалног стила српског језика:

(428) Да је Словена било у V веку на просторима данашње Влашке, византијски писци би их, извесно је, макар поменули као племена *која обитавају у суседству Тракије или Илирика* (Живковић 2000, 47, фунота 129);

Именица *суседство* овде реализује значење ’близина’, те конструкција „у + локатив” у којој је она употребљена добија оријентационо значење – неко се смешта у простор одређен према неком локализатору – месту – исказаном именицама *Тракија* и *Илирик*⁵³⁸ које су обавезни детерминатори именице *суседство*.⁵³⁹

---

⁵³⁸ Именица *Илирик* овде је употребљена у значењу простора, државе, а не припадника одређеног народа (в. у РСАНУ код те именице).

⁵³⁹ В. и разматрања о конструкцији „у + локатив” са именицама наведене семантике под тачком 2.2.1.2.1.1.2.

2.2.2.2.1.2. *На* + локатив

Конструкција „*на* + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе знатно је ређа – у нашем електронском корпусу забележено је свега 14 уноса који потврђују такву њену употребу.⁵⁴⁰

Ова конструкција не јавља се, у примерима из наше грађе, уз глаголе *одседати* и *одседнути/одсести*, што се може повезати са њиховом семантиком, али ни уз глаголе *живовати* и *освањивати*, те, као и код осталих конструкција, ни уз *поборавити* и *поборављати*.

Када је реч о заступљености конструкције „*на* + локатив” у овој функцији уз остале глаголе из ове групе у зависности од функционалног стила, треба напоменути да се, као и код конструкције „*у* + локатив”, у нашем електронском корпусу не налази потврда њихове употребе у административном и разговорном функционалном стилу српског језика. Најзаступљенија је у новинарском стилу – 6 потврда (*пребивати* (4), *обитавати* (1), *осванути* (1)), следи научни са 5 потврда (*обитавати* (2), *пребивати* (2), *бавити се* (1)) и на крају је књижевноуметнички стил са 3 потврде (*бавити се* (1), *обитавати* (1), *осванути* (1)).

Конструкцијом „*на* + локатив означава се место на којем се неко налази – непосредно, као 1) унутрашњост неке грађевине, објекта (21.43%, 3 уноса), или 2) простор који је омеђен границама, који је унутар тих граница (природних, административних и др.), или обухвата и те границе (64.28%, 9 уноса), односно на такве просторе се упућује (заменицама) (14.29%, 2 уноса), а она има функцију адвербијалне локационе допуне.

2.2.2.2.1.2.1. Непосредно лоцирање

Конструкцијом „*на* + локатив” означава се, ређе, да се неко налази у унутрашњости неког објекта, или чешће, у простору омеђеном одређеним границама, односно на његовој површини.

---

⁵⁴⁰ То је само 5.41% од укупног броја уноса у нашем електронском корпусу за употребу конструкције „*на* + локатив” као адвербијалне локационе допуне неког од локационих глагола (259 уноса).

2.2.2.2.1.2.1.1. Унутрашњи простор грађевине, објекта

Најпре разматрамо примере у којима се овом конструкцијом означава се да се неко смешта у какав унутрашњи простор, који су, што је и очекивано, веома ретки.

1) У нашем електронском корпусу налазе се свега два примера употребе конструкције „*на* + локатив” као адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе – *бавити се* и *пребивати* – у којој се у локативу налази именица⁵⁴¹ која има значење ‘институција’. Они су забележени у књижевноуметничком и новинарском функционалном стилу:

I) (429) После скоро осмогодишњег боравка у Италији, прекинутог на кратко време два пута, Коперник се врати у своју отаџбину. *Од године 1505 па до 1512 бавио се на бискупском двору свога ујака*, да би после његове смрти остатка живота провео у својој парохији у Фрауенбургу (Миланковић 2, 139, АУФ)

II) /;

III) /;

IV) (430) Овај духовит и маштовит филм о младом монтажеру београдске телевизије *који у данима прошлогодишњег бомбардовања пребива на менталној клиници*, остаје међу најзапаженијим и најзанимљивијим делима овогодишње такмичарске селекције (Политика, 17. новембар 2000, ЕКМАТФ);

V) /.

Именица *двор*, у значењу институције, задржала је компоненту унутрашњости, те се конструкцијом „*на* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *бавити се* у чијем локативу се она налази означава да се неко смешта у унутрашњост поменутог објекта. Исти случај је и у другом примеру, који потврђује употребу именице *клиника*⁵⁴² у локативу поменуте конструкције уз глагол *пребивати*. Наведеном конструкцијом се у оба

---

⁵⁴¹ Нису забележени примери у којима је у локативу ове конструкције употребљена анафоричка заменица у чијем антецеденту је именица наведене семантике.

⁵⁴² Реч је о примарном значењу именице *клиника*, у РСАНУ представљеном на следећи начин – **1.** *болничка установа обично у оквиру медицинског факултета, која служи за лечење болесника, научно испитивање болести и лекова и за практичну медицинску наставу: зубна ~, хируршка ~, интерна ~.*

примера означава лоцирање живог, људског бића у одређеном унутрашњем простору, те јој је конкурентна конструкција „у + локатив”.

2.2.2.2.1.2.1.2. Спољашњи простор омеђен неким границама

Очекивано, у нашем електронском корпусу углавном су заступљени примери који потврђују употребу конструкције „на + локатив” уз неки од глагола из ове групе да се њоме означи спољни простор омеђен неким границама у који се неко смешта.

2.2.2.2.1.2.1.2.1. Спољашњи простор омеђен природним границама

Међу примерима из нашег електронског корпуса нашли су се само они који потврђују употребу конструкције „на + локатив” уз овде разматране глаголе у чијем локативу је именица којима се означава спољни простор омеђен природним границама, односно заменица којом се упућује на именицу такве семантике.⁵⁴³

1) У нашој грађи нису забележени примери који илуструју да се у локативу конструкције „на + локатив” која има функцију адвербијалне допуне налазе именице чије је значење 'планета'. Међутим, у нашем корпусу налазе се два примера који потврђују употребу анафоричке заменице, именичке или придевске, у локативу наведене конструкције уз глаголе *обитавати* и *пребивати*, у чијем антецеденту се налази именица дате семантике – *Земља*, односно *планета*. Они су забележени у научном и новинарском функционалном стилу српског језика:

I) у ексцерпираним изворима из књижевноуметничког функционалног стила српског језика нису пронађени примери употребе именица ове семантике или заменица које упућују на њих у локативу конструкције „на + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе;

II) (431) Једнога дана замоли мајка Хелија, бога сунца, да јој помогне наћи ћерку, а кад јој он саопшти да је Кору уграбио Плутон, и то по вољи самога Дива, она у гневу остави Олимп и пође на земљу *да на њој пребива* (Ђурић 1976, 4);

---

⁵⁴³ У нашем електронском корпусу нису забележени примери који би потврђивали употребу конструкције „на + локатив” као адвербијалне локационе допуне неког од глагола разматраних у овом поглављу у чијем локативу се налази именица којом се означава спољни простор са вештачким границама, или заменица којом се упућује на такву именицу у антецеденту.

III) /;

IV) (432) Недавно су људи широм света голим оком (и телескопима) посматрали нешто што се десило када нису ни постојали, чак ни планета *на којој обитавају!* На више од половине пута до краја космоса, на седам милијарди светлосних година од нас, заискрио је бледуњав сјај после распрснућа огромне звезде (Политика, 29. март 2008, ЕКМАТФ);

V) /.

Именицу *планета* могуће је у локативу употребити само са предлогом *на* (в. под 2.2.1.2.1.2.1.2.1./1)), што значи да се простор у којем се неко лоцира посматра као површина, што је случај и када је предлог *на* употребљен уз именицу Земља,⁵⁴⁴ која представља назив планете.

2) У оквиру друге подгрупе разматраћемо примере у којима се у локативу конструкције „на + локатив” са функцијом адвербијалне локационе допуне неког од глагола из овог поглавља именице чија је општа семантика ’део спољног простора’, а којима се именују различити типови географских области (планина, брдо; континент; острво, полуострво и др.). Примери њихове употребе забележени су у књижевноуметничком, научном и новинарском функционалном стилу српског језика.

а) Када је реч о употреби именице чија је семантика ’део спољног простора’, а којима се именују различити типови географских области у локативу конструкције „на + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне, у нашој грађи је забележен један пример који потврђује такву употребу именице са значењем ’водена површина’ – *пучина*⁵⁴⁵ – уз глагол *осванути*, и то у књижевноуметничком функционалном стилу српског језика:

(433) Док првих дана плове поред налучених мјеста, још је Цвијетина мисао везана са својим крајевима, али *кад освануше на отвореној недогледној пучини*,

---

⁵⁴⁴ Уз ову именицу могуће је у локативу употребити предлог *у*, међутим долази до промене њене семантике, што сигнализира и употреба малог слова уместо великог у писању (према правописној норми).

⁵⁴⁵ У РМС као примарно значење именице *пучина* наводи се – **1. а. отворено, широко море, непрегледна морска површина**, које је на идентичан начин представљено у РСЈ.

откле узалуд око тражи крај, дјевојка се топлим осјећајима опрашта и поздравља са старим свијетом и скрушено, као нигда досада, пригиње главу и подвргава се своме удесу; очима потражи Лазу, као да хоће да се увјери да ли и њега исти осјећај прожима (Ћипико 1, 49, АУФ)

Наведеном конструкцијом означава се да се неко смешта у спољни простор омеђен одређеним границама, а употребом предлога *на* уз именицу *пучина* у локативу, који је уз ову именицу и једино могућ, прецизира се да је реч о горњој површини водене површине.

б) Овде разматрамо примере који потврђују да се у локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе налазе именице⁵⁴⁶ чија је општа семантика ’део спољног простора’, и којима се именује већи или мањи простор омеђен воденом површином, изнад које је он уздигнут, што и мотивише употребу предлога *на* уз њихов локатив. Примери такве њихове употребе, свега два, уз глаголе *обитавати* и *пребивати*, забележени су у научном и новинарском функционалном стилу српског језика:

I) у ексцерпираним изворима из књижевноуметничког функционалног стила српског језика нису пронађени примери употребе именица ове семантике у локативу конструкције „*на* + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе;

II) (434) Е.[гзотична] к.[њижевност] се појављује рано, јер је одувек постојала тежња за испитивањем света, тражењем богатијих земаља, те се тако долазило у додир са новим и другачијим културама, које су неретко подстицале фантастичне замисли о другом, али каткад и предрасуде које су нарочито занимљиве за данашњу постколонијалну критику. Отуда приче о баснословној раскоши, чаробњацима, аждајама, сиренама и сличним натприродним бићима *која обитавају у другим земљама или континентима*, али понекад и представе о

---

⁵⁴⁶ Нису забележени примери у којима је у локативу ове конструкције употребљена анафоричка заменица у чијем антецеденту је именица наведене семантике.

раскалашности, лењости, нецивилизованости или дивљаштву других народа (Поповић 2007, 169);⁵⁴⁷

III) /;

IV) (435) Хризостому, који је отворио први инострани универзитет у Србији, изјавио је јуче да је цела сума исплаћена, као и да је о куповини БК универзитета преговарао са члановима породице Карић који *пребивају на Кипру* (Политика, 28. август 2008, ЕКМАТФ);

V) /.

Први наведени пример, са именицом *континент* у локативу разматране конструкције, захтева додатни коментар. Наиме, испред локатива ове именице није наведен предлог, те би се могло погрешно закључити да је ту елидиран предлог *у*, који је наведен у претходној локативној конструкцији са истом функцијом, са којом је разматрана у раставном напоредном односу. Међутим, овде је ипак реч о лоше спроведеној елизији. Наиме, у наведеном примеру једино је могућа употреба предлога *на* уз именицу *континент*, а, поред тога, неопходна је и експликација детерминатора *други*. У наведеном примеру у границе простора означеног именицом *континент* смештају се натприродна бића. У следећем примеру, конструкцијом „*на* + локатив” означава се лоцирање живих, људских бића унутар границе простора означеног властитом именицом *Кипар* у њеном локативу.

3) И овде у посебну групу издвајамо примере у којима се у локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе – *обитавати* и *осванути* – налазе именице⁵⁴⁸ са значењем границе, и то природне, визуелно спознатљиве. У нашем електронском корпусу забележена су свега два таква примера, у научном и новинарском функционалном стилу српског језика:

I) /;

---

⁵⁴⁷ Овај пример већ је наведен под бр. 409, али наводимо га и овде јер је он једина потврда такве употребе конструкције „*на* + локатив” уз овде разматране глаголе у научном функционалном стилу српског језика.

⁵⁴⁸ Нису забележени примери у којима је у локативу ове конструкције употребљена анафоричка заменица у чијем антецеденту је именица наведене семантике.

II) (436) Ободрити, који су [...] изнели жалбе пред Лудвигом Побожним (814–840) против Бугара, такође могли бити једно од седам племена поменутих код Теофана. Међутим, Ободрити или Преденценти, живели су на левој обали Дунава у Дакији [...] за разлику од Тимочана и Гудушчана *који су сигурно обитавала на десној обали* (Живковић 2000, 132, фуснота 418);

III) /;

IV) (437) Без разлике у половима, гости са Острва, због тога пијачне од сумрака до зоре, када се повлаче на спавање, до наредне ноћи и следеће прилике за провод. Домаћини због тога знају да кажу да већина гостију из Уједињеног Краљевства, сунце и море на одмору виде само *уколико мамурни освану на плажи* (Политика, 08. август 2006, ЕКМАТФ);

V) /.

И овде се уз именицу *обала* употребљену у локативу разматране конструкције обавезно јавља један детерминатор (*десни*), а други (*Дунав*), услед језичке економије, може бити елидиран. Међутим, именица *плажа*⁵⁴⁹ у локативу разматране конструкције не захтева конкретизацију. У оба примера конструкцијом „*на* + локатив” означава се лоцирање живих, људских бића у простору означен именицама у њеном локативу, са истицањем значења површине.

2.2.2.2.1.2.1.3. Неодређено место

У посебну групу издвајамо примере који потврђују да се у локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од глагола разматраног у овом поглављу – *бавити се* и *пребивати* – налазе именице које имају општу семантику места. Они су забележени у научном и новинарском функционалном стилу српског језика:⁵⁵⁰

I) /;

---

⁵⁴⁹ У РСМ *плажа* је дефинисана као – *жал(о), равна обала од ситнога песка, погодна за купање; купалиште*, а у РСЈ – *обала погодна, уређена за купање, шtrand; купалиште*.

Без обзира на намену именоване површине, она и даље представља природну границу.

⁵⁵⁰ У нашем електронском корпусу забележена су 4 примера која потврђују употребу именица наведене семантике у локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од овде разматраних локационих глагола (од укупно 49 уноса).

II) (438) Док се командант армије бавио на положају недалеко од штаба 1. батаљона и осматрао положаје на непријатељској страни, команданта батаљона је замолио војни чиновник Миливоје М. Николић, који је прошле ноћи стигао из Неготина да прими благајну пука, да са патролом сиђе напред до стражара и види шта има тамо, што му је овај радо одобрио (Миленковић 1963, 41, фуснота 37);

III) /;

IV) (439) Чавошки је, на конференцији за новинаре, прецизирао да су, чак, посебно одређени услови под којима се страни држављанин, ако пребива на територији наше земље, може испоручити страном држави (Политика, 15. фебруар 2001, ЕКМАТФ);

V) /.

У локативу разматране конструкције налази се именица *територија*, која у својој семантичкој структури има сему која указује на ограниченост именованог простора (в. под 2.2.1.2.1.2.1.3), која се експлицира неконгруентним атрибутом (*наша земља*). Такође, и именица *положај*, забележена у локативу конструкције „на + локаитив” у првом примеру има опште значење места, конкретизовано неконгруентним атрибутом исказаним прилошком синтагмом (*недалеко од штаба 1. батаљона*).⁵⁵¹ У оба примера поменутом конструкцијом означава се лоцирање живих, људских бића.

2.2.2.2.1.3. По + локатив

Конструкција „*по* + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне знатно је мање заступљена у односу на остале локативне конструкције са том функцијом, што потврђују и подаци из нашег електронског корпуса – забележена

---

⁵⁵¹ Да именица *положај* овде нема значење 'границе' какво је у РМС обрађено под тачком 1. б. – *место и распоред војске у рату, бојна линија, фронт; већ да има опште месно значење*, у РМС наведено као примарно – 1. а. *место на којем нешто лежи, налази се с обзиром на нешто друго, смештај у простору*, јасно је баш на основу употребе поменутог неконгруентног атрибута уз именицу *положај*, и касније у тексту употребе ове именице у множини, такође са конкретизатором исказаним неконгруентним атрибутом (*положаје на непријатељској страни*). Да именица *положај* има значење границе – фронт, било би је могуће употребити без конкретизатора, и била би само у једнини.

су свега 3 примера такве њене употребе, и то само уз глаголе *обитавати* (2) и *пребивати* (1).⁵⁵²

Конструкција „*по* + локатив” има локационо значење, с тим што се њоме означава нечије лоцирање у више истоврсних објеката, односно више тачака једног простора.

Њоме се уз наведене глаголе означава место нечијег налажења – непосредно, као 1) унутрашњост неке грађевине, објекта (2 уноса), или 2) простор који је омеђен границама, који је унутар тих граница (природних, административних и др.), или обухвата и те границе (1 унос).

2.2.2.2.1.3.1. Непосредно лоцирање

Конструкцијом „*по* + локатив” и уз овде разматране глаголе означава се како унутрашњи простор неке грађевине и др. објеката, тако и спољашњи простор омеђен неким границама.

2.2.2.2.1.3.1.1. Унутрашњи простор грађевине, објекта

Када је реч о конструкцији „*по* + локатив” којом се уз глаголе из ове групе означава нечије смештање у унутрашњи простор, треба напоменути да је у нашем електронском корпусу забележено врло мало таквих примера, и то само за употребу именице са значењем ’институција’ у њеном локативу.

1) У нашем електронском корпусу забележена су свега два примера која потврђују употребу именице са семантиком ’институција’ у локативу конструкције „*по* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од овде разматраних глагола – *обитавати* и *пребивати*, и то у новинарском функционалном стилу српског језика:

(440) На Далија је највише утицао Лорка, „поетски феномен целим својим бићем, до сржи” како га сам сликар описује, са којим ће Дали открити заиста Мадрид, његове квартове, тајна места и скровишта. *Обитавали су по кафеима у којима су се скупљали уметници и боеми тог времена, књижевници и политичари* (Политика, 30. мај 2009, ЕКМАТФ); (441) Амнестиране Албанце дочекују уз све

---

⁵⁵² То је 8.33% од укупног броја уноса у нашем електронском корпусу који потврђују такву употребу конструкције „*по* + локатив” уз све локационе глаголе (36 уноса).

почасти њихови сународници у селима, како и приличи победницима, *док прогнани Македонци пребивају по сабирним центрима, заборављени „и од Бога и од људи”*, без наде да ће некад прекорачити кућни праг (НИН, 28. март 2002, ЕКМАТФ).

У наведеним примерима у локативу разматране конструкције налазе се именица *кафе* и термилошка синтагма *сабирни центар*. Именице су у множини, а конструкција у оба примера има значење „по разним местима исте врсте”, и њоме се означава лоцирање људских бића.

2.2.2.2.1.3.1.2. Спољашњи простор омеђен неким границама

Такође, у нашем електронском корпусу налази се и примери у којем предлошко-падежна конструкција „*по* + локатив” има значење спољног простора омеђеног неким границама.

2.2.2.2.1.3.1.2.1. Спољашњи простор омеђен природним границама

У нашој грађи забележен је свега један пример који потврђује употребу конструкције „*по* + локатив” као адвербијалне локационе допуне неког од овде разматраних глагола, а којом се означава спољни простор омеђен природним границама.⁵⁵³

1) Један пример из нашег електронског корпуса потврђује да се у локативу конструкције „*по* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола обитавати налази именица чија је општа семантика ’део спољног простора’, а којом се именује тип географске области. Он је забележен у новинарском функционалном стилу српског језика:

(442) – Иако смо до сада често имали прилике да слушамо како се грађани жале на превисоке рачуне за струју, јучерашње саопштење Полицијске управе у Новом Саду указује да и међу електродистрибутерима има понеког Робина Худа,

---

⁵⁵³ У нашем електронском корпусу нису забележени примери који би потврђивали употребу конструкције „*по* + локатив” као адвербијалне локационе допуне неког од глагола разматраних у овом поглављу у чијем локативу се налази именица којом се означава спољни простор са вештачким границама, или заменица којом се упућује на такву именицу у антецеденту.

али не обитава, као прави, **по Шервудској шуми**, већ, у складу с временом и технологијом, сиротињи помаже седећи за компјутером (Политика, 01. новембар 2006, ЕКМАТФ).

У наведеном примеру у локативу конструкције „*по* + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *обитавати* налази се назив *Шервудска шума*. Будући да је он у једнини, наведеном конструкцијом се означава да се неко налази на различитим тачкама једног простора.

2.2.2.2.2. Генитив

Генитивним предлошко-падежним конструкцијама се, како смо већ напоменули, исказују и различити просторни односи, међу којима и локација.

У нашем електронском корпусу као адвербијалне локационе допуне глагола из ове групе забележене су генитивне предлошко-падежне конструкције локационог значења са следећим предлозима: *ван*, *испод* и *код*.⁵⁵⁴

2.2.2.2.2.1. Непосредно лоцирање

У нашем електронском корпусу уз овде разматране глаголе забележена је употреба само једне генитивне предлошко-падежне конструкције којом се врши непосредно лоцирање – „*код* + генитив”, и која је знатно фреквентнија од других генитивних предлошко-падежних конструкција уз глаголе из ове групе.⁵⁵⁵

1) *Код* + генитив

Када је испуњен услов да се у генитиву конструкције „*код* + генитив” нађе именица која означава особу, односно заменица којом се упућује на такву именицу, њоме се врши непосредно лоцирање – неко се смешта у простор који припада особи означеној именицом у генитиву, односно на коју се упућује заменицом у генитиву. У нашем електронском корпусу забележени су примери који потврђују употребу конструкције „*код* + генитив” као адвербијалне

---

⁵⁵⁴ У нашем електронском корпусу забележено је укупно 14 уноса генитивне конструкције којима се исказује адвербијална локациона допуна неког од овде разматраних глагола (*одседати* (6), *одсести/одседнути* (5), *осванути* (2), *пребивати* (1)).

⁵⁵⁵ Њену употребу уз глаголе из ове групе потврђује 12 уноса, што је 12.63% од укупног броја уноса за ову конструкцију уз локационе глаголе (95 уноса).

локационе допуне неког од овде разматраних глагола. Примери њене употребе забележени су у књижевноуметничком, научном и новинарском функционалном стилу српског језика:

I) (443) ПОДСТАНАР: Није био у Скопљу, био је у Нишу. *Одсео је код стрица*, распитивао се о мени, о мом покојном оцу и брату, који сад живи у **Паризу** (Ковачевић 2013, 77);⁵⁵⁶

осим тога, у нашем електронском корпусу забележени су и примери из књижевноуметничког стила који потврђују употребу заменице у локативу конструкције „код + генитив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *одседати* и *одседнути/одсести*:

(444) Упитао сам га зашто није дошао у текију, *код нас одсједају и непознати путници*, а зна како би ме обрадовао. И људи ће се чудити, зашто да тражи конак на другом мјесту, нисмо се ни завадили ни заборавили (Селимовић 1967, 67); (445) Божич је одлично познавао Беч, то јест, како рече, *масгосмос* Беча, а причао је и о процесу, за увреду Величанства, који траје већ месецима, против њега. Све његове приче завршавале би се питањем: мисли ли Исакович да се, понова, жени, пре него што крене у Русију, и *зашто не би, кад у Беч стигну, одсео код њега, Божича?* (Црњански 2, 92, АУФ);

II) у научном стилу забележен је пример који потврђује употребу заменице у генитиву конструкције „код + генитив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *одседнути/одсести*:

(446) Тако Он је посетио сајам књига увек значи' Он ЈЕ БИО на сајму књига', никад 'Он ЈЕ ТРЕНУТНО на сајму књига', док изјава *Он је одсео код нас* може значити и 'Он ТРЕНУТНО БОРАВИ код нас' (Ивић 1995, 196);

III) /;

IV) (447) Асанж нема сталну адресу и често је виђен како са руксаком на леђима путује из града у град од Исланда до Кеније, *где одседа код пријатеља* (Политика, 09. децембар 2010, ЕКМАТФ); (448) Нисам баш обожаваатељ манифестација типа Евросонга, али сигурно ћу да гледам финале уживо, будући да је карта знатно јефтинија него што би била у некој земљи западне Европе –

---

⁵⁵⁶ В. и пр. 525.

истиче Козоманова, *која је одсела код девојке из Београда*, са којом се упознала посредством Интернета (Политика, 25. мај 2008, ЕКМАТФ);

у новинарском стилу забележен је пример који потврђује употребу анафоричке заменице *који* у генитиву конструкције „код + генитив” која има функцију адвербијалне локационе допуне, у чијем антецеденту је именица која именује особу:

(449) Многи од тих аутографа настајали су управо у Вршцу, најчешће на Брегу изнад града, у кући Хашине пријатељице архитекте Смиље Каначки, *код које су одседали* и осећали се као у својој кући (Политика, 06. јануар 2001, ЕКМАТФ);

V) /.

2.2.2.2.2.2. Посредно лоцирање

У нашој грађи забележени су и примери генитивних предлошко-падежних конструкција којима се врши нечија посредна локација, према ономе што је означено именицом или заменицом у генитиву.

У нашем електронском корпусу, уз глаголе из ове групе, забележене су само две такве конструкције – „*испод* + генитив” и „*ван* + генитив”.

2.2.2.2.2.2.1. Лоцирање доњом/горњом страном локализатора

Када је реч о локализацији доњом/горњом страном појма у генитиву, у нашој грађи забележена је само једна генитивна конструкција – „*испод* + генитив”.

1) *Испод* + генитив

Конструкција „*испод* + генитив”, којом се врши посредно лоцирање према вертикали – неко се смешта у простор који се налази испод појма означеног именицом у генитиву, забележена је уз глагол *осванути*, а у њеном генитиву је именица *сто*. Пример са поменутом конструкцијом је из књижевноуметничког функционалног стила српског језика:

(450) У зору, *осванусмо испод стола*, изнад бола. Између нас двојице спавало је једно голо оронуло тело невиним сном детета, с рукама изнад главе

[...] Полако се присетих свега. Сећам се да смо је Игор и ја отели од неких морнара у пристанишној кафани (Киш 1962, 63).

2.2.2.2.2.2. Лоцирање изван локализатора

Такође, у нашем електронском корпусу забележен је и пример у којем се генитивном конструкцијом означава локализација према критеријуму споља. Реч је о конструкцији – „*ван* + генитив”.

1) *Ван* +генитив

Конструкцијом „*ван* + генитив” означава се да се неко се смешта у простор који је изван граница простора означеног именицом у генитиву. У примеру из нашег корпуса, из новинарског функционалног стила српског језика, у генитиву ове конструкције налази се именица којом се означава простор омеђен вештачким, договорним границама – *држава*:

(451) Као и исељеници, држављанство могу добити и „припадници српског или неког другог народа и етничке заједнице” са територије Србије *који пребивају ван Србије* (Политика, 13. јул 2006, ЕКМАТФ).

2.2.2.2.3. Инструментал

Инструментал са предлозима у српском језику има и локационо значење, што потврђују и примери из нашег електронског корпуса за његову употребу уз глаголе разматране у овом поглављу.

Наиме, уз глаголе из ове групе, у функцији њихове адвербијалне локационе допуне, забележене су две инструменталне предлошко-падежне конструкције – „*под* + инструментал” и „*међу* + инструментал”.

2.2.2.2.3.1. Лоцирање доњом/горњом страном локализатора

Конструкцијом „*под* + инструментал” означава се нечије посредно лоцирање према критеријуму доња/горња страна појма.

1) *Под* + инструментал

Конструкцијом „под + инструментал” означава се да се неко смешта у простор који се налази испод појма означеног именицом у инструменталу, односно у његовом подножју. У нашем електронском корпусу забележен је само један пример који потврђује употребу те конструкције као адвербијалне локационе допуне глагола из ове групе – *пребивати*, и то у књижевноуметничком функционалном стилу српског језика:

(452) Осетио он, не осетио, најнежније буђење пролећа, пре двадесет година, *кад је пребивао под тврђавом Осека*, или најтишу тишину вечери, под градом Варадином, где се беше населио, нико га за то није питао. Ни тамо, ни онамо више не води његов пут, него на сасвим другу страну, по туђој вољи (Црњански 1, 57, АУФ).

У инструменталу конструкције „*под* + инструментал” у наведеном примеру налази се именица *тврђава*⁵⁵⁷, у синтагматском споју „тврђава Осека”, те се наведеном конструкцијом означава да је неко лоциран у простору који се одређује према тврђави, у њеном подножју. Овој конструкцији конкурентна је конструкција „*испод* + генитив”.

2.2.2.2.3.2. Лоцирање према више локализатора

Друга инструментална конструкција забележена уз глаголе разматране у овом поглављу којом се означава нечије посредно лоцирање, и то према више локализатора јесте – „*међу* + инструментал”.

1) *Међу* + инструментал

У нашој грађи забележен је један пример употребе конструкције „*међу* + инструментал” као адвербијалне локационе допуне глагола *пребивати*. Њоме се означава се да се неко смешта у простор који је са више страна ограничен појмовима означеним именицом у инструменталу, која је у множини. Овај пример забележен је у књижевноуметничком функционалном стилу српског језика:

---

⁵⁵⁷ У РМС *тврђава* се дефинише као – 1. одбрамбено утврђење ограђено бедемима, а на исти начин и у РСЈ.

(453) Моје невоље са Црним Стеваном бивале су утолико теже уколико сам све дубље тонуо у недоумицу да ли је он само творевина сна или збиља постоји као што постоје и сви други пауци, они *што пребивају међу гредама на таванима* и они међу дрвећем у шуми (Ненадић 1, 140, АУФ)

У разматраној предлошко-падежној конструкцији у инструменталу налази именица *града*⁵⁵⁸, којом се означава предмет, део грађевинске конструкције, а њоме се посредно лоцира живо биће, и то животиња. Наведеној конструкцији конкурентна је предлошко-падежна конструкција „*између* + генитив”.

2.2.3. ЛОКАЦИОНИ ГЛАГОЛИ – СТАНОВАТИ И ДР.

Предмет разматрања у овом поглављу су адвербијалне локационе допуне локационих глагола деривираних од именица које имају значење места (у неким случајевима реч је о секундарним дериватима), и то или неког затвореног простора или отвореног, ограниченог простора, при чему оба имају одређену намену.

Бележимо 31 такав глагол: *биваковати* (бивак); *гарнизирати*, *гарнизовати*, *гарнизонирати*, *гарнизоновати* (гарнизон); *домовати* (дом); *домицилирати* (домицил); *кампирати*, *камповати* (камп); *карантинирати*, *карантисати* (карантин); *квартирити* (квартир); *закониковати* (се), *законичивати*, *законичити*, *конаковати*, *коначити*, *преконачивати*, *преконачити* (конак); *контумацирати* (контумац); *залогорити* (се), *залогоровати*, *логорити*, *логоровати* (логор); *настановати се*, *становати* (стан); *таборовати*, *таборити* (табор); *резидирати*, *стационирати*, *убицирати*.⁵⁵⁹

---

⁵⁵⁸ Именица *града* употребљена је овде у свом примарном значењу, које је у РСАНУ представљено на следећи начин – **1. а.** *дуже и дебље дрво, обично отесано тако да има квадратни пресек, које се употребљава највише у грађевинарству.*

⁵⁵⁹ Мотивна реч већине наведених глагола је јасна. Додатни коментар захтевају само *резидирати* и *убицирати* за које је, будући да су страног порекла, нејасно да ли су добијени од мотивне именице страног порекла (*резиденција*, *убикација*), или је реч о глаголима страног порекла адаптираним у српском језику. Осим тога, треба и напоменути да Клајн за *стационирати* наводи да је немотивисано (в. Клајн 2003: 357).

Они чине 19.57% од свих уноса у нашем електронском корпусу – за 30 глагола забележено је 448 уноса у њему, од укупно 2289.⁵⁶⁰

Значење разматраних глагола може се, као и код претходно анализираних, одредити као 'налазити се негде'. Такође, и ови глаголи означавају ситуацију 'А се налази у (на) месту В (у временском периоду t)'.⁵⁶⁰

У њиховој семантичкој структури, поред архисеме „налазити се”, као важне издвајају се семе „живо”, само „људско”, и сема локације. Глаголи из ове групе специфични су по томе што је у њиховој семантичкој структури лексикализовано место. Сема места, која је у семантичкој структури мотивне речи имала позицију архисеме, у семантичкој структури разматраних глагола хијерархијски је изнад других диференцијалних сема. Сема времена је на нивоу пресупозиције, оно је експлицирано само када постоји комуникативна потреба да се истакне дужина временског периода.

Сви наведени глаголи су су непрелазни, а што се тиче њиховог вида, могу бити несвршени (чешће), свршени, и двовидски.

На семантичком плану обавезни су агенс и локација, који се на синтаксичком плану реализују као субјекат, чија је одлика „живо“ (само „људско“), и адвербијална локациона допуна.

Структурно посматрано наведени глаголи могу се употребити у свим глаголским облицима (мада су само неки потврђени у примерима) и заузимају позицију предиката (или дела предиката, када је реч о сложене предикату).

Даље ћемо разматрати типове јединица којима се исказују њихове адвербијалне локационе допуне.

---

⁵⁶⁰ Међутим тек за 8 глагола забележени су уноси у нашем електронском корпусу: *биваковати* (6), *камповати* (16), *законачити* (1), *коначити* (34), *залогорити* (1), *логоровати* (22), *таборовати* (1), те, као најзаступљенији, *становати* (367).

За већину других примери су преузети из РСАНУ, што није било могуће за мањи број њих (*гарнизирати*, *домицилирати*, *карантинирати*, *карантинисати*, *законачивати*, *конаковати*, *преконачивати*, *логорити*, *таборити*, *убицирати*), што због тога што је у речницима наведена само њихова дефиниција, без примера, што због тога што примери или не припадају делима из периода који ми узимамо у обзир (20. век и почетак 21. века) или не припадају делима аутора који пишу на српском језику.

2.2.3.1. Прилошке јединице као адвербијалне локационе допуне

Међу прилошким јединицама којима се исказују адвербијалне локационе допуне глагола деривираних од именица са спацијалном семантиком забележени су како прилози, и незаменички и заменички, тако и прилошке синтагме.

У нашем електронском корпусу забележено је 110 уноса прилошких јединица уз глаголе размаране у овом поглављу, што је 21.57% од укупног броја прилошких јединица којима се исказују адвербијалне локационе допуне свих локационих глагола у нашој електронској бази (510 уноса).

2.2.3.1.1. Прилози као адвербијалне локационе допуне

Примери из нашег електронског корпуса потврђују да су прилози доминантне прилошке јединице у исказивању адвербијалних локационих допуна глагола из ове групе – чак 106 уноса потврђује такву њихову употребу.

2.2.3.1.1.1. Прилози спацијалне семантике

У нашем електронском корпусу забележени су примери у којима функцију адвербијалне локационе допуне неког од овде разматраних глагола врши прилог спацијалне семантике.

2.2.3.1.1.1.1. Посредно лоцирање

У првој групи су оријентациони прилози *близу*, *далеко*, *недалеко* и *прекопута* којима се исказују адвербијалне локационе допуне глагола деривираних од именица са значењем локације. Примери који потврђују такву њихову употребу забележени су у књижевноуметничком, научном и новинарском функционалном стилу српског језика:

I) (453) „Станујете ли далеко, мацане?” „Аха”, рекох одсутно (Киш 1962, 57);

(454) Пред вече је хладно, тетке ме завијају као дете, оне ми читају о петроградским крвавим улицама, ја то волим. *Недалеко станује моја жена. Станује преко пута а још се нада* (Црњански 2004, 72–73);

II) (455) Неки предлози могу бити употребљени и као прилози (нпр. *близу, после, у инат*), уп. Станује близу њене куће (*близу је предлог*) и Станује близу (*близу је прилог*) (Пипер, Клајн 2013, 205);

III) /;

IV) (456) *Њена сестра* [Иде Зикман] је становала недалеко, у *Западном Берлину* (НИН, 06. 11. 2014, 3332/14);

V) /.

Сви наведени прилози оријентационе семантике забележени су у грађи као адвербијалне локационе допуне само глагола *становати*.

Прилог *далеко* има значење велике просторне раздаљине, а њему опозитни су прилози *близу* и *недалеко*, који ступају с њим у антонимски однос, и прилог *прекопута*, који имају значење мале просторне раздаљине.

2.2.3.1.1.2. Прилози заменичког порекла

Од прилога заменичког порекла у функцији адвербијалне локационе допуне неког од овде разматраних глагола у примерима из нашег електронског корпуса потврђени су: *где, овде, окуда, тамо* и *ту*, као и спој *где год*, и то у свим функционалним стиловима српског језика осим у административном:⁵⁶¹

I) (457) – Уђите! – рече ми стара кад стигосмо. – Ово је сада моја кућа. Нађох се међу старим развалинама [...] Тијесне ћелије, мрачни ходници још се разазнају [...] **Овдје станујем**, – чујем за собом старичин глас, – а тамо спраћам моје двије козе и живо (Ћипико 1, 76, АУФ);

(458) Нема више ничега човечанског у овоме пределу. Седам у први чамац који се њише на води и гледам. Не одвезујем га. Шта чини сада што дању по њему гамижу људи! Шта чини **што су ту логоровале римске и маварске војске**, гинули легионари а Сан Диего, окружен птицама и рибама, пловио Острву! И што се Пипу чини да је ту окован а девојка која је желела да пође за њега више уопште не жели да се удаје (Петровић 2, 52, АУФ);

(459) Гроздин, као и његова ћерка, није одобравао селидбе у Русију, а још мање селидбу своје ћерке. За њега, у томе, да је са једне стране Аустрија, а са

---

⁵⁶¹ Забележено је 98 уноса, што чини 92.45% од укупног броја уноса (106).

друге стране Саве Сервија, под Турцима, није било велике разлике. Сервија је била ту, надхват руке. Могла је да се догледа. Зашто да се иде још даље? Далеко. Нису важне територије, него народ *који, и ту, и тамо, станује* (Црњански 2, 296, АУФ); (460) – А ти на дрво! – дочека Стриц, који је пред свим потјерама и опасностима увијек бјежао на прво дрво попут уплашена мачка. – Не, не, у шуму, у хајдуке, као мој чукундјед Јованче. Има у Прокину гају једна заравњена удолина, ја сам је назвао Тепсија, *тамо ћу логоровати* (Ђопић 3, Гралис-корпус);

(461) Шале су дуге, бездушне и до ситница израђене. Једне ноћи доносе готов тобожњи пасош за његово путовање, изводе Ћоркана напред механе и ту га окрећу, загледају, и уносе у пасош његов лични опис, уз грубе шале и грохотан смех. Други пут срачунавају колико би му новаца требало за пут до Брусе, како ће путовати и *где коначити* (Андрић 1953, 240–241); (462) Да ствар буде још занимљивија, од Баје смо одмах сазнали да је хајдук Томљеновић пронађен рањен у појати његове тетке. Слуга, говедар, чим га је спазио у слами, дао је табанима ватру и одјурio до школе, *гдје је логоровала читава чета жандара* (Ђопић 2, Гралис-корпус); (463) ТЕТКА: Та је кућа порушена још одмах чим смо се ми иселили. Има томе већ осам година. ДАНИЦА: *А пре те кућице где смо становали?* (Нушић 1, 21, АУФ); (464) – Не можемо га овако оставити ... – казала је жена. – Сиротичак! *Зна ли ико где станује?* Друштво се осипало. Нико није знао *где станује*, ни како се зове. Звали су га једноставно: Нико (Капор 1978, 234); (465) Прошао сам улицом гдје је некад за прозором плутала у мјесечини дјевојачка водена глава. Прошао сам и мимо куће *гдје је становао мој негдашњи учитељ виолине* (Десница 1, 268, АУФ);

II) (466) Да би информација која се приписује субјекту била потпуна, значење појединих непрелазних глагола мора се конкретизовати допунском јединицом с одговарајућим прилошким (адвербијалним) значењем, тј. мора се употребити прилошка (= адвербијална) допуна; нпр.: (Пр. 72) *Ја станујем овде* (Станојчић, Поповић ²1992, 230);

(467) *Овуда [су] гарнизовали војници из даљих крајева царства* (Скар. В. 1, 16, РСАНУ)⁵⁶²;

---

⁵⁶² У РСАНУ скраћеница Скар. В. 1 означава извор – Skarić V., *Sarajevo i njegova okolina od najstarijih vremena do austrougarske opupacije*, Sarajevo: Veselin Masleša, 1937.

(468) Специјално што се тиче Румелије, она је била одвојена од Бугарске само за то, да би Балкан био границом између Отоманске Царевине и Бугарске, а така јака природна граница требала је Отоманској Царевини према Бугарској опет *за то, што је ту*, у време Берлинског Конгреса, логоровала руска војска, и што је, после њеног одласка, управа над бугарском војском имала да буде у руским рукама (Јовановић 1901, 44); (469) На исток и на југоисток од Филати налази се горски крај који припада к вароши Маргарити. Турци или мусломани *који ту станују* живе под неком малом зависношћу од паше јањинскога, а њима управља буљубаша или капетан (Новаковић 1906, 189–190);

(470) Упитна замјеничка ријеч обично је рематизована: [171] а. Ко || чита? б. Шта || радите? ц. *Гдје* || станујете? (Тошовић 2001, 230); (471) Кирка [...] кћи Хеаија и Океанове кћерке Персе, чаробница која живи на острву Еји, далеко на истоку, *где станује Зора* и где се рађа Сунце (Срејовић, Цермановић-Кузмановић 1987, 208);

III) /;

IV) (472) – *Последњих десетак година са супругом и двоје деце овде кампујем* и веома смо задовољни – каже за „Политику” Здравко Павлов, професор из Новог Сада (Политика, 08. август 2008, ЕКМАТФ); (473) „Могу ли да прођем?” „Не.” Показујем штап, полицајац слеже раменима и зид се не помера. „Ко је овде главни?”, питам. Полицајац показује главом: „Онај са звездицама.” Онај са звездицама одлучан али пристојан: „Станујете овде?” (Политика, 14. октобар 2010, ЕКМАТФ);

(474) После рата, недалеко од норвешке амбасаде, почео је да ради Центар за филм који су похађали наши највећи редитељи. Мени је архитектонски посебно била занимљива кућа рађена у јапанском стилу, од дрвета. *Ту је становао брат Мохамеда Резе Пахлавија, иранског шаха* (Политика, 07. мај 2007, ЕКМАТФ); (475) Ипак, храст је храст. За Србе – свето дрво... Гранат и мрачан, усамљен и горостасан стоји стари храст изнад малог шумадијског села. Безброј је пута у њега опалила муња, многи су путници поред њега прошли и *силне војске ту таборовале* (Политика, 21. мај 2009, ЕКМАТФ);

(476) Они који су му наклоњени потврђују да је од 2003. пет година опседао канцеларије у Америчком конгресу, *на је тамо малтене камповоа*: јео, бријао се

и шишао, скоро као Том Хенкс у филму „Терминал”. Ипак, у односу на Виктора Наворског, који се у Спилберговом филму на тло САД спустио с Балкана, Борко је имао где да се врати, а и радио је уз подршку својих садашњих шефова (Политика, 05. децембар 2010, ЕКМАТФ); (477) У тишини свог велелепног спортског центра у Земуну кандидати тренера Љубише Тумбаковића за игру раде на завршној глазури свог „победничког плана”, *тамо су и синоћ коначили*, а отуд ће и данас сат пре финалног меча доћи на стадион Црвене везде (Политика, 09. мај 2001, ЕКМАТФ);

(478) Женска назива домом кућу, у којој је удата, *гдје ће да домује* (вијек проведе) (Јовић. 3, 506, РСАНУ)⁵⁶³; (479) У околини Зајечара су Грилишко, Рготско и језеро Савинац, *где лети може да се купа, али и да се пеца, кампује* или једноставно ужива у природи (Политика, 26. септембар 2007, ЕКМАТФ); (480) Но, вратимо се теми, с посебним освртом на последњу и, извините на необјективности, мени омиљену дисциплину: оријентација у простору и трка с градским путарима. Јесте, то су они фини људи у дречавим комбинезонима, којима више ни Бог не зна *где ће законачити*, а где осванути (Политика, 18. новембар 2007, ЕКМАТФ); (481) – Коње бисмо прегледали и понели им сена, а за себе бисмо од хране носили обично пола цака тврдог сира, мало кајмака и сланине. Имали смо ми успут наше механе *где смо коначили* и у њима „наше младе крчмарице” [...] – сећа се Лека (Политика, 26. јун 2008, ЕКМАТФ); (482) Колумбијска герила Фарк пустила је уз посредство венецуеланског председника Уга Чавеса два таоца: некадашњу кандидаткињу за потпредседника Колумбије Клару Рохас (44), која је од 2002. била заробљена у џунгли *где догорује левичарско оријентисана паравојна формација*, и некадашњег посланика Гонсалес де Пердомо (57), отету годину дана пре Кларе (Политка, 11. јануар 2008, ЕКМАТФ); (483) Ћурувија је убијен на Ускрс 11. априла 1999. године, у време НАТО бомбардовања, у улазу зграде у Светогорској, *где је становао* (Политика, 12. април 2008, ЕКМАТФ);

(484) *Где год да је становала*, до глумице Тање Бошковић допирао је звук црквених звона (Политика, 08. октобар 2007, ЕКМАТФ);

---

⁵⁶³ У РСАНУ скраћеница Јовић. 3 означава извор: Јовићевић Андрија, „Ријечка нахија (у Црној Гори)”, *СЕЗб XV*, у Београду 1911.

V) (485) Рајић: Проблем је са улицама мало. Прво, што ми имамо крајње нејасна мерила за именовање улица. Ова градска одлука не би издржала ниједну озбиљнију проверу [...] Улица која почиње онде, *где ја станујем*, на Тргу Николе Пашића, почиње тренутно Дечанска, шест пута је мењала име, а мислим да је само два пута променила асфалт. Ја бих више волео да је шест пута променила асфалт (УН⁴ 2011, Љ. Рајић).

Прилогом *овде* изражава се проксимал, а у наведеним примерима говорно лице њиме означава своју смештеност у простору у којем се налази у тренутку говора, односно за њу пита. Такође, међу примерима наведен је и један преузет из РСАНУ који бележи употребу прилога *овуда* као адвербијалне локационе допуне глагола *гарнизоновати*, за шта нема потврде у нашој грађи, већ само у РСАНУ. Прилог *овуда* примарно се употребљава уз динамичке глаголе и њиме се означава перлативност, међутим, овај пример потврђује и његову употребу уз статичне глаголе, за означавање нечије лоцираности у простору говорног лица⁵⁶⁴.

Прилогом *ту* означава се проксимал, и нечију лоцираност у простору говорника, односно претходно поменутом простору на који се упућује.

У нашем електронском корпусу забележен је прилог *где*, у функцији адвербијалне локационе допуне, употребљен, ређе, у независним реченицама, када се њиме пита за место на којем се неко налази, или, чешће, и зависним, локационе семантике, у којима је у функцији предиката неки од глагола из ове групе, када се њиме упућује на нечију локацију.

У једном примеру забележено је *ма где*, неодређени просторни квантификатор, који у споју са *да* има функцију везничког средства зависне реченице локационе семантике.

2.2.3.1.2. Прилошке синтагме као адвербијалне локационе допуне

У нашој грађи ретки су примери који потврђују употребу прилошких синтагми у функцији адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе— забележена су само 4 уноса у нашем електронском корпусу која потврђују такву њихову употребу, и то само уз глагол *становати*.

---

⁵⁶⁴ В. у РСАНУ значење прилога *овуда* наведено под тачком 2. – *на овом месту, на овом простору, у овом крају, овде*.

2.2.3.1.2.1. Прилошке синтагме са спацијалним прилозима

У нашем електронском корпусу налазе се и примери који потврђују употребу прилошких синтагми са спацијалним прилогом као главним чланом које имају функцију адвербијалних локационих допуна неких од овде разматраних глагола.

2.2.3.1.2.1.1. Посредно лоцирање

У првој подгрупи су примери који потврђују употребу просторних прилога – *далеко, подалеко, северно* као главних чланови прилошких синтагми у функцији адвербијалних локационих допуна глагола *становати*, а који су забележени само у књижевноуметничком и научном функционалном стилу српског језика:

I) (486) Није ми било, дакле, немогуће да на време стигнем, па зато замолих моје колеге, које су и на раније часове долазили, да ми у средини прве клупе резервишу седиште. Али, *како сам ове године становао нешто даље од технике*⁵⁶⁵, ја долажах на Бриков час редовно са малим задоцњењем (Миланковић 1, 123, АУФ);⁵⁶⁶

(487) Наилазе, дакле, разне жупе и музике, али пред свима Словенци и Словенке, те се просто не зна која је ношња лепша од друге, а Јаћим сместа помисли: „Ево, вели, и ово су ти овде све наши, чиста наша крв, али *од нас подалеко живе и станују*, те им треба показати и доказати да смо ми овде у Београду људи, иако смо разне бановине.” (Васић 1, 182–183, АУФ)⁵⁶⁷;

II) (488) Тукидид, опет, каже да су се Трибали, и то они слободни, граничили са Треранима и Тилатејанима *који станују северно од горе Скомбра* и допиру на запад до реке Оскија која извире из планине из које теку Нест и Хебро (Живковић 2000, 26)

У сва три наведена примера зависни члан синтагме исказан је предлошко падежном консрукцијом „од + генитив”, у којој се именским речима означавају

⁵⁶⁵ Реч је о Високој техничкој школи у Бечу.

⁵⁶⁶ В. и пр. бр. 52.

⁵⁶⁷ Овај пример наведен је и под бр. 52 као потврда за такву употребу прилошке синтагме уз глагол *живети*, а понављамо га овде јер је једина потврда за такву њену употребу уз глагол *становати*.

оријентира различите семантике –институција, особа и узвишење, у односу на које се одређује нечији положај, и то према удаљености од њега или у односу на страну света.

Треба напоменути да се у првом примеру, у синтагми „нешто даље од технике”, поред зависног члана усказаног предлошко-падежном конструкцијом „од + генитив” јавља и зависни члан исказан заменичким прилогом *нешто*⁵⁶⁸, којим се уз већ компаративом умањено и релативизовано квантитативно значење прилога *далеко*, поред уношења значења неодређености, појачава значење умањености растојања.⁵⁶⁹

2.2.3.1.2.2. Прилошке синтагме са заменичким прилозима

У нашем електронском корпусу забележен је и пример који потврђује да се као главни, централни члан прилошке синтагме која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола становати може наћи заменички прилог *ту*, и то у књижевноуметничком функционалном стилу српског језика:

Г) (489) На сваким хришћанским вратима био је по један лик демона. И Сарацени, који су већ давно покушавали да отрују Константина, упиташе: – Можеш ли, Философе, разумети шта ово значи? А он рече: – Видим демонске ликове и мислим да *ту унутра* станују хришћани, па како ови заједно са њима живети не могу, беже од њих напоље (Павић 1985, 88–89).

У наведеном примеру, у којем функцију адвербијалне локационе допуне глагола *становати* има прилошка синтагма „*ту унутра*”, како смо већ напоменули, главни члан је прилог *ту*, којим се упућује на место у близини говорног лица у које се неко смешта, а као рестриктивнији употребљен је прилог *унутра* којим се конкретизује његово значење.

---

⁵⁶⁸ Исп. како је у РСАНУ дефинисано једно од секундарних значења заменице *нешто*– 5. у прил. служби **а**. у извесној, мањој мери, мало, унеколико, донекле, помало.

⁵⁶⁹ О заменицама *неко* и *нешто*, прилошкој употреби заменице *нешто* и значењима која реализује, и предлогу да се као прилог, добијен конверзијом, у речнику представи засебно, одвојено од заменице *нешто* в. у Ристић 2015.

Такође, в. нека од запажања о апсолутном компартиву (придева) у србистичкој граматичкој литератури (в. у Мразовић² 2009: 324–325).

2.2.3.2. Предлошко-падежне конструкције као адвербијалне локационе допуне

Као и досад, адвербијална локациона допуна и глагола из ове групе углавном је исказана предлошко-падежним конструкцијама – чак 336 уноса у нашем електронском корпусу потврђује такву њихову употребу, што је 75% од укупног броја уноса за све јединице којима се исказују ове допуне (448 уноса).

Такву функцију, како показују подаци из нашег електронског корпуса, имају локативне, генитивне и инструменталне конструкције.

2.2.3.2.1. Локатив

Као и код глагола разматраних у претходним поглављима, и уз глаголе деривирани од именица спацијалне семантике као њихове адвербијалне локационе допуне најзаступљеније су локативне конструкције од свих предлошко-падежних конструкција – од 336 уноса који потврђују употребу неке предлошко-падежне конструкције уз ове глаголе чак их је 264 локативних, што је 78.57%.

2.2.3.2.1.1. У + локатив

Од локативних конструкција којима се исказују адвербијалне допуне глагола из ове групе најфреквентнија је, што је и очекивано, конструкција „у + локатив” – у нашем електронском корпусу забележен је чак 230 унос који потврђује такву њихову употребу.⁵⁷⁰

Када је реч о заступљености конструкције „у + локатив” као адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе у функционалним стилевима српског језика, највише потврда забележено је у књижевноуметничком стилу – 129 уноса у нашем електронском корпусу (*становати* (122), *коначити* (5) и *логоровати* (2)), следи новинарски стил са 60 уноса (*становати* (39), *коначити* (13), *камповати* (3), *биваковати* (2), *логоровати* (2), *залогорити* (1)), затим научни са 30 уноса (*становати* (28), *коначити* (1), *логоровати* (1)),

---

⁵⁷⁰ То је 87.12% од локативних предлошко-падежних конструкција употребљених уз глаголе ове групе као адвербијалне локационе допуне.

Када је реч о њиховој заступљености у односу на укупан број конструкција „у + локатив” у нашем електронском корпусу, уз све глаголе (1236), наведене чине 18.61%.

административни са 10 уноса (само уз глагол *становати*), и на крају само 1 потврда из разговорног стила (*становати*).

Са семантичког аспекта посматрано, конструкцијом „у + локатив” и уз глаголе ове групе, чија је она адвербијална локациона допуна, означава се место у унутрашњости или у границама појма означеног именицом у локативу. Њоме се место у коме се неко налази означава – непосредно, као 1) унутрашњост неке грађевине, објекта (102), или 2) простор који је омеђен границама, који је унутар тих граница (природних, административних и др.) (44), односно на такве просторе се упућује (заменицама) (73), или посредно, као 1) простор одређен према критеријуму удаљеност – реч је о простору који се налази на малој удаљености од некога/нечега (оријентационо значење) (11).

2.2.3.2.1.1.1. Непосредно лоцирање

Наша грађа потврђује да су примери са конструкцијом „у + локатив” са функцијом адвербијалне локационе допуне глагола из ове групе, која има значење унутрашњег простора неке грађевине и др. или простора који се налази унутар неких граница, који је омеђен неким границама, природним или вештачким, забележени у свим функционалним стилевима српског језика.

2.2.3.2.1.1.1.1. Унутрашњи простор грађевине, објекта

У прву погруппу, најбројнију, улазе они примери у којима конструкција „у + локатив”, која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од овде разматраних глагола, има значење унутрашњег простора неког грађевинског објекта, превозног средства и др.

1) Најпре, као и досад, наводимо примере употребе конструкције „у + локатив” као адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе у чијем се локативу налази именица са значењем ’грађевински објекат, зграда’, односно заменица у чијем је антецеденту именица наведене семантике. Они су

заступљени у свим функционалним стиловима српског језика, осим у разговорном:⁵⁷¹

I) (490) Сусед се звао Димов; био је Бугарин [...] Заразу је добио приликом једине слободне везе, у коју се упустио са удовицом у **чијој је кући коначио** у *неком србијанском градићу*; као сељак и млад муж силно се стидео свог пораза и неприличне мангупске средине у коју је запао (Тишма 1996, 82); (491) Моја се мати, удовица, вратила доцније [после смрти мужа] опет у Темишвар и **становала у згради Општине** (Црњански 3, 150, АУФ); (492) *Ђурђе је становао у Шевичевој кући*, као да је за њега била поручена, кад се родио (Црњански 2, 595, АУФ); (493) Пре две недеље, плачући, била је дошла за њим и на обалу Дунава да са њим проведе и последњу ноћ, пред полазак. Оставивши две своје ћерчице у селу, дошла је била да **станује, последња два дана, у једном кућерку покривеном трском, код обора, на води**, само да би могла да проведе ноћ крај њега (Црњански 1, 6, АУФ); (494) Ја га ослових и дознах да је каваз изасланства дубровачке републике које је пре месец дана овамо стигло, а **станује у оној сивој палати** (Миланковић 1, 87, АУФ); (495) Мекмиленова колиба била је веома скромна кућа која се налазила негде на пола пута између Кориа и врха планине Гоут Фел Маунтин, највишег врха на острву Арањ. **У колиби су становали један стари земљопоседник и његова жена**, живећи тако скромно и штедљиво како нисам нигде видео на свету (Пупин 1, 134, АУФ); (496) Два прста нема на левој руци; зна Свето писмо; **станује у некој напуштеној општинској стаји, коју је вештачки очистио, наместио и украсио као вертеп**, с полупреградама и разним одељењима све уједном простору (Секулић 1, 37, АУФ); (497) Жудео је да посети Јерусалим и у сну збиља виђао један град на обали времена, ишао кроз његове улице посуте сламом и отуда тихе, **становао у кули пуној долапа великих колико мања црква** и слушао чесме као дажд (Павић 1985, 157);⁵⁷²

у нашем електронском корпусу налазе се и примери из књижевноуметничког функционалног стила који потврђују употребу заменица,

---

⁵⁷¹ У нашем електронском корпусу забележено је укупно 44 уноса која потврђују употребу таквих именица у конструкцијама „у + локатив” којима се исказује адвербијална локациона допуна неког од овде разматраних глагола (*становати* (42), *коначити* (2)), што чини 22.35% од укупног броја конструкција „у + локатив” са именицама наведене семантике уз локационе глаголе (укупно 167 уноса).

⁵⁷² В. и пр. бр. 533, 764.

придевских и именичких, у локативу конструкције „у + локатив” са функцијом адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе, у чијем је антецеденту именица са значењем ’грађевински објекат, зграда’:

(498) Поред баште се уздиже нова троспратница, *у њој станује професор Смердел* (Киш 2005, 10); (499) Свако би направио бољу кућу *у којој станује* од архитекте; због тога ни у једном граду на свету нема толико застакљених тераса, зазиданих врата или прометнутих соба у кухиње (Капор 3);

II) (500) Слободан је најтеже прошао и у интересу му је да Павле буде лице које ће му платити штету. Али овај сведок тврди супротно од онога што се Павлу ставља на терет јавном тужбом и каже: „Павле није крив за несрећу. Био је трезан. Преспavaо је целу ноћ код куће. *Пошто станујемо у истој згради* ја сам га изјутра рано пробудио да идемо на сервис кола.” (Ињац 2007, ЕКМАТФ); (501) Горгона [...] биће наказне главе и застрашујућег изгледа, *које станује у Хадовим дворима* (Срејовић, Цермановић Кузмановић 1987, 97);

и у научном функционалном стилу српског језика забележени су примери са анафоричком заменицом *који* у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола из ове групе, а у чијем се антецеденту налази именица поменуте семантике:

(502) Медијативна својства д.[рвета] потврђују се карактерисањем д.[рвета] као пограничног локуса. Ова црта митологије д.[рвета] одражава се у сужеима општесловенских предања: човека који се обрео на д.[рвету], који се задржао под д.[рветом] или је залутао ноћу у шуми, → нечиста сила (→ ђаводи, самодиве и др.) увлаче у демонску мистификацију, а ујутро се сви „културни” предмети, који су ноћу окруживали човека, претварају у „природне”, односно фитоморфне: кућа у којој је приређивана свадба и *у којој је човек коначио*, као и коњ на којем је човек тајно летео за вештицом на „састанак вештица”, показују се као стабло дрвета, лула је у ствари гранчица, одећа – кора, новац – опало лишће, слаткиши и јело – измет, итд. (Толстој, Раденковић 2001, 161–162); (503) 1. Конзуларне просторије и зграда *у којој станује шеф конзулата од каријере*, чији је власник или издавалац држава одашиљања или лице које ради за њен рачун, ослобођени су од свих пореза и било које врсте државних, обласних или општинских такса,

под условом да се не ради о таксама које се убирају као накнада за посебно учињене услуге (Ђорђевић, Митић 2000, ЕКМАТФ);

III) (504) Станаром, у смислу ове одлуке, сматрају се: власник стана *који станује у тој згради*, закупац стана, подстанар, као и чланови њиховог породичног домаћинства (Одлука к. р., чл. 3);

IV) (505) Ту је 11. маја 1999. године Иван Јечменица (61) стајао у дворишту пред својом кућицом кад је бомба прелетела изнад његове главе, зарила се под темељ и, срећом, није експлодирала. Првих дана после тога спавао је код суседа, па се вратио да *коначи у свом минираном дому* (Политика, 13. јун 2001, ЕКМАТФ); (506) – Зграда духовног центра Жичке епархије саграђена је 1831. године, у њој је још кнез *коначио*, најстарија је у Краљеву а по много чему је и – најмодернија (Политика, 17. новембар 2008, ЕКМАТФ); (507) Мимара је увек био на страни и у служби победника! Имао је 1948. југословенски дипломатски пасош, *становвао је у вили која је спадала у квоту наше војне мисије* и имао је антикварницу „Ел Греко” на Унтер ден Линдену, такође изнајмљену посредством наше мисије (Недељник, 10. априла 2014, 117/55); (508) У Новом Саду имам брата а у Београду друга из дјетињства, врсног радио-аматера. *Становао је у једном од највиших небодера*. И након језивог завијања сирена када су сви станари у савршеном реду силазили у склониште, нас двојица смо остајали горе и посматрали инферно (Политика, 24. март 2009, ЕКМАТФ).

такође, и у новинарском функционалном стилу српског језика забележени су примери употребе заменице *који* у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе, а у чијем је антецеденту именица чија је семантика ’грађевински објекат, зграда’:

(509) Зграда *у којој је [Ида Зикман] становала* је била у источном делу града [Берлина] (НИН, 06. новембар 2014, 3332/14);

V) /.

У наведеним примерима у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе забележена је именица *зграда*, која је употребљена у општем значењу грађевинског објекта, што сигнализира неконгруентни атрибут употребљен уз њу

(„у згради Општине”)⁵⁷³. Са друге стране, ова именица употребљена је у локативу наведене конструкције и у значењу врсте грађевинског објекта – ’већи, обично вишеспратан, грађевински објекат за пребивање људи, са више стамбених јединица’, која не захтева детерминатор. Ту је и именица *кућа*, те, што је интересантно, у значењу грађевинског објекта, и именица *дом*. Затим, забележене су и именице које означавају специфичне грађевинске објекте, каква је с једне стране именица *колиба*, а са друге *небодер*⁵⁷⁴. Осим њих, примери региструју и употребу маркираних именица у локативу разматране конструкције – ту су како позитивно вредноване – *палата*, *кула*⁵⁷⁵, *двор* и *вила*, тако и негативно вредноване – *кућерак* и *стаја*⁵⁷⁶.

Осим тога, забележени су и примери који потврђују употребу анафоричких заменица, придевских или именичких, у локативу разматране конструкције, а у чијем је антецеденту именица поменуте семантике – *кућа*, *зграда*, *троспратница*.

У свим наведеним примерима конструкцијом „у + локатив” означава се лоцирање неког живог, људског бића у унутрашњости грађевинског објекта.

2) Овде разматрамо примере, друге по заступљености, који потврђују да се у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од у овом поглављу разматраног глагола налазе именице које имају значење институције, односно заменице које упућују на именицу такве семантике. Они су забележени у књижевноуметничком, научном и новинарском функционалном стилу српског језика:⁵⁷⁷

---

⁵⁷³ Када би у овој конструкцији уместо именице *зграда* била употребљена именица *општина*, самостално, била би реч о институцији, а не о грађевинском објекту.

⁵⁷⁴ У РСАНУ за *небодер* се наводи – арх. *зграда са већим бројем спратова, облакодер*.

Овде је потребно напоменути да именицу *небодер* не би требало одређивати као архаизам.

⁵⁷⁵ У РСАНУ за *кулу* се наводи – **1. а.** *висока грађевина, обично четвртасте или округле основе и са пушкарницама уместо прозора (као део тврђаве, утврђења или као самостални фортификациони објекат, често као стражарница, осматрачница); б.* у турско доба, *утврђени двор, утврђено седиште спахије на спахилуку или капетана у капетанији. 2. а.* заст. *палата, дворац*.

⁵⁷⁶ Реч је о простору који није намењен за пребивање људи, што је јасно из обраде примарног значења ове именице у РМС – **1.** *нарочита зграда, просторија за стоку*. Међутим, њоме се, секундарно, што је забележено у РМС, може означавати и грађевински објекат за пребивање људи, негативно квалификован – **3.** *неудобан, примитивно уређен, неуредан стан, локал*.

⁵⁷⁷ У нашем електоронском корпусу забележено је укупно 29 уноса која потврђују употребу таквих именица у конструкцијама „у + локатив” којима се исказује адвербијална локациона допуна неког од овде разматраних глагола (*становати* (23), *коначити* (4), *биваковати* (1) и *логоровати*

I) (510) *Имућни путници могли су у Пиринч-хану и да коначе*, нарочито откако га је кизлар ага Хаци-Башир, за кога се говорило да је један од најбогатијих људи на цариградском Двору, купио и обновио (Велмар Јанковић 1, 75, АУФ); (511) Не, у том санаторијуму лечени су озбиљни подруку са умишљеним болесницима, а мали лекарски конзилијум, *који је до последњег лекара становао у санаторијуму*, озбиљно је схватао и прве и друге, јер су сви станари тог опоравилишта на зеленом брегу по нечему били важни, па је и свака њихова неуроza и психоза бар по нечему била посебна (Гаталица 2012, 480–481); (512) Када се облаци поразмакну толико да између њих провири плаво парче небеског сукна, довољно велико да се од њега може скројити морнарско одело, онда се киша испадала. Тако ми бар прича једна „још увек” лепа Енглескиња *која станује у истом пансиону као и ја* (Миланковић 1, 198, АУФ); (513) Доиста, Спида није имао ни магазу, ни канцеларију, ни агенте, ни писара. Кад се доселио у градић, живела му је још жена. *Становао је близу две године дана у гостионици*, док није подигао кућу (Секулић 1, 196, АУФ);

међу примерима из књижевноуметничког стила налазе се и они који потврђују употребу анафоричке заменице *који* у локативу конструкције „у + локатив” са функцијом адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе, а у чијем се антецеденту налази именица са значењем институције:

(514) Тако смо се Мастер Хопкинс и ја нашли у крчми *у којој смо, опет по одлуци случаја, обојица коначили* (Пекић 1988, 113); (515) – Зашто није вредело да Енглеz буде добар у животу? – О, зашто? Слушајте само, шта му се догодило. Неко је дошао и рекао ми – сећаш се, Пипо? – како је сестра газдарице хотела, *у коме је Енглеz становао*, затруднела и како се он онда уплашио и убио. Али ја нисам ништа поверовао. Ја сам знао колико је он добар и колико би њему било немогуће да учини тако ружну ствар (Петровић 2, 32, АУФ);

II) (516) 50. 1) Директор [казненог] завода треба да буде довољно квалификован за своју дужност по свом карактеру, својој административној спреми, одговарајућем образовању и свом искуству у овој области. [...] 3) *Он мора становати у заводу или непосредној близини завода* (Бељански 2001, 258–259);

---

(1)), што чини 21.64% од укупног броја конструкција „у + локатив” са именицама наведене семантике уз све локационе глаголе (укупно 134 уноса).

у научном стилу забележен је и један пример употребе анафоричке именичке заменице у локативу конструкције „у + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *становати*, а у чијем антецеденту је именица поменуте семантике:

(517) *У годинама кад у манастиру Евергетиде управу држе монаси Монтекасина, св. Сава ипак станује у њему* (Радојчић 1965, 123);

III) /;

IV) (518) Ђики: „После се дуриш кад ти кажу да хоћеш да будеш председник загробне државе.” Воја: „Ко ми то каже? Они твоји експертски скоројевићи што вежбају хобије пред огледалом. За њих је реформа новокомпонована ревија жеља!” Ђики: „Зато твоји Црногорци гуслају и бивакују у Хајату, само што не траже да се отвори један каменолом испред хотела. Фали им пентрање уз стене. Навикли људи на видик с врха.” (НИН, 28. фебруар 2002, ЕКМАТФ); (519) *Југословени ће у току припрема коначити у хотелу „Југославија”*, а Швајцарци ће од четвртка, кад долазе из Цириха у Београд, бити смештени у београдски хотел „Хајат” (Политика, 20. март 2001, ЕКМАТФ); (520) У уторак увече изненада је преминуо Милутин Подунавац, дугогодишњи књижар и руководилац најстаријег антикваријата у нашој културној метрополи, смештеног у десном крилу књижаре Српске књижевне задруге. Рођен 1948. у Белој Цркви, у породици чији су чланови суделовали у НОБ-у, или логоровали у Керестинцу и на Голом отоку, Подунавац је студирао на Правном факултету, дипломирао на Вишој дефектолошкој школи и готово три деценије провео на пословима књижара у књижари Српске књижевне задруге (Политика, 24. новембар 2000, ЕКМАТФ); (521) *Сви ђаци су тада становали у школском интернату* (Политка, 17. јануар 2009, ЕКМАТФ); (522) *Годинама највише илегалца станује у дому „Карабурма”* (Политика, 06. децембар 2008, ЕКМАТФ);

и у новинарском стилу забележени су примери који потврђују употребу анафоричких заменица, придевских и именичких, у локативу конструкције „у + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне глагола из ове групе, у чијем антецеденту су именице са значењем институције:

(523) – Међу бројним гостима који су походили Горњи Драгаљевац и механу, у њој заноћили и коначили, био је и песник Јован Дучић (Политика, 05.

децембар 2008, ЕКМАТФ); (524) Шаранчевић је такође фабрици „Желвоз” испоставио рачун за пансионске услуге „Хоризонта” у коме је наводно коначило и хранило се 228 радника, односно 156 више од чињеничног броја (Политика, 16. септембар 2009, ЕКМАТФ);

V) /.

У наведеним примерима у локативу конструкције „у + локатив која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе нашле су се именице које имају значење институције – *санаторијум*⁵⁷⁸, *пансион, гостионица*⁵⁷⁹, *завод*⁵⁸⁰, *интернат*⁵⁸¹; *хотел, дом*, самосталне или у синтагми, као њен центар, те властите именице које представљају називе таквих институција – *Пиринч-хан, Хајат, Керестинец*⁵⁸².

Такође, у локативу разматране конструкције забележене су и анафоричке заменице, придевске и именичке, у чијем се антецеденту налази нека од именица са значењем институције – *крчма, хотел, манастир, механа*, [хотел] *Хоризонт*.

У свим наведеним примерима разматраном конструкцијом означава се смештање живог, људског бића у унутрашњи простор.

3) У нашем електронском корпусу забележени су и примери, иако знатно ређи него они наведени у петходне две групе, који потврђују употребу именица са значењем 'простор унутар грађевинског објекта који чини једну затворену, засебну стамбену, радну и сл. целину', односно заменица којима се на такве именице упућује у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију

---

⁵⁷⁸ У РСМ се *санаторијум* (=санаториј) одређује као – *здравствена установа за лечење и одмор (обично у планинском крају или уз море), лечилиште*, а у РСЈ – *здравствена установа, лечилиште намењено одређеној групи болесника за лечење и одмор: ~ за туберкулозу, ~ за душевне болеснике*.

⁵⁷⁹ У РСАНУ примарно значење именице *гостионица* одређује се на следећи начин – **1. радња, локал где се за новац може јести, пити, ређе и ноћити**.

⁵⁸⁰ У РСАНУ за *завод* се наводи – **1. б. установа, институција уопште; фабрика, предузеће, комбинат**: хигијенски ~, казнени ~, сеизмолошки ~, заводи радиоиндустрије итд. У наведеном примеру именица *завод* има прво од два значења наведена под тачком 1.б.

⁵⁸¹ Именица *интернат* у РСАНУ семантички је представљена на следећи начин – *васпитни завод у коме питомци поред наставе имају стан и храну; дом за смештај ученика који из било којих разлога не живе у породици*. У наведеном примеру она је употребљена у другом од наведена два семантички блиска значења.

⁵⁸² Реч је о локалитету који је у Другом светском рату био логор.

адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе, а забележени су у свим функционалним стиловима српског језика осим у разговорном:⁵⁸³

I) (525) *Волков одавно више није становао у стану на Понте Росу*; одвећ је мало времена проводио у Трсту да би имао потребе за таквим станом и када би се нашао у граду, одсео би код Куртовића у његовој луксузној вили (Петковић 2002, 221);

у књижевноуметничком стилу забележен је и једини пример који потврђује употребу анафоричке заменице у локативу разматране конструкције, придевске заменице *који*, у чијем је антецеденту именица *стан*:

(526) Бела и укусна зграда Банке Унион, на углу Тумурије, заузима осамнаест метара лица на кеју. У приземљу су канцеларије на којима су данас све ролетне спуштене, а изнад њих два спрата са два велика стана који су најскупљи у Сарајеву и *у којима већ годинама станују један адвокат и један лекар* (Андрић 1, Гралис-корпус);

II) (527) *Præcarium* је давање ствари мимо посебног уговора (нпр. о послузи) с тим да се може увек тражити натраг. Може то бити и непокретна ствар: док сте на путу допустите неком *да станује у вашем стану*, али он одбија да изађе из њега када се вратите (Станојевић 1986, ЕКМАТФ);

III) (528) Ако у стану, у случају смрти закупца, није остао ни један члан породичног домаћинства закупца, нови уговор о закупу закључује лице које је престало да буде члан породичног домаћинства закупца, или лице које је било члан породичног домаћинства претходног закупца (брат, сестра и сл.), *ако је наставило да станује у истом стану* (Зак. стан., чл. 9, Параграф Лекс);

IV) (529) Најлепше тренутке смо имали у Паризу – са сетом говори о прохујалим срећним данима сликар Марић. Две деценије њихов живот је био без „празног хода”. Од најмање ситнице умели су да направе свечаност. Ако је требало, *камповали су и у својој гарсоњери* (Политика, 27. јануар 2007, ЕКМАТФ); (530) *Миломир Ковачевић са породицом станује у једном од 23 стана поменуте троспратнице* (Политика, 01. октобар 1981, 24422/11).

---

⁵⁸³ У нашем електронском корпусу забележено је укупно 13 уноса која потврђују употребу таквих именица у конструкцијама „у + локатив” којима се исказује адвербијална локациона допуна неког од овде разматраних глагола (*становати* (12), *камповати* (1)), од укупно 27 уноса за све локационе глаголе.

У наведеним примерима у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *становати* забележена је именица *стан*, опште семантике. У једном примеру, уз глагол *камповати* у локативу поменуте конструкције налази се именица *гарсоњера*⁵⁸⁴, којом се означава врста таквог простора.

Такође, забележен је и пример, само један, употребе заменице у локативу разматране конструкције, у чијем је антецеденту именица *стан*.

У свим наведеним примерима конструкцијом „у + локатив” означава се смештање у одређени унутрашњи простор живих, људских бића.

4) Лоцирање у простору унутар грађевине, који се посматра као део грађевине,⁵⁸⁵ врши се и конструкцијом „у + локатив”, која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *становати*, а забележена је у примерима из књижевноуметничког функционалног стила српског језика:⁵⁸⁶

(531) Постало ми је чудно што ме никад не пушта даље од раскршћа с кога се одвајала њена улица. Једне вечери, подрашкан радозналошћу, и можда подбоден ко зна каквом сумњом, почекам иза угла, па кришом пођем за њом. *Становали су у високом приземљу* (Десница 1, 55, АУФ); (532) Баш ми је драго *што станујем у Крилу-Ф* које заудара на кисео купус, мокраћу и сперму илегалних дркација. Баш ми је драго (Капор 2010, 209).

У локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне допуне глагола *становати* у наведеним примерима налазе се именице *приземље*⁵⁸⁷, односно *крило*⁵⁸⁸, самостално или у синтагми, а њоме се означава простор, који је део грађевине, у који се смешта људско биће.

---

⁵⁸⁴ У РСАНУ за *гарсоњеру* се наводи – *мали (једноособни, ретко двособни) стан, обично без кухиње; момачки стан.*

⁵⁸⁵ Д. Кликовац ове просторе посматра као ограничене просторе у оквиру зграде (в. Кликовац 2000: 59).

⁵⁸⁶ У нашем електоронском корпусу забележено је укупно 6 уноса која потврђују употребу таквих именица у конструкцијама „у + локатив” којима се исказује адвербијална локациона допуна глагола *становати* (6).

⁵⁸⁷ У РСМ за *приземље* се наводи – *део зграде при земљи, партер*, а у РСЈ – *део зграде који се мало уздиже изнад земљишта, који је при земљи, партер.*

5) У нашој грађи забележени су и примери у свим функционалним стиловима српског језика, осим у разговорном, који потврђују употребу именица са значењем просторије (’ограничени део унутрашњости грађевинског објекта или унутрашњости затворене, засебне стамбене, радне и сл. целине унутар грађевинског објекта’), односно заменице којом се упућује на такву именице у локативу конструкције „у + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе:⁵⁸⁹

I) (533) Тако сам, после двогодишњег одсуствовања, угледао опет зелене шалукатре мога очинскога дома, и у његову дворишту примио огромни кључ његових тешких гвоздених главних врата. **У његовим споредним зградама и просторијама станују сада страни људи**, али је његова главна зграда, а нарочито њен горњи спрат, са својих седам соба, исти онакав какав је био у моме детињству ... **Али у тим интимним просторијама не станује нико више** (Миланковић 1, 69, АУФ);

у књижевноуметничком стилу забележени су и примери који потврђују да се у локативу разматране конструкције може наћи и анафоричка заменица, придевска или именичка, у чијем антецеденту је именица са значењем просторије:

(534) Нема више но једна соба, а **у њој беше законаковао један практикант са женицом и детенцетом** (Груј. Ј. 3, 45, РСАНУ)⁵⁹⁰; (535) У соби, **у којој је Ђурђе становао**, није било гоблена, нити су на зидовима били анђели рококоа. На зиду у тој соби, над постељом, висила је свега једна икона, Марија, насликана како је, на глобусу, згазила змију, ногом (Црњански 2, 29, АУФ); (536) На последњем спрату Творница је имала и неколико соба. У њима су неки радници,

---

Иако је у дефиницији у РСЈ као семантички битно наведено да је реч о простору који се уздиже изнад земљишта, ипак ће се уз именицу *приземље* у локативу употребити увек предлог *у*, што Н. Арсенијевић објашњава тиме што тај локализатор представља доњи део неке грађевине. За разлику од ње, уз именицу *спрат* и локативу иде предлог *на* (исп. и фусноту 254) (в. Арсенијевић¹ 2003: 165).

⁵⁸⁸ У РСАНУ за *крило* се наводи – **б. а. један од делова, једна од страна** (*капута, завесе, рибарске мреже и сл.*); *бочна страна, бок нечега*. У РМС издвојено је под посебну тачку – **4. бочни део чега [...]** **б. зграде**, као и у РСЈ – **5. један од парних, симетричних делова или страна нечега [...]** **в. бочна страна куће или друге грађевине**: западно ~, источно ~.

⁵⁸⁹ У нашем електронском корпусу забележено је укупно 11 уноса која потврђују употребу таквих именица у конструкцијама „у + локатив” којима се исказује адвербијална локациона допуна неког од овде разматраних глагола (*становати* (10), *коначити* (1)).

⁵⁹⁰ У РСАНУ скраћеница Груј. Ј. 1–3 означава извор: *Записи Грујића Јеврема*, књ. I–III, у Београду 1922–1923.

који су били у њој запослени, и спавали. *У једној од њих становао сам и ја* па сам ту остао и онда када сам постао помоћник главног службеника у одељењу за отпремање пошиљака (Пупин 1, 49, АУФ);

II) (537) Ранковић је означио и број собе, јер је требао подробности, да ствар вероватнијом учини. Али број 9 био је врло несретан број за Ранковића, *јер у соби под тим бројем становао је већ више од 8 година један виши чиновник српски, Моја Гавриловић*, који је за ту собу месечно 8 дуката плаћао и који је имао свој сопствени намештај у тој соби, а у оно доба, кад је Милетић био у Београду, био је још и Моја Гавриловић у Београду (Ињац 2007, ЕКМАТФ);

III) у нашем електронском корпусу, међу примерима из административног функционалног стила, забележени су само примери употребе заменице *који* у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *становати*, а која упућује на именицу наведене семантике:

(538) (5) Ако учиниоцу кривичног дела изрекне казну затвора до једне године, суд може истовремено одредити да ће се она извршити тако што ће је осуђени издржавати у просторијама *у којима станује* уколико се с обзиром на личност учиниоца, његов ранији живот, његово држање после учињеног дела, степен кривице и друге околности под којима је дело учинио може очекивати да ће се и на тај начин остварити сврха кажњавања (Кр. зак., чл. 45, Параграф Лекс);

IV) (539) Поред забаве у многобројним кафићима и дискотекама, коју очекују млађи гости, могуће је посетити манастир Жичу, која ове године слави 800 година постојања кроз различите културне и духовне програме, и манастир Студеницу *у чијим одајама се може и коначитти*, што је посебан доживљај (Политика, 11. јун 2008, ЕКМАТФ); (540) Госпођа Лоибл ми је показала јефтину собу на трећем спрату, цена осамдесет шилинга дневно, заједничко купатило. *У осталим собама су становале избеглице из Румуније и Русије* (Политика, 04. октобар 2008, ЕКМАТФ);

V) /.

У наведеним примерима, у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *становати* наша се именица опште семантике – *просторија*, а затим и именица *соба*, те, уз глагол *коначитти* и

именица *одаја*⁵⁹¹. Осим тога, у локативу ове конструкције нашле су се и анафоричке заменице *који*, односно *они*, у чијем антецеденту су именице *соба* и *просторија*. Овом конструкцијом се у свим примерима означава смештање људског бића у унутрашњи простор означен наведеним именицама, односно заменицама.

6) Два примера, забележена у новинарском функционалном стилу српског језика, потврђују употребу именице са значењем привременог објекта за пребивање – *шатор* – у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *залогорити* и *коначити*.⁵⁹²

(541) Две слике су ме потпуно фасцинирале. Прва је слика, коју сам видео испред шопинг центра „Бест Бај” који је најавио „невиђене” попусте за јутро након Дана захвалности, *где је педесетак Американаца у двадесетак шатора, залогорило* (Политика, 07. децембар 2008, ЕКМАТФ); (542) Подобник упозорава да „ту пада или опстаје правна држава”, па је граница била затворена неколико сати до недеље у ноћ, после чега су се демонстранти повукли а Јорас акцију наставио „соло”. *Коначиће у шатору на граници „све док правица слуге Јернеја” не буде испоштована онако како је то словеначки суд одредио*. Јорас је дао и ултиматум Хрватској – ако до уторка не склони жардинијере са стазе коју је утабао 30. априла 2004, почиње штрајк глађу (Политика, 29. април 2008, ЕКМАТФ).

Наведеном конструкцијом означава се лоцирање живог, људског бића у унутрашњости објекта означеног именицом у локативу.

7) У нашем електронском корпусу забележена су и два примера која потврђују употребу именица са општим значењем ’рупа у земљи, стени’ у локативу конструкције „у + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне

---

⁵⁹¹ У РСАНУ за именицу *одаја* се наводи – 1. а. *просторија у кући намењена за становање, соба; уопште просторија различитих намена у каквој другој згради*.

⁵⁹² Укупан број уноса који потврђују употребу именице ове семантике у конструкцији „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког локационог глагола у нашем корпусу је 4.

глагола *становати*, и то у књижевноуметничком и научном функционалном стилу српског језика:

I) (543) Да те подсетим на оно што о томе каже јеванђелист Марко: „Доплови на обалу мора у гераски крај. Тек што изађе из лађице, одмах му дође у сусрет из гробова човек кога је опсео нечисти дух. Он је становао у гробовима, нико га више није могао ни ланцима свезати. Често су га стављали у окове и ланце и он би увек растргао ланце и окове изломио. Нико га није могао укротити. Он би непрекидно – ноћу и дању – боравио у гробовима где је викао и ударао себе камењем.” (Ненадић 1, 134, АУФ);⁵⁹³

II) (544) Према каснијем предању, мојре су драге кћери црне Ноћи, *које станују у пећини*, покрај небеског извора светлости, и одатле лете према Земљи и људима (Срејовић, Цермановић Кузмановић 1987, 272);

У локативу разматране конструкције јавља се именица *гроб*, те се њом означава лоцирање човека у унутрашњости простора неспецифичног за његов боравак. У другом примеру у локативу наведене конструкције употребљена је именица *пећина*, а у унутрашњост објекта који се њоме означава смешта се митолошко биће.

8) Свега један пример из наше грађе потврђује и да се конструкцијом „у + локатив” може као место нечијег боравка означити и унутрашњост превозног средства, што је очекивано када се узме у обзир да је то неспецифично место за дужи боравак човека. Наиме, у новинарском функционалном стилу српског језика забележен је пример који потврђује употребу именице са значењем превозног средства – *аутомобил*⁵⁹⁴ – у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *биваковати*:

(545) Сетимо се седмочлане дружине која је годинама живела у напуштеној згради у Улици краља Милана. Најстарији од њих једва да

---

⁵⁹³ Овај пример наведен је и овде, иако је већ наведен под бр. 110, јер је он једина потврда у књижевноуметничком стилу за употребу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *становати*, а у чијем локативу се налази именица поменуте семантике.

⁵⁹⁴ У РСАНУ именица *аутомобил* семантички је представљена на следећи начин – *кола која се крећу помоћу мотора*.

је имао 14 година и тек нешто више кила. Остали много мање. И година и кила. *Нешто даље, код Славције, у напуштеном аутомобилу су, такође, годинама, биваковала тројица дечкића.* Малолетних, наравно (Политика, 18. јануар 2006, ЕКМАТФ).

2.2.3.2.1.1.1.2. Спољашњи простор омеђен неким границама

У другој групи налазе се они примери у којима предлошко-падежна конструкција „у + локатив” означава спољни простор омеђен неким границама, природним или вештачким, а у који се неко смешта.

2.2.3.2.1.1.1.2.1. Спољашњи простор омеђен природним границама

Овде разматрамо примере који потврђују употребу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе, а у чијем локативу се налази именица којом се означава спољни простор омеђен природним границама. Ову подгрупу, према семантици именица, формира само једна скупина.

1) Наиме, у нашем електронском корпусу забележени су само примери који потврђују употребу именица са значењем 'део спољног простора омеђен природним границама', а који представља различите типове географских области (шуме, језера, планине и др.), односно заменица којима се упућује на њих у локативу конструкције „у + локатив” са функцијом адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе. Они су забележени у књижевноуметничком, научном и новинарском функционалном стилу српског језика:⁵⁹⁵

1) (546) Пјешачили смо неколико сати и залогоровали у шуми *Хајдуцици* (Чол. 2, 50, РСАНУ)⁵⁹⁶;

---

⁵⁹⁵ У нашем електронском корпусу забележено је укупно 3 уноса која потврђују употребу таквих именица у конструкцијама „у + локатив” којима се исказује адвербијална локациона допуна неког од овде разматраних глагола (*становати*).

⁵⁹⁶ Будући да у нашем електронском корпусу није било примера који би потврдили употребу разматране конструкције „у + локатив” уз глагол *залогоровати*, наведени пример је преузет из РСАНУ.

У РСАНУ Чол. 2 је скраћеница за извор – Чолаковић Родољуб, *Записи из ослободилачког рата*, књ. I, Сарајево, 1946.

II) (547) *Јован је, изгледа, још од ране младости становао у пустињи, а могуће је чак да га је као дете усвојила и кумранска секта која је боравила недалеко од оног дела Јордана на коме је он доцније крштавао* (Вукомановић²1997, 63);⁵⁹⁷

у научном стилу српског језика забележен је и пример употребе анафоричке заменице *који* у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *логоровати*, у чијем антецеденту се налази именица *котлина*:

(548) На основу диспозиције команданта армије од 14. новембра, командант је истог дана издао заповест којом је наређено: [...] – да 9. пешадијски пук II позива и пионирски полубатаљон (4 батаљона и пионири) образују секторску резерву која ће се налазити на источној падини котлине, *у којој је дотада логоровао 12 (Балкански) пук* (Миленковић 1963, 177);

III) /;

IV) (549) У склопу етнокуће налазе се, поред фарме са аутохтоним расама магараца, оваца и коза, и вуновлачара и воденица. Ту је могуће сместити десетак гостију у собама са купатила и без њега, *али се може и камповати у шљивару* или преноћити на сену (Политика, 28. септембар 2008, ЕКМАТФ)

V) /.

У наведеним примерима у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе нашле су се именице – *шума*, у синтагматском споју, са атрибутивом („шума Хајдучица”), *пустиња*⁵⁹⁸ и *шљивар*⁵⁹⁹, односно анафоричка заменица *који* у чијем антецеденту је именица *котлина*⁶⁰⁰.

---

⁵⁹⁷ Овај пример наведен је и под бр. 54.

⁵⁹⁸ У РМС именица *пустиња* одређује се као – **1. а. простран, песковит и ненасељен предео с малом количином падавина, оштром разликом у температури и ретким растињем**, а слично и у РСЈ – **1. а. простран, ненасељен, песковит предео с малом количином падавина, оштром температурном разликом и ретким растињем**.

⁵⁹⁹ У РМС за именицу *шљивар* у дефиницији се наводи само њен синоним – *шљивик*, а у РСЈ користи се упућивачка дефиниција – *в. шљивик*.

Шљивик је шљивов воћњак (в. РМС, РСЈ).

⁶⁰⁰ За котлину се у РСАНУ наводи – *удолина, удубљење претежно равнoг дна у земљишту међу брдима, планинама, дуж реке и др.*

У свим примерима наведеном конструкцијом означава се лоцирање живог бића, човека унутар природних граница спољног простора.

2.2.3.2.1.1.1.2.2. Спољашњи простор омеђен вештачким границама

У нашој грађи забележени су и примери са именицама које имају значење спољног простора са вештачким, договорним границама, или заменицама којима се упућује на именице те семантике, у локативу конструкције „у + локатив” са функцијом адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе. Наведене примере у овој подгрупи додатно сегментирамо према семантици именица.

1) У нашем електронском корпусу нема примера који би потврђивали употребу именице са значењем 'држава' у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе. Међутим, у корпусу је забележен један пример употребе заменице у локативу наведене конструкције, у чијем антецеденту је именица *земља*, и то у књижевноуметничком функционалном стилу српског језика; а пример преузет из РМС, у којем се у локативу наведене конструкције налази назив државе – *Западна Немачка*, припада новинарском функционалном стилу:

I) (550) Земља *у којој су становали*, широка, баровита, са маглама и врућим испарењем, са непрегледном шумом и таласањем трске и врбака, са земуницама и оборима у блату, дрвеним црквицама, нестајала је сасвим из њиног сећања. Ова нова земља [...] била је са свих страна пробијена ваздухом, и привремено, сасвим истисла из душе њихове ону другу, ветровиту (Црњански 1, 54, АУФ);

II) /;

III) /;

IV) (551) Војници америчких трупа *који стационирају у Западној Немачкој* остављају у овој земљи сваке године позамашну суму долара (Борба 1957, РМС)⁶⁰¹.

V) /.

---

⁶⁰¹ Будући да у нашем електронском корпусу није било примера који би потврдили употребу разматране конструкције „у + локатив” уз глагол *стационирати*, наведени пример је преузет из РМС.

У наведеним примерима конструкцијом „у + локатив” означава се лоцирање живих, људских бића у простору омеђеном одређеним административним границама.

а) Нису бројнији ни примери у којима се у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од глагола из наше групе – *становати* – налази именица⁶⁰² са значењем ’део неке државе’, који су забележени у научном и новинарском функционалном стилу српског језика:⁶⁰³

I) /;

II) (552) Руде су имале своје рударске управнике – мадемемине. По уговору с Портом рударска су села била дужна њима се покоравати. Они су у исти мах били једини Турци који су могли становати у округу (Новаковић 1906, 259);

III) /;

IV) (553) Према наводима израелске штампе, идентификовано је и да су два Палестинца, који су ухапшени у Аману и изручени Дубаију, због сумње да су обезбедили логистичку подршку за убиство Мабхуха, заправо обавештајац Ахмед Хасанин и Анвар Шејбар из Палестинске управе у Рамали. Они су становали у појасу Газе до средине 2007. године, када је Хамас силом преузео контролу над том територијом од умеренијег Фатаха, а затим су се, преноси израелски медији, преселили у Дубаи, где су радили у компанији која се бави некретнинама у власништву Мохамеда Дахлана, иначе званичника Фатаха (Политика, 20. фебруар 2010, ЕКМАТФ);

V) /.

У наведеним примерима у локативу конструкције „у + локатив” која је адвербијална локациона допуна глагола *становати* налази се именица *округ*⁶⁰⁴, којим се означава део државе, али и назив дела државе – *Појас Газе*.

---

⁶⁰² Нису забележени примери са заменицом у таквом положају.

⁶⁰³ У нашем електронском корпусу забележена су само 2 уноса која потврђују употребу таквих именица у конструкцијама „у + локатив” којима се исказује адвербијална локациона допуна неког од овде разматраних глагола (*становати*).

⁶⁰⁴ У РСАНУ се као примарно значење именице *округ* наводи – **1. а. обично већа административна јединица у држави, окружје, котар.**

Наведеним конструкцијама у оба примера означава се лоцирање живих бића, људи у одређеном простору омеђеном административним границама.

2) У нашем електронском корпусу забележени су и примери који потврђују употребу именице са значењем 'насељено место', односно заменице којом се упућује на такву именицу, у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од глагола⁶⁰⁵ из ове групе, и то у свим функционалним стиливима српског језика, осим у административном:⁶⁰⁶

I) (554) *Тада су у граду гарнизовали т.зв. Кајзердрагони* (Петр. В. 3, 190, РСАНУ)⁶⁰⁷; (555) Дечаци ме погледаше подозриво. У тренутку им се учини да желим да заштитим лукавством њихове вршњаке из Белмонтехе. – *Ви станујете у Белмонтеси?* (Петровић 2, 26, АУФ);

у књижевноуметничком стилу забележени су примери у којима се у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе налази анафоричка заменица који у чијем је антецеденту именица са значењем 'насељено место':

(556) И свакога дана отада лутао је он по њему (а обилазио је чешиће и сва она позната му места из његове околине, *у којима је раније српска војска логоровала*, као Потамос, што су га Срби прозвали Потамосе, јер су се све тесно онамо осећали, па после Ипсос, што су га назвали Липсос, јер се тамо читава три месеца само липсавало и у море бацало) (Васић 1, 288, АУФ); (557) Пут до Бобо Ђуласоа иде саваном која је прекриљена мајмунима. Села *у којима станује племе Бобо* сасвим су другога типа од оних кроз која сам до тада пролазио (Петровић 1, 86, АУФ);

II) (558) Духовни живот у Новом Саду се развио нарочито шездесетих година, од увођења уставног живота. 1864. преноси се из Пеште у Нови Сад

---

⁶⁰⁵ Примере за употребу такве конструкције уз глаголе *гарнизонирати*, *гарнизовати*, *контумацирати* и *резидирати* нисмо нашли у изворима ексцерпираним за потребе овог истраживања, те су преузети из РСАНУ.

⁶⁰⁶ У нашем електронском корпусу забележено је укупно 20 уноса која потврђују употребу таквих именица у конструкцијама „у + локатив” којима се исказује адвербијална локациона допуна неког од овде разматраних глагола (*становати* (15), *коначити* (5), *камповати* (1)), што чини свега 6.47% од укупног броја конструкција „у + локатив” са именицама наведене семантике (укупно 309 уноса).

⁶⁰⁷ У РСАНУ скраћеница Петр. В. 3 наводи се за извор – Петровић Вељко, *Буња и други у Раванграду*, предатна причања, Панчево 1921.

Матица српска [...] Књижевни листови ту излазе: Даница, Јавор, Матица. *Главни српски писци станују у Новом Саду* (Скерлић 1, 164, АУФ);

и у научном стилу забележени су примери који потврђују употребу анафоричке заменице *који*, а у чијем антецеденту је именица са значењем насељеног места, у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *становати*:

(559) У Химери је био и град *у ком је становао* гарнизон од 300 Турака (Новаковић 1906, 187);

III) /;

IV) (560) *Наш пук ... је гарнизонирао у Призрену* (Јов. Мил., ЗК 14, 9, РСАНУ)⁶⁰⁸. (561) Био је пионир када *је камповео у Јајцу* почетком осамдесетих прошлог века (Политика, 23. мај 2010, ЕКМАТФ); (562) Једна од мера је да навијачи Звезде не спавају у Вигу, *на ће коначити у градићу Лозенсу*, удаљеном 80 километара од места утакмице (Политика, 09. новембар 2000, ЕКМАТФ); (563) *Контумацирало [се] у Земуну десет дана* (Јовановић А., СКГЛ НС 13, 525)⁶⁰⁹; (564) *Министарство ... је резидирало у Паризу* (КР 1924, РМС)⁶¹⁰; (565) Прича каже – почетком прошлог века кнез Милош Обреновић одлучио је да на Топчидеру сазида конак, *јер је нерадо становао у Београду* (Политика, 27. јул 2008, ЕКМАТФ);

у новинарском стилу забележен је и пример употребе именице ове семантике у локативу конструкције „у + локатив” са функцијом адвербијалне локационе допуне глагола *коначити* у ванпредикатској функцији:

(566) Њихова маршрута, коју ће савладати без логистичке пратње будући да сами у личном пртљагу носе све што им је потребно дуга је 950 километара, а планирали су да сваког дана савладају по око 180 километара, *коначећи уснут у местима кроз која ће проћи* (Политика, 19. јун 2009, ЕКМАТФ);

V) (567) *Моји су још увек становали у Сремској Митровици у то време* (ЈИРС 2008, DW_A0037, С. М., 100.22–100.25).

---

⁶⁰⁸ У РСАНУ скраћеница ЗК 1–18 означава извор: *Забавник*, додатак „Српских Новина”, Крф 1917, а Јов. Мил. аутора Милутина Јовановића.

⁶⁰⁹ У РСАНУ скраћеница СКГЛ НС 1–52 наводи се за извор: *Српски књижевни гласник*, нова серија, књ. I–LII, Београд 1920–1941.

⁶¹⁰ У РМС скраћеница КР 1924 наводи се за извор: *Књижевна република* (бр. 4, 7), Загреб 1924.

У наведеним примерима у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола из ове групе налазе се именице *град*, *место*, која не реализује опште значење места, већ значење ’насељено место’, што сигнализира уз њу употребљени реченични атрибут, и *градић*, у споју са атрибутивом („градић Лозенс”). Чешће се у локативу ове конструкције налази властита именица, назив насељеног места – *Белмонтеса*, *Нови Сад*, *Призрен*, *Јајце*, *Земун*, *Париз*, *Београд*.

Такође, у локативу разматране конструкције налази се, како показују наши примери, и анафоричка заменица *који*, у чијем антецеденту је именица са значењем насељеног места – *место*, *село*, *град*.

У свим примерима наведеном конструкцијом се врши директно лоцирање људског бића, његово смештање унутар граница одређеног, именованог простора.⁶¹¹

а) У нашем електронском корпусу заступљени су и примери који потврђују употребу именице са значењем ’део насељеног места’, односно заменице којом се на њу упућује, у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од глагола⁶¹² из ове групе, а који су забележени у књижевноуметничком, научном и новинарском функционалном стилу српског језика.⁶¹³

1) (568) Осим оних који су срећом глумонери, цело наше музикално село нагнуло у град и *сад догорују у Македонској улици испред Радио-Београда*, чекајући тренутак да се портиру придрема па да шчепају микрофон у радију и отпевају своје! Клопају сланину и хлеб и смишљају нову плочу (Капор 2, 107, АУФ); (569) *Деда Маша ... настановао се прилично дуго у истој улици* (Сек. 5,

---

⁶¹¹ Именицама *војска*, *племе*, *гарнизон*, *пук* означава се група лица. Будући да именицу *министарство*, захваљујући метонимијском преносу, можемо семантички одредити као – *запослени у министарству*, пример из РСАНУ навели смо овде.

⁶¹² Будући да у изворима ексцерпираним за потребе овог истраживања није било таквих примера са глаголом *настановати се*, он је преузет из РСАНУ.

⁶¹³ У нашем електронском корпусу забележено је укупно 17 уноса која потврђују употребу таквих именица у конструкцијама „у + локатив” којима се исказује адвербијална локациона допуна неког од овде разматраних глагола (*логоровати* (2), *становати* (15)).

235, РСАНУ)⁶¹⁴; (570) Папуција Рака отишао у полицију да пријави свој стан под новим именом, и мртво заборавио да станује у „Тацитовој” улици (Секулић 1, 181, АУФ); (571) О његовом [Жан-Луја Попјеа] животу до Револуције мало се зна (односно, мало претпоставља). Становао је у једној од кривих, плесивих улицица предграђа Фобур Сен Антоан (Faubourg Saint-Antoine) (Пекић 1988, 126–127);

у књижевноуметничком стилу забележени су и примери употребе анафоричке заменице *који* у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *становати*, а у чијем се антецеденту налази именица са значењем ’део насељеног места’:

(572) У слепоочницама је пулсирала крв. Од те пријатности почео је у мислима да путује. Са сваком новом чашом померао се све лакше. Писао је бедекер за град у којем су све улице у којима је становао (Великић 2007, 205–206);

II) (573) Знатно је више оних примера у којима је атрибутивна употреба једнако уобичајена, ако не и обичнија него самостална. Говорни језик препун је елипса као „Станујем у Јовановој”, „Обрати се разредном”, „Имам час физичког”, „Зову вас на хируршко” и сличних (Клајн 2003, 382);

III) /;

IV) (574) *Тог лета*, када је букнуо Први српски устанак, Карађорђе је логоровао са војском у Топчидеру, баш на месту где се сада налази црква (Политика, 27. јул 2008, ЕКМАТФ); (575) Елем, *Вања* станује у Улици господара Вучића, хм, лепо се сместио! (НИН, 27. новембар 2014, 3335/69);

у новинарском стилу забележени су и примери који потврђују употребу анафоричке заменице *који* у локативу разматране конструкције, уз глагол *становати*, у чијем антецеденту се налази именица чија је семантика ’део насељеног места’:

(576) Не знам откуд вам то да сам био боксер? Могуће је да сам, у неком интервјуу, причао о томе да волим бокс и да сам се, као дечак, доста тукао. Те туче биле су организоване на импровизованом рингу, у Брђанима, у том предграђу Ваљева у којем сам становао (Печат, 13. март 2014, 310/34);

---

⁶¹⁴ У РСАНУ скраћеница Сек. 5 наводи се за извор – Секулић Исидора, *Записи о моме народу*, Београд 1948.

V) /.

Наведени примери показују да се у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе може наћи именица *улица*, у синтагматском споју, али и, чешће, називи улица – *Македонска улица, Тацитова улица, Јованова*⁶¹⁵, *Улица господара Вучића*. Поред тога, у локативу разматране конструкције забележена је и властита именица, назив дела града – *Топчидер*.

У локативу разматране конструкције може се, такође, наћи и анафоричка заменица *који* у чијем је антецеденту именица са значењем ’део насељеног места’ – *улица, предграђе*.

Наведеном локативном конструкцијом у свим примерима означава се лоцирање живог, људског бића унутар граница простора означеног именицом у њеном локативу.

2.2.3.2.1.1.2. Посредно лоцирање

Као и досад, у посебну групу издвајамо примере у којима се у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе налази именица са значењем ’близина’. Они су у нашој грађи заступљени у свим функционалним стиловима српског језика, осим у разговорном:⁶¹⁶

I) (577) Међутим, на раскрсници Балканске и улице Народног фронта, Адам се предомисли. *У близини је становао Покимица* и он реши да прво утврди живи ли он заиста онамо где му је Тиосављевић и рекао (Петровић 2000, 244);⁶¹⁷

II) (578) 52. 1) У довољно великим заводима који захтевају услуге једног или више лекара који ће све време посветити овом послу, бар један од њих треба да *станује у заводу или у његовој непосредној близини* (Бељански 2001, 259);⁶¹⁸

---

⁶¹⁵ В. фусноту бр. 223.

⁶¹⁶ У нашем електронском корпусу забележено је укупно 11 уноса која потврђују употребу таквих именица у конструкцијама „у + локатив” којима се исказује адвербијална локациона допуна неког од овде разматраних глагола (*становати*).

⁶¹⁷ Овај пр. наведен је и под бр. 344.

⁶¹⁸ В. и пр. бр. 516.

III) (579) У току гашења пожара и заштите људи и имовине угрожених пожаром и осталих интервенција руководилац акције гашења пожара, односно руководилац интервенције, има право да: [...] 12) нареди радно способним лицима, која станују у непосредној близини места пожара, као и лицима која се затекну на месту пожара, да пруже помоћ у гашењу пожара и спасавању људи и имовине (Зак. пож., чл. 68, Параграф Лекс);

IV) (580) А кад сте први пут стали на терен? Било је то кад сам имао једанаест година. На терен београдског Хајдука довео ме друг из разреда Рале, звани Робија, који је становао у близини (Политика, 17. јануар 2010, ЕКМАТФ); (581) У тексту о обележавању овог датума, др Коча Јончић пише да је скуп могао и трагично да се заврши, јер у суседству су становали немачки официри, а агенти и доушници мотрили су свуда околу: – Рибникари су били и домаћини и стражари, заједно са Владом Дедијером. Њихова кућа била је стетиште илегалаца, организатора устанка, и пре и после скупа (Политика, 04. јул 2001, ЕКМАТФ);

V) /.

У наведеним примерима у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *становати* налази се именица *близина*. Таква конструкција, како смо раније видели, хомофункционална је са прилогом *близу*. Она има оријантационо значење – њоме се означава да се неко (у свим примерима људско биће) смешта у простор који се одређује према удаљености (малој) у односу на неки грађевински објекат или неко место, а које је поменуто раније или се означава неконгруентним атрибутом именице *близина*.

Такође, забележен је и пример употребе именице *суседство* у локативу разматране конструкције, којом се такође означава да се нека особа смешта у простор који се, према критеријуму удаљености, одређује према другом, раније поменутом простору.

2.2.3.2.1.2. На + локатив

Конструкција „на + локатив” јавља се у функцији адвербијалне локационе допуне и глагола из ове групе, али није фреквентна. Наиме, у нашем електронском корпусу забележено је свега 28 уноса који потврђују такву њену

употребу уз глаголе из ове групе – *становати* (17), *биваковати* (3), *камповати* (3), *логоровати* (3), те *коначити* (2) – што чини само 10.81% од укупног броја уноса који потврђују овакву употребу конструкције „*на* + локатив” уз локационе глаголе (259).

Примери нису забележени у ексерпираним изворима из административног и разговорног функционалног стила српског језика, а када је реч о осталим функционалним стилевима, најзаступљенији су у новинарском са 14 уноса (*становати* (5), *камповати* (3), *коначити* (2), *логоровати* (3), *биваковати* (1)), затим у књижевноуметничком са 9 уноса (*становати* (7), *биваковати* (2)), и на крају у научном са 5 уноса (*становати*).

Конструкцијом „*на* + локатив означава се место на којем се неко налази – непосредно као 1) унутрашњост неке грађевине, објекта (28,57%, 8 уноса), или 2) простор који је омеђен границама, који је унутар тих граница (природних, административних и др.), или обухвата и те границе (64,29%, 18 уноса), односно на такве просторе се упућује (заменицама) (7.14%, 2 уноса).

2.2.3.2.1.2.1. Непосредно лоцирање

Конструкцијом „*на* + локатив” означава се, ређе, да се неко налази у унутрашњости неког објекта, или чешће, у простору омеђеном одређеним границама, односно на његовој површини.

2.2.3.2.1.2.1.1. Унутрашњи простор грађевине, објекта

Наведеном конструкцијом се, како показују примери из нашег електронског корпуса, и уз глаголе ове групе, чија је адвербијална локациона допуна, означава нечије смештање у неки унутрашњи простор, али они су слабо фреквентни.

1) И уз глаголе ове групе бележи се употреба конструкције „*на* + локатив” као њихове адвербијалне локационе допуне, а у чијем локативу је именица⁶¹⁹ са значењем 'институција'. Забележен је само један пример употребе такве конструкције, уз глагол *логоровати*, и то у у новинарском функционалном стилу српског језика

---

⁶¹⁹ Нису забележени примери који би потврђивали употребу заменице у локативу такве конструкције у чијем би се антецеденту нашла именица наведене семантике.

(582) У уторак увече изненада је преминуо Милутин Подунавац, дугогодишњи књижар и руководилац најстаријег антикваријата у нашој културној метрополи, смештеног у десном крилу књижаре Српске књижевне задруге. Рођен 1948. у Белој Цркви, у породици чији су чланови суделовали у НОБ-у, или логоровали у Керестинцу и на Голом отоку, Подунавац је студирао на Правном факултету, дипломирао на Вишој дефектолошкој школи и готово три деценије провео на пословима књижара у књижари Српске књижевне задруге (Политика, 24. новембар 2000, ЕКМАТФ).⁶²⁰

Употреба предлога *на* уз назив *Голи оток* у локативу мотивисано је тиме што је реч о називу острва. Међутим, истовремено је реч и о називу логора, институције, који је смештен на наведеном острву, обухватајући његов простор, те није могуће употребити предлог у уз њега.

Конструкцијом „*на* + локатив”, која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *логоровати*, означава се смештање људског бића у унутрашњи простор одређене институције.

2) У нашем електронском корпусу забележени су и примери у којима именица⁶²¹ у локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *становати* има значење ’део грађевине’, и то само у књижевноуметничком и новинарском функционалном стилу српског језика.⁶²²

I) (583) *Учитељ Лесковац, врло висок, крупан и здрав човек, становао је на првом спрату изузетно старе, не његове куће; мајушни под стреју утекли прозорчићи; степенице, заправо лествице (Секулић 1, 153, АУФ);*

II) /;

---

⁶²⁰ Овај пример наведен је и под бр. 520 као потврда за употребу конструкције „у + локатив” као адвербијалне локационе допуне глагола *логоровати*, са именицом са значењем ’институција’ у локативу. Наводимо га и овде јер је једина потврда за такву употребу конструкције „*на* + локатив”, а и јер у грађи није било више примера из новинарског стила који би потврдили употребу конструкције „у + локатив” или „*на* + локатив” са именицом наведене семантике у локативу као адвербијалне локационе допуне глагола *логоровати*.

⁶²¹ Нису забележени примери који би потврђивали употребу заменице у локативу такве конструкције у чијем би се антецеденту нашла именица наведене семантике.

⁶²² У нашем електронском корпусу забележено је укупно 7 уноса која потврђују употребу таквих именица у конструкцијама „*на* + локатив” којима се исказује адвербијална локациона допуна глагола *становати*.

III) /;

IV) (584) Далматинска улица је поседовала један феномен унутрашњих зграда и унутрашњег живота. *Становала сам на првом спрату једносратне зграде* (Политика, 27. август 2006, ЕКМАТФ);

V) /.

У оба наведена примера у локативу конструкције „на + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *становати* налази се именица *спрат*, у оба случаја у синтагматском споју.

Конструкцијом „на + локатив” врши се лоцирање живог, људског бића у простору унутар грађевине, који се посматра као део грађевине.

3) У нашој грађи забележена су и два примера са именицом *адреса* у локативу конструкције „на + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *становати*, односно са заменицом *који* у таквој конструкцији, а у чијем антецеденту се налази именица *адреса*, и то у књижевноуметничком и новинарском функционалном стилу српског језика:

I) (585) Гавра је изгледа имао нешто неразрешено са Ђоком. Једно време били су обојица обућарски помоћници па, веле, *чак су и становали на истој адреси у дворишној кући Мије Чикановића, неког прошловековног трговца на велико и мало* (Гаталица 2012, 21);

II) /;

III) /;

IV) у новинарском функционалном стилу забележен је један пример употребе анафоричке заменице *који* у локативу конструкције „на + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *становати*, а у чијем антецеденту се налази именица *адреса*:

(586) Претресајући стан првоосумњиченог Д. Ж. полиција је пронашла аутомат „стен” са два оквира муниције, пиштољ „валтер” калибра 7,65. На другим адресама *на којима је овај осумњичени становао* полиција је пронашла још 15 метака различитог калибра, ловачку пушку „ИЖ 27Е”, оригиналне кутије са 25

метака за револвер 38 специјал и 30 патрона за ловачку пушку (Политика, 21. новембар 2009, ЕКМАТФ);

V) /.

Наведени примери потврђују, како смо раније видели (в. 2.2.1.2.1.2.1.1./4)), да се уз именицу *адреса* у локативу обавезно употребљава предлог *на*, без могућности његове замене предлогом *у*, и да је уз њу обавезан детерминатор.

Наведеном конструкцијом означава се смештање живог, људског бића унутар простора одређеног грађевинског објекта.

2.2.3.2.1.2.1.2. Спољашњи простор омеђен неким границама

У нашем електронском корпусу забележени су и примери који потврђују да се конструкцијом „*на* + локатив” означава и да се неко смешта у спољни простор омеђен неким границама, било да су оне природне или вештачке, према чему ову групу и додатно сегментирамо.

2.2.3.2.1.2.1.2.1. Спољашњи простор омеђен природним границама

У прву подгрупу смештамо оне примере који потврђују да се у локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе могу наћи именице са значењем спољног простора омеђеног природним границама.

1) Тако у наведену групу улазе примери који потврђују да се у локативу разматране конструкције „*на* + локатив” може наћи именица која има оште значење 'део спољног простора', односно којом се означава нека географска област, или заменица којом се упућује на такву именицу. Примере, због семантичке особености ових именица, додатно разврставамо по групама.

а) Најпре разматрамо примере који потврђују да се у локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију адвербијалне допуне неког од глагола из ове групе, у грађи само за глаголе *коначити* и *становати*⁶²³, може наћи именица

---

⁶²³ За глагол *закончити* пример је преузет из РСАНУ, а за *таборовати* из РМС.

којом се означава спољни простор омеђен неким границама, а које нису условљене уздигнутошћу терена, односно анафоричка заменица у чијем антецеденту је именица наведене семантике.⁶²⁴ Примери су забележени у књижевноуметничком и новинарском функционалном стилу српског језика:⁶²⁵

I) (587) Хунгри, који су становали на тој равни, а који се беху доселили из Азије, причали су да коњик из њихове земље може да одјаше на Исток, а да данима не сусретне људско биће (Црњански 2, 6, АУФ); (587) **На ледини испред звоника таборују просјаци** (Ћоп., РМС);⁶²⁶

II) /;

III) /;

IV) (588) Стигла бригада на другу секцију и закончила на ледини (Борба 1951, 65/5, РСАНУ);⁶²⁷ (589) Колико је ромско питање у Словенији непопуларна тема доказује случај вишечлане породице Стројан коју већином чине мала деца, а која још данас, упркос температурама које се ноћу спусте испод нуле, логорује на ледини с које су их комшије уз помоћ полиције извадиле пре годину дана (Политика, 17. октобар 2007, ЕКМАТФ);

у новинарском стилу забележен је и пример који потврђује употребу анафоричке заменице који у локативу разматране конструкције „на + локатив”, уз глагол *коначити*, којом се упућује на *Ћип-поље*:

(590) Подно Великог Средишта постоји пространо Ћип-поље, на којем су некада коначиле Османлије и по њему разигравале своје ждрепце и бедевије (Политика, 08. август 2007, ЕКМАТФ);

V) /.

У наведеним примерима у локативу конструкције „на + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од овде разматраних глагола

---

⁶²⁴ У нашем електронском корпусу забележена су свега 2 примера која потврђују употребу именица ове семантике у локативу конструкције „на + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од глагола и ове групе.

⁶²⁵ У нашем електронском корпусу забележена су свега 2 примера конструкције „на + локатив” са именицама ове семантике у локативу.

⁶²⁶ У РМС скраћеница Ћоп. користи се за више дела Б. Ћопића – *Пролом, Под Грмечом, Доживљају Николетине Бурсаћа, Распјевани цврчак, Дјечак прати змаја, Не тугуј бронзана стражо, Осма офанзива.*

⁶²⁷ У РСАНУ скраћеница Борба 1947–1953 означава следећи извор – *Борба*, орган Комунистичке партије Југославије, Београд 1947–1953.

налазе се именице *ледина*⁶²⁸ и *раван*⁶²⁹, самостално или у синтагматском споју, као центар синтагме. Уз обе именице у локативу могуће је употребити само предлог *на*, што је условљено семантичком компонентом „простран, широк” у њиховој семантичкој структури.

Осим тога, ту је и пример који потврђује употребу анафоричке заменице *који* у локативу разматране конструкције „*на* + локатив” у чијем антецеденту се налази назив таквог простора – *Ђип-поље*.

У свим примерима наведеном конструкцијом означава се смештање људских бића унутар граница одређеног спољног простора.

б) Свега један пример из нашег електронског корпуса потврђује употребу у локативу конструкције „*на* + локатив” именице која има значење ’узвишење’ – властита именица *Јелица*, која представља назив планине. Наведена конструкција има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *биваковати*, и њоме се означава смештање људског бића у простор који је уздигнут у односу на околни простор, што мотивише употребу предлога *на* уз ову именицу у локативу. Овај пример забележен је у новинарском функционалном стилу српског језика:

(591) *Братија манастира Црна Река пет месеци бивакује на Јелици, чекајући реч Црквеног суда и Сабора СПЦ [...]* Кад смо ступили у бивак калуђера на Јелици сви су били у послу, па их није требало питати да процене колико ће остати на планини (Политика, 29. октобар 2010, ЕКМАТФ).

в) Такође, у нашој грађи забележени су и примери који потврђују да се у локативу разматране конструкције „*на* + локатив” могу наћи именице⁶³⁰ којима се именују уздигнути простори, са свих страна или делимично окружени воденом површином. Примери из нашег електронског корпуса, забележени у научном и новинарском функционалном стилу српског језика, показују да се ова

---

⁶²⁸ У РСАНУ за именицу *ледина* наводи се – *а. необрађено, запуштено земљиште, утрина; земљиште обрасло травом; земља уопште, тло.*

⁶²⁹ У РМС *раван* се одређује као – *равница, низија*, а идентично и у РСЈ.

⁶³⁰ Нису забележени примери који би потврђивали употребу заменице у локативу такве конструкције у чијем би се антецеденту наша именица наведене семантике.

конструкција јавља као адвербијална локациона допуна глагола *камповати* и *становати*.⁶³¹

I) /;

II) (592) *На острву Хију становале су управо две одвојене колоније: колонија произвођача мастике у јужном делу острва – и град с осталим становницима острва* (Новаковић 1906, 229); (593) Ваља споменути још да су сахрањивање у кући практиковали, по свој прилици, и народи *који су становали на Балканском полуострву пре нашег доласка* (Чајкановић 1973, 55);

III) /;

IV) (594) *Већ двадесетак дана 56-годишњи Шкот кампује на неименованом острву на коме нема ни воде, струје, других људи* (Политика, 21. август 2009, ЕКМАТФ);

V) /.

У локативу разматране конструкције „*на* + локатив” налази се именица *острво*, самостално или у синтагматском споју, где је као центар синтагме праћена конгруентним и неконгруентним атрибутом. Осим тога, забележен је и пример у којем је у локативу наведене конструкције употребљен назив полуострва – *Балканско полуострво*.

У свим примерима разматраном конструкцијом означава се смештање људских бића, појединаца или колектива, унутар граница спољних простора именованих наведеним именицама у локативу.

г) Забележен је и један пример, из новинарског функционалног стила српског језика, који доноси потврду употребе именице са значењем ’водена површина’ у локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *коначити*:

(595) – Словенци су нам, врло љубазно, понудили за смештај све луксузне хотеле у центру Љубљане, али ми смо, ипак, одлучили (на захтев селектора

---

⁶³¹ У нашем електронском корпусу забележена су укупно 3 уноса која потврђују употребу таквих именица у конструкцијама „*на* + локатив” којима се исказује адвербијална локациона допуна глагола из ове групе (*становати* (2), *камповати* (1)).

Ђорића) да коначимо на Бледу у једном исто тако луксузном хотелу (Политика, 09. март 2001, ЕКМАТФ).

У њему се у локативу поменуће конструкције налази властита именица *Блед*, назив језера. Конструкцијом „*на* + локатив” са овом именицом, као и осталим именицама наведене семантике, како смо већ раније напоменули, означава се нечије смештање у простору који се налази у непосредној близини простора именованог наведеном именицом, а не на његовој горњој површини (в. 2.2.1.2.1.2.1.2.1./2г)).

2) У нашем електронском корпусу нашли су се и примери који потврђују употребу именица којима се именује нека природна граница у локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *биваковати* и *становати*, а који су забележени у књижевноуметничком, научном и новинарском функционалном стилу српског језика:⁶³²

а) У грађи је забележен један пример који потврђује употребу именице *ивица* у локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *биваковати*, и то у књижевноуметничком стилу

(596) Такнут изненадном хладноћом, усправи се на лежају и обзрне. У дубини храстове шуме, **на чијој су ивици биваковали**, тињао је блед сјај. Није потицао од месечине (Пекић 2011, 323).

Именица *ивица* у локативу разматране конструкције, како смо већ раније видели, захтева конкретизатор, који је овде исказан неконгруентим атрибутом. Њиме се означава се површина коју поменућа граница окружује, омеђава.

Наведеном конструкцијом означава се гранични простор на који се смешта живо, људско биће.

---

⁶³² У нашем електронском корпусу забележена су укупно 4 уноса која потврђују употребу таквих именица у конструкцијама „*на* + локатив” којима се исказује адвербијална локациона допуна глагола из ове групе (*биваковати* (2), *становати* (2)).

б) Овде разматрамо примере са именицом *обала* у локативу конструкције „*на* + локаив” у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *становати*, забележени у научном и новинарском функционалном стилу српског језика:

I) /;

II) (597) У међувремену, галија се приближавала Грузији и пред провидуром су се све јасније указивале оне слике које је Бунић износио: села у рушевинама, развалине некад раскошних и отмених дворова дубровачке властеле, избегли народ *који станује на обалама и по баркама усидреним у луци*, а иза свега тога, негде над Дубровником, сура завеса дима која је наговештавала стравичну стварност срушеног града (Самарцић 1983, 262);⁶³³

III) /;

IV) (598) Међу онима који немају канализацију, већ су „осуђени” на септичке јаме, налазе се и становници дела Дедиња, Сењака, Старог сајмишта ... Највећи проблем, ипак, имају грађани *који станују на левој обали Дунава*, у *Борчи, Овчи, Котежу* ... (Политика, 21. новембар 2009, ЕКМАТФ);

V) /.

У наведеним примерима у локативу разматране конструкције налази се именица *обала*, уз коју је, када је у једнини, обавезан конкретизатор, исказан неконгруентним атрибутом, а овде и конгруентним атрибутом. Међутим, када је у множини, он није неопходан. У свим примерима конструкцијом „*на* + локатив” са разматраним именицама означава се простор који представља границу између различитих површина, простора, на који се смешта живо, људско биће, и у њима, због семантике наведених именица, није могуће предлог *на* заменити предлогом *у*.

2.2.3.2.1.2.1.2.2. Спољашњи простор омеђен вештачким границама

У овој, другој подгрупи налазе се примери који потврђују да се у локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од овде разматраних глагола налазе именице са општом семантиком спољног простора омеђеног вештачким границама.

---

⁶³³ Овај пример наведен је и под бр. 607.

1) Из научног функционалног стила потиче следећи пример из нашег електронског корпуса који потврђује употребу именице са значењем 'спољни неодређени простор' у локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *становати*.⁶³⁴

(599) *Граје су становале на далеком западу*, а поседовале су све заједно само једно око и један зуб, којима су се наизменично служиле (Срејовић, Цермановић Кузмановић 1987, 336).

У локативу разматране конструкције нашла се именица *запад*, праћена конгруентним атрибутутом (*далек*), којом се означава страна света, односно простор на тој страни света.

Наведеном конструкцијом означава се нечије, у примеру митолошких бића, смештање у спољном простору чије границе нису прецизиране.

2) Примери из нашег електронског корпуса нису потврдили да се уз овде разматране глаголе у локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију њихове адвербијалне локационе допуне налазе именице са значењем 'насељено место', али јесте забележен један пример, из новинарског функционалног стила, који потврђује употребу у тој позицији именице са значењем 'део насељеног места'.

(600) Мотив за прављење још једног, луксузнијег кампа, према речима организатора „Егзита”, јесте жеља бројних посетилаца фестивала да *кампују баши на Петроварадинској тврђави* и да имају боље услове смештаја (Политика, 16. јун 2008, ЕКМАТФ).

Употреба предлога *на* уз локатив назива *Петроварадинска тврђава* мотивисан је положајем простора који је њиме именован, али и његовом семантиком – реч је о простору са утврђењем и његовом околином који је уздигнут у односу на околни простор, те он у наведеној конструкцији не би могао бити замењен предлогом *у*.

---

⁶³⁴ У нашем електронском корпусу забележена су свега 2 уноса која потврђују употребу таквих именица у конструкцијама „*на* + локатив” којима се исказује адвербијална локациона допуна глагола *становати*.

Наведеном конструкцијом означава се смештање живог, људског бића у границе тог простора.

3) Један пример потврђује и да се уз глаголе из ове групе, овде уз логоровати, у функцији адвербијалне допуне налази конструкција „*на* + локатив” у чијем локативу је именица са значењем ограниченог спољног простора одређене намене, који се, у административном смислу, посматра као део насељеног места, а који је забележен у новинарском функционалном стилу српског језика:

(601) Од нашег сталног дописника Љубљана – Словеначка заштитница људских права Зденка Чебашек – Травник доживела је непријатно искуство у покушају да у сеоцету Дечија Вас утврди у каквом је стању ромска породица Стројан, која логорује на својој земљи код Амбруса. Да подсетимо, Стројанови су пре 10 дана утекли из касарне Роје Словеначке војске у коју их је власт сместила пре девет месеци пошто им је држава прогласила незаконитим и срушила куће на њиховој парцели у Дечијој Васи, петнаестак километара од Љубљане (Политика, 06. октобар 2007, ЕКМАТФ).

У локативу разматране конструкције наша се именица *земља*, у синтагматском споју чији је главни члан, чије је значење 'посед'.⁶³⁵ Уз именицу *земља* у овом значењу у локативу је могуће употребити само предлог *на*, односно њему није конкурентан предлог *у*. Наведеном конструкцијом означава се нечија (људско биће) смештеност у границама простора означеног поменутом именицом.

2.2.3.2.1.2.1.3. Неодређено место

У посебну групу издвајамо један забележени пример, и то из њижевноуметничког функционалног стила српског језика, у којем се у локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *становати* налази именица са општим значењем места:

(602) Оњушила је ваздух попут расне ловачке керуше и казала да „заиста не разуме људе који могу да станују на једном оваквом месту!” – Зашто? – упита

---

⁶³⁵ У РСАНУ као једно од значења именице *земља* наводи се – 2. в. *површина, простор за обраду, искоришћавање, поседање, земљиште*.

Арсен [...] – Тако је некако загробно... – одговори његова гошћа. – Ово је згодан хотел за самоубице! (Капор 1984, 22).

Будући да именица *место* има опште значење локације, потребно га је конкретизовати, што се овде чини конгруентним атрибутима.

Наведеном конструкцијом врши се директно лоцирање неке особе у поменутом простору.

2.2.3.2.1.3. По + локатив

Конструкција „по + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне глагола из ове групе заступљена је знатно мање од других локативних конструкција са истом функцијом – у нашем електронском корпусу забележено је свега 6 уноса који потврђују такву њену употребу, уз глаголе *камповати* (1) и *становати* (5).

Она се јавља у свим функционалним стиловима српског језика, осим у административном – књижевноуметничком (*становати* (2)), новинарском (*становати* (1), *камповати* (1)), научном (*становати* (1)) и разговорном (*становати* (1)).

Конструкција „по + локатив” има локационо значење – њоме се означава нечије лоцирање у више истоврсних објеката, односно више тачака једног простора.

Њоме се уз наведене глаголе означава место нечијег налажења – непосредно, као 1) унутрашњост неке грађевине, објекта (83.33%, 5 уноса), или 2) простор који је омеђен границама, који је унутар тих граница (природних, административних и др.), или обухвата и те границе (16.67%, 1 унос).

2.2.3.2.1.3.1. Непосредно лоцирање

Конструкцијом „по + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне локационих глагола означава се да је неко смештен или у унутрашњости неког објекта или у простору који је омеђен неким границама, природним или вештачким.

2.2.3.2.1.3.1.1. Унутрашњи простор грађевине, објекта

Највише уноса у нашем електронском корпусу потврђује употребу конструкције „по + локатив” којом се означава нечије лоцирање у унутрашњости неког грађевинског објекта или другог објекта – 5 уноса (сви уз глагол *становати*).

1) У нашем електронском корпусу забележена су два примера, из књижевноуметничког и новинарског функционалног стила српског језика, која потврђују употребу именице⁶³⁶ са значењем 'зграда, грађевински објекат' у локативу конструкције „*по* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *становати*:

I) (603) ДАНИЦА: Није то ништа. Па, је л' знате ви, да смо нас двоје чекали стан преко двадесет година. Двадесет година смо требали да се уселимо „на пролеће”. *Становали смо, чекајући то пролеће, буквално по шупама и подрумима*. Његова једна плата, ћерка ђак, па студент... (Ковачевић 2013, 30);

II) /;

III) /;

IV) (604) *Кинески трговци станују по приватним кућама*, али се догађа да се у изнајмљеној соби „три са три” нађе и по десетак, па и више „дивљих” станара, када је у питању бизнис, и тако нешто мора да се прихвати, поготово у време економске кризе која је присутна у многим породицама лесковачког краја (Политика, 24. април 2001, ЕКМАТФ);

V) /.

У наведеним примерима у локативу разматране конструкције забележене су именице *шупа*⁶³⁷ и *кућа*, која је у синтагматском споју. Конструкцијом „*по* +

---

⁶³⁶ У ексцерпираним изворима нису пронађени примери који би потврђивали употребу заменица у локативу разматране конструкције.

⁶³⁷ У РМС *шупа* је дефинисана као – примитивна мања зграда, обично од дасака, за смештај дрва, угља, алатки и сл., а готово идентично и у РСЈ – примитивна, обично мања помоћна зграда од дасака за смештај дрва, угља, алатки и др.

Међутим, наведена именица има и друго значење, а које није забележено у РМС, а испуштено је и у новијем РСЈ. Наиме, реч је о погрдном значењу – 'место за становање (зграда, стан) лошег квалитета', у којем је ова именица и употребљена у наведеном примеру.

локатив” означава се да се неко (живо, људско биће) смешта у унутрашњи простор више истоврсних објеката за становање.

Конструкцији „*no* + локатив” у наведеним примерима конкурентна је „*у* + локатив”, те њиховом заменом не би дошло до измене на семантичком плану исказа.

2) Један пример у нашем електронском корпусу потврђује употребу именица са значењем ’институција’ у локативу конструкције „*no* + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *становати*, и то из разговорног функционалног стила српског језика:

(605) У, пријемни су се полагали у јулу. Онда су мама и сестра кренули са мном, оне да обиђу родбину а ја да положим пријемни, који сам, ето, и положила, и онда смо се после тог пријемног вратили натраг у Слуњ, и после тога су они остали тамо, а ја сам се вратила натраг за Београд, и онда сам ту пола године становала код неких рођака, остатак својих студија сам становала по студентском дому (ЈИРС 2008, DW_A0037, С. М., 67.33 –68.08).

У локативу поменуте конструкције употребљена је именица *дом*, која у синтагматском споју – „студентски дом” – означава одређени тип институције. Међутим, за разлику од већине примера ове конструкције из нашег електронског корпуса, у овом примеру именица је у једнини, чему узрок можемо тражити у томе што је пример из разговорног стила, производ спонтаног комуникативног чина. Може се сматрати да је именица *дом* употребљена или у генеричком или у референцијалном значењу. Наиме, може се рећи да се наведеном конструкцијом означава нечије лоцирање у више истоврсних објеката, у различитом временском периоду, или у једном таквом објекту,⁶³⁸ алу у његовим различитим стамбеним целинама, деловима његове унутрашњости, и то у различитим временским периодима.⁶³⁹

---

⁶³⁸ Када се као битна семантичка одлика узме и ’подељен на више стамбених целина’.

⁶³⁹ Будући да је испитаник познат аутору, може се рећи да су оба тумачења могућа јер је испитаник живео како у различитим домовима у току различитих година, тако и у различитим стамбеним целинама једног дома у различитим годинама.

3) Такође, у нашем електронском корпусу забележен је и један пример, из књижевноуметничког функционалног стила српског језика, који потврђује употребу именице са значењем просторије у локативу конструкције „*по* + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *становати*:

(606) ДАНИЦА: Није то ништа. Па, је л’ знате ви, да смо нас двоје чекали стан преко двадесет година. Двадесет година смо требали да се уселимо „на пролеће”. *Становали смо, чекајући то пролеће, буквално по шупама и подрумима*. Његова једна плата, ћерка ђак, па студент... (Ковачевић 2013, 30).⁶⁴⁰

У наведеном примеру у локативу конструкције „*по* + локатив”⁶⁴¹ налази се именица *подрум*, у множини, и наведеном конструкцијом означава се смештање људских бића у различите истоврсне просторе у различитим временским периодима.

4) И уз глаголе ове групе, уз глагол *становати*, забележена је у једном примеру, из научног стила, у функцији његове адвербијалне локационе допуне, конструкција „*по* + локатив” са именицом чија је семантика ’пловни објекат’ у локативу:

(607) У међувремену, галија се приближавала Гружу и пред провидуром су се све јасније указивале оне слике које је Бунјић износио: села у рушевинама, развалине некад раскошних и отмених дворова дубровачке властеле, избегли народ *који станује на обалама и по баркама усидреним у луци*, а иза свега тога, негде над Дубровником, сура завеса дима која је наговештавала стравичну стварност срушеног града (Самарџић 1983, 262).⁶⁴²

---

⁶⁴⁰ Наведени пример јавља се и под бр. 603 потврда за употребу именица са значењем ’грађевински објекат, зграда’ у локативу разматране конструкције. Међутим, будући да је и овде он једина потврда, наведен је, као и у ранијим таквим случајевима, поново.

⁶⁴¹ Предлог *по* је из друге конструкције, овде разматране, елидирано, јер су обе конструкције, у функцији адвербијалне локационе допуне, повезане саставном напоредном везом, те су правила језичке економије омогућила, односно захтевала да се друго *по* не понавља.

⁶⁴² Овај пример наведен је и под бр. 597 као потврда за употребу именице са значењем природне границе у конструкцији „*на* + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *становати*. Међутим, пошто је и за ту и за овде разматрану конструкцију са именицом поменуте семантике у локативу то једина потврда, пример се наводи на оба места.

У наведеном примеру у локативу разматране конструкције налази се именица *барка*⁶⁴³, у синтагматском споју, у локативу множине. Њоме се означава да се неко, више јединки, налази истовремено на више истоврсних локација.

2.2.3.2.1.3.1.2. Спољашњи простор омеђен неким границама

У нашем електронском корпусу имамо и потврду употребе именице⁶⁴⁴ којом се означава неки спољни простор у локативу конструкције „*по* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе.

2.2.3.2.1.3.1.2.1. Спољашњи простор омеђен природним границама

У нашем електронском корпусу забележен је свега један пример који потврђује употребу конструкције „*по* + локатив” као адвербијалне локационе допуне неког од овде разматраних глагола – *камповати*, а којом се означава спољни простор омеђен природним границама.

1) У нашем електронском корпусу забележен је свега један пример који потврђује употребу именице са значењем дела спољног простора омеђеног природним границама у локативу конструкције „*по* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *камповати*, из новинарског функционалног стила српског језика, а из РСАНУ смо преузели пример који потврђује употребу такве конструкције са именицом наведене семантике уз глагол *биваковати*, из књижевноуметничког стила:

I) (608) *По церској падини ... биваковале су аустриске трупе* (Јанк. Р. 1, 79, РСАНУ)⁶⁴⁵;

II) /;

III) /;

IV) (609) Он [Тери Гилијам] у Карловим Варима, чињеница је, има праве фанове међу студентаријом *која* по традицији гледа филмове од сумрака до свитања и *кампује по прелепим парковима* (Политика, 06. јул 2006, ЕКМАТФ);

⁶⁴³ У РСАНУ за именицу *барка* наводи се – 1. *већи чамац; омања лађа, лађица*.

⁶⁴⁴ У нашем електронском корпусу нема примера који потврђује употребу заменице у локативу разматране конструкције уз глаголе ове групе.

⁶⁴⁵ У РСАНУ скраћеницом Јанк. Р. 1 означава се извор: Јанковић Радоје, Дани и године, Београд 1926.

V) /.

У наведеним примерима употребљена је именица *парк*⁶⁴⁶, у множини, у локативу разматране конструкције којом се означава да се неко, више јединки, смешта унутар граница именованог простора, и то више таквих, истоврсних, простора у исто време; те именица *падина*⁶⁴⁷, у једнини, у синтагматском споју, те се конструкцијом „*по* + локатив” означава истовремено лоцирање живих бића, више јединки, у више тачака унутар граница именованог простора.

2.2.3.2.2. Генитив

Генитивне предлошко-падежне конструкције које имају просторно, односно локационо значење, забележене су и уз глаголе ове групе, као њихове адвербијалне локационе допуне – забележено је укупно 15 типова ових конструкција.⁶⁴⁸

Наиме, наша грађа региструје употребу генитива у овом значењу и функцији са предлозима: *близу, ван, до, иза, изван, између, изнад, испод, код, крај, надамак, накрај, око, преко и прекопута*.⁶⁴⁹

Њима се, као и код претходно разматраних глагола, означава нечије непосредно и посредно лоцирање.

2.2.3.2.2.1. Непосредно лоцирање

За непосредно лоцирање, уз глаголе из ове групе, наша грађа бележи примере употребе конструкције „*код* + генитив” и „*накрај* + генитив”.

---

⁶⁴⁶ У РСАНУ за именицу *парк* се наводи – **1.** *обично ограђено, пошумљено земљиште у граду или изван града са дрворедима, цветњацима, стазама за шетњу, клупама и направама за игру и разоноду деце.*

⁶⁴⁷ У РСАНУ за именицу *падина* наводи се – **1. а.** *геогр. нагнута, стрма страна (брда, планине, речне обале), коса, обронак.*

⁶⁴⁸ У нашем електронском корпусу забележено је укупно 66 уноса који потврђују употребу генитивних предлошко-падежних конструкција као локационе допуне неког од глагола из ове групе, што је 34.92% од укупног броја генитивних конструкција у таквој функцији уз локационе глаголе (укупно 189 уноса).

⁶⁴⁹ Уз претходно разматране глаголе нису забележени примери употребе, које региструјемо уз глаголе из ове групе, генитивних конструкција: „*до* + генитив”, „*изнад* + генитив”, „*надамак* + генитив”, „*накрај* + генитив” и „*прекопута* + генитив”.

1) *Код* + генитив

Када се у генитиву конструкције „код + генитив” нађе именица којом се означава нека особа, односно заменица којом се упућује на такву именицу, она се, уз овде разматране глаголе, у нашем електронском корпусу уз глаголе *коначити* (6) и *становати* (27), користи за нечије непосредно лоцирање – неко се смешта у простор који припада тој особи. Примери такве њене употребе забележени су у свим функционалним стиливима српског језика, осим у административном.⁶⁵⁰

I) (610) Дошао је ту некакав. *Квартири код ... Лукеишке* (Моск. 1, 168, РСАНУ)⁶⁵¹; (611) Испитујући је равнодушно, сазнао је да није из овог града, да је завршила факултет и да нигде не може да се запосли, да *станује код своје другарице* и да је спремна да ради било шта (Капор 1, 110, АУФ)

у књижевноуметничком стилу забележени су примери који потврђују употребу анафоричких заменица, придевских и именичких, у генитиву конструкције „код + генитив” у функцији адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе, у чијем антецеденту су именице којима се именује нека особа:

(612) Ово ти је неки кулак, свратио да *код нас преконачи* (Лал., РМС);⁶⁵²

(613) Застаде код Велике чесме, за целу човечју висину укопане у земљу. Одатле је вукао по две тестије воде. Најпре Андри, па после Бошку опанчару, *код кога је становао*. Сваког јутра и сваке вечери. [...] Како да се ослободи сећања и целе те прошлости? (Ћосић 1, 103, АУФ);

II) (614) Он је као избеглица дошао, заједно са осталим члановима своје породице, у општину Приједор, али је одмах затим отишао у Славонију, један крај Хрватске кога су у то време контролисали хрватски Срби. *Становао је код своје*

---

⁶⁵⁰ Конструкција „код + генитив” уз ове глаголе, за непосредно лоцирање, изразито је фреквентна и она чини чак 34.74% од укупног броја ових конструкција употребљених уз локационе глаголе у нашој грађи (95 уноса).

Када је реч о њеној заступљености у односу на остале генитивне конструкције употребљене уз локационе глаголе из ове групе, оне су најзаступљеније од свих – са 33 уноса у нашем електронском корпусу оне чине тачно 50% ових конструкција (од укупно 66 уноса).

⁶⁵¹ У РСАНУ скраћениз Моск. 1 означава извор: Шолохов Михаил, Тихи Дон, књ. I–IV, с руског превео Московљевић Милош [један од уредника Речника], Београд 1946. и 1947.

⁶⁵² Будући да у нашем електронском корпусу није забележен пример који би потврђивао употребу адвербијалне локационе допуне уз глагол *преконачити*, из РМС је преузет наведени пример, који потврђује такву употребу конструкције „код + генитив”.

У РМС скраћеница Лал. користи се за више дела аутора Михаила Лалића: *Свадба, Први снџег, Извидница, Зло прољеће, Раскид*.

старије сестре и помагао јој у пољским радовима, све док, 27. јула 1994, није био позван на одслужење војног рока (Ињац 2007, ЕКМАТФ);

III) /;

IV) (615) Процењује се да око 10. 000 житеља лозничке општине због воде није могло да остане у својим кућама. *Неки су коначили код родбине или комшија*, а тамо где је то могло људи су бежали на више спратове или чак кровове кућа (Политика, 24. јун 2001, ЕКМАТФ); (616) Према њеним речима, разлог малог броја склопљених предбрачних уговора сигурно је и материјално стање будућих супружника, јер 90 одсто младих који се венчавају нема никакве непокретности и у пракси се често дешава да првих неколико година заједничког живота *станују код родитеља* (Политика, 24. август 2007, ЕКМАТФ);

и у новинарском стилу забележени су примери који потврђују употребу анафоричких заменица, придевских и именичких, у генитиву конструкције „код + генитив” у функцији адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе, у чијем антецеденту су именице којима се именује нека особа:

(617) – У соби смо били мама, баба и ја кад се тата вратио са збора и почео да виче на мајку што му није казала да *су четници коначили код нас*. Она се бранила да није смела никоме рећи ту тајну. Исте ноћи војска је упала у кућу и повела је на саслушање (Политика, 09. фебруар 2008, ЕКМАТФ); (618) – Све на страну, али без ових новина не могу, од њих сам постао зависан као неко од цигарета. Не прође ни један дан а да не купим нови број – казује Сузић и подсећа да је за све „крив” његов зет Миле Мајкић, *код кога је становао као студент*. Уз њега је заволео бројне рубрике овог листа, али и „Илустровану Политику”, коју је временом „напустио” (Политика, 09. новембар 2009, ЕКМАТФ);

V) (619) У, пријемни су се полагали у јулу. Онда су мама и сестра кренули са мном, оне да обиђу родбину а ја да положим пријемни, који сам, ето, и положила, и онда смо се после тог пријемног вратили натраг у Слуњ, и после тога су они остали тамо, а ја сам се вратила натраг за Београд, и онда *сам ту пола године становала код неких рођака*, остатак својих студија *сам становала по студентском дому* (ЈИРС 2008, DW_A0037, С. М., 67.33 –68.08)⁶⁵³.

---

⁶⁵³ Овај пример наведен је и под бр. 605 као потврда за употребу именице са значењем институције у конструкцији „по + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне глагола

2) *Накрај* + генитив

Конструкцијом „*накрај* + генитив” означава се да се неко налази на једном крају, на периферији простора означеног именицом у генитиву (в. Стевановић⁴ 1989: 320; Пипер и др. 2005: 147), те је реч о нечијем непосредном лоцирању⁶⁵⁴. Пример употребе ове конструкције у функцији адвербијалне локационе допуне глагола из ове групе – *становати* – забележен је у научном функционалном стилу српског језика:

(620) Неки пут је разлика више граматичке природе: пишемо преко ноћи, али преко ноћ, „Стигли су на крај пута”, „с краја на крај Југославије”, али „*Станује накрај града*”, „То ми није ни накрај памети”, и сл., јер се у овом другом случају именица ноћ односно крај не налази у падежу који предлог захтева (Ивић и др. 2007, 107);

2.2.3.2.2.2. Посредно лоцирање

У другу велику групу сврставамо генитивне конструкције којима се врши нечије посредно лоцирање – неко се смешта у простор који се просторно одређује према другом простору, објекту именованом именицом у генитиву.

2.2.3.2.2.2.1. Лоцирање предњом/задњом страном локализатора

Прву подгрупу чине конструкције којима се неко лоцира у простору предњом/задњом страном појма у генитиву, који се тим простором у истој равни, и то конструкција „*испред* + генитив” и „*иза* + генитив”.

1) *Испред* + генитив

У нашем електронском корпусу забележени су примери из новинарског функционалног стила српског језика који потврђују употребу конструкције „*испред* + генитив” као адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове

становати. Међутим, будући да је и за ту и за овде разматрану конструкцију са именицом поменуте семантике у локативу то једина потврда, пример се наводи на оба места.

⁶⁵⁴ Други аутор граматике Пипер и др. 2005, П. Пипер, у свом делу Пипер 2001 у списку предлошко-падежних конструкција наводи и конструкцију „*накрај* + генитив”. Међутим, у наставку излагања је не помиње, већ помиње тзв. изразе блиске предлошким, и међу њима „*на крај* + генитив”, када говори о посредној локализацији – локализацији према дистанци, и то према дистанци у оквирима самог локализатора (в. Пипер 2001: 78–79).

групе – *камповати* и *логоровати* – којом се означава нечије смештање у простору који се налази са предње стране појма означеног именицом у генитиву:

(621) Према овим првим резултатима, Рамазан Башардост, популарни авганистански парламентарца који је покренуо кампању против корупције и *чак кампује испред зграде парламента*, добио је 53.740 гласова, а бивши економиста Светске банке Ашраф Гани 15.143 гласа (Политика, 26. август 2009, ЕКМАТФ);

(622) У намери да истерају правду, више хиљада резервиста, са појачањима из Блага, Александровца и Бруса, на смену су блокирали зграде општине и суда у Куршумлији као и пут Ниш – Приштина и гранични прелаз Мердаре, долазећи понекад и у сукобе са полицијом, штрајковали глађу, *логоровали испред зграде Владе у Београду*, њихова деца нису ишла у школу (Политика, 23. децембар 2008, ЕКМАТФ);

(623) Протесту против строгах мера штедње, које је увела грчка влада, придружили су се и ватрогасци *који од јутрос кампују испред парламента у центру Атине* (Политика, 15. октобар 2010, ЕКМАТФ)

Будући да су у наведеним примерима у функцији предиката глаголи *камповати* и *логоровати*, може се рећи да је избор ове генитивне конструкције условљен семантиком глагола. У наведеним конструкцијама у генитиву су се нашле именице чија је семантика 'грађевински објекат, зграда' – *зграда*, у синтагматском споју, односно 'институција' – *парламент*, а оне су уобичајене за текстове, углавном дневнополитичке, из новинарског стила.

2) *Иза* + генитив

Конструкција „*иза* + генитив” означава нечије смештање у простор који се одређује према задњој страни појма означеног именицом у генитиву, а која има функцију адвербијалне локационе допуне, у нашој грађи глагола *становати*, забележена је у примерима из књижевноуметничког функционалног стила српског језика:

(624) Кроз навучене засторе на првом спрату продирала је у зимским данима топла, ружичаста светлост која је наговештавала раскош и удобност. Непогрешиво је знао да *Лина станује баш иза тих завеса!* (Капор 1978, 153–154);

у нашој грађи забележен је и пример употребе заменице *који* у генитиву ове конструкције у чијем антецеденту је именица *зид*:

(625) Павле би онда питао: Шта им би, зашто иду тако рано? А Ђурђе би онда упирао прстом, или махнуо руком, према зидовима *иза којих*, *његов брат и Варвара*, *станују*, па би, тужно, додао: „Тамо, Пајо, није више, као што је пре било!” (Црњански 2, 264, АУФ)

У наведеним примерима у генитиву множине са предлогом *иза* нашла се именица *завеса*, односно заменица *који* у чијем је антецеденту именица *зид*. Њима се означавају предмети који представљају границе неког унутрашњег простора (*зид*) или се оне могу посматрати као такве (*завеса*), тако да је, захваљујући метонимији, реч о нечијем смештању у унутрашњи простор (в. Кликовац 2000: 61).

2.2.3.2.2.2. Лоцирање доњом/горњом страном локализатора

У другој групи нашли су се примери који потврђују употребу генитивних конструкција са оријентационим значењем, за нечије лоцирање у односу на горњу/доњу страну појма у генитиву, а које имају функцију адвербијалних локационих допуна глагола из ове групе.

1) Испод + генитив

У нашем електронском корпусу забележен је један пример употребе конструкције „*испод* + генитив” у функцији адвербијалне допуне глагола из ове групе – *становати*, и то у књижевноуметничком функционалном стилу српског језика. Њоме се означава да се неко смешта у простор који се налази испод, односно испод доње стране онога што је означено именицом у генитиву:

(626) „Пишем Мансарду”, рекох по навици. „Лепо, лепо”, рече он. „Само не заборавите и овај обични свет *што станује испод вас*... И немојте да кварите очи при свећи. Имам једну сијалицу од четрдесет свећа. Могу вам је дати. Мени не треба.” (Киш 1962, 102).

У наведеном примеру у генитиву конструкције „*испод* + генитив” налази се именичка заменица *ви*, којом се, као и код конструкција „*код* + генитив” са именицама којима се именује особа, односно заменицама којима се упућује на такве именице, означава простор који некоме припада, те је реч о нечијем смештању у простор који се налази испод доње површине таквог простора.

2) *Изнад* + генитив

Конструкција „*изнад* + генитив” уз глаголе ове групе има функцију адвербијалне локационе допуне и оријентационо значење. Њоме се, с једне стране, означава простор који се налази изнад појма означеног именицом у генитиву односно његове горње површине, а са друге, простор који се налази на већој надморској висини од онога означеног именицом у генитиву, а који није много удаљен од њега, према чему и делимо наше примере на две подгрупе (исп. Белић 2000²: 176–177; Белић 2000¹: 413; Стевановић ⁴1989: 273; Фелешко 1995: 98; Пипер 2001: 76–77; Пипер и др. 2005: 150).

а) У првој подгрупи је пример у којем се конструкцијом „*изнад* + генитив” у функцији адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе – *становати* – означава простор нечијег смештања који се налази са горње стране, изнад горње површине простора означеног именицом у генитиву, што је овде именица *кафић*, у синтагматском споју, која има значење институције, а који је забележен у новинарском функционалном стилу српског језика:

(627) Обиђите господо инспектори, у поноћ Улицу Страхињића бана, Господар Јевремову или Његошеву, па чак и Кнез Михаилову и замислите *да ви станујете изнад кафића који, значајне приходе власницима доносе, а мир и сан грађанима односе* (Политика, 14. јун 2001, ЕКМАТФ).

б) У другој подгрупи су примери у којима се конструкцијом „*изнад* + генитив” у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *становати* означава нечија лоцираност у простору који се налази на већој надморској висини од објекта у односу на који се одређује – институције означене именицом *конзулат* у генитиву, односно од насељеног места, именованог именицом у генитиву –

Дубровник, при чему не далеко од њега, а који су забележени у књижевноуметничком и научном функционалном стилу српског језика:

I) (628) Тако је живео у Травнику тај лекар без пацијената. *Становао је изнад Конзулата* у рабатној кући прилепљеној уз осојан камењар (Андрић 1989, 287);

II) (629) Те године се у Дубровнику запослио један млад учитељ, из православне породице, и *становао је изнад Дубровника*, у селу иза Срђа, тако да му је велики жути точак био на путу и служио му као почивало (Делић 1991, 120).

У оба примера, да би се истакло да је реч о нечијем (живог, људског бића) позиционирању у простору који је на већој надморској висини од онога именованог именицом у генитиву разматране конструкције, и тако избегла двозначност, простор нечијег пребивања додатно је конкретизован (апозицијским синтагматским конструкцијама – „у рабатној кући прилепљеној уз осојан камењар”, „у селу иза Срђа”).

2.2.3.2.2.3. Лоцирање према критеријуму – удаљеност од локализатора

Трећој групи припадају примери који потврђују могућност посредне локализације, али према критеријуму удаљеност. Тако се простор у који се неко смешта одређује као онај који је у близини појма означеног у генитиву. Такав просторни однос уз глаголе из ове групе означава се помоћу следећих генитивних конструкција забележених у нашој грађи – „*близу* + генитив”, „*крај* + генитив”, „*до* + генитив” и „*надомак* + генитив”.

1) *Близу* + генитив

Конструкцијом „*близу* + генитив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе, у нашем електронском корпусу забележена само уз глагол *становати*, означава се нечије смештање у простор који се налази у близини појма означеног именицом у генитиву ове конструкције. Примери такве употребе ове конструкције забележени су у књижевноуметничком, научном и новинарском функционалном стилу српског језика:

I) у књижевноументичком функционалном стилу српског језика забележен је пример разматране конструкције у чијем се генитиву налази заменица *он*, са именицом *лав* у антецеденту, и то уз глагол *становати*:

(630) У музеју се све умирило, само је у зоолошкој башти један судански лав, у чежњи за отацбином, урликао из свег грла. Та његова рика преплашила је до сржи целу многобројну породицу питомих зечева *која је становала близу њега*: дрхћући целим телом и дижући своје дуге уши увис, нису ти сиротани те ноћи могли окусити ни најбеднијег зечјег сна (Миланковић 1, 35, АУФ);

II) (631) На пример, постоје реченични модели у којима глагол служи само да се преко њега субјекатском појму на одговарајући начин припише информација исказана допуном, уп.: (Пр 81) *Тања станује близу школе* (Пр. 82) *Марко живи у Београду*. (Реченице: Тања *станује* и Марко *живи* не доносе никакву нову информацију.) (Станојчић, Поповић ²1992, 359);⁶⁵⁵

и у научом функционалном стилу српског језика забележен је пример употребе личне заменице, *ви*, у генитиву конструкције „*близу* + генитив” у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *становати*:

(632) А поред овога садашњег прилошког значења предлога, које се у неких предлога јаче а у неких слабије осећа, доказ за прилошко порекло предлога је и то што предлози у споју с глаголима, као префикси наиме, имају прилошко значење [...] и што су извесни предлози и сада и прилози у исто време. Када те речи стоје уз неки облик именице или заменице, оне су предлози (Више главе копље пободено, – Ниже куће је овећа башта. – *Он станује близу вас*); а кад одређују глаголе, онда су, дакако, прилози (Попели су се више. Спустите греду ниже. – *Он станује близу*) (Стевановић ⁵1986, 380–381);

III) /;

IV) (633) Пастор прича да је студентске дане у Београду баш лепо проживео. „Био сам господин студент (смех), захваљујући родитељима нисам имао потребу да радим било шта осим да учим, *становао сам близу Скадарлије*, која ме је одушевљавала...” (Политика, 29. октобар 2007, ЕКМАТФ);

---

⁶⁵⁵ В. и пр. бр. 455.

такође, пример употребе конструкције „*близу* + генитив” у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *становати* са личном заменицом у њеном генитиву – *ми* забележен је и у новинарском стилу:

(634) Када сам чуо да су убили Маришку, ту младу, пријатну и згодну жену која је становала близу нас, згадила ми се Торжа (НИН, 29. април 2002, ЕКМАТФ);

V) /.

У наведеним примерима у генитиву конструкције „*близу* + генитив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *становати*, а којом се врши нечије посредно лоцирање, налазе се именице којима се означавају неки објекти, институције – *школа*, спољни простор, односно део спољног простора омеђеног вештачким границама – *Скадарлија*, односно заменице у чијем антецеденту се налазе именице којима се именују људска бића или животиње. Тако се неко смешта у простор који се налази у близини неких објеката и других простора, односно у близини неких живих бића, односно простора које она запоседају.

2) *Крај* + генитив

Нечије посредно лоцирање, у простору који се налази у непосредној близини другог простора, објекта и др., врши се и конструкцијом „*крај* + генитив”, у нашем електронском корпусу забележеном у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *биваковати*, *камповати* и *становати*, у чијем генитиву се налази именица којом се именује неки простор, односно објекат, или заменица у чијем је антецеденту таква именица. Примери такве њене употребе забележени су у књижевноуметничком и новинарском функционалном стилу српског језика:

I) (635) Пренула се. Мора бити да је задремала. На екрану се спустила ноћ. Војника је сада било много мање, униформе су им биле поцепане, неки су имали кржаве завоје преко груди и око чела. Нису више били у кањону. Биваковали су крај реке. Спавали су с главама на седлима (Пекић 2011, 146); (635) Спавао сам у једној пустој кући, и целе ме је ноћи будио тежак, тучан црквени сат. *Од детињства тако*, ма где био, станујем крај звоника (Црњански 3, 282, АУФ);

у књижевноументичком функционалном стилу забележени су и примери разматране конструкције уз глагол *становати* у чијем генитиву се налази заменица *који*, у чијем антецеденту се налази именица која означава неки објекат, као нпр. *црква* у следећем примеру:⁶⁵⁶

(636) И увек сам се увече сећао на стару цркву, **крај које смо становали** и лежећи крај мајке (јер ја сам још увек спавао с њом, мада се она томе јетко опирала) често сам тихо сузио у мраку (Црњански 2004, 6);

II) /;

III) /;

IV) (637) Он је, иначе, светски првак у лову на шарана са шампионата у Португалу 2004. године. Боре се, рече, са рибокрадицама даноноћно. Управо је због тога пошао да кампује десетак дана крај језера (Политика, 14. јун 2007, ЕКМАТФ);

V) /.

У наведеним примерима у генитиву конструкције „*крај* + генитив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе нашле су се именице којима се означава спољни простор омеђен природним границама – *река* и *језеро*, и то уз глаголе *биваковати* и *камповати*, што може и објаснити њихов избор, будући да се њима означава нечија привремена лоцираност, и именица са значењем грађевинског објекта, односно дела грађевинског објекта – *звоник*⁶⁵⁷, и то уз глагол *становати*. Пример који илуструје употребу заменице *који* у тој позицију, уз глагол *становати*, како смо већ напоменули, потврђује да је у њеном антецеденту именица – *црква*.

У свим примерима ради се о посредном лоцирању живог, људског бића.

3) *До* + генитив

Посредно лоцирање, према критеријуму близине, врши се и предлошко-падежном конструкцијом „*до* + генитив”, којом се означава да се неко или нешто

---

⁶⁵⁶ У нашем електронском корпусу забележена су свега 2 примера у којима се у генитиву разматране конструкције уз глагол *становати* налази заменица, и то заменица *који*.

⁶⁵⁷ У РСАНУ се за *звоник* наводи – **1. в. звонара (1)**. За *звонару* је наведено – **1. торањ (обично црквени), кула где су смештена звона**.

налази у простору који је у непосредној близини појма означеног именицом у генитиву (Белић 2006: 301; Стевановић ⁴1989: 296; Фелешко 1995:86; Пипер и др. 2005: 149). У нашем електронском корпусу забележена су свега два примера који потврђују употребу конструкције „до + генитив” у функцији адвербијалне локационе допуне, и то глагола *становати*, у књижевноуметничком функционалном стилу српског језика:

(638) У Београду сам имао тада једног драгог познаника, Богдана Гавриловића, професора Универзитета и доцнијег ректора његовог. *Он је становао до куће мога деде Димитрија*, и ту смо се упознали (Миланковић 1, 128, АУФ)

У генитиву конструкције „до + генитив” налази се именица *кућа*, у синтагматском споју, која има значење грађевинског објекта, према којем се, као онај на малом растојању, у непосредној близини, одређује простор у којем се лоцира живо, људско биће.

4) *Надомак* + генитив

У овој подгрупи, формираној према критеријуму близине, налази се и предлошко-падежна конструкција „*надомак* + генитив”, којом се означава да се неко или нешто смешта у простор који се налази у близини појма у генитиву (в. Стевановић ⁴1989: 357; Пипер 2001: 80; Пипер и др. 2005: 148). У нашем електронском корпусу забележен је свега један пример употребе ове конструкције у функцији адвербијалне локационе допуне неог од глагола из ове групе – *камповати* – и то у новинарском функционалном стилу српског језика:

(639) Сви они, из разних крајева земље, били су гости краљевачког мото клуба „Кингс”, ради тродневног дружења. *Камповали су надомак града, међу борићима ратарског имања* а такво дружење наставиће се до краја лета у још неколико наших градова (Политика, 24. август 2000, ЕКМАТФ);

У генитиву разматране конструкције налази се именица *град*, која припада групи именица којима се означава сољни простор омеђен вештачким, договорним

границама. Наведеном конструкцијом означава се да се у близини поменутог простора лоцирају људска бића.

5) *Око* + генитив

У нашем електронском корпусу забележен је један пример који потврђује употребу конструкције „*око* + генитив” уз неки од глагола из ове групе – *логоровати* – која има функцију његове адвербијалне локационе допуне, и оријентационо значење. Наиме, њоме се означава да се неко налази у близини онога што је означено именицом у генитиву:

(640) Кад је, трећег дана, најпосле сакупљен довољан број коња, показало се да су многи сандуци сувише велики и да их ваља препакивати. И то би се некако свршило да Ана Марија није желела да сама наређује и помаже при томе. Овако, ствари су се ломиле и квариле пре него су и кренуле на пут. *А око Конзулата је логоровао читав караван коња и кириција* (Андрић 1989, 392).

2.2.3.2.2.2.4. Лоцирање према више локализатора

У четвртој групи налази се пример који потврђује употребу инструменталне конструкције, каква је „*између* + генитив”, којом се означава посредна локализација, према више локализатора.

1) *Између* + генитив

У нашем електронском корпусу забележен је и један пример употребе конструкције „*између* + генитив” у функцији адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе, и то глагола *камповати* у ванпредикатској позицији. Њоме се означава да се неко смешта у простор који је бар са две стране ограничен појмовима, у наведеном примеру означеним именицама у генитиву ове конструкције у саставној напоредној вези. Пример је забележен у новинарском функционалном стилу српског језика:

(641) Омиљено градско излетиште издржало је првомајски јуриш Београђана жељних да се надишу чистог планинског ваздуха, макар и *кампујући између безброј аутомобила и распаљених роштиља* (Политика, 04. мај 2010, ЕКМАТФ);

У наведеном примеру у генитиву поменуте конструкције налазе се именице *аутомобил* и *роштиљ* у множини, а њима се означавају предмети у односу на које се неко лоцира, који са више страна ограничавају простор у којем се неко налази.

2.2.3.2.2.5. Лоцирање изван локализатора

У нашем електронском корпусу уз глаголе из ове групе као адвербијалне локационе допуне забележена је и конструкција којом се врши нечија посредна локализација према критеријуму споља – „*ван* + генитив”, а у РСАНУ и „*изван* + генитив”, којима се означава да се неко или нешто налази у простору који је изван граница простора који је означен именицом у генитиву, а које су антонимне са конструкцијом „*унутар* + генитив”, којом се врши нечије непосредно лоцирање.

1) *Ван* + генитив

Конструкција „*ван* + генитив” забележена је у нашем електронском корпусу само у књижевноуметничком функционалном стилу, уз глагол *становати*, у функцији његове адвербијалне локационе допуне:

(642) И Нивен и Браунинг су ме уверавали да је сада сувише касно очекивати да ћу наћи место за становање у неком колеџу и да смештај треба да тражим негде у граду, најмање за једну школску годину. То није била никаква сметња, *јер је велики број студената становао ван зграда Колеџа* (Пупин 1, 109, АУФ); (643) – Павле је скоро годину дана давао часове, и бивао у кући госпође Мање Рускиње и њеног мужа Господина Кондилиса. Тамо се тако рећи искључиво говори француски; али *како они станују ван зграда*, и скоро се ни с ким не друже, то се не зна, или заборавља (Секулић 1, 94, АУФ).

У наведеним примерима овом конструкцијом означава се да се неко смешта ван граница простора означеног именицом у генитиву, било да је реч о унутрашњем простору неког рађевинског објекта, означеног именицом *зграда*, у синтагматском споју, или о спољном простору омеђеном вештачким границама, какав је овај означен именицом *град*.

2) *Изван* + генитив

У нашем електронском корпусу није забележен пример који би отврђивао употребу конструкције „*изван* + генитив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког глагола из ове групе. Међутим, пример њене употребе, из научног функционалног стила српског језика, преузимамо из РСАНУ, где се она налази уз глагол *кампирати*, и њоме се означава да се неко налази у простору који је ван граница простора означеног именицом у генитиву:

(644) Муслимански сељаци ... су утекли ... к Сарајеву, *гдје су кампирали изван вароши* (Скар. В. 1, 110, РСАНУ)⁶⁵⁸.

2.2.3.2.2.2.6. Лоцирање према критеријуму – наспрамност

У последњој групи налази се примери генитивних конструкција којима се означава локализација према критеријуму наспрамност – „*преко* + генитив” и „*прекопута* + генитив”.

1) *Преко* + генитив

Један пример из нашег електронског корпуса, из научног функционалног стила српског језика, потврђује употребу конструкције „*преко* + генитив” као адвербијалне локационе допуне, којом се означава да се неко, у односу на лице које одређује тај положај, налази са друге стране оног што је означено именицом у генитиву, а које је истовремено почетна граница, почетак тог простора:

(645) (39) He lived over the river – *Становао је преко реке* (Бугарски 1997, 249).

Наиме, у наведеном примеру, у генитиву уз предлог *преко* налази се именица *река*, чије је значење ’водена површина’, са чије друге стране је простор у који се неко смешта, а која је истовремено и почетна граница тог простора.

2) *Прекопута* + генитив

У нашем електронском корпусу забележени су и примери који потврђују употребу конструкције „*прекопута*⁶⁵⁹ + генитив” као адвербијалне локационе

---

⁶⁵⁸ У РСАНУ скраћеница Скар. В. 1 наводи се за извор: Skarić Vladislav, *Sarajevo i njegova okolina od najstarijeg vremena do austrougarske okupacije*, Sarajevo 1937.

допуне неког од глагола из ове групе. Овом конструкцијом означава се да се неко смешта у простор који се налази насупрот простора означеног именицом у генитиву (в. Фелешко 1995: 121; Пипер и др. 2005: 151), али који не представља границу тог простора (за разлику од конструкције „*преко* + генитив”, у којој је употребљен предлог *преко*, помоћу којег је и добијен сложени предлог *прекопута*).⁶⁶⁰ Наведена конструкција забележена је у нашој грађи као адвербијална локациона допуна глагола *становати*, и то само у књижевноуметничком функционалном стилу:

(646) Студенти те академије носили су цивилно одело, али белу, морнаричку капу и били су омиљени на игранкама. Мени су се нарочито свиделе две сестре, које су становале *прекопута Академије*, а биле лепе, и снажне, као два атлета (Црњански 3, 155, АУФ)

У оба примера у генитиву конструкције „*прекопута* + генитив” налазе се именице којима се означава грађевински објекат, односно институција у њему смештена – *ковачница*, *Академија*, а у односу на које се одређује нечији положај у простору.

---

⁶⁵⁹ Треба напоменути да овај сложени предлог, као ни прилог, није забележен у речницима српског језика – РМС, РСЈ – као одредничка реч, већ се наводи као израз под именицом *пут*, и то у РМС: „*преко пута на супротној страни*. – Становаше баш преко пута наше куће (Дом.)”, а у РСЈ: *преко пута на супротној страни*.

С тим је у складу напомена К. Фелешка да је *прекопута* новији предлог (мада он то потврђује на основу његовог нејављања у старијим изворима – РЈАЗУ и Даничићевој граматици), а поткрепљује га само једним примером из романа *Песма* Оскара Давича (в. Фелешко 1995: 121).

Такође, треба напоменути и да је у Правопису 2010, у речнику, наведено је само *преко пута*. Међутим, сложени предлог *прекопута* наводи се под тачком 130, док се сложени прилог *прекопута* не региструје (Правопис 2010: 93, 423), па се то може сматрати пропустом.

Предлогу *прекопута* сининомни су *наспрам*, *насупрот* и др. (в. РСАНУ, РМС и РСЈ; исп. и Пипер 2001: 75).

⁶⁶⁰ Пипер ову конструкцију смешта у оне оријентационе генитивне конструкције груписане према критеријуму предња страна (в. Пипер 2001: 74). Међутим, будући да се простор нечијег смештања који се одређује према објекту означеном именицом у генитиву не мора налазити нужно насупрот његове предње стране, нисмо се водили предњом страном као критеријумом у распоређивању ове конструкције, те је и нисмо навели у групу формирану пема том критеријуму, него смо је издвојили овде.

Да не мора нужно бити реч о предњој страни локализатора, већ једној од страна локализатора, иако је најчешће имплицирана предња страна, истиче и И. Антонић у Пипер и др. 2005 (Пипер и др. 2005: 151).

2.2.3.2.3. Инструментал

Уз глаголе разматране у овом поглављу забележене су три инструменталне конструкције са локационим значењем – „*међу* + инструментал”, „*под* + инструментал”, и „*пред* + инструментал”.⁶⁶¹

2.2.3.2.3.1. Лоцирање предњом/задњом страном локализатора

Посредно лоцирање, према критеријуму предња/задња страна појма означеног именицом у инструменталу, врши се, уз глаголе ове групе,⁶⁶² конструкцијом – „*пред* + инструментал”.

1) *Пред* + инструментал

Конструкцијом „*пред*”⁶⁶³ + инструментал” врши се нечије индиректно лоцирање – неко се смешта у простор који се налази са предње стране појма⁶⁶⁴ означеног именицом у инструменталу (в. Стевановић⁴1989: 482–483; Пипер и др. 2005: 250). Пример овакве употребе конструкције „*пред* + инструментал” у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *логоровати* забележен је у књижевноуметничком функционалном стилу српског језика:

(647) Још док су били у Конаку, Давна је сазнао од некога да везир не поклања ништа фон Паулићу и да се са њим опростио кратко и хладно. ***Пред Конаком су логоровали*** каравани коња и кириџија, товарили и претоваривали, сачекивали се и дозивали (Андрић 1989, 466–467).

2.2.3.2.3.2. Лоцирање доњом/горњом страном локализатора

И инструменталном конструкцијом „*под* + инструментал” означава се посредна локализација према критеријуму доња/горња страна појма.

---

⁶⁶¹ У нашем електронском корпусу забележено је 6 уноса који потврђују употребу инструменталне конструкције као адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе (*логоровати* (4), *коначити* (1), *становати* (1)).

⁶⁶² Она није у нашем електронском корпусу није забележена уз глаголе претходних група.

⁶⁶³ За предлог *пред* у РМС се наводи: **1.** предл. с ак. и INSTR. [...] **2.** с INSTR. означава **а.** особу, предмет, место и сл. насупротив коме, испред кога или у некој удаљености од њихове предње стране, а у РСЈ: **2.** (с INSTR.) исказује **а.** особу, ствар или место испред некога, насупротив некоме или на некој удаљености од њихове предње стране.

⁶⁶⁴ Стевановић напомиње да се именицом у инструменталу ове конструкције обично означава појам који је већи од онога што се лоцира (в. Стевановић⁴1989:482).

1) *Под* + инструментал

Конструкцијом „*под* + инструментал” означава се да се неко смешта у простор који се налази испод појма означеног именицом у инструменталу, односно у његовом подножју.

а) У првој подгрупи налази се пример из књижевноуметничког стила са конструкцијом „*под* + инструментал” као адвербијалном локационом допуном глагола *логоровати* којом се означава да се неко смешта испод горње површине објекта (*шатор*):

(648) Већ крајем октобра стала је да стиже војска, и то не само возовима него и старим, напуштеним путем [...] Све су касарне биле пуне. Логоровало се под шаторима. Непрестано су стизале нове јединице, задржавале се по неколико дана у вароши, а затим су распоређиване по селима уздуж границе према Србији (Андрић 1953, 272).

б) У другој подгрупи су примери, забележени у књижевноуметничком стилу, који потврђују употребу конструкције „*под* + инструментал” као адвербијалне локационе допуне глагола *логоровати* којом се означава нечије смештање у подножје објекта на узвишењу (*Енгелитат*), односно објекта који се одликује висином (*зидине*), а на који се упућује заменицом у инструменталу:

(649) Две недеље логоровао је Исакович под Енгелитатом, крај пукова Вучевих што су били гори од његових (Црњански 1, 61, АУФ);

у нашем електронском корпусу забележен је и пример са анафоричком заменицом *који* у инструменталу конструкције „*под* + инструментал” у функцији адвербијалне локационе допуне глагола, у чијем антецеденту је именица *зидине*:

(650) Сирова историјска сила се исцрпљује у дугим опсадама. Номади који би освојили град и настанили се у њему бивали би култивисани веома брзо; већ следећа генерација је бранила зидине под којима су логоровали нови номади (Басара 2007, 153).

2.2.3.2.3.3. Лоцирање према више локализатора

Посредна локализација према више локализатора означава се конструкцијом „међу + инструментал”.

1) *Међу* + инструментал

У књижевноуметничком функционалном стилу српског језика забележен је пример употребе конструкције „међу + инструментал” као адвербијалне локационе допуне глагола *становати*, којом се означава се да се неко смешта у простор који је са више страна ограничен појмовима означеним именицом у инструменталу, која је у множини:

(651) Исакович није знао ко је Орације, али није хтео да пита. Тврдоглаво је понављао *да он хоће да станује међу својим земљацима, у Енгалбурти, на улици зовомаја Ландитрасе*, али да неће заборавити да учини визиту, тако пријатним сапутницима (Црњански 2, 93, АУФ).

У наведеном примеру у инструменталу је употребљена именица којом се означава нека особа – *земљак*, у множини, те инструментал, поред локације, носи и значење социјативности (в. 2.2.1.2.4.2./1))

2.2.4. ЛОКАЦИОНИ ГЛАГОЛИ – *ЛЕТОВАТИ, ПРЕНОЋИТИ* И ДР.

У четвртом по реду поглављу разматрамо адвербијалне локационе допуне глагола добијених од мотивне именице која има значење времена, неког временског периода (дан, ноћ, зима, лето и др.).

Бележимо 27 таквих глагола: *божићевати, божићковати, божићовати* (божић); *васкрсовати, ускрсовати* (васкрс, ускрс); *данити, дановати, дањивати, преданити, предањивати* (дан); *заноћивати, заноћити, ноћевати, ноћивати, ноћити, обноћити, преноћити* (ноћ); *зазимити, зимовати, зимити, презимити, презимљавати, презимовати* (зима); *јесеновати, јесењивати* (јесен); *летовати* (лето); *пролетовати* (пролеће).⁶⁶⁵

⁶⁶⁵ Међутим, у нашем електронском корпусу забележени су уноси само за 11 таквих глагола: *заноћивати* (1), *заноћити* (72), *зимовати* (22), *летовати* (49), *ноћевати* (2), *ноћивати* (28), *ноћити* (46), *преданити* (2), *презимити* (9), *презимљавати* (2), *преноћити* (71).

Они чине свега 13.28% од свих уноса у нашем електронском корпусу – за ових 11 глагола (за остале није било потврда) забележена су 304 уноса, од укупно 2289.

Значење разматраних глагола одређује се као 'налазити се негде (у одређено време)', и они означавају ситуацију 'А се налази у (на итд.) месту В у временском периоду t'.

У њиховој семантичкој структури, поред архисеме „налазити се”, по важности се издваја сема времена⁶⁶⁶, а затим и семе „живо”, те „људско”, односно „животињско”, као и сема локације. Временски период, о којем информацију у глагол уноси мотивна реч, односи се на цео период означен именицом или на само један његов део⁶⁶⁷. Будући да су глаголи добијени морфолошком деривацијом од именица које означавају неки временски период, често је тешко одвојити локационо значење ових глагола од значења 'провести/проводити временски период (означен мотивном речју)' или 'дочекати/дочекивати временски период (означен мотивном речју)' (често је истакнута и семантичка нијанса начина) или 'постојати у одређеном временском периоду (означеном мотивном речју)'.⁶⁶⁸

Глаголе из ове групе одликује то што је у њиховој семантичкој структури сема времена, пренета из мотивне речи, експлицирана и хијерархијски изнад осталих диференцијалних сема, а она је и продуктивна у стварању секундарних значења, од којих су нека, као што се види из претходно наведеног, семантички блиска разматраном примарном значењу и понекад тешко одвојива од њега.

У семантичкој структури локационих глагола из ове групе присутна је и информацију о непрелазности, која је веома битна и за разликовање разматраних

За друге су примери углавном преузети из РСАНУ и РМС (*божићковати, данити, дањивати, зазимити, јесеновати, јесењивати, предањивати, ускрсовати*), док за преостале то није било могуће, или зато што не припадају делима из периода који ми узимамо у обзир (20. век и почетак 21. века) или не припадају делима аутора који пишу на српском језику.

М. Ивић наводи да се у актуелном стандардном српском језику по правилу не појављују глаголи *данити* и *дановати*, као ни *зимити* (в. Ивић³2008: 324).

⁶⁶⁶ Будући да је реч о глаголима деривираним од именица које имају значење времена, сема времена лексикализована је у њиховој семантичкој структури.

⁶⁶⁷ Нпр. у глаголу *зимовати* сема времена може да се односи на цео период, тј. целу зиму, или само на један њен део (обично краћи период предвиђен за одмор).

⁶⁶⁸ В. у речницима српског језика сва значења наведених глагола, као и дефиниције примарних значења неких од њих у прилогу.

В. и разматрања М. Ивић о одређеним глаголима из ове групе (в. Ивић³2008: 321–325).

глагола од оних са значењем 'провести/проводити временски период (означен мотивном речју)', који су углавном прелазни. Када је реч о њиховом виду, они су углавном несвршени, али и свршени и двовидски.

Као и код свих претходно разматраних глагола, на семантичком плану обавезни су агенс и локација, који се на синтаксичком реализују као субјекат, са обележјем „живо”, и „људско” или „животињско”, и адвербијална локациона допуна.

Структурно посматрано, разматрани глаголи могу бити употребљени у свим глаголским облицима и углавном имају функцију предиката.

Типове јединица којима се исказују њихове адвербијалне локационе допуне разматрамо у наставку.

2.2.4.1. Прилошке јединице као адвербијалне локационе допуне

И уз глаголе деривирани од именица темпоралне семантике забележене су у нашој грађи прилошке јединице у функцији адвербијалних локационих допуна, али не у знатном броју – укупно 78 уноса у нашем електронском корпусу, што чини 12.2.9% од свих прилошких јединица у нашем електронском корпусу (510 уноса).

2.2.4.1.1. Прилози као адвербијалне локационе допуне

Међу забележеним прилошким јединицама које имају функцију адвербијалних локационих допуна глагола из ове групе највише је прилога – чак 75 уноса у електронском корпусу (96.15%).

2.2.4.1.1.1. Прилози спацијалне семантике

У нашем електронском корпусу, уз глаголе из ове групе, функцију адвербијалне локационе допуне врши и прилог спацијалне семантике.

2.2.4.1.1.1. Посредно лоцирање

У корпусу је забележена употреба прилога *напољу*, оријентационе семантике, и то само уз глаголе *заноћити*, *ноћевати* и *ноћити*, и само у књижевноуметничком функционалном стилу српског језика:⁶⁶⁹

I) (652) Никад није смела сама да остане, а још мање ***напољу*** *сама да заноћи* (Станковић 1, 13, АУФ); (653) Па, само да би је Таја к себи пустио, *да не би сама ***напољу*** ноћевала*, она га је слушала, дворила... Све му чинила, што год је он хтео (Станковић 1, 13, АУФ); (654) Оде тако, заређа по кућама и почне да проси, моли, не за себе, већ тобож за њега, Тају. И лаже: како се он разболео, па лежи болестан. А и не једе... Већ ако имају да јој даду ракије или новаца те да она купи и однесе му. А после од тога се она напије. Па, кад дође код Таје не само што му не да ништа, већ га тера од себе, изгура из његове собе *те он мора ***напољу*** да ноћи...* (Станковић 1, 15, АУФ).

Сви наведени примери не само да су из истог дела него и из исте приповетке. Оријентационим прилогом *напољу* означава се спољни простор у који се неко смешта, а употребљен је као адвербијална локациона допуна само уз глаголе *заноћити*, *ноћевати* и *ноћити*. Уз нечије смештање у спољни простор као место боравка у току ноћи, додатно се у прва два примера употребљава и одредба „сама”, која је комуникативно релевантна, што је јасно када се узму у обзир фолклористичка и етнолингвистичка повезивања куће, затвореног простора са животом и спољног, отвореног са смрћу, и успостављања релације дан – живот и ноћ – смрт⁶⁷⁰.

2.2.4.1.1.2. Прилози заменичког порекла

У функцији адвербијалних локационих допуна глагола из ове групе јављају се и заменички прилози *где*, *овде*, *онде*, *тамо* и *ту*, који су потврђени у чак 72 уноса у нашем електронском корпусу, те *негде*, за који пример преузимамо из

---

⁶⁶⁹ У нашем електронском корпусу забележена су 3 уноса која потврђују употребу прилога *напољу* као адвербијалне локационе допуне ових глагола, што је свега 4% од уноса који потврђују употребу свих прилога уз локационе глаголе ове групе (75 уноса).

⁶⁷⁰ В. Павловић 2004.

РСАНУ.⁶⁷¹ Примери такве њихове употребе забележени су у књижевноуметничком, научном и новинарском функционалном стилу српског језика:

I) (655) – Госпођо Марија, тражи вас један господин. Један господин жели да говори са вама. – Колико је велики – чујем да говоре жене са друге стране улице. – Одакле долази? – питају полугласно зидареву жену. – *Само ће да преноћи⁶⁷² овде*. Занима се за рибе. Можда је дошао због бацања нових младица у језеро (Петровић 2, 11, АУФ);

(656) *Ту смо и преданили* (Чол., РМС⁶⁷³); (657) Мајор Јоан Божич, на путу из Будима у Беч, пошао је из Раба, рано у зору. *Хтео је да преноћи у ергели грофа Пара*, крај Визелбурга, где је имао да прегледа неке кобиле и једног ајгира, које је био купио ђенерал Монтенуово. *Ергела⁶⁷⁴ грофа Пара летовала је, ту⁶⁷⁵*, крај Визелбурга, на једном грофовском спахилуку, где је гроф имао ловачки двораци – *Herrenhaus* (Црњански 2, 110, АУФ); (658) Тамо су, у Катуну, и неки од оних што су одселили у Метохију, па их жеља довукла *да ту опет прелете* (Лал., РМС)⁶⁷⁶; (659) Једне јесени, има од тада око четрнаест година, наишао у хан неки странац. [...] *Заноћио ту* и са сумраком наишао у онај собичак у коме су још од после подне били затворени коцкари. Примили су га са неповерењем, али се држао тако тихо и скромно да нису ни приметили кад је и он почео да ставља омање улоге на карту (Андрић 1953, 175); (660) Или обуче мајкин венчани фустан од тешке персијске свиле, – који већ више ни сама Ташана не носи, јер је изишао из моде – потрпа на себе све њене адиђаре, па се огледа на

---

⁶⁷¹ То је чак 92.31% од свих уноса у нашем електронском корпусу који потврђују употребу заменичких прилога као адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе.

Такође, то је 15.86% од укупног броја уноса који потврђују употребу заменичких прилога као адвербијалне локационе допуне, уз све локационе глаголе (454 уноса).

Примери преузети из РСАНУ нису узети у обзир при статистичкој обради примера.

⁶⁷² Футур I исказан је конструкцијом са помоћним глаголом *ће* и конструкцијом „*да + презент*“, уобичајеном за разговорни стил, какав је и представљен у наведеном примеру.

⁶⁷³ Пример је преузет из РМС, у којем се скраћеница Чол. употребљава за Родољуба Чолаковића, и то три његова дела: *Кућа оплакана*, *Записи из ослободилачког рата*, *Сусрети и сјећања*.

⁶⁷⁴ Агенс у овом примеру јесте живо биће, али реч је о колективу животиња.

⁶⁷⁵ Адвербијална локациона допуна исказана је прилогом *ту*. Употреба бројних зареза у тексту је пишчев манир, и његова употреба испред *ту* је неоправдана, будући да је реч о допуни, али је оправдана даље, када се као апозицијске структуре уводе потоње конструкције – предлошко-падежна и клаузална.

⁶⁷⁶ У РМС скраћеница Лал. користи се за Михаила Лалића и обухвата више његових дела: *Свадба*, *Први снијег*, *Извидница*, *Зло прољеће*, *Раскид*.

великом огледалу и хода по соби... једнако намешта ту собицу по својој вољи и седи у њој кад год уграби прилику да се искраде од очију укућана... *Ту би најволела и да ноћива*, али јој мајка никако не да то (Сремац 1, 35, АУФ); (661) На самој обали мора растао је високи, моћни бор. Стена испод њега била је посута мирисним иглицама на којима се спавало удобније него на царској постељи. *Мали свирачи су ту најрадије ноћили*, свирајући све док се звезде не би спустиле к земљи да их чују (Олујић 1, 56, АУФ);

(662) *Завлачили [су се] ... у високу напрат и тамо предањивали* (Ћоп., РМС)⁶⁷⁷; (663) За себе се Наза није бојала већ за њега, Љубу. Јер око гробља и у вароши није имао где да спава. И као сваке зиме тако и сад хтео да иде у какво село и *да тамо* у слами по шталама лежи, *презими*, али га она није пуштала (Станковић 1, 10, АУФ); (664) ЈОВЧА (с досадом, прекида је, одмахујући руком): Море, и сад то имам. НАЗА (загледа још пажљивије): друго шта има? Залуду ти што си толике земље видео, градишта пропутовао, и на Бакарном Гумну био, *три пута тамо заноћуо*, – оно што ти је срце тражило, никад ниси имао, никад... (Станковић 2, 42, АУФ); (665) МИРОН (савлађујући се, и да све то пресече, нагло, чисто секући самога себе): Де друго нешто. (Хоће да скрене разговор, сети се): Баш добро! Знаш, пре два, три дана био сам на преслави у вашем селу, где је ваш чивлук. [...] Па има тамо нека стара узета жена. Све јој поумирало. И нареди: нека је у чивлуку вашем пусте *да тамо*, у *каквој шупи, ноћева* (Станковић 4, 42, АУФ); (666) Сјећам се, кад год бих пошао да спавам заједно с дједом (да му гријем леђа!), старац би се сјетио свога млина и разњежено ми напоменуо: – Сад ћемо нас двојица да спавамо, а наш ће млинчић да меље, меље, читаву боговетну ноћ. Ишли смо заједно и у прави млин, и *тамо ноћивали* (Ћопић 1, 27, АУФ);

(667) – Гробље о коме питате – умеша се он – збрисано је! – Збрисано? Како збрисано? Тада нам овај објасни то овако: *Онде, вели, на ономе месту где је оно било, ноћивале су обично наше трупе које су доцкан увече стизале*, па, уморне, нису исте ноћи продужавале у своје логоре. Од крстача, паљене су ватре, јер дрва

---

⁶⁷⁷ Пример је преузет из РМС где је Ћоп. скраћеница за Бранка Ћопића и више његових дела. За овај пример је утврђено да је преузет из романа *Пролом* (у РМС: Београд, 1953).

В. цео пример: Преко дана, по сунцу и припеци, медоње нису могли живи остаци од мува, пчела и осовакоји су навалјивали на њихова одијела умазана медом. Због тога су се завлачили дубоко у љескар или гдјегод у високу напрат и тамо предањивали (Гралис-корпус). <http://www-gewi.uni-graz.at/cocoon/gralis/search>).

није било. Тако су њих најпре погорели, па су се после и хумке по којима је гажено, јер се ноћу није видело, мало-помало улегале (Васић 1, 297, АУФ);

(668) Сетио сам се *да и мени ваља негде божићковати* (Ком. 5, 30, РСАНУ⁶⁷⁸);

(669) Споречкали су се због неке ситнице, а онда око пасишта *где им стока јесењује* (Ђур. 3, 93, РСАНУ)⁶⁷⁹; (670) И сви су изгинули. Ахмет Мисира је кратко био ага, и скупо је то платио [...] Хусеин Писмис је отплатио све овоземаљске дугове, главе пободене у дњестарску мочвару. Старији од двојице браће заклао се бритвом једнога раног јутра у украјинском селу *где смо заноћили* (Селимовић 1979, 10); (671) А кад га Павле запита, *а где та сирота удовица ноћива*, Трифун цикну, као да га је гуја ујела. Вели, сва Махала зна, цео свет зна, да та јадница живи у кућерку његовог, старог слуге, Ананија. Није он, Трифун, никад срамотио име Исаковича, па неће ни сад, после толико рана и несрећа (Црњански 2, 285, АУФ); (672) Старац је још говорио, док сам се ја и нехотице сећао високих и достојанствених кипариса у гробљу, крај пута, *где смо ноћили*, и сна мога каплара Белића. (Васић 1, 229, АУФ); (673) Баре су се, каже, од Црне Баре почевши, упутиле за њима, а они, Исаковичи, огледају се, од тог времена, у свакој води, као мртви коњаници. *Где они преноће*, где се пробуде, на хунгарским равнима, Месец личи на лице мртвог човека. Он види, то, каже, види (Црњански 2, 417, АУФ);

II) (674) Тринаести пешадијски пук кренуо је из Неготина 7. октобра у 6 часова сувим преко Салаша, Зајечара, Књажевца (преданак), Калне и Темске, и 13. октобра пре подне стигао у Пирот. *Овде је преноћио*, допунио опрему и сутрадан продужио за Цариброд, где је стигао у 15 часова и убиваковао се (Миленковић 1963, 15);

(675) Последњих дана јула поменуте године, док се неколико дубровачких владика возило у шетњу на Локрум у пратњи једне наоружане орманице, неочекивано се с три галије појавио Ђовани Батиста Гримани, капетан млетачких стража на Криту, и вешто инсценирао нечувен скандал: [...] Гримани је отворио ватру на орманицу, притерао је обали и заробио, а затим се, глув за све протесте

---

⁶⁷⁸ Скраћеница Ком. 5 у РСАНУ је за извор – Комарчић Лазар, *Слике и приповетке*, Београд, 1906.

⁶⁷⁹ У РСАНУ скраћеница Ђур. 3 означава извор: Ђуровић Душан, *Људи са камена*, Београд 1940.

изасланика дубровачке владе у својој удешеној раздражености, искрцао с војском на Локрум и *ту преноћио* (Самарцић 1983, 84);

(676) Разлика која се изражава супротним реченицама с везником а може бити праћена различитим временским значењима, што се појачава употребом тог везника у споју с конкретизаторима тада, онда или затим, потом, на крају и др., уп. (36) Летовали смо у Котору, а *тада су тамо летовали и наши пријатељи* (Пипер, Клајн 2013, 484); (677) Десна колона се прикупила и предузела наступање правцем с. Предел – Сива кобила – Побијен камен, али је услед рђавих путева једва избила до 18.30 на границу – на Сиву кобилу – и *тамо заноћила* (Миленковић 1963, 35);⁶⁸⁰

(678) Петнаести пешадијски пук је у току ноћи 6/7. октобра пошао возом из Параћина у Ниш, *где је 7. октобра преданио*. (Миленковић 1963, 15); (679) По словачким, украјинским, српским причама, п.[ећина] чији су зидови покривени сребром и → златом, место је *где зимују* → *змије од јесењег* → *Крстовдана до* → *Благовести*; људи који се ту случајно нађу могу да виде и змијску царицу, која лежи на златном трону, затим "бесцени камен" (рус. камень-алатырь) који даје снагу змијама итд. (Толстој, Раденковић 2001, 427); (680) Командант армије, у пратњи оперативног дела штаба, кренуо је 7. октобра из. Параћина аутомобилом преко Ражња и Сокобање у Књажевац *где је заноћио* и сутрадан стигао у Пирот (Миленковић 1963, 15–16); (681) Вук каже: „Кад ко путује преко земље, он иде на конак у село, гдје га застане мрак, пред најбољу кућу, па пита може ли ноћити, а домаћин му, или ко други из куће, каже: „Можеш, брате, с драге воље, и добро дошао”, или... га упуту *гдје може ноћити*... (Чајкановић 1994, 120); (682) Дунавски коњички дивизион, који је 15. новембра пре подне стигао у Мустафа Пашу, одмах је стављен на располагање команданту опсаде и по подне упућен у село Еспетли *где је преноћио* (Миленковић 1963, 175);

III) /;

IV) (683) – У томе и јесте основна разлика између свратишта и прихватилишта. *Деца углавном овде не ноће*, иако имамо три кревета где могу да преспавају у случају нужде. Ми смо ту да им пружимо уточиште у току дана, као и стручну помоћ психолога, социјалних радника и лекара – рекла је Ђорђевићева

---

⁶⁸⁰ В. и пр. бр. 751.

(Политика, 16. новембар 2007, ЕКМАТФ); (684) Стаза кроз шуму уз Ђачки поток, којом се после петнаестак минута хода стиже до 202 земљане пирамиде осветљена је и ноћу јер се верује да они *који овде преноће* бивају ослобођени брига и проблема (Политика, 27. септембар 2008, ЕКМАТФ);

(685) И поред свега, не кају се што су се упустили у овај подухват. – Лакше је, јер смо психички растеређенији. Имамо неку сигурност и мир. Кад треба, скокнемо до Ниша, али се брзо вратимо. Тамо нас нешто стеже, гуши а овде се осећамо опуштено, растеређено. *Зимус смо ту презимили* и уживали без струје и без телевизора, уз светиљке на гас [...] Напољу снег до струка, а ми заложимо пећ и разбашкаримо се у овом малом топлом собичку (Политика, 02. август 2009, ЕКМАТФ); (686) Волим многе сликаре као уметнике. Али, ако мислите на дружење ту ми је најближи Љуба Поповић. И овога лета смо, нас двојица, уз неколико повремених гостију, били у Грчкој, у „његовом”, селу, на мору, испод Хиландара. *Летовали смо ту заједно више од два месеца* (Политика, 14. септембар 2008, ЕКМАТФ); (687) Са још петнаестак коњаника стигли [су] пред кућу Обрена Грубачића. *Ту заноћили* и сутрадан отишли (Политика, 19. мај 2008, ЕКМАТФ); (688) Ученици првог разреда Графичког школског центра крећу рецимо у понедељак на петодневну екскурзију у Крањску Гору. *Ту ће ноћивати*, а дању ће ићи на излете до Бледа, Бохиња... Све ово ће их стајати по 2.490 динара (Политика, 01. 10. 1981, 24422/13); (689) У античкој архитектури постоје такве виле које су биле градске виле. Значи, ако неки цар пролази кроз град, *он може ту да преноћи* (Политика, 13. јун 2007, ЕКМАТФ);

(690) Моји родитељи су имали кућу на Цресу и *стално сам тамо летовала* (Политика, 28. фебруар 2009, ЕКМАТФ); (691) Дознам случајно за Злакусу и етнопарк „Терзића авлија”: *тамо смо заноћили након концерта у Ужичу*. (Политика, 25. мај 2009, ЕКМАТФ); (692) Да га једне вечери није продрмала језа, и то после двадесетак година брака, не би ни знао да је рогања. Пожалио се комшиници Сузани С. – Отишао сам у Ратаје да посетим болесну мајку и рекао супрузи *да ћу вероватно тамо ноћити*. Међутим, променио сам план и стигао око поноћи. Кад тамо, имао сам шта да видим (Политика, 10. јануар 2001, ЕКМАТФ); (693) Недостаје и простор за пацијенте који леже, па ако током дана или ноћи стигне неки пацијент у тешком стању (најчешће после саобраћајних

несрећа) лакши пацијенти из Новог Сада, да би ослободили лежај, оду до куће, *тамо преноће* и ујутру се враћају (Политика, 09. август 2006, ЕКМАТФ);

(694) – Већ наредног лета, мој отац и ја смо са Јерисоса, *где смо летовали*, отишли у походе манастиру Хиландару (Политика, 11. јануар 2009, ЕКМАТФ);

(695) Пробудили су ме јакови. Њих тридесетак спавали су сабијени међу нашим шаторима. Јутро на глечеру је било без иједног облака. Тек сада видим *где смо заноћили*. Наши шатори су укопани у камењар морене, а с друге стране пресијавају се огромни зеленкасти ледени сераци (Политика, 25. април 2007, ЕКМАТФ); (696) После друге победе у мечевима Светске лиге наша репрезентација се преселила у Токио, а затим ће наставити пут за Париз *где ће преноћити*, а у Београд стиже у уторак после подне (Политика, 14. мај 2001, ЕКМАТФ);⁶⁸¹

V) /.

Од прилога којима се означава проксимал, медијал и дистал у грађи је најзаступљенији *ту*, са 18 уноса у електронском корпусу, затим следе *тамо* (12 уноса) и *овде* (5 уноса), а на крају је *онде*, забележен само једном.

Заменички прилог *овде*, којим се упућује на место које је у близини говорног лица, а у које се неко смешта, у функцији адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе забележен је у сва три функционална стила. У књижевноуметничком и научном јавља се само уз глагол *преноћити*, док је у новинарском стилу осим као допуна глагола *преноћити*, потврђен и као допуна глагола *летовати* и *ноћити*.

Прилог *ту*, поред тога што је фреквентан, јавља се и уз већину глагола забележених у нашој грађи – *презимити*, *летовати*, *заноћити*, *ноћивати*, *ноћити* и *преноћити*, у књижевноуметничком, научном и новинарском стилу, а из РМС су преузети су и примери који потврђују његову употребу као адвербијалне локационе допуне и глагола *преданити* и *прелетити*, у књижевноуметничком стилу.

Прилогом *тамо*, употребљеним уз различите глаголе ове групе – *презимити*, *летовати*, *заноћити*, *ноћевати*, *ноћивати*, *ноћити* и *преноћити* – као

---

⁶⁸¹ В. и пр. бр. 366.

њихова адвербијална локациона допуна, указује се на простор удаљен од говорног лица, а у којем је неко лоциран. Потврду за његову употребу као локационе адвербијалне допуне и глагола предањивати нашли смо у РМС.

Прилогом *онде*, којим се увек означава дистал, исказана је адвербијална локациона допуна глагола *ноћивати*, у примеру из књижевноуметничког стила.

Из речника САНУ преузет је пример који потврђује употребу глагола *божићковати* локационе семантике, и прилога *негде* као његове адвербијалне локационе допуне, којим се место у које се неко смешта истиче као неодређено.

Прилог *где* забележен је у корпусу чак 36 пута, што као упитни прилог којим се пита за место на којем се неко налази, што у везничкој функцији у зависним клаузама локационе семантике, у којима се њиме упућује на место где се неко налази. Такви примери забележени су и у књижевноуметничком, и у научном и новинарском стилу, а он се, осим уз *презимити* и *ноћевати*, јавља као допуна већине локационих глагола ове групе забележених у нашој грађи (*преданити*, *зимовати*, *летовати*, *заноћити*, *ноћивати*, *ноћити* и *преноћити*).

2.2.4.1.2. Прилошке синтагме као адвербијалне локационе допуне

У нашем електронском корпусу забележени су и примери употребе прилошких синтагми као адвербијалних локационих допуне глагола из ове групе.

2.2.4.1.2.1. Прилошке синтагме са спацијалним прилозима

Функцију адвербијалне локационе допуне неког од овде разматраних глагола имају и прилошке синтагме са спацијалним прилогом као управним чланом.

2.2.4.1.2.1.1. Посредно лоцирање

То су прилошке допуне у којима улогу главног, централног члана имају прилози са семантиком растојања – *далеко* и *недалеко*, те оријентациони прилог *источно*. Примери такве њихове употребе забележени су у књижевноуметничком и научном функционалном стилу српског језика:⁶⁸²

---

⁶⁸² У нашем електронском корпусу забележена су 3 уноса која потврђују употребу прилошке синтагме као адвербијалне допуне неког од глагола ове групе.

I) (697) Иако је с брега на брег пребачен конопац за који се они придржавају док превлаче сплав, ништа их не може натерати да то учине и у мраку. Нама би међутим било боље да *заноћимо негде даље од реке*, где није мочварно (Петровић 1, 48, АУФ); (698) Достижући тешким својим колима пук, што се одмараше по селима и код мостова, или офицере своје, који су тражили разоноде у лову и хајкама паса, одлазећи ноћу на игранке које су приређиване у њихову част, Вук Исакович је обично одабирао преноћиште на некој висоравни, пропустивши војску у долину, тако да је пук *ноћмо недалеко пред њим*, растурен око многих ватара у шуми, крај којих се, обасјани пламеном, људи у трави причињаваху као звери (Црњански 1, 58, АУФ);

II) (699) На за чељу колоне кретала се трупна комора, док се I степен колонске коморе вратио и *заноћио поред друма према с. Ветуници*, а II степен *источно од Криве Паланке* (Миленковић 1963, 115).

У књижевноуметничком стилу забележене су прилошке синтагме са прилозима растојања – *далеко* и *недалеко*, као адвербијалним локационим допунама глагола *заноћити*, односно *ноћити*, и свака захтева додатну пажњу. У синтагми „негде даље од реке”, прилог *далеко* употребљен је у компаративу чиме се умањује и релативизује значење прилога *далеко*, прилогом *негде* уноси се и компонента неодређености, док је предлошко-падежном конструкцијом „од + генитив”, као зависним чланом синтагме, означен оријентир према коме се одређује простор у који се неко смешта. У другој синтагми – „недалеко пред њим”, прилог *недалеко*, као главни члан синтагме, има семантику малог растојања, а зависни члан је, уместо уобичајенијом конструкцијом „од + генитив”, исказан конструкцијом „пред + инструментал”, па се простор у који се неко смешта прецизира као онај који се налази са предње стране оријентира, овде особе.

Пример из научног стила представља уобичајени тип прилошке синтаме типа – оријентациони прилог, као главни члан у споју са предлошко-падежном конструкцијом „од + генитив”, као зависним чланом. Оријентационим прилогом *источно* место на којем се неко (овде колектив) налази одређује се према страни

света, а оријентир је исказан у предлошко-падежној конструкцији „од Криве Паланке”, и има значење насељеног места.

2.2.4.2. Предлошко-падежне конструкције као адвербијалне локационе допуне

Очекивану већу заступљеност предлошко-падежних конструкција од других јединица као адвербијалних локационих допуна и глагола разматраних у овом поглављу потврђују подаци из нашег електронског корпуса – забележено је 220 уноса који потврђују такву употребу предлошко-падежних конструкција, што је 72.37% од укупног броја уноса за све јединице са том функцијом (304 уноса).

У наведеној функцији забележене су локативне, генитивне и инструменталне конструкције.

2.2.4.2.1. Локатив

И уз глаголе деривираних од именица просторне семантике као њихове адвербијалне локационе допуне најзаступљеније су локативне конструкције од свих предлошко-падежних конструкција – од 220 уноса који потврђују употребу неке предлошко-падежне конструкције уз ове глаголе чак их је 170 локативних, што је 77.27%.

2.2.4.2.1.1. У + локатив

Од локативних конструкција којима се исказују адвербијалне допуне глагола из ове групе најфреквентнија је, као и код других група, конструкција „у + локатив” – у нашем електронском корпусу забележен је 129 унос који потврђује такву њихову употребу.⁶⁸³

Што се тиче заступљености конструкције „у + локатив” као адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе у функционалним стилевима српског језика, највише потврда забележено је у новинарском стилу – 63 уноса у нашем електронском корпусу (*летовати* (15), *заноћити* (13), *ноћити* (12),

---

⁶⁸³ То је 75.88% од локативних предлошко-падежних конструкција употребљених уз глаголе ове групе као адвербијалне локационе допуне.

Када је реч о њиховој заступљености у односу на укупан број конструкција „у + локатив” у нашем електронском корпусу уз све локационе глаголе оне чине 10.44%.

преноћити (9), *ноћивати* (7), *зимовати* (6), *презимљавати* (1)), затим у књижевноуметничком – 50 унос (*преноћити* (27), *ноћивати* (8), *ноћити* (7), *заноћити* (3), *летовати* (3), *зимовати* (2)), и на крају у научном – 16 уноса (*заноћити* (6), *летовати* (6), *зимовати* (4)). Нису забележени примери који потврђују такву употребу конструкције „у + локатив” у административном и разговорном функционалном стилу српског језика.

Са семантичког аспекта посматрано, конструкцијом „у + локатив” и уз глаголе ове групе, чија је она адвербијална локациона допуна, означава се место у унутрашњости или у границама појма означеног именицом у локативу. Њоме се место у коме се неко налази означава – непосредно, као 1) унутрашњост неке грађевине, објекта (44.19%, 57 уноса), или 2) простор који је омеђен границама, који је унутар тих граница (природних, административних и др.) (37.2%, 48 уноса), односно на такве просторе се упућује (заменицама) (17.05%, 22 уноса), или 3) неодређени простор (0,78%, 1 унос), или посредно, као 1) простор одређен према критеријуму удаљеност – реч је о простору који се налази на малој удаљености од некога/нечега (оријентационо значење) (0,78%, 1 унос).

2.2.4.2.1.1.1. Непосредно лоцирање

Адвербијалне локационе допуне глагола из ове групе, исказане конструкцијом „у + локатив”, са значењем унутрашњости, било да је реч о простору унутар неке грађевине, објекта, или о простору омеђеном одређеним границама (природним или административним), забележене су у књижевноуметничком, научном и новинарском, али не и у административном и разговорном функционалном стилу српског језика.

2.2.4.2.1.1.1.1. Унутрашњи простор грађевине, објекта

Као и досад, у прву подгрупу издвојени су примери у којима конструкција „у + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе има значење унутрашњег простора неке грађевине. Додатно је

сегментирамо према семантици именица у локативу ове конструкције, односно оних на које се упућује заменицама у њеном локативу.⁶⁸⁴

1) Најпре разматрамо примере у којима се у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе налази именица чија је семантика ’грађевински објекат, зграда’, односно заменица која на такву именицу упућује. Они су забележени у књижевноуметничком, научном и новинарском функционалном стилу српског језика:

1) (700) *Ни годиновала у дому*, па је неста (Нев. 2, 280, РСАНУ)⁶⁸⁵; (701) Нека Павле не заборави, да би он, Трифун, тој несретној, младој жени могао бити отац, по годинама. А кад Петар поче да се смеје, и запита, мисли ли да сели у Росију и госпожу Кумрију, и децу, и ту сироту удовицу – *што у кућерку Ананија ноћива* – Трифун тресну песницом о сто и узвикну: него да шта? Па не може ваљда да оставља, успут, сирочад, и удовице, па да га прокуне цела Лика и Бачка [...] Та жена ће са њима, то јест, са њим, у Росију (Црњански 2, 285–286, АУФ); (702) Они застају, губе пут, усред каквог таласастог брдског пољица, скученог и стегнутог изблиза планинама [...] *Они моралоше ноћити у првој усамљеној кући на коју се намјерише*, гдје их прими један мршав, распас сељак (Милићевић 1, 14);

у књижевноуметничком функционалном стилу српског језика забележене су потврде употребе анафоричке заменице у локативу конструкције „у + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе, а у чијем антецеденту је именица са значењем поменутом семантиком:

---

⁶⁸⁴ У нашем електронском корпусу забележено је свега 17 уноса која потврђују употребу таквих именица у конструкцијама „у + локатив” којима се исказује адвербијална локациона допуна неког од овде разматраних глагола (*преноћити* (7), *заноћити* (5), *ноћити* (3), *ноћивати* (1), *летовати* (1)), што чини само 10.62% од укупног броја конструкција „у + локатив” са именицама наведене семантике (укупно 160 уноса).

Примери који потврђују употребу ове конструкције уз глаголе *годиновати* и *божићевати* нису потврђени у нашој грађи, те стога нису забележене у нашем корпусу, већ су преузети из РСАНУ..

⁶⁸⁵ У РСАНУ скраћеница Нев. 2 означава извор: Радован Тунгуз-Петровић Невесињски, *Горитакиње*, Београд, 1906.

(703) Нестало је и оних дрвених воденица и кућерака *у којима су путници за нужду ноћивали*. Уместо њих стоји тврди и раскошни караван-серај и прима путнике којих је са сваким даном све више (Андрић 1953);

II) (704) Са захвалом сећам се данас ... и Вас, *у чијој сам кући досад шест пута божићевао* (Јакшић М., Грч. Ј. 4, 151, РСАНУ)⁶⁸⁶;

(705) Десет година након убиства малог Витомира Уроша Михајловића убио је Сениша Минић мучки, на спавању. Њих двојица, као стари пријатељи, враћали су се са једног вапара и *заноћили у дашчари*. Када је Урош заспао, Сениша је извадио нож и ... (Ињац 2007, ЕКМАТФ);

III) /;

IV) (706) Министар правде Зоран Стојковић одмарао се у Утјехи код Бара, а министар рад Слободан Лаловић у Мишићима код Чања. *Обојица су летовала у сопственим кућама* (Политика, 27. август 2006, ЕКМАТФ);

у новинарском стилу забележен је и један пример који потврђује употребу заменице *који* у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локације допуне глагола *заноћити*, а у чијем антецеденту је именица *кућа*:

(707) Поручник Драган Васиљевић писао је својим друговима како се у околини Куманова слободније шета са својом четом него да је у Крагујевцу. После три дана његову чету је код Табановаца напао турски батаљон. Васиљевић је први излетео из куће *у којој је заночио*, заузео клечећи став и из пушке отворио ватру на непријатеља. Развила се крвава и беспштедна борба у којој је пала цела чета са командиром на челу (Политика, 20. децембар 2007, ЕКМАТФ);

V) /.

Наведени примери потврђују да се уз одређене глаголе из ове групе јавља конструкција „у + локатив” у функцији њихове адвербијалне локационе допуне у чијем локативу се најчешће налази именица *кућа*, затим именица *дом*, те именице *дашчара*⁶⁸⁷ и *кућерак*, самостално употребљена или у синтагми.

---

⁶⁸⁶ У РСАНУ скраћеница Грч. Ј. 4 означава извор: Грчић Јован, *Портрети с писама*, књ. V, Нови Сад, 1939.

⁶⁸⁷ У РМС *дашчара* се одређује као – **1. а. зграда** (*кућа, барака, колиба, шупа, воденица и сл.*) *цела или делимично направљена од дасака*.

Такође, именице ове семантике налазе се у антецеденту заменице *који* регистроване у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе (*заноћити*, *ноћивати* и *преноћити*) – *кућа*, *кућерак* и *колиба*.

Њоме се означава лоцирање живог, људског бића у унутрашњем простору објекта означеног именицом у локативу.

2) У другој подгрупи налазе се примери који потврђују употребу именица са значењем институције, односно заменица којима се на такве именице упућује, у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне овде разматраних глагола. Примери који потврђују употребу такве конструкције забележени су само у књижевноуметничком и новинарском функционалном стилу српског језика:⁶⁸⁸

1) (708) А када настаде месец раби-ул-акер и трећа цума у њему, први пут Масуди је прогледао у туђе снове. *Заноћио је у једном хану крај некаква човека коме се лице није видело*, али се чуло да тихо певуши неку песму (Павић 1985, 116); (709) Ништа није могло да је смири, шкргутала је голицајући га и штипајући. „Мило ти што си таква, а?” придигао се на лактове, није јој видео очи. По лицу га ударао смех, чудило га и збуњивао, јер, *откако је преноћила у манастиру*, друга је жена постала [...] Можда је она одувек оваква, само се претварала пред њим и обмањивала га? Можда је она с неким другим овако... Научио је неко (Ћосић 1, 55, АУФ);

у нашем електронском корпусу забележен је и пример из књижевноуметничког стила који потврђује употребу именице ове семантике, у синтагми, у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *ноћивати* у ванпредикатској функцији:

(710) На то је он сместа, не обавестивши никога, сео на воз и, зачудо без препрека, стигао у Земун. Ту, на новој граници, страже су биле веома строге, те се

---

⁶⁸⁸ У нашем електронском корпусу забележено је укупно 30 уноса која потврђују употребу таквих именица у конструкцијама „у + локатив” којима се исказује адвербијална локациона допуна неког од овде разматраних глагола (*ноћити* (8), *преноћити* (7), *ноћивати* (6), *заноћити* (4), *летовати* (3), *зимовати* (2)), што чини 22.39% од укупног броја конструкција „у + локатив” са именицама наведене семантике (укупно 134 уноса).

Пример који потврђује употребу ове конструкције уз глагол *дањивати* преузет је из РСАНУ.

данима мотао по граду, непријављен, ноћивајући у некој сумњивој крчми и трошећи малу готовину (Тишма 1996, 26);

осим тога, у у књижевноуметничком стилу забележени су примери који потврђују употребу заменице у локативу конструкције „у + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе, у чијем антецеденту је именица наведене семантике, а ми наводимо пример за глагол *дањивати*, односно *ноћивати*, преузет из РСАНУ:

(711) Склепа од брвана нешто ковачнице ... *на је у њој и дањивао и ноћивао* (Ћоп. 1, 32, РСАНУ)⁶⁸⁹;

II) /;

III) /;

IV) (712) Осморо туриста из Београда и Ниша, *који су летовали у хотелу „Галаксија” у Агиа Тријади*, задржано на болничком лечењу у Солуну због сумње на инфекцију салмонелом (Политика, 04. август 2008, ЕКМАТФ); (713) *Наставници заноћили у школи* [...] Незадовољни радом директорке ОШ „Свети Сава”, 38 наставника одлучило да протестује, тако што ће три ноћи спавати у школи, захтевајући смену руководства (Политика, 10. мај 2007, ЕКМАТФ); (714) – Док смо возили преко Аустрије, Словачке и Мађарске, *ноћивали смо искључиво у мотелима или под шаторима*, а ево већ неколико дана, колико смо у Србији, стално смо гости људи које смо упознали сасвим спонтано, на друму или у неком успутном ресторану. Одиста смо пријатно изненађени срдечношћу и гостопримством које доживљавамо у вашој земљи (Политика, 14. август 2008, ЕКМАТФ); (715) Посланици сами носе део рачуна уколико се одлуче *да ноће у „Хајату”, „Интерконтиненталу” и „Славија-луксу”*, приликом доласка на заседања југословенског парламента, сазнао је Тањуг у Административној комисији Савезне скупштине (Политика, 06. април 2001, ЕКМАТФ); (716) Пут можете да наставите ка Доњем Милановцу (54 километра) кроз густе шуме Лишковца, преко превоја Оман (740 метара), или *да преноћите у старом хотелу у центру Мајданпека чије су собе после приватизације делом реновиране* (Политика, 28. март 2007, ЕКМАТФ);⁶⁹⁰

---

⁶⁸⁹ У РСАНУ скраћеница Ћоп. 1. означава извор: Бранко Ћопић, *Под Грмечом*, Београд, 1938.

⁶⁹⁰ В. и пр. бр. 523, 725.

у новинарском стилу забележени су и примери употребе анафоричке заменице у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од овде разматраних глагола, а у чијем антецеденту је именица са значењем институције:

(717) Тачно између његове [Александра Ранковића] викендице, пута и обале налазио се хотел „Вис II”, власништво Владе БиХ, *у коме су летовали босански функционери*, пре него што су и сами направили много веће викендице на републичком мору, у Неуму (Политика, 04. октобар 2013, 35886/26)

V) /.

У наведеним примерима у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од овде разматраних глагола налазе се именице које имају значење институције – *хан, крчма, манастир, хотел, школа, мотел*, самостално употребљене или у синтагми, и властите именице, називи институција – *Хајат, Интерконтинентал, Славија-лукс*.

Такође, забележени су и примери у којима се у локативу ове конструкције налазе анафоричке заменице, придевске и именичке, у чијем антецеденту је именица са значењем институције – *ковачница*⁶⁹¹, *хотел*.

У свим примерима наведеном конструкцијом означава се да се у унутрашњем простору означеном наведеним именицама, односно заменицама, смешта живо, људско биће.

3) У нашем електронском корпусу, у књижевноуметничком функционалном стилу српског језика, забележена су 2 примера која потврђују употребу именице са значењем ’простор унутар грађевинског објекта који чини једну затворену, засебну стамбену, радну и сл. целину’ у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *преноћити*. Реч је о именици *станчић*⁶⁹²:

(718) Капетан је допутовао и *преноћио у свом момачком станчићу* (Гаталица 2012, 437):

---

⁶⁹¹ У РСАНУ примарно значење именице *ковачница* одређује се на следећи начин – 1. *просторија у којој се кује метал, ковачка занатска радионица*.

⁶⁹² Именица *станчић* у РМС дефинише се као – *дем. од стан*, а на исти начин и у РСЈ.

односно стан, када се разматрана конструкција јавља уз овај глагол у ванпредикатској позицији.⁶⁹³

(719) У тој паметној, лепој и лењој девојци нашла је своју једину публику, међутим, свака секта креће од једнога. Ја сам полако постао онај други. А онда сам, Руди, *преноћивши први пут у том великом стану*, видео пешкире у купатилу, избледеле и истањене од прања, опараних ивица, личили су на крпе, јер никада нису били искувавани. Схватио сам да је то метафора те куће, не сиромаштво, већ небрига (Великић 2007, 21).

4) Адвербијална локациона допуна неког од овде разматраних глагола (*ноћити*, *преноћити*) исказује се и конструкцијом „у + локатив” у чијем локативу се налази именица са значењем ’ограничени део унутрашњости грађевинског објекта или унутрашњости затворене, засебне стамбене, радне и сл. целине унутар грађевинског објекта’, а примери из нашег електронског корпуса који потврђују такву њену употребу забележени су у књижевноуметничком и новинарском функционалног стила српског језика.⁶⁹⁴

1) (720) У општој граји, Божич је представљао Исаковича, као рођака, сународника, чувеног јунака, имућног, удовца, али који не мисли да се жени. А Павле је ушао у тишину своје одаје, *као да ће ноћити у гробници* (Црњански 2, 116, АУФ); (721) Луиз (Louise) ми је испричала шта се десило после нашег раздвајања [...] Стекла је утисак да је епидемија локализована. У међувремену пала је ноћ. Последњи метро отишао је са станице Хитроу Централ (Heathrow Central) за Лондон: уместо у 23.50, два сата раније, у 21.50. Таксија није било. *Преноћила је у фоајеу терминала 1*. Кад се пробудила, била је у карантину (Пекић 1983, 365–366);

такође, у књижевноуметничком стилу забележен је и пример који потврђује употребу анафоричке заменице у локативу разматране конструкције, уз глагол *преноћити*, у чијем антецеденту је именица поменуте семантике:

---

⁶⁹³ У нашем електронском корпусу забележена су само 2 уноса која потврђују употребу таквих именица у конструкцијама „у + локатив” којима се исказује адвербијална локациона допуна неког од овде разматраних глагола (*преноћити*).

⁶⁹⁴ У нашем електронском корпусу забележено је укупно 6 уноса која потврђују употребу таквих именица у конструкцијама „у + локатив” којима се исказује адвербијална локациона допуна неког од овде разматраних глагола (*ноћити* (1), *преноћити* (5)).

(722) И док нас Алетова мајка води уз степенице куће да нам покаже собу у поткровљу *у којој ћемо преноћити*, одоздо, из приземља, пење се пијана вика људи и жена око загробне гозбе (Капор 2010);

II) /;

III) /;

IV) (723) Због недостатка новца, наши студенти су до Ковилије путовали чак три дана. Најпре су ишли возом од Београда до Будимпеште, па одатле авионом до Брисела. *Ту су преноћили у аеродромској чекаоници*, чекајући јутарњи лет за Лисабон (Политика, 28. септембар 2009, ЕКМАТФ);

у новинарском функционалном стилу забележен је и пример у којем се у локативу разматране конструкције налази анафоричка заменица у чијем антецеденту је именица поменуте семантике:

(724) Имовина најбогатијих ионако ће остати вечита тајна. Показаће нам само оно што желе. Овде не мислим само на Динкићеву грађанску отвореност или Николићев увежбани цинизам. Нити на домаћински базен Велимира Илића и скромно теткино предсобље, *у коме често ноћива Божидар Ђелић* (Политика, 31. март 2008, ЕКМАТФ);

V) /.

У наведеним примерима у локативу конструкције „у + локатив” са функцијом адвербијалне локационе допуне поменутих глагола из ове групе нашле су се следеће именице са значењем просторије – *гробница*, *фоаје*⁶⁹⁵ и *чекаоница*⁶⁹⁶, самостално или у синтагми, односно заменица *који* у чијем антецеденту су именице *соба* и *предсобље*.

Наведеном конструкцијом врши се лоцирање живих, људских бића у унутрашњем простору означеног именицом у локативу.

---

⁶⁹⁵ У РМС *фоаје* се дефинише на следећи начин – *просторија у позоришту, концертној дворани, биоскопу и сл. где се задржава публика за време одмора*, а у РСЈ – *просторија, дворана у позоришту, биоскопу итд. у којој се окупљају посетиоци пре почетка представе или за време паузе, предворје*.

⁶⁹⁶ Значење именице *чекаоница* у РМС представљено је на следећи начин – *просторија одређена за чекање*, а идентично и у РСЈ.

5) Изузетно су ретки такви примери,⁶⁹⁷ па је и овде забележен само један пример који потврђује да се конструкцијом „у + локатив” са функцијом адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе (*заноћити*) као место нечијег (живог, људског бића) боравка означава унутрашњи простор превозног средства, односно да се у локативу ове конструкције налази именица са значењем ’превозно средство’. Овај пример забележен је у новинарском функционалном стилу српског језика:

(725) Конак је пун верника који желе да преноће у манастиру, па многи спавају и по ходницима. *Неки заноће и у својим колима* (Политика, 09. август 2006, ЕКМАТФ).

2.2.4.2.1.1.1.2. Спољашњи простор омеђен неким границама

Као и у ранијим потпоглављима, и овде се у другој подгрупи налазе примери у којима се у локативу предлошко-падежне конструкције „у + локатив” налази именица која означава спољни простор омеђен неким границама, природним или вештачким.

2.2.4.2.1.1.1.2.1. Спољашњи простор омеђен природним границама

Примери који потврђују употребу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе, а у чијем локативу се налази именица којом се означава спољни простор омеђен природним границама наводимо у овој подгрупи, која се додатно сегментира према семантици именица.

1) Најпре разматрамо примере који потврђују да се у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе (*данити; зимовати, презимљавати; залетити, летовати; заноћити, ноћивати, ноћити*)⁶⁹⁸ налази именица чије је значење ’део спољног простора’, који представља различите типове географских области (шуму, језеро, планину и

---

⁶⁹⁷ У нашем електронском корпусу забележена су свега 2 примера која потврђују употребу именице са значењем ’превозно средство’ у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког локационог глагола (*биваковати, заноћити*).

⁶⁹⁸ Примери који потврђују такву употребу разматране конструкције уз глаголе *данити* и *залетити* преузети су из РСАНУ.

др.). Они су забележени у књижевноуметничком, научном и новинарском функционалном стилу српског језика:⁶⁹⁹

I) (726) *Тако је заљетио у санџачким шумама* (Лал. 1, 40, РСАНУ)⁷⁰⁰; (727) *Стигавши, најпосле, Исакович заноћи са пуком, прву ноћ, у једној шуми, из које се видела варошица Штукиштат и Рајна, са једним рукавцем, који је Беренклау одабрао за место где ће прво да се удари. А иза њих, у даљини, брда (Црњански 1, 76, АУФ); (728) Охо-хо, па ово је читаво домаћинство. Мањка вам само још ноћни чувар [...] – Па кога ћемо, стриче Лијане? – Кога би другог него мене! – избечи се старац. – Обдан ћу чувати поља, а обноћ шуму и у шуми школу. Од тога дана пољар Лијан поче редовно да ноћива у шуми (Ђопић 3, Гралис-корпус);*

II) (729) *Једном приликом је данила у тој шумици чета ... хајдука* (Том. С., Цв. зб., 388, РСАНУ)⁷⁰¹;

(730) Код Украјинаца, Белоруса и Пољака, раширено је веровање да *ласте зимују у* → *води* (Толстој, Раденковић 2001, 334);

III) /;

IV) (731) У јесењим месецима велика јата птица слећу на Царску бару, неке врсте се одмарају и по десетак дана и настављају ка југу, а неке, као дивље гуске из Сибира, остају ту целе зиме. *Чак 45.000 њих презимљава у Царској бари* (Политика, 06. април 2008, ЕКМАТФ);

(732) *Снежне гуске летују у тундри, међу лењим рекама и бистрим језерима, или на обали мора* (Политика, 26. децембар 2008, ЕКМАТФ);

у новинарском стилу забележен је пример употребе анафоричке заменице *који* у локативу конструкције „у + локатив” са функцијом адвербијалне локационе допуне глагола *летовати*, у чијем антецеденту је именица *врбак*:

(733) – Због једног дела моста, који треба да се гради преко Аде Циганлије, један од врбака *у коме су ноћиле ове птице* је уништен. Како би се очувала станишта ове врсте донели смо Решење о претходној заштити ове три локације у Београду (Политика, 19. октобар 2009, ЕКМАТФ);

---

⁶⁹⁹ У нашем електоронском корпусу забележена су 4 уноса која потврђују употребу таквих именица у конструкцијама „у + локатив” којима се исказује адвербијална локациона допуна неког од овде разматраних глагола (*презимљавати* (1); *летовати* (1); *заноћити* (1), *ноћивати* (1)).

⁷⁰⁰ У РСАНУ скраћеница Лал. 1 означава извор: Лалић Михаило, *Свадба*, Београд, 1950.

⁷⁰¹ У РСАНУ скраћеница Цв. зб. означава извор: *Зборник радова посвећен Јовану Цвијићу*, Београд, 1924. А Том. С. аутора – Светозара Томића.

V) /.

У наведеним примерима у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола из ове групе налазе се именице – *шума*, *шумица*, и *тундра*⁷⁰², као и именица *вода*, у значењу ’водени ток’⁷⁰³, те назив таквог спољног простора – *Царска бара*.

Осим тога у локативу разматране конструкције бележи се и анафоричка заменица *који* у чијем ентецеденту је именица такве семантике (*врбак*⁷⁰⁴).

У свим примерима наведеном конструкцијом означава се смештање живих бића у границе одређеног спољног простора, при чему је реч о људским бићима када се конструкцијом допуњавају глаголи чија семантичка структура носи информацију о краћем временском периоду (*данити*; *заноћити*, *ноћивати*), а о животињама када је то дужи временски период (*зимовати*, *презимљавати*; *летовати*; те и један пример са *ноћити*⁷⁰⁵).

а) Посебно разматрамо примере у којима се у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе – *ноћивати*, *ноћити* – налазе именице са значењем ’материја’, а која може бити састављена од оком видљивих, већих делова – *жито*⁷⁰⁶, *трава*⁷⁰⁷. Овим именицама означавају се локализатори у којима се неко може налазити потпуно или делимично, а конструкцијама у којима се испред њих налази предлог

---

⁷⁰² У РМС *тундра* се одређује као – *голема мочварна равна на крајњем северу Европе, Азије и Америке, покривена оскудним растињем, маховинама, лишајевима, ниским жбуњем*, а слично и у РСЈ – *голема мочварна равна на крајњем северу Европе, Азије и Америке, покривена оскудним растињем*.

⁷⁰³ У РСАНУ се за одредницу *вода* као секундарно значење, под тачком 2, наводи – **а.** *место где вода избија на површину земље: извор, чесма, бунар*, односно **б.** *водени ток или већа водена површина: поток, река, језеро, бара, море, океан*.

⁷⁰⁴ Значење именице *врбак* је у РСАНУ дефинисано на следећи начин – *земљиште обрасло врбама; шумица, честар врба*.

⁷⁰⁵ В. о квалификативном презенту у Станојчић, Поповић²1992: 375.

⁷⁰⁶ В. следеће дефиниције значења именице *жито* у РСАНУ – **1.** *бот. и агр. а. једногодишња биљка од чијег се зрнастог плода меље брашно за хлеб (пшеница, јечам, кукуруз, оvas, раж, просо итд.); плод те биљке; и 2.* *њива засејана житом*.

⁷⁰⁷ В. како су у РМС дефинисана значења именице *трава* – **1.** *а. бот. зелеста једногодишња или вишегодишња биљка из истоименог рода монокотила (Graminae), којих има врло много врста, са танким, шупљим коленастим стаблом; и 2.* *зелени покривач земље од таквих биљака; те готово идентично у РСЈ (једина разлика је што се у дефиницији примарног значење не наводи врло испред много врста).*

у означава се унутрашња локализација, делимична или потпуна.⁷⁰⁸ Примери у нашем корпусу потичу из књижевноуметничког функционалног стила српског језика, и то само од једног аутора:⁷⁰⁹

(734) Пролеће је било грануло свом снагом и топло лето на прагу. *Ноћивајући у трави*, која више није била мокра, мада је зором увек било дивне, пролетне магле над расцветаним ливадама, пук је сада пешачио без прекида, цео дан, ручајући на трговима у малим стрмим варошицама, а вечерао већ далеко, у неком мрачном брђанском селу, где се крај свег замора играло на месечини (Црњански 1, 61, АУФ); (735) На путу у Будим, међутим, Исакович је био задржан, први пут, тек на друму који је скретао ка вароши Ајзенштат. Караулни официр известио је о томе команду. Вели – у акту – капетан росијски, Исаков, прошао је туда, на путу у Будим, а задржаће се у Визелбургу. Пашпорт му је у реду. [...] Честњејши Исакович, међутим, стигао је у Визелбург тек сутрадан. *Ноћу је у житу пуном булки* (Црњански 2, 250, АУФ).

У оба наведена примера конструкцијом „у + локатив” са именицом *жито* и *трава*, самостално или синтагматски употребљеном, у њеном локативу означава се простор у који се смешта живо, људско биће.

2.2.4.2.1.1.2.2. Спољашњи простор омеђен вештачким границама

У другу групу улазе примери у којима се у локативу разматране конструкције „у + локатив” налазе именице које имају значење спољног простора

---

⁷⁰⁸ Н. Арсенијевић лексеме са значењем материје (*вино*, *шећер* и др.) смешта у опште локализаторе „јер се углавном реализују у конструкцији с предлогом у, а с обзиром на то да се ради о лако пропусним материјама, објекат локализације се локализује потпуно или бар једним делом у њиховој унутрашњости”, а као сличне њима издваја и именице *лишће*, *трава*, *раж* и сл., за које наводи да се могу комбиновати и са предлогом у и предлогом *на*, „најчешће без изразите опозиције на унутрашњост и спољашњост”, те да са предлогом у означавају „локализацију унутар збира, гомиле, хрпе једнаких е[т]итета заступљених именским лексемама у акузативу” (Арсенијевић 2003¹: 169–170).

Д. Кликовац наводи да садржатељ може бити и материја, при чему је, када је садржани објекат човек, реч о непотпуном садржавању. Она истиче да материја не мора бити компактна, већ може бити састављена из делова, када су углавном у питању – „некакве нити, влати, нити или власи: *трава*, *сено*, *слама*, *жито*, *брада* итд.”, или већих појединачних објеката (*жбуње*, *грмље*, *пруће*, *трска*, *шибе* итд.) (в. Кликовац 2000: 104–105).

⁷⁰⁹ У нашем електронском корпусу забележена су само наведена 2 примера, која су експерпирана из дела Милоша Црњанског.

Интересантно је и да се међу примерима Н. Арсенијевић којима она илуструје употребу ових именица у акузативу са предлогом у за унутрашњу локализацију наводе четири примера од којих су три из *Дневника о Чарнојевићу* Милоша Црњанског (в. Арсенијевић 2003¹: 170).

са вештачким, договорним границама, или заменице којима се упућује на именице те семантике.

1) У нашој грађи забележени су примери употребе конструкције „у + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе у чијем локативу се налази именица са значењем ’држава’. Они су забележени у књижевноуметничком, научном и новинарском функционалном стилу српског језика:⁷¹⁰

I) (736) Кад је пролеће грануло, тај официр се могао видети, сваког дана, у прозору своје куће, како седи, и посматра, оне своје сународнике, *који су били задоцнили и презимили у Пољској*, а сад стижу (Црњански 1, 432, АУФ);

II) (737) Да је то исто требало исказати – не као оно што јесте, него као оно што бива, израз бити на летовању био би обавезно замењен изразом летовати, дакле – не *Он је увек на летовању у Шпанији, него *Он увек летује у Шпанији* (Ивић 1995, 191);

III) /;

IV) (738) У густишу мочвара, поред бара и спорих потока гнезди се враголаста птичица тамних очију и ружичастих ножица која непрестано маше репом – северни водендрозд. Топле дане проводи на северу: од Аљаске до северног дела САД, а кад захладни, сели се у топлије крајеве. *Зимује на Флориди и у Мексику*, а нека јата, у потрази за угоднијим условима за живот, долећу и до Јужне Америке (Политика, 16. новембар 2007, ЕКМАТФ); (739) *Жељна упознавања нових места, Љиљана Несторовић (СДП) летовала је у Италији* (Политика, 27. август 2006, ЕКМАТФ); (740) Уз помоћ етимологије, демократија је дефинисана као владавина народа. Где тога има умне главе не кажу, а ја још нисам открио. Мада ми се једном десило да *сам заноћио у*

---

⁷¹⁰ У нашем електронском корпусу забележено је 11 уноса који потврђују употребу таквих именица у конструкцијама „у + локатив” којима се исказује адвербијална локациона допуна неког од овде разматраних глагола (*летовати* (7); *зимовати* (2), *презимити* (1), *заноћити* (1)), што је 9.65% од укупног броја конструкција „у + локатив” са именицама наведене семантике (укупно 114 унос)..

недемократској држави,⁷¹¹ а освануо у демократској (Печат, 13. септембар 2013, 285/70);⁷¹²

у новинарском стилу забележен је и пример који потврђује употребу анафоричке заменице у локативу конструкције „у + локатив” са функцијом адвербијалне локационе допуне глагола *летовати*, у чијем антецеденту је именица са значењем ’држава’:

(741) Међу онима који су се определили за атрактивније туристичке аранжмане је министар финансија Млађан Динкић у чијем кабинету смо добили кратко обавештење да је провео десет дана са породицом у Грчкој, у којој је летовао и један број посланика Г17 плус (Политика, 27. август 2006, ЕКМАТФ);

V) /.

У наведеним примерима у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од овде разматраних глагола забележена је именица *држава*, у синтагматском споју, са придевима *недемократски*, односно *демократски* као атрибутима, којима се конкретизује њено значење, односно властите именице, називи држава – *Пољска, Шпанија, Мексико, Италија*.

У свим наведеним примерима разматраном конструкцијом означава се смештање у простор означен овим именицама људског бића, осим у једном, у којем се њоме означава лоцирање животиње.

а) Један пример из новинарског функционалног стила српског језика доноси и потврду употребе именице са значењем ’део неке државе’ у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *зимовати*:

---

⁷¹¹ У наведеном примеру забележена је елизија. Наиме, у другој реченици, због језичке економије, елидирана је именица *држава* у функцији центра синтагме, а задржан је њен детерминатор, којим се остварује веза са детерминатором именице *држава* у претходној реченици. Захваљујући томе могућа је елизија централног члана синтагме. Међутим, именица *држава* се имлицира, па пример и наводимо овде.

⁷¹² Овај пр. наведен је и под бр. 415.

(742) Закључили смо да у **Војводини** зимује око 30.000 малих ушара које током пет месеци поједу 15 милиона глодара! (Политика, 02. децембар 2010, ЕКМАТФ).

У разматраној конструкцији „у + локатив” у локативу се налази властита именица којом се именује део територије Р. Србије – *Војводина*.

Наведеном конструкцијом означава се лоцирање живог бића, животиње, унутар граница наведеног простора.

2) Примери из наше грађе показују да се у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе – *зимовати*, *презимити*; *летовати* – могу наћи именице са значењем ’спољни неодређени простор’, какве су именице *туђина* и *иностранство*. Они су забележени у књижевноуметничком и новинарском функционалном стилу српског језика.⁷¹³

I) (743) Када стиже вест да је Исакович остао жив и да их је још много живих у Немцкој, који ће презимити у туђини, али који ће се вратити с пролећа, идуће године, залупаше у бубње, засвираше и заиграше, уз дипле и зурле, и цело се село опи ракијом од дудиња, крстећи се и љубећи се, над широким поплавама и баруштинама, што су расле сваки дан, све више (Црњански 1, 128, АУФ)

II) /;

III) /;

IV) (744) У статистику улазе и подаци о имућнијим грађанима, онима који летују и зимују у иностранству, возе луксузне ципове и имају кућне помоћнице (Политика, 01. фебруар 2008, ЕКМАТФ);

V) /.

Овим именицама у локативу разматране конструкције означава се простор у чије границе се смешта живо, људско биће, али које нису прецизиране, већ се тај

---

⁷¹³ У нашем електронском корпусу забележена су 4 уноса који потврђују употребу таквих именица у конструкцијама „у + локатив” којима се исказује адвербијална локациона допуна неког од овде разматраних глагола (*летовати* (2); *зимовати* (1), *презимити* (1)).

Нису забележени примери са заменицом у локативу разматране конструкције.

простор посматра као онај који је другачији од простора омеђеног административним границама у којима се налази говорник, односно као онај који се контрастира са простором у којем се лоцира говорник.

3) У нашем електронском корпусу фреквентни су примера који потврђују употребу именица са значењем 'насељено место' или заменица којима се на такве именице упућује у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе. Они су забележени у књижевноуметничком, научном и новинарском функционалном стилу српског језика:⁷¹⁴

1) (745) *Жалин може и зазимити у селу* (Паун. С. 1, 279, РСАНУ)⁷¹⁵; (746) У то време није се спавало од прича да је Србијица пуна злата. [...] Неки су казивали да у глуво доба по утринама из земље излећу златне пчеле [...] *Једна богомољка заноћи у мом селу* и, кад угледа месец, паде на колена и поче да запомаже: „Браћо и сестре по вери! Видите ли, месец је златан! Небо је пуно дуката! Берите божје воће и цркве дижите!” (Ћосић 1, 186, АУФ); (747) Старац и Петар ноћу никада нису излазили, ни у комшилук ни у варош. Тоша, напротив. Не као бекрија, него као члан друштва, и као друштвен човек. *Али никад није ноћивао у вароши* (Секулић 1, 25, АУФ); (748) Нека каже [...] како је ишао царици. Исакович је тад већ слутио [...] да мисле да лаже. Да лаже да је у аудијенцији био. Као што је био миран, увек, кад је осетио да се, са опасношћу, или смрћу, сусрео, причао је и сад мирно. Како је чуо да *ће царица ноћити у Кијеву*. Како су му његови земљаци понудили, да му израде аудијенцију (Црњански 2, 652, АУФ); (749) На мољакање Исаковичево, секунд секретар грофа Кајзерлинга пристао је да *Павле преноћи у Грацу*, и Шлосберг види, па ће о Шлосбергу разговарати, кад се врати (Црњански 2, 309, АУФ);

---

⁷¹⁴ У нашем електронском корпусу забележена су 22 уноса који потврђују употребу таквих именица у конструкцијама „у + локатив” којима се исказује адвербијална локациона допуна неког од овде разматраних глагола (*заноћити* (7), *преноћити* (6), *ноћивати* (3); *летовати* (3); *ноћити* (2), *зимовати* (1)), што је само 7.12% од укупног броја конструкција „у + локатив” са именицама наведене семантике (укупно 309 уноса).

⁷¹⁵ Пример који потврђује употребу ове конструкције уз глагол *зазимити* није забележен у нашем електронском корпусу, те је преузет из РСАНУ:

У РСАНУ скраћеница Паун. С. 1 означава извор: Пауновић Сениша, *Пуста земља*, роман, Београд, 1948.

II) (750) *Главни заповедник турске војске Цосе Али-паша који је од краја 1660. преузео положај босанског везира зимовао је у Београду* и ту журно окупљао одреде који су стизали из свих, па и најудаљенијих, европских и азијских провинција (Самарџић 1983, 186); (751) Разлика која се изражава супротним реченицама с везником а може бити праћена различитим временским значењима, што се појачава употребом тог везника у споју с конкретизаторима тада, онда или затим, потом, на крају и др., уп. (36) *Летовали смо у Котору*, а тада су тамо летовали и наши пријатељи (Пипер, Клајн 2013, 484); (752) Преко упућених патрола коњички пук је дошао у везу са Коњичком дивизијом западно од Црног врха, код с. Кутлибега *чији је један ескадрон заноћио у селу Кишање* (Миленковић 1963, 90);⁷¹⁶

III) /;

IV) (753) Одједном у поворци видим Лелу Салевић. Грациозно корача носећи гордо сву своју лепоту, и у руци високо уздигнуту паролу на којој пише: „Ми смо Титови, Тито је наш”. Гурнем Рибникара који ју је, такође, познавао *док смо оно пре рата летовали у Ивањици* и кажем му: „Види Лелу Салевић!” (Политика, 26. јануар 2001, ЕКМАТФ); (754) Већ су искусни европутници. Купују вињету. План је био *да заноће у Бечу*, да осете аристократски дух у апартманима Фрање Јосифа или да се евентуално изгубе у лавиринтима романтичних стаза у царском парку (Политика, 22. новембар 2009, ЕКМАТФ); (755) Путујући луксузном запрегом, требало му је три дана да стигне до престонице: *ноћивао је у Владимировцу и Панчеву*, да би сасвим одморан стигао у Београд (Политика, 30. децембар 2000, ЕКМАТФ); (756) Како смо сазнали од организатора, Џо Кокер долази у Београд на сам дан наступа у Арени. Још увек се не зна *да ли ће после концерта преноћити у Београду*, али су му организатори, ипак, резервисали собе у „Хајату” (Политика, 02. новембар 2007, ЕКМАТФ); (757) *[Он] је понекад у Бечу чак и ускрсовао* (БК 1906, РМС)⁷¹⁷;

у новинарском стилу забележен је и пример који потврђује употребу анафоричке заменице у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију

---

⁷¹⁶ В. и пр. бр. 420.

⁷¹⁷ Пример који потврђује употребу ове конструкције уз глагол зазимити није забележен у нашем електронском корпусу, те је преузет из РМС.

У РМС скраћеница БК 1906 означава извор: *Бранково коло*, лист за забаву, поуку и књижевност, сремски Карловци, 1906.

адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе (*зимовати*; *летовати*), у чијем антецеденту је властита именица *Опатија*, назив насељеног места:

(758) Предугачак би био попис угледних гостију који су били очарани Опатијом – *у њој су летовале и зимовале многе крунисане главе*, нобеловци Ото Леви, Иво Андрић и Салваторе Квазимодо [...] и још много њих који су у Опатији тражили одмор, лек, инспирацију, уживање или – све то заједно (Политика, 01. новембар 2008, ЕКМАТФ);

V) /.

У наведеним примерима, у локативу контрукције „у + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне неког од у овом поглављу разматраних глагола налазе се именице са значењем ’насељено место’ – *село, варош*, самостално или у синтагматском споју, односно властите именице, називи насељених места – *Кијев, Грац, Београд, Котор, Ивањица, Беч, Владимировци, Панчево*.

Такође, у тој позицији забележена је и анафоричка заменица у чијем антецеденту је назив насељеног места – *Опатија*.

У свим примерима наведеном конструкцијом означава се лоцирање људског, живог бића унутар одређеног, ограниченог простор.

4) Овде наводимо примере са конструкцијом „у + локатив” као адвербијалном локационом допуном неког од овде разматраних глагола у чијем локативу се налази именица којом се означава ограничен или ограђен спољни простор одређене намене, који се схвата као део насељеног места, бар у административном смислу. Они су забележени у књижевноуметничком и научном функционалном стилу српског језика:⁷¹⁸

I) (759) Лакеј грофовски – који је био остављен да служи управника, преко лета, *док су грофовски коњи летовали у ергели* – довео је био Павла у ту собу, а показао му, у предсобљу, малог Црнца, од порцелана, који је био сат, а сате климао главом (Црњански 2, 117, АУФ); (760) Мајор Јоан Божич, на путу из

---

⁷¹⁸ У нашем електронском корпусу забележена су 3 уноса који потврђују употребу таквих именица у конструкцијама „у + локатив” којима се исказује адвербијална локациона допуна неког од овде разматраних глагола (*летовати* (1); *заноћити* (1), *преноћити* (1)).

Будима у Беч, пошао је из Раба, рано у зору. *Хтео је да преноћи у ергели грофа Пара*, крај Визелбурга, где је имао да прегледа неке кобиле и једног ајгира, које је био купио Ђенерал Монтенуово (Црњански 2, 110, АУФ);

пример из књижевноуметничког стила потврђује употребу анафоричке заменице у локативу конструкције „у + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *ноћити*, у чијем антецеденту је именица *кампман*:

(761) Прелазимо село Бугуњи; то је друго село на које наилазимо. Како нам кажу да је седамдесет километара дале изврстан урођенички кампман, продужавамо да *бисмо у њему ноћили*. Ускоро ће ноћ (Петровић 1, 102, АУФ);

II) (762) Сутардан, 18. октобра, командант армије је понова наредио: да се бугарске јединице што пре смене са границе; да се позадне трупе привуку ближе и да се коморе попуне. [...] *Тако је 15. пук заночио у биваку код цркве у с. Жеравино, на бугарској страни*, а 1. батаљон се задржао на граници код с. Жедилова (Миленковић 1963, 26).

Примери показују да се у локативу разматране конструкције „у + локатив” налазе именице *ергела*⁷¹⁹ и *бивак*⁷²⁰, самостално или у синтагматском споју.

Осим тога, ту позицију заузима и анафоричка заменица у чијем антецеденту је именица *кампман*⁷²¹.

Наведеном конструкцијом означава се лоцирање живог бића, човек или животиње, у ограничени простор одређене намене.

2.2.4.2.1.1.3. Неодређено место

Посебну групу формирају примери којима се потврђује употреба конструкције „у + локатив”, која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од овде разматраних глагола у чијем локативу се налази именица опште просторне семантике, односно заменица којом се упућује на такву именицу. У нашем електронском корпусу забележен је један такав пример. Он потврђује употребу анафоричке заменице *који* у локативу конструкције „у + локатив”, у

---

⁷¹⁹ У РСАНУ као примарно значење именице *ергела* наводи се – **1. одгајалиште коња, сточарска установа за унапређење коњарства.**

⁷²⁰ У РСАНУ *бивак* се одређује као – **привремени војнички логор при покрету трупа.**

⁷²¹ *Кампман* није регистрован у речницима српског језика, али за *камп* се у РСАНУ као примарно значење наводи – **1. место са више шатора или кућица за смештај и одмор туриста.**

чијем антецеденту је именица *место*, која је прототипична у поменутој групи именица. Он је забележен у научном функционалном стилу српског језика:⁷²²

(763) Зимовник 'место **у којем се зимује**, зимско склониште' могао би бити подједнако од зима или од зимовати + -ник. (Клајн 2003, 161).

2.2.4.2.1.1.2. Посредно лоцирање

Као и досад, у посебну групу издвајамо примере са конструкцијом „у + локатив” као адвербијалном локационом допуном у чијем локативу се налазе именице са значењем 'близина' – *близина*, *околина*. Конструкција „у + локатив”, у функцији локационе допуне неког од глагола из ове групе – *летовати* – има оријентационо значење – неко (живо, људско биће) лоцира се у простору одређеном према неком локализатору. Примери који потврђују такву њену употребу забележени су у књижевноуметничком и новинарском функционалном стилу српског језика:⁷²³

I) (764) **Станујем у једној каменој колиби на неких петсто јарди у дубини острва.** (То је иста колиба **у којој сам преноћио** пре пет-шест година, **када сам летовао у близини.**) (Киш 1962, 84);

II) /;

III) /;

IV) (765) **Летовао сам у околини Ивањице** и носим утиске који се могу претпоставити; природа је очаравајућа и то вероватно сви знају и без писања о томе (Политика, 11. октобар 2006, ЕКМАТФ);

V) /.

---

⁷²² У нашем електронском корпусу забележено је укупно 22 уноса са именицом наведене семантике у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од локационих глагола.

⁷²³ У нашем електронском корпусу забележена су 2 уноса који потврђују употребу таквих именица у конструкцијама „у + локатив” којима се исказује адвербијална локациона допуна неког од овде разматраних глагола (*летовати*).

2.2.4.2.1.2. *На* + локатив

Иако слабије заступљена од конструкције „у + локатив”, конструкција „*на* + локатив” јавља се у функцији адвербијалне локационе допуне и глагола из ове групе.⁷²⁴

У нашем електронском корпусу забележено је укупно 34 уноса који потврђују употребу конструкције „*на* + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе – најчешће уз глагол *летовати* (10), затим *зимовати* (7) и *заноћити* (7), *презимити* (2) и *преноћити* (3), те *ноћивати* (1) и *ноћити* (2), и по једна потврда за *годиновати*, *презимљавати* и *заноћивати* – што чини 13.13% од укупног броја уноса који потврђују овакву употребу конструкције „*на* + локатив” уз локационе глаголе (259).

Примери нису забележени у ексцерпираним изворима из административног и разговорног функционалног стила српског језика. Када је реч о осталим функционалним стилевима, по фреквентности издвајају се они из новинарског стила (26), а затим следе примери из научног (5) и књижевноуметничког стила (3).

Конструкцијом „*на* + локатив” означава се место на којем се неко налази – непосредно као 1) унутрашњост неке грађевине, објекта (14.71%, 5 уноса), или 2) простор који је омеђен границама, који је унутар тих граница (природних, административних и др.), или обухвата и те границе (70.59%, 24 уноса), односно на такве просторе се упућује (заменицама) (14.71%, 5 уноса), а она има функцију адвербијалне локационе допуне.

2.2.4.2.1.2.1. Непосредно лоцирање

Као што смо видели и у разматрањима претходних глаголских група, конструкцијом „*на* + локатив”, иако је то неспецифично, означава се унутрашњост – како унутрашњи простор неке грађевине, објекта, тако и простор који је омеђен неким границама, у чији оквир се неко смешта, односно на чију површину се неко смешта.

---

⁷²⁴ У нашем електронском корпусу 129 унос потврђује употребу конструкције „у + локатив” као адвербијалне локационе допуне глагола из ове групе, док такву употребу конструкције „*на* + локатив” потврђује свега 34 уноса.

2.2.4.2.1.2.1.1. Унутрашњи простор грађевине, објекта

Као и досад, најпре разматрамо примере у којима се конструкцијом „на + локатив” означава, за њу неспецифично, нечије смештање у унутрашњи простор грађевинског објекта, па је и очекивано то што се у нашем електронском корпусу нашао мали број потврда такве њене употребе – свега 5 уноса (што је само 13.16% од укупног броја уноса у нашем електронском корпусу који потврђују употребу конструкције „на + локатив” као адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе).

1) У нашем електронском корпусу забележен је један пример, из новинарског функционалног стила, који потврђује употребу именице са значењем 'институција' у локативу конструкције „на + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне једног од глагола из ове групе (*преноћити*):

(766) Студенти Архитектонског факултета после неког времена су се договорили, иако је декан Мако пристао да саслуша њихову делегацију, *да преноће на свом факултету* и тако започну блокаду наставе све до испуњења свих захтева са протеста (Политика, 09. март 2007, ЕКМАТФ).

У локативу конструкције „на + локатив” налази се именица *факултет*⁷²⁵, уз коју употреба предлога *на* сигнализира да она има значење институције.

Наведеном конструкцијом означава се да се у унутрашњости неке институције лоцира живо, људско биће.

2) У другу групу улазе два примера из грађе, оба из књижевноуметничког функционалног стила, која потврђују употребу конструкције „на + локатив” као адвербијалне локационе допуне неког од у овом поглављу разматраних глагола (*заноћивати*, *ноћити*) у чијем локативу се налази именица која има значење 'ограничени део унутрашњости грађевинског објекта или унутрашњости затворене, засебне стамбене, радне и сл. целине унутар грађевинског објекта', тј. означава просторију:

---

⁷²⁵ У РМС именица *факултет* је дефинисана као – највиша наставна установа у саставу универзитета, свеучилишта за одређену групу научних дисциплина, и слично у РСЈ – највиша наставна установа у саставу универзитета за одређену групу научних или стручних дисциплина.

(767) *Све чавке у чаршији заноћивале су на судским таванима* (Ћосић 1, 101, АУФ); (768) *Запутио сам се према југу [...] Кад би стисла неиздрживост, силазио сам с воза и настављао пут пјешице. Улазио сам у села запрашене обуће, обрастао у браду [...] Ноћуо сам по крчмицама, или на сјенику сеоског газде* (Десница 1, 237, АУФ).

У наведеним примерима у локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне налазе су се именце *таван* и *сеник*⁷²⁶, у синтагматским спојевима. Будући да контекст не разрешава да ли је именица *сеник* употребљена са значењем зграде или просторије, у прилог значењу просторије, те навођењу примера у овој групи, ишла је употреба предлога *на* уз њу.

У оба примера конструкцијом „*на* + локатив” означава се смештање живог бића у одређени унутрашњи простор, с тим што је једном реч о животињи, а други пут о човеку.

2.2.4.2.1.2.1.2. Спољашњи простор омеђен неким границама

Конструкцијом „*на* + локатив”, која има функцију адвербијалне локационе допуне неог од глагола из ове групе, означава се и нечије смештање у спољни простор омеђен неким границама, природним или вештачким, према чему ову групу делимо на две подгрупе.

2.2.4.2.1.2.1.2.1. Спољашњи простор омеђен природним границама

Као и досад, најпре разматрамо примере у којима се у локативу разматране конструкције „*на* + локатив” налази именица којом се означава неки спољни простор омеђен природним границама, односно заменица којом се упућује на такву именицу.

---

⁷²⁶ У РМС *сеник* се одређује упућивачком дефиницијом – = *сенарник*, а *сенарник* се дефинише као – *зграда, просторија, поткровље стаје и сл. где се држи сено, сенара; место (део дворишта, посебно ограђено земљиште и сл.) где су стогови сена*. У РСЈ *сеник* се дефинише као – *зграда, просторија или место на отвореном где се држи сено*.

1) У првој подгрупи разматрамо примере у којима се у локативу конструкције „*на* + локатив” са функцијом адвербијалне локационе допуне глагола разматраних у овом поглављу налазе именице чија је општа семантика ’део спољног простора’, а којима се именују различити типови географских области (планина, брдо; континент; острво, полуострво и др.), које представљају простор у чијем оквиру се налази живо биће. Како смо већ раније напоменули, примере додатно групишемо према семантичким особеностима ових именица. Примери њихове употребе забележени су само у научном и новинарском функционалном стилу српског језика.

а) Будући да у нашем електронском корпусу нису забележени примери са именицом са општим значењем ’део спољног простора’, а који се не одликује узвишеношћу, у локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неких од глагола разматраних у овом поглављу, најпре наводимо примере који потврђују употребу именица са значењем ’узвишење’ у локативу поменуте конструкције „*на* + локатив”, уз глаголе *зимовати*, *летовати*, *заноћити* и *преноћити*. Примери употребе такве конструкције забележени су само у научном и новинарском функционалном стилу српског језика.⁷²⁷

I) у ексцерпираним изворима из књижевноуметничког функционалног стила српског језика нису пронађени примери употребе именица ове семантике или заменица које упућују на њих у локативу конструкције „*на* + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе;

II) (769) Чим се разданило, командант 1. батаљона 20. пука *који је прошле ноћи заноћио на Поповој глави*, схватајући правилно значај Црног врха, решио је да нападне непријатеља (Миленковић 1963, 83);

у научном функционалном стилу забележен је и један пример употребе анафоричке заменице у локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *заноћити*, у чијем антецеденту је назив узвишења – *Црни врх*:

---

⁷²⁷ У нашем електронском корпусу забележено је 5 уноса који потврђују употребу таквих именица у конструкцијама „*на* + локатив” којима се исказује адвербијална локациона допуна неког од овде разматраних глагола (*заноћити* (2), *зимовати* (2), *летовати* (1)).

(770) Тако је најзад Тимочка дивизија заузела Црни врх и заноћила на њему, осигуравши се бојним предстражама, и то: 13. пук на Градишту [...] а коњички пук код с. Шлегова где се осигурао сопственом предстражом и упутио патроле у правцу д. Стубола и Стрмоша (Миленковић 1963, 98);

III) /;

IV) (771) Извлачењем стартних бројева, одабрана су по два ученика шестог разреда који ће зимовати на Златибору, као и два средњошколца који ће летње дане провести на Баошићу (Политика, 06. октобар 2008, ЕКМАТФ); (772) Иначе, градске власти обезбедиле су и око 1.600.000 динара *како би иштићеници Центра за заштиту одојчади, деце и омладине из Звечанске улице ове године летовали на Тари* (Политика, 21. јул 2006, ЕКМАТФ); (773) Легенда вели да су многобројне фамилије заноћиле на пропланку код Доброселачке реке (Политика, 24. децембар 2000, ЕКМАТФ).

у новинарском функционалном стилу забележен је и један пример употребе анафоричке заменице у локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *преноћити*, у чијем антецеденту је именица *врх*:

(774) Укратко, трочлана екипа ће се алпинистичким путем попети на највиши европски врх, преноћити на њему (што је такође неуобичајено), а затим ће се Марко Николић спустити на свом сноуборду са висине од 4.807 метара до подножја (Политика, 21. јул 2001, ЕКМАТФ).

V) /.

У наведеним примерима забележена је употреба само једне заједничке именице у локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе – *пропланак*⁷²⁸, у синтагматском споју, а преовладавају властите именице, називи узвишења – *Попова глава, Златибор, Тара*.

---

⁷²⁸ *Пропланак* се у РМС одређује као – *невелика чистина, обично на ивици или у средини шуме*, а у РСЈ – *невелика равна чистина, обично у средини шуме*.

Наводи се у овој групи јер је реч о простору који се налази на узвишењу – исп. Клајнова запажања: „*Пропланак* је данас немотивисано: по Скоку, s. v. планина, основа му је план- << прасловенско *полн-, са значењем 'шумом обрастао брдовит предно'” (в. Клајн 2002: 211; исп. Скок 1972: 675).

Такође, забележени су и примери употребе анафоричке заменице у локативу конструкције „*на* + локатив” са функцијом адвербијане локационе допуне, којом се упућује на именице са значењем ’узвишење’, у синтаматком споју – *Црни врх, највиши европски врх*⁷²⁹. Конструкцијом „*на* + локатив” са наведеним именицама, односно заменицама у њеном локативу означава се нечије смештање у границе простора који је уздигнут у односу на околни простор.

б) У нашем електронском корпусу нашли су се и примери који потврђују употребу у локативу разматране конструкције „*на* + локатив” именица којима се означавају уздигнути простори, са свих страна или делимично окружени воденом површином, а који су забележени у научном и новинарском функционалном стилу српског језика⁷³⁰:

I) /;

II) (775) Субјективна и унутарструктурна деикса су, несумњиво, у тешњој вези него иједна од њих посебно у односу на објективну деиксу јер се унутарструктурна (фактички: текстуална) деикса такође заснива на указивању чија је полазна тачка време говора: Упор. *Летују на Хвару*. Тамо су се и упознали, где тамо указује на то да се кореферент овог заменичког прилога, неопходан за разумевање реченице, налази у претходном делу контекста, а та „претходност” је временске природе и одређује се у односу на време говора говорног лица (Пипер 1983, 25);

III) /;

IV) (776) Истра чека госте Туристи из Србије, посебно из Београда, *који су годинама летовали и зимовали на највећем јадранском полуострву*, данас су права реткост (Политика, 23. мај 2007, ЕКМАТФ);

V) /.

У наведеним примерима у локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *летовати*, односно *зимовати*,

---

⁷²⁹ У РСАНУ се за именицу *врх*, као секундарно, наводи значење – **1. б. вис, највиши, најистакнутији део брда или планине.**

⁷³⁰ У нашем електронском корпусу забележена су 4 уноса која потврђују употребу таквих именица у конструкцијама „*на* + локатив” којима се исказује адвербијална локациона допуна неког од овде разматраних глагола (*летовати* (3), *зимовати* (1)).

налази се именица *полуострво*, у синтагматском споју, те властите именице, називи острва – *Хвар*.

Овом конструкцијом означава се смештање живог, људског бића у спољни простор омеђен одређеним природним границама.

в) Такође, забележени су и примери који показују да се у локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе (*зимовати*, *летовати*) налази именица са значењем ’водена површина’. Ови примери забележени су само у новинарском функционалном стилу српског језика:⁷³¹

(777) Готски роман који обилује снежним призорима, написан *док је ауторка зимовала на Женевском језеру у Бајроновој кући*, зове се: а) „ГТ синдром” б) „Отрантски замак в) „Франкенштајн” г) „Мистерије Удолфа” (Политика, 21. децембар 2009, ЕКМАТФ); (778) Паметном политиком туристичких радника могао би се обухватити и привући и погранични регион у Мађарској, од Печуја до Сегедина (мислим на подручје са кога би се за 90–100 минута могло стићи аутобусом на сомборски аеродром), са туристима *који би летовали на нашем Јадрану* (Политика, 12. јун 2001, ЕКМАТФ);

у новинарском стилу забележен је и пример употребе ове конструкције у улози адвербијалне локационе допуне глагола *летовати* у ванпредикатској функцији:

(779) Учесници су углавном били полазници програма Цет-ски савеза Београда – „Најбрже школе на води” који се већ неколико година одржава у току летњег распуста, а било је и оних који су искуство стекли *летујући на мору* (Политика, 11. август 2008, ЕКМАФ);

У наведеним примерима, у локативу конструкције „*на* + локатив” са функцијом адвербијалне локационе допуне глагола *летовати*, односно *зимовати* налази се именица *море*, односно властита именица, назив таквог простора – *Женевско језеро*, *Јадран*. Њима се, неко живо, људско биће не смешта, као што је

---

⁷³¹ У нашем електронском корпусу забележена су 3 уноса која потврђују употребу таквих именица у конструкцијама „*на* + локатив” којима се исказује адвербијална локациона допуна неког од овде разматраних глагола (*летовати* (2), *зимовати* (1)).

већ и речено, на површину локализатора (језера, мора), већ у простор близу њега (приобаље).

2) Овде издвајамо један пример који представља потврду употребе именице са значењем 'граница' у локативу конструкције „на + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *летовати*. У наведеном примеру то је именица обала, у синтагматском споју. Њоме се означава визуелно спознатљива граница, а детерминатором уз њу прецизира се да је реч о природној граници. Пример, који даље наводимо, забележен је у новинарском функционалном стилу српског језика:

(780) *Снежне гуске летују у тундри, међу лењим рекама и бистрим језерима, или на обали мора* (Политика, 23. децембар 2008, ЕКМАТФ).⁷³²

2.2.4.2.1.2.1.2.2. Спољашњи простор омеђен вештачким границама

У другој великој групи налазе се примери који потврђују да се у локативу конструкције „на + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од овде разматраних глагола налазе именице са општом семантиком спољног простора омеђеног вештачким границама.

1) Један пример који потврђује употребу именице са значењем 'држава' у локативу конструкције „на + локатив”, која означава да се неко налази у оквиру граница неке државе, а има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *зимовати*, забележен је у новинарском функционалном стилу српског језика:

(781) У густишу мочвара, поред бара и спорих потока гнезди се враголаста птичица тамних очију и ружичастих ножица која непрестано маше репом – северни водендрозд. Топле дане проводи на северу: од Аљаске до северног дела САД, а кад захладни, сели се у топлије крајеве. *Зимује на Флориди* и у

---

⁷³² Треба напоменути да је овај пример већ наведен под бр. 732, али га наводимо и овде услед недостатка других примера који би потврдили употребу овакве именице у локативу конструкције „на + локатив” уз глаголе из ове групе.

Мексику, а нека јата, у потрази за угоднијим условима за живот, долећу и до Јужне Америке (Политика, 16. новембар 2007, ЕКМАТФ).⁷³³

У наведеном примеру, у локативу разматране конструкције налази се властита именица, назив државе – *Флорида*. Употреба предлога *на* уз ову именицу у локативу мотивисана је геоморфолошким одликама простора који се њоме именује – реч је о спољашњем простор омеђеном административним границама (држава) које се налази на полуострву.

Наведеном конструкцијом означава се лоцирање живог, бића, животиње у границама поменутог простора.

2) У локативу конструкције „*на* + локатив”, уз глагол *зимовати*, односно *летовати*, забележена је именица са значењем ’спољни неодређени простор’ – *југ*, *север*, и то у новинарском функционалном стилу српског језика:⁷³⁴

(782) Птице из Северне Америке и Европе углавном су селице и *зимују на југу*, док орлови рибари са Кариба и из Аустралије целу годину проводе у свом станишту (Политика, 17. октобар 2008, ЕКМАТФ); (783) Три хиљаде Срба *који су преко наших агенција или у сопственом аранжману летовали на северу Грчке*, одличили су да се после катастрофалног пожара који се догодио у понедељак увече, врате у своју земљу (Политика, 24. август 2006, ЕКМАТФ).

Наведеном конструкцијом означава се лоцирање живог бића, животиње или човека, у простору чије границе нису прецизиране.

3) У нашем електронском корпусу забележен је и један пример са именицом чија је семантика ’део насељеног места’ у локативу конструкције „*на* + локатив” као адвербијалне локационе допуне глагола *презимити*, и то у новинарском функционалном стилу српског језика:

---

⁷³³ Треба напоменути да је овај пример већ наведен под бр. 738, али га наводимо и овде услед недостатка других примера који би потврдили употребу овакве именице у локативу конструкције „*на* + локатив” уз глаголе из ове групе.

⁷³⁴ У нашем електронском корпусу забележена су 3 уноса која потврђују употребу таквих именица у конструкцијама „*на* + локатив” којима се исказује адвербијална локациона допуна неког од овде разматраних глагола (*летовати* (2), *зимовати* (1)).

(784) Кикинда може да се похвали и тиме што је највеће зимовалиште малих ушара на свету. *Протекле године на градском тргу презимило их је 700!* (Политика, 04. октобар 2010, ЕКМАТФ).

У наведеном примеру у локативу поменуте конструкције „на +локатив” налази се именица *трг*⁷³⁵, у синтагматском споју. Употреба предлога *на* уз њу мотивисана је отвореношћу и ширином означеног простора.

Наведеном конструкцијом означава се смештање живих бића, и то животиња, у поменути простор.

4) Овде издвајамо један пример из нашег електронског корпуса који потврђује да се у локативу разматране конструкције „на + локатив” употребљава и именица којом се означава ограничен или ограђен спољни простор одређене намене, а који се, у административном смислу, перцепира као део насељеног места. Реч је о именици *гробље*, забележеној у локативу конструкције „на + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *годиновати*. Пример употребе ове конструкције забележен је у књижевноуметничком функционалном стилу српског језика:

(785) Од жена не може да се прође. Из свију маала, капија и чаршије, стичу се и иду друмом што води гробљу. Старе, поштапајући се, у празнична одела, са свећама, заједно са обудовљеним снахама и кћерима иду напред, а иза њих носе слуге спремљена јела, пиће. И то толико, *као да ће на гробљу да годинују* (Станковић 1, 2, АУФ).

Наведеном конструкцијом означава се лоцирање живог, људског бића у ограниченем спољном простору.

5) У посебну групу издвајамо примере са именицама са значењем 'граница', са диференцијалном семантичком компонентом „вештачка”, забележеним у

---

⁷³⁵ Именица *трг* у наведеном примеру употребљена је у значењу које је у РМС означено као секундарно, и представљено на следећи начин – 2. *слободан простор у граду на раскрићу улица, окружен зградама*, али у РСЈ као примарно – 1. *слободан и (најчешће) раван простор у граду, обично на раскрићу улица*.

локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију локационе адвербијалне допуне глагола разматраних у овом поглављу.⁷³⁶

а) У нашем електронском корпусу забележени су примери са именицама којима се означавају вештачке границе у административном смислу употребљеним у локативу конструкције „*на* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе (*заноћити*), и то у књижевноуметничком и научном функционалном стилу српског језика:

I) (786) *11. октобра, у четвртак, моравска дивизија II позива заноћила је, скоро се може казати, на ивици вароши* (Васић 1, Сабране приповетке, 241, АУФ);

II) (787) Као што је већ изнето, *1. батаљон 13. пука заноћио је 19. октобра на Деве бајиру*, али услед кише и магле није могао одмах да приступи утврђивању (Миленковић 1963, 40–41);

У наведеним примерима у локативу разматране конструкције „*на* + локатив” употребљена је именица *ивица* са значењем ’граница’, а уз коју је обавезан конкретизатор, што је овде именица *варош*, односно властита именица, назив дела административне, државне границе, граничног прелаза – *Деве бајир*.

У оба примера реч је о лоцирању живих, људских бића на ту линију, појас који преграђује, раздваја два простора.

б) Такође, због своје семантике, означавања својеврсне границе, у оквиру ове групе, иако издвијено у подгрупу, наводимо и именицу *положај*⁷³⁷, односно пример који потврђује њену употребу у локативу конструкције „*на* + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне овде глагола *заноћити*, који је забележен у научном функционалном стилу српског језика:

(788) Коњички пук је *заноћио код с. Филиповаца*, а остали пукови на *положају* (Миленковић 1963, 114).

---

⁷³⁶ У нашем електронском корпусу забележена су 3 уноса која потврђују употребу таквих именица у конструкцијама „*на* + локатив” којима се исказује адвербијална локациона допуна неког од овде разматраних глагола (*заноћити*).

⁷³⁷ Реч је о секундарном значењу именице *положај*, које се у РМС представља на следећи начин – **1. б. место и распоред војске у рату, бојна линија, фронт**; а у РСЈ – **1. б. место и распоред војске у борби, фронт**.

Именица положај у локативу употребљава се искључиво са предлогом на, а наведеном конструкцијом означава се лоцирање живих, људских бића.

2.2.4.2.1.2.1.3. Неодређено место

У посебну групу, због семантичке специфичности именица, издвајамо примере у којима се у локативу разматране конструкције „на + локатив”, уз глаголе *зимовати*, *презимљавати*, *презимити* и *летовати*, налазе именице са општим значењем места, неодређеног места, односно анафоричке заменице којима се упућује на такве именице. Реч је о именици *место*, која је најопштија, те именици *простор*, а примери такве њихове употребе забележени су у новинарском функционалном стилу српског језика:⁷³⁸

(789) – На овом простору има око 250.000 дивљих патака, око 50.000 дивљих гусака, *које презимљавају на овом подручју*. Такође, житељи овог простора су и барске коке, црне и беле роде, мали ибис, мали и велики корморан, ластва бегуница ... – објашњава Владимир Калафатић, из Удружења за заштиту вода Дунава и Саве (Политика, 05. јун 2007, ЕКМАТФ); (790) Ако нисте авантуристичког духа, ако вам није битан изглед, ако не волите да посећујете теретану, немате пара *да летујете на скупоценим местима* и да возите добре аутомобиле, ако се грозите тетоважа, а и треба вам много времена да добијете препланули тен, ви сигурно нисте Чедомир Јовановић (НИН, 20. новембар 2014, 3334/70);

забележени су и примери који потврђују употребе анафоричке заменице *који* у локативу конструкције „на + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе (*зимовати*, *презимити*), а којом се упућује на именицу *место*:

(791) – Проблем је и то што људи секу стабла, а сове су везане за места *на којима зимују*. Ако им човек уништи то, вероватно ће трајно напустити насеље (Политика, 02. децембар 2010, ЕКМАТФ); (792) Бубамаре нису опасне, чак су пожељне, па – мада није пријатно када се на кућу устреми цео рој – професор др Рагиб Талци апелује да се ове корисне бубице не убијају. „Активне су до дубоко у

---

⁷³⁸ У нашем електронском корпусу забележена су 2 уноса која потврђују употребу таквих именица у конструкцијама „на + локатив” којима се исказује адвербијална локациона допуна неког од овде разматраних глагола (*летовати* (1), *презимљавати* (1)).

јесен у потрази за местом *на коме ће презимити*, тако што се прво групишу (Политика, 13. децембар 2009, ЕКМАТФ).

У наведеним примерима, због општости семантике именице *место*, уз њу је неопходан детерминатор, исказан конгруентним или реченичним атрибутом. Како је раније већ напоменуто, иако је именица *подручје* конкретније, уже просторне семантике, и уз њу је неопходан детерминатор.

Конструкцијом „*на* + локатив” врши се директно лоцирање живих бића, углавном животиња, али и људи у поменутом простору.

2.2.4.2.1.3. По + локатив

Конструкција „*по* + локатив” забележена је и уз глаголе разматране у овом поглављу, као њихова локациона адвербијална допуна. Међутим, као слабо фреквентна локациона конструкција, у нашем електронском корпусу забележена је у свега 7 примера, и то само уз 3 глагола – *летовати* (1), *ноћивати* (4) и *ноћити* (2).⁷³⁹

Када је реч о њиховој заступљености по функционалним стиловима српског језика, они су забележени у само два стила – књижевноуметничком (5) и новинарском (2).

Конструкција „*по* + локатив” има локационо значење – њоме се означава нечије лоцирање у више истоврсних објеката, односно више тачака једног простора.

Њоме се уз наведене глаголе означава место нечијег налажења – непосредно, као 1) унутрашњост неке грађевине, објекта (71.43%, тј. 5 уноса), или 2) простор који је омеђен границама, који је унутар тих граница (овде само природних) (28.57%, тј. 2 уноса).

---

⁷³⁹ То је 19.44% од укупног броја уноса који потврђују употребу конструкције „*по*+ локатив” као адвербијалне локационе допуне неког од локационих глагола (36 уноса).

2.2.4.2.1.3.1. Непосредно лоцирање

Конструкцијом „*по* + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне локационих глагола означава се да је неко смештен или у унутрашњости неког објекта или у простору који је омеђен неким границама.⁷⁴⁰

2.2.4.2.1.3.1.1. Унутрашњи простор грађевине, објекта

Конструкцијом „*по* + локатив”, како смо раније поменули, означава се нечије смештање у унутрашњем простору, што потврђују и наши примери за њену употребу уз глаголе из ове групе као адвербијалне локационе допуне.

1) У групу именица са значењем ’зграда, грађевински објекат’ припада и именица *сеник*, забележена у локативу конструкције „*по* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *ноћивати*, у примеру из књижевноуметничког функционалног стила српског језика:⁷⁴¹

(793) Вукао сам се ћутљив, кроз блато суморних равница; *ноћивао*, *ћутљив*, *по сеоским сјеницима и хановима*; ишао, ћутљив, под прољетном кишом, погађајући правац као животиња, вучен жељом да умрем у завичају, међу људима који су ми дали живот (Селимовић 1967, 374).

Конструкцијом „*по* + локатив” у наведеном примеру означава се лоцирање живог, људског бића у више истоврсних простора, у унутрашњости грађевинских објеката, и то, с обзиром на то да је реч о сингуларном субјекту, у различитим временским периодима.

2) Два примера из нашег електронског корпуса потврђују и употребу именице са значењем ’институција’ у локативу конструкције „*по* + локатив” која

---

⁷⁴⁰ У нашем електронском корпусу забележени су само примери са именицом у локативу ове конструкције, не и заменицом.

⁷⁴¹ У нашем електронском корпусу забележена су 2 уноса која потврђују употребу именице ове семантике у локативу конструкције „*по* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од глагола разматраних у овом поглављу (*ноћивати*).

има функцију адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе (*ноћивати*, *ноћити*), и то из књижевноуметничког функционалног стила.⁷⁴²

(794) Запутио сам се према југу [...] Кад би стисла неиздрживост, силазио сам с воза и настављао пут пјешице. Улазио сам у села запрашене обуће, обрастао у браду. Дјеца на лединама покрај пута прекидала су игру и зурила за мном. *Ноћио сам по крчмицама, или на сјенику сеоског газде.* Понегдје бих остао дан-два да одморим изубијане ноге (Десница 1, 237, АУФ).⁷⁴³

Реч је о именицама *хан* и *крчмица*, којима се означава нека институција, а конструкцијом „*по* + локатив” у којој су употребљене означава се смештање једне особе у унутрашњи простор више таквих истоврсних институција, у различитим временским периодима.

3) Унутрашњост се означава и именицама чија је семантика ’просторија’. У нашем електронском корпусу забележен је један пример употребе именице такве семантике – *соба* – у локативу конструкције „*по* + локатив” са функцијом адвербијалне локационе допуне глагола *ноћити*, из новинарског функционалног стила српског језика.⁷⁴⁴

(795) У четири хотела – „Костић”, „Солун”, „Плуг” и „Париз” – одседали су странци и предузетници који су ту склапали послове, док су гости кафана били сељаци из околних села који су долазили петком увече и *ноћили по собама или на подовима* – каже за „Политику” аутор Боривоје Лукић (Политика, 12. март 2008, ЕКМАТФ).

---

⁷⁴² У нашем електронском корпусу забележена су 2 уноса која потврђују употребу таквих именица у конструкцијама „*на* + локатив” којима се исказује адвербијална локациона допуна неког од овде разматраних глагола (*ноћити* (1), *ноћивати* (1)).

⁷⁴³ Овај пример наводи се под бр. 768. Понављамо га овде, будући да је он и потврда за употребу именице са значењем ’институција’ у локативу разматране конструкције „*по* + локатив”.

Такође, в. и пример 793, разматран под претходном тачком, који потврђује употребу разматране конструкције уз глагол *ноћивати*.

⁷⁴⁴ Поред овог, у нашем електронском корпусу забележен је још само један пример који потврђује употребу именице поменуте семантике у конструкцији „*по* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког локационог глагола.

Конструкцијом „*no* + локатив” означава се смештање живих, људских бића у више истоврсних простора унутар неке грађевине, у различитим временским периодима.

2.2.4.2.1.3.1.2. Спољашњи простор омеђен неким границама

Другу групу чине примери у којима предлошко-падежна конструкција „*no* + локатив” има значење спољног простора који је омеђен границама, и то природним границама.

2.2.4.2.1.3.1.2.1. Спољашњи простор омеђен природним границама

У нашем електронском корпусу забележени су само примери који потврђују у локативу разматране конструкције „*no* + локатив” употребу само именице која има значење спољног простора омеђеног природним границама.

1) У нашем електронском корпусу забележен је један пример који потврђује употребу именице са семантиком 'део спољног простора', а који представља одређену географску област, *поље* у локативу конструкције „*no* + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *ноћивати*. Пример је из књижевноуметничког функционалног стила српског језика:

(796) И заиста Таја је више није хтео, код себе, у своју собу. Примио варошанку. А Вејка није имала више код кога, *но је од тада морала сама по пољу да ноћива*. Затим се брзо изгубила, умрла, више од страха што је сама, напољу, него од глади (Станковић 1, 15, АУФ).

Наведеном конструкцијом „*no* + локатив”, будући да је именица *поље* у једнини, означава се да се неко смешта у више различитих тачака у оквиру једног, одређеног спољног простора, и то у различитим временским периодима.

2) Када је реч о употреби именица са значењем дела спољашњег простора, и то оног омеђеног са свих страна воденом површином, изнад које је уздигнут, у локативу конструкције „*no* + локатив” која представља адвербијалну локациону допуну неког од глагола разматраних у овом поглављу, забележен је и један

пример, и тотакве употребе именице *оток*⁷⁴⁵. Ова конструкција јавља се уз глагол *летовати*, а пример потиче из новинарског функционалног стила српског језика:⁷⁴⁶

(797) Сећам се како су моја старија браћа, док смо летовали по околном оточју, увек била поносна на своја сплитска познанства, углавном ноћна (Политика, 06. септембар 2008, ЕКМАТФ);

Конструкцијом „*по* + локатив” у наведеном примеру означава се нечије смештање у границе више истоврсних именованих простора (острва), и то у различитим временским периодима.

2.2.4.2.2. Генитив

И уз глаголе ове групе забележене су генитивне конструкције са локационим значењем, које имају функцију њихових адвербијалних локационих допуна. Наш корпус бележи свега 8 различитих генитивних конструкција са овим значењем и овом функцијом уз глаголе разматране у овом поглављу, и то са предлозима: *близу, ван, испод, код, крај, позади, поред, усред*.

Као и досад, делимо их на две групе, оне којима се врши непосредна и оне којима се врши посредна локализација.

2.2.4.2.2.1. Непосредно лоцирање

За непосредно лоцирање, уз глаголе разматране у овом поглављу, наша грађа доноси потврду за конструкције „*усред* + генитив” и „*код* + генитив”.

1) *Усред* + генитив

У нашој грађи забележени су три примера, које овде и наводимо, употребе конструкције „*усред*⁷⁴⁷ + генитив” као локационе адвербијалне допуне глагола разматраних у овом поглављу, а која није регистрована уз остале разматране

---

⁷⁴⁵ У РМС *оток*, као синоним именце *острво*, семантички се одређује упућивачком дефиницијом на *острво*, као и у РСЈ.

⁷⁴⁶ Ово је једини пример у нашем електронском корпусу који потврђује употребу именице наведене семантике у конструкцији „*по* + локатив”.

⁷⁴⁷ У РМС се за *усред* наводи: предл. с ген. (ек. и ијек.) *показује место и време: у средини, у средину*, а на исти начин и у РСЈ.

локационе глаголе. Њоме се означава да се неко смешта у простор који се „налази у границама појма с именом у том падежу” (Стевановић ⁴1989: 347), за који Фелешко наводи да је обично већих димензија (Фелешко 1995: 127)⁷⁴⁸, односно у унутрашњост локализатора (Пипер и др. 2005: 146).⁷⁴⁹ Примери такве њене употребе забележени су у књижевноуметничком и научном функционалном стилу српског језика:

I) (798) Пролази два сата у чекању да се шеф села врати са прикупљеним људима. Очигледно да је узалудно чекати га, *утолико пре што не желимо заноћити усред саване* (Петровић 1, 74, АУФ); (799) Воли он Јаблана – јер је Јаблан најјачи бак у цијелој околици. Лујо се поноси. Остале говедаре и њихове бакове поношљиво презире. *Усред гробља смио би он ноћити кад је Јаблан с њиме* (Кочић 1, 3, АУФ);

II) (800) У топличком округу причају како се дешавало да вук дође у тор и *преноћи усред стоке*, па изјутра оде не учинивши никакве штете (Чајкановић 1973, 246).

Прва два наша примера показују да јесте реч о смештању некога у границе одређеног простора, спољног, већег или мањег (*стена, гробље*). Међутим, трећи пример, из научног стила, захтева додатно објашњење. Овде се именицом (*стока*) не означава простор него животиње, које заокупљују и ограничавају одређени простор у који се неко смешта.⁷⁵⁰

2) Код + генитив

Како смо раније напоменули, када се у генитиву конструкције „код + генитив”, употребљене уз неки локациони глагол као његова адвербијална локациона допуна, какви су и глаголи разматрани у овом поглављу – *летовати; заноћити, ноћити, преноћити*, нађе именица којом се означава нека особа,

---

⁷⁴⁸ Фелешко као синонимне посматра конструкције „насред + генитив” и „усред + генитив”, али истиче да друга развија и темпорално значење, за разлику од прве, а кад се употребљава у просторном значењу, као разликовни уводи критеријум величине простора – прва се обично везује за невелике, а друга за велике просторе (в. Фелешко 1995: 126–127),

⁷⁴⁹ Д. Кликовац наводи да је када је реч о предлогу *усред* САДРЖАТЕЉ нека врста ограниченог 2-д простора, и да је он заменљив предлогом *у* (в. Кликовац 2000: 231).

⁷⁵⁰ Међу тзв. дводимензионалну материју Д. Кликовац смешта групу – скуп већег броја јединки „који се може концептуализовати као МАТЕРИЈА” (в. Кликовац 2000: 121).

односно заменица којом се упућује на такву особу, њоме се врши нечије директно лоцирање. Примери који потврђују такву употребу конструкције „код + генитив” забележени су у књижевноуметничком, научном и новинарском функционалном стилу српског језика:⁷⁵¹

I) (801) Јоан Божич, после, имао је неке чрезвичајне послове, и у Рабу. Опет је наплаћивао неке новце свога таста и опет је псовао. Опет је обилазио сербске комерсанте, којих је још било, и у Рабу, али *је ноћио код органисте бискупције*, који се селио из Раба, у Беч, у службу код госпоже Монтенуово (Црњански 2, 103, АУФ); (802) У смех је прснула цела кафана, Кики се дубље увукла у мушки капут којим је била закрубуљена, а Фужита није подигао поглед у правцу шанка. Тако се завршила, још једна Кикина љубав. Морала је на улицу. *Преноћиће код пријатељице Еве која има собицу на Плезансу* (Гаталица 2012, 430);

међу примерима из књижевноуметничког стила у нашем корпусу налазе се они који потврђују употребу анафоричке заменице у генитиву конструкције „код + генитив” која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од у овом поглављу разматраних глагола (*заноћити*, *преноћити*):

(803) Последњи је дан у овој години. Пред вече је стигла мала, црна лађа, која обилази острва. Рекоше ми *да ће заноћити код нас*, јер ће, ноћас, бити чуда (Црњански 3, 278, АУФ); (804) „Господе, каква пасја зима! Имаш ли цигару? Ко ће платити ово задовољство? *Могу ли да преноћим код вас?*” (Капор 2010, 11);

међу примерима из књижевноуметничког стила забележен је и пример употребе конструкције „код + генитив” у чијем генитиву је именица којом се означава особа, у функцији адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе (*преноћити*) у ванпредикатској позицији:

(805) Није више имао ни за кирију онако бедне собе, те је лутао Београдом, зарађујући за корицу окопавањем травки израслих у размацима каменова калдрме, добијајући тропрст дувана бесплатно у некуд скривеној ситничарници „Код срећне руке“, *каткад преноћивши код бивше домаћице* (Петровић 2000, 222);

---

⁷⁵¹ У нашем електронском корпусу забележено је 12 уноса који потврђују употребу именице са значењем особе у конструкцији „код + генитив” као адвербијалне локационе допуне неког од овде разматраних глагола (*ноћити* (5), *преноћити* (3), *заноћити* (2), *летовати* (2)) (а поред њих забележено је и 9 уноса са заменицама у наведеној конструкцији, којима се упућује на именицу са значењем особе).

II) (806) Напустивши престоницу, *Јоасаф је заноћио прву ноћ код неког сиромаша коме је оставио своју богату одећу* (Радојчић 1965, 142);

и у научном стилу забележен је пример употребе конструкције „код + генитив” са анафоричком заменица *који* у генитиву у чијем антецеденту је именица која означава неку особу, у функцији адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе (*заноћити, преноћити*):

(807) У напомени уз једну здравицу, где се појављује израз „свети Саво руку наслонио на свако мјесто с ког свога частио!”, Вук Карацић овај израз објашњава предањем о руци св. С.[аве], коју је од моштију откинуо Турчин и продао је крчмарици, *код које је заноћио* (Толстој, Раденковић 2001, 478); (808) Два најстарија брата, у причи о којој је реч, наругали су се поклону најмлађег брата. Но, старији је изгубио „сточић” код крчмара *код којег је, кренувши у свој завичај преноћио* (Петровић 2000, 169);

III) /;

IV) (809) *Чак и ако летујете код пријатеља или рођака*, затражите од њих дозволу да са собом поведете пса или мачку – не заборавите да нису сви људи љубитељи животиња (Политика, 07. јул 2008, ЕКМАТФ); (810) *Једном ти је Триво заноћио код неког четника у Чикагу*. Човек га је примио како се примају најдражи гости. Али ту ноћ нису спавали ни Триво ни онај четник. Четник се плашио да је Триву послала Удба да га убије, а Триво ни ока није склопио пошто се бојао да ће га четник смакнути (Политика, 16. октобар 2008, ЕКМАТФ);

и у новинарском стилу, како је и очекивано, забележен је пример употребе конструкције „код + генитив” са анафоричком заменицом у генитиву, која има функцију адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе (*ноћити*):

(811) Каже да је приликом посете била одушевљена природним лепотама Хрватске и Херцеговине. „Кад је видиш, не би никад могао рећи да ради на таквом месту и има такав утицај. Јако је природна и обична особа”, каже Владо Краљевић. *Каприција је код њега и ноћила* кад је била у Широком, а касније су заједно обишли и Међугорје и Блудиње где њена породица има 250 дулума земље (Политика, 24. октобар 2009, ЕКМАТФ);

V) /.

а) У наведену подгрупу, по значењу непосредне локализације конструкције „код + локатив” улази и следећи пример, који издвајамо због тога што се у њеном генитиву не налази именица којом се означава особа, односно заменица, већ именица којом се означава неки грађевински објекат – *кућа*. Међутим, као и код претходних конструкција неко се смешта у унутрашњи простор⁷⁵², овде грађевинског објекта. Овај пример забележен је у књижевноуметничком функционалном стилу српског језика:

(812) Ујутру је откривено да су само из њихове чете побјегла двојица. Колико је из осталих у батаљону, не зна се. – Сад ће они равно под Грмеч, *преноћити код куће*, а ујутру их ето на Оканову букву, у Манину чету тамо се купе сви бјегунци: „Така и така ствар, друже Миле, јављамо се у редове. Нисмо ми издали нашу свету Енобе, него не можемо без Грмеча, па бог.” (Ђопић 1, 107, АУФ).

2.2.4.2.2.2. Посредно лоцирање

У другу групу сврставамо генитивне конструкције којима се врши нечије посредно лоцирање – неко се смешта у простор који се просторно одређује према другом простору именованом у генитиву.

2.2.4.2.2.2.1. Лоцирање предњом/задњом страном локализатора

Прву подгрупу чине конструкције којима се неко лоцира у простору предњом/задњом страном појма у генитиву, који је са тим простором у истој равни. У нашој грађи забележена је само конструкција којом се врши нечије лоцирање у простору према задњој страни појма у генитиву – „*позади* + генитив”, а која није регистрована уз остале, досад разматране локационе глаголе.

---

⁷⁵² У РСАНУ се као секундарно значење предлога *код* наводи : **1. б.** *одређује место вршења радње које се налази у унутрашњости појма с именом у генитиву, у његовој сфери, у његовом подручју.*

1) *Позади* + генитив

Уз глаголе разматране у овом поглављу у функцији адвербијалне локационе допуне налази се конструкција „*позади*⁷⁵³ + генитив”. Њоме се означава да се неко смешта у простор који се налази са задње стране појма означеног именицом у генитиву (исп. Фелешко 1995:119; Пипер и др. 2005: 150). Два пример њене употребе забележена су у нашем корпусу, која су из научног функционалног стила српског језика:

(813) *Дивизија је заноћила позади линије с. Петраљица – с. Псача* (Миленковић 1963, 56); (814) У заповести за преноћиште наређено је: [...] *да 20. пешадијски пук преноћи позади села Псаче*, обезбеђујући се од Криве реке до изворног дела Псачког потока, а 15. позади 20. пешадијског пука; [...] (Миленковић 1963, 56);

2.2.4.2.2.2. Лоцирање доњом/горњом страном локализатора

Примере који потврђују могућност локализације доњом/горњом страном појма у генитиву, при чему простор у којем се налази објекат локализације није у истој равни са простором према ком се одређује смештамо у другу групу. У нашој грађи забележена је само конструкција којом се означава локализација доњом страном – „*испод* + генитив”.

1) *Испод* + генитив

У нашем електронском корпусу, у научно функционалном стилу српског језика, забележен је један пример који потврђује употребу конструкције „*испод* + генитив” као адвербијалне локационе допуне глагола *зимовати*, којом се означава да се неко смешта у простор који се налази испод појма у генитиву. Узимајући у обзир семантику именице у генитиву – *вода*⁷⁵⁴, реч је о нечијем смештању са доње стране горње површине појма:

---

⁷⁵³ У РМС се као секундарно значење лексеме *позади* наводи: **2.** предл. с ген. *показује да се нешто налази иза онога што значи именица у ген., иза*, и готово идентично у РСЈ: **II.** предл. (с ген.) *показује да се нешто налази иза онога што значи именица у ген.*

⁷⁵⁴ У РСАНУ за *воду* се наводи: **1.** *провидна безбојна течност (у чистом стању, под нормалним притиском, кључа на 100°C, а мрзне се на 0°C), хемијско једињење водоника и кисеоника (H₂O); 2. а. место где вода избија на површину земље: извор, чесма, бунар; б. водени ток или већа водена површина: поток, река, језеро, бара, море, океан; в. мн. општи назив за све реке, језера, мора и др. једне земље или одређене територије; територијалне воде.*

(815) По другим веровањима, к.[укавица] никуда не лети у јесен, *него зимује, попут* → *ласти, испод* → *воде* или се крије у → земљи (Толстој, Раденковић 2001, 316).

С обзиром на семантику именице вода, наведеном конструкцијом означава се смештање живог бића, животиње у унутрашњост појма означеног именицом у генитиву, а не у спољашњи простор⁷⁵⁵.

2.2.4.2.2.3. Лоцирање према критеријуму – удаљеност од локализатора

У трећој подгрупи су примери са генитивном конструкцијом у функцији адвербијалне локационе допуне глагола разматраних у овом поглављу који потврђују још један тип посредне локализације – према критеријуму удаљености. Простор у који се неко смешта одређује се као онај који је у близини појма означеног именицом у генитиву. У нашој грађи забележене су следеће конструкције – „*близу* + генитив”, „*код* + генитив”, „*крај* + генитив” и *пored* + генитив”.

1) *Близу* + генитив

Најпре разматрамо пример, који је једини такав забележен у нашем електронском корпусу, употребе конструкције „*близу* + генитив” у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *заноћити*, који је у ванпредикатском положају, којом се означава нечије смештање у непосредну⁷⁵⁶ близину појма означеног именицом у генитиву (*река*), а који је забележен у књижевноуметничком функционалном стилу српског језика:

(816) За Вука Исаковича значиле су те вести страховиту забуну, изненадну и чудну. *Заноћивши то вече, сасвим близу неке реке, крај које су пешачили*, седео је до дубоко у ноћ, погурен, на једном седлу, посматрајући светлуцање воде. (Црњански 163, АУФ).

---

⁷⁵⁵ У Пипер и др. 2005 се наводи да се предлогом испод са генитивом показује да је „место локализације спољашњост локализатора која је у контакту са [...] доњом страном локализатора” (Пипер и др. 2005: 150). Могућност да је реч о унутрашњости они и не помињу.

⁷⁵⁶ Што је сигнализирано употребом прилога *сасвим*.

2) *Код* + генитив

Друга подгрупа доноси примере употребе конструкције „*код* + генитив” за посредно лоцирање. Употребљена у функцији адвербијалне локационе допуне неког од овде разматраних глагола – *заноћити*, њоме се означава да се неко (живо, људско биће) смешта у простор који се налази у близини појма означеног именицом, са значењем превозног средства, односно града, у генитиву. Примери такве њене употребе забележени су у књижевноуметничком и научном функционалном стилу српског језика:⁷⁵⁷

I) (817) Тих дана Исакович је, са својим људима, прелазио Драву код Осека, вукући за собом сва кола, па и чунове, да их покаже и преда [...] *Једно вече заночио је, најпосле, код осечке скеле*, после целог дана хода, са болесницима и рањеницима, који не хтедоше да остану у туђини (Црњански 1, 132, АУФ);

II) (818) *Дивизија је заночила код Кратова* (Миленковић 1963, 70).⁷⁵⁸

3) *Крај* + генитив

У трећу групу улазе примери употребе конструкције „*крај* + генитив” као адвербијалне локационе допуне неког од ове разматраних глагола (*презимити*, *заноћити*), која се користи за нечије посредно лоцирање. Њоме се означава да се неко (живо биће, човек или животиња) налази у непосредној близини појма означеног именицом у генитиву, што може бити неки објекат (биљка – *јела*) или део спољне средине (*слатина*, *бара Дрина*). Ови примери забележени су у књижевноуметничком и новинарском функционалном стилу српског језика:⁷⁵⁹

I) у књижевноуметничком стилу забележен је само пример употребе конструкције „*крај* + генитив” за нечије лоцирање у простору који се налази у близини појма означеног именицом у генитиву која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *заноћити* у ванпредикатској функцији:

---

⁷⁵⁷ У нашем електронском корпусу забележена су 4 уноса која потврђују употребу конструкције „*код* + генитив” као адвербијалне локационе допуне глагола *заноћити*, за посредно лоцирање.

⁷⁵⁸ В. и пр. бр 788.

⁷⁵⁹ У нашем електронском корпусу забележено је 5 уноса који потврђују такву употребу конструкције „*крај* + генитив” уз неки од овде разматраних глагола (*заноћити* (3), *презимити* (2)).

(819) Заноћивши крај неке јеле, обично најкрупније, Вук Исакович је чешће седео дуго, међу својим псима, гунђајући, док је све око њега већ давно спавало. (Црњански 1, 58, АУФ);

II) /;

III) /;

IV) (820) Иако латинско име јапанског ждрала асоцира на Земљу излазећег сунца, чак две трећине популације ових птица живи у Кини. Пролећа и лета проводе у мочварама југоисточне Азије, које обилују њиховом омиљеном храном: инсектима, водоземцима, рибом и трском, док се у јесен селе, *како би презимиле крај слатина и бара Кине, Јапана и Корејског полуострва* (Политика, 06. фебруар 2009, ЕКМАТФ); (821) Тако стигосмо на Дрину, у Стари Брод. Народ, који је јачи оде ... По цијели дан скелом пребацују преко Дрине [...] Кад је било пред мрак зауставе чамце и заноћисмо крај Дрине [...] Што је народа отишло у Милошевиће, нико се није вратио. А отишло је бар двије хиљаде, није остало ни пиле, све су побили (Политика, 19. јул 2008, ЕКМАТФ);

V) /.

4) *Поред* + **генитив**

У нашем електронском корпусу забележени су и примери који потврђују употребу конструкције „*поред* + генитив” као адвербијалне локационе допуне глагола *заноћити* и *ноћити*. Њоме се, такође, означава да се неко налази близу појма именованог именицом у генитиву, а у нашим примерима реч је само о саобраћајници – *пут*, *друм*. Примери су забележени у књижевноуметничком, научном и новинарском функционалном стилу српског језика:⁷⁶⁰

I) (822) Зауставио сам се тек пред саму поноћ и одлучио да ноћим поред пута код једне кућице, која се близу друма у помрчини беласала (Васић 1, 227, АУФ);

II) (823) На за чељу колоне кретала се трупна комора, док се I степен колонске коморе вратио и заноћио поред друма према с. Ветуници, а II степен **источно од Криве Паланке** (Миленковић 1963, 115);⁷⁶¹

⁷⁶⁰ У нашем електронском корпусу забележена су 3 уноса који потврђују такву употребу конструкције „*поред* + генитив” уз неки од овде разматраних глагола (*заноћити* (2), *ноћити* (1)).

⁷⁶¹ Овај пр. наведен ј и под бр. 699.

III) /;

IV) (824) Њихов рођак Стојадин Вучковић, који се међу реткима по пензионисању у „Трепчи” вратио у село, додаје *да је некад овде могло без страха поред пута да се заноћи*, а да је сада „дошло последње време, када је човек човеку вук” (Политика, 03. новембар 2007, ЕКМАТФ);

V) /.

2.2.4.2.2.2.4. Лоцирање изван локализатора

У нашем електронском корпусу уз глаголе из ове групе у функцији њихове адвербијалне локационе допуне забележена је и конструкције којом се врши нечија посредна локализација према критеријуму унутра/споља – „ван + генитив”.

1) Ван + генитив

У новинарском функционалном стилу српског језика забележен је један пример употребе конструкције „ван + генитив” као адвербијалне локационе допуне глагола *преноћити*. Њоме се означава да се неко налази у простору који је изван граница простора који је означен именицом у генитиву, и то унутрашњег простора неког грађевинског објекта, означеног именицом *кућа*:

(825) *Иако су преноћили ван својих кућа*, у војничким монтажним креветима размештеним у сали за венчања младих Крагујевчана, радници се осећају добро, јер су, како кажу, током претходних година и бројних протеста „навикли на муку” (Политика, 27. децембар 2006, ЕКМАТФ).

2.2.4.2.3. Инструментал

Уз глаголе разматране у овом поглављу забележене су две инструменталне конструкције са локационим значењем – „под + инструментал” и „пред + инструментал”.⁷⁶²

Наведеним конструкцијама означава се посредна локализација.

---

⁷⁶² У нашем електронском корпусу забележено је 8 уноса који потврђују употребу инструменталне конструкције као адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе (*зимовати* (2), *заноћити* (2), *преноћити* (2), *ноћивати* (1), *ноћити* (1)).

2.2.4.2.3.1. Лоцирање предњом/задњом страном локализатора

Посредно лоцирање, према критеријуму предња/задња страна појма означеног именицом у инструменталу, врши се, уз глаголе ове групе, конструкцијом – „*пред* + инструментал”.

1) *Пред* + инструментал

Конструкцијом „*пред* + инструментал” врши се нечије индиректно лоцирање – неко се смешта у простор који се налази са предње стране појма означеног именицом у инструменталу (в. Стевановић ⁴1989: 482–483; Пипер и др. 2005: 250). Један пример такве употребе ове конструкције у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *заноћити* забележен је у научном функционалном стилу српског језика:

(826) Доцније, око 16 часова, Турци су покушали да обухвате бугарско десно крило, а око 17 часова и лево, али у томе нису успели. Овоме су много допринеле батерије леве колоне кад с. Оранова. *Колона је заночила пред турским положајем*. Имала је 15 погинулих и 30 рањених (Миленковић 1963, 108).

2.2.4.2.3.2. Лоцирање доњом/горњом страном локализатора

Конструкцијом „*под* + инструментал” означава се нечије посредно лоцирање према критеријуму доња/горња страна појма означеног именицом у инструменталу.

1) *Под* + инструментал

а) У првој групи разматрамо примере у којима се конструкцијом „*под* + инструментал”, која се користи за посредно лоцирање, употребљеном уз глаголе разматране у овом поглављу (*зимовати*; *заноћити*, *ноћивати*, *ноћити*, *преноћити*), означава се да се неко смешта у простор који се налази испод појма означеног именицом, односно заменицом у генитиву, тј, испод његове доње стране. Они су забележени су у књижевноуметничком, научном и новинарском функционалном стилу српског језика:⁷⁶³

---

⁷⁶³ У нашем електронском корпусу забележено је 7 уноса који потврђују употребу конструкције „*под* + инструментал” као адвербијалне локационе допуне неког од глагола из ове групе (*зимовати* (2), *преноћити* (2), *заноћити* (1), *ноћивати* (1), *ноћити* (1)).

I) (827) Онда је рекао: „Купићу манастиру звоно... Милунка сутра нек иде Методију да га моли. Све ћу им дати само да тебе пусте да преноћии под гробницом.” (Ћосић 1, 52, АУФ);

у књижевоуметничком стилу забележен је и пример који потврђује употребу анафоричке заменице *који* у инструменталу конструкције „*под* + инструментал” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *ноћити*:

(828) После оних колиба, и росијских стражара, са кровом од сламе, *под којима је ноћно*, на путу, за Кијев, на брегу, тврђава, цркве, грађевине горње вароши, чиниле су се, трептаве, као нека росијска царска круна, која се, у то доба, међу тим отпуштеним официрима, замишљала, сва у драгом камењу (Црњански 2, 466, АУФ);

II) (829) Сматрало се да ту [у онај свет] птице долећу у јесен по Млечном путу, а змије допузавају по врховима дрвећа (или *да птице зимују под водом на дну језера и бунара*, а змије одлазе под земљу) (Толстој, Раденковић 2001, 406);

у научном стилу забележена је и употреба конструкције „*под* + инструментал” као адвербијалне локационе допуне глагола *заноћити* у ванпредикатској функцији:

(830) Тога јутра осванула су мртва, у пашиној ордији, још два сејмена које је преко ноћи подавила куга. Пљуштало је целе ноћи, час киша, час снег, час и једно и друго, и поклисари су скапали од студени заноћивши под стрехом неког амама, јер за ноћиште нису имали другог места (Самарцић 1983, 354);

III) /;

IV) (831) – Док смо возили преко Аустрије, Словачке и Мађарске, ноћивали смо искључиво у мотелима или под шаторима, а ево већ неколико дана, колико смо у Србији, стално смо гости људи које смо упознали сасвим спонтано, на друму или у неком успутном ресторану (Политика, 14. август 2008, ЕКМАТФ);⁷⁶⁴

V) /.

У свим наведеним примерима у инструменталу је употребљена именица са значењем горње површине неког грађевинског (*стреха*), или се на њу упућује заменицом (*кров*), односно горње површине сл. објеката – *гробница*, *шатор*, па је

---

⁷⁶⁴ Овај пр. наведен је и под бр. 714.

имплицирана нечија смештеност у унутрашњости. Када је реч о конструкцији са именицом вода у инструменталу, њом се, због семантике именице, као и генитивном конструкцијом „испод воде”, означава смештање живог бића, животиње у унутрашњост појма означеног именицом у инструменталу, а не у спољашњи простор.

б) У другој подгрупи наводимо пример, преузет из РСАНУ, из новинарског функционалног стила, који потврђује употребу конструкције „под + инструментал” као адвербијалне локационе допуне глагола *јесеновати* и *зимовати* којом се означава нечије смештање у подножју узвишења (планина):

(832) *Ја могу не само јесеновати него ... и зимовати под планином* (Ђур., Пол. 1952, 14347/5, РСАНУ)⁷⁶⁵.

2.2.4.3. Локационе клаузе као адвербијалне локационе допуне

У нашем електронском корпусу забележени су примери који потврђују употребу локационе реченице, самостално или са корелативом, као адвербијалне локационе допуне глагола из ове групе, и то – *презимити*, *летовати* и *ноћити*. Они се јављају у књижевноуметничком и новинарском функционалном стилу српског језика:⁷⁶⁶

I) (833) Планине су постајале непроходне и људи теже покретни и мање предузимљиви. Свак се спрема да *презими ту где се затекао* и рачуна како ће претурити зиму (Андрић 1989, 65);

II) /;

III) /;

IV) (834) *Свако летује тамо где може*, и то је у Грчкој овог лета очигледније него икада. Острва су постала мета светског џет-сета који купује луксузне виле, а велики број Атињана вероватно први пут у животу летује у Атини (Политика, 15. август 2010, ЕКМАТФ); (835) Вероватно, попут античких мудраца, табанају Србијом ширећи скупштинске благовести, не штедећи при том

⁷⁶⁵ У РСАНУ скраћеница Пол. 1952 означава извор: *Политика*, дневни лист, Београд 1952, а Ђур. аутора Ђуровић Душана.

⁷⁶⁶ У нашем електронском корпусу забележена су 4 уноса који потврђују употребу зависне локационе клаузе као адвербијалне локационе допуне неког од ових глагола (*ноћити* (2), *презимити* (1), *летовати* (1)).

ни себе ни народну касу. *Ноће где их звездана* (по могућству са омиљених пет звездица) *ноћ затекне* и доста времена проводе у мислилачким медитацијама, налик оним у скупштинским клупама, за које ми наивно верујемо да су – дубок сан (Политика, 03. мај 2007, ЕКМАТФ); (836) Познаваоци организације посета америчких функционера кажу да је и то неки знак *јер они по правилу ноће само тамо где се осећају потпуно безбедно*. Као и приликом посете америчког потпредседника Џозефа Бајдена Београду, у мају прошле године, и сада би требало очекивати највеће могуће мере обезбеђења (Политика, 06. октобар 2010, ЕКМАТФ);

V) /.

Локациона клауза само у једном наведеном примеру функцију допуне врши самостално, док ту функцију у остала три примера врши у споју са корелативом, исказаним заменичким прилогом *тамо* (у два примера) и *ту*. Њима се означава статички аспект локализације, и то нечија смештеност у простор говорног лица, односно простору који је удаљен и од говорног лица и од саговорника.

Када је реч о предикатима управне реченице и локационе клаузе, за разлику од примера за њихову употребу уз глагол *живети*, они углавном нису истоветни, осим у пр. 834, где је он у локационој клаузи елидиран из сложеног предиката, са глаголом *моћи*.

Такође, локациона клауза, самостално употребљена или са корелативом, налази се у постпозицији предиката управне реченице.

2.2.5. ЛОКАЦИОНИ ГЛАГОЛИ – ГОСТОВАТИ

У последњој групи налази само један глагол – *гостовати*, деривиран од именице којом се означава особа (*гост*), и уз коју се обавезно јавља адвербијална локациона допуна.

У нашем електронском корпусу забележено је 13 уноса за овај глагол, што представља само 0.57% од укупног броја уноса (2289).

Значење овог глагола може се, као и код претходно анализираних, одредити као 'налазити се негде'. Такође, и он означава ситуацију 'А се налази у (на) месту В (у временском периоду t)'.
У његовој семантичкој структури лексикализован је гост. Поред архисеме „налазити се”, као важне издвајају се семе „живо” и „људско”, сема локације, те сема „као гост”, а сема времена је потенцијална. Такође, његова семантичка структура носи и информацију о непрелазности.

На семантичком плану обавезан је први учесник, агенс, те други учесник – локација. Они се на површинском, синтаксичком плану реализују као субјекат, који има одлике 'живо' ('људско'), и адвербијална локациона допуна.

Наведени несвршени глагол налази се у примерима из нашег електронског корпуса у перфекту, чешће, и презенту, ређе, и заузима само позицију предиката.

У наставку излагања разматрамо којим се све типовима јединица исказују његове адвербијалне локационе допуне.

У наставку излагања разматрамо којим се све типовима јединица исказују његове адвербијалне локационе допуне.

2.2.5.1. Прилошке јединице као адвербијалне локационе допуне

У нашем електронском корпусу забележени су примери адвербијалних локационих допуна глагола *гостовати* исказаних прилошком јединицом.

2.2.5.1.1. Прилози као адвербијалне локационе допуне

Уз глагол *гостовати* забележени су само прилози као њихове адвербијалне локационе допуне, и то прилози заменичког порекла.

2.2.5.1.1.1. Прилози заменичког порекла

У нашем електронском корпусу налази се један пример који потврђује употребу заменичког прилога *где* као адвербијалне локационе допуне глагола *гостовати*, а пример који потврђује употребу прилога *овде* са таквом функцијом преузет је из РСАНУ. Оба примера забележена су у књижевноуметничком функционалном стилу српског језика:

(837) *Овде се не гостује*. Ко истресе најдубљу кесу ... тај нам је најближи род (Кост. Т., БК 1905, 1085, РСАНУ)⁷⁶⁷;

(838) Ето тако је живео Илија Васић на ономе чистоме зраку у Липолисту, *где су му шабачки ђаци често о празницима гостовали*, па се частили увек од оног пазара; где је он мало-помало здравље своје опорављао, и где га је постепено али сигурно вересија убијала (Васић 1, 271, АУФ).

Када је реч о наведеним примерима, прилогом *овде* означава се да је неко лоциран у простору у којем се налази говорно лице, налази се у близини њега, а прилог *где* употребљен је у зависној реченици локационе семантике, и њиме се упућује на место на којем се неко налази.

2.2.5.2. Предлошко-падежне конструкције као адвербијалне локационе допуне

Адвербијална локациона допуна глагола гостовати исказује се углавном предлошко-падежном конструкцијом, и то локативном и генитивном – од 13 уноса у нашем електронском корпусу за овај глагол, чак 12 потврђује употребу предлошко-падежне конструкције као његове адвербијалне локационе допуне.

2.2.5.2.1. Локатив

Међу предлошко-падежним конструкцијама којима се исказује адвербијална локациона допуна глагола *гостовати* најфреквентније су локативне, „у + локатив” и „на + локатив” – од 12 уноса који потврђују употребу неке предлошко-падежне конструкције уз ове глаголе 9 је локативних.

2.2.5.2.1.1. У + локатив

Међу примерима који потврђују употребу адвербијалне локационе допуне глагола *гостовати* највише је оних са конструкцијом „у + локатив” (7), и сви потичу из новинарског функционалног стила српског језика.

У примерима из наше грађе конструкцијом „у + локатив” означава се место у којем се неко налази – непосредно, као 1) унутрашњост (неке грађевине)

---

⁷⁶⁷ У РСАНУ скраћеница БК 1905 означава извор: *Бранково Коло за забаву, поуку и књижевност*, 1905, Сремски Карловци, а Кост. Т. аутора: Костић Тадија.

(14.29%, тј. 1 унос), односно на такав простор се упућује заменицом (28.57%, тј. 2 уноса), или 2) простор који је омеђен границама, који је унутар тих граница (природних, административних и др.) (57.14%, тј. 4 уноса).

2.2.5.2.1.1.1. Непосредно лоцирање

Како смо већ навели, свим локационим допунама глагола *гостовати*, исказаним конструкцијом „у + локатив врши се непосредна локализација, неко се смешта у унутрашњи простор неке грађевине и др. или простора који се налази унутар неких граница, који је омеђен неким границама.

2.2.5.2.1.1.1.1. Унутрашњи простор грађевине, објекта

Примере са конструкцијом „у + локатив” као адвербијалном локационом допуном глагола *гостовати* којом се означава унутрашњи простор неке грађевине додатно групишемо према семантици именица у локативу ове конструкције, односно на које упућују заменице у локативу поменуте конструкције.

1) Један пример из нашег електронског корпуса, из новинарског стила, бележи употребу конструкције „у + локатив” као адвербијалне локационе допуне глагола *гостовати* у чијем локативу се налази именица са значењем ’грађевински објекат, зграда’:

(839) Након појединачних консултација, већина се сложила да састанак треба да се одржи, али су били против тога што је предлог за састанак изнео баш станар *који само повремено „гостује” у згради* (Политика, 10. септембар 2009, ЕКМАТФ).

У локативу разматране конструкције налази се именица *зграда*, којом се означава грађевински објекат у чију унутрашњост се смешта живо, људско биће.

2) Један пример из новинарског стила потврђује и употребу конструкције „у + локатив” као адвербијалне локационе допуне глагола *гостовати*, али са

анафоричком заменицом *који* у локативу у чијем антецеденту је именица са значењем институције – *хотел*:

(840) Попуњеност капацитета хотела на 1.600 квадрата *у коме је гостовао и Бранко Радичевић* не прелази 30 одсто (Политика, 15. јул 2008, ЕКМАТФ).

Конструкцијом „у + локатив” у наведеном примеру означава се лоцирање живог бића, неке особе у унутрашњем простору.

3) У трећу групу, из новинарског функционалног стила, издвајамо пример употребе као адвербијалне локационе допуне глагола *гостовати* конструкцију „у + локатив” у чијем локативу је анафоричка заменица *који*, у чијем антецеденту је именица са значењем ’простор унутар грађевинског објекта који чини једну затворену, засебну стамбену, радну и сл. целину’ (*стан*):

(841) После дискретне предаје хероина у новосадском насељу Лиман, окривљени дилер И. К. из Зрењанина упутио се у стан *у којем је гостовао код двојице пријатеља* (Политика, 25. октобар 2009, ЕКМАТФ).

Конструкцијом „у + локатив” у наведеном примеру означава се лоцирање живог бића, човека у унутрашњем простору.

2.2.5.2.1.1.1.2. Спољашњи простор омеђен неким границама

У другој групи налазе се примери који потврђују употребу конструкције „у + локатив” као адвербијалне локационе допуне глагола *гостовати* да би се њоме означило нечије смештање унутар граница одређеног спољног простора.

2.2.5.2.1.1.1.2.1. Спољашњи простор омеђен вештачким границама

У нашем електронском корпусу забележени су само примери који потврђују употребу конструкције „у + локатив” као адвербијалне локационе допуне глагола *гостовати* у чијем локативу се налази именица којом се означава спољни простор омеђен вештачким, административним границама.

1) У нашем електронском корпусу, у новинарском стилу, забележени су примери употребе конструкције „у + локатив” као адвербијалне локационе допуне глагола *гостовати* у чијем локативу је именица са значењем ’насељено место’:⁷⁶⁸

(842) Ишчлани ме човек ко да код њега стоје приступнице за пуноправно „београђанство”?! Елем, потанко је он мени објаснио како и после свих година заправо гостујем у свом граду, у којем опет, столује он, иако још прескаче трамвајске шине бојећи се струје ... Вели да због нас вишедеценијских „дошљака”, он, трогодишњи „староседелац” више није свој на своме у Београду ... (Политика, 16. новембар 2008, ЕКМАТФ).

У наведеном примеру реч је о именици *град*. Наведеном конструкцијом означава се смештање у простор означен овом именицом живог, људског бића.

2.2.5.2.1.2. На + локатив

У нашем електронском корпусу налазе се свега два примера која потврђују употребу конструкције „на + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне глагола *гостовати*, и то из новинарског функционалног стила српског језика.

2.2.5.2.1.2.1. Непосредно лоцирање

У нашем електронском корпусу забележени су само примери који потврђују да се у локативу конструкције „на + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *гостовати* налази именица којом се означава неки спољашњи простор, док је уз све остале, претходно разматране глаголе забележена и употреба именица са значењем унутрашњег простора.

2.2.5.2.1.2.1.1. Спољашњи простор омеђен неким границама

У примерима из наше грађе, конструкцијом „на + локатив” уз глагол *гостовати* означава се нечије смештање у спољашњи простор који је омеђен границама (административним и др.).

---

⁷⁶⁸ У нашем електронском корпусу забележена су 4 уноса која потврђују употребу именице ове семантике у локативу конструкције „у + локатив” која има функцију адвербијалне локационе допуне глагола *гостовати*.

2.2.5.2.1.2.1.1.1. Спољашњи простор омеђен вештачким границама

У нашем електронском корпусу забележени су само примери употребе конструкције „*на* + локатив” као адвербијалне локационе допуне глагола *гостовати* у чијем локативу се налазе именице⁷⁶⁹ којима се означава неки спољни простор омеђен вештачким, административним границама:

1) Најпре разматрамо пример, из новинарског стила, који потврђује употребу конструкције „*на* + локатив” као адвербијалне локационе допуне глагола *гостовати* у чијем локативу се налази именица са значењем ’насељено место’:

(843) Његов прерани долазак био је у функцији предизборне кампање овдашње власти, јер је на томе Вујановић могао да гради своју причу како су односи са Србијом наводно изванредни. Још већу штету начинио је Војислав Брајовић, министар културе Србије, *који је недељу дана пред изборе гостовао на Цетињу* и потписао уговор о сарадњи између Србије и Црне Горе у области културе и медија (Политика, 12. април 2008, ЕКМАТФ).

Реч је о властитој именици, називу насељеног места – *Цетиње*. Употреба предлога *на* уз њу у локативу мотивисана је положајем именованог насељеног места – на висоравни, односно поред воде (в. Стевановић⁴1989: 490; Кликовац 2000: 96, фуснота 25).

2) Такође, у нашем електронском корпусу, у новинарском стилу, забележен је и један пример који потврђује употребу конструкције „*на* + локатив” са функцијом адвербијалне локационе допуне глагола *гостовати* у чијем локативу је именица којом се означава ограничен или ограђен спољни простор одређене намене, а који се, бар у административном смислу, посматра као део насељеног места – *ранч*⁷⁷⁰:

(844) Највећи светски потрошач црног злата и највећи извозник нафте преговарају о барелу на сасвим другачији начин него приликом сусрета америчког председника и краља Абудлаха бин Абделазиза ал Сауда на Бушовом ранчу у

⁷⁶⁹ Нису забележени примери са заменицом у локативу разматране конструкције.

⁷⁷⁰ У РМС именица *ранч* одређена је на следећи начин – *пољско имање, сточарска фарма, салаш, мајур*, а готово исто и у РСЈ – *пољско имање, сточарска фарма, салаш*.

Тексасу 2002 . и 2005 . године. *Пре око три године краљ Абдулах је гостовао на ранчу Крофорд у својству принца престолонаследника*: будући саудијски монарх признао је тада председнику Бушу да је ондашња цена нафте од 54 долара за барел „очито изузетно висока” (Политика, 16. јануар 2008, ЕКМАТФ).

Наведеном локативном конструкцијом означава се лоцирање живог, људског бића унутар граница простора означеног именицом у локативу.

2.2.5.2.2. Генитив

Уз глагол *гостовати*, у функцији његове адвербијалне локационе допуне, забележена је само једна генитивна конструкције – „код + генитив” (3 уноса).

2.2.5.2.2.1. Непосредно лоцирање

Примери генитивне конструкције „код + генитив” из нашег електронског корпуса, уз глагол *гостовати*, показују да је реч о конструкцији којом се врши непосредно лоцирање.

1) Код + генитив

По један пример који потврђује такву употребу конструкције „код + генитив” забележен је у следећим функционалним стилевима српског језика – књижевноуметничком, научном и новинарском. У њеном локативу налази се именица којом се именује особа, односно заменица:

I) (845) Молио би, каже, капетана, да његов дом не вређа. Они су припрости, и сиромашни људи [...] али се у њиховом дому гостопримство не плаћа. Они, већ годину дана, знају Божича, па су радо угостили и Божичевог рођака. Ако капетан жели да направи поклон његовој ћери, може то учинити из Беча. Све су жене шашаве, све воле поклоне из великог света. Али, што се тиче њега, и гостопримства, *да је капетан гостовао код њих сто година*, и тада би све већ било плаћено [...] Не би он могао да прими новац од официра, јер би га пекао као жеравица, у шакама. Нека се дакле махне тога (Црњански 2, 137, АУФ);

II) (846) Угледајући се на Архелаја, Филипа II-ог и сина му Александра, Антигон Гоната показивао је једнаку љубав према науци и платонско-

аристотелском идеалу о философској образованости краљева и државника, па је решио да своју власт усклади с начелима стоичке философије, и зато се Зенону, *код којег је често гостовао* и слушао његова предавања, обратио овим речима: „Краљ Антигон поздравља философа Зенона [...] Учини, дакле, све припреме да постанеш мој друг, знајући сасвим јасно да ћеш постати учитељ не само мој него и свих Македонаца.” (Ђурић 1976, 458);

III) /;

IV) (847) Ни после распада Југославије [Савић] није прекидао везу са фудбалерима који су му били пријатељи. *Код Боре Приморца је гостовао у Лондону*, виђа се и са Халилхоџићем у Паризу, као и са браћом Вујовић (Политика, 13. децембар 2009, ЕКМАТФ);

V) /.

У наведеним примерима конструкцијом „код + локатив” врши се непосредна локализација – неко (живо, људско биће) смешта се у простор који припада особи означеној именицом, односно заменицом у локативу.

2.2.6. ЗАКЉУЧАК

Адвербијалне локационе допуне у клаузу су уведене неким од у овом поглављу разматраних глагола којима је локационо значење примарно. Разматрани глаголи локационе семантике подељени су на пет група: недеривирани глаголи (*боравити, живети*), глаголи деривирани од глагола (нпр. *пребивати*), глаголи деривирани од именица са значењем места (нпр. *становати*), глаголи деривирани од именица са значењем време (нпр. *летовати, преноћити*) и глаголи деривирани од именице која означава особу (*гостовати*), чија је заступљеност у нашем електронском корпусу различита:

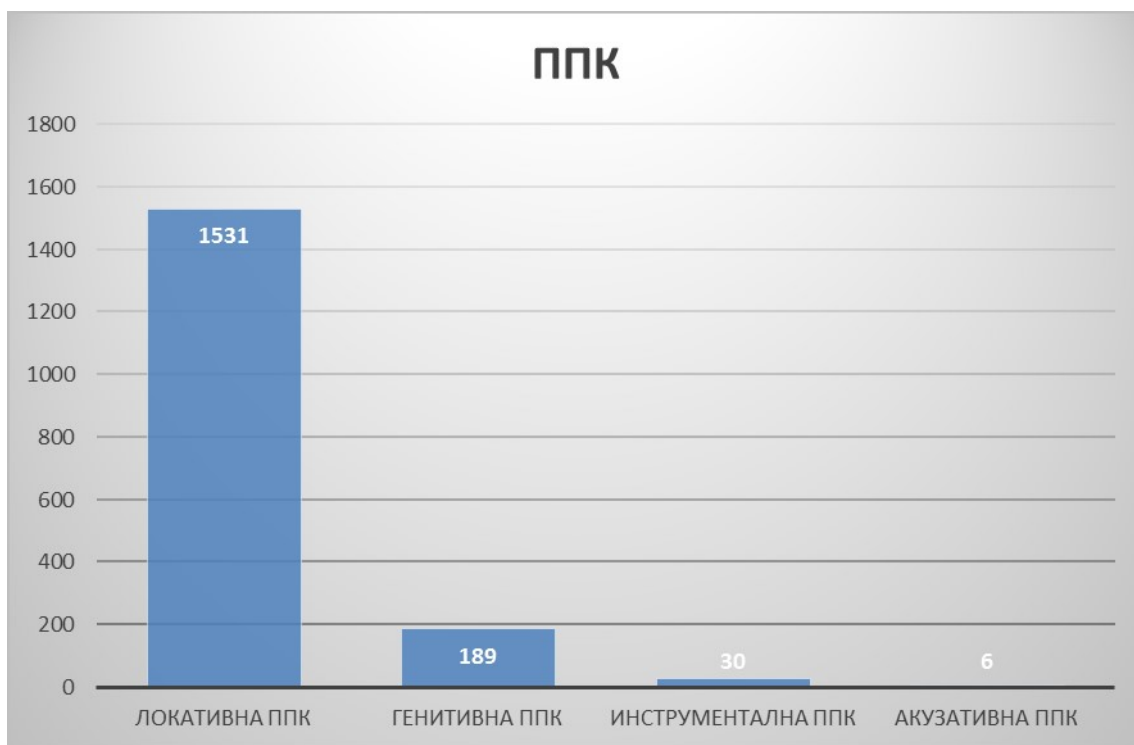

У нашем електронском корпусу забележено је укупно 2289 уноса који потврђују употребу адвербијалне локационе допуне уз неки од овде разматраних глагола. Она може бити исказана различитим јединицама, као што су прилошке јединице (прилози и прилошке синтагме), најчешће су то предлошко-падежне конструкције (уз којима прикључујемо партитивне и паукалне синтагме, које се јављају готово по изузетку), а забележене су, мада ретко, и зависне локационе клаузе:

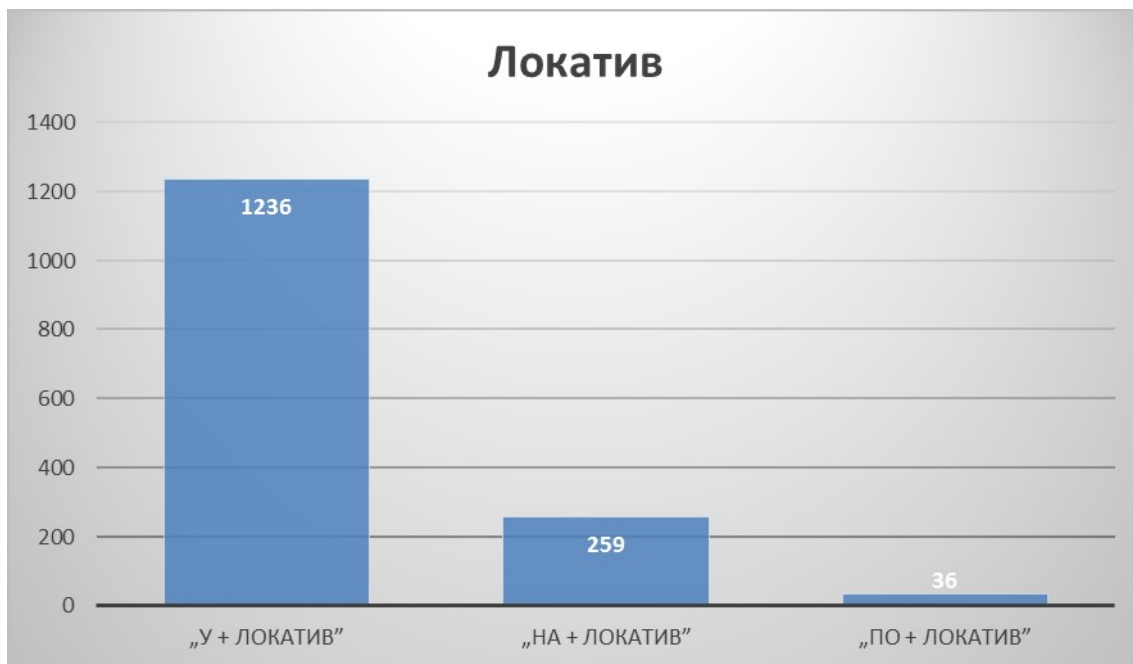
Лексеме које улазе у састав јединица којима се исказује адвербијална локациона допуна (а када то није зависна локациона клауза) имају локациону семантику, будући да је то и један од услова који је неопходно испунити да би оне уопште могле да се комбинују са неким од овде разматраних локационих глагола, а затим и да би могле да стекну статус његове допуне. Када је адвербијална локациона допуна исказана прилошким јединицама (међу којима су прилози далеко заступљенији, са 482 уноса, од прилошких синтагми, које имају 28 уноса), оне се исказују прилозима незаменичког порекла, којима се означава посредно лоцирање (нпр. *близу, далеко, јужно, напољу, прекопута* итд.), и прилозима заменичког порекла (нпр. *овде, ту, тамо, негде, где* и др.), односно прилошким синтагмама са незаменичким и заменичким прилогом као главним чланом. Адвербијалне локационе допуне исказују се, мада ретко, и зависним локационим клаузама, употребљеним самостално или у споју са корелативом. Број уноса у нашем електронском корпусу који потврђују употребу предлошко-падежне конструкције као адвербијалне локационе допуне, како и видимо из претходног

графикана, знатно је већи од броја уноса који потврђује употребу других јединица у тој функцији. У нашем корпусу забележене су различите предлошко-падежне конструкције, које нису подједнако заступљене:

Како се из графикана види, најзаступљеније су, што је и очекивано, локативне предлошко-падежне конструкције (којима се означава непосредно лоцирање, а врло ретко и посредно лоцирање, увек конструкцијом „у + локатив” са именицама *близина*, *околина* и сл. у локативу), а међу њима најфреквентнија је конструкција „у + локатив”:

Ови подаци потврђују запажања ранијих аутора о заступљености локативних конструкција којима се исказују адвербијалне локационе допуне (исп. Батистић 1972: 16).

Адвербијална локациона допуна није морфосинтаксички условљена, али на избор предлошко-падежне конструкције може да утиче семантика именице у њеном саставу. Тако, будући да се конструкцијом „у + локатив“ означава нечија смештеност у унутрашњост неког објекта или унутар неких граница, у овој конструкцији налазе се именице које означавају неки грађевински објекат, или, пак, спољашњи простор који се перцепира као окружен неким границама, природним или вештачким, као што су нпр. именице са значењем – ’грађевински објекат, зграда’ (160), ’институција’ (134), ’просторија’ (34); ’насељено место’ (309), ’држава’ (114). Стога се у њој не могу употребити именице које у својој семантичкој структури, поред компоненте ’место’, немају компоненту ’унутрашњост’. Наиме, готово по изузетку се у локативу са предлогом у употребљава нпр. именица са значењем ’узвишење’ – *планина*, али таква њена употреба није блокирана, иако није уобичајена, зато што се као диференцијална сема не истиче ’површина’, односно ’висина’, већ ранг диференцијалне семе достиже потенцијална сема ’унутрашњост’ (неко се налази у границама спољног простора, односно дела спољног простора који се налази на узвишењу). Исто тако, конструкцијом „на + локатив“ обично се означава да се неко лоцира на некој

површини, односно простору који је издигнут у односу на околину (живети на планини, боравити на острву), те је ретка и необична употреба именице са значењем неког унутрашњег или ограниченог простора у овој конструкцији. Међутим, то не може бити било која таква именица, него је та позиција резервисана за одређене именице (боравити на факултету, живети на Цетињу), чија је употреба условљен човековом наивном сликом о простору који је њоме означен (факултет се посматра као установа од великог значаја (висока), па је уз њу могуће употребити предлог *на*) односно положајем појма означеног именицом (када је насељено место нпр. смештено поред неке водене површине, или на широком, отвореном простору). Употребом конструкције „*no* + локатив” да би се означила нечија лоцираност у простору, поред значења локације издваја се и значење дистрибуције, те она није толико условљена семантиком именице – могућа је употреба како именица које имају значење унутрашњости, тако и именица које означавају нпр. неки простор издигнут у односу на остале. Такође, за посредно лоцирање користе се и неке генитивне конструкције – углавном „*код* + генитив”, ако је испуњен услов да се именицом у генитиву означава нека особа, односно да се на такву именицу упућује заменицом у генитиву, као и спорадично конструкцијама „*унутар* + генитив”, „*диљем* + генитив” и „*широм* + генитив”, „*накрај* + генитив”. Осталим генитивним конструкцијама (од укупно 24 забележене генитивне конструкције) означава се нечије посредно лоцирање, те у њихов састав улазе именице различите семантике, нпр. лоцирање предњом/задњом страном локализатора („*испред* + генитив”/„*иза* + генитив”), доњом/горњом страном локализатора („*испод* + генитив”/„*изнад* + генитив”) итд., а то важи и за акузативне и инструменталне предлошко-падежне конструкције. Тако се предлошко-падежном конструкцијом „*уз* + локатив” означава нечије посредно лоцирање, према критеријуму удаљеност, док се инструменталним предлошко-падежним конструкцијама неко може посредно лоцирати предњом/задњом страном локализатора („*пред* + инструментал”), доњом/горњом страном локализатора („*под* + инструментал”) или према више локализатора („*међу* + инструментал”), са именицом у множини. Такође, када је реч о предлошко-падежним конструкцијама као адвербијалним локационим допунама, треба напоменути и да број именица у њима није неограничен, нарочито ако је реч

о непосредном лоцирању. Наиме, ако погледамо предлошко-падежну конструкцију „у + локатив” у функцији адвербијалне локационе допуне, којом се означава нечије лоцирање у унутрашњем простору, и у чијем саставу је нпр. именица са значењем ’грађевински објекат, зграда’, видимо да је у великом броју случајева то именица *кућа* – њену употребу у овој конструкцији потврђује 78 уноса, што је чак 48.75% од укупног броја уноса за именице ове семантике (160).

Осим наведеног, на основу података из нашег електронског корпуса, можемо стећи и увид у заступљеност адвербијалних локационих допуна по функционалним стиливима српског језика:

Примери који потврђују употребу адвербијалне локационе допуне уз неки од разматраних глагола најзаступљенији су у књижевноуметничком стилу, што је с обзиром на типове текста и очекивано, приближне су заступљености примери из научног и новинарског стила, следе примери из разговорног стила, а на последњем месту, по броју примера, нашао се административни стил.

Такође, из нашег електронског корпуса могу се добити и подаци о заступљености примера у делима одређених аутора, односно у одређеном типу текста: тако је у књижевноуметничком стилу највише примера забележено у

делима М. Црњанског (150 уноса), И. Андрића (79), Д. Великића (70), Б. Пекића (59), И. Секулић (53); у научном стилу највише их је у друштвено-хуманистичким студијама – Срејовић, Цермановић Кузмановић 1987 (56), Скерлић 1 (39), Миленковић 1963 (28); у новинарском стилу у *Политици*, будући да су ексцерпирани како примери из штампаног издања, тако и из ЕКМАТФ, у који је ушао знатан број примера из ових новина; у административном стилу, што је очекивано с обзиром на семантику глагола, највише их је у *Закону о странцима* (15), *Закону о држављанству Р. Србије* (8), *Кривичном законнику* (5); док је у разговорном стилу већи број примера у транскриптима разговора вођених са испитаницима (47), него у транскриптима друштвено-политичких емисија (18). Разлог толике заступљености примера у транскриптима разговора са испитаницима налази се у томе што је једна од тема разговора била место где испитаник борави, или где је некада живео, а затим и теме из свакодневног живота, нпр. како проводи слободно време, празнике итд.

На основу наведеног, може се закључити да је фреквенција примера који потврђују употребу адвербијалних локационих допуна уз у овом поглављу разматране локационе глаголе осетљива на припадност стилу, нпр. изразито су заступљени у књижевноуметничком стилу, али слабо у административном функционалном стилу, где није ни очекивано да се у тексовима овог стила употребљавају локациони глаголи, осим у онима који доносе прописе везане за одређивање места нечијег лоцирања. Осим тога, подаци из електронског корпуса могу се користити и за различита друга истраживања, нпр. истраживање језика и стила неког писца, лексикографска истраживања, дискурсна истраживања, корпусна истраживања итд.

2.3. АДВЕРБИЈАЛНЕ ТЕМПОРАЛНЕ ДОПУНЕ

Глагол темпоралне семантике *трајати*⁷⁷¹ уводи у клаузу адвербијалне темпоралне допуне, које експлицирају његов темпорални садржај.

У овом поглављу размотрићемо какав је њихов међузависни однос. Затим, извршићемо анализу примера који потврђују употребу уз овај глагол темпоралних адвербијалних допуна у српском језику. Видећемо који су њихови семантички подтипови, каквим се јединицама оне исказују, те каква је семантика лексема у њима (када је реч о допунама које нису исказане зависном клаузом).

2.3.1. ТЕМПОРАЛНИ ГЛАГОЛ *ТРАЈАТИ*

Темпорално значење глагола *трајати* наводи се као примарно у речницима српског језика, и то, како смо већ видели, под тачком 1. а у РМС:

вршити се, развијати се дуже време, протезати се на дужи временски период;

као и у РСЈ, под истом тачком:

вршити се, збивати се дуже време, дужи временски период.

Обе дефиниције захтевају коментар. У обе дефиниције издваја се као битна семантичка компонента 'време', а у РМС се прецизније наводи – „протезати се”, али у обе се уочава грешка – издвојена је компонента 'дуго' уз 'време'.

Наиме, темпорално *трајати* везује се за временске периоде, односно процесе, активности и стања, и њиме се означава њихово протезање у времену, али оно може бити краће или дуже.⁷⁷² Стога би можда његово значење било боље одредити као – 'протезати се у времену, захватати неки сегмент времена'.

Такође, семантичка структура овог глагола, како смо већ видели, носи и информацију о непрелазности.

---

⁷⁷¹ Овим глаголима припадао би и глагол *дурати*. Међутим, он није забележен у изворима ексцерпираним за ово истраживање, а и у РСАНУ, где је забележен, као потврда за примарно значење „трајати, не престајати”, забележен је само пример из 19. века. Наведено значење у савременом српском језику свакако није уобичајено, нити је, у нашој обимној грађи забележено, те би се могло оквалификовати као застарело (заст.). Стога није ни разматран у овом поглављу.

⁷⁷² Да у својој семантичкој структури темпорални глагол *трајати* нема експлицитну сему 'дуго', коју истичу поменути речници, потврђује и постојање његовог деривата – *потрајати*. Он је у РМС и РСЈ дефинисан на следећи начин – *продужити се у току времена, проћи*.

Стога в. и у Анић 1996: *трајати дуже, одужити се, прилично дуго трајати*.

Како је у поглављу о адвербијалним допунама напоменуто, експликација семантичке компоненте 'време' је обавезна.⁷⁷³ Њена измена, или измена информације о непрелазности или увођење компоненте 'живо биће' уместо 'акција, процес, стање', одразило би се и на семантичком и на синтаксичком плану, односно променила би се ситуација означена овим глаголом.⁷⁷⁴ Она на семантичком плану попуњава улогу Време, односно Период, која се на синтаксичком реализује, и то као адвербијална темпорална допуна.

2.3.1.1. Прилошке јединице као адвербијалне темпоралне допуне

За разлику од адвербијалих локационих допуна глагола локационе семантике, разматраних у претходном поглављу, у функцији адвербијалне темпоралне допуне темпоралног глагола *трајати* врло су фреквентне прилошке јединице.

Оне чине чак 39.23% (357 уноса) свих јединица којима се исказују адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати* (укупно 910 уноса).

Делимо их на прилоге темпоралне семантике незаменичког и заменичког порекла, и на прилошке синтагме, чији главни члан је прилог наведене семантике незаменичког или заменичког порекла, односно прилошке спојеве.

2.3.1.1.1. Прилози као адвербијалне темпоралне допуне

Међу прилошким јединицама којима се исказује адвербијална темпорална допуна глагола *трајати* најфреквентнији су прилози – 65.83%.

---

⁷⁷³ Међутим, она може бити испустива (што је случај и са неким рекцијским допунама) ако је контекст довољно јак.

⁷⁷⁴ В. остала значења глагола *трајати* у РМС:

1. **б.** *захватати одређени простор, пружати се, протезати се.* — На западној страни Скадарског језера, докле траје црногорска граница, нико не зна албански (Нен. Љ., РМС).

2. **а.** *одржавати се у животу, живети, животарити.* — Сад би могла никад да не заспи, ништа да не једе ... до само да траје и да чека да очима види то што сања (Сиј. Ћ., РМС).

2. **б.** *одржавати се у одређеном стању, имати употребљиве вредности, значаја.* — Прешао [је] Мораву гвозденим мостом који [је], све док је калдрма трајала, мирисао на овнујска печења (Радић Д., РМС).

2. **в.** *одржавати се, остајати у сећању, памћењу.* — Ђорђе је добро знао причу која још траје у Прерову у разговорима најстаријих (Ћос. Д., РМС).

3. *проводити време, проживљавати.* — Срећан празник свима вама што трајете мучни живот у невољи и сузама (Ил. В., РМС).

4. (често безл.) *бити довољан за нешто, достајати, дотицати.* — Узе све што је било најлепшег и најскупљег ... колико је год трајало новца (Грол, РМС).

5. *необ. оклевати, чекати.* — Што трајете, српске поглавице ... Зар не знате, али не чујете да је јутрос Мирко ударио ... Но на ноге, Срби, соколови (НП Вук, РМС).

Њих делимо на две групе – прилоге незамењичког и прилоге заменичког порекла.

2.3.1.1.1.1. Темпорални прилози

Најпре рамаграмо темпоралне прилоге незамењичког порекла у функцији адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати*. Њих сегментирамо према томе да ли означавају темпоралну локализацију или темпоралну квантификацију.⁷⁷⁵

2.3.1.1.1.1.1. Непосредна темпорална локализација

У нашем електронском корпусу забележено је свега неколико прилога којима се означава темпорална локализација, а који имају функцију адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати*. Време ситуације о којој се говори пада у одсек времена исказаног прилогом, и може или не мора бити симултано са временом говорења. Реч је о прилозима: *дању*, *ноћу* и *тренутно*. Примери који потврђују такву њихову употребу забележени су у књижевноуметничком и новинарском функционалном стилу српског језика:⁷⁷⁶

I) (848) А дани су били сунчани, небо без облака, варош пуна зеленила, воде, раног воћа и цвећа. Ноћу је сјала месечина, бистра, стаклена и прохладна. *А и дању и ноћу је трајао крвави карневал у ком су сви хтели једно а нико никог није могао да разуме ни сам себе да позна* (Андрић 1989, 346);

II) /;

III) /;

IV) (849) Организатори Међународног бијенала илустрације „Златно перо Београда” саопштили су јуче да неће демонтирати изложбу која *тренутно траје у Галерији „Прогрес”* (Политика, 29. новембар 2007, ЕКМАТФ);

V) /.

---

⁷⁷⁵ О подели заменичких прилога на оне којима се означава локализација и оне којима се означава квантификација в. у Пипер 1988.

⁷⁷⁶ У нашем електронском корпусу забележена су свега 3 уноса који потврђују употребу ових прилога као адвербијалних темпоралних допун глагола *трајати*.

У функцији адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати* забележен је прилог *тренутно*⁷⁷⁷, којим се означава симултаност времена ситуације о којој се говори и времена говорења, али и пунктуалност (в. Пипер 1998: 50).

У функцији адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати* забележени су и прилози *дању* и *ноћу*⁷⁷⁸, када се време ситуације о којој се говори смешта у временски одсек који означавају ови прилози, никад се не одређујући према тренутку говора (в. Кашић 1981: 160). Њиховом напоредном употребом, са интензификатором *и*⁷⁷⁹, уноси се и значење темпоралне квантификације.

2.3.1.1.1.2. Темпорална квантификација

Већину примера који потврђују употребу темпоралног прилога као адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати* чине они у којима се тим прилозима означава темпорална квантификација. То су традиционално одређивани као прилози *већ, још*,⁷⁸⁰ као и сложени прилози *и даље, још увек, већ увелико*, те прилози: *дананоћно; стално, непрекидно, непрестано; довека; доста, дуго, подуго, предуго, сувише, продужено, бесконачно, унедоглед, вечито, вечно; кратко, прекратко*. Примери који потврђују такву њихову употребу забележени су у свим функционалним стиливима српског језика:⁷⁸¹

I) (850) Истога је значаја, само грађен на материјалу савременог заједничког језика (од Вука и илираца надаље), и велики Речник српскохрватског књижевног и народног језика Српске академије наука и уметности, чија је I књига изашла 1959. године и *чија израда још траје* (у 1989. години изашла је XIV књига, од преко 30 предвиђених књига), који је и информативан (с подацима и из дијалеката, и из старијих епоха савременог језика) и нормативан, са грађом из

---

⁷⁷⁷ Овде разматрано значење прилога *тренутно* – 'у овом тренутку, сада' – није забележено у РМС и РСЈ.

Њему је синониман прилог *моментално*, чије такво значење је регистровано и представљено у РСАНУ – у овом моменту, сада.

⁷⁷⁸ Прилог *ноћу* добијен је од инструментала именице *ноћ*, а *дању* аналогијом (в. Белић 2002²: 172; Кашић 1981: 160).

⁷⁷⁹ О употреби партикула *и* и *ни* в. Ковачевић 1997.

⁷⁸⁰ Већ и још традиционално се у граматицама и речницима српског језика одређују као прилози. Међутим, они су и партикуле. Већ и још одређују се као прагматске партикуле, којима се реченом приписује одлика неочекиваности (в. Ивић 2004).

О прилошкој и неприлошкој употреби речи *још* в. Белић 2000²: 172.

⁷⁸¹ У нашем електронском корпусу забележено је укупно 176 уноса који потврђују употребу прилога, односно сложених прилога, из ове групе, што чини чак 74.89% од укупног броја ових јединица у функцији адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати*.

целог српскохрватског подручја (Станојчић, Поповић ²1992, 25); (851) *Трка између закона и његове примене са једне стране и нових технологија и њених примена у злонамерну сврху на другој страни и даље траје* (Кораћ 2012, 46);

(852) Жуто ми је лице од попара. А непрекидно трају бевели, развојачења, насељавања, селидбе (Црњански 2, 173, АУФ);

(853) Њој се чинило да ће то лето, са Павлом, који је био пријатан гост, трајати, ваљда, довека (Црњански 2, 306, АУФ);

(854) Наредбу о забрани купања уручише ми пре подне, а ово је било око три после ручка, ни купаче још нисам стигао да растурим, кад дођоше двојица [...] Ми из општине, кажу. Комисија [...] Шта ћу, једном се и то мора преко главе претурити. Доста је и трајало. Пусту се низ воду, кажем себи. Ионако си решио да са плаже одеш. Али друго је кад се човек од своје воље службе мане, а друго ако га отерају (Пекић 1977, 76); (855) *Огроман рад који је морао бити обављен трајао је дуго*, Петкутин је добио жуљеве на мислима, мишићи сећања били су му се затегли до пуцања, а Бранковић га је научио да чита левим оком једну, а десним другу страницу књиге, да пише десном руком српски, а левом турски (Павић 1985, 34); (856) – Хоћете ли дуже остати овде? – пита га министар председник. – Докле год не свршим посао, а он ће дуже трајати! Министре збуни та реч дуже. – *Мислите, дуже ће трајати?* – На сваки начин. Такав је посао (Домановић 1, 59, АУФ); (857) Да не изабереш и ти однекуд медицину?... Кажу да *то дуго траје* и да повише кошта... Али, ја велам, што год се људски ради, и подуже траје и повише кошта (Секулић 1, 55, АУФ);

(858) Бродови су били дотрајали [...] Сењавин је добро знао да нема тог чуда захваљујући којем ће се вратити у Кронштат. Пловидба је, зато, трајала предуго; већ је полазак, у покушајима да се поправи оно што се поправити да, отезан од јула до септембра [...] (Петковић 2002, 45); (859) А Софија рече: „Узми овај шал. Тамо горе је хладио као на дну бунара.” И стави му шал око врата. „*Те припреме сувише трају*”, рече Петар (Киш 1983, 22);

(860) Седам година је „маркиз” трунуо у гаду и хулио на Бога и на небо. Као све *што продужено траје*, изгубио је и Милушић од тајанствености и од патетике. Паланка се давно већ научила да са смехом слуша скандалозну хронику неба и земље, како ју је лудак измишљао (Секулић 1, 61, АУФ);

(861) Са чуђењем и очајем, конзул је тада себи говорио *да тврда школа Истока траје вечно* и да у овим земљама нема краја изненађењима, као што нема праве мере, сталног суда ни трајне вредности у људским односима. (Андрић 1989, 236); (862) Његови братенци имају децу, па ће уобразити да се њихов живот наставља, у деци, да је то њихов живот, исти живот, *који траје вечно* (Црњански 2, 317, АУФ);

(863) *Мрачна игра, испуњена узвицима упозорења и болесниковим бесним режањем, траје кратко*. Убрзо се човек копрца на земљи, попут лептира прикованог чиодом (Пекић 1983);

(864) Помислим да је наше изгнанство из манастира најлепша ствар која нам се могла догодити, јер смо ту на слободи као три шумске зверке [...] Али, *то траје прекратко*. После исцрпљујућег смејања лежимо још неко време ћутећи, а онда долази на ред озбиљан разговор (Ненадић 1, 118, АУФ);

II) (865) Ми, наиме, живимо у доба када је једна од најдрагоценијих валута време. Или, како се то обично каже, „време је новац”. Стога корисници од агенцијских новинара очекује да им понуде кратку и ефектну информацију, пошто живимо у доба информационе револуције *која још увек траје* и у оквиру које је свет постао глобално село у којем информације путују огромним брзинама (Грухоњић 2011, 22); (866) И пре свог краја, Велики рат се за једног успешног трговца у Истанбулу тако окончао; и пре свог почетка, *он је у Њујорку већ увелико трајао* (Гаталица 2012, 356);

(867) Свевременски презент (омнитемпорални презент) постоји у случајевима када се време радње или стања означених предикатом схвата као нешто што практично нема границе, тј. *што траје стално* (гледано из перспективе ограничености људскога трајања и памћења) (Пипер, Клајн 2013, 390); (868) За време око 1772 приповеда барон де Тот како су јањичарске старешине и јањичар-ага у Солуну тако завладали Солунским Пашалуком, да је паша постао тамо проста сенка и лутка у рукама њиховим. Неколико се паша у Солуну изменило, и *то је стање непрестано трајало*, а Порта нити је умела, нити је имала чим да то прекрати (Новаковић 1906, 382);

(869) Краљ је освојио земљу, али није могао да заузме главни град. *Како је опсада дуго трајала*, Онес, жељан љубави своје лепе супруге, позвао је

Семирамиду да се придружи војсци (Срејовић, Цермановић Кузмановић 1987, 379); (870) Пошто је, изгледа, крцалија или даглија, о којима смо мало час говорили, највише било на тој страни, *пошто је и рат најдуже трајао на доњем Дунаву*, ту се и могло с организованом опозицијом очекивати неког већег успеха (Новаковић 1906, 332);

(871) Леседрама [је] Драма коју је готово немогуће поставити у позоришту јер не одговара природи сценског извођења или могућностима приказивања у позоришту одређеног доба (нпр. *предуго траје*, претпоставља превише лица за позорницу [...] радња јој је исувише компликована) (Поповић 2007, 398);

(872) У р.[ају] *вечито траје* → *пролеће*, увек сија сунце и стално се чује чудесна песма анђела (буг.). (Толстој, Раденковић 2001, 462)

(873) Први подпериод карактерише сузбијање приватног предузетништва, са кратким периодима извесног попуштања. [...] *Ипак таква „попуштања” су углавном, кратко трајала* и иза њих би следиле читаве идеолошке хајке на ту врсту предузетништва што је резултирало смањењем обима „мале” привреде, али и затворским казнама за неке „мале привреднике” (Ковачевић 2007, 21); (874) Пошто време говорења не може бити један тренутак, *већ краће или дуже траје*, у овој се служби у облику презенте могу употребити само несвршени (имперфективни) глаголи (Станојчић, Поповић ²1992, 374);

III) (875) (3) Судска рехабилитација не може се дати ако споредна казна још није извршена или *ако још трају мере безбедности* (Кр. зак., чл. 99, Параграф лекс);

(876) Првенствено се заказују рочишта у поступцима који су по природи или по закону нарочито хитни, односно хитни, поступцима из Програма за решавање старих предмета, као и у поступцима *који дуже трају* (Пословник, чл. 179, Параграф лекс);

IV) (877) Живопис Ресавске цркве спада у ред највиших домета средњовековног сликарства. Републички завод за заштиту споменика културе почео је обимне конзерваторско-рестаураторске радове 1956. године *који још трају* (Политика, 27. август 2008, ЕКМАТФ); (878) Правих мразева још није било, *а редуције већ трају* (Политика, 16. новембар 2000, ЕКМАТФ); (879) *Финансијска криза и даље траје*, само се сада вештије прикрива (Политика, 17.

октобар 2008, ЕКМАТФ); (880) Било како било, дошао је крај једног периода, почео је кенозоик, почело је „доба сисара”, *које још увек траје* (Политика, 27. јун 2009, ЕКМАТФ);

(881) Права пометња на депонији настала је почетком деведесетих година када је дојављено да је чистачица из једне фирме у контејнер бацила црне вреће за смеће пуне новца, те да су оне доспеле на отпад. *Потрага за њима је трајала даноноћно, али нажалост, била је узалудна* (Политика, 10. август 2009, ЕКМАТФ);

(882) *Ако економска криза дуго траје* битно се осиромашује духовни живот народа, а општој анксиозности кумује и чињеница што нико не може да прогнозира трајање кризе – док неки политичари тврде да је криза већ прошла, економисти упозоравају да најгоре тек долази (Политика, 08. јун 2009, ЕКМАТФ);

(883) *Оспоравање српског језика као кључног стуба националног идентитета већ подуже траје* (Политика, 04. мај 2007, ЕКМАТФ);

(884) Против уласка у Заједницу је једино Брисел. Пошто су нас избежумиле њене дражи, Бриселска комисија, као и свака дама од заната, гледа да се пре свега окористи, да посвршава за њу важне послове у нашем вилајету. *То може дуго, предуго трајати* (Печат, 28. март 2014, 312/68);

(885) Дакле, Европска унија изричито у Преговарачком оквиру наводи *да преговори са Србијом могу трајати бесконачно*, попут Турске, и да се не гарантује улазак Србије у ЕУ (Печат, 13. март 2014, 310/7); (886) Када је пацијент дуго у стању коме, родбина је често уплашена да ће им неко искључити апарате, а с друге стране, постоје и они који су такође уплашени *да би такво стање могло да траје „вечно”* и да се само на тај начин продужава агонија њихових вољених. Из тих разлога се у неким земљама, а у неким не, примењује еутаназија (Политика, 30. октобар 2006, ЕКМАТФ)

(887) Магистрални саобраћај од Краљева према Крагујевцу већ четири месеца одвија се кроз њихова села, односно од почетка реконструкције моста преко Западне Мораве, који се налази надомак Краљева. У почетку се тврдило *да ће овај посао трајати кратко*, највише два месеца али су се радови одужили (Политика, 06. фебруар 2010, ЕКМАТФ);

V) (888) Ћосић: Ово је „Инсајдер уживо”, разговарамо о нагодби Светлане Ражнатовић, народне певачице и института нагодбе. Господине Зорићу, малочас сте изнели као један од важних аргумената Тужилаштва, чињеницу да ће се избећи дуг и скуп судски процес, али морам да Вас питам да ли ту постоје још неки људи који су оптужени, попут Драгише Бинића, попут господина Димитријевића, у истом том процесу. Они нису начинили никакву нагодбу, дакле, *тај ће процес, свакако трајати и даље?* (Инсајдер¹ 2011, Ј. Ћосић).

(889) Ћосић: Мислим, сигуран сам да знате садржај споразума, не бисте вечерас овде, да не знате? Драгичевић-Дичић: Па, знам садржај споразума и сад смо га и презентовали, али хоћу да кажем да ја лично и као судија са дуго година искуства управо сматрам да је споразум о признању кривице, а заборавимо овај случај, идеалан управо за финансијски криминал, идеалан управо за злоупотребу службеног положаја, за прање новца, зато што су то дела *која најдуже трају*, зато што су то дела која се најтеже доказују пред судом, зато што врло често та злоупотреба прерасте у пореску утају и питање је, зашто сам ја рекла у сваком споразуму суд се не упушта даље у утврђивање чињеница и извођење доказа (Инсајдер¹ 2011, Ј. Ћосић, Р. Драгичевић Дичић);

(890) Ћосић: А је л' сте ушли у преговоре са Луком Београд, око могуће нагодбе, господине Дулићу? Дулић: Ја знам да су постојали разговори, ја сам имао такође неколико разговора [...] Ја знам да је на нивоу града било просто идеја, да се са Луком Београд нађе вансудско поравнање, *јер би ово овако могло да траје вероватно у недоглед*⁷⁸² и мислим да је добро и за град и добро и за инвеститоре, да се просто то ослободи те тескобе судског спора и да се то земљиште ослободи за неки развој, шта год то било (Инсајдер² 2011, Ј. Ћосић, О. Дулић);

Најпре размазматрамо, нешто специфичније *још*, *већ* и *даље* у функцији темпоралне допуне глагола *трајати*, забележене у наведеним примерима. Са *још*⁷⁸³ се у наведеним примерима означава неодређено временско трајање ситуације о којој се говори. Наиме, њоме се означава да се време ситуације о којој

---

⁷⁸² Из примера је јасно да је реч о темпоралном прилогу *унедоглед*. Стога, његово овакво навођење посматрамо као грешку у куцању.

⁷⁸³ О могућем пореклу прилога *још* в. Белић 2006²: 315.

се говори само једним делом поклапа са временом говорења (односно временом деловања), те да је она трајала пре њега, без одређивања да ли ће трајати и после њега,⁷⁸⁴ при чему носи и информацију о неочекиваности.⁷⁸⁵ Такође, и помоћу *већ*⁷⁸⁶ у функцији адвербијалне темпоралне допуне⁷⁸⁷ глагола *трајати* означава се делимична симултаност времена ситуације о којој се говори и времена говорења, са импликацијом неочекиваности⁷⁸⁸, као и да се време ситуације о којој се говори протеже пре времена говорења, без одређивања да ли ће се протезати и после њега. Затим, забележен је и прилог *далеко*⁷⁸⁹, који је примарно спацијални прилог, а тек секундарно темпорални, и то обавезно у компаративу и са интензификатором *и*, са којим формира сложени прилог.⁷⁹⁰ Њиме се, такође, означава да се време ситуације о којој се говори делимично поклапа са временом говорења, те да је она трајала и пре времена говорења, уз одређивање да се њено трајање може наставити и после времена говорења (употребом глагола *трајати* у облику футура) или без њега. Такође, ту су и спојеви, сложени прилози *још увек* и *већ увелико* у функцији адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати*. У споју *још увек*, чије је значење да се време ситуације о којој се говори делимично поклапа са временом говорења, уз прилог *увек* јавља се *још*, којим се истиче значење квантитативности⁷⁹¹, али и исказује неочекиваност.⁷⁹² У споју *већ увелико* уз прилог *увелико* употребљава се интензификатор *већ*, којим се уноси значење неочекиваности, па се спојем означава да, уносећи значењску компоненту 'дуго',

⁷⁸⁴ Примарно значење *још* у РСАНУ се представља овако – **1. а.** (понекад појачано са „увек“) *кад се радња (одн. неко стање, околност) протеже и у време кад се говори или о ком се говори.*

⁷⁸⁵ В. у Ивић 2004 које је услове неопходно испунити да би се у реченици могло употребити такво *још* (Ивић 2004: 17).

⁷⁸⁶ У РСАНУ као примарно значење прилога *већ* наводи се – **1.** за време; исп. већем, веш², више **(3) а.** *казује да се нешто догодило или догађа рано, обично раније него што би се очекивало.*

⁷⁸⁷ Која је увек у антепозицији.

⁷⁸⁸ В. у Ивић 2004 које је услове неопходно испунити да би се у реченици могло употребити такво *већ* (Ивић 2004: 17).

⁷⁸⁹ Реч је секундарном значењу прилога *далеко*, представљеном у РСАНУ као подзначење у дефиницији под тачком 4. а: **4.** (само комп.) *за исказивање следовања, настављања [...]* **б.** у времену: *настављајући; затим, после тога; још, више, накнадно; убудуће.*

В. и сл. пр. наведен као потврда овог значења: Претплата је и *даље* трајала, пошто је ови нови начини нису могли ни из далека да излишном учине (Нов. 12, 22, РСАНУ).

⁷⁹⁰ Сложено *и даље* није заменљиво прилогом *даље*.

⁷⁹¹ П. Пипер наводи да се *још увек* сматра плеонастичним изразом, те наводи да постоје случајеви када *увек* и *још увек* не значе исто (в. Пипер и др. 2005: 777).

⁷⁹² М. Ивић, када говори о *још* као прагматској партикули, наводи да се она јавља и у комбинацији са *увек* (в. Ивић 2004: 17).

не само да се нешто врши дуже време, и у време говорења, него се то дешава раније него што је очекивано⁷⁹³.

Затим, наведени примери потврђују употребу као адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати* прилога *дананоћно*⁷⁹⁴, али и прилога *стално*⁷⁹⁵, *непрекидно*⁷⁹⁶, *непрестано*⁷⁹⁷, којима се означава да време ситуације о којој се говори, обухвата у потпуности неки, неодређени, одсечак времена на временској осци; њихово је значење „све време”, односно они у својој семантичкој структури имају сему начина – ’без прекида’.

Такође, забележен је и темпорални прилог *довека*⁷⁹⁸, који, за разлику од претходних прилога, у својој семантичкој структури има и обележје „завршна граница” (в. Пипер 1988: 87).

Међу прилозима који имају функцију адвербијалне локационе допуне глагола *трајати* забележени су и они којима се означава да је протезање времена ситуације о којој се говори велико – *доста*⁷⁹⁹, које имплицира довољност; *дуго*⁸⁰⁰, које може да се јави и у облику апсолутног компаратива, чиме се сигнализира краће временско протезање; *подуго*⁸⁰¹, такође у облику апсолутног компаратива; затим прилози који носе и оцену да то протезање прелази прихватљиву границу: *предуго*⁸⁰² и *сувише*⁸⁰³; *продужено*⁸⁰⁴, којим се означава да нешто (процес, стање)

---

⁷⁹³ В. Ивић 2004.

⁷⁹⁴ У РСАНУ прилог *дананоћно* одређује се на следећи начин – *и дању и ноћу, стално, непрестано*.

⁷⁹⁵ Прилог *стално* у РМС одређује се на следећи начин – *на сталан начин 1. непрестано, трајно, а у РСЈ – непрестано, непрекидно*.

⁷⁹⁶ За прилог *непрекидно* у РСАНУ се наводи – *без прекида а. стално, непрестано; б. повезано, континуирано*.

⁷⁹⁷ За прилог *непрестано* у РСАНУ се наводи – *без престанка, не престајући, стално, непрекидно*.

⁷⁹⁸ У РСАНУ за прилог *довека* се наводи – **1. а.** *за сва времена, засвагда, заувек; у одричним обртима: никад*.

⁷⁹⁹ В. у следећа значења прилога *доста* забележена у РСАНУ – **1. а.** *у мери, количини, броју који одговара некој потреби, онолико колико је потребно, довољно; 2. а.* *у великом броју, у великој количини, мери, много*.

⁸⁰⁰ За *дуго* се у РСАНУ наводи – **1. а.** (често и са допуном „времена”) *много, доста времена (у вези с радњама, појавама); са продуженим трајањем*.

⁸⁰¹ Прилог *подуго* дефинише се на следећи начин у РМС – *доста, прилично дуго; и на исти начин у РСЈ*.

⁸⁰² За прилог *предуго* у РМС се наводи – *сувише дуго; а у РСЈ – сувише, претерано дуго*.

⁸⁰³ У РМС за прилог *сувише* наводи се **1.** *одвећ много, претерано, преко сваке мере, превише; а у РСЈ – одвећ много, превише*.

Овај прилог се стога углавном употребљава као интензификатор – „сувише дуго”.

⁸⁰⁴ Прилог *продужено* није регистрован у речницима српског језика.

траје више него што је очекивано; те *бесконечно*⁸⁰⁵, *унедоглед*⁸⁰⁶, *вечито*⁸⁰⁷, *вечно*⁸⁰⁸, којима се означава да је временско протезање ситуације о којој се говори изузетно велико, са импликацијом његове неограниченост.

Осим тога, уз глагол *трајати* забележени су у наведеној функцији и прилози којима се означава да је протезање времена ситуације о којој се говори мало – *кратко*⁸⁰⁹, који се може јавити и у апсолутном компаративу, када се њиме означава да је то протезање дуже од оног означеног његовим основним обликом, и *прекратко*⁸¹⁰, које носи оцену да то протезање није достигло очекивану границу.

Треба напоменути да у нашем корпусу нису ретки примери са негираним глаголом *трајати* допуњеним прилогом *дуго*, односно *кратко*, када се негира да време трајања ситуације траје онолико колико означава прилог, и имплицира да траје супротно од тога (*дуго* и *кратко* су антоними).

2.3.1.1.1.2. Темпорални прилози заменичког порекла

Овде разматрамо примере у којима се у функцији адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати* налазе темпорални прилози заменичког порекла. Њих сегментирамо према томе да ли означавају темпоралну локализацију или темпоралну квантификацију.

2.3.1.1.1.2.1. Непосредна темпорална локализација

У примерима из нашег електронског корпуса, у функцији адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати* забележен је само један прилог који означава временску локализацију – *данас*⁸¹¹. Примери су забележени у књижевноуметничком и новинарском функционалном стилу српског језика:⁸¹²

---

⁸⁰⁵ У РСАНУ прилог *бесконечно* дефинисан је упућивачком дефиницијом на *бескрајно* – в. *бескрајно*; а *бескрајно* на следећи начин – *безбројно, неизмерно; необично много*.

⁸⁰⁶ За прилог *унедоглед* у РМС се наводи – *бескрајно дуго*, као и у РСЈ.

⁸⁰⁷ У РСАНУ се за *вечито* наводи упућивачка дефиниција – в. *вечно*. В. следећу фусноту.

⁸⁰⁸ У РСАНУ прилог *вечно* дефинише се на следећи начин – *временски неограничено, бескрајно, непрестано, заувек, засвагда*.

⁸⁰⁹ За прилог *кратко* у РСАНУ се наводи – **1. а.** *за кратко време, (за) мало времена*.

⁸¹⁰ Прилог *прекратко* није забележен у РМС и РСЈ.

⁸¹¹ Прилог *данас* је полузаменичког порекла. Постао је од акузатива једнине, а добијен је спојем *дњњ* и заменице *сь*, и има значење 'овог дана' (в. Белић 20062: 314, Белић 2000²: 172).

Такође, П. Пипер данас одређује као хибридно сематичку структуру полузаменичког типа (Пипер 1988: 10), Ј. Кашић указује на могућност његовог одређивања као антонима прилога *ноћас*,

I) (891) За Станислава Виткјевича Велики рат се завршио на педесетом метру, на ничијој земљи, када га је први пријатељски француски куршум погодио мало изнад срца. *За мене он траје и данас* (Гаталица 2012, 76);

II) /;

III) /;

IV) (892) „Докле год српски народ буде страдао на правди бога на својој дедовини, свом дому и њиви то је доказ да *Косовска битка траје и данас*”, нагласио је владика (Политика, 18. март 2007, ЕКМАТФ);

V) /.

Прилогом *данас* означава се темпорална локализација – време ситуације о којој се говори лоцира се у временским оквирима говорења, међутим, због употребе интензификатора *и*⁸¹³, поклапање ових времена је само делимично. Наиме, пресупонира се да је оно о чему се говори трајало и раније, пре времена говорења, па се тако у наведеним примерима истиче (неодређена) дужина трајања ситуације о којој се говори.

2.3.1.1.2.2. Темпорална квантификација

У функцији адвербијалне локационе допуне глагола *трајати* налазе се и прилози којима се означава темпорална квантификација, а које делимо према томе да ли се њима означава дужина трајања процеса или стања без обележја лимитативности, или са лимитативношћу, када се означава његова почетна или завршна граница.⁸¹⁴

или, када има значење '24 часа' као централног члана низа прилога који се користи за означавање периода од седам дана (в. Кашић 1981: 163), а овом прилогу рад посвећује и М. Ивић, разматрајући претходно наведена запажања, али и указујући на његова различита значења (Ивић 32008: 106–109).

Поменуте специфичности прилога *данас* виде се из његове обраде у РСАНУ: – **1.** *овога дана, дана кад се говори, у овоме дану, у овај дан*; **2.** *у ово време, у наше време, сада*; **3.** (у именичкој служби) *с ово време, садашњост, данашњица*.

⁸¹² У нашем електронском корпусу забележена су свега 3 примера која потврђују употребу прилога *данас* као адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати*.

⁸¹³ У свим примерима из нашег електронског корпуса прилог *данас* употребљава се само са интензификатором *и*.

⁸¹⁴ У нашем електронском корпусу забележена су укупно 53 уноса која потврђују употребу ових прилога као адвербијалних темпоралних допуна глагола *трајати*, што чини 22.55% од укупног броја прилога у тој функцији.

1) У примерима из нашег електронског корпуса, из књижевноуметничког, научног и новинарског функционалног стила српског језика, забележена је употреба количинског прилог *колико* у функцији адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати*.⁸¹⁵

I) (893) „*Колико ће трајати тај велики Ваш рат?*” пита госпођа Лавоазије (Миланковић 2, 224, АУФ); (894) Овог пута и не питам болничарку *колико је трајала операција* нити који је данас дан (Десница 1, 260, АУФ);

II) (895) Учесници у дијалогу прећутно знају ко у којој прилици може да га започне [...] *колико нормално треба да траје једно учешће у дијалогу а да се он не претвори у монолог* [...] када и како се разговор може завршити, итд. (Бугарски²2003, 226);

III) /;

IV) (896) Другим речима, људи код нас немају довољно знања о томе које све психотерапије постоје, шта све подразумева третман, *колико траје* и ко се тиме бави на квалификован начин”, наглашава Гвозденова (НИН, 12. септембар 2013, 3272/51); (897) Од четири часа, *колико је трајала седница чија је једина тачка дневног реда било разрешење градоначелника*, Немања Шаровић, шеф одборничке групе радикала, потрошио је готово половину времена (Политика, 03. јун 2009, ЕКМАТФ);

V) /.

2) Такође, у нашем електронском корпусу забележени су и примери који потврђују употребу прилога којима се означава темпорална квантификација са означавањем почетне границе – *одвајкада*⁸¹⁶ и упитног *откако* у функцији адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати*, који су забележени у књижевноуметничком и новинарском функционалном стилу српског језика.⁸¹⁷

I) (898) Чини му се да лов *траје одвајкада*, да га је неко отпочео давно пре његовог рођења и оставио му у завет да га настави и оконча; да улови девојку-

---

⁸¹⁵ У нашем електронском корпусу забележена су укупно 43 уноса која потврђују употребу прилога *колико* као адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати*.

⁸¹⁶ За прилог *одвајкада* у РСАНУ се наводи – *од давнина, одавна, одувек*.

⁸¹⁷ Забележена су свега 3 уноса која потврђују употребу прилога *одвајкада* (1) и *откако* (2).

једнорога, и то живу и неповређену, а строга правила налажу да лови без икаквог оружја и туђе помоћи, осим чежње (Капор 1983, 29);

II) /;

III) /;

IV) (899) У новембру обалска стража нашла је близу Пелопонеза остављени брод са 300 илегалаца, а недуго затим је спасено још њих 117 у близини Закинтоса. Већ годинама *откако траје и спор између Грчке и Турске у вези са овом проблематиком* – сценарио је исти. У потрази за бољим животом, илегалци разним каналима стижу до Турске, ту плаћају неколико хиљада евра по човеку и затим их укрцавају у бродове (Политика, 27. децембар 2007, ЕКМАТФ);

V) /.

3) Прилози у функцији адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати* којима се означава темпорална квантификација са означавањем завршне границе – *докада*⁸¹⁸, *докле*⁸¹⁹ – забележени су у примерима из књижевноуметничког, научног и новинарског функционалног стила српског језика:⁸²⁰

I) (900) Ја не знам *докле је цела та дебата трајала*, јер ме је, после великих дневних напора, ухватио био сан и заспао сам слатко, као што човек мирне савести, свестан да је све своје дужности испунио, може заспати (Нушић 3, 31, АУФ);

II) (901) Који су путеви ка новој разумности помоћу које ће човек новог миленијума претварати унутрашњи и спољашњи свет у предмет своје духовне свести како би препознао своје „ја” и своју потребу за слободом? *Докле ће трајати то „удвојавање” света*, ако се послужимо Хегеловим термином? (Јеротић и др. 2002, 242);

III) /;

IV) (902) Посетиоци ће до 27. фебруара, *до када траје изложба*, имати прилику да виде неке од најлепших предмета од бронзе направљених у Кини у

---

⁸¹⁸ Реч је о примарном значењу прилога *докада* у РСАНУ представљеном на следећи начин – 1. у правим или зависним питањима: *до којег времена, колико још, докле.*

⁸¹⁹ Прилог *докле* употребљен је у свом секундарном значењу, у РСАНУ датом под тачком 1. б. – 1. у правим или зависним питањима (односно у исказним реченицама) као упитни и упитно-узвични прилог [...] б. за време: *колико још, до којег времена, докад.*

⁸²⁰ Забележено је 7 уноса која потврђују употребу ових прилога (*докле* (6), *докада* (1)) као адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати*.

периоду од 16. века пре наше ере до 221. године п. н. е. (Политика, 28. новембар 2006, ЕКМАТФ);

V) /.

2.3.1.1.2. Прилошке синтагме као адвербијалне темпоралне допуне

У нашем електронском корпусу забележени су и примери који потврђују употребу прилошких синтагми као адвербијалних темпоралних допуна глагола *трајати*. Оне представљају 34.17% од укупног броја уноса који потврђују употребу прилошких јединица као адвербијалних темпоралних допуна овог глагола.

2.3.1.1.2.1. Прилошке синтагме са темпоралним прилозима

У функцији адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати* забележене су само прилошке синтагме са прилозима незамењивог порекла као главним, управним члановима, а којима се означава само темпорална квантификација.

2.3.1.1.2.1.1. Темпорална квантификација

У нашем електронском корпусу забележени су примери који потврђују употребу прилошких синтагми у функцији адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати*, а којима се означава темпорална квантификација. У њима позицију главног члана имају следећи темпорални прилози: *дуго*, *кратко*; те *подуго*, *мало* и *високо* (само у компаративу). Примери који потврђују такву употребу синтагми са овим прилозима као главним члановима забележени су у свим функционалним стиловима српског језика:⁸²¹

I) (903) *Рат траје исувише дуго* (Црњански 3, 208, АУФ);

(904) Над њим је дуги низ старешина и под њим низ потчињених. То га носи и подржава. Све је прожето и повезано безбројним правилима, традицијама и навикама, све је заједничко. И све је предвиђено, стално, непроменљиво, и *траје дуже од човека* (Андрић 1989, 166);

---

⁸²¹ У нашем електронском корпусу забележена су укупно 122 уноса који потврђују употребу прилошке синтагме као адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати*, а међу њима је најфреквентнија она са прилогом *дуго* као главним чланом (87 уноса).

(905) Композитор је имао да спреми једну сопранисткињу за извесно соло у једној својој композицији. *То је спремање нешто подуже трајало* и, на крају, сопранисткиња изгледа да је добро схватила соло, али га композиторова жена није схватила (Нушић 3, 4, АУФ);

(906) Долазила би обично праћена својом измењарком Васком, и снисходљиво би ословила понеку сиромашну девојку, заборављала би врло често како се која зове, а *и разговор би трајао врло кратко*, тек у неколико речи (Сремац 1, 39, АУФ);

II) (907) Пошто се потпуно ишчезавање зрачења (снаге јонизовања) практично не може сачекати, *јер врло дуго траје*, то се ради означања опадања снаге јонизовања одређује тзв. константа половљења (Стојиљковић 1936, 193);

(908) Довршење или испуњење филозофије је, са једне стране, крај филозофије као метафизике, а са друге стране, почетак цивилизације која је потпуно метафизички заснована. Може се очекивати, мисли Хајдегер, *да ће довршење метафизике трајати дуже од њене досадашње повести* (Савић 1, 18);

(909) Примери поредбених реченица за неједнакост: [...] (Пр. 129) *Представа је трајала дуже него/но што смо очекивали* (Станојчић, Поповић²1992, 318);

(910) *С обзиром на то да је фонетска промена л у о сразмерно кратко трајала*, у нашем књижевном језику има много речи у којима се сонант л налази на крају слога а није замењен вокалом о (Станојчић, Поповић²1992, 54);

III) (911) *Ако замена изабраног лекара из става 1. овог члана, траје дуже од шест месеци*, осигурано лице има право да изабере новог изабраног лекара на начин и по поступку који је прописан овим правилником за избор изабраног лекара (Пр. здр., чл. 28, Параграф лекс);

(912) Скупштина зграде одређује време почетка, односно време престанка коришћења индивидуалне или блоковске котларнице којом управљају станари зграде, с тим што не може одредити *да грејна сезона и грејни дан трају дуже* нити да температура у просторијама буде виша *него што то предвиђа Одлука о снабдевању града топлотном енергијом* (Одлука к. р., гл. 15, Параграф лекс);

(913) Стари предмети су предмети *који трају више од две године* (Пословник, Упутство за попуњавање извештаја о раду судије, Параграф лекс);

(914) Изузетно, час наставе може да траје дуже или краће од 45 минута, у складу са наставним планом и програмом (Зак. обр., чл. 59, Параграф лекс);

IV) (915) Метод хидрокултуре временом је постао веома популаран начин узгајања кућних биљака. *Експериментисање хидрокултурама траје прилично дуго*. Још почетком прошлог века у Швајцарској је у хранљивом раствору одгајено тропско дрво (Политика, 06. април 2008, ЕКМАТФ);

(916) Слабост мишића, губитак свести и опасност од фрактуре костију, само су неке од незгода које могу да их [астронауте] задесе после путовања у свемир. У Наси наводе да је то један од проблема с којим ће морати да се носе и будући путници за Марс, *јер ће само путовање до Црвене планете трајати дуже од годину дана* (Политика, 04. април 2014, 36064/22);

(917) Пожар у Булевару деспота Стефана који је прекјуче буктао на деветом спрату солитера, *а чије је гашење*, иако су ватрогасци стигли за четири минута, *трајало дуже него што је предвиђено* скренуо је поново пажњу јавности на један од најкомпликованијих проблема при обуздавању ватре – отежан прилазак ватрогасних возила зградама (Политика, 23. јануар 2010, ЕКМАТФ);

(918) У току истраге, *која је трајала више од шест месеци*, обављена су медицинска и балистичка вештачења и саслушани су сви сведоци који су имали сазнања о последњим сатима Зорана Вукојевића (Политика, 23. јун 2007, ЕКМАТФ);

(919) Југословенски председник Војислав Коштуница сусрео се данас у Бечу у конференцијској сали, где се одржава Осма министарска конференција Организације за европску безбедност и сарадњу, са америчким државним секретаром Мадлен Олбрајт. *Тај сусрет је трајао врло кратко*, а Коштуница и Олбрајтова су разменили неколико реченица (Политика, 28. новембар 2000, ЕКМАТФ);

(920) У пљачки златаре у центру Париза однет је накит у вредности од 80 милиона евра [...] саопштили су јуче извори из истраге [...] Пљачка, једна од највећих у Француској, описана је као „заstraшујуће ефикасна”, и *трајала је нешто мање од минут* (Политика, 06. децембар 2008, ЕКМАТФ);

V) (921) Бећковић: Добро, је л' имамо ми неки датум, који може да се слави? Антић: Па ево наша Влада је... пошто ми сад разлучујемо једну научну дискусију,

која може да траје врло дуго и која, наравно је много егзактнија од политичке и политичку (УН⁴ 2011, О. Бећковић).

У функцији адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати* најфреквентније су прилошке синтагме са прилогом *дуго* као главним чланом. Уз њега се може потребити други прилог као интензификатор – „врло дуго”, „прилично дуго” итд. – да би се истакла велика дужина трајања неке ситуације. Такође, он може бити употребљен у облику компаратива, када захтева допуну уз себе у виду поредбене конструкције „од + генитив”, „од + партитивна синтагма” или поредбене клаузе са везником *него*. Реч је о поређењу дужине трајања ситуације о којој се говори са дужином периода означеног у поредбеној конструкцији, исказане партитивном синтагмом са именицом која има значење јединице временске мере – „шест месеци”, „година дана”, или посредно, именицом која нема темпорално значење – нпр. *човек* (времена док је човек жив), или са дужином трајања ситуације исказане у поредбеној клаузи; време трајања ситуације о којој се говори одређује се као дуже, односно као оно које се на временској оси протеже више од временског периода, односно времена трајања са којим се пореди. Слично је и са употребом прилога *високо*, који се јавља само у компаративу праћеном поредбеном конструкцијом „од + паукална допуна” или „од + партитивна допуна” – време трајања ситуације о којој се говори одређује се као оно чије је протезање на временској оси веће од периода означеног у поредбеној конструкцији – „две године”, „шест месеци”. Наведеним синтагмама, у којима се уз компаратив прилога *дуго* и *високо* јављају поредбене допуне не означава се одређена темпорална квантификације, већ је реч о апроксимативној темпоралној квантификацији.

Такође, забележена је и употреба прилога *подуго* у компаративу, у синтагматском споју „нешто подуже”, којом се време трајања ситуације о којој се говори означава као неодређено дуго.

Затим, у грађи су забележени и примери прилошких синтагми у функцији адвербијалне темпоралне допуне у којима су као главни чланови забележени њима антонимни прилози – *кратко* и *мало*. И уз прилог *кратко* може се употребити интензификатор – „врло кратко” када се жели истаћи да је дужина

трајања ситуације о којој се говори мала. Овај прилог јавља се и у компаративу, када је обавезно праћен генитивном предлошко-падежном конструкцијом „од + генитив” као поредбеном допуном, а када се време ситуације о којој се говори одређује као оно које се на временској оси протеже мање од периода означеног у генитивној конструкцији – „45 минута”. Такво значење има и синтагма са прилогом *мало* у компаративу, а која захтева додатни коментар. Наиме, именица *минут*, иако је употребљена уз предлог *од*, налази се у акузативу. Објашњење треба тражити у томе да је вероватно дошло до скраћивања партитивне синтагме, у којој је именица *минут* у акузативу употребљена као квантификатор – „минут времена”. И овим синтагмама, са *краће* и *мање* као главним члановима, означава се апроксимативна темпорална квантификација.

2.3.1.2. Предлошке јединице и предлошко-падежне конструкције као темпоралне допуне

2.3.1.2.1. Генитив

Темпорално значење у српском језику исказује се генитивом, како оним без предлога, тако и оним са предлогом, а наш електронски корпус потврђује употребу и једног и другог. Њима се означава темпорална локализација, непосредна или посредна, те темпорална квантификација (в. Фелешко 1995: 62).

Време вршења одређене ситуације обично се исказује генитивом именица које имају значење јединице временске мере (нпр. *дан*, *недеља*, *месец* итд.)⁸²², али може бити употребљена и именица нетемпоралне семантике (нпр. *рат*, *пут*, *живот*), када се темпоралност исказује посредно (в. Стевановић⁴1989: 189–190; Фелешко 1995: 62)⁸²³.

---

⁸²² М. Ивић именце темпоралне семантике дели на 1) именице са значењем јединице временске мере (нпр. *час*, *дан*, *година*), 2) именице са значењем јединица временске мере које су чланови једне условне временске сукцесије (имена дана и месеци, нпр. *понедељак*, *среда*; *јануар*), 3) појмови-периоди, којима се обележавају природне временске сукцесије, „одређени периоди дана и године” (нпр. *јутро*, *вече*; *јесен*, *зима*), 4) појмови-празници (нпр. *Божих*, *Први мај*) (в. Ивић 1955–1956: 168–169).

⁸²³ Белић истиче да се темпорални генитив користи када је време тачно одмерено, што и потврђује да је темпорални генитив првобитно био посесивни (Белић 2006²: 295).

2.3.1.2.1.1. Беспредлошки генитив као адвербијална темпорална допуна

Темпорално значење исказује се у српском језику беспредлошким генитивом (Ивић 1955–1956: 173–185; Стевановић ⁴1989: 189–190; Фелешко 1995: 62–63; Пипер и др. 2005: 156). Када је реч о означавању темпоралне локализације, уз њега се обавезно употребљава детерминатор, осим кад је реч о именима месеци, који има функцију актуализатора, а то може бити анафоричка заменица, редни број или придев (в. Ивић 1955–1956: 176–185; Стевановић ⁴1989: 190; Пипер и др. 2005: 156). Када је реч о означавању темпоралне квантификације, уз њега се обавезно употребљавају детерминатори, који имају функцију квантификатора (в. Ивић 1955–1956: 182; Стевановић ⁴1989: 190; Пипер и др. 2005: 158).

2.3.1.2.1.1.1. Темпорална квантификација

У нашем електронском корпусу забележено је неколико примера који потврђују употребу беспредлошког генитива као адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати*, а њиме се означава само темпорална квантификација, са обележјем лонгитудиналност. Они су забележени у књижевноуметничком и новинарском функционалном стилу:⁸²⁴

I) (922) Добро је не стрепјети ни пред ким, ако се може, а још боље ако се не мора. Јунаштво траје трен, *страх цијелог живота*, и паметније је бринути се за цио живот него за трен (Селимовић 1979, 355).

II) /;

III) /;

IV) (923) НОВИ САД – У полицијској акцији против чланова неонацистичке организације „Национални строј”, која је отпочела у петак увече и *трајала целе ноћи*, спроведена је интензивна потрага за изгредницима који су упали и прекинули трибину на Филозофском факултету у Новом Саду посвећену Светском дану борбе против фашизма (Политика, 13. новембар 2005, ЕКМАТФ);

V) /.

---

⁸²⁴ У нашем електронском корпусу забележена су свега 4 примера која потврђују употребу беспредлошког генитива као адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати* (од укупно 116 уноса који потврђују употребу именице у неком падежном облику у тој функцији).

У наведеним примерима адвербијална темпорална допуна глагола *трајати* исказана је генитивом са именицом темпоралне семантике *ноћ*⁸²⁵, односно именицом *живот*⁸²⁶, која није темпоралне семантике, али која се користи за идентификацију времена (означава се временски период, време док траје живот), уз које је као обавезни детерминатор употребљен придев *цео* (в. Ивић 1955–1956: 183; Фелешко 1995: 63). Тако се означава да време ситуације о којој се говори у потпуности обухвата временски период означен генитивном синтагмом, односно да је дужина трајања ситуације о којој се говори једнака дужини трајања периода означеног именицом у генитиву.

2.3.1.2.1.2. Генитивна предлошко-падежна конструкција као адвербијална темпорална допуна

Адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати*, како показује наша грађа, када је реч о генитивним јединицама, најчешће се исказује генитивним предлошко-падежним конструкцијама, што је и случај и када је реч о свим предлошко-падежним конструкцијама у овој функцији.⁸²⁷

Генитивним предлошко-падежним конструкцијама означава се темпорална локализација или квантификација, према чему их и делимо у две подгрупе.

2.3.1.2.1.2.1. Темпорална локализација

Примери из нашег електронског корпуса потврђују да се генитивном предлошко-падежном конструкцијом може означити темпорална локализација, непосредна или посредна, мада они нису чести. Забележене су следеће такве конструкције у функцији адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати* – „*током* + генитив”; „*после* + генитив”, „*након* + генитив”, „*између* + генитив”.

---

⁸²⁵ У РСАНУ именића *ноћ* представљена је на следећи начин – **1. а. време од заласка до изласка Сунца.**

⁸²⁶ Реч је о секундарном значењу именице живот – **4. време од рођења до смрти или од извесног тренутка кад се нешто збива, о нечему говори и сл.; век** (РСАНУ).

⁸²⁷ У нашем електронском корпусу забележено је укупно 90 уноса који потврђују употребу генитивне предлошко-падежне конструкције у функцији адвербијалне допуне, што је чак 95.74% од генитивних јединица у тој функцији (од 94 уноса), односно 92.78% од свих предлошко-падежних конструкција у тој функцији (од укупно 97 уноса).

2.3.1.2.1.2.1.1. Непосредна темпорална локализација

У нашој грађи забележена је само једна генитивна предлошко-падежна конструкција која има функцију адвербијалне темпоралне допуне глагола трајати и којом се означава непосредна темпорална локализација – „*током* + генитив”.

1) *Током* + генитив

Предлошко-падежном конструкцијом „*током*⁸²⁸ + генитив”, која има функцију адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати*, исказује се непосредна временска локализација с представом о протицању времена (в. Пипер и др. 2005: 154)⁸²⁹. У нашем електронском корпусу забележена су свега три уноса која потврђују такву њену употребу, и то из научног и разговорног функционалног стила српског језика:⁸³⁰

I) /;

II) (924) С друштвеног становишта може се говорити о извесним законима, циклусима, типовима, карактеристикама људске природе које су релативно константне и *трају каткад и током веома дугих временских интервала* (Марковић 1994, 205);

III) /;

IV) /;

V) (925) Бећковић: А према Вашем тумачењу, шта се десило 7. јула? Антић: Врло једноставно, пре свега Ви сте врло лепо поставили ствар. Дакле, кад говоримо о отпору фашизму, српски народ и у извесној мери, југословенски народи, тај отпор су пружили још 27. марта и пружили су га 6. априла, јер 6. априла до 18. априла је двоструко више агресора немачких војника погинуло, него од 18. априла до 31. децембра '41. године. Друго, *током '41. године није трајао само ослободилачки рат, већ и револуција* – револуција која је била интензивна у

---

⁸²⁸ За инструменатални облик именице ток наводи се у РМС и РСЈ да има службу предлога са временским значењем – ’ за време, у доба трајања’ (в. под изразима у овим речницима).

⁸²⁹ Конструкцији „*током* + генитив” семантички и функционално еквивалентна је генитивна конструкција са предлошким изразом – „у току + генитив”, такође забележена у нашој грађи – За изградњу дела топловода предвиђен је рок од 110 радних дана. Како надлежни најављују, *радови ће трајати и у току лета*, тако да становници овог дела Карабурме прикључење на систем даљинског грејања могу да очекују почетком наредне грејне сезоне (Политика, 15. април 2014, 36075/16).

⁸³⁰ Забележена су 3 уноса у нашем електронском корпусу која потврђују употребу ове предлошко-падежне конструкције као адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати*.

мери, у којој је била '44. године, обзиром на чињеницу да су многи комунисти дубоко веровали да ће победа у рату наступити неколико седмица после Хитлеровог напада на Совјетски Савез, што наравно се показало као нетачно (УН⁴ 2011, О. Бећковић, Ч. Антић).

У наведеним примерима у генитиву се налази именица која има значење јединице временске мере – *година*⁸³¹, а која се идентификује употребом редног броја уз њу,⁸³² односно именица *интервал*⁸³³, уз коју се, због њеног општег темпоралног значења, обавезно јавља детерминатор. Наведеним конструкцијама означава се протичање времена ситуације о којој се говори у периоду означеном именицом у генитиву.

2.3.1.2.1.2.1.2. Посредна темпорална локализација

Темпорална локализација означена генитивном предлошко-падежном конструкцијом може бити и посредна – ситуација о којој се говори није лоцирана у временском периоду означеном именицом у генитиву, већ се према њему оријентише. Генитивним конструкцијама за посредну темпоралну локализацију означава се антериорност, постериорност и интериорност (темпорална лоцираност између две тачке на временској оси).

2.3.1.2.1.2.1.2.1. Постериорност

У нашем електронском корпусу забележене су две генитивне предлошко-падежне конструкције којима се означава постериорност, тј. да се ситуација о којој се говори врши после тренутка, догађаја који обухвата неки временски преиод означених именицом у генитиву – „*после* + генитив” и „*након* + генитив”.

---

⁸³¹ У РСАНУ примарно значење именице *година* дефинисано је на следећи начин – **1. а.** (често са додатком: дана) *једна од основних временских јединица, време једног обиласка Земље око Сунца (365 дана, 5 часова, 48 минута и 46 секунди, односно приближно: 365 или 366 дана).*

⁸³² На идентификацију јединице временске мере одбројавањем „према једној временској јединици која је условно прглашена за прву” указује М. Ивић (в. Ивић 1955–1956: 167–168).

⁸³³ За именицу *интервал* у РСАНУ се наводи – **1. а.** *временски одсек између два догађаја, два збивања, временски размак.*

1) После + генитив

У нашем електронском корпусу забележен је свега један пример употребе конструкције „*после*⁸³⁴ + генитив” као адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати*. Њоме се означава да се време ситуације о којој се говори протеже од тренутка означеног овом конструкцијом, не обухватајући га (в. Стевановић⁴1989: 341–342; Пипер и др. 2005: 157). У генитиву се налази именица *децембар*,⁸³⁵ као назив месеца, а која је конкретизована квантификатором исказаним редним бројем, те предлошко-падежном конструкијом „ове године” – време ситуације о којој се говори почиње да тече од дана који је двадесет и девети по реду у децембру у години у којој се говори, не обухватајући га. Пример је забележен у новинарском функционалном стилу српског језика:

(926) *Председнику Србије не може трајати мандат после 29. децембра ове године*. Устав каже да се може продужити мандат само у случају ратног стања или непосредне ратне опасности и само док трају такве околности (НИН, 27. јун 2002, ЕКМАТФ).

2) Након + генитив

Постериорност се исказује и конструкцијом „*након*⁸³⁶ + генитив” (Стевановић⁴1989: 341–342; Пипер и др. 2005: 157), која је у функцији адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати* у нашем електронском корпусу забележена само у два примера, по једним из књижевноуметничког и из научног функционалног стила српског језика:

1) (927) *Дуга провинцијска ноћ која траје и након сванућа*, обликује фигуре, увек нешто недостаје (Великић 2007, 240);

---

⁸³⁴ Предлог *после* предстваљен је семантички на следећи начин у РМС – **а**. по свршетку чега, одмах за ким, за чим, након, а у РСЈ – **а**. по завршетку нечега, након.

⁸³⁵ У нашем електронском корпусу забележен је само овај пример употребе разматране предлошко-падежне конструкције, са именицом која представља назив временске јединице.

Фелешко, такође, указује на слабу заступљеност таквих примера. Он на основу података из своје грађе наводи да је њих свега 5%, те да већину чине они са девербативима (в. Фелешко 1995: 131–132).

⁸³⁶ За предлог *након* у РСАНУ се наводи – предлог (са генитивом) који **1**. означава да се оно о чему је реч дешава, (з)бива, долази, следи итд. **а**. тек после, по свршетку онога што значи самостална реч у генитиву, после, иза; **б**. по истеку означеног, наведеног времена, пошто прође, кад је прошло, кад се наврши(ло).

II) (928) Наведене синтагме нису потпуни синоними. [...] Тако (42ц) подразумејива да је физичко стање изазвано детерминантом и да *траје* и *након његовог дјеловања* (Ковачевић 1988, 95).

За разлику од примера конструкције „*после* + генитив”, у разматраној конструкцији „*након* + локатив” у генитиву се не налази именица која је назив неке јединице временске мере, већ су то именице којима се именују неки догађаји, што потврђује тврдње К. Фелешка о овој конструкцији (в. Фелешко 1995: 131). Иако конструкција „*након* + генитив” означава посредну темпоралну локализацију, овде се интензификатором *и* уноси модификација у исказ – време ситуације о којој се говори протеже од одређеног догађаја – *свануће, деловање* (нечег) – који представља границу, али интензификатор *и* уноси импликацију да је време ситуације текло пре тог граничног тренутка, и неочекиваности да оно тече после њега.

2.3.1.2.1.2.1.2.2. Интериорност

У нашем електронском корпусу забележена је у функцији адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати* и генитивна предлошко-падежна конструкција којом се означава интериорност, односно темпорално лоцирање између две тачке на временској оси – „*између* + генитив” (Фелешко 1995: 96; Пипер и др. 2005: 157–158).

1) *Између* + генитив

У нашем електронском корпусу забележен је један пример који потврђује употребу предлошко-падежне конструкције „*између*⁸³⁷ + генитив” као адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати*, из књижевноуметничког функционалног стила српског језика:

(929) Очи и руке изгорела сам на огњишту. *А сан ми траје само између других и последњих петлова* (Ћосић 1, 35, АУФ).

---

⁸³⁷ Реч је о секундарном значењу предлога *између* за које се у РСАНУ наводи – означава [...] 2. (на питање „када”?) *да се нешто збива у временском периоду одређеном везом предлога и именице.*

Уз предлог *између* употребљена је именица нетемпоралне семантике – *петао* у генитиву множине, којом се посредно означава 'певање петлова'⁸³⁸, а временске границе које оно представља конкретизовани су редним бројевима, као конгруентним атрибутима у саставном напоредном односу – „први и други”. Наведеном конструкцијом време ситуације о којој се говори смешта се у период који се налази између наведене две тачке на временској оси (друго и треће кукурикање петлова, у време пред зору и у свануће).

2.3.1.2.1.2.2. Темпорална квантификација

Осим темпоралне локализације, генитивним предлошко-падежним конструкцијама у функцији адвербијалне темпоралне допуне глагола трајати означава се и темпорална квантификација, која се испољава као темпорална квантификација линеарног типа (лонгитудиналност) и темпорална квантификација пунктуално-линеарног типа, која се реализује као ингресивност и терминативност (в. Антонић 2001: 146–147).

2.3.1.2.1.2.2.1. Ингресивност

У нашем електронском корпусу, у функцији адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати*, забележена је конструкција „од + генитив” којом се означава темпорална квантификација, са обележјем ингресивност.

1) *Од* + генитив

Конструкцијом „од⁸³⁹ + генитив”, која има функцију адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати*, означава се темпорална квантификација, уз означавање почетне границе временског трајања ситуације о којој се говори (в. Стевановић⁴1989: 215–216; Фелешко 1995: 106; Пипер и др. 2005: 158). Примери из нашег електронског корпуса који потврђују такву њену употребу забележени

---

⁸³⁸ У РСАНУ реч је о секундарном значењу именице *петао* – **3.** мн. (обично са одредбом: први, други, трећи) *ноћно и јутарње кукурикање петлова; време тога кукурикања (око поноћи, пред зору и у свануће).*

⁸³⁹ У РСАНУ за предлог *од* наводи се – *предлог с генитивом (покр. каткад и с другим падежима), у падежним изразима којима се означава 1. почетна граница нечега [...] б. почетна временска граница (нечега што има трајање, временско протезање или оквир).*

су у књижевноуметничком и новинарском функционалном стилу српског језика:⁸⁴⁰

I) (930) Криза је појава која траје од самог постанка ове државе и трајаће све док држава устраје, као оно кад се дете роди „с фалинком“ па је вуче целога живота. И политичка деца најрадије играју ту игру, па зашто је не би и ми играли? (Нушић 3, 23, АУФ);

II) (931) *Од тридесетих година XX столећа траје потрага за језиком који ће бити језик нове, духом револуционарне уметности* (Узелац 1, 8);

III) /;

IV) (932) Еуфорија успеха спољне политике ЕУ на примеру Бриселског споразума, временом је спласнула, када се примена тог споразума показала неприменљивом. *И то не само зато што институционална криза на Косову траје од јуна* и тако зауставља разговоре са Београдом, него и зато што је, већ годину дана пре избора на Косову, темпо примене тог споразума непрекидно спуштао нивое очекивања (НИН, 27. новембар 2014, 3335/21);

V) /.

У генитиву разматране конструкције може се наћи именица која има темпорално значење, било да је реч о јединици временске мере – година, која се идентификује помоћу детерминатора, или о јединици временске мере која је члан условне временске сукцесије – јун (в. Ивић 1955–1956: 168), а којима се означава почетна граница временског трајања ситуације о којој се говори, или ту границу представља тренутак обухваћен радњом означеном девербативном именицом у генитиву ове конструкције – *постанак*.

За разлику од конструкција „*након* + генитив” и „*после* + генитив”, конструкцијом „*од* + генитив” може да се значи да временско трајање ситуације о којој се говори обухвата и гранични период или тренутак означен именицом у генитиву.

---

⁸⁴⁰ У нашем електронском корпусу забележено је 9 уноса која потврђују такву употребу конструкције „од + генитив”, што је 10% од свих уноса у нашем електронском корпусу који потврђују употребу генитивне предлошко-падежне конструкције као адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати*.

2.3.1.2.1.2.2.2. Терминативност

Међу генитивним предлошко-падежним конструкцијама којима се исказује адвербијална темпорална допуна глагола *трајати* забележена је и „до + генитив”, која је најфреквентнија, и којом се означава темпорална квантификација, са обележјем терминативност.

1) До + генитив

Конструкцијом „до⁸⁴¹ + генитив” означава се да се време ситуације о којој се говори протеже до тачке на временској оси (неки тренутак, догађај и др.) која је његова завршна граница, углавном је не обухватајући (в. Стевановић⁴1989: 297; Фелешко 1995: 84; Пипер и др. 2005: 158). Примери њене употребе забележени су у свим функционалним стиловима српског језика, осим у разговорном:⁸⁴²

I) (933) Борба је, дакле, била изгубљена чим је почела и само је храброст Француза учинила да *траје до позног јутра* (Петковић 2002, 44);

II) (934) Турска је артиљерија одмах одговорила и *ватра је трајала до подне*, а потом је ослабила (Миленковић 1963, 107); (935) Паша није ни слутио да га дубровачки поклицар, који се ускоро налазио два дана пута испред њега, све време прати као сенка и да невидљиви гласници стижу у Дубровник с вестима о њему пре но што он дође до другог конака. *Тако је трајало до Љубиња*. Ту је Гучетића затекла поражавајућа вест да је турски цариник напустио Дубровник (Самарцић 1983, 275–276);

III) (936) *Боравак у Прихватилишту траје до принудног удаљења странца*. Време боравка у Прихватилишту не може бити дуже од 90 дана (Зак. стр., чл. 50, Параграф лекс);

IV) (937) Манифестацију [Сајам хортикултуре], која *траје до недеље*, прати и изложба „Мотоплантекспо“ – у понуди су баштенске и парковске машине и разна механизована опрема за одржавање зелених површина (Политика, 04. април

---

⁸⁴¹ За предлог *до* у РСАНУ се наводи – 3. (и с неким предлошко-падежним везама, прилозима, бројевима односно с акузативом) **а**. *одређује време свриетка раније почете глаголске радње, када се та радња завршава настанком тренутка (стања, ситуације) означеног појмом уз чије име предлог стоји.*

⁸⁴² У нашем електронском корпусу забележена су чак 64 уноса који потврђују такву употребу конструкције „до + генитив”, што је 71.11% од свих уноса у нашем електронском корпусу који потврђују употребу генитивне предлошко-падежне конструкције као адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати*.

2014, 36064/15); (938) Француско-српска истраживања у области археологије почела су седамдесетих година 20. века и *трају до данашњих дана* (Политика, 25. март 2008, ЕКМАТФ); (939) Фестивал науке, четврти по реду, почиње сутра у Београду и *трајаће до 5. децембра*, под слоганом „Очи у очи са науком”, најавили су организатори (Политика, 02. децембар 2010, ЕКМАТФ);

V) /.

У генитиву разматране конструкције налазе се именице темпоралне семантике, именице које представљају појмове-периоде – *јутро*⁸⁴³, *подне*, или оне које имају значење јединице временске мере која је члан условне временске сукцесије – *недеља*, помоћу којих се може фиксирати време без одредбе-актуализатора (в. Ивић 1955–1956: 168–169), или именица *децембар*, која припада наведеној другој групи, праћена актуализатором исказаним редним бројем да би се означио датум (в. Ивић 1955–1956: 181). Такође, у генитиву разматране конструкције забележена је и именица са значењем јединице временске мере – *дан*, уз коју се као обавезни детерминатор јавља придев *данашњи* (в. Ивић 1955–1956: 180).⁸⁴⁴ Генитивним конструкцијама са наведеним именицама означава се завршна граница временског протезања ситуације о којој се говори.

Затим, завршна граница временског протезања ситуације о којој се говори може се означити и генитивном конструкцијом „до + генитив” са именицом нетемпоралне семантике, којом се време означава посредно, указивањем на неки догађај – „до Љубиња” (‘до тренутка стицања у Љубиње, док нису допутовали/стигли у Љубиње’), „до принудног удаљења странаца” (‘до тренутка удаљења странца’).

2.3.1.2.1.2.2.3. Интериорност

Спојем претходно разматраних конструкција, „од + генитив” и „до + генитив” може се означити темпорална квантификација, са обележјем интериорност.

---

⁸⁴³ Реч је о примарном значењу именице *јутро*, на следећи начин представљеном у РСАНУ – **1. а. први део дана, време око изласка сунца, од сванућа или раздањивања до испред подне.**

⁸⁴⁴ У РСАНУ се „до дана данашњег” наводи као израз и дефинише на следећи начин – *досад, до овог времена.*

1) „*Од* + генитив” + „*до* + генитив”

Наиме, дужина трајања ситуације о којој се говори може се одредити навођењем почетне и завршне границе њеног трајања, што се чини спојем конструкција „*од* + генитив” и „*до* + генитив”. Наведени спој има функцију адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати*, а примери његове употребе забележени су у књижевноуметничком, научном и новинарском функционалном стилу српског језика:⁸⁴⁵

I) (940) Била је то, очигледно, једна од оних дугих децјих љубави *које трају од првог основне све до смрти у старачком дому* (Капор 1, 33, АУФ);

II) (941) Овде само упозоравамо на чињеницу, бар из књижевног извора, да је дете остављено у гори у зимском периоду, будући да су се слуге два краља у току године по шест месеци дружили, гонећи стада својих краљева. *Иста таква пракса код Срба, бар на трачком простору, траје од Ђурђевдана до Митровдана* (Петровић 2000, 106);

III) /;

IV) (942) *Бомбардовања су трајала од 4. до 7. августа* (Политика, 11. август 2000, ЕКМАТФ);

V) /.

У наведеним примерима у генитивима са предлогом *од* и *до* налазе се именице темпоралне семантике, које представљају појмове-празнике – *Ђурђевдан*, *Митровдан* (в. Ивић 1955–1956: 169), односно оне које имају значење јединице временске мере која је члан условне временске сукцесије – *август*, праћена актуализатором исказаним редним бројем да би се означио датум, а њима се означавају тачке на временској оси које се узимају као почетна и завршна граница трајања ситуације о којој се говори.

Такође, у генитиву ових конструкција могу се наћи и именице које не представљају називе за временске јединице, већ време означавају индиректно, упућујући на неке догађаје – „од првог основне” (од времена када је неко похађао

---

⁸⁴⁵ У нашем електронском корпусу забележено је укупно 10 уноса који потврђују употребу овог споја конструкција као адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати*.

први разред основне школе, укључујући и тај период) „до смрти” (до тренутка када неко умре, не укључујући тај тренутак).

2.3.1.2.2. Акузатив

Поред генитива, темпорално значење у српском језику исказује се и акузативом. Њиме се, било да је реч о беспредлошком акузативу или акузативној предлошко-падежној конструкцији исказује темпорална локализација или квантификација (в. Ивић 1955–1956: 185–196; Гортан Премк 1971: 127–136, 141–142; Стевановић ⁴1989: 396–397; Аренијевић 20031: 200–230; Пипер и др. 2005: 216–226).

У нашем електронском корпусу забележени су углавном примери беспредлошког акузатива у функцији адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати* (55 уноса) а сасвим ретко примери акузативне предлошко-падежне конструкције – „за + акузатив”, „кроз + акузатив”, „по + акузатив” – у таквој функцији (7 уноса).

2.3.1.2.2.1. Беспредлошки акузатив као адвербијална темпорална допуна

Беспредлошким акузативом означава се како темпорална локализација, тако и темпорална квантификација у српском језику. Међутим, у нашем електронском корпусу, у функцији адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати* забележен је само беспредлошки акузатив којим се означава темпорална квантификација.

2.3.1.2.2.1.1. Темпорална квантификација

Беспредлошким темпоралним акузативом, у којем се увек налази именица са значењем временског појма (в. Ивић 1955–1956: 186), у функцији адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати* исказује се темпорална квантификација. Примери такве његове употребе забележени су у свим функционалним стилевима српског језика:⁸⁴⁶

Г) (943) *Трајало је само тренутак, то његово губљење власти над собом, и узбуђење које га је савладало* (Селимовић 1967, 119); (944) Дође, после многих

---

⁸⁴⁶ У нашем електронском корпусу забележено је укупно 55 уноса који потврђују употребу беспредлошког акузатива као адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати*, што је 47.41% од укупног броја беспредлошких адвербијалних допуна (од укупно 116 уноса).

говора, који су читавао последодне трајали, до гласања (Домановић 1, 83, АУФ); (945) *Пут до куће трајао је читава ноћ* (Црњански 1, 114, АУФ); (946) Она би сва уздрхтала кад би се, код стола, почињале свађе између њезине матере и оца, *које би трајале дане и недеље* (Милићевић 1, 41, АУФ); (947) После првих сукоба настало је између фон Паулића и његовог тумача мукло затишје *које је трајало целу годину* (Андрић 1989, 429); (948) Жан Кокто, некадашњи војник авијатичарске јединице код Бизињија, па париске интендантуре и санитетске јединице под командом Етјена де Бомона, нову 1917. дочекао је безразложно весео. Зарекао се да ће то бити пракса и наредних нових година, *макар Велики рат трајао деценију*. Увек ће весео дочекати нову годину (Гаталица 2012, 320);

II) (949) После тешког бомбардовања *које је трајало читав сат*, Бугари су у 6 часова заузели Ајвас бабу, и посаду делом уништили (Миленковић 1963, 325); (950) Исто тако, ако се првобитно стање деформисаног тела не успоставља трепутно по престанку дејства спољашњих сила, *већ то враћање у првобитно стање траје извесно време*, сматраћемо да тело није потпуно еластично (Анђелић 1950, 62–63); (951) Сваки злочин или инцидент поседује хронолошку компоненту *где догађаји или радње трају тачно одређени временски период* (Кораћ 2012, 67);

III) (952) (1) *Издржавање може трајати одређено или неодређено време* (Пор. зак., 163, Параграф лекс);

IV) (953) Иако купац има право да тражи све оно што стоји у уговору, да га раскине, да тражи пенале, да тужи инвеститора па чак и да добије спор али најтужније је што све то кошта, *траје вечност* и што је најгоре питање је да ли ће моћи да наплати оно што му припада (Политика, 17. август 2008, ЕКМАТФ);

V) (954) Човек треба да иде [на путовања], ако ништа, рецимо, ево мој, моја колегиница с посла се учланила у, у планинарско друштво. То су неки њихове, да кажем, туре *које трају један дан или један викенд*, и које коштају, па, не знам, петсто, шесто до хиљаду динара, што верујем свако ко ради месечно једном себи може да приушти (ЈИРС 2008, DW_A0037, С. М., 149.08–150.25).

У акузативу се, како се види из наведених примера, углавном налазе именице којима се означавају јединице – *тренутак*, *сат*, *послеподне*, *дан*, *ноћ*, *викенд*, *година*, *недеља*, *деценија*, односно *вечност*.

Иако се у литератури наводи да се уз наведене именице у акузативу којим се означава темпорална квантификација обавезно јавља детерминатор (в. Пипер и др. 2005: 223), то не мора увек бити случај.

Уз именице које имају значење јединице временске мере – *сат*, *година*, односно појма-периода – *послеподне*, *ноћ*, употребљава се детерминатор *читав*, односно *цео*, којима се обележава квантитативност (в. Ивић 1955–1956: 182), да би се означило да је дужина трајања ситуације о којој се говори једнака дужини периода означеног именицом у акузативу.

Такође, детерминатор, јединични квантификатор – *један*, употребљен је и уз именице *дан* и *викенд*, које имају значење јединице временске мере како би се означило да дужина трајања ситуације о којој се говори једнака дужини периода означеног именицом у акузативу.

Међутим, уз *тренутак* и *вечност*, којима се означава изразито кратко, односно дуго протезање времена ситуације о којој се говори на временској осци, детерминатор, баш због семантике ових именица, није неопходан, а он се у примерима не јавља ни уз именицу *деценија*,⁸⁴⁷ којом се означава временски период тачно одређене дужине.

Затим, детерминатор није неопходан ни када се именице са значењем јединице временске мере нађу у акузативу множине у саставном напоредном односу – „дане и недеље” – када се означава не само дуготрајност, него и начин, непрекидност временског трајања ситуације о којој се говори.⁸⁴⁸ Иако му је конкурентан знатно фреквенији инструментал множине, а њима се, повезаним у саставном напоредном односу

Међу нашим примерима налазе се и они који потврђују употребу именица опште временске семантике – *време* и *период* – у акузативу, као адвербијалне

---

⁸⁴⁷ Имплицитни детерминатор именице *тренутак* је јединични квантификатор (в. Арсенијевић 2003¹: 223), а уз именице *вечност* и *деценија*, које означавају дужи временски период, то је *цео*, односно *читав*.

⁸⁴⁸ Употреба ових именица у акузативу без детерминатора *читав* или *цео* делује необично, а чини се да би, да су употребљене ван напоредног односа, то било и немогуће. Свакако је обичнија, и фреквентнија њихова употреба у инструменталу множине.

темпоралне допуне глагола *трајати*. Они су, очекивано, забележени у научном и административном функционалном стилу српског језика. Уз ове именице обавезна је употреба детерминатора због њихове опште семантике, иако се њима не мора прецизирати дужина трајања, већ се, како наши примери показују, могу употребити такви детерминатори – *извесни, одређени, неодређени* – којима се указује на неодређеност дужине трајања ситуације о којој се говори.

2.3.1.2.2.2. Акузативна предлошко-падежна конструкција као адвербијална темпорална допуна

Како је већ раније напоменуто, предлошко-падежне акузативне конструкције у функцији адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати* знатно су мање заступљене од беспредлошког акузатива у тој функцији, и забележене су свега три такве конструкције – „*за* + акузатив”, „*кроз* + акузатив” и „*по* + акузатив”. Њима се означава или темпорална локализација или темпорална квантификација.

2.3.1.2.2.2.1. Непосредна темпорална локализација

Наша грађа бележи употребу две акузативне предлошко-падежне конструкције којима се означава темпорална локализација – „*за* + акузатив” и „*кроз* + акузатив”.

1) *За* + акузатив

У нашем електронском корпусу забележен је свега један пример који потврђује употребу конструкције „*за* + акузатив” у функцији адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати*, а за означавање темпоралне локализације (в. Стевановић ⁴1989: 435; Арсенијевић 2003¹: 214, Пипер и др. 2005: 220). У њеном акузативу налази се именица опште темпоралне семантике – *време*, уз коју се стога употребљава обавезни детерминатор – *све*, као и актуализатор – *то*.⁸⁴⁹ Наведени пример забележен је у књижевноуметничком функционалном стилу српског језика:⁸⁵⁰

---

⁸⁴⁹ Овој конструкцији конкурентне су „*током* + генитив” и „*у току* + генитив”.

⁸⁵⁰ Од укупно 3 уноса која потврђују употребу акузативне предлошко-падежне конструкције „*за* + акузатив” као адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати*.

(955) *За све то време, у Петерсбургу, трајали су преговори око насељавања тог света*, који је Бестушев послао у Русију, а који је упорно тражио своју, засебну, територију – и војску (Црњански 2, 468, АУФ).

2) Кроз + акузатив

У нашем електронском корпусу забележен је само један пример, и то из новинарског функционалног стила српског језика, који потврђује употребу конструкције „*кроз*⁸⁵¹ + акузатив” као адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати*. Њоме се исказује темпорална локализација, уз обележје процесуалност (в. Стевановић⁴1989: 400; Пипер и др. 2005: 220; Арсенијевић 2003¹: 216–217).⁸⁵² У литератури се наводи да се у акузативу ове конструкције налазе именице које имају значење дужих временских периода, а ако су у једнини, обично су праћене детерминатором (в. Арсенијевић 2003¹: 217; Пипер и др. 2005: 221). То потврђује и пример из нашег електронског корпуса:

(956) На крају дебате посланицима се обратио Борис Тадић, председник Србије, који се сложио да проблем Космета није настао ни јуче, ни 1999, ни ’89, ни ’68, *већ траје кроз цео век*. Он је истакао да никада неће ставити потпис на независност Космета и додао да је уверен да нема таквог политичара у Србији (Политика, 28. фебруар 2006, ЕКМАТФ).

2.3.1.2.2.2. Темпорална квантификација

У функцији адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати* забележене су две акузативне предлошко-падежне конструкције којима се исказује темпорална квантификација – „*за* + акузатив” и „*по* + акузатив”.

1) За + акузатив

Конструкцијом „*за* + акузатив”, која има функцију адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати*, поред темпоралне локализације, означава се и темпорална квантификација (в. Стевановић⁴1989: 435; Арсенијевић 2003¹: 222–

---

⁸⁵¹ Реч је о секундарном значењу предлога *кроз* на следећи начин обрађеном у РСАНУ – 9. б. *за време чега (одн. за колико времена), у ком временском интервалу нешто бива: током, преко, за (с ген.); у.*

⁸⁵² Конкурентне у јој „*током* + генитив” и „*у току* + генитив”.

223), што потврђују два примера из нашег електронског корпуса, забележена само у научном функционалном стилу српског језика. И овде се у акузативу налази именица опште темпоралне семанике – *време*, која стога захтева детерминатор. Употребом детерминатора *известан* уз њу дужина трајања ситуације о којој се говори представља се као неодређена:⁸⁵³

(957) Говорећи раније у (т. 332) о неким глаголима који тамо означеним субјектима приписују радње, рекли смо да ти глаголи казују да означена лица врше или извршавају њима изречене радње. А то ће рећи *да те радње трају (оне које се врше) за извесно време*, или су ограничене на један тренутак (оне које се изврше), односно као главно означавају извршени тренутак радње (Стевановић⁵1986, 326).

2) По + акузатив

Конструкцијом „*по* + акузатив”, која има функцију адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати*, исказује се темпорална квантификација,⁸⁵⁴ и уже – темпорална фреквенција; у акузативу се обично налазе именице *дан, ноћ, месец, година*, којима се означава неки временски одсек, праћене детерминатором, или квантификатором; а иако се именица употребљава у једнини, имплицира се да је таквих временских одсека више (в. Пипер и др. 2005: 224–225; Арсенијевић 2003¹: 224–225)⁸⁵⁵. То потврђују и примери из наше грађе, с тим што је у њима у акузативу разматране конструкције именица *сат*, уз коју се употребљава детерминатор *читав*, односно јединични квантификатор. Примери су забележени у књижевноуметничком и новинарском функционалном стилу српског језика.⁸⁵⁶

---

⁸⁵³ У нашем електронском корпусу забележена су 2 уноса која потврђују употребу предлошко падежне конструкције „*за* + акузатив” као адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати*, којом се означава темпорална квантификација, од укупно 3 уноса који су потврда употребе предлошко-падежне конструкције „*за* + акузатив” као адвербијалне темпоралне допуне овог глагола.

⁸⁵⁴ Уместо ње може се употребити и именица са обавезним детерминатором у акузативу без предлога *по* – „*читав сат*”, „*један сат*”.

⁸⁵⁵ Стевановић не бележи конструкцију „*по* + акузатив” са временским значењем, већ само „*по* + локатив” (в. Стевановић⁴1989: 419–420; 510).

⁸⁵⁶ У нашем електронском корпусу забележена су 3 уноса која потврђују употребу акузативне предлошко-падежне конструкције „*по* + акузатив” као адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати*.

I) (958) Цела она чаробна каскада боја, измаглица и треперања, која у Европи траје по читав сат и на северу недељама за време заласка, овде се као у магновењу сручила низ тропско небо (Петровић 1, 26, АУФ);

II) /;

III) /;

IV) (959) За разлику од досадашњих мечева у синглу и дублу који су трајали у просеку по један сат, сада је [Н. Ђоковић] провео готово два на терену, а тек га очекује најтежи део и дупли програм (Политика, 04. октобар 2013, 35886/38);

V) /.

2.3.1.2.3. Инструментал

У српском језику и инструментал, беспредлошки или са предлогом, има темпорално значење, и њиме се означава како темпорална локализација, тако и темпорална квантификација (Ивић 2005: 126–133; Стевановић ⁴1989: 452; Пипер и др. 2005: 251–254; Глушац, Ришнер 2013)⁸⁵⁷. Међутим, у нашој грађи, уз глагол *трајати* његова употреба је ограничена – употребљава се само беспредлошки инструментал, и то за означавање темпоралне квантификације.

2.3.1.2.3.1. Беспредлошки инструментал као адвербијална темпорална допуна

Беспредлошким инструменталом, који има функцију адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати*, исказује се темпорална квантификација (в. Ивић 2005: 130–131; Стевановић ⁴1989: 452; Пипер и др. 2005: 254). У овом инструменталу употребљавају се именице темпоралне семантике, које имају значење јединице временске мере, и које су увек у множини (исп. Глушац, Ришнер 2013: 242–243). У нашем електронском корпусу примери такве употребе беспредлошког инструментала забележени су у свим функционалним стилевима српског језика, осим у административном:⁸⁵⁸

---

⁸⁵⁷ О исказивању темпоралне локализације и квантификације инструменталом у руском језику в. у Јанда 1993: 167–170.

⁸⁵⁸ У нашем електронском корпусу забележено је укупно 57 уноса који потврђују употребу беспредлошког инструментала као адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати*, што чини 49.14% од укупног броја беспредлошких адвербијалних темпоралних допуна (од укупно 116 уноса).

I) (960) *Вечера траје сатима* и врло је весела (Петровић 1, 114, АУФ); (961) После три дана одмора утаборише се под градом Светог Луја и ту им загусти. *Канонада је трајала данима*, бомбе су падале у логор, Французи загатише реку, те се разли и поплави кола, коње, топове, тако да се умало не подавише, у блату (Црњански 1, 80, АУФ); (962) У нашој земљи, будући да не допушта тортуру којом папистичка Инквизиција изнуђује признања, вештици или вешцу нису се смели наносити телесни болови да би недело исповедили, него то природно, од своје воље мораху чинити. Воља се, као што је за очекивање, демонски јака код кривих, врлином ојачана у недужних, није одмах давала, *те ислеђења трајаху данима и ноћима, без сна, застанка и одмора* (Пекић 1988, 106); (963) Међусобице личне природе брижљиво су избегавали; али ако се нека није дала избећи, *трајала је недељама и месецима*, с тим, ипак, да никада не дође до прекида у општењу (Секулић 1, 184, АУФ); (964) *Буна је, са краћим или дужим затишјима, трајала годинама*, и број тих који су пуштани низ воду »да иду и траже другу, бољу и паметнију главу«, био је у току година врло велик (Андрић 1953, 105); (965) – Јесте, и ми чујемо да су на помолу нови ратови. Ко ће бити с ким а ко против кога, то ће се тек видети, али рат је изгледа сигуран за ово лето. – Ви сте сигурни? – питао је болно и ужурбано Давил [...] – Сигуран утолико – настављао је тефтедар – *што, уколико ја знам, између хришћанских држава траје стални рат већ столећима* (Андрић 1989, 414); (966) Човек се са четири ноге није на две усправио да би уживао у што ширем хоризонту, него да би га боље контролисао, да би се заштитио од онога што му је с тог хоризонта претило. Функционалност овог усправљивања, *које је трајало миленијумима*, требало је нешто да значи (Пекић 2011, 494–495);⁸⁵⁹

II) (967) *Између Аранђела Исаковича и његове снахе Дафине у целој трећој и на почетку четврте главе данима и недељама траје једна посебна нема игра*: промене у унутарњем напону једног лика огледају се, тако рећи, у променама унутарњег напона другог лика (Петковић 1, 138, АУФ); (968) Тек се после њега [кнеза Милоша] одвајају власти једна од друге, организују министарства и судови у правом смислу речи, издају писани закони. Ова се западњачка организација власти није дала тако лако увести у једној земљи која је до јуче била турски

---

⁸⁵⁹ В. и пр. бр. 958.

пашалук. Истина „устројенија” за све важније власти била су, с помоћу Срба правника из Аустрије, састављена за две три године, али чим су се стала примењивати, видело се да се морају дотеривати „према нашим приликама”, и *то је дотеривање после трајало годинама* (Јовановић 1903, , 22–23);

III) /;

IV) (969) Прошле године су у бродоградилшту приликом поправке брода погинула два радника. Управо зато, огорчење и бес стотине радника који су данас на вест о погибији колега изашли на улице Пиреја био је застрашујући. *Сатима су трајали сукоби полиције и радника пирејске луке и Бродоградилшта Перамија са полицијом* (Политика, 26. јул 2008, ЕКМАТФ); (970) „Радни спорови, иако су хитни, *неретко трају годинама*, а други круг реформе правосуђа није довео до осетних побољшања у том државном сектору, кључном за гарантовање правде грађанима.”, пише у Извештају (НИН, 03. април 2014, 3301/32); (971) После стручних расправа *које су трајале деценијама* и великог броја израђених студија, Београд, чини се, никада није био ближи добијању метроа (Политика, 20. јул 2010, ЕКМАТФ);

V) (972) Вукадиновић: Само морам да кажем, да, нико овде није стручњак за ту врсту проблематике, али „Галеника” се упропашћава годинама. Бећковић: Зашто нисте стручњак? Вукадиновић: Зато што треба неко, ко се разуме и у економију и ко је пратио случај. Бећковић: А стручњак сте за то, да ли је могло, да ли су предузећима потребни менаџери, или партијски људи, сад то је питање. Вукадиновић: Потребни су менаџери, само полако, то је мало поједностављено. *Дакле, прво упропашћивање „Галенике” траје годинама*. Дакле, није то сада урадила, не знам, ова последња, као била је супер предузеће, онда је дошла гарнитура, као прво, нити је упропастио овај, или неки претходни партијски кадар (Утисак недеље, 26. 06. 2011, Оља Бећковић, Ђорђе Вукадиновић).

У наведеним примерима који потврђују употребу беспредлошког инструментала као адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати* у инструменталу, у множини, забележене су различите именице које означавају краћи или дужи временски период,⁸⁶⁰ тј. именице које имају значење јединице

---

⁸⁶⁰ О томе који су временски периоди краћи, а који дужи в. Гортан Премк 1971: 132.

временске мере: *сат, дан, недеља, година, деценија, миленијум*, или које означавају појмове-периоде: *дан*⁸⁶¹, *ноћ*.

Беспредлошким инструменталом са наведеним именицама, уз глагол *трајати*, означава се неодређена, непрецизирана дужина трајања ситуације о којој се говори.⁸⁶²

Када се неке од ових именица, у инструменталу, у множини, употребе у саставном напоредном односу, било да је реч о именицама које означавају контрастиране периоде-појмове (али сличне дужине) – „данима и ноћима”, или да прву позицију заузима именица која означава краћи временски период, а на другој је именица која означава дужи временски период, следећи по реду – „данима и недељама”, „недељама и месецима” – истиче се дужина трајања ситуације о којој се говори, али и уноси у значење компонента начина – ’без прекида’.⁸⁶³

2.3.1.2.4. Партитивне и паукалне синтагме

Због њихове граматичке специфичности, издвојено разматрамо примере у којима се адвербијана темпорална допуна глагола *трајати* исказује партитивним и паукалним синтагмама.

Захваљујући семантици глагола *трајати*, његова темпорална адвербијална допуна најчешће има значење мере времена, те не изненађује изразита фреквентност партитивних и паукалних синтагми, врло ретко са предлозима, са том функцијом и тим значењем – 34.29% од свих јединица којима се исказује адвербијална темпорална допуна глагола *трајати*, а ако се посматра њихова заступљеност у односу на падежне и предлошко-падежне јединице оне чине 59.42%.

У Глушац, Ришнер 2013, позивајући се на запажања А. Менац, истиче се да када је реч о именицама које означавају краћи временски период, дуготрајност је објективна, а када је реч о именицама које означавају дуге временске периоде, дуготрајност је субјективна (в. Глушац, Ришнер 2013: 242).

⁸⁶¹ Реч је о следећем значењу именице *дан* – **1. б.** *време од изласка до заласка Сунца, време док је светло* (РСАНУ).

⁸⁶² М. Ивић напомиње да се уз ове именице у инструменталу множине, када се њим истиче непрецизност у погледу трајања, немогуће употребити атрибут (в. Ивић 2005: 131).

⁸⁶³ У нашем електронском корпусу нису забележени примери такве употребе истоветних именица, нпр. „данима и данима”, „годинама и годинама” уз глагол *трајати*. Њихова таква употреба се, у односу на употребу овде размотрених именица, разликује у томе што се њима само истиче дужина трајања ситуације о којој се говори, без уношења начинске компоненте у значење (али уз неке друге глаголе носила би и информацију о вршиоцу радње, о чему в. Глушац, Ришнер 2013: 242).

2.3.1.2.4.1. Партитивне синтагме

Партитивне синтагме у српском језику састоје се, са синтаксичког аспекта, од главне, управне речи исказане нумеричким (основни бројеви, осим један, два, три и четири, и вишечланих бројева који се њима завршавају, као и збирни бројеви) или нумеричким квантификатором (партитивне именице, бројне именице, прилози за количину) и њене допуне исказане именицом у партитивном генитиву (в. Стевановић ⁴1989: 195–196; Станојчић, Поповић ²1992: 260; Симић, Јовановић 2002²: 492–527, 537–542; Пипер и др. 2005: 140–143). У нашем електронском корпусу забележени су примери партитивних синтагми, без предлога или са њим, у функцији адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати*.⁸⁶⁴

2.3.1.2.4.1.1. Партитивна синтагма као темпорална адвербијална допуна

У већини примера из нашег електронског корпуса који потврђују употребу партитивне синтагме као адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати* она је без предлога.

2.3.1.2.4.1.1.1. Темпорална квантификација

Партитивне синтагме у функцији адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати* врло су фреквентне у нашој грађи.⁸⁶⁵ У примерима из нашег електронског корпуса у партитивним синтагмама које имају функцију адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати*, и значење мере времена, тачне или апроксимативне, квантификатори су исказани непаукалним бројевима, бројним именицама, именицама са значењем партитивности или прилозима са значењем количине, а њихов зависни члан исказан је именицом темпоралне семантике, а они су забележени у свим функционалним стиловима српског језика:

---

⁸⁶⁴ У нашем електронском корпусу забележена су укупно 203 уноса која потврђују употребу партитивне синтагме, без предлога или са њим, у функцији адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати*.

⁸⁶⁵ У нашем електронском корпусу забележена су чак 174 уноса која потврђују употребу партитивне синтагме, без предлога, у функцији адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати*, а којом се означава темпорална квантификација, што је 85.71% свих партитивних јединица у тој функцији.

I) (973) – Мислио сам да си на часу! – рекох. – И јесам био на часу, Слободане. Само: између часова постоје одмори. *Они трају петнаест минута* (Олујић 3, 18, АУФ); (974) – Како се разболео? – Ми смо се вратили пред зору са риболова, пошто је била грдна киша. Он је био до коже мокар [...] одмах је добио болове под пазухом и ватру. *Трајало је шест недеља*; мати, само мати га је спасла (Петровић 2, 36, АУФ); (975) Још исте године отпочела је, по везировом наређењу и о његовом трошку, градња великог моста на Дрини. *Она је трајала пет година* (Андрић 1953, 25);

(976) Те морене нам причају да су се та ледена доба поновила у различитој снази и дужини неколико пута у Европи и Северној Америци, а остаци људског оруђа и његове властите кости сведоче да је човечји род преживео неколико оваквих векова хладноће, *од којих је сваки трајао хиљаду година* (Миланковић 1, 141–142, АУФ); (977) Мени, који сам, ево, преживео већ два светска рата није се миљило да, макар у мислима, преживим и тај светски рат. Жељан мира, а гледајући унатраг, зауставих се на добу које је следовало паду Наполеона, *трајало трећину века*, а било доба мира (Миланковић 2, 230, АУФ);

(978) Швајцарац пуца и омах други један сиви још већи мајмун, стари, скаче огромним скоком младоме упомоћ, и затим обоје нестају. *Таква трка траје неколико тренутака*, док иза себе не откријемо на дрвима сијасет мајмуна који кас гледају љубопитљиво као са галерије (Петровић 1, 49, АУФ); (979) Нико, наиме, не организује живот за нешто *што траје неколико сати* (Пекић 1983); (980) Па је Лазо у смијеху и шали и лијепо пази, и увијек јој је на руци. То је најбоље осјетила кад јој је море наудило. *Непрекидно љуљање трајало је неколико дана*, а дјевојка не може да га поднесе и никако да обикне (Ћипико 1, 50, АУФ);

(981) *То [Ћамилово причање о Џем султану као о себи] је трајало пет-шест дана*. Почињало је сваког јутра готово у исти сат, као нека утврђена церемонија, и *трајало је* са два-три краћа прекида све до предвече (Андрић 2, Гралис-корпус); (982) *Последње путовање воловским колима у Јекатеринбург трајало је готово недељу дана*, али када су се сви најзад нашли у Ипатијевској палати која је изгледала тачно онако како су је сањачи видели, цар је најзад дао налог да се распакују (Гаталица 2012, 410);

II) (983) За упоређивање акумулатора, обично се подразумева да њихово пражњење траје **тачно 10 сати** (Стојиљковић 1936, 219); (984) Прорачун потреба извршен је пад претпоставком да ће опсада трајати 50 дана, а пошто се она продужила на 160 дана, следовање је убрзо смањено на 650 грама хлеба дневно (Миленковић 1963, 152); (985) Кад је одрастао, Зевс је устао против оца. Ова борба, позната као титаномахија, трајала је десет година (Срејовић, Цермановић Кузмановић 1987, 419);

(986) **Неколико месеци** трајао је лов на дубровачке бродове који су покушавали да одрже поморске линије са Анконом и лукама Јужне Италије (Самарцић 1983, 427);

III) (987) Радна недеља траје пет радних дана, а радни дан траје осам часова (Зак. вој., чл. 100, Параграф лекс); (988) Мандат јавног тужиоца траје шест година и може бити поново биран (Устав, чл. 159, Параграф лекс);

(989) Приправнички стаж за ветеринаре траје годину дана, а за ветеринарске техничаре **шест месеци** (Зак. вет., чл. 33, Параграф лекс);

(990) Пробни рад може да траје најдуже шест месеци (Зак. о раду, чл. 36, Параграф лекс); (991) Јавна расправа почиње даном објављивања нацрта општег акта на веб-сајту Регулатора и траје најмање 15 дана (Зак. ел. мед., чл. 40, Параграф лекс);

IV) (992) Питање [на полиграфу] 'Да ли знаш ко је то урадио?', након чега он престаје да дише. Блок, и то траје 20 секунди и ја већ не могу да верујем шта се дешава (Недељник, 10. април 2014, 117/41); (993) Пентагон је синоћ саопштио да је у суботу дошло до озбиљног инцидента у Црном мору, када је руски борбени авион имао више прелета изнад америчког разарача Доналд Кук. Како преноси „Гардијан”, инцидент је трајао 90 минута, а за то време руски авион Су-24 имао је 12 прелета, на само 900 метара од америчког разарача (Политика, 15. април 2014, 36075/3); (994) Француз Жозеф Нипс направио је прву фотографију 1826. године. Њена израда трајала је чак осам сати, односно толико је било потребно да се на танкој дашчици на којој је био нанет слој емулзије појави фотографија која је приказивала поглед са Нипсовог прозора (Политика, 27. мај 2008, ЕКМАТФ); (995) Замена дотрајалих трамвајских шина у Булевару војводе

Мишића јуче је коначно почела. *Радови ће*, уколико се „не пробију” рокови, *трајати 110 дана* (Политика, 19. август 2008, ЕКМАТФ);

(996) У саопштењу чланови Управног одбора ДД „Нишекспрес” кажу да је *више месеци* у овом предузећу *трајала инспекцијска контрола пословања* и да до јуче нико није позван на одговорност (Политика, 23. мај 2001, ЕКМАТФ); (997) Како сазнајемо, оптужница је подигнута 6. септембра, а познато је да *истраге у Србији уобичајено трају неколико месеци* (Политика, 04. октобар 2013, 35886/9);

(998) Радивојевићева напомиње да је исти случај и са парницама – *док једне трају десетак година*, друге се завршавају у једном дану (Политика, 04. октобар 2013, 35886/9); (999) Једноставно, турски премијер је престао да испуњава налоге Брисела. Зато је добио протесте, *који трају, ево, скоро годину дана*, а ако изгуби власт, има најава, биће ухапшен и осуђен на дугогодишњу казну затвора (Печат, 28. март 2014, 312/49) (1000) С обзиром на то да у Београду постоје само три мајстора који преправљају таксиметре, „усаглашавање” таксиметара са поскупљењем неће моћи да се уради за један дан. *Трајаће*, кажу, *најмање месеци дана* (Политика, 16. мај 1980, 23925/16);

V) (1001) Ђилас: Ја сам лепо рекао, корупција постоји, сви знамо, рекли су и саговорници, људи иду код лекара – носе паре, иду у општину – носе паре, сви негде, нешто се подмићује и то је код нас постао национални спорт. Криви политичари што то нису спречили, што нису направили систем у држави, који би то ипак мало свео... све се слажем, али немојте сад, свако дође и виче као: Државни врх рекетира привреднике. И они сви као послушно иду и дају. Стварно, не заслужује озбиљнији коментар. Бећковић: ОК. А да ли заслужује озбиљнији коментар, да кад се, значи, како он каже: *седам година траје расправа око Луке Београд*. Седам година нешто није јасно, иако је не зна се колико пута до сад, суд пресудио у његову корист? (УН², О. Бећковић, Д. Ђилас);

(1002) Уз помоћ турбо-фолка, песама, игре, тадашњи режим, свакодневно, преко телевизије грађанима шаље поруку да Србија није у рату, да нема мртвих, нема убијених и да у земљи не влада немаштина. Светлана Ражнатовић тако постаје симбол турбо-фолка, који се одржао до данас. *Њено пријатељство са бившим командантом ЈСО-а Милорадом Улемеком Легијом, који је и сада*

правоснажно осуђен за убиство премијера Србије, трајало је више година (Инсајдер¹ 2011, прилог).

У наведеним примерима, у партитивним синтагмама уз квантификаторе се налазе именице које имају значење јединице временске мере: *секунд*, *тренутак*, *минут*, *сат*, *дан*, *недеља*, *месец*, *година*, *век*.

Употребом квантификатора уз њих одређује се тачна или апроксимативна дужина трајања ситуације о којој се говори.

Наиме, партитивним синтагмама са нумеричким квантификаторима – „петнаест минута”, „50 дана” „пет година” и др. – исказује се одређена количина времена, што може бити и наглашено – „тачно 10 сати”.

Одређена квантификација исказана је и партитивним синтагмама са именицом *хиљаду*, односно именицом *година* употребљеном као квантификатором – „хиљаду година”, „годину дана”, те тзв. разломачком именицом *трећина* као квантификатором – „трећина века”.

Међутим, темпорална квантификација може бити и неодређена, што се постиже употребом прилога *неколико* – „неколико тренутака”, „неколико дана”, „неколико месеци”, односно прилогом *више* као квантификатором – „више месеци”.

Такође, када говорник није сигуран колико дуго ће нешто *трајати*, он наводи приближну меру. Тако се, да би се исказала приближна квантификација, у партитивној синтагми може употребити бројна именица са суфиксом „-ак” као квантификатор – „десетак година” (’мање или више од 10’); затим бројни пар као – „пет-шест дана”; те прилози *готово* и *скоро* – „готово недељу дана” и „скоро годину дана” (што значи ’краће од једне недеље, односно године’); те употреба суперлатива прилога *мало* и *дуго* уз квантификатор – „најмање 15 дана”, „најмање месец дана”; „најдуже 6 месеци” – чиме се означава приближна вредност која је или изнад или испод вредности исказане квантификатором, укључујући и њу, па тако „најмање 15 дана” значи ’15 дана и више од 15 дана’, а „најдуже 6 месеци” значи ’краће од 6 месеци и 6 месеци’.⁸⁶⁶

---

⁸⁶⁶ О приближној нумеричкој квантификацији и начинима њеног исказивања у именском изразу в. Пипер и др. 2005: 894–902.

2.3.1.2.4.1.2. Партитивна синтагма са предлогом као адвербијална темпорална допуна

У функцији адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати* забележене су у примерима из нашег електронског корпуса и партитивне синтагме са предлогом.

2.3.1.2.4.1.2.1. Темпорална квантификација

Партитивним синтагмама које имају функцију адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати* у примерима из нашег електронског корпуса увек се означава темпорална квантификација. Када су у њој квантификатори нумерички, темпорална квантификација је увек одређена. Она се може модификовати употребом одређених прилога уз те квантификаторе, какви су *готово* и *скоро*, када она постаје апроксимативна. Међутим, апроксимативност се може остварити и употребом одређених предлога уз партитивне синтагме са нумеричким квантификаторима. Такође, употребом предлога ближе се означава тип темпоралне квантификације – темпорална квантификација у ужем смислу (лонгитудиналност, ингресивност, терминативност) или темпорална фреквенција.

1) *Око* + партитивна синтагма

Употребом предлога *око* уз партитивну синтагму којом се исказује темпорална квантификација, каква је синтагма „35 сати” из нашег примера, наведено значење се модификује тако што му се приписује карактеристика приближности (в. Стевановић ⁴1989: 344; Пипер и др. 2005: 896). Наиме, у примеру који наводимо, преузетом из научног функционалног стила српског језика, будући да говорник није сигуран у то колико је тачно трајала ситуација о којој говори, употребом предлога *око*⁸⁶⁷ њено време трајања одеђује се приближно – ‘мало краће или мало дуже од 35 минута’:⁸⁶⁸

(1003) *Борба је трајала око 35 минута* (Миленковић 1963, 169).

---

⁸⁶⁷ У РСАНУ као секундарно значење предлога *око* под тачком 3 наводи се – *указује на неки износ, величину као приближну меру, величину, количину*.

⁸⁶⁸ У нашем електронском корпусу забележена су укупно 4 уноса која потврђују употребу споја „*око* + партитивна синтагма” у функцији адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати*.

2) До + партитивна синтагма

Употребом предлога *до* уз партитивну синтагму са значењем темпоралне квантификације, и функцијом адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати*, та квантификација одређује се као терминативна, али и као апроксимативна. Наиме, у следећем примеру из научног функционалног стила:⁸⁶⁹

(1004) Програм сваке сесије ћаскања одређен је наставном темом недеље. Свако ћаскање траје до 90 минута и има од четири до петнаест учесника, у зависности од величине групе. (Васић 2010, 370),

наводи се да је време трајања ситуације о којој се говори '90 минута или мање од 90 минута'.

3) До + после + партитивна синтагма

Када се партитивном синтагмом са предлогом *до* ближе одреди темпорална квантификација навођењем завршне границе трајања ситуације о којој се говори, могуће ју је превести у приближну темпоралну квантификацију употребом још неког предлога, као нпр. предлога *после* у следећем, и једином таквом забележеном у нашем електронском корпусу, примеру из књижевноуметничког функционалног стила српског језика:

(1005) Доручак је отпочињао изјутра око шест часова – стари пуковник држао се војничког, а моја баба домаћинског реда – а трајао, у угодном разговору, до после десет часова, када сам се ја, као последњи, онде појавио. (Миланковић 1, 113, АУФ).

Наиме, у наведеној реченици „10 часова” губи статус завршне границе, и добија функцију оријентира. Говорник није сигуран докад је тачно трајала ситуација о којој говори, али као оријентир има „10 часова”, те се завршна граница трајања смешта у његову близини – иза поменутог тренутка, али не пуно временски удаљено од њега (у том случају оријентир би био исказан са „11 часова”).

---

⁸⁶⁹ У нашем електронском корпусу забележено је укупно 9 уноса која потврђују употребу споја „до+ партитивна синтагма” у функцији адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати*.

4) *Између* + партитивна синтагма

Употребом предлога *између* уз партитивну синтагму којом се исказује темпорална квантификација у наведено значење уноси се значење апроксимативности. Наиме, у примеру који наводимо, из књижевноуметничког функционалног стила, а који је једини у нашем електронском корпусу, говорник не може да одреди тачну дужину трајања ситуације о којој говори, те се она одређује приближно, у оквиру граничних вредности исказаних квантификаторима, укључујући и њих:

I) (1006) 262. *Просечна инкубација траје између двадесет и шездесет дана* (Пекић 1983, 182);

5) „*Од* + партитивна синтагма” + „*до* + партитивна синтагма”

а) Спојем конструкција „*од* + партитивна синтагма” и „*до* + партитивна синтагма” може се означити тачна дужина трајања одређене ситуације, када се њен почетак и крај означавају помоћу нумеричког квантификатора идентификованим временским јединицама, како то показује један пример из нашег електронског корпуса, из књижевноуметничког функционалног стила српског језика:

I) (1007) Прескачући неважан детаљ првог телефонског позива, Гревс сажима за читаоце садржај њиховог поподневног разговора у бару хотела „Ројал” (оног у центру), разговора *који је трајао од пет до десет увече* (Киш 1983, 174)⁸⁷⁰.

б) Међутим, њиме се може означити и приближна темпорална квантификација, као што то показују следећа два примера (и једина) из нашег електронског корпуса, преузета из административног и новинарског функционалног стила српског језика:

I) /;

II) /;

---

⁸⁷⁰ У наведеном примеру уз квантификаторе није исказана именица *сат*, али она је имплицирана.

III) (1008) *Основно музичко образовање и васпитање траје од две до шест година* и остварује се у два образовна циклуса, у складу са наставним планом и програмом донетим на основу Закона. (Зак. обр., чл. 30, Параграф лекс);

IV) (1009) Према процени Тадића, *дијалог са Европском комисијом потом ће трајати од 12 до 15 месеци*, када би требало очекивати почетак процеса преговора о 35 поглавља на чијем ће крају уследити чланство у ЕУ (Политика, 26. октобар 2010, ЕКМАТФ);

V) /.

Наиме, у наведеним примерима сложеним конструкцијама „од две до шест година” и „од 12 до 15 месеци” време трајања ситуације о којој се говори одређује се приближно, као оно које се налази између граничних вредности, укључујући и њих.

б) По + партитивна синтагма

Употребом предлога *по* уз партитивну синтагму која има функцију адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати* и којом се исказује темпорална квантификација, одређена или неодређена, модификује се то значење фреквенције (в. и Пипер и др. 2005: 952–955). Наиме, партитивном синтагмом се означава дужина трајања неке ситуације, а предлогом *по* сигнализира се да је временских одсека означених партитивном синтагмом више. То показују примери из нашег електронског корпуса, у којима се у партитивној синтагми, уз нумеричке или нумеричке квантификаторе – *неколико, пола, 700*, налазе именице које имају значење јединице временске мере – *сат, дан, година*, који су забележени у књижевноуметничком, научном и новинарском функционалном стилу српског језика:⁸⁷¹

I) (1010) Почеше долазити пијани црни војници са Португалкама. Велике дискусије. Игре које *трају по пола сата* и у којима онај што води своју даму, девојку или младића, води је, држећи руку на месту које бисмо ми сматрали непристојним (Петровић 1, 117, АУФ);

---

⁸⁷¹ У нашем електронском корпусу забележено је укупно 11 уноса која потврђују употребу споја „*по*+ партитивна синтагма” у функцији адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати*.

II) (1011) Када је текст међународног уговора коначно усвојен, предстоји му процес потврђивања и ратификације од надлежних органа држава чланица. Потребан је одређен број ратификација да би уговор ступио на снагу и *тај процес обично траје по неколико година*, а понекад и потпуно изостане (Драшкић, Станивуковић 2005, ЕКМАТФ);

III) /;

IV) (1012) Државни секретар Министарства правде Слободан Хомен изјавио је да очекује да ће се на октобарском заседању Скупштине Србије наћи и нови Закон о извршном поступку. *До сада су просечна извршења трајала по 700 дана*, а основна идеја овог закона је да се извршења сведу на одређену разумну меру како је то у земљама ЕУ, а очекивања су да то не би смело да траје дуже од 90 дана, рекао је Хомен (Политика, 24. август 2010, ЕКМАТФ);

V) /.

2.3.1.2.4.2. Паукалне синтагме

Паукалне синтагме састављене су од основних бројева *два, три, четири*, и вишечланих бројева са њима на последњем месту и збирног броја *оба, обадва*, квантификатора у атрибутој функцији, и именице у тзв. паукалном номинативу (в. Станојчић 21992: 261; Симић, Јовановић 2002²: 528–537; Пипер и др. 2005: 140–141; 883–884, 886–887; 891–893).⁸⁷²

2.3.1.2.4.2.1. Паукална синтагма као адвербијална темпорална допуна

Као и код партитивних синтагми, и када је реч о паукалним синтагмама, у већини примера из нашег електронског корпуса који потврђују употребу паукалне синтагме као адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати* она је употребљена без предлога.

2.3.1.2.4.2.1.1. Темпорална квантификација

Паукалном синтагмом се, када је у функцији адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати*, исказује темпорална квантификација, одређена, а немали

---

⁸⁷² У нашем електронском корпусу забележено је укупно 109 уноса који потврђују употребу паукалне синтагме, без предлога или са њим, у функцији адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати*.

је број примера из нашег електронског корпуса који показују такву њену употребу.⁸⁷³ Они су забележени у свим функционалним стиловима српског језика:

I) (1013) Пацов живи и кад му другови одгризу једну четвртину тела. Бика може да убије једном бритвом у леђа. *Траје три секунда*. Али се већ годинама мучи да излечи преломљену ногу коња, а узалуд је само животиње мучио (Црњански 2, 134, АУФ); (1014) Битка за Лозницу била је жестока јер су Турци хтели то утврђење на Дрини. Трајала је три дана и три ноћи: час су били јачи Турци у нападу, час Срби у одбрани (Велмар Јанковић 1, 48, АУФ); (1015) Од Калемегдана, грували су турски топови, почело је бомбардовање Београда *које ће трајати четири сата* и постати предмет међународних спорова (Велмар Јанковић 1, 19, АУФ); (1016) „... Руско-британски разговори *трајали су три недеље*, и да већина лондонских листова није у једном од ендемских штрајкова, Fleet Street би их означио 'изванредно плодним'.” (Пекић 1983); (1017) *Два месеца је трајало чекање*. А онда ме позваше у Стокхолм: дадоше ми документа, честиташе (Михаиловић 2005, 113); (1018) *Четири године трајало је грађење пруге од 166 километара*, на којој је било око стотину мостова и вијадуката, око 130 тунела, и која је државу стала 74 милиона круна (Андрић 1953, 260);

(1019) – Остајете овдје? Шта да радите? рече она чисто зачуђено и не вјерујући. Он се мало замисли и погледа је у очи. – Чекати вас да дођете овамо до године, каза он лагано и тихо, отежући ријечи; присјећајући се из разговора с њезиним оцем *да ће радови око путова у овој околици трајати двије, три године* (Милићевић 1, 36, АУФ);

II) (1020) Прошао је без успеха и турски напад на Задар: и ту су се ускоци јуначки одупрли и сузбили Турке после битке *која је трајала три сата* ... (Самарцић 1983, 158); (1021) У историјско време, у Аполовову част слављен је празник Хијакинтије, *који је трајао три дана* (Срејовић, Цермановић Кузмановић 1987, 481); (1022) *Опсада [Котора] је трајала два месеца*, седам великих и четири мала топа тукли су град и покушавали да провале зидине, турски одреди крстарили су по околним насељима у Боки и пустошили, али све то, ни у једном тренутку, није имало снагу притиска због кога би опседнути

---

⁸⁷³ У нашем електронском корпусу забележено је 97 уноса који потврђују употребу паукалне синтагме без предлога у функцији адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати*, што је 88.99% свих партитивних јединица у тој функцији.

морали помислити на попуштање (Самарџић 1983, 152); (1023) *Према неким доста поузданим извештајима из трећег и четвртог века то давање поуке катехуменима трајало је, веома често, и **пуне три године!*** (Вукомановић 21997, 39–40);

(1024) Да ироније буде већа, поједине форме застаревања злочина у Немачкој ступиле су на снагу управо када је у Израелу отпочео процес против Адолфа Ајхмана. Најзад, сви рокови за привремено застаревање убистава укинута су у Немачкој 1979. године. То значи да је *скупштинска дебата о правним, политичким и моралним димензијама опхођења према нацистичкој прошлости у Немачкој трајала скоро две деценије* (Перовић 2006, 209–210);

III) (1025) *Мандат Изборне комисије Адвокатске коморе Србије траје четири године* (Статут АКС, чл. 56, Параграф лекс);

(1026) Странцу, члану уже породице држављанина Републике Србије, привремени боравак се може продужити и у случају кад је тај држављанин Републике Србије умро, као и у случају престанка брака са држављанином Републике Србије *који је у Републици Србији трајао најмање три године* (Зак. стр., чл. 33, Параграф лекс); (1027) Органи унутрашњих послова или царински органи дужни су да задрже пошиљку животиња, превозника и превозно средство ако се превоз животиње врши супротно одредбама чл. 25. и 26. овог закона и да о томе обавесте надлежног инспектора. *Задржавање из става 1. овог члана може трајати најдуже два сата* (Зак. жив., чл. 27, Параграф лекс); (1028) *Притвор одређен одлуком првостепеног суда траје у истрази најдуже три месеца*, а виши суд га може, у складу са законом, продужити на још три месеца (Устав, чл. 31, Параграф лекс);

IV) (1029) Израелски борбени хеликоптери испаливали су прошле ноћи ракете, а пуцало се и машинкама са тенкова на изворе ватре у насељеним палестинским подручјима крај Јерусалима и око Витлејема. У овој размени ватре, *која је трајала читава четири сата*, наводно није било жртава, али су у сукобима између израелских снага безбедности и палестинских демонстраната у другим деловима Западне обале и у појасу Газе у недељу погинула четири Палестинца (Политика, 24. октобар 2000, ЕКМАТФ); (1030) Ситуација унутар Казнено-поправног завода у Нишу је мирна после побуне *која је трајала четири*

дана (Политика, 12. новембар 2000, ЕКМАТФ); (1031) Можда се на прсте могу избројати кривични поступци у Србији који су тако брзо завршени [...] Покренута је истрага, која је трајала само **три недеље** (Политика, 04. октобар 2013, 35886/9); (1032) *Лов [на корњаче] траје два месеца* (Политика, 12. март 1981, 24221/18, Политика за децу, 1944/2); (1033) *Комплетна санација Панчевачког моста трајаће две године* (Политика, 20. март 2010, ЕКМАТФ);

(1034) *Скоро два месеца траје обустава рада адвоката у Србији и сукоб са министром правде Николом Селаковићем* (НИН, 06. новембар 2014, 3332/28);

V) (1035) Овај, и у разговору, значи, са колегама који су исто тако, свако би нешто уписао, сам од моје колегинице из школске клупе чула да њена сестра живи у Обреновцу и да је завршила неку Вишу пословну и да тамо постоји неки смер информатике који као траје две године (ЈИРС 2008, DW_A0037, С. М., 66.17–66.37).

Из наведених примера види се да се у разматраним паукланим синтагмама уз бројеве *два*, *три* и *четири* употребљавају се именице које имају значење јединице временске мере: *секунд*, *сат*, *дан*, *недеља*, *месец*, *година* и *деценија*.

Када је адвербијална темпорална допуна глагола *трајати* исказана пауканом синтагмом са само бројем *два*, *три* или *четири* и неком од наведених именица, њоме се означава тачна мера времена, што се може додатно истаћи употребом придева *пун*⁸⁷⁴ и *читав*⁸⁷⁵ – „пуне три године”, „читава четири сата”.

Међутим, како показују наши примери, темпорална квантификација исказана паукалном синтагмом може бити и апроксимативна, што се остварује употребом паукалних бројева у синтагми у форми бројног пара – „двije, три године”, поштујући правила њиховог редоследа; употребом прилога *скоро* уз квантификатор – „скоро две деценије”, када је значење синтагме ’краће од две деценије’; те употребом суперлатива прилога *мало* и *дуго* уз квантификатор – „најмање три године”; „најдуже два сата”, „најдуже три месеца” – када се означава

---

⁸⁷⁴ За *пун* у РМС се наводи – **4. б.** који садржи све потребне делове, сав, цео (без икаква изузетка или недостатка).

⁸⁷⁵ У РМС за *читав* се наводи – **2.** који није прекинут, који је у пуном опсегу или трајању (често у хиперболичном значењу): [...] **в.** уз бројеве и именице које значе количину, истичући да је управо толико, и готово идентично у РСЈ – **2.** који није прекинут, који је у пуном облику, опсегу или трајању (често у хиперболичном значењу): [...] **в.** уз бројеве и именице које значе неку количину, меру, истичући да је управо толико.

приближна вредност која је или изнад или испод вредности исказане квантификатором, укључујући и њу, те „најмање три године” има значење ’три године и више од три године’, а нпр. „најдуже два сата” значи ’краће од 2 сата и 2 сата’.⁸⁷⁶

2.3.1.2.4.2.2. Паукална синтагма са предлогом као адвербијална темпорална допуна

Примери из нашег електронског корпуса показују да се у функцији адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати* може наћи и паукална синтагма са предлогом.

2.3.1.2.4.2.2.1. Темпорална квантификација

Као и партитивним синтагмама, тако се и паукалним синтагмама у функцији адвербијалне темпораалне допуне глагола *трајати* исказује одређена темпорална квантификација, тачна мера времена. То њено значење, осим употребом прилога уз квантификаторе, могуће је модификовати и употребом предлога уз њу, било да је реч о модификацији која за резултат има исказивање темпоралне квантификације као апроксимативне, или о оној која за резултат има ближе означавање типа темпоралне квантификације – темпорална квантификација у ужем смислу (лонгитудиналност, ингресивност, терминативност) или темпорална фреквенција

1) *Око* + паукална синтагма

Паукалном синтагмом, са именицом која има значење временске мере – *седмица, месец, век* и квантификатором исказаним паукалним бројем, уз глагол *трајати*, у функцији његове адвербијалне темпоралне допуне, исказује се темпорална квантификација, и то одређена. Употребом предлога *око* уз њу њено значење темпоралне квантификације се модификује – она постаје апроксимативна. Примери такве употребе ове конструкције у нашем

---

⁸⁷⁶ О исказивању приближне нумеричке квантификације у именском изразу в. Пипер и др. 2005: 894–902.

електронском корпусу забележени су у књижевноуметничком, научном и новинарском функционалном стилу српског језика:⁸⁷⁷

I) (1036) Нисмо напуштали докове док штрајк није престао, *а то је трајало око три седмице* (Пупин 1, 36, АУФ);

II) (1037) Личка хајдучка епопеја трајала је око три века, и оставила је у њихову менталитету јаке трагове. (Џацић 1, 51);

III) /;

IV) (1038) *То путовање [Тита у земље западне и северне Африке] је трајало око два месеца* (Политика, 16. 05. 1980, 23925/9);

V) /.

2) До + паукална синтагма

Употребом предлог *до*, поред детерминатора *навршен*, уз паукалну синтаму која уз глагол *трајати* има функцију његове адвербијалне темпоралне допуне, темпорална квантификација означена њоме представља се као она са обележјем терминативност. Наиме, како један пример из нашег електронског корпуса, из административног стила, за који се зна да мора да се одликује прецизношћу, показује:

(1039) *Породиљско одсуство траје до навршена три месеца од дана порођаја* (Зак. о раду, чл. 94, Параграф лекс),

не само да се наведеном конструкцијом исказује значење временске мере, него је оно додатно конкретизовано одређивањем њене завршне границе.

3) По + паукална синтагма

Међу примерима из нашег електронског корпуса забележени су и они који потврђују употребу предлога *по* уз паукалну синтагму која има функцију адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати*. Његовом употребом уз паукалну синтагму која означава темпоралну квантификацију, она се ближе одређује као темпорална фреквенција. Примери који бележе такву њихову

---

⁸⁷⁷ У нашем електронском корпусу забележено је 6 уноса који потврђују употребу споја „око + паукална синтагма” у функцији адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати*.

употребу забележени су у књижевноуметничком, научном и разговорном функционалном стилу српског језика:⁸⁷⁸

I) (1040) *Свако предавање трајало је по два сата* (Пупин 1, 172, АУФ)

II) (1041) *На стожерницима или поларним круговима, најдужи дан и најдужа ноћ у току године трају по 24 часа* (Ракићевић 1991, 77–78).

III)

IV)

V) (1042) Добро, а од, од жанрова филмских које, рецимо, највише волиш да гледаш и код куће и у биоскопу? Па, значи, највише волим, оно, да гледам комедије, то ми је, оно, нај, највише онако. [...] Хороре уопште не волим да гледам. [...] Али, на пример, волим да гледам серије које су на пример, мислим, то су оне као мини серије као *које трају по два сата* (ЈИРС 2008, DW_B0017, Ј. М. и Н. Р., 15.21–16.08).

У наведеним примерима паукалним синтагмама „два сата” и „24 часа” означава се дужини трајања ситуације о којој се говори, а прилогом *по* сигнализира се да је временских одсека означених пауканом синтагмом више, тј. да се наведене ситуације понављају, и да им је време трајања исто.

2.3.1.3 Зависне клаузе као адвербијалне темпоралне допуне

Темпорална адвербијална допуна глагола *трајати* исказује се и зависним клаузама, али, како то показују подаци из нашег електронског корпуса, знатно ређе него другим јединицама – свега 28 уноса у нашем електронском корпусу потврђује њихову употребу у таквој функцији, што је само 3.07% од укупног броја уноса за све јединице којима се исказује таква допуна.

Темпоралним клаузама означава се темпорална идентификација и темпорална квантификација, а предикација управне према зависној клаузи одређује се као симултана, постериорна и антериорна (в. Стевановић ⁴1989: 869–881; Станојчић, Поповић ²1992: 308–310; Антонић 2001: 45–46 и другде; Мразовић 2009: 591–596).

---

⁸⁷⁸ У нашем електронском корпусу забележено је 5 уноса који потврђују употребу споја „*по* + паукална синтагма” у функцији адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати*.

2.3.1.3.1. Темпорална квантификација

Уз глагол *трајати*, у функцији његове адвербијалне темпоралне допуне, у нашем корпусу забележене су зависне темпоралне клаузе којима се исказује само темпорална квантификација, и то зависне темпоралне клаузе са везником *док* (21 унос, тј. 75%) и зависне темпорално-поредбене клаузе са везнички употребљеним прилогом *колико* (7 уноса, тј. 25%).

2.3.1.3.1.1. Зависне темпоралне клаузе са везником *док*

Зависним темпоралним клаузама са везником *док*, односно *све док* и *док год*, употребљеним као адвербијална темпорална допуна глагола *трајати*, означава се темпорална квантификација, са обележјем терминативности; ситуација управне реченице траје до реализације ситуације зависне клаузе (в. Стевановић ⁴1989: 874–875; Станојчић, Поповић ²1992: 309; Антонић 2001: 156–170).

За темпоралну квантификацију са обележјем терминативност *нужан* услов је да предикација управне реченице буде имперфективна (в. Антонић 2001: 157, 166), *док* предикација зависне темпоралне клаузе може бити, *ређе*, имперфективна, и, *чешће*, перфективна (в. Антонић 2001: 156–170).

У примерима из нашег електронског корпуса, које наводимо ниже, у једном су обе предикације имперфективне (в. пример бр. 1043), будући да је испуњен услов да је предикација управне реченице таква „да се може темпорално квантификовати у смислу одмеравања дужине трајања у времену” (Антонић 2001: 169), а терминативност имплицира симултаност предикација.

У свим осталим примерима предикација зависне темпоралне клаузе је перфективна, уз обавезно присуство негације, а терминативност имплицира anteriornost предикације управне реченице (исп. Антонић 2001: 159, 162, 169; 170–180)⁸⁷⁹.

Употребу претходно размотрених темпоралних клауза потврђују следећи примери из нашег електронског корпуса забележени у свим функционалним стилевима српског језика, осим у административном:

---

⁸⁷⁹ И. Антонић наводи неколико услова који морају бити испуњени да би негација у зависној темпоралној клаузи била обавезна, између осталог да је њена предикација пунктуална, а ако није пунгација постаје обавезна ако се уз везник *док/докле* употреби речца *год* или интензификатор *све* (в. Антонић 2001: 174–180).

У истом делу в. и преглед домаће литературе о негацији.

I) (1043) Кроз неколико минута птице стадоше да нас гоне и убрзо нас опколише. *Забава је трајала док изненада нисам добио ударац у потиљак од кога сам пао* (Тесла 1, 15, АУФ); (1044) Кад је у канцеларији од трећег, који се представио као мајор Хилари Лофорд (Hilary Lawford), сазнала о чему се ради, прсла је у смех – Даниел је, најзад, добио више него што је намеравао да купи. *Смех је трајао све док га није видела*. Имао је неколико масница и бразготина по телу (Пекић 1983); (1045) Ана је решила да ће се то, као завршни концерт, изводити по свршетку службе, *тако да певање траје докле год владика и сви верни не оставе цркву* (Секулић 1920, 97);⁸⁸⁰

II) (1046) Дакле, *грађански сумрак траје док се зраци већ зашлог Сунца расејавају од честица тропосфере*, док астрономски сумрак престаје када се сунчеви зраци почну расејавати само у разређеном слоју изнад горње границе стратосфере (Тодић 2004, 256); (1047) *Обезбеђење трагова и предмета саобраћајне незгода траје док се не заврши њихова обрада и анализа*. За неке трагове ово значи до њиховог фотографисања, за неке трагове до њиховог мерења и описа у записник о увиђају (Липовац 2008, ЕКМАТФ); (1048) Кад је Пелоп на свиреп начин убно аркадског краља Стимфала (в. ово име), Зевс је послао на Грчку страшну сушу и неродицу, *која је трајала све док Еак није од оца измолио кишу* (Срејовић, Цермановић Кузмановић 1987, 123);

III) /;

IV) (1049) А у то време стизали су у Атеље 212 велики календари [...] позади велике репродукције каквог уметничког дела било је дванаест малих. Омиљена игра нам је била прекривање потписа и погађање. [...] Лудели смо од Јована, он је апсолутно све знао. [...] *Ова игра је трајала све док Мира Траиловић не би схватила да никога од нас нема на видуку, стала на степениште, ослонила се на гелендер и викнула: „Одељење”!* (НИН, 20. новембар 2014, 3334/11);

V) (1050) Имали смо једног професора за ког се просто знало, значи, он узима толико по испиту. Изађе пун амфитеатар студената, на списку имате двојицу, један је добио шест, један је добио десет. Значи, овај са десет је стварно екстра знао да није погрешно ниједан зарез, а овај што је добио шест је платио

---

⁸⁸⁰ В. и пр. 930.

тарифу која се очекивала да се плати, а други су сви пали. *И све је то тако трајало, трајало, трајало*⁸⁸¹ док се није променио декан факултета, тј. више школе, па је, овај, тај професор већ и био онемогућен да узима мито и онда су сви који нису могли да прођу десет рокова прошли у том, ето, року (ЈИРС 2008, DW_A0037, С. М., 72.08–72.50).

2.3.1.3.1.2. Зависне темпорално-поредбене клаузе са везнички употребљеним колико

Будући да је глагол *трајати* тај који тражи допуну, односно чију је темпорално-квантификативну семантичку компоненту потребно експлицирати, у нашем електронском корпусу у функцији његове адвербијалне темпоралне допуне забележене су и темпорално-поредбене клаузе са везнички употребљеним *колико*, са корелативом или без њега. Предикати управне и темпорално-поредбене клаузе су најчешће истоветни, због чега је и могућа његова елизија у темпорално-поредбеној клаузи. Темпорално-поредбеним клаузама означава се темпорална квантификација, али неодређена. Дужина ситуације о којој се говори у управној клаузи једнака је дужини ситуације из темпорално-поредбене клаузе. Такође, означена неодређена темпорална квантификација може бити модификована, као нпр. употребом прилога *мало* у суперлативу уз везнички употребљено *колико* – „најмање колико ...”, када се она одређује као апроксимативна. Примери су забележени у свим функционалним стиливима српског језика, осим у административном (вероватно због тога што је прецизност једна од одлика текстова тог стила):

I) (1051) *Његова болест је трајала колико и трићанска зима те године:* наредна три месеца (Петковић 2002, 230);

II) (1052) Адвербијалне допунске реченице су по значењу просторне (нпр. Књига се налази /тамо/ Где сије оставио), временске (нпр. *Предавање траје /онолико/ колико пише у распореду часова*) или поредбене (нпр. То је било лакше него што је мислио) па се традиционално обично прибарају месним, временским

---

⁸⁸¹ У наведеном примеру бележимо вишеструку, троструку реитерацију предиката – „трајало, трајало, трајало” – која има експресивну функцију. Реитерацијом се у наведеној реченици изражава лична оцена дужине трајања (периода, процеса, стања), оно се оцењује као дуго, а троструком реитерацијом то се наглашава (в. Ковачевић 2015: 64–95).

или поредбеним зависнословеним адвербијалним реченицама (Пипер, Клајн 2013, 497);

III) /;

IV) (1053), „Моје сеансе дају резултате већ после три месеца и спадају у јефтине, ако се узме у обзир да само прва кошта 60 евра, а остале по 30, и да трају *колико трају* (НИН, 12. септембар 2013, 3272/50)

(1054) На питање колико траје опоравак др Радовановић је рекао: – У просеку се гипс носи четири до пет недеља. После тога почиње терапија *која траје најмање колико и ношење гипса*, а можда и неку недељу дуже (Политика, 24. август 2008, ЕКМАТФ);

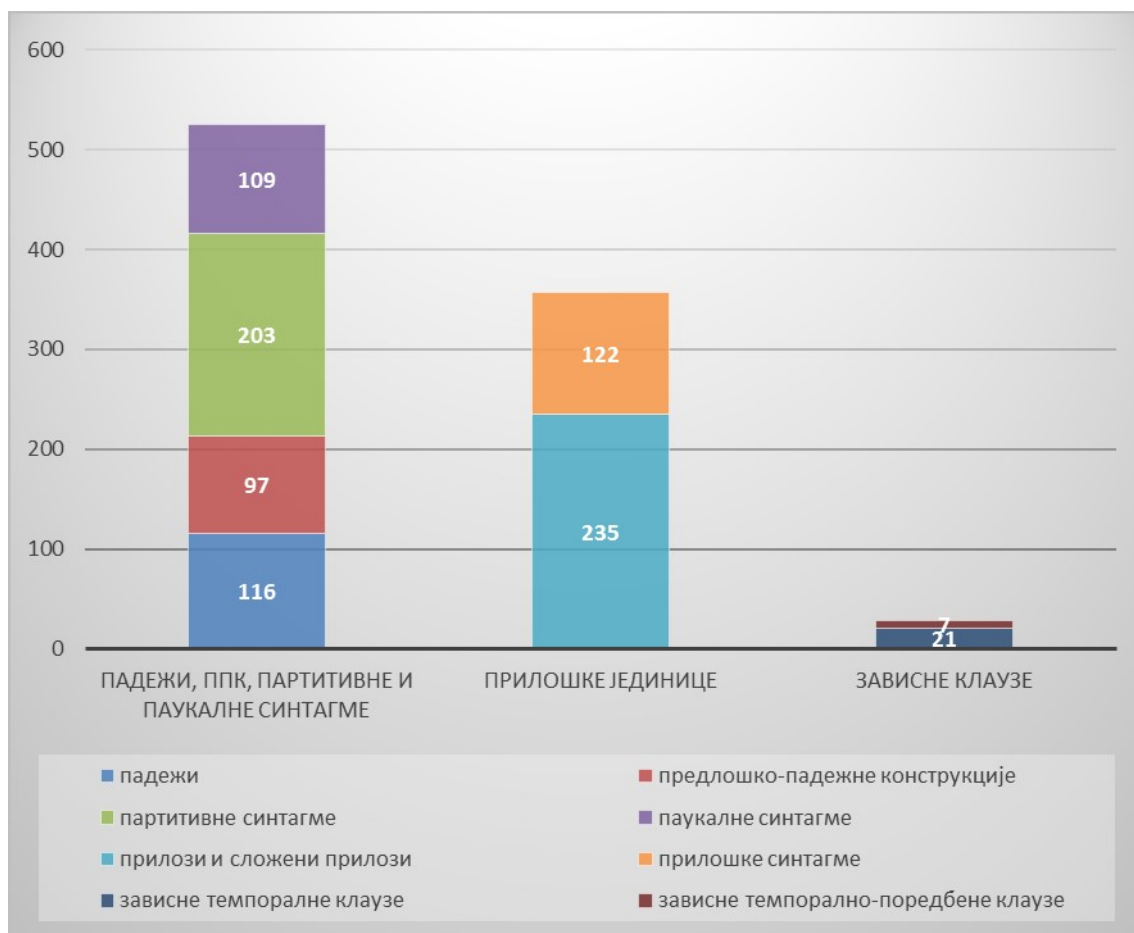
V) (1055) Драгичевић-Дичић: Кључно питање – реформа правосуђа не може да се гледа кроз овај предмет, али то јесте један део реформе правосуђа. Ћосић: Али кроз који предмет треба да се гледа, госпођо Драгичевић, ово су парадигматични случајеви, који јако јасну слику дају о функционисању правосуђа једне земље? Драгичевић-Дичић: Али ако посматрате реформу правосуђа, ви не можете да је цените на појединачним случајевима. *Реформа правосуђа траје колико траје*. Она је везана пре свега за све што смо сада, да не понављамо, мрежу судова, али пре свега она је везана и за измену закона (Инсајдер¹ 2011, Ј. Ћосић, Р. Драгичевић Дичић).

2.3.2. ЗАКЉУЧАК

Адвербијалне темпоралне допуне, како се видело у овом поглављу, али и у поглављу у којима се разматрају њихове одлике (в. 2.1.), у клаузу уводи темпорални глагол *трајати*. Он је у примерима из нашег електронског корпуса, а разматраним у овом поглављу, забележен само у предикатској функцији, при чему формира прост или сложен предикат (само са модалним глаголима), а може се наћи у различитим глаголским облицима (најчешће у презенту и перфекту).

У нашем електронском корпусу налази се укупно 910 уноса који потврђују употребу адвербијалне темпоралне допуне уз глагол *трајати*.

Она може бити исказана различитим јединицама, а подаци из нашег електронског корпуса показују су то најчешће падежне и предлошко-падежне конструкције, односно партитивне и паукалне синтагме, без предлога или са њима, али и да су у знатној мери, за разлику од локационих допуна, заступљене прилошке јединице (прилози, сложени прилози и прилошке синтагме), а сасвим ретко зависне темпоралне клаузе:

Лексеме које улазе у састав јединица којима се исказују адвербијалне темпоралне допуне, а када то нису зависне клаузе, имају, очекивано, темпоралну семантику, будући да је то и један од услова који је потребно испунити да би те јединице уопште могле да се комбинују са глаголом *трајати*, а затим и да би могле да стекну статус његове допуне. Када је адвербијална темпорална допуна исказана прилошким јединицама (међу којима су прилози, са 235 уноса, готово двоструко заступљенији од прилошких синтагми, са 122 уноса) у њиховом саставу јављају се прилози темпоралне семантике незаменичког и заменичког порекла, и то чешће ови први – *дању*, *тренутно*, *стално*, *непрекидно*, *дуго*,

предуго, вечно, кратко итд., а ређе други – *данас, колико, откако, докле* итд. Када је она исказана падежним и предлошко-падежним јединицама, којима прикључујемо партитивне и паукалне синтагме (најзаступљеније су партитивне (203 уноса) и паукалне синтагме (109 уноса), без предлога и са њима, а следе падежне јединице, инструментал (57), акузатив (55), и сасвим ретко генитив (4), те на крају и предлошко-падежне конструкције (97), углавном генитивне (90) и, ретко, акузативне (7)), у њиховом саставу налазе се именице темпоралне семантике, и то оне које означавају: јединице временске мере: *минут, сат, недеља, месец, година, деценија, век* итд., од којих је најфреквентнија *година* (којима се у падежним и предлошко-падежним облицима, уз обавезне детерминаторе, или без њих, најчешће означава дужина трајања означене ситуације); јединице временске мере које су члан условне временске сукцесије – *недеља, август* (којима се може означити темпорална лоцираност, али и тачка на временској оси која се узима као завршна или почетна граница трајања ситуације о којој се говори, као што се то чини нпр. нумеричким актуализатором уз назив месеца да би се означо датум); појмове-периоде – *јутро, послеподне, ноћ*; те појмове-празнике – *Ђурђевдан, Митровдан* (именице из обе групе углавном се употребљавају да се њима означи почетна или завршна граница трајања ситуације о којој се говори); затим именице опште темпоралне семантике – *време, период* итд. (уз које је обавезна употреба детерминатора због такве њихове семантике); односно именице нетемпоралне семантике којима се време означава индиректно, упућујући на неке догађаје и сл. који захватају одређени период – *рат, револуција* итд. У зависности од семантике именице, али и од типа јединице у којој се она налази, она се може реализовати само уз детерминатор, односно актуализатор, или у одређеном облику – тако се нпр. именице са значењем јединице временске мере, употребљене у генитиву или акузативу, јављају са детерминатором *цео* или *читав*; затим, ако се време жели фиксирати тако да се одреди датум, онда је уз именице које означавају јединице временске мере које су члан условне временске сукцесије, и стога иначе не захтевају детерминатор, неопходно употребити редни број као актуализатор; док именице употребљене у инструменталу морају бити у множини. Када је адвербијална допуна исказана зависном клаузом, то је чешће

зависна темпорална клауза са везником *док* (21 унос), и, ређе, зависна темпорално-поредбена клауза са везнички употребљеним *колико* (7 уноса).

Наведеним јединицама означава се темпорална локализација, ређе, и темпорална квантификација, чешће, што је и очекивано будући да глагол *трајати* у својој семантичкој структури има компоненту 'дужина'. Наиме, непосредна темпорална локализација остварује се прилозима (нпр. *тренутно*, *данас*), те генитивном и акузативном предлошко-падежном конструкцијом („*током* + генитив”; „*за* + акузатив”, „*кроз* + акузатив”), а посредна темпорална локализација генитивним предлошко-падежним конструкцијама, којима се означава постериорност („*после* + генитив”, „*након* + генитив”), односно интериорност („*између* + генитив”). Највећи број примера из наше грађе потврђује да се јединицама које имају функцију адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати* означава темпорална квантификација. Она се означава прилозима (нпр. *стално*, *непрекидно*, *дуго*; *колико*, *докле*) и прилошким синтагмама (са нпр. прилозима *дуго*, *кратко*, *мало* као главним члановима); затим обавезно беспредлошким инструменталом (уз испуњење обавезног услов да именица којом се означава јединица временске мере буде у множини); те беспредлошким генитивом (уз обавезну употребу детерминатора, нпр. *цео*) и беспредлошким акузативом (углавном уз употребу детерминатора, нпр. *цео* или *читав*, али што не мора бити обавезујуће, зависно од семантике именице, нпр. када се њоме означава изразито кратак или дуг период (нпр. *тренутак*), или тачно одређен период времена (нпр. *деценија*)); такође и акузативном предлошко-падежном конструкцијом („*за* + акузатив”, „*по* + акузатив’), и генитивном предлошко-падежном конструкцијом, којом се означава ингресивност („*од* + генитив”), терминативност („*до* + генитив”) и интериорност („*од* + генитив” + „*до* + генитив”); као и партиривним и паукалним синтагмама, уз које се може употребити предлог да би се додатно унело значење завршне границе, или дистрибуционо значење, или да би се означена дужина трајања представила као апроксимативна; те на крају зависним клаузама, при чему се темпоралном клаузом са везником *док* означава темпорална квантификација са обележјем терминативности, а темпорално-поредбеном клаузом са везнички употребљеним *колико* неодређена темпорална квантификација.

Поред тога што ово поглавље доноси разматрање о темпоралном глаголу *трајати*, и његовом међузависном односу са темпоралним допунама, преглед семантичких подтипова адвербијалне темпоралне допуне, преглед јединица којима се ова допуна исказује, уз навођење услова који морају бити испуњени да би се она исказала одређеном јединицом, оно доноси и преглед заступљености примера, који потврђују употребу ових допун уз глагол *трајати*, по функционалним стиливима српског језика. Тако из следећег графика, направљеног на основу података из нашег електронског корпуса:

видимо да су они најзаступљенији у књижевноуметничком стилу (366), а најмње заступљени, што је очекивано, у разговорном стилу (23), док преостала три стила – научни, административни и новинарски – имају приближно исту заступљеност примера.

Осим тога, на основу података из нашег електронског корпуса може се нпр. видети да се највећи број примера у књижевноуметничком стилу распоређује на четири писца – И. Андрића (53 уноса), Б. Пекића (44), М. Црњанског (34) и М. Селимовића (21); да су у научном стилу примери најбројнији у друштвено-хуманистичким студијама – нпр. у Срејовић, Кузмановић 1987 (18), Миленковић

1963 (13), Самарџић 1983 (11), Поповић 2007 (9); да су у административном стилу најзаступљенији примери из: *Статута лекарске коморе* (20), *Кривичног законика* (15), *Устава Р. Србије* (13) и *Статута адвокатске коморе* (13); да у новинарском стилу већину чине примери из *Политике* (154), што је и очекивано будући да је она укључена са великим бројем примера у ЕКМАТФ, одакле смо додатно ексцерпирани примери; те да су у разговорном стилу заступљенији примери из транскрипата друштвено-политичких емисија (17), него из разговора са испитаницима (6).

На основу добијених података о распоређености примера по стиловима, долазимо до закључка да њихова употреба није условљена припадношћу одређеном функционалном стилу, али ту се не исцрпљује значај овако сачуваних података. Тако се подаци о заступљености по функционалним стиловима, или о заступљености у текстовима одређених аутора, односно одређеним текстовима по функционалним стиловима, добијени из нашег електронског корпуса, могу користити и за друга лингвистичка, те различита лингвостилистичка, па и корпусна истраживања.

3. ЗАКЉУЧАК

Адвербијалне допуне у српском језику, које су предмет нашег истраживања, нису досад биле предмет исцрпнијег разматрања у србистици/сербокroatистици, што је утврђено након прегледа граматичке литературе, као и синтаксичких, семантичких и др. радова и студија који обухватају период 20. и 21. века. Наиме, установљено је да их једни аутори не региструју (углавном у старијој граматичкој литератури), да их други региструју, али, ослањајући се на морфосинтаксички критеријум у одређивању њиховог синтаксичког статуса, који је неприменљив на њих, сврставају их у одредбе, док их трећи региструју, одређују као допуне, али, или су та одређења уопштена, ако је реч о граматичкој литератури, или се аутори, ако је реч о радовима посвећеним адвербијалним допунама, углавном фокусирају на попис и разматрање типа глагола који захтева адвербијалну допуну, уз одређивање типа адвербијалне допуне коју он уводи у клаузу, не упуштајући се у детаљну анализу њихових семантичких и синтаксичких одлика, и одређивање услова које потребно испунити да би се одређена јединица одредила као адвербијална допуна. Стога се показало као неопходно да се питање адвербијалних допуна у српском језику исцрпније размотри, и да се одреди њихов семантички и синтаксички статус, чему тежи наше истраживање.

Будући да озбиљно и исцрпно истраживање захтева добар корпус, формирање корпуса за ово истраживање захтевало је посебну пажњу. Адвербијалне допуне „захтевају” глаголи одређене семантике, па су најпре ексцерпирани ти глаголи из РМС, а затим, на основу добијеног списка глагола, и из РСАНУ. Затим је, на основу тако добијеног списка глагола, ексцерпиран велик број дела, односно записа, различитог обима, из свих функционалних стилова. При томе се водило рачуна да је за разматрање неког језичког проблема у савременом језику, неопходно укључити у истраживање његову свакодневну употребу, те су у корпус ушли и примери добијени из снимака разговора са испитаницима. Такође, при избору извора за овај рад, ексцерпираних дела, текстова и записа, водило се рачуна и о њиховој територијалној и временској заступљености – они обухватају временски период од више од једног века (од 1900. до 2014. године), и дела аутора са различитих простора, сада засебних

држава на Балкану, и различитих простора у оквиру једне државе, а на којима се говори српски језик.

Од тако прикупљене грађе формиран је електронски корпус, који се састоји од релационе базе података, у којој се чувају ручно аотирани примери, и низа апликација за унос, обраду и екстракцију примера из базе.

Adverbijalne dopune

Dodaj primer Pregled primera

Izvor
Миланковић, Кроз царство наука, 107, АУФ

Primer
У овој вароши живи један јавни бележник који ни, боље но ико други, може дати поуздано обавештење о том баштинском питању.

Stil: Književni stil

Tip subjekta: <n/a>

Tip distribucije: Nezavisna (/glavna) rečenica

Tip nezavisne rečenice: Obaveštajna

Tip zavisne rečenice: <n/a>

Tip adverbijalne dopune: Lokaciona

Adv. dopuna - jedinica: Predložko-padežna konstrukcija

Adv. dopuna vrsta zav. rečenice: <n/a>

Imenska reč: Imenica

Padež: Lokativ

Predlog: Enter to add item
y

Prilog: Enter to add item
<n/a>

Imenica - semantika: Enter to add item
насељено место

PREDIKAT
Infinitiv glagola: Enter to add item
ЖИВЕТИ

Tip predikata: Prost. <n/a>

Dodaj

Pretraga primera

Distribucija: Tip: (none), Zavisna rečenica: (none), Nezavisna rečenica: (none), Tip subjekta: (none)

Adverbijalna dopuna: Tip: Lokaciona, Padež: (none), Imenska reč: (none), Jedinica: (none), Predlog: (none), Imenska semantika: (none), Zavisna rečenica: (none), Prilog: (none)

Predikat: Predikat: (none), Složeni: (none), Tip: (none), Modalni: (none), Fazni: (none)

Stil: (none) Submit

Show 10 entries

Izabran	Id	Primer	Izvor	Stil	Tip subjekta	Distribucija			Adverbijalna dopuna			Z. re
						Tip	Nezavisna rečenica	Zavisna rečenica	Tip	Jedinica		
☐	991	Господар Јован убрзава корак: дук тихих, сивих зграда (његова улица је ту, између Доситејевић и Змај-Јовине, ћудљива и невоспана) до куће у којој је становао Јован Свртић.	Велмар-Јанковић, Дорћол, 13, АУФ	Književni stil	Živ	Zavisna rečenica		Odnosna rečenica	Kvalifikativna	Predložko-padežna konstrukcija		
☐	1056	Практика је за познати времена била једини извор за ова права, пошто се ни у каквом тексту нису сачувала. По пракци она се исцрпљују овим значајма [.] 19. Који трговац турски пође у Влашку својим трговачким послом, дукан је обавити влашким властима колико ће се бавити у Влашкој, и кад томе рок прође, дукан је уклонити се.	Новковић С., Турско царство пред српски устанак, пдф, 247	Naučni stil	Živ	Zavisna rečenica		Izrična rečenica	Kvalifikativna	Predložko-padežna konstrukcija		
☐	1255	Malo ko zna, na primer, ko su zapravo Vlasi, gde upravo žive i kojim jezikom govore.	Bugarski, Jezici, pdf, 112	Naučni stil	Živ	Zavisna rečenica		Izrična rečenica	Kvalifikativna	Prilog		
☐	1488	213. Придевска упитна заменица који? (која? које?) има остале падеже као мој [.] Примери: (56) Коју књигу читаш? (57) На којејм спрату ви станујете?	Пилер, Кпај, Нормативна граматика, пдф, 110	Naučni stil	Živ	Nezavisna (glavna) rečenica	Upitna		Kvalifikativna	Predložko-padežna konstrukcija		

Showing 1 to 10 of 10 entries

Previous 1 Next

Будући да смо се у нашем истраживању, због просторне и временске ограничености, а ослањајући се на принцип довољности, ограничили на два основна и најфреквентнија типа адвербијалних допуна – локационе и темпоралне допуне, у нашем електронском корпусу налази се 3199 уноса који потврђују такву њихову употребу.

Основни и кључни део овог истраживања је прецизно одређење адвербијалне допуне. Пошавши од више пута истицаног у литератури да се оне јављају уз глаголе одређене семантике, размотрили смо најпре, семантички и синтаксички, локационе и темпоралне глаголе који их уводе у клаузу. Реч је о непрелазним глаголима којима је локационо, односно темпорално значење примарно или једино. Локациони глаголи у својој семантичкој структури имају архисему „налазити се”, главну диференцијалну сему „место”, и сему „живо” („људско” или „животињско”), а темпорални глаголи који у својој семантичкој структури имају архисему „протезати се”, главну диференцијалну сему „време”, и сему „неживо” („процес”, „стање”, „период”). Они се не могу реализовати без адвербијалних јединица локационе или темпоралне семантике којима се експлицира сема места, односно времена из њихове семантичке структуре, што оне могу захваљујући томе што се у њиховим семантичким структурама налазе исто семе места, односно времена. Ове адвербијалне јединице обавезне су у реченици, јер, на основу теста испуствости, оне нису испуствиве из ње будући да би реченица тако постала комуникативно непотпуна (нпр. *Он борави).

Разматрани глаголи према Вендлеровој класификацији припадају глаголима стања (а неки свршени локациони глаголи – глаголима достигнућа), а према новијој класификацији, Апресјановој, припадају класи – локализација, односно параметри. Њима се, када је реч о локационим глаголима, означава ситуација 'А се налази у (на) месту В (у временском периоду t)' (а ако је локациони глагол деривиран од именице са темпоралном семантиком, време је лексикализовано, и није потенцијално), а ако су то темпорални глаголи, онда се означава ситуација 'А се протеже у времену/кроз време В'. Уколико би се неки учесник ситуације изоставио или изменио променила би се ситуација, односно семантика глагола. Такође, измену ситуације изазвала би и промена глаголског рода – трансформација глагола из непрелазног у прелазни. Ови глаголи могу имати

предикатску или фанпредикатску функцију, а када формирају предикат, то може бити прост предикат, што је чешће, или сложен (са модалним и фазним глаголима), што је ређе. Такође, могу се јавити у различитим глаголским облицима.

Ови локациони и темпорални глаголи су на семантичком плану двовалентни. Код локационих глагола прву улогу попуњава Агенс („људско” или „животињско”), а другу Локација, а код темпоралних глагола прву улогу попуњава Објекат, односно Пропозиција („неживо”), а другу Време. На синтаксичком плану они се реализују као субјекат и адвербијална допуна – локациона, односно темпорална. Тако ови глаголи формирају минимални реченични модел S + P + Adv.

Да би слика о адвербијалним допунама, и уже о адвербијалним локационим и темпоралним допунама била што потпунија, анализирали смо велики број примера који потврђују њихову употребу у српском језику, уз различите локационе и темпоралне глаголе, и то у различитим функционалним стиловима. Укупно су забележена 72 локациона глагола, а њих смо поделили на пет група, према статусу у групи и критеријуму деривације. У првој групи су, недеривирани, прототипни глагол *боравити*, као и *живети*, који су централни представници групе, а у наредне четири групе распоређени су деривирани глаголи, и перифернији, и то: у другу глаголи деривирани од глагола (нпр. *пробивати*), у трећу глаголи деривирани од именице са значењем место (нпр. *становати*), у четврту глаголи деривирани од именице са значењем време (нпр. *летовати*, *преноћити*), и у пету глагол деривиран од именице која означава особу (*гостовати*). Разматран је један темпорални глагол – *трајати*. У нашем електронском корпусу знатно је већи број уноса који потврђују употребу адвербијалне локационе допуне неког од разматраних локационих глагола, него уноса који потврђују употребу адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати*:

Међутим, иако су адвербијалне локационе допуне готово три пута заступљеније, тај однос ипак треба узети са резервом будући да је реч о односу више локационих глагола према једном темпоралном, али може послужити као илустративан, јер и потврђује у литератури уврежено мишљење да су локационе адвербијалне јединице и чешће и разноврсније од темпоралних.

Адвербијалне допуне ових глагола у српском језику исказују се различитим јединицама. Допуне локационих глагола, адвербијалне локационе допуне, исказују се прилошким јединицама (прилози и прилошке синтагме), најчешће предлошко-падежним конструкцијама, и ретко зависним локационим клаузама, док се адвербијалне темпоралне допуне глагола *трајати*, такође, исказују прилошким јединицама (прилозима и прилошким синтагмама), што је чешће него таквим јединицама уз локационе глаголе, затим падежним и предлошко-падежним конструкцијама, те врло фреквентним партитивним и паукалним синтагмама, и на крају врло ретко, као и код локационих глагола, зависним клаузама – зависном темпоралном клаузом и зависном темпорално-поредбеном клаузом (о заступљености ових јединица види графиконе под тачкама 2.2.6. и 2.3.2.).

У овом истраживању исцрпно се разматрају и семантичке одлике лексема које улазе у састав неклаузалних адвербијалних допуна локационих и темпоралних глагола.

О адвербијалним локационим допунама локационих глагола може се издвојити неколико закључака: када је она исказана прилошком јединицом, њу чине незамењиви прилози (нпр. *близу, јужно, напољу* итд.), којима се означава посредно лоцирање, или прилози заменичког порекла (нпр. *овде, тамо, негде, где* и др.); када је исказана зависном локационом клаузом, она може бити употребљена самостално или са корелативом; када је исказана предлошко-падежним конструкцијом, реч је, најчешће, о локативним предлошко-падежним конструкцијама, а забележене су и генитивне, инструменталне и акузативне. Међу локативним предлошко-падежним конструкцијама, којима се означава непосредно лоцирање, најфреквентнија је „у + локатив”, којом се означава нечије смештање у унутрашњи простор неког грађевинског или каквог другог објекта који служи за становање, и у локативу се налазе именице чија је семантика ’грађевински објекат, зграда’, међу којима је најчешћа *кућа*, затим именице са значењем ’институција’, ’просторија’, или чак, и неспецифичне, са значењем ’пловни објекат’ итд., односно нечије смештање у оквиру одређеног спољног простора омеђеног границама, природним или вештачким, каква је у локативу употребљена именица са значењем дела спољног простора омеђеног природним границама (нпр. именица *шума, поље* итд.), или именица са значењем дела спољног простора омеђеног вештачким границама, каква је нпр. именица са значењем ’држава’, ’насељено место’ итд. Стога се у њој не могу употребити именице које у својој семантичкој структури, поред компоненте ’место’, немају компоненту ’унутрашњост’. Наиме, готово се по изузетку у локативу са предлогом у налази нпр. именица са значењем ’узвишење’ – *планина*. Међутим, таква њена употреба није блокирана, иако није уобичајена јер се као диференцијална сема не истиче ’површина’, односно ’висина’, већ је ранг диференцијалне семе достигла потенцијална сема ’унутрашњост’ (неко се налази у границама спољног простора, односно дела спољног простора који се налази на узвишењу). Затим, конструкцијом „*на* + локатив”, следећом по фреквенцији од локативних конструкција, обично се означава да се неко лоцира на некој површини, односно простору који је издигнут у односу на околину (живети на планини, боравити на острву), те је ретка и необична употреба именице са значењем неког унутрашњег или ограниченог простора у овој конструкцији. У њој се јављају само за одређене

именице са значењем унутрашњости (боравити на факултету, живети на Цетињу), чија је употреба условљен човековом наивном сликом о простору који је њоме означен (факултет се посматра као установа од великог значаја (висока), па је уз њу могуће употребити предлог *на*), односно положајем појма означеног именицом (када је насељено место нпр. смештено поред неке водене површине, или на широком, отвореном простору). Употребом конструкције „*по* + локатив” да би се означила нечија лоцираност у простору, поред значења локације издваја се и значење дистрибуције, те она није толико условљена семантиком именице – могућа је употреба како именица које имају значење унутрашњости, тако и именица које означавају нпр. неки простор издигнут у односу на остале. Такође, забележене су и 24 различите генитивне предлошко-падежне конструкције којима се исказује адвербијална локациона допуна. Од њих, непосредно лоцирање означава се најчешће конструкцијом „*код* + генитив”, али само када се именицом у генитиву означава нека особа, у супротном се њом означава посредно лоцирање, а затим и конструкцијама „*унутар* + генитив”, „*диљем* + генитив” и „*широм* + генитив”, „*накрај* + генитив”. Осталим генитивним конструкцијама означава се нечије посредно лоцирање, па се у генитиву налазе именице различите и необавезујуће семантике, нпр. лоцирање предњом/задњом страном локализатора („*испред* + генитив”/„*иза* + генитив”), доњом/горњом страном локализатора („*испод* + генитив”/„*изнад* + генитив”), лоцирање према критеријуму – удаљеност од локализатора („*близу* + генитив”, „*код* + генитив”, „*пored* + генитив” и др.) итд. Посредно лоцирање означава се и акузативним и инструменталним предлошко-падежним конструкцијама. Предлошко-падежном конструкцијом „*уз* + локатив” означава се нечије посредно лоцирање према критеријуму удаљеност, а инструменталним предлошко-падежним конструкцијама неко се посредно лоцира предњом/задњом страном локализатора („*пред* + инструментал”), доњом/горњом страном локализатора („*под* + инструментал”) или према више локализатора („*међу* + инструментал”), при чему је именица, односно заменица обавезно у множини.

О адвербијалним темпоралним допунама може се издвојити неколико краћих закључака. Када је она исказана прилошком јединицом, њу чине прилози темпоралне семантике незаменичког порекла – *дању*, *стално*, *дуго*, *кратко* итд., и

прилози заменичког порекла – *данас, колико, откако, докле* итд.; када је она исказана падежним и предлошко-падежним јединицама, те партитивним и паукалним синтагмама у њиховом саставу су именице темпоралне семантике, и то оне које означавају: јединице временске мере: *сат, месец, година, деценија, век* итд., од којих је најфреквентнија година, јединице временске мере које су члан условне временске сукцесије – *недеља, август*, појмове-периоде – *јутро, послеподне*; појмове-празнике – *Ђурђевдан, Митровдан*; затим именице опште темпоралне семантике – *време, период* итд., те именице нетемпоралне семантике којима се време означава индиректно, упућујући на неке догађаје и сл. који захватају одређени период – *рат, револуција* итд. У зависности од семантике именице, али и од типа јединице у којој се она налази, она се може реализовати само уз детерминатор, односно актуализатор, или у одређеном облику – нпр. уз именицу са значењем јединице временске мере, употребљену у беспредлошком генитиву или акузативу, обавезан је детерминатор (нпр. *цео, читав*); такође, ако се време жели фиксирати тако да се одреди датум, онда је уз именице које означавају јединице временске мере које су члан условне временске сукцесије, а које иначе не захтевају детерминатор, неопходно употребити редни број као актуализатор; и коначно, ако су именице које имају значење јединице временске мере употребљене у инструменталу, оне морају бити у множини. Када је адвербијална допуна исказана зависном клаузом, то може бити темпорална клауза са везником *док* или темпорално-поредбена клауза са везнички употребљеним *колико*. Наведеним јединицама означава се темпорална локализација, која може бити непосредна, када се означава прилозима (нпр. *тренутно, данас*), те генитивном и акузативном предлошко-падежном конструкцијом („*током* + генитив”; „*за* + акузатив”, „*кроз* + акузатив”), односно посредна темпорална локализација, која се исказује генитивним предлошко-падежним конструкцијама, којима се означава постериорност („*после* + генитив”, „*након* + генитив”) или интериорност („*између* + генитив”). Међутим, наведеним јединицама најчешће се, управо због семантике глагола *трајати*, исказује темпорална квантификација. Она се означава прилозима (нпр. *стално, дуго; колико, докле*) и прилошким синтагмама; затим обавезно беспредлошким инструменталом (при чему именица која има значење јединице временске мере мора бити у множини);

беспредлошким генитивом (уз обавезну употребу детерминатора, нпр. *цео*) и беспредлошким акузативом (углавном уз употребу детерминатора, нпр. *цео*, *читао*); акузативном предлошко-падежном конструкцијом („*за* + акузатив”, „*по* + акузатив”); генитивном предлошко-падежном конструкцијом, којом се означава ингресивност („*од* + генитив”), терминативност („*до* + генитив”) и интериорност („*од* + генитив” + „*до* + генитив”); те, у великом броју случајева, партитивном и паукалном синтагмом, уз коју, да би се унела измена у њено значење дужине трајања, може бити употребљен предлог (њиме се нпр. уноси значење почетне или завршне границе, затим дистрибуционо значење, или се означена дужина трајања може представити и као апроксимативна); и на крају зависним клаузама (темпоралном клаузом са везником *док* означава се темпорална квантификација са обележјем терминативности, а темпорално-поредбеном клаузом са везнички употребљеним *колико* неодређена темпорална квантификација).

Када је реч о заступљености адвербијалних локационих и темпоралних допуна, у следећем графикону оне се пореде:

Из наведених података је да нема великих разлика у заступљености адвербијалне локационе и темпоралне допуне по функционалним стиловима, осим у административном стилу, где је мала фреквенција примера за адвербијалне локационе допуне условљена типом текстова и локационом семантиком глагола.

Циљ овог истраживања је, осим одређивања семантичког и синтаксичког статуса адвербијалних локационих и темпоралних допуна, био и да методе, критеријуми и тестови примењени у њиховом истраживању, као и добијени резултати, могу да се употребе и у разматрању осталих типова адвербијалних допуна (квантитативних и квалификативних), чиме би се заокружило истраживање адвербијалних допуна у српском језику, и у потпуности попунило једно од празних поља у области синтаксе, тј. семантичке синтаксе. Такође, надамо се и да ће решења из овог истраживања наћи своју примену у лексикографској пракси, при даљој изради РСАНУ, како при обради локационих и темпоралних глагола у следећим томовима, тако и при ревизији претходно обрађених таквих глагола у будућим, поновљеним издањима објављених томова, или у његовом електронском издању. И за крај, надамо се да ово истраживање доноси материјал и решења који би били од користи и који би се могли применити у интердисциплинарним проучавањима језика, као нпр. у корпусној лингвистици, и нарочито при машинској обради и анализи језика, што је и те како битно за очување српског језика, али и његово постављање на видљиву и доступну мапу светских језика.

ИЗВОРИ

1) Књижевноуметнички стил:⁸⁸²

Албахари 1984: Albahari D., *Fras u šupi*, Beograd: Rad.

Албахари 2002: Albahari D., *Neobične priče*, Beograd: Stubovi kulture.

Андрић 1: Andrić I., *Gospodica*, Gralis-korpus.

Андрић 2: Andrić I., *Prokleta avlija*, Gralis-korpus.

Андрић 1953: Андрић И., *На Дрини ћуприја*, Београд: Просвета, издавачко предузеће Србије.

Андрић 1989: Andrić I., *Travnička hronika*, Sarajevo: Svjetlost (internet).

Басара 2007: Basara S., *Usporn i pad Parkinsonove bolesti*, Beograd: Dereta.

Басара 2010: Basara S., *Fama o biciklistima*, Beograd: Dereta.

Васић 1: Васић Д., *Сабране приповетке*, АУФ.

Великић 2007: Velikić D., *Ruski prozor*, Beograd: Stubovi kulture.

Велмар Јанковић 1: Велмар Јанковић С., *Дорћол*, АУФ.

Гаталица 2012: Gatalica A., *Veliki rat*, Beograd: Mono i Manjana.

Десница 1: Десница В., *Прољећа Ивана Галеба*, АУФ.

Домановић 1: Домановић Р., *Данга, Мртво море*, АУФ.

Капор 1: Капор М., *Најбоље године и друге приче*, АУФ.

Капор 2: Капор М., *Белешке једне Ане*, АУФ.

Капор 3: Капор М., *O11, 100 nedelja blokade* (internet).

Капор 1978: Капор М., *Provincijalac*, Zagreb: Znanje.

Капор 1983: Капор М., *Una*, Zagreb: Znanje (internet).

Капор 1984: Капор М., *Zoe*, Zagreb: Znanje (internet).

Капор 2010: Капор М., *Фолиранти*, Београд: Књига-комерц.

Киш 1962: Kiš. D., *Mansarda* (internet).

Киш 1980: Kiš D., *Grobnica za Borisa Davidoviča (sedam poglavlja jedne zajedničke povesti)*, Beograd: BIGZ.

---

⁸⁸² Овде су укључени и извори преузети из дигитализоване библиотеке – *Антологија српске књижевности*, коју је оформио Учитељски факултет Универзитета у Београду, и они имају наведену ознаку АУФ (<http://www.antologijasrpskeknjizevnosti.rs/>). Исто је и код извора из других функционалних стилова. Такође, укључени су и извори из Андрићевог и Ћопићевог Гралис-корпуса, формираних за потребе пројеката *Иво Андрић у европском контексту* и *Лирски, хумористички и сатирички свијет Бранка Ћопића* (<http://www-gewi.uni-graz.at/gralis/index.html>), и они имају ознаку Гралис-корпус.

- Киш 1983:** Kiš D., *Enciklopedija mrtvih*, Zagreb – Beograd: Globus – Prosveta.
- Киш 2005:** Kiš D., *Rani jadi*, Beograd: Prosveta.
- Ковачевић 2013:** Ковачевић Д., *Балкански шпијун*, Београд: Завод за уџбенике.
- Кочић 1:** Кочић П., *Изабрана дела*, АУФ.
- Миланковић 1:** Миланковић М., *Кроз васиону и векове*, АУФ.
- Миланковић 2:** Миланковић М., *Кроз царство наука*, АУФ.
- Милићевић 1:** Милићевић В., *Беспуће*, АУФ.
- Михаиловић 2005:** Михаиловић Д., *Кад су цветале тикве*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства – НИИ.
- Ненадић 1:** Ненадић Д., *Доротеј*, АУФ.
- Нушић 1:** Нушић Б., *Ожалошћена породица*, АУФ.
- Нушић 2:** Нушић Б., *Покојник*, АУФ.
- Нушић 3:** Нушић Б., *Аутобиографија*, АУФ.
- Олујић 1:** Олујић Г., *Небеска река и друге бајке*, АУФ.
- Олујић 2:** Олујић Г., *Седефна ружа и друге бајке*, АУФ.
- Олујић 3:** Олујић Г., *Гласам за љубав*, АУФ.
- Павић 1985:** Павић М., *Хазарски речник*, Београд: Просвета.
- Пекић 1977:** Пекић В., *Odbrana i poslednji dani*, Beograd: Slovo ljubve.
- Пекић 1983:** Пекић В., *Besnilo*, Zagreb: SNL.
- Пекић 1988:** Пекић В., *Novi Jerusalem*, Beograd: Nolit.
- Пекић 2011:** Пекић В., *Atlantida*, Beograd: Laguna.
- Петковић 2002:** Petković R., *Sudbina i komentari*, Beograd: Stubovi kulture.
- Петровић 2000:** Петровић Г., *Ситничарница „Код срећне руке”*, Београд: Народна књига – Алфа.
- Петровић 1:** Петровић Р., *Африка*, АУФ.
- Петровић 2:** Петровић Р., *Људи говоре*, АУФ.
- Пупин 1:** Пупин М., *Са пашњака до научењака*, АУФ.
- Секулић 1:** Секулић И., *Кроника паланачког гробља*, АУФ.
- Секулић 1920:** Секулић И., *Ђакон Богородичине цркве*, Загреб.
- Секулић 2001:** Секулић И., *Сапутници, Приповетке I*, Нови Сад: Stylos.
- Селимовић 1967:** Selimović M., *Derviš i smrt*, Sarajevo: Svjetlost.
- Селимовић 1979:** Selimović M., *Tvrđava*, Beograd: Sloboda.

- Симовић 1:** Симовић Љ., *Чудо у Шаргану*, АУФ.
- Сремац 1:** Сремац С., *Зона Замфирова*, АУФ.
- Станковић 1:** Станковић Б., *Божји људи*, АУФ.
- Станковић 2:** Станковић Б., *Јовча*, АУФ.
- Станковић 3:** Станковић Б., *Нечиста крв*, АУФ.
- Станковић 4:** Станковић Б., *Ташана*, АУФ.
- Станковић 5:** Станковић Б., *Коштана*, АУФ.
- Тесла 1:** Тесла Н., *Моји изуми*, АУФ.
- Тишма 1996:** Тишма А., *Široka vrata*, Београд: Prosveta.
- Тишма 1997:** Тишма А., *Употреба човека*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Ћипико 1:** Ћипико И., *Приповетке*, АУФ.
- Ћипико 2:** Ћипико И., *Пауци, За крухом*, АУФ.
- Ћопић 1:** Ћопић Б., *Башта слезове боје*, АУФ.
- Ћопић 2:** Ћопић В., *Magareće godine*, Gralis-korpus.
- Ћопић 3:** Ћопић В., *Orlovi rano lete*, Gralis-korpus.
- Ћосић 1:** Ћосић, *Корени*, АУФ.
- Црњански 1:** Црњански М., *Сеобе 1*, АУФ.
- Црњански 2:** Црњански М., *Сеобе 2*, АУФ.
- Црњански 3:** Црњански М., *Лирика Итаке*, АУФ.
- Црњански 2004:** Црњански М., *Дневник о Чарнојевићу*, Београд: Политика – Народна књига (интернет).

2) Научни стил:⁸⁸³

- Адамовић 2005:** Adamović V., *Psihosomatska medicina i konsultativna psihijatrija: priručnik za kliničku praksu*, Београд: Službeni list SCG, ЕКМАТФ.
- Анђелић 1950:** Анђелић Т., *Основи механике непрекидних средина*, Београд: Научна књига.
- Бељански 2001:** Beljanski S., *Međunarodni pravni standardi o krivičnom postupku*, Београд: Београдски центар за људска права.

---

⁸⁸³ Овде су укључени и извори преузети из електронског корпуса српског језика Математичког факултета, за који наводимо скраћеницу ЕКМАТФ (<http://www.korpus.matf.bg.ac.rs/>). Исто је и код извора из других функционалних стилова.

- Бугарски 1997:** Bugarski R., *Ka jedinstvu lingvistike*, Beograd: Čigoja.
- Бугарски ²2003:** Bugarski R., *Uvod u opštu lingvistiku*, Beograd: Čigoja, XX vek.
- Васић 2010:** Vasić V. (ur.), *Diskurs i diskursi, zbornik u čast Svenki Savić*, Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Вељић 2009:** Veljić Z., *Diplomatski protokol*, Beograd: Službeni glasnik – Diplomatska akademija MSP Srbije, ЕКМАТФ.
- Вукомановић ²1997:** Vukomanović M., *Rani hrišćanski mitovi*, Beograd: Čigoja štampa.
- Грухоњић 2011:** Gruhonjić D., *Diskurs agencijskog novinarstva*, Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Делић 1991:** Делић Ј., *Хазарска призма*, Београд – Подгорица – Горњи Милановац: Просвета – Октоих – Дечје новине (интернет).
- Димитријевић и др. 1997:** Dimitrijević V., Paunović M., Đerić V., *Ljudska prava*, Beograd: Beogradski centar za ljudska prava – Dosije.
- Драшкић, Станивуковић 2005:** Draškić M., Stanivuković M., *Ugovorno pravo međunarodne trgovine*, Beograd: Službeni list SCG, ЕКМАТФ.
- Ђорђевић, Митић 2000:** Đorđević S., Mitić M., *Diplomatsko i konzularno pravo*, Beograd: Službeni list SRJ, ЕКМАТФ.
- Ђурић 1976:** Đurić M., *Istorija helenske etike*, Beograd: BIGZ.
- Живковић 2000:** Живковић Т., *Словени и Ромеји*, Београд: Историјски институт САНУ.
- Ивић 1995:** Ivić M., *O zelenom konju*, Beograd: XX vek.
- Ивић и др. 2007:** Ивић П., Клајн И., Пешикан М., Брборић Б., *Српски језички приручник*, Београд: Београдска књига.
- Ињац 2007:** Ињац О., *Велике адвокатске одбране*, Београд: Службени гласник, ЕКМАТФ.
- Јеротић и др. 2002:** Јеротић В., Коруга Ђ., Раковић Д. (ур.), *Наука религија друштво*, Београд: Богословски факултет СПЦ – Министарство вера Владе Републике Србије.
- Јовановић 1901:** Јовановић С., *Српско-бугарски рат, расправа из дипломатске историје*, Београд: Краљевско српска дворска књижара Мите Стајића.

- Јовановић 1903:** Јовановић С., *Светозар Марковић*, Београд: Доситије Обрадовић.
- Јовановић 2000:** Јовановић Б., *Дух паганског наслеђа у српској традиционалној култури*, Нови Сад: Светови.
- Клајн 2002:** Клајн И., *Творба речи у савременом српском језику*, први део, слагање и префиксација, Београд – Нови Сад: Завод за уџбенике и наставна средства – Институт за српски језик САНУ – Матица српска.
- Клајн 2003:** Клајн И., *Творба речи у савременом српском језику*, други део, суфиксација и конверзија, Београд – Нови Сад: Завод за уџбенике и наставна средства – Институт за српски језик САНУ – Матица српска.
- Ковачевић 1988:** Ковачевић М., *Uzročno semantičko polje*, Sarajevo: Svjetlost.
- Ковачевић 2007:** Ковачевић И., *Антропологија транзиције*, Београд: Српски генеалогски центар.
- Кораћ 2012:** Korać V., *Digitalna forenzika kao arheologija podataka u visokotehnološkom kriminalu*, Beograd: Centar za nove tehnologije Viminacium – Arheološki institut Beograd.
- Лазовић 1994:** Lazović Ž., *O prirodi epistemičkog opravdanja*, Beograd: Filozofsko društvo Srbije.
- Липовац 2008:** Lipovac K., *Bezbednost saobraćaja*, Beograd: Službeni list SRJ, ЕКМАТФ.
- Марковић 1994:** Марковић М., *Филозофски основи науке*, Београд: БИГЗ – ГЕНЕС-С ШТАМПА – ПРОСВЕТА – СКЗ.
- Миленковић 1963:** Миленковић Д., *Друга српска армија у Првом балканском рату*, Београд: Војно штампарско предузеће.
- Милићевић 1913:** Милићевић М., *Стефан Немања и Свети Сава*, Београд: Државна штампарија Краљевине Србије.
- Михајловић 2002:** Михајловић В., *Српски презименик*, Нови Сад: Аурора.
- Новаковић 1906:** Новаковић С., *Турско царство пред српски устанак 1780–1804*, Београд: СКЗ.
- Перовић 2006:** Perović L. (ur.), *Zoran Đinđić: Etika odgovornosti, zbornik radova*, Beograd: Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji.
- Петковић 1:** Петковић Н., *Два српска романа*, АУФ.

- Петковић, Деретић 1:** Ивић П., Маринковић Р., Милошевић Ђорђевић Н., Деретић Ј, Петковић Н., *Кратка историја српске књижевности*, АУФ.
- Петровић 2000:** Петровић С., *Митологија раскрића, Српска митологија*, књига IV, Ниш: Просвета.
- Пешикан и др. 2010:** Пешикан М., Јерковић Ј., Пижурица М., *Правопис српскога језика*, Нови Сад: Матица српска.
- Пипер 1983:** Piper P., *Zamjenički prilozi (gramatički status i semantički tipovi)*, Novi Sad: Institut za strane jezike i književnosti Filozofskog fakulteta.
- Пипер, Клајн 2013:** Пипер П., Клајн И., *Нормативна граматика српског језика*, Нови Сад: Матица српска.
- Половина 1987:** Polovina V., *Leksičko-semantička kohezija u razgovornom jeziku*, Beograd: Filološki fakultet.
- Поповић 2007:** Popović T., *Rečnik književnih termina*, Beograd: Logos Art.
- Радић Бојанић 2007:** Radić Bojanić B., *neko za chat!?: diskurs elektronskih ćaskaonica na engleskom i srpskom jeziku*, Novi Sad: Filozofski fakultet – Futura publikacije.
- Радојчић 1965:** Радојчић С., *Текстови и фреске*, Нови Сад: Матица српска.
- Ракићевић 1991:** Rakićević T., *Opšta fizička geografija*, Beograd: Naučna knjiga.
- Савић 1:** Савић М., *Изазов маргиналног* (интернет).
- Самарџић 1983:** Samardžić R., *Veliki vek Dubrovnika*, Beograd: Prosveta.
- Скерлић 1:** Скерлић Ј., *Историја нове српске књижевности*, АУФ.
- Срејовић 1981:** Srejić D., *Istorija srpskog naroda*, Beograd: SKZ, ЕКМАТФ.
- Срејовић, Цермановић Кузмановић 1987:** Срејовић Д., Цермановић-Кузмановић А., *Речник грчке и римске митологије*, Београд: Српска књижевна задруга.
- Станојевић 1986:** Stanojević O., *Rimsko pravo*, Beograd: Službeni list SFRJ, ЕКМАТФ.
- Станојчић, Поповић ²1992:** Станојчић Ж., Поповић Љ., *Граматика српскога језика*, Београд – Нови Сад: Завод за уџбенике и наставна средства – Завод за издавање уџбеника.

- Стевановић⁵ 1986:** Стевановић М., *Савремени српскохрватски језик (граматички системи и књижевнојезичка норма) – I увод, фонетика, морфологија*, Београд: Научна књига.
- Стојиљковић 1936:** Стојиљковић Ј, Милосављевић Д., *Општа електротехника*, Нови Сад: Радио-часопис Тесла.
- Тадих 2004:** Тадих М., *Математичка географија*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Толстој, Раденковић 2001:** Толстој С., Раденковић Љ. (ур.), *Словенска митологија, енциклопедијски речник*, Београд: Zeptr Book World.
- Тошовић 2001:** Тоšović В., *Korelaciona sintaksa*, Грац: Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität Graz.
- Узелац 1:** Uzelac М., *Postklasična estetika* (internet).
- Чајкановић 1973:** Чајкановић В., *Мит и религија у Срба*, Београд: БИГЗ.
- Чајкановић 1994:** Чајкановић В., *Из српске религије и митологије*, Београд: СКЗ – БИГЗ – Партенон.
- Цацић 1:** Цацић П. (ур.), *Јован Цвијић, Иво Андрић, О балканским психичким типовима* (интернет).

3) Административни стил:

Сви закони, уредбе, одлуке, прописи итд. преузети су из електронске правне базе Параграф лекс (<http://www.paragraf.rs/propisi.html>) (датум преузимања докумената: 05. 12. 2014)⁸⁸⁴:

Зак. вет.: *Zakon o veterinarstvu* („Sl. glasnik RS”, br. 91/2005, 30/2010 i 93/2012).

Зак. вој.: *Zakon o vojsci Srbije* („Sl. glasnik RS”, br. 116/2007, 88/2009 i 101/2010 - dr. zakon).

Зак. држ.: *Zakon o državljanstvu Republike Srbije* („Sl. glasnik RS”, br. 135/2004 i 90/2007).

Зак. ел. мед.: *Zakon o elektronskim medijima* („Sl. glasnik RS”, br. 83/2014).

Зак. жив.: *Zakon o dobrobiti životinja* („Sl. glasnik RS”, br. 41/2009).

Зак. јез.: *Zakon o službenoj upotrebi jezika i pisama* („Sl. glasnik RS”, br. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94, 101/2005 - dr. zakon i 30/2010).

---

⁸⁸⁴ То је означено навођењем Параграф лекс иза скраћенице извора која се у тексту даје уз пример.

Зак. обр.: *Zakon o osnovnom obrazovanju i vaspitanju* („Sl. glasnik RS”, br. 55/2013).

Зак. о раду: *Zakon o radu* („Sl. glasnik RS”, br. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013 i 75/2014)).

Зак. пож.: *Zakon o zaštiti od požara* („Sl. glasnik RS”, br. 111/2009).

Зак. стан.: *Zakon o stanovanju* („Sl. glasnik RS”, br. 50/92, 76/92, 84/92 - ispr., 33/93, 53/93, 67/93, 46/94, 47/94 - ispr., 48/94, 44/95 - dr. zakon, 49/95, 16/97, 46/98, 26/2001, 101/2005 - dr. zakon i 99/2011).

Зак. стр.: *Zakon o strancima* („Sl. glasnik RS”, br. 97/2008).

Кр. зак.: *Krivični zakonik* („Sl. glasnik RS”, br. 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013 i 108/2014).

Одлука к. р.: *Одлука о кућном реду у стамбеним зградама* („Сл. лист града Београда”, бр. 12/96 - пречишћен текст, 14/96 - испр., 6/99 и 11/2005).

Пор. зак.: *Porodični zakon* („Sl. glasnik RS”, br. 18/2005 i 72/2011 - dr. zakon).

Пословник: *Sudski poslovnik* („Sl. glasnik RS”, br. 110/2009, 70/2011, 19/2012 i 89/2013).

Пр. хр.: *Pravilnik o hraniteljstvu* („Sl. glasnik RS”, br. 36/2008).

Пр. здр.: *Pravilnik o načinu i postupku ostvarivanja prava iz obaveznog zdravstvenog osiguranja* („Sl. glasnik RS”, br. 10/2010, 18/2010 - ispr., 46/2010, 52/2010 - ispr., 80/2010, 60/2011 - odluka US i 1/2013).

Статут АКС: *Statut advokatske komore Srbije* („Sl. glasnik RS”, br. 85/2011, 78/2012 i 86/2013).

Статут ЛКС: *Statut lekarske komore Srbije* („Sl. glasnik RS”, br. 111/2006, 68/2008, 14/2010, 36/2011 - odluka US, 43/2011 i 22/2012).

Устав: *Ustav Republike Srbije* („Sl. glasnik RS”, br. 98/2006).

4) Новинарски стил:

а) Штампани извори:

Политика:

Политика, 16. мај 1980, бр. 23925, год. 77; дневне новине из Београда;

Политика, 12. март 1981, бр. 24221, год. 78; дневне новине из Београда;

Политика, 01. октобар 1981, бр. 24422, год. 78; дневне новине из Београда;

Политика, 04. октобар 2013, бр. 35886, год. 100, дневне новине из Београда;

Политика, 04. април 2014, 36064, год. 111, дневне новине из Београда;
Политика, 15. април 2014, бр. 36075, год. 111, дневне новине из Београда;
Политика, 21. новембар 2014, бр. 36292, год. 111, дневне новине из Београда.

Печат:

Печат, 13. септембар 2013, бр. 285, недељне новине из Београда;
Печат, 04. октобар 2013, бр. 288, недељне новине из Београда;
Печат, 13. март 2014, бр. 310, недељне новине из Београда;
Печат, 28. март 2014, бр. 312, недељне новине из Београда.

НИН:

НИН, 12. септембар 2013, бр. 3272, недељне новине из Београда;
НИН, 13. март 2014, бр. 3298, недељне новине из Београда;
НИН, 03. април 2014, бр. 3301, недељне новине из Београда;
НИН, 06. новембар 2014, бр. 3332, недељне новине из Београда;
НИН, 20. новембар 2014, бр. 3334, недељне новине из Београда;
НИН, 27. новембар 2014, бр. 3335, недељне новине из Београда.

Недељник:

Nedeljnik, 10. april 2014, br. 117, nedeljne novine iz Beograda.

б) Електронски извори:

Из ЕКМАТФ ексцерпирани су примери из *Политике*, и то из 244 различита броја наведених новина, објављена у периоду 11. август 2000 – 09. децембар 2010; као и примери из НИН-а, из 6 бројева објављених 2002 године, у периоду 24. јануар – 27. јун (уз сваки пример наведен је датум, и скраћеница ЕКМАТФ).

5) Разговорни стил:

а) Транскрипти емисија:

УН 2011: Утисак недеље:

УН¹ 2011: Утисак недеље, 19. 06. 2011;

УН² 2011: Утисак недеље, 26. 06. 2011;

УН³ 2011: Утисак недеље, 03. 07. 2011;

УН⁴ 2011: Утисак недеље, 10. 07. 2011.

Инсајдер 2011:

Инсајдер¹ 2011: Инсајдер, 09. мај 2011,

Инсајдер² 2011: Инсајдер 23. мај 2011;

б) Снимци разговора:

ЈИРС 2008: Језик и идентитет у Републици Србији:

ЈИРС 2008, DW_A0010, 50.42 мин. (аутор и Сл. Т.);

ЈИРС 2008, DW_A0037, 164.17 мин. (аутор и С. М.);

ЈИРС 2008, DW_D0015, 32.08 мин. (аутор и С. Т.);

ЈИРС 2008, DW_A0023, 32. 58 мин. (аутор и М. М.);

ЈИРС 2008, DW_C0025, 54.52 мин. (аутор и М. М.) (оба снимка укупно 87.1. мин.);

ЈИРС 2008, DW_B0017, 30.13 мин. (аутор и Н. Р.);

ЈИРС 2008, DW_D0019, 19.59 мин. (аутор и Н. Р.) (оба снимка укупно 50.12 мин.);

ЈИРС 2008, DW_A0033, 81. 39 мин., (аутор и Мир. М.).

ЛИТЕРАТУРА

- Алановић 2006:** Алановић М., „Лексичка семантика и семантичке улоге актаната”, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 35/1, Београд, 169–178.
- Алановић 2012:** Алановић М., „Допуне и додаци – између обавезности и испуствости”, *Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду*, 37/2, Нови Сад: Филозофски факултет, 145–162.
- Алановић 2013:** Алановић М., „Објекат – у раскораку између облигаторности и факултативности”, *Филолог, часопис за језик, књижевност и културу*, 7, Бања Лука: Филолошки факултет Универзитета у Бањој Луци, 13–21.
- Алексанова 2010:** Алексанова С., „О соотношении обстоятельственных распространителей предложения с семантическими категориями актанта и сирконстанта”, *Зборник Матице српске за славистику*, 78, Нови Сад: Матица српска, 151–159.
- Антонић 2001:** Antoniћ I., *Vremenska rečenica*, Sremski Karlovci – Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
- Апресјан 1995:** Апресян Ю., *Лексическая семантика, синонимические средства языка*, Москва: Восточная литература РАН.
- Апресјан 2000:** Apresjan J. D., *Systematic lexicography*, New York: Oxford University Press.
- Апресјан 2007:** Апресян Ю. Д., „Семантические основы глагольного управления“, *Зборник Матице српске за славистику*, 71–72, Нови Сад: Матица српска, 49–62.
- Аристотел 2008:** Aristotel, *Analitika 1–2, Kategorije, O izrazu*, Beograd: Paidea.
- Арсенијевић 2003¹:** Арсенијевић Н., „Акузатив с предлогом у савременом српском језику (I)”, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, 46/1, Нови Сад: Матица српска, 107–263.
- Арсенијевић 2003²:** Арсенијевић Н., „Акузатив у савременом српском језику (II)”, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, 46/2, Нови Сад: Матица српска, 53–216.
- Бабић 1986:** Babić S., *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku, nacrt za gramatiku*, Zagreb: JAZU – Globus.

- Байбер и др. 1999:** Biber D., Johansson S., Leech G., Conrad S., Finegan E., *Longman Grammar of Spoken and Written English*, Harlow: Pearson Education Ltd.
- Барић и др. ²1997:** Barić E., Lončarić M., Malić D., Pavešić S., Peti M., Zečević V., Znika M., *Hrvatska gramatika*, Zagreb: Školska knjiga.
- Батистић 1972:** Batistić T., *Lokativ u savremenom srpskohrvatskom književnom jeziku*, Beograd: Institut za srpskohrvatski jezik.
- Белај 2009:** Belaj B., *Prostorna značenja na razini složene rečenice*, <http://www.hrvatskiplus.org/article.php?id=1829&naslov=prostorna-znacjenja-na-razini-slozene-recenice>
- Белић 1998:** Белић А., *Опита лингвистика*, 1. том, Београд: Завод за уџбенике и настана средства.
- Белић 2000¹:** Белић А., *О различитим питањима савременог језика*, 13. том, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Белић 2000²:** Белић А., *Универзитетска предавања из савременог српскохрватског језика. Библиографија радова Александра Белића*, 14. том, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Белић 2006²:** Белић А., *Историја српског језика*, 4. том, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Брабец, Храсте, Живковић ³1958:** Brabec I., Hraste M., Živković S., *Gramatika hrvatskoga ili srpskoga jezika*, Zagreb: Školska knjiga.
- Булић 2011¹:** Bulić H., „Manner adverbial complementin bosnian language”, *Human*, 1/2, Tuzla: Institute for Human Rehabilitation, 24–26.
- Булић 2011²:** Bulić H., „Vremenska adverbijalna dopuna u bosanskom jeziku”, u: ur. Marko Jesenšek (ur.), *Globinska moč besede: red. prof. dr. Martini Orožen ob 80-letnici*, Maribor: Filozofska fakulteta, Univerza v Mariboru, 545–548.
- Вендлер 1967:** Z. Vendler, *Linguistics in philosophy*, New York: Cornell University Press.
- Герартс 2010:** Geeraerts D., *Theories of Lexical Semantics*, New York: Oxford University Press Inc.
- Глушац, Ришнер 2013:** Glušac M., Rišner V., „Vremenski instrumental”, *Rasprave, časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 39/1, Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 235–252.

- Гортан Премк 1971:** Гортан Премк Д., *Акузативне синтагме без предлога у српскохрватском језику*, Београд: Институт за српскохрватски језик.
- Гортан Премк 1997:** Гортан Премк Д., *Полисемија и организација лексичког система у српскоме језику*, Београд: Институт за српски језик САНУ.
- Грицкат 2004:** Грицкат И., *Студије из историје српскохрватског језика*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Драгићевић 2007:** Драгићевић Р., *Лексикологија српског језика*, Београд: Завод за уџбенике.
- Згуста 1991:** Zgusta L., *Priručnik leksikografije*, Sarajevo: Svjetlost.
- Ивић 1951–1952:** Ивић М., „О предлогу *по* у српскохрватском језику”, *Јужнословенски филолог*, 19/1-4, Београд: САНУ – Институт за српски језик, 173–212.
- Ивић 1955–1956:** Ивић М., „Из проблематике падежних временских конструкција”, *Јужнословенски филолог*, 21/1-4, Београд: САНУ – Институт за српски језик, 165–214.
- Ивић 1962:** Ivić M., „The gramatical category of non-omissible determiners”, *Lingua*, 11, Elsevier, 199–204.
- Ивић 1982:** Ивић М., „О ’регуларној полисемији’ у лексиколошкој теорији и лексикографској пракси”, *Лексикографија и лексикологија*, Београд – Нови Сад: САНУ – Институт за српскохрватски језик – Филолошки факултет у Београду – Институт за јужнословенске језике Филозофског факултета у Новом Саду – Матица српска.
- Ивић 2000:** Ivić M., *Lingvistički ogledi*, tri, Beograd: Biblioteka XX vek.
- Ивић 2004:** Ивић М., „Неочекиваност и њене прагматске ознаке у стандардном српском”, *Јужнословенски филолог*, 60, Београд: САНУ – Институт за српски језик САНУ, 15–20.
- Ивић 2005:** Ивић М., *Значења српскохрватског инструментала и њихов развој*, Београд: САНУ – Београдска књига – Институт за српски језик САНУ.
- Ивић³2008:** Ivić M., *Lingvistički ogledi*, Beograd: Biblioteka XX vek – Krug.
- Јурафски и др. 2002:** Jurafsky D., Gildea D., „Automatic Labeling of Semantic Roles, Computational Linguistics Archive, 28/3, 245–288.

- Катичић³ 2002:** Katičić R., *Sintaksa hrvatskoga književnog jezika*, Zagreb: HAZU – Nakladni zavod „Globus“.
- Кашић 1981:** Кашић Ј., „Темпорални прилози деноминативног порекла у српскохрватском језику”, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 7, Београд, 159–165.
- Квирк и др. 1985:** Quirk R., Greenbaum S., Leech G., Svartvik J., *A Comprehensive Grammar of the English Language*, New York: Longman.
- Клајн 2002:** Клајн И., *Творба речи у савременом српском језику*, први део, слагање и префиксација, Београд – Нови Сад: Завод за уџбенике и наставна средства – Институт за српски језик САНУ – Матица српска.
- Клајн 2003:** Клајн И., *Творба речи у савременом српском језику*, други део, суфиксација и конверзија, Београд – Нови Сад: Завод за уџбенике и наставна средства – Институт за српски језик САНУ – Матица српска.
- Кликовац 2000:** Klikovac D., *Semantika predloga*, studija iz kognitivne lingvistike, Београд: Filološki fakultet.
- Кликовац 2011:** Кликовац Д., „О месним клаузама у српском језику”, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 40/3, Београд, 47–72.
- Ковачевић 1983¹:** Kovačević M., „Nekolika značenja padežnih atributa”, *Jezik, časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika*, 30/3, Zagreb, 86–90.
- Ковачевић и др. 1991:** Kovačević M., Rebić Č., Baotić J., Okuka M., *Naš jezik, udžbenik hrvatskosrpskog-srpskohrvatskog jezika za 3. razred srednjih škola*, Sarajevo: Svjetlost.
- Ковачевић 1997:** Ковачевић М., „Дистрибуција и правила употребе партикула ’и’ и ’ни’ у српском књижевном језику”, *Наш језик*, XXXII/1–2, Београд: Институт за српски језик САНУ, 7–25.
- Ковачевић 2007:** Ковачевић М., *Србистичке теме*, Крагујевац: ФИЛУМ.
- Ковачевић 2015:** Ковачевић М., *О реченици и њеним члановима*, Београд: Јасен.
- Ковачевић 2016:** Ковачевић М., „Реченице с конверзијом прилошке адвербијалне допуне или одредбе и придјевског атрибута”, у: Мишић Илић Б., Лопичић В. (ур.), *Језик, књижевност, значење. Језичка истраживања*. Ниш: Филозофски факултет, 389–408.
- Кордић 1995:** Kordić S., *Relativna rečenica*, Zagreb: Hrvatsko filološko društvo.

- Кордић 2002:** Kordić S., *Riječi na granici punoznačnosti*, Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Кордић 2003:** Kordić S., „Prilozi ovd(j)e/tu/ond(j)e, ovamo/tamo/onamo, ovuda/tuda/onuda”, *Јужнословенски филолог*, 59, Београд: САНУ – Институт за српски језик САНУ, 81–103.
- Круз 2000:** Cruse A. D., *Meaning in Language, An Introduction to Semantics and Pragmatics*, New York: Oxford University Press.
- Лазих Коњик 2010:** Лазих Коњик И., *Глаголи са егзистенцијалним значењем у српском језику* (необјављена докторска дисертација), Нови Сад.
- Лалевић 1951:** Лалевић М., *Синтакса српског језика*, Београд.
- Левин 1993:** Levin B., *English Verb Classes and Alternations*, Chicago: The University of Chicago Press.
- Маретић ²1931:** Maretić T., *Gramatika i stilistika hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika*, Zagreb: Naklada jugoslavenskog nakladnog d. d. „Obnova”.
- Меденица 2012¹:** Меденица Л., „Контрастивни опис незамењивих прилога са просторним значењем у руском и српском језику (прилози са значењем оријентир је унутрашњост локализатора)”, *Славистика*, 16, Београд: Славистичко друштво Србије, Филолошки факултет, 168–174.
- Меденица 2012²:** Меденица Л., „Просторна локализација незамењивих прилозима у руском и српском језику (прилози са значењем предње или задње стране)”, *Зборник Матице српске за славистику*, 81, Нови Сад: Матица српска, 217–227.
- Меденица 2013:** Меденица Л., „Незаменењивих прилози са просторним значењем у руском и српском језику (оријентир је одређен левом/десном страном локализатора)”, *Славистика*, 17, Београд: Славистичко друштво Србије, Филолошки факултет, 308–313.
- Меденица 2015:** Меденица Л., „Просторна локализација незамењивих прилозима са кореном -низ- у руском језику”, у: *У простору лингвистичке славистике, зборник научних радова поводом 65 година живота академика Предрага Пипера*, Поповић Љ., Војводић Д., Номаћи М. (ур.), Београд: Филолошки факултет, 503–513.

- Милошевић 2011:** Милошевић Ј., „Глаголи локативне семантике и њихове нереченичне адвербијалне допуне”, *Радови филозофског факултета*, 13/1, Пале: Филозофски факултет, 689–710.
- Милошевић 2015:** Милошевић Ј., „Квалификативне адвербијалне допуне у политичком дискурсу”, у: Мишић Илић Б., Лопичић В. (ур.), *Језик, књижевност, дискурс*, Ниш: Филозофски факултет, 393–403.
- Мразовић ²2009:** Mrazović P., Vukadinović Z., *Gramatika srpskog jezika za strance*, Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
- Муравенко 1998:** Муравенко Е. В., „О случаях нетривиального соответствия семантических и синтаксических валентностей глагола”, *Семиотика и информатика*, 36, Москва: Министерство науки РФ – Российская академия наук – Всероссийский институт научной и технической информации, 71–81.
- Најда 1975:** Nida E. A., *Componential analysis of meaning: an introduction to semantic structures*, The Hague: Mouton.
- Ненезић 2013¹:** Ненезић С., „Из синтаксе прости реченице: адвербијалне допуне”, у: Половина В., Вучо Ј. (ур.): *Савремени токови у лингвистичким истраживањима*, књ. 1, Београд: Филолошки факултет Универзитета у Београду, 183–201.
- Ненезић 2013²:** Ненезић С., „Синтакса и семантика глагола у конструкцијама с адвербијалним допунама”, *Folia lingüistica et litteraria: Časopis za nauku o jeziku i književnosti*, 7, Nikšić: Filozofski fakultet, 145–151.
- Новаковић ²1902:** Новаковић С., *Српска граматика*, Београд: Државна штампарија.
- ОАРСЈ:** Драгићевић Р., Пипер П., Стефановић М., *Обратни асоцијативни речник српскога језика*, Београд: Службени гласник – Београдска књига, 2011.
- Павловић 2004:** Павловић Т., *Живот и смрт у језику и култури* (на руском и српском материјалу), Београд: Чигоја штампа.
- Падучева 1998:** Падучева Е. В., „Коммуникативное выделение на уровне синтаксиса и семантики”, *Семиотика и информатика*, 36, Москва: Министерство науки РФ – Российская академия наук – Всероссийский институт научной и технической информации, 82–107.

- Падучева 2004:** Падучева Е. В., *Динамические модели в семантике лексики*, Москва: Языки славянской культуры.
- Палмер и др. 2010:** Palmer M., Gildea D., Xue N., *Semantic Role Labeling*, Morgan & Claypool Publishers.
- Палић 2011:** Palić I., „О глаголима који вежу обвезатне адвербијалне допуне у босанској језику”, *Suvremena lingvistika*, 37/72, Zagreb: Hrvatsko filološko društvo, 201–207.
- Петровић 1986:** Petrović V., „О глаголима с експлицитним наџинским детерминаторима”, *SOL: lingvistički časopis*, 1, Zagreb: Filozofski fakultet, 25–32.
- Петровић 1992:** Петровић В., „Прилог класификацији допунских конструкција у српскохрватском језику”, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, 35/2, Нови Сад: Матица српска, 115–132.
- Пипер 1988:** Пипер П., *Заменички прилози у српскохрватском, руском и пољском језику*, Београд: Институт за српскохрватски језик.
- Пипер 2001:** Piper P., *Jezik i prostor*, Beograd: Biblioteke XX vek (Љгоја штампа – Књижара Krug)
- Пипер и др. 2005:** Пипер П., Антонић И., Ружић В., Танасић С., Поповић Љ., Тошовић Б., *Синтакса савременог српског језика, проста реченица*, Београд – Нови Сад: Институт за српски језик САНУ, Београдска књига – Матица српска.
- Пипер 2010:** Пипер П., „О реченцама са спацијалном клаузом у српском језику”, *Јужнословенски филолог*, 66, Београд: САНУ – Институт за српски језик САНУ, стр. 387–406.
- Пипер, Клајн 2013:** Пипер П., Клајн И., *Нормативна граматика српског језика*, Нови Сад: Матица српска.
- Поволна 1998:** Povolna R., „Some Notes on Spatial and Temporal Adverbials in English Conversations”, *Sbornik prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. Řada S, anglistická*, 47, Brno, 87–108.
- Прањковић 2009:** Pranjković I., *Prostorna značenja u hrvatskome jeziku*, <http://www.hrvatskiplus.org/article.php?id=1830&naslov=prostorna-znacjenja-u-hrvatskome-jeziku>

- Прћић 1997:** Prčić T., *Semantika i pragmatika reči*, Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
- Радовановић 1990:** Radovanović M., *Spisi iz sintakse i semantike*, Sremski Karlovci – Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića – Dobra vest.
- Рајман 1987:** Reimann D., „Dealing with the Notion ‘obligatory’ in syntactic analysis”, *EACL, 3rd Conference of the European Chapter of the Association for Computational Linguistics*, April 1–3, 1987, University of Copenhagen, Copenhagen, The Association for Computer Linguistics, 314–318.
- Ристић 2015:** Ристић С., „Заменице неко и нешто (лексичкосемантичке и граматичке карактеристике)”, у Поповић Љ., Војводић Д., Номаћи М. (ур.), *У простору лингвистичке славистике, зборник научних радова поводом 65 година живота академика Предрага Пупера*, Београд: Филолошки факултет, 637–659.
- РСЈ:** *Речник српскога језика*, Матица српска, Нови Сад, 2007.
- РМС:** *Речник српскохрватског књижевног језика*, Нови Сад – Загреб: Матица српска – Матица хрватска, 1971–1976.
- РСАНУ:** *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*, Београд: САНУ – Институт за српски језик, 1959–2014.
- Ружић 2006¹:** Ружић В., „Допунске реченице у српском језику I”, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, 49/1, 123-217.
- Ружић 2006²:** Ружић, В., „Допунске реченице у српском језику II”, *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, 49/2, 103-266.
- Ружић 2007:** Ружић В., „Допунска клауза у систему зависних реченица српског језика”, *Зборник Матице српске за славистику*, 71–72, Нови Сад: Матица српска, 329–341.
- Ружић 2010:** Ружић В., „О класификацији зависних реченица у српском језику”, *Српски језик*, XV, Београд: Филолошки факултет, 105–119.
- Самарџија 1986:** Samardžija M., „Dopune u suvremenom hrvatskom književnom jeziku”, *Radovi zavoda za slavensku filologiju*, 21, Zagreb: Filozofski fakultet, 1–32.
- Силић, Прањковић 2005:** Silić J., Pranjković I., *Gramatika hrvatskoga jezika*, Zagreb: Školska knjiga.

- Симић, Јовановић 2002¹:** Симић Р., Јовановић Ј., *Српска синтакса I–II*, Београд – Никшић – Подгорица: Филолошки факултет у Београду, Научно друштво за неговање и проучавање српског језика, Јасен – Филозофски факултет у Никшићу – Црногорски Универзитет, Подгорица.
- Симић, Јовановић 2002²:** Симић Р., Јовановић Ј., *Српска синтакса III–IV*, Београд – Никшић – Подгорица: Филолошки факултет у Београду, Научно друштво за неговање и проучавање српског језика, Јасен – Филозофски факултет у Никшићу – Црногорски Универзитет, Подгорица.
- Скок 1971:** Skok P., *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, knjiga prva, A – J, Zagreb: JAZU.
- Скок 1972:** Skok P., *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, knjiga druga, K – poni¹, Zagreb: JAZU.
- Смит ²1997:** Smith C. S., *The Parameter of Aspect*, Dordrecht: Springer Science+Business Media.
- Станојчић, Поповић ²1992:** Станојчић Ж., Поповић Љ., *Грамматика српског језика*, Београд – Нови Сад: Завод за уџбенике и наставна средства – Завод за издавање уџбеника.
- Стевановић ⁴1989:** Стевановић М., *Савремени српскохрватски језик II*, Београд: Научна књига.
- Тенијер 1988:** Теньер Л., *Основы структурного синтаксиса*, Москва: Прогресс.
- Тошовић 1988:** Тошковић В., *Funkcionalni stilovi*, Sarajevo: Svjetlost.
- Фелешко 1995:** Фелешко К., *Значења и синтакса српскохрватског генитива*, Београд – Нови Сад: Орфелин, Вукова задужбина – Матица српска.
- Филипенко 1998:** Филипенко М. В., „О лексических единицах с плавающей и фиксированной сферой действия (к вопросу об актантах и не-актантах предиката)”, *Семиотика и информатика*, 36, Москва: Министерство науки РФ – Российская академия наук – Всероссийский институт научной и технической информации, 120–139.
- Филмор 1968:** Fillmore C. J., „The case for case” In: Bach E., Harms R. (eds.), *Universals in Linguistic Theory*. New York: Holt, Rinehart, and Winston, 1–89.
- Фрејмнет:** <https://framenet.icsi.berkeley.edu/fndrupal/>

- Хаселгорд 2010:** Hasselgård H., *Adjunct Adverbials in English*, New York: Cambridge University Press.
- Храковски 1998:** Храковский В. С., „Понятие сирконстанта и его статус”, *Семиотика и информатика*, 36, Москва: Министерство науки РФ – Российская академия наук – Всероссийский институт научной и технической информации, 141–153.
- Храковски 2007:** Храковский В. С., „Прамматический потенциал глагольной лексемы“, *Зборник Матице српске за славистику*, 71–72, Нови Сад: Матица српска, 73–88.
- Чиргић, Прањковић, Силић 2010:** Čirgić A, Pranjković I., Silić J., *Gramatika crnogorskoga jezika*, Podgorica: Ministarstvo prosvjete i nauke Crne Gore.
- Чутура 2010:** Чутура И., *Међуоднос прилога и прилошких израза у савременом српском језику* (необјављена докторска дисертација), Крагујевац.
- Шипка² 2006:** Šipka D., *Osnovi leksikologije i srodnih disciplina*, Novi Sad: Matica srpska.

ПРИЛОГ

Списак разматраних локационих глагола, подељених по групама, и темпоралних глагола, са дефиницијама таквих њихових значења преузетих из речника српског језика⁸⁸⁵

ЛОКАЦИОНИ ГЛАГОЛИ:

1. група:

боравити несвр. *пребивати, становати, бавити се (стално или привремено)* (под I, 1a, РСАНУ).

живети ијек. **живјети** несвр. *проводити живот (у одређеном месту), пребивати; претежно боравити негде, обављати важније послове или бити већи део времена на неком месту* (под I, 1в, РСАНУ).

2. група:

бавити се несвр. *налазити се, боравити, задржавати се* (под II, 1, РСАНУ).

живовати несвр. *в. живети (I, 1a, в, г, 2, 4б–г, 7a)* (под I, 1, РСАНУ).

обитавати несвр. *становати, живети* (под 1a, РСАНУ).

одседати несвр. *боравити, становати краће време, привремено (обично у хотелу или сл.)* (под I, 1, РСАНУ).

одседнути *в. одсести* (РСАНУ).

одсести свр. *остати краће време, привремено, сместити се негде, код некога на стану, у хотелу и сл.* (под I, 1, РСАНУ).

осванути свр. *провести ноћ и дочекати свануће будан, остати до зоре, пробдеи (на неком месту, у неком послу); наћи се, затећи се, обрети се негде у свануће, ујутру* (под I, 2б, 3a, РСАНУ).⁸⁸⁶

освањивати несвр. *проводити ноћ и дочекивати свануће будан, остајати до зоре (на неком месту, у неком послу), осветати; затицати се негде у свануће, у зору* (под I, 2б, 3a, РСАНУ).

поборавити¹ свр. *задржати се, провести на неком месту, проборавити* (РМС).

⁸⁸⁵ Информација о речнику из којег је преузета дефиниција, и тачки под којим се наведено значење дефинише налази се у загради иза дефиниције.

⁸⁸⁶ Када је реч о глаголима који означавају и почетак неке природне појаве, када се употребљавају као безлични, њихова обрада у речницима српског језика није уједначена. Ми смо њихово локационо значење посматрали као примарно.

поборављати *несвр. и уч. према поборавити* (PMS).

пребивати *несвр. становати, живети, боравити негде* (под 1, PMS).

3. група:

биваковати *несвр. вој. бити, боравити у биваку, логоровати у пољу (под шаторима или без њих)* (под 1, РСАНУ).

гарнизирати и **гарнизовати** *свр. и несвр. в. гарнизонирати* (РСАНУ).

гарнизонирати *несвр. боравити као посада, као гарнизон; бити смештен као посада, гарнизон* (под 1, РСАНУ).

гарнизоновати *несвр. (ређе свр.) в. гарнизонирати* (РСАНУ).

домовати *несвр. становати, пребивати, боравити* (РСАНУ).

домицилирати *несвр. становати, бити настањен (у одређеном месту)* (под 1а, РСАНУ).

закониковати (се) *свр. в. законачити (се)* (РСАНУ).

законачивати *несвр. задржавати се на конаку, остајати на преноћишту, ноћити* (РСАНУ).

законачити *свр. остати на конаку, задржати се на преноћишту, заноћити, преноћити* (под I, РСАНУ).

залогорити се и **залогоровати** *свр. подићи логор, шатор и сл., обично ради привременог боравка у току неког путовања, кретања и сл.; сместити се негде, заузети одређено место ради организовања и вођења неке акције или делатности* (РСАНУ).

кампирати и **камповати** *несвр. привремено боравити, логоровати у природи под шаторима, у земуницама и сл.* (РСАНУ).

карантинирати *свр. (ретко несвр.) провести, проводити, оста(ја)ти, бити у карантину (б)* (под 2, РСАНУ).

карантинисати *свр. (ретко несвр.) в. карантинирати* (РСАНУ).

квартирити *несвр. бити настањен, боравити негде, становати* (РСАНУ).

конаковати *свр. и несвр. в. коначити¹* (РСАНУ).

коначити¹ *свр. и несвр. провести, проводити ноћ, ноћи(ва)ти, преноћити* (РСАНУ).

контумацити несвр. *боравити, налазити се у контумацу (1), карантину* (под 1а, РСАНУ).

логорити несвр. *в. логоровати* (под 2, РСАНУ).

логоровати несвр. *бити у логору (1а), привремено боравити под шаторима, у колибама, земуницама и др. при покрету трупа, на одмору, за време војних вежби; биваковати* (под 1а, РСАНУ).

бити у логору (1б), привремено боравити у природи под шаторима, у баракама и сл. (на одмору, радној акцији и сл.); уопште организовати привремени смештај на отвореном простору (под шаторима и сл.) (под 1б, РСАНУ).

настановати се свр. *провести доста времена станујући негде, наситити се становања на неком месту* (РСАНУ).

преконачивати несврш. и уч. *према преконачити* (РМС).

преконачити свр. *преноћити* (РМС).

становати несвр. *бити у стану код некога или у истој кући с неким* (под 1а, РМС);

имати стан, живети, налазити се у неком месту, крају, земљи (под 1б, РМС).

резидирати несвр. *стално боравити* (РМС).

стационирати (само несврш.) *стално или одређено време бити, боравити негде* (под б, РМС).

таборити несвр. *таборовати* (РМС).

таборовати несвр. *бити, боравити у табору (2), логоровати* (РМС).

убицирати свр. и несвр. *бити, живети, становати негде стално* (РМС).

4. група:

божићевати свр. и несвр. *празновати Божић; провести, проводити негде божићне празнике* (под I, 1, РСАНУ).

божићковати свр. и несвр. *в. божићевати (I, 1)* (РСАНУ).

божићовати свр. и несвр. *в. божићевати (I, 1)* (РСАНУ).

васкрсовати свр. и несвр. *в. ускрсовати, празновати, светковати Васкрс; проводити, провести Васкрс* (РСАНУ).

данити несвр. (и свр.) *провести, проводити дан* (под I, РСАНУ).

дановати свр. и несвр. *в. данити (I)* (РСАНУ).

дањивати несвр. *в. данити* (РСАНУ).

зазимити свр. *почети проводити зиму, ући, заћи у зиму, бити негде затечен зимом (каткад уз плеонастичну употребу речи „зима”)* (под 2, РСАНУ).

заноћивати несвр. *затицати се (негде) кад настаје ноћ; проводити ноћ, ноћивати* (под I, 1, РСАНУ).

заноћити свр. *затећи се (негде) кад настане ноћ, омркнути, провести ноћ, преноћити* (под I, 1а, РСАНУ).

зимовати несвр. *проводити зиму, презимљавати* (под 1, РСАНУ).

зимити несвр. *в. зимовати (I)* (под 1, РСАНУ).

јесеновати несвр. *проводити јесен, боравити где током јесени* (РСАНУ).

јесењивати несвр. *в. јесеновати* (РСАНУ).

летовати несвр. *проводити лето, летњи одмор (обично на мору, у планини и сл.)* (под а, РСАНУ).

ноћевати несвр. *в. ноћивати* (РСАНУ).

ноћивати несвр. *проводити ноћ, боравити ноћу (обично спавајући)* (под 1а, РСАНУ).

ноћити свр. (несвр.) *провести, проводити, (про)боравити ноћ (обично спавајући, почивајући)* (I, а, РСАНУ).

обноћити свр. *затећи се негде кад падне ноћ, заноћити; провести ноћ, ноћити* (под I, 1, РСАНУ).

преданити свр. *провести дан* (РМС).

предањивати несвр. *и уч. према преданити* (РМС).

презимити свр. *проживети, провести зиму* (под 1а, РМС).

презимљавати несвр. *и уч. према презимити* (РМС).

презимовати свр. *в. презимити* (РМС).

преноћити свр. *провести ноћ спавајући* (под 1, РМС).

пролетовати свр. и несвр. *провести, проводити пролеће* (РМС).

ускрсовати свр. и несвр. *празновати, светковати Ускрс; проводити, провести Ускрс* (РМС).

5. група:

гостовати несвр. *боравити код некога у гостима* (под 1, РСАНУ).

ТЕМПОРАЛНИ ГЛАГОЛИ:

трајати несвр. *вршити се, развијати се дуже време, протезати се на дужи временски период* (под 1а, РМС).

Биографија

Јованка Милошевић рођена је 12. 03. 1981. године у Карловцу, у Хрватској. Основну школу у Слуњу завршила је 1995. године, а гимназију у Сремској Митровици 1999. године. На Филолошком факултету Универзитета у Београду, на студијској групи српски језик и књижевност, дипломирала је 2004. године. Дипломске академске студије – мастер, на одсеку српски језик и књижевност, завршила је 2009. године на истом факултету, одбранивши мастер рад са називом *Зависне реченице са субординатором 'а да' и предикатом у потврдном облику*.

Од 2004. до 2007. године радила је у ОШ „Радојка Лакић” у Београду као професор српског језика. Од 2007. године ради у Институту за српски језик САНУ у Београду, на месту техничког уредника *Речника српскохрватског књижевног и народног језика* САНУ, на пројекту 178009 Лингвистичка истраживања савременог српског књижевног језика и израда *Речника српскохрватског књижевног и народног језика* САНУ. Бави се синтаксичким, семантичким, лексиколошким и етнолингвистичким истраживањима. Учествовала је на националним и интернационалним научним скуповима и објавила преко двадесет научних радова и приказа.

Изјава о ауторству

Име и презиме аутора Јованка Милошевић

Број индекса 08232Д

Изјављујем

да је докторска дисертација под насловом

Синтаксички и семантички статус адвербијалних допуна у српском језику

- резултат сопственог истраживачког рада;
- да дисертација у целини ни у деловима није била предложена за стицање друге дипломе према студијским програмима других високошколских установа;
- да су резултати коректно наведени и
- да нисам кршио/ла ауторска права и користио/ла интелектуалну својину других лица.

Потпис аутора

У Београду, 27. 03. 2017.

J. Milošević

Изјава о истоветности штампане и електронске верзије докторског рада

Име и презиме аутора Јованка Милошевић

Број индекса 08232Д

Студијски програм докторске академске студије (модул: Језик)

Наслов рада Синтаксички и семантички статус адвербијалних допуна у српском језику

Ментор проф. др Милош Ковачевић

Изјављујем да је штампана верзија мог докторског рада истоветна електронској верзији коју сам предао/ла ради похрањена у **Дигиталном репозиторијуму Универзитета у Београду**.

Дозвољавам да се објаве моји лични подаци везани за добијање академског назива доктора наука, као што су име и презиме, година и место рођења и датум одбране рада.

Ови лични подаци могу се објавити на мрежним страницама дигиталне библиотеке, у електронском каталогу и у публикацијама Универзитета у Београду.

Потпис аутора

У Београду, 27. 03. 2017.

Ј. Милошевић

Изјава о коришћењу

Овлашћујем Универзитетску библиотеку „Светозар Марковић“ да у Дигитални репозиторијум Универзитета у Београду унесе моју докторску дисертацију под насловом:

Синтаксички и семантички статус адвербијалних допуна у српском језику

која је моје ауторско дело.

Дисертацију са свим прилозима предао/ла сам у електронском формату погодном за трајно архивирање.

Моју докторску дисертацију похрањену у Дигиталном репозиторијуму Универзитета у Београду и доступну у отвореном приступу могу да користе сви који поштују одредбе садржане у одабраном типу лиценце Креативне заједнице (Creative Commons) за коју сам се одлучио/ла.

1. Ауторство (CC BY)
2. Ауторство – некомерцијално (CC BY-NC)
3. Ауторство – некомерцијално – без прерада (CC BY-NC-ND)
4. Ауторство – некомерцијално – делити под истим условима (CC BY-NC-SA)
5. Ауторство – без прерада (CC BY-ND)
6. Ауторство – делити под истим условима (CC BY-SA)

(Молимо да заокружите само једну од шест понуђених лиценци.
Кратак опис лиценци је саставни део ове изјаве).

Потпис аутора

У Београду, 27.03.2017.

Ј. Милошевић

1. **Ауторство.** Дозвољаваате умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дела, и прераде, ако се наведе име аутора на начин одређен од стране аутора или даваоца лиценце, чак и у комерцијалне сврхе. Ово је најслободнија од свих лиценци.

2. **Ауторство – некомерцијално.** Дозвољаваате умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дела, и прераде, ако се наведе име аутора на начин одређен од стране аутора или даваоца лиценце. Ова лиценца не дозвољава комерцијалну употребу дела.

3. **Ауторство – некомерцијално – без прерада.** Дозвољаваате умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дела, без промена, преобликовања или употребе дела у свом делу, ако се наведе име аутора на начин одређен од стране аутора или даваоца лиценце. Ова лиценца не дозвољава комерцијалну употребу дела. У односу на све остале лиценце, овом лиценцом се ограничава највећи обим права коришћења дела.

4. **Ауторство – некомерцијално – делити под истим условима.** Дозвољаваате умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дела, и прераде, ако се наведе име аутора на начин одређен од стране аутора или даваоца лиценце и ако се прерада дистрибуира под истом или сличном лиценцом. Ова лиценца не дозвољава комерцијалну употребу дела и прерада.

5. **Ауторство – без прерада.** Дозвољаваате умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дела, без промена, преобликовања или употребе дела у свом делу, ако се наведе име аутора на начин одређен од стране аутора или даваоца лиценце. Ова лиценца дозвољава комерцијалну употребу дела.

6. **Ауторство – делити под истим условима.** Дозвољаваате умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дела, и прераде, ако се наведе име аутора на начин одређен од стране аутора или даваоца лиценце и ако се прерада дистрибуира под истом или сличном лиценцом. Ова лиценца дозвољава комерцијалну употребу дела и прерада. Слична је софтверским лиценцама, односно лиценцама отвореног кода.